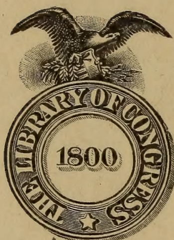

THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

Netherlands (Kingdom) 1815-

RAAD VAN STATE.

AFDEELING

VOOR DE

GESCHILLEN VAN BESTUUR.

EEN-EN-TWINTIGSTE DEEL.

1881.

'S GRAVENHAGE,
GEBROEDERS BELINFANTE.

1882.

Gedrukt bij GEBR. BELINFANTE, voorh.: A. D. SCHINKEL.

ALPHABETISCH REGISTER.

KONINKLIJKE BESLUITEN.

VERGADERINGEN IN 1881.

Eerste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 12 *Januarij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 5 December 1880, n°. 25, houdende beschikking op het beroep van *den Directeur-Generaal der Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen van een besluit van Ged. Staten van Overijssel, dd.* 14 *November* 1878, 3e afd. n°. 2187/2780, *tot vaststelling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in die provincie.*

(Deze zaak is behandeld in de vergadering van 26 November 1879. Zie jaargang 1879, blz. 475).

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff bragt toen het volgend verslag uit, dat wij volgens gedane toezegging thans aan het besluit doen voorafgaan. Het luidt aldus:

Krachtens magtiging van Z. M. heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 8 Maart 1879, bij deze Afdeeling de overweging aanhangig gemaakt van het beroep door den Directeur-Generaal der Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen bij adres van 12 Dec. ll. ingesteld tegen het besluit, waarbij Ged. Staten van Overijssel op 14 November bevorens hebben vastgesteld den ligger der toegangswegen naar de spoorwegstations in die provincie.

De appellant voert bij dat adres als bezwaren aan, dat:

„1°. in den ligger van de gemeente Zwolle (n°. 3) niet is opgenomen als aan de

gemeente over te geven de met keijen bestrate toegangsweg van de brug voor gewoon verkeer over de Willemsvaart tot de veelading op het station Zwolle, ter lengte van ongeveer 60 M.;

2°. in den ligger van de gemeente Steenwijk (n°. 4) niet is opgenomen de weg, leidende van den puinweg van Frederiksoord naar Steenwijk ten oosten van het stationsemplacement naar de goederenloods aldaar, ter lengte van ongeveer 340 M.;

3°. in den ligger van de gemeente Staphorst (n°. 6) de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen ten onregte voorkomt als onderhoudspligtige van den toegangsweg sub *c* ten oosten van de spoorweghaven naar het goederenstation te Dedemsvaart, zijnde dat onderhoud door geenerlei titel op voornoemde Maatschappij gevestigd;

4°. uit den ligger der gemeente Deventer (n°. 12) niet blijkt tot hoever de weg naar het stationsgebouw reikt en in den ligger niet voorkomen de wegen toegang gevende tot de goederenloods en de veelading tegenover het stationsgebouw, welke alle bij de gemeente Deventer in onderhoud behooren te komen, met uitzondering van het gedeelte van den toegangsweg naar het hoofdgebouw, als stationsvoorplein te reserveren en begrensd door 2 lijnen, loodregt op en 50 M. ter weerszijden uit het midden van het stationsgebouw getrokken;

5°. uit den ligger der gemeente Delden (n°. 15) niet blijkt of de toegang langs de verhoogde los- en ladingplaats en de goederenloods tot het voorplein volgens de door den Minister van Binnenlandsche Zaken dd. 10 Julij 1875 n°. 52, afd. XI bepaalde grensregeling, aan de gemeente zal worden overgedragen, zijnde die overdragt noodzakelijk als een gevolg van de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67);

6°. uit den ligger der gemeente Hengelo (n°. 16) niet blijkt, dat daarin is opgenomen de weg toegang gevende naar het hoofdgebouw, hoewel die aan de gemeente behoort te worden overgedragen (volgens de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) met uitzondering van het voorplein begrensd door 2 lijnen loodregt op en 52.94 M. ter weerszijden uit het midden van het stationsgebouw getrokken;

7°. in kolom n°. 16 van den ligger van de gemeente Enschedé (n°. 17) niet is vermeld dat de toegangsweg *a* naar het voorplein van het station Enschedé, ingevolge de overeenkomst dd. 10 Februarij 1876 reeds bij de gemeente Lonneker in beheer en onderhoud is overgegaan;

8°. in den ligger van de gemeente Oldenzaal (n°. 20) niet voorkomt de ingevolge de wet van 9 April 1875 (n°. 67) aan de gemeente over te dragen weg, leidende van den weg van Oldenzaal naar Enschedé westelijk van het stationsemplacement naar het voorplein voor de goederenloods ter lengte van ongeveer 260 M.„

Ged. Staten van Overijssel, op dat adres gehoord, deelen bij hunne missive van 20 Febr. ll. mede, dat het 7e punt van bezwaar bereids uit den weg is geruimd; — en dat zij voor het overige van oordeel zijn, „dat de bezwaren de wijziging van den ligger niet ten gevolge kunnen hebben.

„Art. 70 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) en het Koninklijk besluit van den 23 Maart 1876 (*Stbl.* n°. 55) regelen het onderhoud der toegangswegen *naar* de spoorwegstations. Die stations zelve, de pleinen die er toe behooren en de terreinen, die er een deel van uitmaken, vallen niet onder de toepassing van die bepalingen.

Die terreinen, ook wanneer daarop door de spoorwegdirectie wegen zijn aangelegd, behooren tot de dienst van den spoorweg; op die terreinen kan aan derden, die er geen gezag hebben, geen beheer worden opgedragen. Zij zouden zich trouwens met dat beheer niet behoeven te belasten. Zeker is eene afrastering, door de maatschappij zelve op haar terrein gesteld, niet voldoende om uit te maken wat al, wat niet stationsterrein is.

Deze bedenking weerhield ons om al de door den heer directeur-generaal bedoelde gedeelten van stationsemplacementen op den ligger te brengen. Ze is dus evenzeer toepasselijk op de artt. 4 en 6, waar de toegangswegen zamenvallen met de voorpleinen van de stationsgebouwen, als op de overige artikelen, waar het gedeelten van de stationsterreinen betreft, die de heer directeur-generaal wil aangemerkt hebben als toeganswegen naar dat station."

Wijders zijn bij deze Afd. ingekomen:

1°. Eene missive van Burg. en Weth. van Deventer, opkomende tegen de inwilliging van het verlangen van den appellant. De wegen in quaestie, zeggen zij, onder verwijzing naar eene door hen overgelegde situatiekaart, zijn van den publieken weg met hekken afgesloten, niet voor iedereen toegankelijk en kunnen naar goedvinden van het spoorwegbestuur gesloten en geopend worden.

De onderhoudslast van dusdanige wegen kan, meenen zij, niet op de gemeente gelegd worden.

En 2°. Eene memorie van mr. Goeman Borgesius, te 's Gravenhage, als gemagtigde van het Gemeentebestuur van Stad Delden, mede ter bestrijding van des appellants vordering. Die memorie betoogt, dat de vastgestelde ligger zoo juist en naauwkeurig doenlijk is ingevuld, en dat daarop teregt niet als toegangswegen vermeld zijn terreinen, die tot stations behooren of er als pleinen aan annex zijn; — geheel in overeenstemming, naar de memorie aantoont, met de bedoeling der wet, met het belang van de dienst, met reeds gevallene beslissingen des Konings, en *in casu* zeer zeker met de billijkheid tevens, naardien het de appelleerende Maatschappij is, die, eenerzijds dan met het onderhoud bezwaard, anderzijds de voordeelen geniet van de niet voor de dienst benooodigde terreinsdeelen.

Andere stukken zijn bij deze Afdeeling niet ingekomen.

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den directeur-generaal der Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen van een besluit van Ged. Staten van Overijssel, dd. 14 Nov. 1878, 3e afd. n°. 2187/2780 tot vaststelling van den ligger der toegangswegen tot de spoorwegstations in die provincie.

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 22 September 1880, n°. 18;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 1 December 1880, n°. 27, afd. Waterstaat B.;

Overwegende: dat de directeur-generaal voornoemd zich beklaagt:

1°. "dat in den ligger van de gemeente Zwolle niet is opgenomen als aan de ge- "meente over te geven de met keijen bestrate toegangsweg van de brug voor gewoon "verkeer (ook wel veeladingbrug genaamd) over de Willemsvaart tot de veelading op "het station Zwolle ter lengte van ongeveer 60 meters."

Overwegende dat die weg geheel gelegen is binnen het stationsemplacement strekkende dat terrein van de Willemsvaart tot den Schellerweg; dat hij dus geen toegangsweg is in den zin der wet en derhalve teregt niet op den ligger is gebragt.

2°. "dat in den ligger der gemeente Steenwijk niet is opgenomen de weg, leidende "van den puinweg van Frederiksoord naar Steenwijk ten Oosten van het stations- "emplacement naar de goederenloods aldaar ter lengte van ongeveer 340 Meters."

Overwegende dat ook deze weg gelegen is geheel op het stationsemplacement; dat zich daarop bevindt een hek, dat gelegenheid geeft om den toegang tot de goederenloods af te sluiten en derhalve ook deze weg niet als toegangsweg is te beschouwen en dus teregt niet op den ligger is gebragt.

3°. "dat in den ligger van de gemeente Staphorst (station Dedemsvaart) de Maat- "schappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen ten onregte voorkomt als onderhouds- "pligtige van den toegangsweg sub *e* ten oosten van de spoorweghaven naar het goe- "derenstation te Dedemsvaart, zijnde dat onderhoud door geenerlei titel op voor- "noemde Maatschappij gevestigd."

Overwegende dat deze weg, gelijk trouwens door Ged. Staten zelven bereids bij het onderzoek van dit geschil is te kennen gegeven, bij vergissing op den ligger is gebragt en derhalve alsnog van den ligger zal moeten worden geroijeerd.

4°. *a.* "dat uit den ligger der gemeente Deventer niet blijkt tot hoever de weg "naar het stationsgebouw reikt, welke weg als bij de gemeente Deventer in onder- "houd behoort te komen, met uitzondering van het gedeelte van den toegangsweg "naar het hoofdgebouw als stationsvoorplein te reserveren en begrensd door 2 lijnen "loodregt op en 50 Meters ter weerszijden uit het midden van het stationsgebouw "getrokken.

b. "dat op den ligger niet voorkomen de wegen, toegang gevende tot de goederen- "loods en de veelading."

Overwegende wat het eerste punt betreft:

dat naar hetgeen bij het nader ingesteld onderzoek is gebleken, het thans op den ligger der gemeente Deventer sub n°. 12 uitgetrokkene dient te worden vervangen door:

Doorloopend nummer.	Naam van het station.	Naam van den spoorweg waartoe het station behoort.	Burgerlijke gemeente en sectie of kadastrale gemeente waarin de toegangsweg ligt.	OMSCHRIJVING VAN DEN WEG.			
				Benaming, strekking en lengte.	Breedte van den weg.	Aanduiding en breedte der hardmaking.	Lantaarns, afsluitingen, tolboomen en ijzeren sporen in den weg.
12*a*	Deventer.	Staatsspoorw. Arnhem —Leeuwarden.	Deventer, sectie E.	Toegangsweg strekkende van den weg buiten de Brinkpoort tot de keibestrating van het buitenplein van het station ter lengte van 167 Meters. Het eerste gedeelte lang 67 Meters met inbegrip der voetpaden.	9 M.	Keijen	2 lantaarns.
12*b*				Het tweede gedeelte lang 100 Meters met een voetpad, breed 4 à 5 Meters.	8.5 à 10.5m.	Klinkers.	3 lantaarns.

met aanteekening dat het onderhoud van beide wegen ten laste komt der gemeente Deventer aan wie zij daartoe zullen moeten worden overgedragen en wel die sub *a* krachtens art. 6 der bij de wet van 24 Junij 1879 (Stbl. n°. 127) bekrachtigde overeenkomst tusschen den Staat en genoemde gemeente en die sub *b* krachtens art. 70 der wet van 9 April 1875 (Stbl. n°. 67).

En wat het tweede punt betreft:

Overwegende dat de daarbij bedoelde wegen met hekken van den openbaren weg afgesloten en gelegen zijn op het stationsemplacement, zoodat zij daarmede één geheel uitmaken, en alzoo teregt door Ged. Staten niet op den ligger der toegangswegen zijn vermeld.

5°. „dat uit den ligger der gemeente Delden niet blijkt, of de toegang langs de „verhoogde los- en ladingplaats en de goederenloods tot het voorplein volgens de door „den Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Julij 1875, n°. 52, afdeeling XI „bepaalde grensregeling aan de gemeente zal worden overgedragen, zijnde die over- „dragt noodzakelijk als een gevolg van de wet van 9 April 1875 (Stbl. n°. 67).„

Overwegende dat bij den ligger, zooals die op 14 November 1878 door Ged. Staten is vastgesteld, de gemeente Stad Delden als onderhoudspligtige is aangewezen; doch dat inderdaad gelijk de appellant verlangt ter voldoening aan art. 11 van Ons besluit van 23 Maart 1876 (Stbl. n°. 55) de overdragt aan genoemde gemeente alsnog bij besluit van Ged. Staten van Overijssel behoort te geschieden; en dat dienovereenkomstig de ligger der gemeente Delden behoort te worden gewijzigd.

6°. „dat uit den ligger der gemeente Hengelo niet blijkt dat daarin is opgenomen „de weg toegang gevende naar het hoofdgebouw, hoewel die aan de gemeente behoort „te worden overgedragen volgens de wet van 9 April 1875 (Stbl. n°. 67) met uit- „zondering van het stationsvoorplein.„

Overwegende dat het nader onderzoek, desbetreffende hangende de overweging van dit geschil ingesteld, aangetoond heeft dat die ligger inderdaad verbetering en aanvulling behoeft derwijze dat hetgeen er thans sub n°. 16 letter *c* voorkomt zal moeten worden doorgehaald en vervangen door de volgende letters *c*, *d*, *e* en *f*.

Doorloopend nummer.	Naam van het station.	Naam van den spoorweg waartoe het station behoort.	Burgerlijke gemeente en sectie of kadastrale gemeente waarin de toegangsweg ligt.	OMSCHRIJVING VAN DEN WEG. Benaming, strekking en lengte.	Breedte van den weg.	de bermen.	de slooten.	de overbermen.	Aanduiding en breedte der hardmaking.	Kunstwerken in den weg.
16*c*.	Hengelo.	Staatsspoorweg Zutphen-Pruissische grens en sp.w. Almelo—Salzbergen	Hengelo. Sectie C.	Twekkelerweg strekkende van den oostelijken gebogen toegangsweg sub *d* vermeld in oostelijke rigting langs den Noordkant van het stationsterrein naar den weg beoosten het spoorwegterrein die zuidelijk over de spoorwegen Almelo—Salzbergen en Zutphen Duitsche grenzen voortloopt, lang 179 Meters.	4 M.	4.5 M.	4.5 M.	1 M. uitsluitend aan het eindpunt.	Grond 4 M.	Een Bentheimer steenen duiker, verbindende de beide deelen der noordelijke bermsloot van het stationsterrein. Een duiker dienende tot uitloozing van de retirade.
16*d*.	Id.	Id.	Id.	Gebogen toegangsweg, beginnende op 11.6 M. van de Beursstraat, loopende in Z. O. rigting langs den sub *c* genoemden weg en vervolgens in Z. W. rigting aansluitende aan de oostzijde van het voorplein volgens eene lijn loodregt uit het hoekpunt van de stoep van het hoofdgebouw op de as van den spoorweg getrokken, lang 53.8 Meter.	6 M. bij de Beursstraat, vermeerderende tot 10 M. en daarna tot 17 M. bij het voorplein.				Klinkers over de geheele breedte.	De voortzetting van den duiker tot verbinding der beide deelen van de noordelijke bermsloot sub *c* genoemd.
16*e*.	Id.	Id.	Id.	Een gedeelte weg, strekkende van de grens van onteigening van den spoorweg bij de Beursstraat sub *b* genoemd in het verlengde van die straat op Z. W. rigting naar de Noordzijde van het voorplein, lang 27.45 Meter.	5 M. met verbreeding aan het voorplein tot 16 Meter.				Klinkers over de geheele breedte.	De voortzetting van den duiker bij den weg sub *d* genoemd.
16*f*.	Id.	Id.	Id.	Een toegangsweg, uitgaande van de Brinkstraat in oostwaarsche rigting naar het voorplein en aldaar begrensd door eene lijn uit het hoekpunt van de stoep van het hoofdgebouw, loodregt op de as van den spoorweg getrokken, lang 83.4 Meter.	Bij de Brinkstraat 22 M., in het midden 7.45m. en bij het voorpl. 18.4m.					

en zulks onder aanteekening, dat de aldus omschrevene toegangswegen krachtens art. 70 der straks vermelde wet in onderhoud behooren bij de gemeente Hengelo en alsnog daartoe aan die gemeente zullen worden overgedragen, en dat van de mede omschrevene, in die wegen liggende kunstwerken het onderhoud komt ten laste der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, krachtens de overeenkomst tusschen den Staat en de Spoorwegmaatschappij Almelo—Salzbergen, gesloten in dato 3/28 Junij 1866, in verband met art. 76*c* van die, getroffen tusschen den Staat en de eerstgenoemde maatschappij dd. 24/25 Mei 1876;

7°. „dat in kolom 16 van den ligger der gemeente Enschedé niet was vermeld, „dat de toegangsweg *u* naar het voorplein van het station van dien naam ingevolge „de overeenkomst dd. 10 Febr. 1876 reeds bij de gemeente Lonneker in beheer en „onderhoud is overgegaan;"

Overwegende: dat Ged. Staten van Overijssel hangende dit hooger beroep aan dat punt van bezwaar bereids hebben gegeven het door den appellant gewenschte gevolg, zoodat daaromtrent het beroep geacht kan worden te zijn vervallen;

en 8°. „dat in den ligger van de gemeente Oldenzaal niet voorkomt de ingevolge „de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) aan de gemeente over te dragen weg, lei„dende van den weg van Oldenzaal naar Enschedé, westelijk van het stationsempla„cement naar het voorplein voor de goederenloods, ter lengte van ongeveer 260 „Meters."

Overwegende, dat ook te dien opzigte bij het nader ingesteld onderzoek des appellants bezwaar gebleken is gegrond te zijn, en dat alsnog sub n°. 20 letter *c* op gezegden ligger zal dienen te worden gebragt:

Doorloopend nummer.	Naam van het station.	Naam van den spoorweg waartoe het station behoort.	Burgerlijke gemeente en sectie of kadastrale gemeente waarin de toegangsweg ligt.	OMSCHRIJVING VAN DEN WEG. Benaming, strekking en lengte.	OMSCHRIJVING VAN DEN WEG. Breedte van den weg.	OMSCHRIJVING VAN DEN WEG. Aanduiding en breedte der hardmaking.
	Oldenzaal	Spoorweg Almelo—Salzbergen.	Oldenzaal Sectie A.	Toegangsweg, strekkende van den weg van Oldenzaal naar Enschedé oostwaarts tot het hek ter afsluiting van het stationsterrein bij de bergplaats voor goederen met uitgaande regten bezwaard, lang 251.75 meter.	5 M.	veldkeijen 4.5 M.

met aanteekening, dat die weg in onderhoud behoort gebragt te worden ten laste der gemeente Oldenzaal en dat hij daartoe alsnog aan die gemeente dient te worden overgedragen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Te bepalen, dat de liggers der toegangswegen tot spoorwegstations in de gemeenten

Staphorst, Deventer, Stad Delden Hengelo en Oldenzaal zullen worden gewijzigd, gelijk hierboven sub 3°., 4°., 5°., 6°. en 8°. is voorgeschreven;

en de verdere bezwaren van den appellant ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 December 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 15 December 1880, n°. 15, houdende beschikking op het beroep van *J. Lagestee, te Oud-Beijerland, van een besluit van Ged. Staten van Zuid-Holland van* 7 *September* 1880 n°. 49/1 *betreffende de benoeming van eenen secretaris-penningmeester van den polder de Nieuwe Klem.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 414.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. Lagestee, te Oud-Beijerland, van een besluit van Ged. Staten van Zuid-Holland van 7 Sept. 1880 n°. 49/1 betreffende de benoeming van eenen secretaris-penningmeester van den polder de Nieuwe Klem;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 1 December 1880 n . 82;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 11 December 1880, N°. 4, Afd. Waterstaat *A.*;

Overwegende, dat, nadat in de vergadering van stemgeregtigde ingelanden van den polder de Nieuwe Klem gemeente Strijen op 10 Junij 1880 G. A. Diepenhorst was benoemd tot secretaris-penningmeester, adressant van Ged. Staten heeft verzocht vernietiging van dat besluit wegens schending der artt. 33 en volgende van het Provinciaal Polderreglement (*Prov. Blad* 1856 n°. 99) goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Aug. 1856 n°. 63;

dat Ged. Staten adressants verzoek hebben afgewezen op grond dat het besluit van

benoeming voor geene vernietiging wegens strijd met het Algemeen Polderreglement vatbaar was;

dat adressant van dit besluit bij Ons in beroep komende verzoekt dat door Ons alsnog de verkiezing van eenen secretaris penningmeester zal worden nietig verklaard;

Overwegende dat art. 95 van voornoemd Polderreglement geen beroep op Ons toestaat wanneer Ged. Staten weigeren eene benoeming, door eene vergadering van stemgeregtigde ingelanden gedaan te vernietigen;

Gezien het Algemeen Polderreglement voor de provincie Zuid-Holland (*Prov. Blad* 1856 n°. 99) goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Augustus 1856;

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State' Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 15 December 1880.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 20 December 1880, n°. 25, houdende beschikking op een adres van *den Raad der gemeente Rheden, van* 12 *Aug.* 1880, *strekkende tot vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van* 27 *Julij* 1880 n°. 80, *waarbij goedkeuring is geweigerd aan een besluit van genoemden Gemeenteraad van* 22 *Julij bevorens tot aankoop van grond*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 375).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres van den Raad der gemeente Rheden van 12 Aug. 1880, strekkende tot vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van 27

Julij 1880 n°. 80, waarbij goedkeuring is geweigerd aan een besluit van genoemden Gemeenteraad van 22 Julij bevorens tot aankoop van grond;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 November 1880 n°. 75;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Dec. 1880 Litt. I, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Rheden bestaat uit 13 leden; dat in de raadsvergadering van 22 Julij 1880 zijn opgekomen 12 leden; waarvan 5 zich gedurende de beraadslagingen hebben verwijderd; dat vervolgens in de vergadering is gestemd over een voorstel tot aankoop van 700 centiaren grond voor de gemeente; dat van de 7 aanwezige leden 4 zich daarvoor hebben verklaard en 1 daartegen, terwijl 2 leden zich van stemming hebben onthouden, van welke 2 de één zich beroepen heeft op de omstandigheid dat hij broeder is van den verkooper en dus volgens art. 46 der gemeentewet niet mogt medestemmen, en de andere op andere omstandigheden;

Overwegende: dat Gedeputeerde Staten van Gelderland, aan welker goedkeuring het aldus genomen raadsbesluit ingevolge art. 194 der Gemeentewet werd onderworpen, die goedkeuring hebben geweigerd op grond dat zij het raadsbesluit niet als wettig beschouwden vermits tot het nemen van dat besluit niet de volstrekte meerderheid der leden van den Raad heeft medegewerkt;

Overwegende: dat de Gemeenteraad zich door deze beslissing van Ged. Staten bezwaard acht, omdat de raadsvergadering, waarin 7 van de 13 leden tegenwoordig waren, wettig was zamengesteld en bij volstrekte meerderheid der aanwezige leden het besluit in quaestie heeft genomen;

Overwegende: dat luidens art. 48 der Gemeentewet een Gemeenteraad niet mag beraadslagen of besluiten tenzij de grootste helft van het bij art. 4 vereischte getal leden tegenwoordig is, terwijl art. 50 al. 1 voorschrijft dat alle besluiten door volstrekte meerderheid der stemmende leden worden opgemaakt;

Overwegende: dat deze wetsbepalingen zijn nageleefd bij het nemen van het raadsbesluit van 22 Julij 1880;

Overwegende: dat wel is waar van de 7 tegenwoordige leden 2 zich hebben onthouden van stemming over het besluit, maar dat zij desniettemin tegenwoordig bleven tot het einde van de vergadering; dat de opvatting van Ged. Staten van Gelderland, als hadde het woord *„tegenwoordig”* in art. 48 der wet denzelfden zin als het woord *„stemmende”*, in strijd is zoowel met de eenvoudige en ondubbelzinnige beteekenis van dat woord als met den zamenhang en de bedoeling der wet;

Overwegende: dat veeleer de woorden *„stemmende leden”* in art. 50 eene meer beperkte beteekenis hebben, even als die uitdrukking opzettelijk gebruikt is in art. 101 der Grondwet ter onderscheiding van de *tegenwoordige leden* der Tweede Kamer in art. 100 vermeld, terwijl ook in art. 75 en 76 der Provinciale wet onderscheidenlijk de *tegenwoordige* en de *stemmende* leden worden vermeld en in art. 82 van die wet, bij wijze van uitzondering, is voorgeschreven dat eene stemming over eene keuze van personen nietig is, indien het getal behoorlijk ingevulde stembriefjes niet grooter is dan dat van de helft der leden van de vergadering, welke laatste bepaling in de gemeentewet niet is opgenomen en dus niet mag worden uitgestrekt tot stemmingen

van Gemeenteraden, terwijl zij zelfs bij Provinciale Staten niet geldt ten aanzien aan stemmingen over zaken;

Overwegende: dat art. 220 al. 2 der Gemeentewet zelfs uitdrukkelijk het geval voorziet dat Burg. en Weth., welke laatsten in allen gevalle raadsleden zijn, zich van stemming moeten onthouden, maar dan toch worden gezegd te zijn *tegenwoordig* bij de beraadslagingen en dus in de vergadering, en dat volkomen dezelfde *ratio legis* geldt om in het geval van art. 64 de raadsleden die niet mede stemmen toch wel degelijk als tegenwoordig aan te merken, terwijl men anders bij kleine gemeenteraden tot de zonderlinge uitkomst zoude geraken dat over eenige onderwerpen, zelfs bij voltallige raadsvergadering, geen besluit kon worden genomen, bij voorbeeld bij het vaststellen van de rekening der gemeente, ingeval enkele leden van den Raad bij posten van die rekening persoonlijk zijn betrokken, welk geval zich heeft voorgedaan;

Overwegende: dat in het onderwerpelijke geval de beslissing van Ged. Staten zelfs deze werking zou hebben, dat in de wettig gehouden raadsvergadering van 22 Julij 1880 het besluit door de meerderheid (zijnde 4) niet alleen der stemmende, maar ook der tegenwoordige leden goedgekeurd, geenen voortgang zou kunnen hebben omdat een deel der minderheid zich van stemming onthield, terwijl het wel van kracht zoude zijn geweest indien de 3 leden der minderheid hadden tegen gestemd; dat naar die wetsuitlegging het lot van een voorstel zou afhangen van de houding door de leden der minderheid aangenomen, hetgeen onaannemelijk is en niet door den wetgever kan zijn bedoeld;

Overwegende: dat dus de uitspraak van Ged. Staten behoort te worden vernietigd en overigens geene redenen zijn aangevoerd noch gevonden om de goedkeuring van het raadsbesluit te weigeren;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 27 Julij 1880 n°. 80, Onze goedkeuring te verleenen aan het besluit van den Gemeenteraad van Rheden van 22 Julij 1880 tot aankoop van grond voor rekening der gemeente.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 20 December 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

4°. van 28 December 1880, n°. 28, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *Dr. C. J. Snijders, te 's Gravesande, tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van* 29 *Junij* 1880 *G. S.* n°. 50, *in zake de Nationale Militie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 363.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Dr. C. J. Snijders, te 's Gravesande, tegen eene uitspraak van Gedeputeerde Staten van Zuidholland van 29 Junij 1880, G. S. n°. 50, in zake de nationale militie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 10 November 1880, n°. 65;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 December 1880, La. M, afd. Mil. en Sch.;

Overwegende: dat Jan Molenaar, loteling van de ligting van 1880 uit de gemeente 's Gravesande, vrijstelling van de dienst heeft gevraagd wegens broederdienst, bewerende, dat zijn broeder Willem, die op 15 Mei 1878 als loteling bij de militie was ingedeeld, op 21 October 1879 zou zijn ontslagen wegens gebreken door de dienst bekomen;

dat de Militieraad dit verzoek heeft afgewezen, op grond dat in het bewijs van dienstontslag vermeld staat, dat het gebrek, hetwelk er toe aanleiding heeft gegeven, wel in doch niet door de dienst is ontstaan;

dat Ged. Staten van Zuidholland, uitspraak doende in hooger beroep, hebben verklaard, dat hun uit nader ontvangen inlichtingen van den Minister van Oorlog, was gebleken, dat de mogelijkheid werd erkend, dat het ligchaamsgebrek, ter zake waarvan Willem Molenaar uit de dienst werd ontslagen, ontstaan is bij gelegenheid van eene gymnastische oefening met het geweer; dat door deze erkenning de pertinente verklaring van het extract-stamboek alle vertrouwen verliest en het door den adressant aangevoerde, met den aard van het gebrek in overeenstemming, alllezins geloofwaardig voorkomt, dat eene oefening als waarvan hier sprake is, als militaire dienst bevolen wordt en dat gebreken, bij zoodanige oefening bekomen, zijn bekomen door de dienst;

dat Ged. Staten daarom de uitspraak van den Militieraad hebben vernietigd en den loteling Jan Molenaar vrijstelling hebben verleend wegens broederdienst;

dat dr. Snijders, wiens zoon dientengevolge aan de beurt van oproeping voor de dienst kwam, van Ons de vernietiging dezer uitspraak heeft verzocht, bewerende, dat die uitspraak slechts berust op eene appreciatie van sommige omstandigheden in stede van te berusten op stellig en deugdelijk bewijs, steunende op eene geneeskundige verklaring, van de bevoegde autoriteit, zooals de wet vordert;

Overwegende: dat art. 50, 4°. der wet op de Nationale Militie slechts dan vrijstel-

ling wegens broederdienst verleent, wanneer de broeder wegens gebreken door de dienst bekomen is ontslagen;

dat die woorden bij de strenge uitlegging, die de Militiewet vordert, geene vrijheid geven om te treden in eene beoordeeling van het ontslag en van de redenen, die er toe geleid hebben, doch alleen toelaten te onderzoeken, hoe feitelijk het ontslag verleend is, blijkens het betrekkelijke in art. 53 der Wet verpligtend voorgeschrevene bewijsstuk;

dat *in casu*, blijkens dat stuk, Willem Molenaar is ontslagen wegens gebreken, bekomen in doch niet door de dienst;

dat derhalve de Militieraad, door Jan Molenaar tot de dienst aan te wijzen, de wet behoorlijk heeft toegepast;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 29 Junij 1880, de aanwijzing voor de dienst van Jan Molenaar te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 28 December 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

(De *Staatscourant* van 5 Januarij 1881, n°. 3, bevat omtrent deze zaak nog het volgend Kon. besluit:

28 Dec. 1880,
n°. 29.
—

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordragt van Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog, van 21 December 1880, lit. M, afd. Militie en Schutterijen, van 24 December 1880, VIIe afd. n°. 35;

Overwegende: dat Jan Molenaar, loteling van de ligting der nationale militie van 1880 uit de gemeente 's Gravesande, vrijstelling van de dienst bij de militie heeft gevraagd wegens broederdienst, bewerende, dat zijn broeder Willem, die op 15 Mei 1878 als loteling bij de militie was ingelijfd, op 21 Oct. 1879 uit de dienst zou zijn

ontslagen wegens gebreken *door de dienst* bekomen; dat de militieraad hem evenwel tot de dienst heeft aangewezen, op grond dat in het overgelegd bewijs van dienstontslag vermeld staat, dat het gebrek, hetwelk aanleiding heeft gegeven tot het ontslag van Willem Molenaar, wel *in* doch niet *door* de dienst is ontstaan; dat Ged. Staten van Zuidholland, regt doende op de door den vader van den belanghebbende ingediende bezwaren, die uitspraak hebben vernietigd en den loteling Jan Molenaar van de dienst bij de militie hebben vrijgesteld wegens broederdienst, op grond dat hun uit nader ontvangen inlichtingen was gebleken, dat de mogelijkheid werd erkend, dat het ligchaamsgebrek, ter zake waarvan Willem Molenaar uit de dienst werd ontslagen, ontstaan is bij gelegenheid van eene verpligte gymnastische oefening met het geweer en alzoo *door* de dienst, en dat, op het tegen deze uitspraak door den vader van een belanghebbend loteling ingesteld beroep, die uitspraak bij Ons besluit van heden, n°. 28, is vernietigd, met handhaving van de door den militieraad gedane aanwijzing tot de dienst van den loteling Jan Molenaar;

dat intusschen redenen van billijkheid grond opleveren tot toepassing, in dit bijzonder geval, van de tweede zinsnede van art. 127 der wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72), vermits het wel is waar niet bewezen, maar toch geenszins onmogelijk en zelfs waarschijnlijk is, dat het gebrek, ter zake waarvan de milicien Willem Molenaar uit de dienst is ontslagen, inderdaad ontstaan is bij gelegenheid van bovenbedoelde gymnastische oefening met het geweer, alzoo *door* de dienst;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°, aan Jan Molenaar, nadat hij als loteling voor de ligting van 1880 en voor de gemeente 's Gravesande bij de militie zal zijn ingelijfd, ontheffing van de werkelijke dienst bij de militie voor zijn geheelen diensttijd te verleenen;

2°. te bepalen, dat genoemde loteling niet in persoon aan de militaire autoriteit zal worden afgeleverd, maar dat zijne inlijving enkel op overgifte van den staat model n°. 19, voorgeschreven bij art. 45 van Ons besluit van 8 Mei 1862 (*Stbl.* n°. 46), zal geschieden.

Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat in de *Staatscourant* zal worden geplaatst.

Het Loo, den 28 December 1880.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

De Minister van Oorlog,
REUTHER.)

Aan de orde is:

II. Het beroep van *M. de Jager c. s. te Lekkerkerk, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij is vernietigd een besluit van het bestuur en van gecommitteerde ingelanden van den polder den Hoek en Schuwagt.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Op den 12 December 1877 heeft de vergadering van het Bestuur en gecommitteerde ingelanden van den polder den Hoek en Schuwagt (gemeente Lekkerkerk) met de meerderheid van 18 tegen 1 stem besloten tot het stichten van een benedenstoomgemaal, met bepaling dat geen polderlasten van het boezemland zullen worden geheven en dat den Hoek in de kosten van stichting *f* 5000 extra zal bijdragen, waarvoor gedurende 4 jaren *f* 1 per hectare en per jaar speciaal ten laste van den Hoek op de begrooting zal worden gebragt. Op klagte van een gecommitteerde ingeland van den polder hebben Ged. Staten van Zuidholland bij besluit van 5 Oct. 1880, afd. G. S. n⁰. 15, dat besluit vernietigd, voor zoover daarbij is bepaald, dat geene lasten van het boezemland zullen worden geheven, en wel op grond van strijd met art. 80 van het Algemeen Reglement op de waterschappen in Zuidholland, en art. 10 van het Bijzonder Reglement van den polder den Hoek en Schuwagt, goedgekeurd bij Kon. besluit van 9 Jan. 1879 n⁰. 37. Volgens dat art. 10 (naar de in 1877 nog geldende redactie van het bijzonder reglement, was het art. 9) wordt vrijdom van lasten toegekend: „2o. aan land, in den boezem gelegen, zoolang het niet van bestemming en aard verandert.”

Naar het oordeel van Ged. Staten heeft de vergadering van Gecommitteerde Ingelanden in strijd met deze bepaling gehandeld, omdat zij den tijdelijken vrijdom van boezemlanden tot een definitieven heeft gemaakt, hetgeen Ged. Staten ook buiten de bevoegdheid van gecommitteerde ingelanden achten te zijn, zooals die in art. 64 en 98 van het Algemeen Reglement is omschreven. Van deze beslissing van Ged. Staten zijn M. de Jager, A. Streefkerk, W. A. Luijten, J. de Vries en H. Roest, allen gecommitteerde ingelanden, in beroep gekomen bij den Koning; hun adres, waarin zij betuigen dat de beslissing hun eerst den 30 October ll. is medegedeeld in de vergadering van het Bestuur met Gecommitteerde Ingelanden, is bij 's Konings Kabinet ontvangen den 12 November 1880.

Adressanten verzoeken de vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten en handhaving van dat van Gecommitteerde Ingelanden. Zij beroepen zich op art. 9 (nu 10) sub 3o. van het Bijzonder Reglement, waarbij vrijdom van lasten wordt toegekend aan „land, waarvan de wettigheid der vrijstelling door deugdelijke bescheiden kan worden gestaafd.” Zij achten zich verongelijkt, omdat het verleenen van den vrijdom van polderlasten aan het boezemland eene voorwaarde geweest is, waarop is toegestemd in het stichten van een stoomgemaal, hetwelk dus niet zonder die voorwaarde is goedgekeurd.

Ged. Staten van Zuidholland, ter zake gehoord, beschouwen de adressanten als niet ontvankelijk in hun beroep, omdat dit, volgens art. 95 van het Algemeen Reglement, alleen aan de vergadering zoude toekomen, welker besluit door Ged. Staten is vernietigd.

Subsidiair achten zij het beroep ongegrond, omdat het niet aan de vergadering van Gecommitteerde Ingelanden staat, nieuwe vrijdommen te verleenen, en zij aldus handelende geen geldig bewijs van vrijdom kan scheppen. Uit de door Ged. Staten overgelegde stukken van de zaak in eersten aanleg, blijkt o. a. dat ook dijkgraaf en hoogheemraden van den Krimpenerwaard bij missive van den 17 September 1880

hebben aangedrongen op een besluit, zooals door Ged. Staten den 5 October 1880 is genomen.

Nadat deze zaak met magtiging des Konings bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 13 Dec. ll., afd. Waterstaat A n°. 10, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn nog de navolgende stukken bij deze afdeeling ingekomen:

1°. eene memorie van A. Berkouwer, te Lekkerkerk, ten betooge dat de Gecommitteerde Ingelanden geen vrijdom van polderlasten mogen toekennen, en dat de adressanten niet mogten appelleren, terwijl de vergadering, welker besluit door Ged. Staten was vernietigd, daarin berustte;

2°. eene memorie van A. Breedveld, te Lekkerkerk, behelzende aanmerkingen op de notulen der vergadering van 12 December 1877, in welke hij zitting had; volgens hem is niet over het oprigten van een stoomgemaal en over den vrijdom van boezemlanden gelijktijdig gestemd, maar over ieder dezer voorstellen afzonderlijk, en was hij zelf vóór het eerste en tegen het laatste punt;

3°. eene missive van dijkgraaf en hoogheemraden van den Krimpenerwaard die zich aan hun vorig advies refereren;

4°. eene memorie van mr. J. D. Kleij, advocaat en gemagtigde van P. C. Lans, te Delft, ingeland in den polder den Hoek en Schuwagt, betoogende in hoofdzaak, dat volgens art. 95 van het Algemeen Reglement ieder belanghebbende in beroep kon komen van het besluit van Ged. Staten, waarvan is geappelleerd, en dat Ged. Staten de voorwaarde niet mogten vernietigen, waaronder de toestemming tot het oprigten van het stoomgemaal was gegeven, nadat dit werk was tot stand gekomen;

5°. eene missive van den appellant M. de Jager, houdende dat de boezem als waterleiding naar het stoomgemaal onmisbaar is voor den polder.

De heer P. C. Lans, te Delft, ingeland van den polder den Hoek en Schuwagt, licht het beroep als belanghebbende kortelijk toe, terwijl het namens de belanghebbenden A. Berkouwer en A. Breedveld, te Lekkerkerk, wordt bestreden door den heer J. Post van der Burg, secretaris-penningmeester van den Krimpenerwaard.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Tweede Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 19 *Januarij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen : Mr. L. P. Op den Hooft en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van het volgende Koninklijk besluit:

Van 2 Januarij 1881, n°. 5, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *P. van der Meer, notaris te Raamsdonk, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 17 *Junij* 1880, *G*, n°. 231, *waarbij is afgewezen zijn verzoek om vernietiging der benoeming van D. A Konings tot lid van het bestuur van den Nieuwen Buitendijkschen Hooipolder.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 361).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door P. van der Meer, notaris te Raamsdonk, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 17 Junij 1880, G, n°. 231, waarbij is afgewezen zijn verzoek om vernietiging der benoeming van D. A. Konings tot lid van het bestuur van den Nieuwen Buitendijkschen Hooipolder.

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 December 1880, no. 72;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 29 December 1880, no. 13, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat op 15 Mei 1880 te Raamsdonk de verkiezing heeft plaats gehad van een lid van het bestuur van den genoemden polder; dat daarbij 23 van de 31 tegenwoordige ingelanden hunne stem hebben uitgebragt op D. A. Konings;

dat de appellant tegen de verkiezing van Konings heeft geprotesteerd om reden deze ook lid is van het Bestuur in den Ouden Polder onder Raamsdonk, welke polder tegenstrijdige belangen zou hebben met den Nieuwen Polder, zoodat art. 14 van het Algemeen Reglement voor de waterschappen zijne benoeming tot bestuurslid van beide waterschappen niet zou toelaten;

dat Konings niettemin verkozen is verklaard;

dat van der Meer overeenkomstig art. 42 van het Reglement ter zake van de plaats gehad hebbende onregelmatigheid voorziening heeft gevraagd bij Gedeputeerde Staten, maar dat deze zijn verzoek hebben afgewezen op grond dat de adressant in gebreke was gebleven de tegenstrijdigheid der belangen van beide polders aan te toonen;

dat van der Meer nu van Ons de vernietiging dezer beschikking van Ged. Staten heeft gevraagd, bewerende dat tegenstrijdige belangen kunnen bestaan hetzij bij ophouden hetzij bij plotseling loozen van het water en bij aardhaling ingeval van eventuelen doorbraak der bedijking;

Overwegende: dat het bestuur van den Nieuwen Polder en de Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat aan Ged. Staten hebben te kennen gegeven, dat tegen de gelijktijdige waarneming van beide betrekkingen geen bezwaar bestaat;

dat uit de omstandigheid dat meer dan $^2/_3$ der ingelanden hunne stem op Konings hebben uitgebragt, niettegenstaande er uitdrukkelijk aan was herinnerd dat hij ook was lid van het bestuur van den Ouden Polder, mag worden afgeleid dat de ingelanden van den Nieuwen Polder van meening zijn dat de beide polders geene tegenstrijdige belangen hebben;

dat het bestuur van den Ouden Polder ter zake gehoord verklaard heeft dezelfde meening te zijn toegedaan;

dat tegenover deze eenstemmige verklaringen geen gronden zijn aangevoerd noch aan Ons gebleken, waaruit zou kunnen worden afgeleid dat er wèl tegenstrijdige belangen bestaan;

Gezien het Algemeen Reglement voor de waterschappen in de provincie Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1862 n°. 101 (*Prov. Blad* n°. 1);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bevestigen het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 17 Junij 1880 en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 2 Januarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. Boerma, te Groningen, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij G. Plenter, wed. M. M. Kwint, is ontheven van eene der voorwaarden waaronder haar vergunning was verleend tot oprigting eener stoommachine.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

G. Plenter, weduwe M. M. Kwint, te Groningen, heeft indertijd aan het Bestuur dier gemeente vergunning verzocht tot het oprigten van een stoommachine van zes paardenkrachten in het perceel, kadastraal bekend als gemeente Groningen, sectie K, nº. 40.

Bij besluit van 5 Dec. 1878 nº. 16 hebben Burg. en Weth. gunstig op dat verzoek beschikt. Zij hebben verleend, wat gevraagd was: *vergunning tot het oprigten van eene stoommachine van zes paardenkrachten* ter plaatse voormeld, evenwel onder een viertal voorwaarden, waarvan de tweede het verbod inhield om andere brandstoffen dan turf, hout of cokes te bezigen.

De verzoekster blijkt aanvankelijk met die aldus beperkte vergunning genoegen genomen, en dienovereenkomstig de machine opgerigt en gedreven te hebben.

Doch in den zomer van 1880 heeft zij, op grond van de grootere kosten, die haar door de naleving der zoo even vermelde voorwaarden werden veroorzaakt, aan het gemeentebestuur ontheffing daarvan verzocht, te dien effecte dat zij ook van steenkolen zou kunnen gebruik maken.

Na verhoor der belanghebbenden en met inachtneming der wettelijke voorschriften, hebben Burg. en Weth. van Groningen, overeenkomstig het advies van den gemeentebouwkundige en in overeenstemming met de bedenkingen en opmerkingen van een der buren, bij resolutie van 30 Aug. ll., nº. 5, aan de adressante ontslag verleend van de boven reeds vermelde voorwaarde, dat tot stoken turf, hout of cokes moeten worden gebezigd „en in geen geval steenkolen" — edoch onder toevoeging van eenige nieuwe voorwaarden, in substantie hierop nederkomende, dat zoowel de schoorsteen als de afvoerbuis voor de stoom van 15 tot 25 meters moeten worden opgetrokken en dat het aflaten van stoom uit den ketel niet zal mogen plaats hebben tusschen 6 uur vóór en 6 uur na den middag.

Jutko Boerma, in hoedanigheid van voogd over Inemo Dirk Gerdes, te Groningen — door wien bereids bij het Gemeentebestuur bezwaren tegen de intrekking der bewuste voorwaarde waren ingebragt — heeft zich, onder naleving der formaliteiten en termijnen bij de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) gesteld, tegen de laatstelijk vermelde Resolutie van Burg. en Weth. van Groningen in beroep voorzien bij Z. M. De grond van dit beroep is de bewering, dat de genoemde minderjarige, aan wien twee in de onmiddellijke nabijheid gelegene panden toebehooren, belangrijk door de aangevallen wijziging dreigt te worden beschadigd, in de gebruikswaarde in het algemeen van beide gebouwen, en in het bijzonder van dat kadastraal bekend als gemeente Groningen sectie K, n°. 31, waar sints meer dan 31 jaren een stukadoors-affaire wordt uitgeoefend. De adressant beweert, dat — niettegenstaande de bevolene verhooging van den schoorsteen — bij gebruik van steenkolen door de roetvlokken, die onvermijdelijk op het erf zullen neerkomen en in het gebouw doordringen, het behoorlijk voortzetten von het genoemde bedrijf, bij de eigenaardige daaraan verbondene eischen, ondoenlijk zal worden gemaakt.

Hij verzoekt mitsdien, dat het den Koning moge behagen de beschikking van B. en W. van Groningen dd. 30 Aug. 1880 no. 5 te vernietigen.

Ged. Staten van Groningen, ter zake gehoord, geven bij hun ambtsberigt van 8 Oct. ll. te kennen, dat naar hun oordeel door de gestelde nieuwe voorwaarden genoegzaam gewaakt is tegen den hinder en de schade, die van de opheffing der aanvankelijk gestelde te duchten kan zijn.

Nadat krachtens 's Konings magtiging van 20 Oct. ll. n°. 26 de overweging van dit geschil bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschilleu van bestuur, was aanhangig gemaakt, is bij deze alleenlijk nog ingekomen eene memorie van den heer C. J. J. Loder, arrondissements-betaalmeester te Groningen, waarbij gewezen wordt op het bezwarende van eene inrigting, als de onderwerpelijke, midden tusschen hooge particuliere panden in eene zeer dicht bebouwde buurt, en het wenschelijke wordt aangewezen van een nog hoogeren bouw van den schoorsteen dan bereids door B. en W. laatstelijk is bepaald.

Aan het slot van dit verslag dient de opmerking te worden gemaakt, dat noch bij de oorspronkelijk door B. en W. verleende vergunning, noch bij hun thans aangevallen besluit van 13 Aug. 1880, de inrigting vermeld is, die door de bewuste stoommachine zou mogen worden gedreven.

Op verzoek echter van deze Afdeeling is alsnog van wege het Gemeentebestuur van Groningen overgelegd het oorspronkelijk adres der weduwe Kwint, waarop het hierboven vermelde besluit van B. en W. dd. 5 Dec. 1878, n°. 16, is gevolgd.

Uit dat adres, en meer bijzonder uit de daarbij volgens de wet gevoegde stukken, blijkt, dat destijds de vergunning werd gevraagd, en alzoo ook verleend is, tot "het in werking brengen van een maal-, braak- en mosterdmolen" in eene grutterij.

De heer Mr. S. van Houten, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde op voor den appellant, voogd over den minderjarige J. D. Gerdes. Hij heeft alleen het oog gevestigd op het stukadoorsbedrijf van dien minderjarige, dat uitgeoefend wordt in een perceel naast dat van de wed. Kwint gelegen. Het loslaten der vroeger ge-

stelde voorwaarden zou hoogst nadeelig zijn voor dat stukadoorsbedrijf. Hij wijst er voorts op dat de wed. Kwint reeds vroeger, in strijd met de haar verleende vergunning, steenkolen in hare machine heeft doen stoken en zij dientengevolge tot tweemalen toe door de Regtbank te Groningen werd veroordeeld en gelooft niet dat het hooger optrekken van den schoorsteen en van de afvoerbuis voor de stoom, in deze als afdoende kan worden beschouwd. Spreker adviseert tot vernietiging van de nieuwe beschikking van Burg. en Weth., omdat het kleine voordeel dat daardoor zou worden verkregen ten nadeele zou zijn eener bloeijende stukadoorsonderneming, in wier omgeving geen andere fabriek wordt gevonden en waar derhalve de lucht nog niet is verontreinigd.

De heer Mr. J. Gockinga, advocaat te Groningen, treedt op als gemagtigde van de wed. Kwint. Hij is van meening dat het beroep van den heer Boerma niet-ontvankelijk en zeker ongegrond is. Het is z. i. niet-ontvankelijk, omdat de appellant door het besluit van Burg. en Weth. niet is in het ongelijk gesteld; het is ongegrond omdat de door dezen aangevoerde bezwaren door de buren zijner cliente niet worden gedeeld en dat deze van het hooger optrekken van den schoorsteen eene goede verwachting koesteren. Naar zijn oordeel moet slechts in de uiterste noodzakelijkheid eene fabriek worden geweerd. Mogt zijne cliënte het stoken van steenkolen niet worden toegestaan dan zou zij daardoor een geldelijk nadeel lijden van ƒ 35 's weeks en mitsdien eene concurrentie met hare vakgenooten niet kunnen volhouden. Hij neemt daarom de vrijheid te concluderen tot afwijzing van het beroep en handhaving van het besluit van Burg. en Weth.

De heer Schönenbaum te Groningen, toeziende voogd van den minderjarige Gerdes, tracht nader aan te toonen dat de affaire van zijn pupil door de toestemming van Burg. en Weth. zal worden benadeeld en dat het voor de wed. Kwint aangevoerde op geen goede gronden berust.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff. Ik wensch aan den gemagtigde van de wed. Kwint te vragen: of ik goed gehoord heb dat hij meent dat de appellant niet-ontvankelijk is in zijn beroep omdat hij niet gezegd zou kunnen worden in het ongelijk te zijn gesteld? Zoo ja, dan moet ik opmerken dat onder de stukken is een procesverbaal van 12 Aug. 1880, waarbij de heeren Boerma en Schönenbaum bezwaren inbrengen tegen de opheffing van het verbod om steenkolen te stoken en het daarentegen hooger opmetselen van den schoorsteen. Die bezwaren zijn toch niet weg genomen.

De heer Gockinga. Ik meende dat de heer Boerma met het besluit genoegen genomen had.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff. Welligt is er bij U eenige verwarring met den heer Loder die verklaard heeft met het besluit genoegen te nemen.

Ik wensch U nog te vragen: of U ook bekend is dat er geen meerdere fabrieken in den omtrek zijn; of U ook iets bekend is van de veroordeelingen der wed. Kwint en waarop steunt het door U aangevoerde betrekkelijk een nadeel van ƒ 35 's weeks?

De heer GOCKINGA. Ik ben ter plaatse niet genoegzaam bekend; van de veroordeelingen weet ik niets, maar ik kan ze ook niet tegenspreken en wat aangaat het nadeel van ƒ 35, dit cijfer is mij door den procureur mijner cliënte opgegeven, ofschoon het door geen rekeningen gestaafd wordt.

III. het beroep van *A. Vermeulen c. s., te Standdaarbuiten, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, betreffende den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Standdaarbuiten.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Ter voldoening aan het Reglement op de openbare wegen en voetpaden in de provincie Noordbrabant, afgekondigd in het *Prov. Blad* van 1874 n°. 21, is door B. en W. van Standdaarbuiten ontworpen en op 16 Nov. 1878 door den raad dier gemeente opgemaakt een legger van de openbare wegen en voetpaden in die gemeente. Op dien legger was onder n°. 17 gebragt een voetpad genaamd het Voorste pad, lang 1190 meters, loopende van den groenen weg tot de Achterstraat, welke behoort tot de kom der gemeente, langs, gedeeltelijk over, de perceelen sectie D n°. 74, toebehoorende aan A. vae Doormaal, 112 en 110 toebehoorende aan H. Sweere c. s., 111 toebehoorende aan H. Hopmans, 123 en 124 toebehoorende aan C. Aarden, 144 toebehoorende aan A. Vermeulen. De genoemde eigenaars, met uitzondering van H. Hopmans, hebben toen aan Ged. Staten van Noordbrabant verzocht den ligger niet vast te stellen dan met weglating van het genoemde pad. Zij voerden aan dat het voetpad niet was een openbaar voetpad, als zijnde niet tot de publieke dienst bestemd en gevende geene communicatie van de eene gemeente naar eene andere noch naar gehuchten van eene gemeente; dat slechts enkele personen er gebruik van maakten om langs een korteren weg dan door de Dorpsstraat te komen op den groenen weg; dat de polder, waardoor het pad loopt, door verschillende polderwegen doorsneden werd en er dientengevolge overvloedige communicatie bestond; dat de vier der adressanten perceelen verbindende vonders, waarover het pad loopt, steeds door den polder waren onderhouden en het gemeentebestuur zich nimmer iets van vonders noch van het pad had aangetrokken; dat hunne gronden niet met eenige erfdienstbaarheid van voetpad belast waren en zij zich voorbehielden, indien onverhoopt de openbaarheid van het voetpad werd aangenomen, hunne regten voor den burgerlijken regter te doen handhaven.

In een daarop door Ged. Staten ingewonnen berigt van den Raad der gemeente Standdaarbuiten, gedagteekend 21 Dec. 1878, wordt gezegd: dat het voetpad van het jaar 1725 onafgebroken een openbaar voetpad is en tot de gemeene dienst van allen bestemd; dat het ook als zoodanig is opgenomen op den legger in 1871 door den gemeenteraad (ter uitvoering van eene plaatselijke verordening) vastgesteld; dat het van groot belang is voor de ingezetenen, daar het een korteren en beteren weg oplevert van het dorp naar de gehuchten de Kreek en Noordhoek en van daar naar het dorp b. v. om ter kerk en ter school te gaan; dat het vooral onmisbaar is voor de arbeidende klassen, waarvan velen om naar hun werk te komen dagelijks dit pad

moeten passeren; dat het ook eene communicatie oplevert met de gemeente Klundert; dat de gemeente- en polderbesturen altijd prijs hebben gesteld op het bestaan van het voetpad, vermits zij beide met onderling goedvinden ten allen tijde toezigt hebben gehouden op het onderhoud er van en het leggen van vonders; dat sedert het bestaan van dit pad nooit door eenig eigenaar van landen waarover het loopt eenig bezwaar daartegen bij de bevoegde autoriteiten is ingezonden, maar dat integendeel de eigenaren het verkeer daarover hebben bevorderd. De Raad gaf zijne verwondering te kennen over het verzoek aan Ged. Staten, daar bij hem geen bezwaar was ingebragt, en verzocht dringend dat Ged. Staten aan dat verzoek geen gevolg zouden geven.

Ook de Hoofdingenieur van den provincialen waterstaat is destijds door Ged. Staten gehoord. Bij zijn berigt van 27 Jan. 1879 geeft hij met overlegging van eene schetsteekening in overweging het verzoek der adressanten af te wijzen. Hij zegt, evenals de Gemeenteraad, dat het voetpad, dat tal van jaren ten dienste van het publiek heeft bestaan, in het belang van het verkeer noodzakelijk is; dat het eene verkorte verbinding vormt van het dorp Standdaarbuiten met de gehuchten de Kreek en Noordhoek en ook opgenomen werd in den op 4 Maart 1871 door het Gemeentebestuur vastgestelden legger, zonder dat toen daartegen bezwaren werden ingebragt. Hij merkt nog op 1°. dat de legger van 1871 vermeldde dat het onderhoud der vonders was ten laste van den polder het Oudland, hetgeen hij daaraan toeschrijft dat voor het onderhoud in den regel gebruikt waren de oude molenroeden van den Oudlandschen polder; juister echter acht hij de vermelding in den nieuwen ligger, dat het onderhoud ten laste der gemeente is, daar geen titels aanwezig zijn waaruit kan blijken dat het ten laste ven den polder is; 2°. dat volgens art. 42 van het Reglement de eigenaars der perceelen waarover het voetpad loopt als beheerders zullen behooren vermeld te worden, in plaats van het gemeentebestuur, zooals toen in den opgemaakten legger stond.

De bezwaren van adressanten zijn door een gemagtigde toegelicht in de openbare vergadering van Ged. Staten ven 4 April 1879.

Alvorens de legger door Ged. Staten werd vastgesteld, is nog over daartegen ingebragte bezwaren gehandeld in den Gemeenteraad op 9 Aug. 1879. De Raad heeft toen de bezwaren van de bovenvermelde adressanten betreffende het voetpad no. 17 ongegrond geoordeeld en tot behoud van het voetpad op den legger geconcludeerd, op dezelfde motieven in zijn vroeger advies aan Ged. Staten aangevoerd.

Dezelfde adressanten wendden zich nu bij adres van 30 Aug. 1879 op nieuw tot Ged. Staten en voerden tegen de motieven van den gemeenteraad het volgende aan:

dat om gronden van particulieren met den last van openbaar voetpad te bezwaren, blijkbaar moet bestaan de noodzakelijkheid en het nut daarvan, opdat er eene behoorlijke communicatie zij tusschen de gemeente waaronder die gronden zijn gelegen en andere gemeenten, of wel tusschen de onderdeelen van dezelfde gemeente;

dat nu in deze van dergelijk nut of noodzakelijkheid niet blijkt, dat toch de communicatie van de gemeente Standdaarbuiten met andere gemeenten en de onderdeelen van de gemeente zelve door het bestaan van het voetpad niet bevorderd wordt, omdat die communicatie, zooals een enkele blik op de kaart doet zien, plaats heeft langs de dijken, en men door het voetpad, dat schuins door den polder loopt, slechts eene

distantie van 200 à 300 meters korter zal gaan dan wanneer men de wegen langs de dijken begaat; dat nu die mindere afstand van 200 à 300 meters niet kan aangevoerd worden als een motief van nut en noodzakelijkheid om particuliere eigendommen met een zoo zwaren last als die van openbaar pad te bezwaren;

dat aan adressanten de reden onbekend is waarom de Raad het bestaan van het pad juist van 1725 aanhaalt, maar dat, aangenomen dat dit pad van dien tijd af heeft bestaan, znlks nog geen aanleiding mag geven om, nu het bij het daarstellen van den legger geldt te onderzoeken welke wegen noodzakelijk zijn voor het publiek, daarop te brengen het bedoelde pad, dat van geen nut hoegenaamd voor het publiek is;

dat het langdurig gebruik van het pad niets anders is geweest dan een gedoogen van de eigenaren dat zij ten allen tijde konden doen ophouden, maar dat het brengen van het pad op den legger zonder nut voor iemand, zou worden een groote last voor de adressanten;

dat het wel mogelijk is dat het voetpad op een vroegeren legger heeft vermeld gestaan, maar dat juist omdat die vroegere leggers niet zijn daargesteld met de noodige voorzorgen noch voor het publiek, noch voor het privaat belang, thans de nieuwe legger moet worden opgemaakt, die zal bevatten alleen de nuttige en noodzakelijke wegen en voetpaden, waaronder om voorzegde redenen het voetpad in geschil niet behoort;

dat het voorgeven dat buiten en behalve den korteren afstand dit voetpad ook een beteren weg oplevert, volkomen in strijd is met de waarheid, dewijl toch een ieder beseffen zal dat, vooral bij regenachtig weder, de weg door den polder slechter, slikkeriger en glibbiger is dan die over de dijken;

dat het eveneens in strijd is met de waarheid dat het gemeentebestuur zich de zorg over dit voetpad zou hebben aangetrokken, dewijl het toch in de gemeente van publieke bekendheid is, dat het gemeentebestuur zich dat voetpad nimmer heeft aangetrokken en het integendeel het polderbestuur is geweest dat voor de slooten en de vonders daarover heeft gezorgd.

Toen in het laatst van 1879 belanghebbenden op nieuw werden opgeroepen om te verschijnen in eene openbare vergadering van Ged. Staten, te houden op 19 Dec., antwoordde de gemeenteraad bij een brief waarin hij Ged. Staten verzocht het voetpad genaamd het Voorste Pad, te willen beschouwen als niet noodig voor de openbare dienst en het mitsdien van den legger te willen schrappen.

De vier bovengenoemde adressanten deden hetzelfde verzoek met verwijzing naar het besluit van den gemeenteraad, waarvan het zoo even bedoeld schrijven een uitvloeisel was.

De burgemeester van Standdaarbuiten, die omtrent het verzoek van Vermeulen c. s. gehoord werd nadat hij reeds bij het schrijven van den Raad een geleidenden brief gevoegd had, deelde mede dat de Raad in zijne vergadering van 6 December, zonder daartoe schriftelijk te zijn opgeroepen, met 5 tegen 2 stemmen besloten had het zoo even vermelde verzoek aan Ged. Staten te rigten; welk besluit hij vermeende genomen te zijn in strijd met art. 41 der Gemeentewet. Hij achtte het besluit een gevolg van pressie van familieleden op de meerderheid van den Raad; het was toch geheel in strijd met hetgeen de Raad vroeger in deze zaak meermalen met algemeene stemmen

had besloten, zonder dat eenige verandering van wegen in de gemeente aanleiding had kunnen geven op dat vroegere gevoelen terug te komen.

Ged. Staten hebben het toen noodig geacht dat de belanghebbenden met het verzoek van den Raad zouden bekend gemaakt worden en in de gelegenheid gesteld daartegen bezwaren in te brengen. Dit is geschied en de uitslag is geweest als volgt:

Bij een adres van 7 April 1880 aan B. en W. van Standdaarbuiten hebben 28 inwoners der gemeente hunne verwondering te kennen gegeven dat er over gedacht werd het voetpad van den legger af te nemen en verklaard met alle kracht daartegen op te komen. Velen hunner toch, zoo wordt in het adres gezegd, maken dagelijks zelf van het voetpad gebruik, terwijl hunne kinderen met het naar school gaan en verder al hunne huisgenooten met het naar de kerk gaan dat voetpad volgen, als wordende de afstand daardoor met een derde verminderd.

Een inwoner van het gehucht Noordhoek heeft schriftelijk te kennen gegeven dat hij en negen anderen, die genoemd worden, verzoeken dat het pad blijve liggen, daar het gemakkelijk is bij brand of ziekte.

Nog een ander persoon heeft schriftelijk verzocht dat de wegen die liggen, blijven liggen

Eindelijk hebben een twintigtal ingezetenen mondeling bij B. en W. hunne bezwaren tegen het van den legger afvoeren van het pad ingebragt. Deze bezwaren, door B. en W. bij de opzending der stukken medegedeeld, zijn in hoofdzaak dezelfde als de schriftelijk ingebragte; er wordt nog op gewezen dat, behalve andere werklieden die op de landerijen werken, ook de talrijke werklieden eener suikerfabriek het pad passeren. B. en W. vereenigen zich volkomen met de ingebragte bezwaren; zij wijzen er op dat onder de reclamanten is H. Hopmans, dijkgraaf van den polder, over wiens perceel D, no. 111, het voetpad loopt. Ook de burgemeester heeft nog dringend verzocht het pad niet te doen vervallen. De Raad daarentegen heeft met 5 tegen 2 stemmen besloten te volharden bij zijn vroeger besluit ten gunste van de opheffing van het pad.

Bij deze gelegenheid hebben ook A. Vermeulen c. s. zich op nieuw tot Ged. Staten gewend, aanvoerende dat het publiek karakter van een voetpad in de eerste plaats moet worden opgemaakt uit de ligging; dat nu hier uit de ligging duidelijk blijkt dat het pad nimmer geweest is noch thans is een voetpad tot gemeene dienst van allen bestemd; dat het toch omsloten wordt door vier publieke wegen langs welke het gehucht de Kreek wordt bereikt, en dat de afstand van daar tot de kom der gemente over het pad hoogstens 5 minuten korter mag geschat worden; dat dan ook het pad kennelijk is aangelegd door en ten behoeve van de aangrenzende eigenaren om van hunne eigendommen op de publieke wegen te komen, en dat, al moge het publiek door die eigenaren niet zijn gestoord, hieruit niet valt af te leiden dat een publiekregtelijk servituut zal zijn gevestigd, maar het vrij wat aannemelijker schijnt dat ten deze het gebruik voor enkele ingezetenen werd gedoogd.

Ged. Staten hebben den legger vastgesteld bij besluit van 9 Sept. 1880. Ten aanzien van het boven behandelde voetpad wordt in de beschikking opgenomen de inhoud van het advies van den gemeenteraad van 21 Dec. 1878 en vermeld dat het advies van den hoofdingenieur dezelfde strekking heeft; wordt voorts de verdere loop der

zaak opgegeven; gezegd dat het voetpad reeds voorkomt op eene kaart van de gemeente Standdaarbuiten, die ter secretarie van de gemeente voorhanden is, en worden dan de overwegingen aldus besloten:

„Overwegende dat, daar alzoo gebleken is dat het boven omschreven voetpad sedert jaren als openbaar voetpad is gebruikt en ook ten gemeenen dienste van allen bestemd is, zooals ook blijkt uit den in 1871 opgemaakten legger, terwijl de vonders in het voetpad door het openbaar gezag gelegd en onderhouden worden, dat voetpad alzoo teregt op den legger der openbare wegen en voetpaden van de gemeente Standdaarbuiten gebragt is.”

Het besluit strekt tot ongegrondverklaring van de bezwaren zoowel ten aanzien van het onder n°. 17 voorkomende pad als ten aanzien van een ander nummer van den legger ingebragt en tot vaststelling van den legger door den gemeenteraad opgemaakt den 19 Nov. 1878 en gewijzigd den 9 Augustus 1879.

Bij adres aan Z. M. den Koning van 8 Oct. 1880 hebben A. Vermeulen en de drie andere grondeigenaars, die vroeger met hem bezwaren tegen den legger hebben ingebragt, de vernietiging van het besluit van Ged. Staten gevraagd.

Zij achten alleen het bestuur der betrokken gemeente bevoegd en in staat om over de noodzakelijkheid of wenschelijkheid van een voetpad te oordeelen; door het besluit van Ged. Staten tot handhaving van het quaestieuse pad op den legger in strijd met het besluit van den Raad van Dec. 1879, wordt huns inziens de grondwettige autonomie der gemeente miskend en hun belang in hooge mate gekwetst.

Ten aanzien van de reclames tegen de afvoering van het pad van den legger in April 1880 ingebragt, zeggen zij dat het in de gemeente van algemeene bekendheid is dat het hoofd van het gemeentebestuur niet instemde met het raadsbesluit van December 1879 en dat onderscheidene personen tot de mindere klasse behoorende zijn aangespoord geworden om tegen de afvoering in verzet te komen.

Ged. Staten hebben, met verwijzing naar hun aangevallen besluit van 9 Sept. 1880 en naar het advies van den hoofdingenieur, geadviseerd tot eene afwijzende beschikking op het adres.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 9 Dec. 1880.

Bij de Afdeeling zijn ingekomen:

1°. eene memorie van de appellanten met eene schetskaart. Na hetgeen vroeger door hen is aangevoerd, zal het voldoende zijn uit hunne memorie het volgende te vermelden: dat het voetpad gedurende drie vierde gedeelten van het jaar volstrekt onbruikbaar is, een bewijs dat door of van wege het gemeentebestuur of het polderbestuur nooit een daad van toezigt of beheer is uitgeoefend; dat het pad slechts is eene verzamelplaats voor de straatjeugd, die aan de aangrenzende eigenaars werkelijke schade toebrengt door het vertrappen en uitrukken van de veldgewassen;

dat te Standdaarbuiten en in de naburige kleigemeenten geen enkel voetpad, behalve het onderwerpelijke, meer te vinden is;

dat geen enkele acte, waarbij appellanten of hunne voorgangers in het bezit der onderwerpelijke eigendommen zijn gekomen, eenige melding hoegenaamd maakt van

het besproken pad, waarvan steeds, even als van den bebouwden grond, grond- en polderlasten zijn betaald;

2°. eene memorie van H. Hopmans en een aantal andere inwoners der gemeente Standdaarbuiten, die op vroeger aangevoerde gronden op behoud van het pad aandringen.

De thans vastgestelde legger en die van 1871 zijn bij de stukken overgelegd.

De heer Mr. B. M. VLIELANDER HEIN, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde voor de belanghebbenden Hopmans c. s. op, ter bestrijding van het beroep.

IV. het beroep van *de firma Heerkens, Schaepman en Co. te Zwolle, tegen een besluit van Burg. en Weth., waarbij aan H. Gosschalk vergunning is verleend voor de oprigting eener kunstboterfabriek.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van 4 Sept. 1880 hebben Burgemeester en Wethouders van Zwolle aan H. Gosschalk vergunning verleend om in het perceel gelegen op den hoek van het Groote Weezenland en de Bleekerstraat aldaar, kad. bekend sectie G, n_0. 70, een inrigting tot zuivelbereiding (kunstboterfabriek) op te rigten met eene stoommachine van 16 pk.

Tegen die oprigting waren vele bezwaren ingebragt, maar B. en W. rekenden die deels ongegrond, deels van dien aard, dat daaraan door voorwaarden kon tegemoet gekomen worden. De vrees voor gevaar en voor geraas als gevolg van de stoommachine oordeelden zij niet een bezwaar van ernstigen aard op te leveren, evenmin zou de lucht van het smelten van vet hinder van ernstigen aard of walgelijke uitdampingen veroorzaken, als die smelting niet boven vuur geschiedde. Aan het bezwaar der nabij zijnde bleekerijen zou worden tegemoet gekomen, indien geene steenkolen mogten gestookt worden, hetgeen ook hieruit bleek dat de firma Heerkens, Schaepman en Cie, in hare azijnfabriek, die onmiddelijk aan hare waschbleekerij grenst, zelve eene stoommachine bezigt, die ook uitsluitend met turf of cokes wordt gestookt. Het verontreinigen van het grachtwater, mede als bezwaar aangevoerd, zou naar het oordeel van Burg. en Weth. gemakkelijk zijn tegen te gaan, indien slechts verboden werd pekelwater of wei derwaarts af te voeren. Daarom zijn aan de vergunning verbonden de volgende voorwaarden:

a. dat de stoommachine enkel met cokes of turf mag worden gestookt;

b. dat geen pekelwater of wei uit de fabriek naar de gracht of in gooten mag worden geloosd, doch tot verzameling daarvan een gemetselde waterdigte put moet gemaakt worden naar behooren afgedekt en gesloten, met vrijlating echter, om de wei in waterdigte bakken van ander metaal te verzamelen;

c. dat de schoorsteen der fabriek ten minste een hoogte van 14 M. boven den beganen grond moet hebben;

d. dat het smelten van het benoodigde vet alleen door middel van stoom en niet boven vuur mag geschieden;

e. dat een en ander moet worden uitgevoerd onder toezicht van den gemeente-architect,

en 2°. dat binnen een jaar de fabriek en de stoommachine in werking moeten zijn.

Tegen dit besluit van het gemeentebestuur is de firma Heerkens, Schaepman en C°. bij Zijne Majesteit in beroep gekomen met inachtneming van art. 15 der wet van 2 Junij 1875, *Stbl.* n°. 95.

Adressant beweert dat de vergunning had moeten zijn geweigerd wegens de schade, die aan hare eigendommen en bedrijven door die fabriek zal worden veroorzaakt.

In de eerste plaats beweert zij, zal de stoommachine nadeel doen aan hare wasbleekerij op een perceel slechts door een smalle steeg van de fabriek gescheiden.

Die stoommachine toch zou geplaatst worden op slechts 25 M. afstand ten N. W. van het veld, dat geheel bezet is met lange tafels waarop het geschaafde was in zeer dunne krullen of linten tot uitbleeking in de open lucht wordt uitgespreid, hetgeen uit den aard der zaak geen bedekking toelaat. Alle rook en roet moet zorgvuldig van dat veld geweerd worden, daar dit het uiterst teedere en weeke was aantasten en de kleur daarvan, waarop het vooral aankomt, zou bederven. Het ligt dus voor de hand dat dit veld door den rook en het roet, die voortdurend uit den schoorsteen van die stoommachine, met den veelal heerschenden N. W. wind, juist op die wastafels zou neerslaan, daardoor voor de verdere uitoefening dezer fabriek onbruikbaar zou worden.

Dit bezwaar wordt niet weggenomen door de gestelde voorwaarde om die stoommachine slechts met turf en cokes te mogen stoken, daar vooral de turf, schoon minder schadelijk dan steenkolen, toch ook veel rook en roet geeft, en de omstandigheid dat naar den aard der zaak daar voortdurend en sterk zal gestookt worden lost de tegenspraak op, welke tegen dit bezwaar gemaakt is, dat namelijk de omliggende woningen met hare huishoudelijke vuren toch ook rook verspreiden, en dat de adressante zelve op haar eigen perceel nabij de wasbleekerij ook eene stoommachine heeft. De onbeduidende en grootendeels slechts voor korten tijd gestookte huisselijke vuren zou adressante ook ongetwijfeld liever niet in hare nabijheid wenschen, maar die zijn onvermijdelijk en kunnen niet in vergelijking komen met het aanzienlijke en onafgebroken vuur van de toegestane stoommachine, en de stoommachine van adressante zelve is slechts half zoo groot als de bestredene, namelijk van 8 pk., en behoeft bovendien slechts zelden en voor korten tijd gestookt te worden (alleen gedurende de smelting der was, die ter bleekerij op de tafels wordt uitgespreid), en is geheel in de magt van adressante zelve, die daarvoor altijd gebruik kan maken van Zuidelijke, Oostelijke of Westelijke winden, waarbij het veld der bleektafels geheel vrij bleef van de mogelijkheid van neërslag, zoodat zij slechts bij noordelijke winden het stoken daarvan heeft na te laten om zich daartegen te vrijwaren.

In de tweede plaats geeft de vloeibare afval van de vergunde kunstboterfabriek, bestaande in aanzienlijke hoeveelheden pekelwater en wei, bezwaar voor de beide fabrieken van adressante; deze bezwaren schijnen wel is waar opgeheven door de zeer gewaardeerde voorwaarde (sub *b*), welke het Gemeentebestuur daaromtrent aan de vergunning heeft verbonden, indien men mogt aannemen dat daardoor voor de toekomst vaststond dat die *afval* niet zou komen in de Stadsgracht, maar dit is, naar alle

waarschijnlijkheid, anders te voorzien. Immers het voorschrift om dien afval te houden in waterdigte putten of bakken, is voor eene hoeveelheid als hier, volgens andere dergelijke fabrieken, te wachten van ongeveer 40 Hectoliter dagelijks, eene onmogelijkheid; welke afmetingen moesten dergelijke bakken wel hebben? Maar hoe groot ze ook waren, ze zouden toch telkens vol worden, en de vraag blijft altijd over, hoe groot of klein ze ook waren, wáárheen, bij de telkens noodzakelijke lediging, de inhoud zou moeten worden afgevoerd. Er bestaat daarvoor in die omstreek nergens eenige andere gelegenheid dan middelijk of onmiddelijk naar de stadsgracht. En het ligt in den aard der zaak dat als eenmaal de kostbare fabriek krachtens de verkregen vergunning was opgerigt, en deze daaraan verbonden voorwaarde dan eerst aan het Gemeentebestuur bleek eene onmogelijkheid te bevatten, zoodat het blijven bestaan dier vergunde fabriek daarvan afhankelijk werd, de voorwaarde ligtelijk zou worden opgeheven of de handhaving er van zou verslappen.

En dat de vermenging van het water der Stadsgracht met den bedoelden afval schadelijk zou zijn, wordt reeds door het Gemeentebestuur erkend met het stellen dier voorwaarde en ligt ook in den aard der zaak wegens de chemische verhouding van den pekel en den afval van melk en vetten. Slechts in snel afstroomende wateren zou dergelijke afvoer zonder grooten hinder plaats vinden. De uiterst geringe stroom van het water dier gracht, die veelal en lang achtereen tot stilstand komt, zal niet alleen *algemeen* een nadeeligen stank ten gevolge hebben, *voor adresante* in het bijzonder, die de aanzienlijke hoeveelheden water, tot drijving harer beide fabrieken noodig, slechts uit de gracht kan pompen, zooals zij ten allen tijde krachtens verkregen vergunningen deed, zou die vermenging onmiddelijk naast de plek waar hare pijpen tot inpomping liggen de voortzetting van hare bedrijven onmogelijk maken. Welwater is voor geen van beide bruikbaar, al was het in de vereischte hoeveelheden te verkrijgen, hetwelk evenmin als met regenwater het geval is, en de belangrijke bezwangering met vetdeelen, die er hoogst moeijelijk, en met opgeloste zoutdeelen, die er volstrekt niet uit verwijderd kunnen worden, zou het grachtwater ook voor beide bedrijven volstrekt onbruikbaar maken.

Op deze gronden vraagt adressant dat het besluit van Burgemeester en Wethouders worde vernietigd en de vergunning geweigerd.

Burgemeester en Wethouders, op dit adres gehoord, volharden bij de gronden van hun besluit onder opmerking, dat wanneer werkelijk de voorwaarden niet toereikend blijken te zijn om den hinder en de schade, die adressante ducht, af te wenden, zij krachtens art. 17 der genoemde wet ten allen tijde nieuwe kunnen opleggen. De aangevoerde bezwaren zijn naar hun oordeel niet vrij van overdrijving. Immers de ambtsberigten door hen ontvangen van de burgemeesters van Haarlem, Oldenzaal, Nieuweramstel, Delft, Maartensdijk en 's Gravenhage luiden eenstemmig, dat de exploitatie van de in die gemeenten opgerichte kunstboterfabrieken geen merkbaar nadeelige gevolgen voor de openbare gezondheid heeft.

Ook de hoofdingenieur van den waterstaat is over de aangevoerde bezwaren gehoord. Met de beschouwingen van Burgemeester en Wethouders kan die hoofdambtenaar zich in de meeste opzigten vereenigen. De bezwaren betrekkelijk de verontreiniging van het grachtwater, acht hij echter niet geheel ongegrond. Er zijn geen

waterdigte putten te maken, van welke niet te wachten is dat zij door het af te voeren water binnen enkele dagen gevuld zullen zijn, en eene geschikte gelegenheid tot gedurige verwijdering dezer vloeistof ontbreekt. Daartoe zou alleen in aanmerking kunnen komen een stroomend water, mits buiten en bovenal benedenwaarts van de stad, en de middelen om daarvan ten bedoelden einde gebruik te maken, kunnen niet wel anders dan van zoo buitengewonen aard zijn, dat zij reeds op zich zelve onder de categorie van die inrigtingen zouden zijn te rangschikken voor welker oprigting eene vergunning noodig is. De hoofdingenieur voegt er bij dat wel de concessionaris heeft te kennen gegeven die vloeistoffen te zullen zuiveren en zooveel mogelijk van de boterdeelen te zullen bevrijden door middel van een inrigting van de nieuwste vinding, maar dat het wenschelijk ware geweest, dat hij zich daaromtrent nader had verklaard. Hij geeft daarom in overweging deze voorwaarde te stellen, dat de concessionaris vooruit, ten genoege van Burgemeester en Wethouders, de middelen zal hebben aan te geven, waarmede hij de vloeistoffen uit de putten en bakken zal verwijderen, zoodra zij geheel gevuld zullen zijn en tevens de plaats of plaatsen, waar hij die vloeistoffen zal storten.

Ged. Staten, zich met het advies van den hoofdingenieur vereenigende, geven in overweging met vernietiging van het besluit van Burgemeester en Wethouders aan H. Gosschalk en zijne regtverkrijgenden de vergunning toe te staan onder de voorwaarde door het Gemeentebestuur in zijne beschikking sub 1 letters *a*, *c*, *d* en *e* en sub 2 gesteld en die door den hoofdingenieur voorgedragen.

Bij den Raad van State zijn geene memories ingediend, alleen hebben v. d. Helm en Oldenhof verklaard bij hunne vroegere bezwaren te blijven, bezwaren die reeds door Burg. en Wethouders blijkens de gestelde voorwaarden zijn in aanmerking genomen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Derde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 26 *Januarij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 3 Januarij 1881, n°. 7, houdende beslissing in het geschil tusschen *Ged. Staten van Gelderland en van Overijssel omtrent de begrooting van het bestuur der bedijking langs Dronthen voor het dienstjaar* 1879/80.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 405).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beslissende het geschil tusschen Ged. Staten van Gelderland en van Overijssel omtrent de begrooting van het bestuur der bedijking langs Dronthen voor het dienstjaar 1879/1880;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 December 1880, n°. 79;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 29 December 1880, n°. 14, Afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat nadat de verhooging der Dronther bedijking, daargesteld krachtens art. 6*a* van het reglement op het beheer dier bedijking, goedgekeurd bij Ons

besluit van 21 Maart 1873, n°. 11, gewijzigd bij besluit van de Staten van Gelderland en van Overijssel, goedgekeurd bij Ons besluit van 18 Dec. 1875, n°. 10, door den stormvloed van 31 Januarij 1877 nagenoeg geheel was weggespoeld en het dijksbestuur draalde de noodige voorzieningen aan te brengen, Ged. Staten van Gelderland en van Overijssel, ingevolge art. 7 der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102) bij gemeenschappelijk besluit van 11/16 Oct. 1877 hebben bevolen het herstel van den dijk; dat nadat de begrooting voor 1878/79, waarop niets voorkwam voor herstel der bedijking, door Ged. Staten van Gelderland slechts was goedgekeurd in de verwachting dat het dijksbestuur weldra tot uitvoering van het bevel zou overgaan, dat dijksbestuur voor de dienst 1879/80 andermaal eene begrooting heeft ingediend waarop het herstel der bedijking slechts *pro memoria* werd uitgetrokken;

dat nadat Ged. Staten van Gelderland aan de aldus ingerigte begrooting hunne goedkeuring hadden onthouden, Ged. Staten van Overijssel evenwel die begrooting hebben goedgekeurd;

dat dit geschil thans door Ons krachtens art. 27 van het meergenoemd Reglement moet worden beslist;

dat intusschen het dienstjaar waarvoor de begrooting was opgemaakt reeds verstreken is;

dat het derhalve doelloos zoude zijn op die begrooting alsnog een post uit te trekken voor herstel van een werk, waarvan zelfs het opmaken van een bestek niet meer in den loop of ten laste van dit dienstjaar kan plaats hebben;

dat overigens het geschilpunt tusschen Ged. Staten van Gelderland en van Overijssel gereedelijk eene beslissing kan erlangen bij Onze beslissing van het mede aangebragte geschil over de begrooting van het loopende dienstjaar;

Gezien het reglement op het beheer der bedijking langs Dronthen, goedgekeurd bij Onze besluiten van 21 Maart 1873 n°. 11 en van 18 Dec. 1875 n°. 10.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Onze goedkeuring te verleenen aan de begrooting van het bestuur der bedijking langs Dronthen, dienst 1879/80, onder uitdrukkelijk voorbehoud dat hierdoor niets gepraejudiceerd wordt ten opzigte van de wijze waarop de dijk zal moeten worden hersteld.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

'sGravenhage, den 3 Januarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2o. van 3 Jan. 1881, no. 8, houdende beslissing in het geschil tusschen *Ged. Staten van Gelderland en van Overijssel omtrent de begrooting van het bestuur der bedijking langs Dronthen, dienst* 1880/81.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 405).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil tusschen Ged. Staten van Gelderland en van Overijssel omtrent de begrooting van het bestuur der bedijking langs Dronthen, dienst 1880/81;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 December 1880 n. 80;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 29 December 1880, No. 14, Afd. Waterstaat *A*;

Overwegende: dat, nadat de watervloed van 1825 de dijken van Kampen en Kamperveen had vernield, in den polder Dronthen, vroeger buiten de bedijking gelegen, een nieuwe dijk werd gelegd tot eene overlaatshoogte van 2.12 Meter + A. P.;

dat die dijk echter gebleken is niet aan het doel te beantwoorden, daar bij herhaling de landen in Overijssel en Gelderland, die door die kade moesten worden beschermd, overstroomd werden;

dat nadat door belanghebbenden herhaaldelijk op voorziening was aangedrongen, eindelijk na langdurige onderhandelingen in 1872 door de Staten van Gelderland en van Overijssel een reglement werd vastgesteld op het beheer der bedijking langs Dronthen, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 Maart 1873, gewijzigd bij een besluit van de Staten der beide provincien, goedgekeurd bij Ons besluit van 18 Dec. 1875 no. 10, waarbij in art. 6 is bepaald:

De gecommitteerden hebben te zorgen dat:

a. de bedijking langs Dronthen binnen een door Ged. Staten te bepalen tijd wordt verhoogd, volgens het door den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij missive van 5 Aug. 1867 no. 302, 3e afd., aanbevolen plan, opgemaakt door den hoofdingenieur in Overijssel, den 10 Julij 1867, in dier voege gewijzigd, dat het thans bepaalde flaauw binnentalud behouden blijft, en overeenkomstig de door den Minister van Binnenlandsche Zaken goedgekeurde wijziging van het oorspronkelijke plan;

b. deze bedijking na die verhooging steeds in staat worde gehouden om de dijks- en polderdistricten, bij art. 2 genoemd, en de gemeente Kampen te beschermen tegen eenen waterstand in zee, waarvan de hoogte door Ged. Staten, naar gelang van noodzakelijkheid, zal worden bepaald;

dat, ingevolge dit voorschrift, de verhooging van het eerste en tweede gedeelte der bedijking, namelijk van den Oosterwolder zeedijk tot nabij den Haatlanderdijk, tot de aangegegeven hoogte van 3.90 + A. P. en eene tonrondte van 0.10 Meter daarboven, in 1874 tot stand is gekomen; dat dit werk, dat blijkens het rapport der

Hoofdingenieurs van den waterstaat Hayward, Waldorp en van der Toorn van Mei 1877, uit mergelgrond van zeer zandigen aard en op vele plaatsen uit genoegzaam enkel zand was opgetrokken, bij den watervloed van 31 Jan. 1877, met uitzondering van het gedeelte op Geldersch grondgebied, nagenoeg geheel is weggespoeld;

dat de dijken van het Geldersch gedeelte weder behoorlijk onder profiel zijn gebragt, maar het overig gedeelte slechts op de vroegere overlaatshoogte;

dat toen het bestuur der Drontherbedijking in gebreke bleef den dijk in den vroegeren toestand te herstellen, Ged. Staten van Gelderland en Overijssel bij gemeenschappelijk besluit van 4/16 Oct. 1877, in aanmerking nemende dat de wijze waarop door het bestuur der bedijking langs Dronthen tot hiertoe gewerkt was, tot herstelling van de stormschade in den toen afgeloopen winter geleden, onvoldoende was om de vrees voor dadelijk gevaar af te wenden en met het oog op art. 6 van het reglement, krachtens art. 7 en volgende der wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102), de Gecommitteerden, uitmakende het bestuur der bedijking langs Dronthen, hebben aangeschreven, om de noodige werken uit te voeren, ten einde de bedijking langs Dronthen tot een voldoend waterkeerend vermogen worde gebragt tegen den hoogsten waterstand in zee, die heeft plaats gehad den 31 Jan. 1877, en zij minstens dezelfde afmetingen als voorgeschreven bij art. 6 la. *a* van het reglement, verkrijge;

dat het dijksbestuur van dit besluit niet binnen den termijn in genoemde wet bepaald, is gekomen in beroep, noch in verzet, en het gemeenschappelijk besluit van Ged. Staten derhalve eene gewijsde zaak is geworden;

dat het dijksbestuur echter aan het bevel geene uitvoering heeft gegeven en intusschen door de stormen van 31 Dec. 1877 en 8 Maart 1878, de dijk nog meer is geteisterd;

dat toen op de begrooting voor de bedijking langs Dronthen, dienst 1878/79, de post voor herstel der bedijking slechts voor memorie was uitgetrokken, het polderbestuur van Oosterwolde, welks gecommitteerde in het bestuur der bedijking zitting heeft, aan Ged. Staten van Gelderland en van Overijssel dringend heeft verzocht de begrooting niet goed te keuren;

dat Ged. Staten van Overijssel, die intusschen overhelden tot het gevoelen van het dijksbestuur, dat het, met het oog op de kosten van eene herstelling in den vroegeren toestand, wenschelijk zou zijn slechts eene lage bedijking van 3 Meter of eene overlaatskade van 2.50 Meter daar te stellen, de ingediende begrooting hebben goedgekeurd;

dat zulks ook door Ged. Staten van Gelderland is geschied, die echter op uitvoering van het bovengenoemde bevel aanhielden, en daartoe slechts overgingen in de verwachting dat alsnog door het dijksbestuur aan zijne verpligtingen zou worden voldaan;

dat, nadat Ged. Staten van Overijssel op 1 Aug. 1878 aan het dijksbestuur hadden gemeld, dat zij bereid waren mede te werken om den dijk op 3 Meter te brengen, en uit dien hoofde van hetzelve een voorstel te gemoet zagen, om het reglement in dien zin te wijzigen de Gecommitteerden op 10 Oct. daaraanvolgende hebben besloten eene wijziging in dien geest aan te vragen, en dat voorstel daarna door Ged. Staten van Overijssel bij hunne ambtgenooten in Gelderland is ondersteund geworden,

maar dat deze hebben te kennen gegeven, daartoe niet te kunnen medewerken;

dat inmiddels de begrooting van het dijksbestuur voor de dienst 1879/80 aan de goedkeuring van Gedep. Staten werd onderworpen;

dat Ged. Staten van Gelderland aan die begrooting, waarop andermaal de kosten voor herstel der bedijking voor memorie waren uitgetrokken, hunne goedkeuring hebben onthouden, terwijl Ged. Staten van Overijssel hunne goedkeuring verleenden, doch tevens aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid in overweging gaven het geschil, krachtens art. 27 van het meergenoemde reglement, aan Onze beslissing te onderwerpen;

dat toen het dienstjaar, waarvoor de begrooting moest dienen, ten einde liep, vóór dat in genoemd geschil eene beslissing kon worden genomen, ook de begrooting voor het dienstjaar 1880/81 door het dijksbestuur aan Ged. Staten is aangeboden;

dat op deze begrooting voor de kosten voor herstel der bedijking niets is uitgetrokken;

dat Ged. Staten van Overijssel aan hunne ambtgenooten in Gelderland hebben voorgesteld die begrooting goed te keuren onder voorbehoud dat hierdoor niet zou gepraejudicieerd worden ten opzigte van de wijze waarop de dijk zal worden hersteld;

dat Ged. Staten van Gelderland, op grond dat omtrent de vorige begrooting door Ons nog geene beslissing was genomen en er tusschen laatstgenoemde en de thans ingediende een onafscheidelijk verband bestaat, en alzoo, zoolang de quaestie over de eerste hangende is, de laatste niet voor goedkeuring vatbaar is, hunne goedkeuring aan de begrooting hebben onthouden;

dat daarop Ged. Staten van Overijssel hunne goedkeuring aan de begrooting hebben verleend;

Overwegende: dat alsnu krachtens art. 27 van het Reglement dit geschil door Ons moet worden beslist;

Overwegende: dat toen het bevel door Ged. Staten van Gelderland en Overijssel bij gemeenschappelijk besluit gegeven tot herstel der bedijking was gegaan in kracht van gewijsde., het dijksbestuur verpligt was tot de uitvoering daarvan over te gaan;

Overwegende: dat het dijksbestuur, wel verre van hieraan te voldoen, het toen loopende dienstjaar en nog twee geheele dienstjaren, 1878/79 en 1879/80, heeft laten verloopen zonder het herstel van den dijk aan te vangen of zelfs eenig geld daarvoor beschikbaar te stellen;

Overwegende: dat wel is waar genoemd bestuur pogingen heeft aangewend om ten aanzien van dit onderwerp eene wijziging van het Reglement te verkrijgen, maar dat deze pogingen dus verre geen gevolg hebben gehad, en dus het beheer en de begrooting behooren te zijn ingerigt naar het bestaande Reglement;

Overwegende: dat ook dan, wanneer Ged. Staten van Overijssel thans over de dijkshoogte anders mogten denken dan in 1877, deze veranderde zienswijze, die niet door hunne ambtgenooten in Gelderland gedeeld wordt, geen grond kan opleveren voor het dijksbestuur om het eenmaal bestaande bevel ter zijde te stellen;

Overwegende: dat het dijksbestuur, ook op de begrooting voor het dienstjaar 1880/81, niets voor het herstel der bedijking in uitgaaf brengende, en de bijdragen van de dijkpligtige polders en anderen voor memorie in ontvangst uittrekkende, duidelijk

zijn voornemen heeft te kennen gegeven om ook in dit dienstjaar geene uitvoering aan bovenaangehaald bevel te geven, welk voornemen ten overvloede wordt bevestigd door de toelichting der begrooting, door de gevoerde correspondentie en de mondelinge ophelderingen van den voorzitter van het dijksbestuur in de openbare vergadering der afdeeling voor de geschillen van bestuur;

Overwegende: dat derhalve aan deze begrooting teregt, als niet voldoende aan den eisch van het Reglement, door Ged. Staten van Gelderland hunne goedkeuring is geweigerd;

Gezien de wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102) en het Reglement op het beheer der bedijking langs Dronthen, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 Maart 1873, n°. 11;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Onze goedkeuring te onthouden aan de door het dijksbestuur van Dronthen ingediende begrooting voor de dienst 1880/81.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 3 Januarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 13 Januarij 1881, n°. 9, houdende beschikking op het beroep van *J. J. van Kerkwijk van den* 16 *September* 1880 *en van Mr. S. H. Lette van Oostvoorne en Mr. J. Spoor van* 27 *September* 1880, *tegen een besluit van Ged. Staten van Zuid-holland van* 30 *Augustus* 1880, *waarbij met handhaving van het door den Raad der gemeente 's Gravenhage op den* 18 *Mei bevorens genomen besluit, strekkende om de Laan van Meerdervoort van de Witte Brug tot de Beeklaan van den ligger der wegen en voetpaden der gemeente af te voeren, de daartegen ingebragte bezwaren zijn ongegrond verklaard.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 417.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. J. van Kerkwijk van den 16 September 1880,

en van Mr. S. H. Lette van Oostvoorne en Mr. J. Spoor van 27 Sept. 1880, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 30 Aug. 1880, waarbij, met handhaving van het door den Raad der gemeente 's Gravenhage op den 18 Mei bevorens genomen besluit, strekkende om de Laan van Meerdervoort van de Witte Brug tot de Beeklaan van den ligger der wegen en voetpaden der gemeente af te voeren, de daartegen ingebragte bezwaren zijn ongegrond verklaard;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 December 1880, no. 83;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 10 Januarij 1881, no. 4, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat, nadat bij Ons besluit van 12 Februarij 1879 (*Stbl.* n°. 32) om de daarin vermelde redenen was beslist dat er geene termen waren om de Laan van Meerdervoort van den ligger der wegen en voetpaden af te nemen, de Gemeenteraad van 's Gravenhage op den 9 Junij 1879 heeft besloten te verklaren, dat de Laan van Meerdervoort van de Witte Brug tot aan de Beeklaan niet meer ter openbare dienst bestemd is;

dat bij verschillende raadsbesluiten in den jare 1879 is goedgevonden eene straat of bestraatten weg, loopende van en naar dezelfde eindpunten en ter breedte van 12 Meter, aangelegd door H. K. H. de Groothertogin van Saxen-Weimar, eigenares van de aangelegen gronden, in beheer bij de gemeente over te nemen en dat die overname heeft plaats gehad;

Overwegende: dat een gewijzigde ligger der wegen en voetpaden van de gemeente 's Gravenhage, waarop de Laan van Meerdervoort niet voorkomt, door Burgemeester en Wethouders van die gemeente voorloopig is vastgesteld, gedurende ééne maand ter visie heeft gelegen en bij besluit van 18 Mei 1880 door den Gemeenteraad definitief is vastgesteld;

dat adressanten van dit besluit de vernietiging hebben verzocht aan Ged. Staten van Zuidholland, maar dezen zich bij hun besluit van 30 Aug. 1880, La. B, n°. 3608, met dat van den Gemeenteraad hebben vereenigd;

dat de bezwaren van adressanten tegen dit besluit van Gedeputeerde Staten in hoofdzaak zijn:

1°. dat de Gemeenteraad niet bevoegd was den vroeger vastgestelden ligger der wegen en voetpaden te wijzigen, maar dit door Ged. Staten zelven regtstreeks had moeten geschieden;

2°. dat bij het onderzoek der zaak de Gemeenteraad niet tegelijk met andere belanghebbenden door eene Commissie uit Ged. Staten is gehoord;

3°. dat er geene redenen van algemeen belang zijn om de Laan van Meerdervoort van den ligger af te voeren, als waardoor de ingezetenen der gemeente een rij- en wandelweg zouden verliezen zonder voldoend equivalent;

Overwegende: wat het 1e punt betreft, dat *in casu* niet was te beslissen over bezwaren tegen den ligger der wegen en voetpaden, na de vaststelling van dezen ingebragt, zooals bedoeld zijn in alinea's 6 en 7 van art. 3 van het Provinciale Reglement, maar over het vaststellen van eenen gewijzigden ligger bij aanleg of verandering van wegen of voetpaden, zoo als bedoeld in alinea 11 van dat artikel, vermits het

besluit van den Gemeenteraad is gegrond op de omstandigheid, dat eene nieuwe straat of bestraatte weg van de Witte Brug naar de Beeklaan is aangelegd, ter vervanging van de Laan van Meerdervoort van en naar diezelfde punten;

Overwegende: dat al de aan al. 11 voorafgaande bepalingen van dat artikel op dit geval toepasselijk zijn;

dat dus teregt de behandeling dezer zaak is aangevangen met eene voorloopige vaststelling van eenen ligger door Burg. en Weth. en verder de voorschriften van genoemd artikel, zooals het thans sedert 1 Febr. 1880 van kracht is, zijn in acht genomen;

Overwegende: wat het 2e punt betreft, dat op den 11 Augustus 1880 voor eene Commissie uit Ged. Staten, zoowel de Gemeenteraad van 's Gravenhage als andere belanghebbenden zijn opgeroepen, overeenkomstig de 6e alinea van genoemd art. 3;

dat de Gemeenteraad niet is gecompareerd, maar dat andere belanghebbenden daaruit geene reden van beklag kunnen ontleenen, terwijl de Gemeenteraad in zijne openbare vergadering van 6 Julij 1880 zijne zienswijze omtrent het bezwaarschrift van adressanten in een advies aan Ged. Staten had uitgedrukt en de Handelingen van die raadsvergadering waren gepubliceerd;

dat dus het 2e bezwaar van adressanten is ongegrond;

Overwegende: wat het 3e punt betreft, dat de Laan van Meerdervoort van de Witte Brug tot aan de Beeklaan is een puinweg ter breedte van 5 Meter, waarvan de last tot onderhoud rust op de eigenaren der aanliggende gronden, en welke eene communicatie daarstelt van de straten in de kom der gemeente 's Gravenhage met de voornoemde Beeklaan alsmede met de wegen, onder de benaming van Duinslagen in de gemeente Loosduinen, op den ligger van welke gemeente voorkomt:

a. het slag van de Beeklaan tot de boerderij nabij de watermachine, zijnde de voortzetting van de Laan van Meerdervoort;

Overwegende: dat Ged. Staten teregt hebben overwogen, dat het algemeen belang alleen dan medebrengt dezen weg van den ligger af te voeren, wanneer een betere weg daarvoor in de plaats komt tot herstel van dezelfde communicatie, en dat zij als zoodanig hebben aangemerkt de straat of bestraatten weg, breed 12 Meter, sedert Junij 1879 aangelegd, door de gemeente overgenomen en voor het verkeer opengesteld

Overwegende: dat echter uit dit een en ander zou volgen, dat die straat of bestraatte weg, die als equivalent voor de Laan van Meerdervoort tegenover de eischen van het verkeer wordt beschouwd, ook in plaats van de oude Laan op den ligger moet worden geplaatst;

Overwegende: dat bij art. 1 n°. 3 van het meergemelde Provinciale Reglement van de plaatsing op den ligger zijn uitgezonderd de straten, wegen en stegen, binnen de bebouwde kom eener gemeente gelegen, maar alleen voor zooveel zij geen deel uitmaken van eenen verder strekkenden weg;

dat de voormelde straat of weg niet in die uitzondering valt, vermits die vooralsnog slechts voor een zeer klein gedeelte met huizen bezet is en verder tusschen duin, zaailand en zijne bermen inligt, derhalve niet tot de bebouwde kom eener gemeente behoort, en daarenboven één geheel uitmaakt met het straks genoemde duinslag onder de gemeente Loosduinen en met de Beeklaan;

Overwegende: dat dus, zoolang de nieuwe straat van de Witte Brug of van de van der Spieghelstraat tot aan de Beeklaan niet op den ligger is gebragt of gelijktijdig met de afvoering van de oude Laan van Meerdervoort daarop gebragt wordt, aan den eisch van het algemeen belang niet voldaan is en er geene termen zijn om den gewijzigden ligger goed te keuren;

Gezien het Provinciale Reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland van 3 Nov. 1870, goedgekeurd bij Ons besluit van 21 November 1870, n°. 10, gewijzigd den 20 Nov. 1877 en den 14 Nov. 1878, zijnde de wijzigingen goedgekeurd bij Onze besluiten van 7 Jan. 1878 n°. 10 en 8 December 1878 n°. 9;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 30 Aug. 1880 La. B, n°. 3608, en van het daarbij bevestigde besluit van den Gemeenteraad van 's Gravenhage van den 18 Mei 1880; te verklaren, dat er vooralsnog geene termen zijn, om de Laan van Meerdervoort van den ligger der wegen en voetpaden af te voeren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 13 Januarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. Het geschil tusschen den *Raad der gemeente Sneek en voogden van het Old-Burger Weeshuis aldaar, over art.* 13 *van het reglement voor genoemd gesticht.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Voor eenige jaren werd door voogden van het Old-Burger weeshuis te Sneek aan den Gemeenteraad gevraagd eenige wijzigingen te brengen in het reglement voor het weeshuis; het doel daarvan was eenige meerdere vrijheid te verkrijgen bij opname en ontslag van weezen.

Ten gevolge daarvan werd op 30 Nov. 1878 door den Raad een nieuw reglement

vastgesteld, waarvan art. 14 aldus luidde: „Wanneer aan alle eischen van verpleging is voldaan, kan uit het overschot van de laatst goedgekeurde rekening jaarlijks op de begrooting een post worden uitgetrokken betrekking hebbende op de dienst der gemeente".

„Dit kan geschieden zoowel door het storten van eene som in de gemeentekas als door het bestemmen van gelden voor bepaald aangewezen werken of instellingen van publiek nut in de gemeente."

Bij een adres van 16 Jan. 1879 en eene later ingezonden memorie dienden voogden hunne bezwaren tegen het nieuwe reglement bij Ged. Staten van Friesland in. Die bezwaren betroffen o. a. art, 14.

Dat het weeshuis was eene gemeentelijke instelling van weldadigheid, was naar het oordeel van voogden alleen in dien zin te verstaan dat de gemeente regelen kan stellen voor het beheer en bestuur der stichting, maar niet, zooals de Gemeenteraad scheen te meenen, ook in dien zin dat de gemeente als eigenaresse kan aanwijzen hoe de fondsen der stichting moeten worden besteed.

De geschiedenis der instelling bewees huns inziens duidelijk dat het weeshuis steeds geweest was eene stichting met eigen regtspersoonlijkheid en als stichting eigenaresse der goederen; de Gemeenteraad had dit herhaalde malen erkend door met voogden, als representanten van de stichting, overeenkomsten betreffende hare goederen te sluiten.

Maar al ware de stichting geene eigenaresse, dan hadden toch in elk geval de inkomsten der goederen eene bepaalde bestemming; dat erkende zelfs de voor deze zaak benoemde raadscommissie, daar zij trachtte te betoogen dat het bestemmen van de opkomsten ten publieken nutte niet is het onttrekken der fondsen aan hunne bestemming. Naar het oordeel van voogden zou het dit echter ongetwijfeld zijn, daar de bestemming der fondsen is verpleging der weezen. En nu mogen de fondsen nooit aan hunne bestemming onttrokken worden; van dat beginsel gaat uit de bepaling van art. 9*a* der Armenwet betreffende instellingen waarvan het doel vervallen is.

Al ziet dit artikel op een geheel ander geval, toch meenden voogden dat op grond van dat artikel in verband met de artt. 194 en 195 der Gemeentewet, het reglement wegens art. 14, de goedkeuring van Ged. Staten behoefde en zij verzochten dat die goedkeuring niet verleend zou worden.

De Gemeenteraad van Sneek, omtrent dit adres gehoord, besloot op 2 Aug. 1879, overeenkomstig de voordragt der voor deze zaak benoemde commissie, het vastgestelde reglement te handhaven.

Bij besluit van 6 Nov. 1879 n⁰. 36, gaven Ged. Staten aan het Gemeentebestuur van Sneek in overweging art. 14 uit het reglement te verwijderen. Bij dit besluit werd overwogen, dat de Gemeenteraad ten onregte, blijkens het rapport zijner commissie, had aangenomen dat niet werd getreden in de administratie der instelling en de fondsen niet aan hunne bestemming werden onttrokken, wanneer daarover volgens eene reglementaire bepaling, krachtens regeringsregt gemaakt, voor de dienst der gemeente in het algemeen kon worden beschikt, daar het toch *in confesso* is dat de bestemming der fondsen is het bewijzen van liefdadigheid, in de eerste en voornaamste plaats door verpleging van weezen, en de Armenwet kennelijk uitgaat van dit

beginsel, dat de instellingen van weldadigheid een zelfstandig karakter hebben, met hare eigene regten en verpligtingen, ontvangsten en uitgaven, voordeelen en schulden, en niemand anders als de instelling zelve, met inachtneming der bepalingen van die wet, kan beschikken over en bestemming geven aan het voordeelig saldo eener rekening; dat dit te meer klemt in dit geval waar aan te toonen is dat het weeshuis sints onheugelijke jaren een eigen regtspersoonlijkheid had, reeds in de 17e en de 18e eeuw als regtspersoon is opgetreden bij verschillende burgerregtelijke handelingen; dat dit een en ander intusschen niet verhindert dat weesvoogden uit eigen beweging van de overschotten eener jaarlijksche rekening een deel afzonderen ten behoeve van het algemeen armbestuur, indien zij daartoe termen vinden, natuurlijk ingevolge art. 16 der Armenwet, met magtiging van Ged. Staten; dat echter de bepaling van art. 14 van het Reglement de goedkeuring van Ged. Staten niet behoeft, daar zoo min art. 9*a* der Armenwet als de artt. 194 en 195 der Gemeentewet van toepassing zijn, maar wat het toezigt van Ged. Staten betreft, alleen in aanmerking komt art. 6, 2e lid, der Armenwet, te dien effecte dat, in verband daarmede, krachtens de artt. 153 en volgg. der Gemeentewet, het Reglement ter vernietiging aan den Koning zou kunnen worden voorgedragen.

Ten gevolge van het besluit van Ged. Staten is het reglement door den Gemeenteraad op 18 Dec. 1879 gewijzigd. In de plaats van het vroegere artikel 14 kwam nu een ander artikel 13, aldus luidende:

„Op de begrooting kan worden gebragt eene som tot ondersteuning der algemeene armvoogdij in deze gemeente.”

„Die som wordt jaarlijks bepaald met het oog op de afwisselende behoeften en de resultaten van het vorig dienstjaar van het Old-burger weeshuis.”

Ged. Staten hebben na ontvangst van een afschrift van het gewijzigde reglement, de ontvangst daarvan berigt bij besluit van 30 Dec. 1879, onder opmerking dat voogden van het weeshuis bij toepassing van art. 13 de magtiging van Ged. Staten zullen behoeven volgens art. 16 der Armenwet, gelijk ook reeds werd opgemerkt bij het besluit van 6 Dec. 1879.

Voogden van het weeshuis, ook tegen dit nieuwe artikel bezwaar hebbende, hebben bij adres van 7 Febr. 1880 de tusschenkomst van den Minister van Binnenlandsche Zaken gevraagd, en nadat deze geweigerd was met verwijzing naar art. 69 der Armenwet, hebben zij bij een, wat de argumenten betreft, gelijkluidend adres aan den Koning van 10 Nov. 1880, op grond van art. 69 der Armenwet, de vernietiging van art. 13 van het Reglement gevraagd.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft krachtens 's Konings magtiging de zaak aanhangig gemaakt bij de Afdeeling van den Raad van State, voor de geschillen van bestuur, bij schrijven van 29 Nov. 1880.

Op het vroegere adres aan den Minister waren inmiddels Ged. Staten van Friesland gehoord, die daaromtrent berigt hadden met overlegging van hunne bovenvermelde besluiten en van een berigt van den Raad van Sneek.

De inhoud van het adres van weesvoogden en van de berigten van den Raad en van Ged. Staten komt in hoofdzaak hierop neder:

Volgens weesvoogden bestaat er, wat de belangen van het weeshuis betreft, geen

verschil tusschen het vroegere art. 14 en het nu vastgestetde art. 13; beide bepalingen toch hebben ten doel aan de niet direct benoodigde en als zoodanig beschikbare gelden van het gesticht eene andere bestemming te kunnen geven. Vooreerst nu is de toekomst van het weeshuis, wat het geldelijke betreft, te onzeker, dan dat dit zou kunnen worden toegelaten. Men wijst hier op de geschiedenis. In het laatst der vorige eeuw is het weeshuis binnen weinige jaren van rijk hulpbehoevend geworden en toen zijn zijne eigene middelen gedurende eene reeks van jaren ontoereikend gebleven om in de verzorging der weezen te voorzien. En nu onlangs heeft eene onverwachte en belangrijke daling van de waarde der landerijen plaats gehad, die op nieuw de onzekerheid der inkomsten van het weeshuis doet uitkomen. Hieromtrent worden de volgende cijfers opgegeven. Volgens de begrooting van 1880 bedraagt de gewone ontvangst, zonder batig saldo van het vorige dienstjaar, *f* 43771.24, waarvan *f* 29001.52 huur van acht boerenplaatsen (onzuivere opbrengst) en *f* 7846 huur van los land (ook onzuiver). Nu is bij de laatste verhuring van los land ongeveer 40 pct. minder opbrengst verkregen dan vroeger en de huuropbrengst der acht boerenplaatsen, thans nog verhuurd bij contracten vóór de bedoelde daling aangegaan, zou maar 27 ½ pct. lager behoeven te worden berekend om het bedrag van het te beleggen kapitaal, op de begrooting gesteld op *f* 8000, tot niets teruggebragt te zien.

Ook al kon op goede gronden worden voorspeld dat de inkomsten van het weeshuis niet zouden verminderen, dan nog verbiedt de toenemende behoefte aan meer inkomsten weg te schenken wat voor heden niet vereischt wordt. Indien de bevolking der gemeente even snel blijft toenemen als in de laatste 50 jaren, zal zij na vijftig jaren van ruim 10300 tot ruim 16000 zijn vermeerderd; en men moet zich, zelfs zonder buitengewone omstandigheden, voorstellen dat de weezenverzorging dan in gelijke verhouding meer zal eischen.

Meenen weesvoogden op deze gronden dat de bestreden bepaling in strijd is met het belang der instelling — een belang dat h. i. voorzeker mede uitmaakt het algemeen belang — zij achten haar ook in strijd met de wet.

Waar de Armenwet, zeggen zij, in art. 15 bepaalde voorschriften geeft omtrent het rentegevend beleggen van de beschikbare gelden der instellingen van weldadigheid, daar wil de wetgever dat de fondsen van die instellingen, indien daartoe gelegenheid bestaat, accresseren. Intusschen zal het daarmede gedaan zijn als art. 13 van het Reglement in werking komt; dit artikel wil zeer bepaald dat de beschikbare gelden niet langer rentegevend zullen worden belegd. Met het facultatieve der redactie: „Op de begrooting *kan* worden gebragt” heeft men alleen het oog gehad op de mogelijkheid dat er geene overschotten zouden zijn, maar niet bedoeld dat het uittrekken eener som als hier bedoeld zou kunnen worden nagelaten ook wanneer er wel overschotten zijn. Immers er volgt onmiddelijk: „Die som wordt jaarlijks bepaald enz.”

Ged. Staten zeggen in hun besluit van 6 Nov. 1879 dat de eigene regtspersoonlijkheid van het weeshuis *niet verhindert dat weesvoogden uit eigen beweging van de overschotten eener jaarlijksche rekening een deel afzonderen* enz. Weesvoogden ontkennen dit; zij achten bestuurders eener instelling behoorende onder lett. *a* van art. 2 der Armenwet in geen geval bevoegd overschotten die niet aangewend worden voor de dienst van een volgend jaar, voor het geheel of een deel anders te beleggen dan

volgens de voorschriften van art. 15 der Armenwet. En art. 16 geeft Ged. Staten geene bevoegdheid om magtiging te verleenen van art. 15 af te wijken. Met de woorden: "en alle andere daden die buiten het gewoon beheer vallen" is het artikel aangevuld naar aanleiding eener opmerking in het Verslag der Tweede Kamer, dat eenige gevallen waarin magtiging van Ged. Staten vereischt wordt vergeten waren, zooals het afschrijven van hypotheken, het afstand doen van het regt van opstal; de wetgever had altijd het oog op daden van beheer, niet op het verleenen van bevoegdheid tot magtiging om door wegschenking van wat beheer vereischt zich daarvan te ontslaan. Had de wetgever gelegenheid willen geven om van het voorschrift tot rentegevend beleggen af te wijken, dan zou hierin bij art. 15 zelf voorzien zijn, waarin dan had kunnen worden bepaald: De beschikbare gelden der instellingen, voor zoover daaraan niet met magtiging van Ged. Staten eene andere bestemming wordt gegeven, worden belegd enz.

Hoever de wetgever verwijderd was van het denkbeeld om de toekomst der instellingen van weldadigheid in gevaar te brengen, bleek vooral, zoo wordt verder in het adres van weesvoogden gezegd, bij de behandeling van art. 9 der Armenwet, handelende over het geval dat het doel eener instelling vervallen is. Volgens het Verslag der Eerste Kamer *zou men gewenscht hebben dat de Gemeenteraden vrij waren gebleven om bij veranderde omstandigheden, het kapitaal en de renten van zoodanige instellingen* (gemeenteinstellingen) *op eene andere, welligt nuttiger wijze aan te wenden.* Het antwoord der Regering luidde als volgt: *Naar het oordeel der Regering is het pligtmatig te waken dat de bezittingen en inkomsten, eenmaal tot weldadige einden bestemd, daaraan niet of niet verder worden onttrokken dan voor zoover de mogelijkheid ontbreekt haar die bestemming te doen blijven erlangen.* De wetgever kan dus naar het oordeel van weesvoogden niet bedoeld hebben de gelegenheid te geven om aan een deel der fondsen eene andere bestemming te geven, reeds voor er sprake is of zijn kan van het vervallen van het doel der instelling.

Het schijnt weesvoogden onverklaarbaar hoe Ged. Staten hebben kunnen berusten in de in de plaatsstelling van art. 13 voor het vroegere art. 14. Immers indien de fondsen eene andere bestemming krijgen door beschikking daarover voor de dienst der gemeente in het algemeen, dan zal dit ook wel geschieden door beschikking voor een bijzonderen tak van de gemeentedienst (het burgerlijk armbestuur). Want de bestemming der fondsen is uitsluitend verzorging van weezen, niet, zooals Ged. Staten zeggen, het bewijzen van liefdadigheid, in de eerste en voornaamste plaats door verpleging van weezen.

Weesvoogden halen hier aan het eerste art. van den stichtingsbrief van 1581, aldus luidende:

"In den Eersten hebben Burgemeysteren, Scheepenen ende Raeden voorz. orborelyk "ende goodtlyck bevonden te ordonneren ende stellen zeeckeren weeshuijse inde con- "vente van de Cruyscebroederen omme uit 't zelve metten opcomsten van dien ende "meede van Groendyck ende Nazareth te onderhouden alle soo vele armme weesen, "geboeren van Burgeren der voorz. stede als d'opcompsten van de drije voorz. con- "venten zullen moeger lijden ende droegen, midts nochtans datten conventualen van "denselven convente ende oock der proeveniers eerst ende vooral zullen hebben ende

„genieten eerlijck onderhoudinge van cost ende dranck geduyrende dtyd haars levens.„

In geen der volgende artikelen, zeggen kerkvoogden, is eenige sprake van eene andere bestemming en ook sedert tot op heden, is geene andere bestemming aan de stichting toegevoegd.

Maar al kon worden gesteld dat bij de stichting ook zal zijn bedoeld het bewijzen van liefdadigheid in het algemeen — eene storting der jaarlijksche overschotten in de kas van het burgerlijk armbestuur der gemeente zou het eenig resultaat hebben dat de dienst der gemeente in het algemeen werd gebaat, zoodat een zeker bedrag minder aan hoofdelijken omslag van de belastingschuldige ingezetenen zou worden geheven, iets wat toch zeker niet kan worden gelijk gesteld met het bewijzen van liefdadigheid.

Art. 13 zou een blijvende oorzaak van wanverhouding zijn tusschen den Gemeenteraad en weesvoogden; van den kant van den Raad zou er bij den bestaanden ongunstigen toestand der gemeentefinanciën, een steeds toenemende aandrang zijn tot het afstaan van bijdragen; van den kant van weesvoogden steeds oppositie; een strijd waarbij op den duur het weeshuis zou onderdoen, vermits de benoeming van de weesvoogden geschiedt door den Gemeenteraad.

Nu hebben Ged. Staten bij hun berigt van de ontvangst van het reglement, wel eene opmerking gevoegd, dat namelijk hunne magtiging noodig is; maar afgezien van hetgeen vroeger is aangevoerd ten betooge dat art. 16 Ged. Staten niet bevoegd maakte zulk eene magtiging te geven, levert dit voorbehoud toch ook geen waarborg op voor het vervolg bij verandering in de zamenstelling der collegiën van weesvoogden en van Ged. Staten.

De Gemeenteraad van Sneek zegt in zijn berigt omtrent het adres van weesvoogden, dat art. 13 is vastgesteld in overeenstemming met een der overwegingen uit het besluit van Ged. Staten van 6 Nov. 1879. De Raad merkt op dat het onderscheid door Ged. Staten gemaakt tusschen beschikbaarstelling van gelden voor de dienst der gemeente in het algemeen en voor een bepaalden tak der gemeenteadministratie geheel past in het door hen gehuldigd stelsel, dat de fondsen in de eerste en voornaamste plaats bestemd zijn tot verpleging van weezen en dat wanneer voor dit hoofddoel niet alle inkomsten worden vereischt, de overschotten toch altijd aan het bewijzen van liefdadigheid moeten worden besteed, een gevoelen dat ook reeds in 1869 door een lid van den Raad is uitgesproken.

De daartegenover staande zienswijze van weesvoogden dat de bestemming uitsluitend en alleen is verzorging van weezen, is echter in zoo verre juist, dat zoolang in de weezenverpleging niet ten volle is voorzien, geen enkele gulden voor eenig ander doeleinde zou mogen worden besteed. Naast de hoofdbestemming van het weeshuis eene andere te stellen, die wanneer de inkomsten voor beide niet toereikend mogten zijn, toch een gedeelte van de inkomsten tot zich zou trekken, daaraan is volgens den Raad tot dusverre door niemand gedacht.

De Raad vereenigt zich met de beschouwingen zijner commissie voor deze zaak, dat het regtsubject hier is de weezenverpleging; dat dus het weeshuis niet als stichting eigenaresse is der goederen; dat deze bleven het eigendom *der gemeente* en dat haar regt om te beschikken over de inkomsten overblijvende nadat aan het doel is

voldaan, zich geheel grondt op haar eigendomsregt; dat indien dit niet zoo was en ook art. 2*a* der Armenwet niet toepasselijk geacht werd er geen magt in den Staat zou zijn die de bestemming van het superflu zou kunnen regelen, en dit voortdurend zou moeten worden gekapitaliseerd zonder eenige vrucht af te werpen noch voor de instelling die geene meerdere inkomsten behoeft, noch voor de gemeente die eigenaresse is.

Volgens de redeneringen van weesvoogden, zegt de Raad, zou er eigenlijk nooit sprake kunnen zijn van een superflu en moeten de overschotten altijd, wegens de mogelijkheid van latere ongunstige tijden, bij het kapitaal worden gevoegd. De geschiedenis zou volgens weesvoogden de noodzakelijkheid hiervan aantoonen, er wordt o. a. gewezen op het gebeurde in de laatste jaren der vorige eeuw, en men schijnt te willen zeggen dat het weeshuis destijds subsidiën heeft genoten uit de gemeentekas. De Raad acht dit niet onbetwistbaar, doch, indien het zoo mogt zijn, vraagt hij of het wel kan pleiten ten gunste van het stelsel van weesvoogden. Zou men dan de gemeente wel geroepen achten om in het ontbrekende te voorzien en niet geregtigd om aan het overtollige eene bestemming te geven? En wanneer men zegt dat voortdurende oplegging van inkomsten de kans van behoefte aan subsidie zooveel mogelijk moet doen verdwijnen, dan vraagt de Raad of men dit doel niet ver voorbij streeft, als men aan die kapitaalvorming nooit een einde wenscht te maken, of dit niet zal leiden tot het ontstaan van een dood kapitaal, aan welks nut door geen econoom van naam eenig geloof wordt geslagen.

Op de bestemming der fondsen wordt naar het oordeel van den Raad niet de minste inbreuk gemaakt, als hij het beginsel aanneemt dat van de inkomsten een gedeelte kan worden aangewend tot bestrijding der kosten van armverzorging, maar de toepassing van dat beginsel afhankelijk stelt van de resultaten van het vorig dienstjaar.

Dat het een bezwaar zou opleveren dat het aldus bestede zou strekken tot vermindering van belastingen ziet de Raad niet in. Die redenering bewijst te veel en dus niets, want ook in een aantal dergelijke gevallen heeft als verwijderd gevolg ontlasting van de belastingschuldigen plaats, ofschoon het daarom niet te doen was. Indien het weeshuis niet bestond, zou het burgerlijk armbestuur in de verpleging van een aantal weezen moeten voorzien; indien men nu volstrekt niet wilde dat de bestemming der fondsen van het weeshuis in hare gevolgen den belastingschuldigen ten goede kwam, zou men die bestemming moeten beperken tot die weezen voor wier verpleging bij het burgerlijk armbestuur geen aanvraag kan worden gedaan.

Indien alzoo de belangen van het weeshuis door het aangevallen artikel niet worden benadeeld, blijft, zegt de Raad, alleen de vraag over of het ook in strijd zou kunnen zijn met eenig wettelijk voorschrift.

Weesvoogden zoeken te vergeefs de wetsbepaling die bevoegdheid verleent tot goedkeuring van het hier bepaalde, omdat zij daarin ten onregte zien eene belegging van gelden of eene schenking, van geldbelegging kan geen sprake zijn; de zaak is dus niet ongeoorloofd omdat art. 15 der Armenwet haar niet vermeldt. En van schenking is ook geen sprake, wel van het geven eener bestemming aan gelden die anders welligt nooit eene bestemming zouden erlangen. De redactie van art. 16 sluit de hier bedoelde handeling niet uit. Het artikel ziet niet op daden van beheer in tegenoverstelling

van wegschenken, maar op andere daden die buiten het gewoon beheer vallen, en de opnoeming van eenige voorbeelden sluit mede genoemde handelingen niet uit.

Tegen de door weesvoogden gedane aanhaling uit de over art. 19 gewisselde stukken wenscht de Raad niets in te brengen. Hij acht het echter waarschijnlijk dat men daarbij in de allereerste plaats te denken heeft aan fondsen, die van bijzondere personen of corporatiën afkomstig waren. Hier daarentegen wordt, voor zoover van eene gewijzigde bestemming sprake kan zijn, deze gegeven door dezelfde openbare magt van welke de oorspronkelijke bestemming is uitgegaan, welke door haar volkomen ongeschonden wordt bewaard. Waar dit laatste op den voorgrond staat, behoeven weesvoogden geen vrees te koesteren voor steeds toenemenden aandrang tot het afstaan van bijdragen.

Ged. Staten van Friesland zien ook in het artikel niet de regtskrenking waarover kerkvoogden zich beklagen. Deze vatten het te veel op alsof het eene verpligting tot het doen van uitkeeringen oplegde.

Dit is zoo niet. Er wordt alleen eene bevoegdheid gegeven. En aan wien? Juist aan het collegie van weesvoogden zelf: alzoo aan dat collegie dat in de eerste plaats de belangen van het weeshuis te behartigen heeft. Daarin ligt een waarborg dat geen enkele penning aan het weeshuis zal worden onttrokken voordat aan al zijne behoeften is voldaan.

De oproeping van belanghebbenden volgens de wet door den vice-president van den Raad van State gedaan heeft ten gevolge gehad:

dat weesvoogden berigt hebben dat zij vermeenen geen nadere memorie of bewijsstukken te moeten inzenden, maar bereid zijn nadere inlichtingen te geven;

dat Burg. en Weth. van Sneek eenige stukken hebben ingezonden, waarvan reeds voor dit verslag gebruik gemaakt is.

III. Het geschil *over de woonplaats van den behoeftigen krankzinnige J. C. Oudshoorn.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging van 6 Dec. 1880 n°. 16 is bij 's Raads afdeeling voor de geschillen van bestuur de overweging aanhangig gemaakt van een geschil over de woonplaats van den behoeftige J. C. Oudshoorn, tijdens zijne opneming in het krankzinnigengesticht te Delft.

De feiten, die voor de beslissing van dit geschil van belang zijn, komen, kort zamengevat, neer op het volgende:

Johannes Cornelis Oudshoorn, geboren 18 Oct. 1854 te Rotterdam, is dan hier dan daar in onderscheidene dienstbetrekkingen geweest. Meestal, en dit naar het schijnt ook ten gevolge zijner van jongs af zwakke geestvermogens en van zijn zonderlingen aard, voor zeer korten tijd. In Febr. 1879 is hij bedelende en in armzaligen toestand aangetroffen door A. Hoogendoorn, kleêrmaker te Benthuizen, bij wien hij in 1877 eenige weinige weken had gewerkt. Met 's mans lot bewogen, heeft Hoogendoorn zich bereid verklaard hem andermaal als knecht bij zich in huis te nemen. En zoo

is Oudshoorn, na door zijn gewezen voogd Dirk Oudshoorn, boomkweekersknecht te Boskoop, wat te zijn opgeknapt, dan ook werkelijk op 1 Maart 1879 bij Hoogendoorn in huis gekomen. Hij is daar, hoewel hij soms zonderlinge dingen deed en zijn werk veel te wenschen overliet, een vol jaar gebleven. Toen heeft Hoogendoorn een einde gemaakt aan die dienstbetrekking — en is Oudshoorn weer te Boskoop gekomen, waar hij door zijn straks genoemden gewezen voogd in andere familiebetrekkingen eenigermate is verzorgd. Hij is al zeer spoedig echter gaan rondzwerven, deels bedelende, deels met onbeduidende kramerijen, zijn brood zoekende.

Gaande weg blijken zijne geestvermogens te zijn verminderd — en na allerlei briefwisseling tusschen de Burgemeesters van Boskoop en van Benthuizen over de vraag, welke gemeente zich den man had aan te trekken, is hij ten slotte als lijdende aan imbecillitas mentis op 30 Junij ll. in het St. Joris gesticht voor krankzinnigen te Delft opgenomen.

Het Gemeentebestuur van Benthuizen beweert, dat die gemeente in geen geval voor de kosten aansprakelijk kan wezen — en meent zich tot staving daarvan te kunnen beroepen op Zr. Ms. besluit van 2 Dec. 1877 n⁰. 5 in zake Johannes Scholten.

Het Gemeentebestuur van Boskoop daarentegen rekent de gemeente Benthuizen onderhoudspligtig en beweert, dat in allen gevalle te Boskoop geen domicilie van den verpleegde bestond tijdens zijne opname in het gesticht.

Ged. Staten van Zuidholland zijn van oordeel, dat noch Benthuizen, waarop bij het eindigen van den dienst bij Hoogendoorn alle betrekking vervallen was, noch Boskoop, waar Oudshoorn niet kan gezegd worden toen zijne woonplaats gevestigd te hebben, noch eenige andere gemeente, als onderhoudspligtige kan worden aangewezen. Zij adviseren mitsdien tot het brengen der kosten ten laste van het Rijk.

Uit de vele en wijdloopige schrifturen, waartoe dit geschil, ook nog in memoriën bij deze afd. ingediend, aanleiding heeft gegeven — moet de aandacht worden gevestigd: *a.* op twee stukken van dr. Heijnis te Boskoop, die, op verzoek van den burgemeester dier gemeente, al spoedig nadat Oudshoorn zich in Maart 1880 daar had vertoond, den man heeft gadegeslagen.

Het eerste is een brief van dien geneesheer aan den burgemeester dd. 22 Maart 1880. De schrijver blijkt daaruit aanvankelijk, vóór 22 Maart, den toestand van Oudshoorn niet bepaald ongewoon te hebben geoordeeld. Thans echter is hij, naar hij onder dien datum schrijft, tot de overtuiging gekomen, dat de geestvermogens van Corn. Joh. Oudshoorn abnormaal zijn. En dan vervolgt hij aldus: „De traagheid van „begrip en gedachtengang, het werktuigelijke in de handelingen en de apathie die in „het algemeen bij genoemden lijder bestaan, geven mij het regt te besluiten dat er „in deze zwakte van de geestvermogens (imbecillitas mentis) aanwezig is. Voeg ik „hierbij de ervaring der familieleden, dat de werkzaamheden door bedoelden persoon „eertijds met meer zorg en naauwkeurigheid werden verrigt dan thans, dat hij volgens „hen eertijds verstandiger was, dan meen ik dit geval als progressief te mogen beschouwen.

„Tot deze mededeeling acht ik mij verpligt omdat alleen een liefderijke verpleging, „verstandige leiding en naauwkeurig geneeskundig toezigt de middelen zijn, waarvan „nog eenig heil te wachten is.”

En het tweede stuk is het certificaat van dienzelfden geneeskundige omtrent de noodzakelijkheid der opname van Oudshoorn, in een krankzinnigengesticht, iets waarvan in den zoo even vermelden brief nog niet werd gesproken. Dat stuk nu is gedagteekend 31 Mei 1880.

En *b.* Op eene missive der Regenten van het krankzinnigengesticht te Delft, in dd. 5 Junij 1880, aan Zr. Ms. Commissaris in deze provincie gerigt, waarbij zij rekenschap geven van het feit, dat de opneming van Oudshoorn, die als gezegd eerst op 30 Junij gevolgd is, niet op vertoon van straks vermeld certificaat dd. 31 Mei bevorens had plaats gehad.

Daarbij, zoo blijkt uit dien brief, ontbraken toen nog:

1°. de regterlijke magtiging tot opneming of eene autorisatie van den burgemeester tot voorloopige inbewaringstelling;

2°. de bevolkingskaart van den lijder;

3°. een verbindtenis tot betaling van de verplegingskosten; en

4°. het entreegeld en de kosten van verpleging tot het einde van het loopende kwartaal.

Burg. en Weth. van Benthuizen waren als belanghebbenden verschenen, maar verlangden niet het woord te voeren.

IV. Het beroep van *S. van Dongen en P. van der Meer te Raamsdonk, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, omtrent de behandeling van een voorstel tot wijziging van het reglement voor het waterschap: de Gecombineerde Groot-Waspiksche en Raamsdonksche binnen- en buitendijksche- en Overdiepsche polders.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

In de maand Mei 1880 heeft P. van der Meer, notaris te Raamsdonk, doch ten deze handelende als vertegenwoordiger van den grondeigenaar Wierts te Oss, aan het Bestuur van de Gecombineerde Groot Waspikschen en Raamsdonkschen binnen- buiten- en Overdiepschen polders onder Waspik en Raamsdonk, ingediend een voorstel, waarvan de strekking was dat in het Bijzonder Reglement van dat waterschap eene wijziging opzigtens de uitoefening van het stemregt gebragt zou worden.

Ingevolge daarvan heeft de Voorzitter van het waterschap eene vergadering der stemgeregtigde ingelanden belegd tegen 17 Junij 1880, met vermelding op de oproepingsbriefjes als onderwerp ter behandeling:

„Wijziging van het Bijzonder Reglement van het waterschap ten aanzien van het „stemregt van Ingelanden in elken polder afzonderlijk, over zaken welke uitsluitend „den betrokken polder betreffen.”

Blijkens de notulen is dienovereenkomstig in die vergadering voorlezing gedaan van het betrekkelijke schrijven van den heer van der Meer, en is verder van wege het Bestuur bij monde van den Secretaris te kennen gegeven, dat het eventueel ontwerpen van wijzigingen in het Bijzonder Reglement en het voordragen daarvan aan Ged. Staten — naar het Bestuur art. 104 van het Algemeen Reglement voor de

waterschappen in Noordbrabant opvatte — uitsluitend behoort tot de bevoegdheid van het Bestuur, doch dat desniettemin het Bestuur de vergadering van Ingelanden had willen beleggen om hun gevoelen over het verzoek van den heer van der Meer te vernemen. Deze heeft daarop zijn denkbeeld mondeling toegelicht en nadat er een gedachtenwisseling over gevolgd was, is door een der ingelanden (of dit een der tegenwoordige appellanten geweest zij, blijkt niet) voorgesteld om tot een stemming over te gaan. Het Bestuur echter heeft, onder herhaalde uiting van zijne opvatting van art. 104 voormeld, te kennen gegeven, dat een stemming van de Ingelanden niet te pas kwam — doch blijkt daarop te zijn overgegaan tot eene stemming van de leden van het Bestuur, welke unaniem daarbij besloten „het Bijzonder Reglement niet te wijzigen."

Te dier zake nu hebben D. Zijlmans, P. Lankhuijsen, D. A. Konings, S. van Dongen en P. van der Meer qq., ingelanden of gevolmagtigden van ingelanden, zich gewend tot Ged. Staten van Noordbrabant. Zij rekenden zich bezwaard door de interpretatie, die het Bestuur van het Waterschap aan art. 104 van het Reglement gaf, en beklaagden zich over de weigering van het Bestuur over een stemming door de Ingelanden te doen houden. Zij verzochten mitsdien Ged. Staten „het bestaande „geschil te beslissen en te doen wat te rade zal worden bevonden", met bevel aan het Bestuur, bijaldien Ged. Staten het beklag van adressanten gegrond oordeelden, om de Ingelanden op nieuw op te roepen en een stemming te houden.

Ged. Staten von Noordbrabant hebben bij hunne daarop gevolgde Resolutie van 19 Aug. 1880 n°. 149 overwogen: dat ook naar hunne opvatting van art. 104 van het Algemeen Reglement, een eventueel ontwerp tot wijziging van het Bijzonder Reglement uitsluitend van het Bestuur, zelf daartoe termen vindende, zou kunnen uitgaan, doch dat dit niet belette de regtmatigheid van een verzoek van Ingelanden om, zoo zij dit wilden en overeenkomstig art. 45 van het Alg. Reglement in voldoenden getale kenbaar maakten, *de wenschelijkheid* van dusdanige wijziging in een vergadering van Ingelanden te doen behandelen, d. i. over die wenschelijkheid door de Ingelanden te doen beraadslagen en door hen, gelijk uit den aard der zake in het behandelen begrepen is, te doen stemmen. Alles onverkort dan de bevoegdheid van het Bestuur om op die stemming bij zijn zelfstandig en alléén beslissend besluit meer of minder te attendeeren.

Op die, voor de adressanten niet ongunstige overwegingen hebben echter Gedep. Staten — en dit strookte minder met de bedoelingen van hun beroep op dat collegie — als slotsom laten volgen nòch eene beslissing, nòch een bevel voor het Bestuur, doch eene kennisgeving aan de adressanten, dat, wanneer zij een voorstel tot wijziging van het Bijzonder Reglement nader wenschen behandeld te zien in eene vergadering van Ingelanden, het hun vrijstaat zich tot dat einde te wenden tot den Voorzitter van het waterschap overeenkomstig art. 45 van het Alg. Regl., waarbij het regt der ingelanden om een Vergadering te erlangen, is uitgesproken en geregeld.

Tegen die Resolutie hebben de adressanten, die daar den 24 Augustus ll. kennis van kregen, op 22 September d. a. v. beroep ingesteld op den Koning.

Zij beweren in hoofdzaak, dat die Resolutie in haar dictum althans een antwoord geeft op een vraag, die niet gedaan is, en het verzoek, dat gedaan is, en blijkens

de eigene overwegingen der Resolutie met goed regt gedaan is, onvoldaan en ter zijde laat. Zij hebben, zeggen de adressanten, zich geen bevoegdheid willen aanmatigen, die hun niet toekwam, maar aan het Bestuur. Doch wat zij wèl hebben gewild, en wat zij èn volgens art. 45 van het Alg. Regl. èn volgens de overwegingen van het aangevallen Besluit mogten verlangen, was, dat bij stemming blijken zou van den wensch van de Ingelanden opzigtens het betrokken punt.

Op die gronden verzoeken zij den Koning, „dat besluit te willen vernietigen, en te „beslissen dat voormeld bestuur alsnog gehouden is het door adressanten ingediend „voorstel, aan het oordeel der stemgeregtigde Ingelanden te onderwerpen, en de wen- „schelijkheid tot wijziging van het bijzonder Reglement voor het waterschap „de „„Gecombineerde Groot-Waspiksche en Raamsdonksche binnen- en buitendijksche en „„Overdiepsche polder„, door stemming te doen uitmaken, hetgeen gemeld bestuur „ten onregte heeft geweigerd.„

Nadat de overweging van dit geschil krachtens Zr. Ms. magtiging van 6 December ll. n°. 15, bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, was aanhangig gemaakt, zijn geene verdere stukken ter zake betrekkelijk ingekomen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vierde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 2 Februarij 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijk besluit, als:

van 25 Januarij 1881 n°. 6, houdende beslissing in het geschil *over de woonplaats van den behoeftigen krankzinnige B. C. Lindenhof.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 434.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil over de woonplaats van den behoeftigen krankzinnige B. C. Lindenhof;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 12 Januarij 1881, n°. 81;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 Jan. 1881, n°. 269, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende dat Bruno Christiaan Lindenhof, geboren te Leiden, den 9 Augustus 1844, blijkens extract-stamboek, tijdens zijne meerderjarigwording in dienst was als

plaatsvervanger bij het 4e regt. infanterie en tot 31 Januarij 1868 te Leiden in garnizoen bleef;

dat hij alstoen uit de dienst ontslagen tot 8 Februarij 1869 in die gemeente verbleef;

dat hij van 8 Februarij 1869 tot 13 Maart d. a. v. als soldaat bij het koloniaal werfdepot te Harderwijk vertoefde;

dat hij vervolgens, als soldaat naar Oost-Indië vertrokken, aldaar heeft gediend en van daar teruggekeerd in November 1875 van den 9 tot den 15 dier maand andermaal te Harderwijk verbleef als soldaat bij genoemd depôt;

dat hij van 15 November 1875 tot 10 Mei 1876 te Leiden verblijf hield;

dat hij van 10 Mei 1876 tot 14 Januarij 1877 te Amsterdam en van 15 Jannarij 1877 tot 29 September d. a. v. te Nijmegen als milicien-plaatsvervanger in garnizoen lag;

dat hij van 29 September tot 12 Oct. 1877 te Leiden vertoefde, en sedert andermaal te Nijmegen in garnizoen lag tot 1 Mei 1879, toen hij dat garnizoen met dat te Amsterdam verwisselde;

dat hij aldaar krankzinnig geworden op 1 September 1879 naar Utrecht is overgebragt en nadat regterlijke magtiging verleend was tot verpleging is opgenomen in het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen aldaar, aanvankelijk op kosten van het Departement van Oorlog;

dat hij, daar geen hoop op herstel zich voordeed, uit de dienst is ontslagen en dat thans derhalve moet worden uitgemaakt wie gehouden is de verdere verplegingskosten te betalen van dezen lijder, die buiten staat is uit eigen fondsen daarin te voorzien;

dat B. C. Lindenhof, blijkens hetgeen hierboven uit zijnen levensloop werd medegedeeld, moet gerekend worden onder hen die al zijn zij ook geene vrijwilligers toch den militairen stand tot hun levensberoep kiezen;

dat zoodanige personen evenals vrijwilligers moeten geacht worden hunne woonplaats in den zin van het Burgerlijk Wetboek te hebben in de gemeente waarin zij in garnizoen liggen;

dat voorts en geheel in overeenstemming met Lindenhof's hierboven aangegevene levenswijze niet blijkt dat hij ergens elders een hoofdverblijf bezat;

dat onder deze omstandigheden Amsterdam moet worden aangewezen als de woonplaats van den bedoelden krankzinnige toen regterlijke magtiging werd aangevraagd en verleend tot zijne opneming in een geneeskundig gesticht voor dergelijke lijders;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) zooals zij is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan

Amsterdam aan te wijzen als de gemeente die gehouden is tot betaling van de kosten der verpleging van B. C. Lindenhof in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen sedert de verpleging op 's Rijks kosten eindigde.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 25 Januarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van den *Gemeenteraad van Zuid-Beijerland, van een besluit van Ged. Staten van Zuid-Holland, houdende bevel tot vermeerdering van het aantal scholen.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgende verslag uit:

Op de grens tusschen de gemeenten Zuid-Beijerland en Nieuw-Beijerland ligt een gehucht genaamd Zuidzijde, dat zich in beide gemeenten uitstrekt. In dat gehucht heeft Nieuw-Beijerland eene openbare lagere school staande op haar gebied. Vroeger ging gemiddeld een 25 tal kinderen uit het gedeelte van Zuidzijde, dat onder Zuid-Beijerland ligt, daar ter school. Toen die school echter door het toenemend getal leerlingen te klein begon te worden, heeft het gemeentebestuur van Nieuw-Beijerland aan de kinderen uit Zuid-Beijerland het verder bezoeken van zijn school in het gehucht Zuidzijde ontzegd.

De ouders dier kinderen beklaagden zich daarover, omdat zij nu gedwongen waren die kinderen te zenden naar de openbare school hunner eigene gemeente staande in de kom van het dorp Zuid-Beijerland op ongeveer een uur afstands van hunne woningen. Nadat zij zich eerst tot den Gemeenteraad hadden gewend, keerden zij zich in Julij 1879 tot Ged. Staten, den wensch te kennen gevende gebruik te mogen maken van de tweede openbare school van Nieuw-Beijerland in hunne onmiddelijke nabijheid (gehucht Zuidzijde).

De burgemeester van Zuid-Beijerland erkende in een brief aan Ged. Staten dat inderdaad de school te Zuidzijde te beperkt was om ook de kinderen uit zijne gemeente te kunnen opnemen, Hij achtte het wenschelijk, dat zij door eene nieuwe mocht worden vervangen van genoegzame ruimte om voor de kinderen van het geheele gehucht te dienen. Dit was ook het gevoelen van den schoolopziener, die, omdat de bestaande school toch in een zeer ongunstigen toestand was, adviseerde tot stichting van eene

nieuwe school op een beter gelegen punt, te weten aan den Moffendijk voor gemeenschappelijk gebruik.

Ged. Staten van Zuidholland hebben daarop herhaaldelijk bij het Gemeentebestuur van Zuid-Beijerland er op aangedrongen om met dat van Nieuw-Beijerland een regeling aan te gaan omtrent het toelaten der kinderen op de school aan de Zuidzijde. Werkelijk werd zooals adressanten opgeven, tusschen de beide gemeenten eene overeenkomst getroffen, houdende dat de eerlang te vernieuwen school in het gehucht Zuidzijde toegankelijk zou worden gesteld ook voor de kinderen van dat gehucht onder Zuid-Beijerland wonende, tegen een jaarlijksche bijdrage door deze gemeente aan Nieuw-Beijerland te voldoen tot een bedrag van *f* 450. Het bleek echter weldra dat men elkander niet goed had verstaan, want terwijl Zuid-Beijerland dit bedrag als eene vaste som wilde bepaald hebben, wilde Nieuw-Beijerland daarmede niet anders dan als een minimum genoegen nemen, De voorwaarden aan de eene zijde gesteld werden alzoo aan de andere zijde niet aangenomen. Het gevolg is geweest, dat Ged. Staten bij hun besluit van 8 Junij 1880 hebben verklaard, dat het getal openbare scholen voor gewoon lager onderwijs in de gemeente Zuid-Beijerland, zooals dit geregeld is bij Gemeenteraadsbesluit van 20 Maart 1860, moet worden geacht onvoldoende te zijn, en daarom hebben bevolen, dat dit getal zal worden vermeerderd door oprigting eener school voor gewoon lager onderwijs, ter voorziening in de behoefte aan zoodanig onderwijs voor de kinderen wonende in het gehucht Zuidzijde onder de gemeente Zuid-Beijerland.

Eene poging van den Gemeenteraad, waarbij hij Ged. Staten verzocht hun besluit in te trekken, mislukte. Evenzeer was het te vergeefs. dat door een aantal bewoners van meergenoemd gehucht, waaronder de meesten dergenen, die zich beklaagd hadden dat hunne kinderen niet meer op de school van Nieuw-Beijerland werden toegelaten, aan Ged. Staten werd te kennen gegeven dat het nooit in hunne bedoeling had gelegen op de stichting eener school door Zuid-Beijerland aan te dringen, daar zij wel overtuigd zijn dat door hen voor tien verspreide gezinnen met 19 kinderen tusschen de 6 en 12 jaren geen schoolstichting mag gevergd worden, te meer nu in de kom der gemeente op een afstand van ten hoogste 5000 M. goed openbaar lager onderwijs is te verkrijgen. Die adressanten vroegen evenzeer intrekking van het besluit van Ged. Staten en verklaarden er in te willen berusten dat zij hunne kinderen naar de kom der gemeente ter school moeten zenden.

Toen het bleek dat Ged. Staten bij hun besluit bleven en daaraan gevolg zouden geven, heeft de Gemeenteraad bij Z. M. voorziening gevraagd.

Het wordt erkend, dat in de kom der gemeente Zuid-Beijerland behalve de openbare ook nog een druk bezochte bijzondere school is; dat de openbare school voldoende ruimte aanbiedt om ook de kinderen uit het gehucht Zuidzijde te bevatten; dat daar sedert Aug. 1879 voldoend onderwijs is te verkrijgen; dat een goede kunstweg de gemeenschap tusschen de kom der gemeente en het gehucht Zuidzijde ook in het slechte jaargetijde mogelijk maakt; dat de afstand voor vele der kinderen van Zuidzijde 5000 M. bedraagt, en dat het getal der kinderen aldaar op niet meer dan 25 kan worden gesteld. De Gemeenteraad rekent slechts op 19.

Het besluit nu van Ged. Staten steunt op de overweging, dat de afstand, een uur

gaans bedragende, zoo hij al het schoolbezoek niet geheel onmogelijk maakt, zeer zeker vooral in het gure jaargetijde tot veelvuldig schoolverzuim moet aanleiding geven.

De Gemeenteraad voert daartegen aan, dat de afstanden die de kinderen van Zuidzijde tot de bestaande gemeenteschool hebben af te leggen, varieëren van 2800 tot 5000 M. en dat die niet grooter zijn dan die de kinderen in vele andere gemeenten moeten afleggen om naar de school te komen, veel kleiner zelfs dan die af te leggen door vele kinderen in de aangrenzende gemeenten Numansdorp en Klaaswaal; voorts dat volgens aanteekening van den hoofdonderwijzer aan de school in de kom der gemeente door de kinderen van het gehucht Zuidzijde geen merkbaar schoolverzuim ten gevolge van verren afstand en ongunstig weder plaats vindt; dat als er in het gehucht Zuidzijde een school moest worden opgericht, ook de bewoners van nog twee andere grootere gehuchten voor elk van deze eene school zouden kunnen vorderen, waardoor de gemeente dan voor de 120 kinderen die de openbare school bezoeken, met vier scholen zou zijn bezwaard, hetgeen zeker voor eene gemeente met slechts 1900 z. een onhoudbare staat van zaken zou zijn.

Ged. Staten op het adres van den Gemeenteraad gehoord, verklaren bij hun gevoelen te blijven. Zij achten den afstand voor kinderen te groot. Om den te zwaren geldelijken druk aan de gemeente te besparen, hebben zij het daarheen trachten te leiden, dat de gemeente zich met Nieuw-Beijerland verstond over de voorwaarde waarop laatstgenoemde gemeente de kinderen van Zuid-Beijerland, uit het gehucht Zuidzijde in de door Nieuw-Beijerland nieuw te stichten school wilde toelaten; maar de overeenstemming is niet bereikt. Nu dit zoo is, kan zeker het bezwaar der kosten niet gelden als eene reden om de bestaande behoefte aan onderwijs onvervuld te laten.

De heer Mr. D. VAN ECK, advocaat te 's Gravenhage, treedt als gemagtigde van den Gemeenteraad van Zuid-Beijerland op. Naar zijne meening is het besluit van Ged. Staten, hetgeen strekt om uitvoering te geven aan eene bepaling der onderwijswet van 1857, welke echter door het in werking treden der wet van 1878 is vervallen, met uitzondering wat den zevenden titel betreft, niet meer van kracht. Hij wijst daarbij op den geheel veranderden toestand ten aanzien van het schoolwezen. Het is de vraag of Ged. Staten eene gelijke beslissing zouden hebben gegeven onder de werking van de tegenwoordige wet, maar hij herhaalt het, door den loop des tijds is het besluit van Ged. Staten komen te vervallen.

Verder zegt pleiter dat Ged. Staten hadden bevolen de oprigting eener school in het gehucht Zuidzijde, behoorende tot de gemeente Zuid-Beijerland. Hij wil de bevoegdheid om uitbreiding van het getal scholen te bevelen, aan Ged. Staten volstrekt niet betwisten, maar hij gelooft dat zij niet het regt hadden om aan te wijzen *op welke plaats* de school moet komen; dat moet aan de bevoegdheid van het gemeentebestuur worden overgelaten. Overigens oordeelt pleiter het besluit ongegrond. De bedoelde school acht hij geheel onnoodig voor het onbeduidend getal van 25 kinderen dat daarvan zou gebruik maken. Maar dat getal was zelfs zoo groot niet. Uit een door hem ontvangen staat was hem gebleken dat er slechts 16 kinderen zouden zijn en requestranten die verzocht hadden hunne kinderen te Nieuw-Beijerland

ter school te zenden, hadden zelve gezegd dat het getal kinderen zóó klein was, dat zij protesteerden tegen de oprigting eener nieuwe school in hunne kleine gemeente. In de kom der gemeente Zuid-Beijerland worden twee groote scholen gevonden die op voldoende wijze in de behoefte aan onderwijs voorzien en er bestond derhalve niet de minste reden om de oprigting eener school in het gehucht Zuidzijde te bevelen. Ook wat den afstand betreft oordeelt pleiter de oprigting der school onnoodig. Alleen voor de kinderen van twee huisgezinnen zou de afstand 5000 M. bedragen, maar voor de overigen slechts 3800 M. en zou dus nog geen drie kwartier uurs zijn. Daarenboven zijn de wegen in Zuid-Beijerland in uitmuntenden staat, het zijn goede kunstwegen. Ged. Staten zeggen nu wel dat de afstand te groot is voor kinderen die geen voertuig ter hunner beschikking hebben, maar spreker gelooft dat die redenering niet kan opgaan en dat dit bezwaar van Ged. Staten als een bezwaar tegen de schoolwet moet worden aangemerkt. Aan die wet moet echter zooals zij daar ligt naar de letter uitvoering worden gegeven. Spreker wijst tot ondersteuning van het door hem aangevoerde op een aantal beslissingen van Z. M. overeenkomstig het advies van den Raad van State genomen, waarbij besluiten van Ged. Staten, die schoolbouw hadden bevolen, werden vernietigd. Ook met het oog op het schoolverzuim kan naar hij vertrouwt, de afstand niet te groot geoordeeld worden, daar van de 16 kinderen, die uit het gehucht Zuidzijde te Zuid-Beijerland de school bezoeken, in het ongunstigste jaargetijde slechts 3 zich aan schoolverzuim hebben schuldig gemaakt. Ook zeggen Ged. Staten: wij moeten letten op de belangen van het onderwijs, maar pleiter durft gerust antwoorden: het streven van Ged. Staten is daarmede in strijd. Hij althans oordeelt de oprigting van kleine schooltjes een ramp voor het onderwijs, en meent dat het besluit van Ged. Staten tot onmogelijkheden zou lijden. Op grond van het door hem aangevoerde concludeert hij ten slotte: 1°. tot vervallenverklaring en 2°. tot vernietiging van het door Ged. Staten genomen besluit.

De secretaris der gemeente Zuid-Beijerland, die met een lid van den Gemeenteraad tegenwoordig is, geeft op de vraag van den *Staatsraad* Heemskerk nog eenige inlichtingen.

III. het beroep van *M. Meeuws en J. Husgen, te Venlo, van eene beschikking van Burg. en Weth., waarbij aan H. van Elswijck vergunning is verleend tot de oprigting eener stoomstoeldraaijerij.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Krachtens 's Konings magtiging van 23 December 1880 n°. 45 is bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een adres door M. Meeuws en J. Husgen te Venlo in dd. 18 September bevorens aan Zijne Majesteit ingediend ter zake eener vergunning op 16 Aug. 1878 door Burgemeester en Wethouders van Venlo verleend aan Hendrik van Elswijck tot het oprigten eener houtzagerij en houtdroogerij met behulp eener locomobile op het perceel kadastraal bekend als gemeente Venlo, sectie I, n°. 2058.

Uit de stukken die ten deze door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid aan 's Raads afdeeling zijn toegezonden, in verband met de memorien van wege de wederzijdsche belanghebbenden bij haar ingekomen, blijkt het volgende:

Bij reqnest dd. 31 Mei 1878 heeft H. van Elswijck aan Burgemeester en Wethouders van Venlo de vergunning verzocht, die zoo even omschreven is. Daarbij schijnt, om te voldoen aan art. 5 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95), niet anders te zijn overgelegd dan een ongeteekende kadastrale kaart en een afbeelding van den gevel van het voorgenomen gebouw. Burgemeester en Wethouders van Venlo evenwel hebben daarop in dd. 18 Junij 1878 laten volgen eene openbare kennisgeving van dat verzoek, met oproeping van belanghebbenden tot het inbrengen van bezwaren tegen 2 Julij d. a. v., van welk een en ander een aankondiging is geplaatst in het *Venloosch Weekblad* van 22 Junij 1878, zonder dat daarin nogthans op eenigerlei wijze melding gemaakt is van locomobile of ander stoomwerktuig. Een procesverbaal van de door het Gemeentebestuur alzoo op 2 Julij 1878 gehouden zitting ontbreekt. Uit latere ambtsbrieven moet worden opgemaakt, dat niemand verschenen is, of schriftelijk bezwaren ingebragt heeft. Doch bij het Gemeentebestuur zelf schijnt beduchtheid te zijn ontstaan voor hinder, die de locomobile zou kunnen veroorzaken aan een gemeenteschool op 50 M. afstand staande. Althans bij brief van 26 Julij 1878, n°. 404, hebben Burg. en Wethouders dat feit kenbaar gemaakt aan Ged. Staten van Limburg en aan dit Collegie voorlichting verzocht omtrent den zin der wet van 2 Junij 1875 en omtrent de vraag, hoe zij toch wel de plaatsing van dat stoomwerktuig zouden kunnen verbieden.

Aan dat verzoek voldoende hebben Ged. Staten van Limburg bij hunnen ambtsbrief van 2 Aug. 1878 aan Burg. en Weth. van Venlo doen opmerken, dat zij op grond van de nabijheid der school, ware hinder daarvoor te vreezen en door geene voorwaarde te keeren, tot afwijzing bevoegd waren, ook al ware door niemand eenig bezwaar ingebragt. En wijders hebben Ged. Staten in gezegde hunne missive nog eenige beschouwingen ten beste gegeven, omtrent den zin en de bedoeling van art. 17 al. 1, waarbij aan het bestuur, dat de vergunning gaf, de bevoegdheid toegekend is om later nieuwe voorwaarden aan den concessionaris op te leggen, indien de ondervinding de noodzakelijkheid daarvan mogt aantoonen. Eene wetsbepaling, die door Gedep. Staten dan aan het slot hunner missive aldus toegelicht en uitgelegd wordt: „Gij „zijt bevoegd als nadere voorwaarde te stellen dat, blijkt het, dat aan de belemmering „op geenerlei wijze kon worden tegemoet gekomen, de door U verleende concessie zal „worden ingetrokken."

Op de ontvangst van dat schrijven is in dd. 13 Augustus 1878, sub n°. 2, gevolgd een besluit van Burgemesster en Wethouders, waarbij aan den verzoeker de gevraagde vergunning werd verleend, zooals de notulen er zonder meer bijvoegen „onder de gewone conditien", van welk besluit onder dagteekening van 17 Augustus 1878 eene meer geëxtendeerde „Verklaring" aan den verzoeker uitgereikt en in het *Venloosch Weekblad* van dien datum aankondiging gedaan is, thans met vermelding der locomobile, waardoor de inrigting zou worden gedreven.

Het schijnt echter, dat het den verzoeker met den bouw van zijn pand niet voorspoedig gegaan is. Hij zelf althans beschrijft in zijn memorie den gang van dat

werk met deze bewoordingen: "Ik begon te bouwen in het najaar 1878, maar wat ik over dag bouwde werd mij des avonds afgebroken of vernietigd. Ik heb dientengevolge" wat voorzeker niet onaannemelijk klinkt "dat jaar niet kunnen gereed komen en moest "het opvolgende jaar op nieuw weder aanvangen, waarvoor mij door den heer burge- "meester mondelinge vergunning is verleend."

De tegenwoordige adressanten Meeuws en Husgen merken op, "dat van een tijd tot daarstelling der inrigting en van een verlenging daarvan" bij hen niets bekend is; "dat het perceel nà de vergunning twee jaren braak heeft gelegen, en dat zij "dachten dat de fabriek niet zou daargesteld worden, daar van Elswijck op een ander "perceel een zelfde fabriek had." "Sedert dien tijd", zoo zeggen zij thans in hun adres aan den Koning, "zijn door hen, requestranten, naast bedoeld perceel woningen "geplaatst in de onderstelling dat van de vergunning geen gebruik werd gemaakt "doch thans, nu sedert anderhalf jaar die woningen gesticht zijn, wordt met het "bouwen der fabriek een aanvang gemaakt." En zij verzoeken mitsdien, met beroep op art. 13 der wet en het, ook door Ged. Staten van Limburg naar het schijnt erkende verzuim van het Gemeentebestuur om een termijn te stellen bij het verleenen der vergunning, dat deze door Zijne Majesteit zal worden "ingetrokken en aan hen, "requestranten, alsnog het regt moge worden verleend om hunne bezwaren tegen de "oprigting der fabriek in te brengen."

Ged. Staten van Limburg ter zake gehoord gaven bij missive van 17 Nov. ll. aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid als hun gevoelen te kennen, "dat de vergunning vervallen is, dewijl de termijn van voltooijing en in werking "brenging der fabriek ontbrak"; dat "bovendien de aanvrage om vergunning niet "onder overlegging der bij de wet vereischte stukken geschied is, noch de instructie "er van en de beschikking er op overeenkomstig de wet hebben plaats gehad" en als resultaat van een en ander adviseren Ged. Staten voornoemd: "tot vernietiging "der bovenvermelde zoogenaamde "verklaring door Burg. en Weth. van Venlo in "dd. 17 Aug. 1878 afgegeven."

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vijfde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 16 *Februarij* 1881

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1⁰. van 26 Januarij 1881, n°. 15, houdende beschikking op het beroep van *het bestuur van den binnenpolder van Hedikhuizen van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 16 *September* 1880 *G n°.* 2, 1e *afd., waarbij is afgewezen zijne reclame tegen een besluit van stemgeregtigde ingelanden van den gecombineerden Buitenpolder van Engelen, Vlijmen en Hedikhuizen, omtrent het onderhoud van een gedeelte weg tusschen Vlijmen en Engelen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 435).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van het bestuur van den binnenpolder van Hedikhuizen van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 16 Sept. 1880 G n°. 2, 1e afd., waarbij is afgewezen zijne reclame tegen een besluit van stemgeregtigde ingelanden van den gecombineerden Buitenpolder van Engelen, Vlijmen en Hedikhuizen, omtrent het onderhoud van een gedeelte weg tusschen Vlijmen en Engelen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 12 Januarij 1881, n°. 86;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 24 Januarij 1881, n°. 5, Afd. Waterstaat A;

Overwegende, dat in 1857 is besloten tot den aanleg van een kunstweg tot verbinding der gemeenten Vlijmen, Engelen en Bokhoven; dat de kosten voor de helft zijn bestreden door de provincie en voor het overig gedeelte door de gemeente Vlijmen, den gecombineerden Buitenpolder van Vlijmen, Engelen en Hedikhuizen, den binnenpolder van Engelen, en den polder van Bokhoven, terwijl genoemd gemeentebestuur en gezegde waterschapsbesturen het onderhoud ieder voor een gedeelte op zich namen;

dat, toen in 1869 over het onderhoud van het gedeelte wegs, dat door den gecombineerden Buitenpolder van Vlijmen, Engelen en Hedikhuizen en de gemeente Vlijmen zou worden onderhouden, klagten ontstonden en eerstgemeld bestuur weigerde daartoe verder bij te dragen, dat gedeelte sedert door de gemeente Vlijmen is onderhouden;

dat het bestuur van den gecombineerden Buitenpolder, thans echter erkennende dat het billijk is dat ook hij bijdrage in de kosten van onderhoud, op 15 Junij ll. aan de vergadering van ingelanden voorstelde dat gedeelte van den bedoelden dusverre door Vlijmen onderhouden weg, dat niet in de gemeente Vlijmen is gelegen, te nemen in onderhoud bij het waterschapsbestuur en alstoen met algemeene stemmen besloten werd eene commissie te benoemen om met eene commissie uit den Gemeenteraad van Vlijmen zoodanige schikking voor te bereiden;

dat daarop den 14 Augustus jl. door het Bestuur van het waterschap met het Gemeentebestuur van Vlijmen eene overeenkomst is gesloten, waarbij het onderhoud van gemeld wegsgedeelte door het waterschapsbestuur, evenals vroeger had plaats gevonden, ten zijnen laste werd genomen;

dat die overeenkomst door Ged. Staten van Noordbrabant is goedgekeurd bij hun besluit van 16 September jl., n°. 1;

dat intusschen het bestuur van het waterschap den Binnenpolder van Hedikhuizen in kwaliteit van ingelanden van den gecombineerden Buitenpolder, bij adres van 1 Julij jl. zich gewend had tot Ged. Staten, bezwaren inbrengende tegen het besluit van ingelanden van den gecombineerden Buitenpolder van 15 Junij bevorens, doch Ged. Staten bij resolutie van 16 September jl. n°. 2, aan adressant te kennen gaven dat geene termen aanwezig waren tot vernietiging van evengenoemd besluit;

dat adressant alsnu van het besluit van Ged. Staten van 16 September jl. in beroep is gekomen;

dat wel uit de bewoordingen van het adres zou kunnen worden afgeleid, dat adressant slechts voorziening vraagt van het besluit van Ged. Staten, waarbij afwijzend op zijne reclame werd beschikt en in dat geval adressant zou moeten worden verklaard niet-ontvankelijk; dat echter kan worden aangenomen dat adressant, die reeds tegen het besluit van 15 Junij bezwaren inbragt bij Ged. Staten, thans van het besluit van Ged. Staten, waarbij goedkeuring verleend werd aan de overeenkomst ter uitvoering van het besluit van 15 Junij door het waterschapsbestuur gesloten, bedoeld

heeft Onze voorziening in te roepen, en adressant derhalve op grond van art. 99 van het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1862 n°. 101 (*Prov. Blad* 1862, n°. 1), wel ontvankelijk is in het door hem ingesteld beroep;

Overwegende: dat adressant aanvoert dat de bedoelde overeenkomst niet voor goedkeuring vatbaar was, als in strijd met art. 231 der Gemeentewet en in strijd met het algemeen belang van het waterschap;

dat het gedeelte wegs, dat door het waterschapsbestuur is overgenomen, niet binnen de gemeente Vlijmen ligt, en dus te haren aanzien art. 231 der Gemeentewet niet toepasselijk is; terwijl dat artikel het bestaan van wettelijke verpligtingen van derden ook niet uitsluit, en dus geen verbod behelst dat een waterschapsbestuur een weg in onderhoud hebbe;

dat de gecombineerde Buitenpolder de kosten van aanleg van het bedoelde wegsgedeelte heeft bekostigd en aanvankelijk gedurende een aantal jaren ook het onderhoud daarvan heeft op zich genomen, waaruit mag worden afgeleid dat de nieuwe weg wel degelijk ook in het belang van het waterschap, waarin hij dan ook een belangrijk gemeenschapsmiddel daarstelt, is aangelegd; dat het besluit om het gestaakte onderhoud weder op zich te nemen in de vergadering van ingelanden met algemeene stemmen is genomen; terwijl door adressant niets is aangevoerd tot staving van zijn beweren;

dat er derhalve geene termen zijn om aan adressants verzoek te voldoen;

Gezien het algemeen reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1862 n°. 101;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, adressants ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 26 Januarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 30 Januarij 1881, n°. 4, houdende beschikking op het beroep van *den Commissaris des Konings in Noordholland ingesteld tegen de uitspraak van Ged. Staten dier provincie van* 11 *Junij* 1879 *n°.* 13, *tot vrijstelling van de militiedienst van den loteling Pieter Stephanus Cornelisse, uit de gemeente Helder, wegens broederdienst.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1879, bl. 292).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, door Onzen Commissaris in Noordholland, ingesteld tegen de uitspraak van Ged. Staten dier provincie van 11 Junij 1879 n°. 13, tot vrijstelling van de militiedienst van den loteling Pieter Stephanus Cornelisse uit de gemeente Helder, wegens broederdienst;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 4 Januarij 1881, n°. 55;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 27 Jan. 1881, n°. 129, Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende: dat blijkens overgelegd getuigschrift, model n°. 10, de loteling Pieter Stephanus Cornelisse, behoort tot een gezin van vijf zonen, waarvan hij de vierde is;

dat de dienst van den tweeden zoon is bewezen door een bewijs van dienst afgegeven door den Minister van Marine;

dat daarenboven door het departement van Koloniën is afgegeven een certificaat, houdende verklaring dat de oudste broeder Reijer Johannes Theodorus Cornelisse op 21 October 1877 bij de Oost-Indische troepen vrijwillig als soldaat in dienst is getreden, dat hij op 24 November 1877 naar Nederl. Indie is vertrokken en tijdens het afgeven van het certificaat niet voorkwam op de staten der in Indië overleden of van de dienst afgegane militairen;

dat echter blijkens schrijven van den burgemeester van Helder van 5 Maart 1879 die oudste broeder in de gemeente Helder woont, maar zijn broeder Theodorus, de derde der zonen, werkelijk in Indië dient, als zijnde in dienst getreden onder den naam van zijnen oudsten broeder;

dat Ged. Staten hebben geoordeeld, dat, hetzij men het afgegeven bewijsstuk bij gebreke van eenig tegenbewijs als juist aanmerkt, hetzij men de verklaring van den burgemeester van Helder aanneemt en die beschouwt als strekkende tot verbetering van gezegd bewijsstuk, in elk geval als bewezen moet worden aangenomen, dat er van het gezin van vijf broeders, waartoe de loteling behoort, twee in dienst zijn en

dat zulks voor den loteling eene reden van vrijstelling oplevert, naardien die reden bestond op het tijdstip, waarop die vrijstelling is gevraagd;

dat Onze Commissaris tegen de uitspraak van Ged. Staten is gekomen in beroep, omdat hij het bewijs van dienst van Rijer Johannes Theodorus Cornelisse beschouwt als een waardeloos stuk; de burgemeester van Helder toch verklaart dat evengenoemde persoon niet dient en dat hij te Helder woont; alleen dan zou Onze Commissaris meenen dat er regt tot vrijstelling van den loteling zou bestaan, wanneer nog hangende het beroep bij Ons het bewijs werd ingeleverd dat de derde zoon Theodorus werkelijk dient — eene dienst, die hij tijdens het instellen van zijn beroep niet bewezen achtte omdat het mogelijk was dat niet Theodorus, maar een ander geheel vreemd persoon op de stukken van des lotelings oudsten broeder had dienst genomen;

dat, naar aanleiding van dit beroep, zoo in Nederl. Indië als hier te lande een langdurig onderzoek heeft plaats gehad; dat daarbij is gebleken dat de derde broeder Theodorus Cornelisse werkelijk onder den naam van zijnen oudsten broeder dient bij de 3e compagnie van het garnizoensbataillon te Palembang; dat hij heeft erkend zich onder overlegging van de papieren zijns broeders voor de dienst te hebben aangeboden, omdat hij gaarne in dienst wilde gaan, maar vreesde op eigen naam niet aangenomen te zullen worden, daar hij vroeger voor de dienst was afgekeurd; dat eindelijk het signalement van den onder den naam des oudsten broeders in 1877 aangenomen persoon ook zoodanig overeenstemt met het signalement, dat van Theodorus Cornelisse in het lotingsregister van dat jaar voorkomt, dat er geen reden is om aan de waarheid van zijne nu gedane erkentenis te twijfelen;

Overwegende voorts: dat volgens de wet tot het verkrijgen van vrijstelling wegens broederdienst moet worden overgelegd een uittreksel uit het stamboek of een bewijs van werkelijke dienst; dat hier ten aanzien van den tweeden zoon zulk een bewijs is overgelegd; dat daarenboven is overgelegd een bewijs van werkelijke dienst van eenen anderen broeder; dat wèl tegen dit laatste stuk is aangevoerd dat de daarin genoemde Reijer Johannes Theodorus te Helder woont en dus niet in Indië in dienst is, maar dat toch het ingesteld onderzoek heeft bevestigd het feit, dat op het tijdstip, waarop de vrijstelling is gevraagd, buiten den tweeden zoon nog een anderen zoon uit het gezin, waartoe de loteling behoort, als vrijwillig, beneden den rang van officier, in dienst was, zij het ook dat deze niet onder zijn eigen naam Theodorus Cornelisse, maar onder dien van zijn broeder Reijer Johannes Theodorus Cornelisse, op het stamboek vermeld wordt en dat dus bij het in dienst zijn van twee zonen wier dienst niet valt in eene der uitzonderingen in art. 51 der militiewet vermeld de vrijstelling aan den loteling, als den vierden der vijf zonen teregt is verleend;

Gezien de wet van 19 Augustus 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

de uitspraak van Ged. Staten van Noordholland van 11 Junij 1879 n°. 13 te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 30 Januarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 1 Februarij 1881, n°. 6, houdende beschikking op het beroep van *M. de Jager c. s., te Lekkerkerk, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 5 *October* 1880, *G. S. n*°. 15/1, *betreffende een besluit van het Bestuur met gecommitteerde ingelanden van den polder den Hoek en Schuwagt.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 14).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van M. de Jager c. s., te Lekkerkerk, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 5 October 1880, G. S. n°. 15/1, betreffende een besluit van het Bestuur met gecommitteerde ingelanden van den polder den Hoek en Schuwagt;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 19 Januarij 1881, n°. 90;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 29 Januarij 1881, n°. 6, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat tot voor korten tijd de polder den Hoek en Schuwagt, evenals thans nog de polder van Zuidbroek, zijn water door molens op den Lekkerkerkschen boezem bragt, van waar het zich verder in den Hollandschen IJssel uitstortte;

dat echter die waterlossing voor eerstgenoemden polder onvoldoende bleek en daarom de wenschelijkheid werd erkend van de oprigting van een stoomgemaal ter plaatse waar die boezem zich in den IJssel uitstort;

dat de Lekkerkerksche boezem, die ten opzigte van Zuidbroek voorboezem bleef, daardoor tot binnenboezem zou worden voor den polder den Hoek en Schuwagt;

dat art. 9 van het destijds geldende Bijzonder Reglement van genoemden polder, zooals het artikel was vastgesteld bij besluit der Staten van Zuidholland, goedgekeurd

bij Ons besluit van 5 September 1863, n°. 70, bepaalde, dat vrijdom van lasten slechts wordt toegekend aan „boezemland zoolang het niet van aard en bestemming verandert;"

dat door het bestuur en gecommitteerde ingelanden van voornoemden polder in hunne vergadering van 12 December 1877 besloten werd onverwijld over te gaan tot de stichting van een beneden stoomgemaal, met uitdrukkelijke bepaling dat geen polderlasten van het boezemland zullen worden geheven en dat den Hoek in de kosten van stichting extra ƒ 5000 zou bijdragen;

dat nadat dit besluit uitvoering had erlangd en het stoomgemaal was opgerigt, een gecommitteerde ingeland, met name Berkouwer, zich bij adres van 20 Augustus 1880 wendde tot Ged. Staten van Zuidholland met verzoek dat gedeelte van het besluit van 12 December 1877, waarbij tot voortdurende vrijstelling van het boezemland was besloten, te vernietigen als in strijd met art. 28 van het Algemeen Polderreglement en met art. 10 van het gewijzigde Bijzonder Reglement, zooals dit is goedgekeurd bij Ons besluit van 9 Januarij 1879, n°. 37, welk art. 10 overeenstemt met het bovenaangehaald art. 9;

dat Ged. Staten op dien grond bij besluit van 5 October ll. gemeld gedeelte van het besluit hebben vernietigd;

Overwegende: dat M. de Jager en vier andere gecommitteerde ingelanden van deze beslissing bij Ons in beroep zijn gekomen en door hen, zoowel als door andere belanghebbenden, wordt aangevoerd, dat de vergadering van 12 December 1877 alleen heeft beslist, dat het bedoelde boezemland voortaan vrijdom zoude genieten ingevolge art. 9 (thans 10) sub 3°. van het Bijzonder Reglement, namelijk als „land, waarvan de wettigheid der vrijstelling door deugdelijke bescheiden kan worden gestaafd;" dat deze beslissing billijk is, omdat de polder Zuidbroek, ook ná de oprigting van het beneden-stoomgemaal, bij voortduring op genoemden boezem water uitmaalt; eindelijk dat de questieuse vrijdom éene der voorwaarden was, onafscheidelijk van het besluit tot oprigting van het stoomgemaal, en dus niet afzonderlijk kan worden vernietigd;

Overwegende: dat art. 80 al. 2 en art. 103 La. K van het Algemeen Polderreglement bepalen, dat toe te kennen vrijdommen van polderlasten in de Bijzondere Reglementen worden vermeld, waaruit volgt, dat de vaststelling dier vrijdommen niet aan de vergadering van het Bestuur en gecommitteerde ingelanden is overgelaten, maar ter beslissing voorbehouden aan Provinciale Staten;

dat de vergadering van 12 December 1877, door te bepalen dat geene polderlasten van het boezemland zullen worden geheven, getreden is in de bevoegdheid, aan Provinciale Staten toekomende;

Overwegende : dat het bij gevolg onnoodig is te treden in eene beoordeeling der innerlijke waarde van dat besluit;

Overwegende: dat Ged. Staten teregt, met toepassing van art. 91 van het Algemeen Reglement, het daarop betrekkelijk gedeelte van genoemd besluit hebben vernietigd;

Gezien het Algemeen Polderreglement voor de provincie Zuidholland, goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Augustus 1856 n°. 63 (*Prov. blad* 1856 n°. 99) en het Bijzonder Reglement voor den polder den Hoek en Schuwagt, goedgekeurd bij Ons besluit van 9 Januarij 1879 n°. 37 (*Prov. blad* 1879 n°. 76);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 5 October ll. G. S. n⁰. 15/1, het daartegen door adressanten ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 1 Februarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den Gemeenteraad van Middelharnis, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting der gemeente voor* 1881.

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Den 27 Augustus hechtte de gemeenteraad van Middelharnis zijne goedkeuring aan de begrooting van het Burgerlijk Armbestuur van die gemeente voor het dienstjaar 1881 ten bedrage van *f* 2772.03 in ontvangst en uitgaaf. Van de ontvangsten bestaan *f* 72.03 in een batig slot van een vorige dienst en de rente van een kapitaaltje dat aan het Armbestuur in eigendom toebehoort, en *f* 2700 in subsidie uit de gemeentekas. Van de uitgaven zijn *f* 2590 onderstandskosten, te weten voor kleeding- en liggingstukken *f* 100 en voor bedeeling in geld *f* 2490. Op denzelfden dag nam de Gemeenteraad een besluit om voor het jaar 1881 een subsidie van *f* 2700 aan het Burgerlijk Armbestuur te verleenen. In dit besluit vereenigde de Raad zich uitdrukkelijk met eene bewering van het Burgerlijk Armbestuur in zijne toelichting der begrooting van uitgaven, dat de post voor onderstandsgelden eigenlijk hooger moest zijn, omdat in 1879 daarvoor *f* 2840.05½ is noodig geweest, hoewel vele behoeftigen waren weggezonden zonder bedeeling of eene zeer onbeduidende bedeeling hadden gehad, en dat een verhoogd subsidie voor 1881 zou worden aangevraagd, zoo dit mogt noodig zijn. De Gemeenteraad deelde zijne beide genoemde besluiten benevens de door hem goedgekeurde rekening van het Burgerlijk Armbestuur over het jaar 1879 aan Ged. Staten van Zuidholland mede, benevens eene lijst van 47 personen die in 1880

in geld werden bedeeld met opgave van hun leeftijd en omstandigheden en van de door ieder hunner genotene bedeeling per week. Uit deze lijst blijkt dat de groote meerderheid van deze bedeelden hoog bejaard, ziek of gebrekkig is, terwijl enkele jongere personen weduwen met kleine kinderen zijn en om die reden moeijelijk de kost kunnen verdienen. Het bedrag der bedeeling is verschillend, van *f* 0.40 tot *f* 1.75 in de week.

Bij missive van 7/9 September 1880 betuigden Ged. Staten dat zij ernstig bezwaar hadden om een subsidie van *f* 2700 uit de gemeentekas goed te keuren; dit subsidie toch was even groot als op de begrootingen voor 1879 en 1880 was gebragt, terwijl het in 1879 wegens den strengen winter nog tusschentijds met *f* 200 was verhoogd; er bleek dus bij den Gemeenteraad niet van eenig streven om de burgerlijke armbedeeling in te krimpen, zoo als in den geest der wet op het armbestuur ligt, maar veeleer om die eventueel weder uit te breiden; daarenboven werd tot verbetering der eigen inkomsten van het Armbestuur niet gerekend op vrijwillige bijdragen door collecte of inschrijving. Hierop nam de Gemeenteraad op 22 September 1880 eenparig een besluit, waarbij hij aan Ged. Staten van Zuidholland te kennen geeft dat het aan het Burgerlijk Armbestuur toegekend subsidie niet kan worden verminderd en hoopt en vertrouwt dat Hun Ed.GrootAchtbaren thans in dat besluit zullen berusten. De breedvoerige motieven van dit Raadsbesluit strekken ten betooge dat de verstrekte bedeeling in geld onvermijdelijk is en wel verre van te kunnen worden ingekrompen, ongenoegzaam voor de bedeelden is, zoodat dezen bovendien de bijzondere liefdadigheid moeten inroepen, m. a. w. loopen te bedelen. Volgens den Gemeenteraad handelt het Burgerlijk Armbestuur geheel overeenkomstig art. 21 der wet op het Armbestuur door alleen onderstand te geven, waar en voorzooverre die onvermijdelijk is. Ook is het subsidie uit de gemeentekas reeds aanmerkelijk ingekrompen; op de begrooting voor 1869 bedroeg het *f* 4400; op die voor 1875 *f* 3000 en thans *f* 2700. Vroeger werden jaarlijks collecten voor het Burgerlijk Armbestuur gehouden, maar deze waren al voor eenige jaren gestaakt, omdat zij geen *f* 80 in 't jaar opbragten en nog zeer op vermindering stonden, dewijl het diakonie-armbestuur wekelijks, het Israëlitisch armbestuur, de Vereeniging "Dorcas" en de Commissie van spijsverzorging jaarlijks collecteren; daarenboven begrijpen de gegoede ingezetenen zeer wel dat bijdragen voor het Burgerlijk Armbestuur eenvoudig tot stijving van de Gemeentekas strekken en deze in allen geval door den hoofdelijken omslag moet worden aangevuld, zoodat er eigenlijk geene reden voor eene vrijwillige bijdrage bestaat.

Dit raadsbesluit had niet de door den Raad gewenschte werking; immers bij missive van 19/22 October 1880 verklaarden Ged. Staten eenvoudig te persisteren bij hunne bezwaren tegen het subsidie van *f* 2700. Daarna werd bij Raadsbesluit van 25 October 1880 de begrooting der gemeente Middelharnis voor 1881 vastgesteld met eene som van *f* 38136.34 in ontvangst en uitgaaf. Onder de uitgaven komen onder Hoofdstuk VIII art. 4 en 5 aan subsidien voor *f* 1600 aan het weeshuis en *f* 2700 aan het Burgerlijk Armbestuur. Bij besluit van Ged. Staten van 7/10 December 1880 werd de goedkeuring aan de begrooting onthouden op grond van het bedrag dezer subsidien. Dat voor het weeshuis wordt alleen genoemd; ten aanzien van het subsidie voor het Burgerlijk Armbestuur overwegen Ged. Staten:

„dat deze gelden zullen worden besteed o. a. om aan bedeeling in geld uit te keeren een bedrag van ƒ 2490, een post die van af 1877 voortdurend tot hetzelfde bedrag is uitgetrokken, zonder dat van eenig streven blijkt om dien post te verminderen, terwijl evenmin pogingen in het werk worden gesteld om, in stede van door zoodanig aanzienlijk subsidie, gedeeltelijk door de bijzondere liefdadigheid in die kosten te voorzien;

dat dan ook blijkens het raadsbesluit van 27 Augustus sedert 1853 geen collecten van wege het Burgerlijk Armbestuur zijn gehouden, kunnende: „naar het oordeel „van den Gemeenteraad door collecten aan deze instellingen niet worden bijgedragen „daar die eigenlijk weder ten bate der gemeentekas zouden komen,” terwijl nog bij besluit van 22 September door den Raad wordt vooropgesteld: „dat niet kan wor„den gevergd, dat voor eene gemeenteinstelling, zooals het burgerlijk armbestuur, „collecten worden gehouden, want dat de ingezetenen wel zoo verlicht zijn, dat zij „weten, dat al wat wordt gecollecteerd, regtstreeks ten bate der gemeentekas komt, „en men even zoo goed kan collecteren, wanneer een nieuwe straat of iets dergelijks „moet worden daargesteld; al wat werd gecollecteerd zoude in mindering van den „hoofdelijken omslag strekken; in dien hoofdelijken omslag moet nu ieder naar zijn „vermogen bijdragen.”

„Indien een collecte moet geschieden, zouden vele zich onttrekken en de gevers „betalen voor hen die niet verkozen bij te dragen.”

„Overwegende: dat deze handeling van den Gemeenteraad van Middelharnis in lijnregten strijd is met de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85) die wil dat de zorg der voorziening in de behoeften van armen, ouden van dagen en gebrekkigen aan de kerkelijke en bijzondere liefdadigheid worde overgelaten en slechts bij volstrekte *noodzakelijkheid* subsidie van wege de gemeente worde verleend;

„dat zoowel het hooger bedrag der bedeelingen op de begrooting van het burgerlijk armbestuur voor 1881 uitgetrokken als de omstandigheid, dat geene pogingen in het werk zijn gesteld hen bij te doen dragen, van wie bijdragen mogen worden verwacht, verhinderen dat bij het subsidie aan het burgerlijk armbestuur (met het subsidie aan het weeshuis de som van ƒ 4300 vormende of meer dan 1/9 der geheele gemeentebegrooting) van volstrekte onvermijdelijkheid sprake kan zijn;

„Overwegende: dat dit College bij art. 61 der wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) zooals die gewijzigd werd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85) geroepen is toe te zien dat dit subsidie niet dan bij volstrekte onvermijdelijkheid worde verstrekt en derhalve aan de begrooting der gemeente waarop dit subsidie is uitgetrokken geene goedkeuring mag worden verleend.”

In zijne vergadering van 16 December ll. ontving de gemeenteraad mededeeling van dit besluit van Ged. Staten en besloot dadelijk daarvan in beroep te komen bij Z. M. den Koning. Tot staving van zijn beroep legt hij de zoo even vermelde correspondentie en bijlagen over, en beroept zich op het onvermijdelijke van het subsidie, hetwelk wordt bewezen overeenkomstig art. 60 van de wet op het Armbestuur, door de laatste rekening en de begrooting van het burgerlijk armbestuur. Dit bestuur heeft zelfs de bedeeling in geld voor 1881 geraamd op ƒ 2490, dus op ƒ 350 minder dan

in 1879 daaraan is uitgegeven. Verder betoogt de Raad, dat de bedeeling in geld niet alleen niet voor vermindering vatbaar is, maar dat zij veel te laag is, zoodat de bedeelden van gebrek zouden omkomen, wanneer de bijzondere liefdadigheid hun niet te hulp kwam. De collecten voor het burgerlijk armbestuur zijn sedert 1854 niet meer gehouden om de redenen hierboven reeds medegedeeld.

De Gemeenteraad verzoekt dus dat het den Koning moge behagen, de begrooting der gemeente voor 1881 onveranderd goed te keuren.

Over het adres gehoord adviseren Ged. Staten van Zuidholland tot handhaving van hun besluit van 7/10 December 1880. Zij beroepen zich voornamelijk op art. 60*b* en 61 der wet op het Armbestuur.

Wegens het nalaten der collecten ten behoeve van het burgerlijk armbestuur te Middelharnis, blijkt h. i. niet dat ten behoeve van dat armbestuur op billijke wijze is bijgedragen door hen van wie bijdragen kunnen worden verwacht; het is waar dat in dit geval zoodanige vrijwillige bijdragen slechts aan de gemeentekas ten goede zouden komen, die toch het te kort komende door eenen hoofdelijken omslag moet dekken; maar Ged. Staten achten het juist wenschelijk dat de plaatselijke belastingen mogen verminderen, en merken op dat ¼ gedeelte van de drukkende lasten der ingezetenen, als de $^4/_5$ gedeelten van het personeel, de hoofdelijke omslag en de gemeente-opcenten op rijksbelastingen, wordt besteed aan de subsidiën voor het weeshuis en het burgerlijk armbestuur. Ter loops zij opgemerkt dat in deze berekening eene kleine dwaling is ingeslopen, immers het viervoud der beide subsidiën bedraagt slechts *ƒ* 17200, terwijl de opbrengst van $^4/_5$ der personele belasting, van den hoofdelijken omslag en de opcenten op *ƒ* 20988 geraamd is, bovendien *ƒ* 2840 aan belasting op de honden en op het gedistilleerd worden opgebragt. Uit art. 61 der wet op het Armbestuur in verband met art. 209 der Gemeentewet ontleenen Ged. Staten de bevoegdheid om de gemeentebegrooting af te keuren wegens het te hooge subsidie, hoewel de Gemeenteraad zonder hoogere goedkeuring de begrooting van het Armbestuur vaststelt.

Nadat de Minister van Binnenlandsche Zaken met 's Konings magtiging bij missive van 18 Januarij 1881 n⁰. 225, afd. B B, deze zaak bij den Raad van State had aanhangig gemaakt, is nog ingekomen eene missive van Burgemeester en Wethouders van Middelharnis, ten geleide van eene memorie tot nadere adstructie van het beroep. Daarin wordt o. a. beweerd, dat Ged. Staten evenzeer de begrooting zouden kunnen afkeuren op de door hen aangegeven gronden, al ware het subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur tot *ƒ* 2000 verminderd.

Ook deelen Burg. en Weth. mede dat alle armen te Middelharnis, die tot eenig kerkgenootschap behooren, aan de kerkelijke armenzorg worden overgelaten en de bedeelden van het burgerlijk armbestuur geen lidmaten van eene kerk zijn.

III. het beroep van *den Gemeenteraad van Ter Aar, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij de oprigting is bevolen van eene school in de buurtschap Korter Aar.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Ged. Staten van Zuidholland hebben bij besluit van 5/16 October 1880 besloten: 1°. te verklaren dat het getal openbare scholen voor gewoon lager onderwijs in de gemeente Ter Aar, zooals dit laatstelijk geregeld is bij raadsbesluit van 27 September 1860, moet worden geacht onvoldoende te zijn; 2°. te bevelen dat dit getal zal worden vermeerderd door oprigting eener school voor gewoon lager onderwijs in de buurtschap Korter Aar.

De overwegingen van dit besluit zijn in hoofdzaak de volgende: dat, zooals uit een verslag eener Commissie uit Ged. Staten en uit opgaven van het Gemeentebestuur blijkt, in de gemeente Ter Aar zijn 279 kinderen van den leeftijd van 6 tot 12 jaren, waarvan 230 onderwijs ontvangen hetzij op de eenige openbare school in de Kerkbuurt [de gemeente bestaat uit drie onderdeelen, Langer Aar (wijk A), Kerkbuurt (wijk B) en Korter Aar (wijk C)], hetzij aan bijzondere inrigtingen van onderwijs te Ter Aar of in de aangrenzende gemeenten Aarlanderveen, Nieuwkoop en Nieuwveen, terwijl 49 kinderen van onderwijs zijn verstoken, waarvan 17 in Langer Aar, 18 in de Kerkbuurt en 14 in Korter Aar; dat de openbare school in de Kerkbuurt eene bevolking telt van 84 leerlingen, en wel uit Langer Aar 12, de Kerkbuurt 47, Korter Aar 25; dat evenwel veelvuldig schoolverzuim gedurende het ongunstig saizoen onvermijdelijk is, daar de drie wijken van Ter Aar op een aanzienlijken afstand van elkander verwijderd liggen, die door kinderen in niet minder dan een uur is af te leggen; dat voor de kinderen van Langer Aar voorloopig voldoende kan worden voorzien door eene overeenkomst met de gemeente Nieuwveen, tot het aangaan waarvan door den Raad van Ter Aar is besloten; dat in de behoefte voor de kinderen uit Korter Aar aan eene meer geschikte gelegenheid tot het ontvangen van openbaar lager onderwijs dan de openbare school in de Kerkbuurt wegens den verren afstand oplevert, op geene andere wijze is te voorzien dan door de stichting eener openbare school in de buurt Korter Aar; dat echter de gemeenteraad zich bepaald ongezind heeft verklaard daartoe over te gaan; dat evenwel de behoefte aan eene school in die buurt behalve uit het voorafgaande ook hieruit blijkt dat van de 75 kinderen uit Korter Aar van den leeftijd van 6 tot 12 jaren niet minder dan 21 de kleinkinderschool in die buurt bezoeken, terwijl toch niet kan worden ontkend dat kinderen die den leeftijd van 6 jaren hebben bereikt, tot de lagere school behooren over te gaan, dat althans de gelegenheid hun daartoe moet worden gegeven.

Bij adres van 16 December 1880 heeft de Raad van Ter Aar de vernietiging van dit besluit van Ged. Staten aan den Koning gevraagd. De Raad is overtuigd dat zeer weinig kinderen van de school te Korter Aar gebruik zullen maken, daar thans, nu alle werkzaamheden op het veld, voor zoover daartoe kinderen gebruikt worden, stil staan, slechts 28 kinderen uit Korter Aar de openbare school in de Kerkbuurt bezoeken en dit getal zelf als er eene openbare school in Korter Aar is, niet zal vermeerderen, omdat er te veel kinderen zijn die eene bijzondere school zullen bezoeken.

De afstand van Korter Aar naar de openbare school in de Kerkbuurt, kan naar het oordeel van den Raad niet zoo groot geacht worden dat die tot schoolverzuim of ongeregeld schoolbezoek aanleiding zou geven, te minder omdat ruim 60 hoofden van huisgezinnen uit Korter Aar zich reeds vroeger tot Ged. Staten gewend hebben met het verzoek om de stichting eener school in Korter Aar niet te bevelen, en het den

Raad bekend is dat nog andere hoofden van gezinnen in die buurt hun leedwezen hebben te kennen gegeven, dat zij niet in de gelegenheid zijn gesteld op dit adres mede te teekenen.

De Raad voert verder aan dat, als tot de stichting der school moet worden overgegaan, dit aan de gemeente, na aftrek van de 30 pct., eene buitengewone uitgave zal veroorzaken van *ƒ* 14000, welke geheel door eene geldleening zal moeten worden gevonden, die, zal men er in 20 jaren van ontheven zijn, eene verhooging van den hoofdelijken omslag met *ƒ* 1300 zal vorderen, terwijl dan nog moet worden voorzien in de jaarlijksche uitgaven voor jaarwedde van den onderwijzer, onderhoud van de school, schoolmeubelen enz.

De Raad zegt nog dat wegens den slechten toestand van den Langer Aarschen en den Korter Aarschen weg, gezamenlijk lang 5000 meters, welke wegen volgens het verouderde stelsel van hoefslagpligtigheid werden onderhouden, terwijl de hoefslagpligtigen bijna allen behoeftigen waren, van wie het niet was te vergen hun hoefslag volgens het voorschrift van de Provinciale Staten met grind te maken, het onderhoud zonder eenige tegemoetkoming voor rekening der gemeente is genomen, en de gemeente dus met uitgaven is belast die reeds drukkend zijn en, indien tot de schoolstichting werd overgegaan, bepaald bezwarend zouden zijn.

Eindelijk voert de Raad aan dat, de inwoners der gemeente meerendeels zijn tuinders, wier inkomsten zeer wisselvallig zijn, daar zij van de weersgesteldheid af hangen.

Ged. Staten, omtrent dit adres gehoord, beginnen hun berigt met de mededeeling van een paar uittreksels uit een brief van 27 Oct. 1860, waarbij de inspecteur van het lager onderwijs in Zuidholland zijn gevoelen mededeelde omtrent het besluit van den Raad van Ter Aar van 29 Sept. 1860. dat het getal scholen bepaald zou blijven tot één, de bestaande. De Inspecteur zeide daaromtrent: „De Raad bepaalt het getal scholen op één. Het is zoozeer erkend dat voor de ver uiteen gelegen wijken der gemeente drie scholen noodig zijn, dat de Raad vroeger reeds daartoe had besloten en zelfs, zonder eenigen aandrang van buiten, teekeningen en bestek der nieuwe localen had ontworpen.” En verder: „Vooral in die streek is voor kinderen een verre weg naar de school zeer bezwaarlijk en zelfs in den winter gevaarlijk.”

Voorts leggen Ged. Staten over een brief van den schoolopziener van 31 Mei 1880 en van den inspecteur van het lager onderwijs van 12 Julij 1880. Bij den eersten brief wordt berigt omtrent een adres van een ingezeten van Ter Aar, die klaagt dat zijne kinderen geen openbaar lager onderwijs kunnen ontvangen; de schoolopziener acht de klagt volkomen gegrond en verwijst tot staving daarvan naar hetgeen hij omtrent Ter Aar zeide in zijne jaarverslagen over 1869, 1870 en 1871. In dat over 1869 wordt gezegd dat in de genoemde gemeente dringende behoefte bestaat aan de oprigting van meer scholen; 250 à 300 kinderen zouden er van onderwijs behooren gebruik te maken, terwijl de school nooit door meer dan 100 à 150 kinderen bezocht wordt. De oorzaak hiervan is de ongunstige ligging van de school, in het midden der Kerkbuurt, voor de kinderen uit Langer Aar en uit Korter Aar; welke kinderen, te zamen omstreeks 200, drie kwartier, sommigen een uur, van de school verwijderd zijn, terwijl 's winters daarheen de wegen onbegaanbaar zijn, en zomers de kinderen der

mingegoeden voor veldarbeid gebruikt worden. Om radicale verbetering aan te brengen zou men zoowel te Langer Aar als te Korter Aar eene school moeten stichten; bij eene goede plaatsing zou dan de bestaande school kunnen vervallen, maar het scheen dat dit bij de bevolking der Kerkbuurt veel tegenstand zou ontmoeten. Nog wordt hier gezegd dat de financieële toestand der gemeente niet ongunstig is; dat intusschen de gemeente door de instandhouding van drie scholen, hetgeen eene behoorlijke inrigting van haar lager onderwijs eigenlijk vereischt, te zwaar zou worden gedrukt en toepassing van art. 36 der schoolwet misschien noodig zou zijn.

In het verslag over 1870 wordt gezegd, met verwijzing naar het vorige, dat tot heden in de gemeente Ter Aar geene uitvoering is gegeven aan art. 16 der schoolwet en wordt krachtig aangedrongen op medewerking tot verbetering van dien toestand.

In het verslag over 1871 wordt gezegd dat des schoolopzieners herhaald en ernstig aandringen bij het Gemeentebestuur van Ter Aar om uitvoering te willen geven aan art. 16 der schoolwet, op 19 Sept. 1871 aldus werd beantwoord: „In antwoord op uwe missive van 4 dezer hebben wij de eer U te berigten dat de Raad dezer gemeente in zijne heden gehouden vergadering heeft besloten, met het oog op de waarschijnlijke oprigting van eene bijzondere school te Langer Aar, het nemen van een besluit omtrent de stichting van openbare scholen te Langer Aar en Korter Aar uit te stellen en daarvan geheel af te zien indien binnen den tijd van een jaar zoodanige bijzondere school te Langer Aar mogt zijn opgerigt.” Die school, zegt de schoolopziener, is in 1872 inderdaad geopend.

In den brief van den inspecteur wordt de feitelijke toestand beschreven zooals die uit het hiervoren vermelde bekend is, met bijvoeging van deze bijzonderheden, dat de bijzondere school te Langer Aar is eene Roomsch Catholieke; dat te Korter Aar is eene R. C. bewaarschool; dat de bevolking van Langer Aar voor verreweg het grootste gedeelte Catholiek is, die van Korter Aar Protestantsch; dat de zes gereformeerde kinderen van Langer Aar de openbare school bezoeken, de overige kinderen van daar op de bijzondere school gaan.

Onder de bestaande omstandigheden komt het den inspecteur voor dat òf de openbare school, die toch aan verandering behoefte heeft, behoort verplaatst te worden in de rigting van Korter Aar, òf te Korter Aar eene nieuwe school behoort te worden gesticht. Het eerste zou de inspecteur uit een paedagogisch oogpunt het best achten, maar het zou ten gevolge hebben dat voor de kinderen van Langer Aar de afstand naar de openbare school nog grooter werd, en dit zou hij zoo bedenkelijk vinden dat hij hiertoe niet meent te mogen adviseren, zoodat er zijns inziens niet anders overblijft dan het stichten eener nieuwe school te Korter Aar.

Ged. Staten leggen nog over een brief van Burg. en Weth. van Ter Aar van 19/20 November 1880, geschreven dus na ontvangst van het bevel van Ged. Staten, waarin gezegd wordt dat de Raad besloten heeft eene openbare school in de buurt Korter Aar te stichten en dat te gelegener tijd op grond van art. 49 der wet op het lager onderwijs subsidie uit 's Rijks kas zal worden verzocht; voorts dat iemand is uitgenoodigd als deskundige om een bestek voor den bouw der school en onderwijzerswoning te ontwerpen. In November, zeggen Ged. Staten, beaamde dus de Gemeenteraad de noodzakelijkheid der stichting eener school in de buurtschap Korter Aar, doch reeds

in de volgende maand — 16 December — wendt diezelfde vergadering zich tot Z. M. den Koning met een verzoek om het door Ons gegeven bevel, dat op die erkende noodzakelijkheid steunt, te vernietigen.

Het is Ged. Staten niet duidelijk waarop het Gemeentebestuur zijn beweren grondt, dat bij het bestaan eener school te Korter Aar vele kinderen eene bijzondere school zullen bezoeken. Immers thans bezoeken van de 75 te Korter Aar wonende kinderen slechts 15, bijzondere scholen in de gemeente of in naburige gemeenten; de 21 die thans nog de bewaarschool bezoeken zullen naar het oordeel van Ged. Staten ongetwijfeld met de 25 die thans in de Kerkbuurt schoolgaan, tot de bevolking der te stichten school behooren.

Ofschoon opmerkende dat de geldelijke last nooit een reden zou kunnen zijn waarom de gemeente niet aan hare verpligting ten aanzien van het onderwijs zou hebben te voldoen, voeren Ged. Staten toch het een en ander aan ten betooge dat de lasten der ingezetenen van Ter Aar niet drukkend genoemd worden. Zij zeggen hieromtrent het volgende: De gemeente heeft 2156 inwoners. Zij genoot in 1879 als $^4/_5$ van de personele belasting *f* 3402.08. Er worden geene opcenten op die belasting geheven, en de plaatselijke directe belasting bedroeg in genoemd jaar *f* 721. De kosten van het lager onderwijs waren *f* 1670.99½; aan schoolgeld werd ontvangen *f* 300. De kosten van het onderwijs waren dus ongeveer 70 cents per ziel en aan plaatselijke lasten werd nog geen *f* 2 per ziel geheven.

Volgens de begrooting voor 1881 is geraamd:

$^4/_5$ personele belasting.	*f* 3479
hoofdelijke omslag	" 700
schoolgeld.	" 300
kosten lager onderwijs	" 2740
30 pCt. Rijksbijdrage kosten lager onderwijs. .	" 792

Zelfs indien, zeggen Ged. Staten ten slotte, de jaarlijksche uitgaven der gemeente door de voldoening aan den pligt voor een genoegzaam aantal scholen te zorgen, met *f* 2400 stijgen, zal nog — zonder heffing van opcenten op de personele belasting — het totaalcijfer van den hoofdelijken omslag beneden de opbrengst der $^4/_5$ gedeelten van de rijksbelasting op het personeel kunnen blijven.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Januarij 1881 n⁰. 226 Afd. O.

De heer Mr. A. F. A. Leesberg, advocaat te 's Gravenhage, treedt op als gemagtigde van het Gemeentebestuur van Ter Aar. Na het door den Staatsraad uitgebragt rapport kan hij volstaan met eene korte toelichting van de bezwaren van het Gemeentebestuur.

De school is volgens het oordeel van het Gemeentebestuur te Ter Aar bepaald onnoodig.

In het voorbijgaan zij opgemerkt dat het bericht van den schoolopziener slaat op

een toestand van vóór 10 jaar; immers al is de missive van 31 Mei 1880, zoo reiken de berigten niet verder dan 1872, met verwijzing van het jaarverslag over 1871, daar de missive eindigt met de woorden "en in 1872 werd bedoelde bijzondere school geopend." Van af dien tijd tot aan het jaar 1880 werd nimmer op verandering der scholen te ter Aar aangedrongen.

De toestand is thans deze: in de Kerkbuurt bestaat de openbare, te Langeraar de R. K. bijzondere school, terwijl Korteraar, dat van de Kerkbuurt ½ à ¾ uurs en van Langeraar iets verder verwijderd ligt, geen school bezit.

Het getal schoolgaande kinderen bedraagt op dit oogenblik (Februarij 1881) te Korteraar 66 (niet 75 zooals Ged. Staten schrijven, doelende op een vroegeren toestand); van deze zijn 36 Katholiek en 30 Protestant. De opmerking van den Inspecteur van het lager onderwijs dd. 12 Julij 1880 dat de meerderheid der bevolking te Korteraar zoude zijn Protestantsch, wordt alzoo door de cijfers zelve weersproken.

Deze 36 Katholieke kinderen gaan allen of in de bijzondere school te Langeraar of in een der bijzondere scholen te Aarlanderveen of Nieuwveen, blijven alzoo 30 kinderen over.

Hiervan bezoeken thans 28 kinderen de school in de Kerkbuurt en de 2 overige, voor wie de nieuw te stichten school schijnbaar zou noodig zijn, kunnen *geen* school bezoeken, daar zij niet gevaccineerd zijn.

Er is dus voldoend onderwijs te ter Aar; de gemeente bezit een uitstekend hoofdonderwijzer, zoodat dan ook geheel buiten het gemeentebestuur om 60 hoofden van huisgezinnen uit Korteraar bij Ged. Staten een request hebben ingediend ten betooge dat geen vermeerdering van scholen aldaar door hen gewenscht wordt en ook bepaald onnoodig is.

De afstand van Korteraar naar de Kerkbuurt bedraagt ongeveer ¾ uur en is voor plattelands kinderen hoegenaamd geen bezwaar te noemen, hetgeen ook blijkt dat in de gemeente volstrekt niet over schoolverzuim wordt geklaagd. Bovendien zijn de wegen die naar de school leiden, gelijk de overige gemeentewegen, in het laatste jaar alle van grint voorzien, zoodat ook de klacht dat die wegen 's winters onbegaanbaar waren, geheel van grond is ontbloot.

Ten slotte zij opgemerkt dat de Protestantsche kinderen van Korteraar het godsdienstonderwijs in de Kerkbuurt genieten waar zij ook thans ter school gaan, zoodat zij ook uit dien hoofde tweemaal 's weeks de Kerkbuurt moeten bezoeken.

De gemeente Ter Aar is volstrekt niet rijk; het meerendeel der inwoners zijn tuinders, wier inkomsten van de zeer wisselvallige zomers afhankelijk zijn, zoodat men nu reeds moeite heeft de geringe lasten op te brengen als het jaar slecht is.

Voor de verbetering der wegen wordt nu reeds jaarlijks *f* 1000 aan onderhoud betaald en men kan veilig de kosten der nieuwe school ramen op een vermeerdering van hoofdelijken omslag met *f* 2500, terwijl voor het onderhoud jaarlijks 25 opcenten die nu niet geheven worden op de personele belasting zullen noodig zijn.

Al deze lasten zijn voorzeker te zwaar wanneer de heffing niet noodzakelijk is, gelijk dit door ieder inwoner van Ter Aar wordt erkend.

Ieder verlangt ook daar voldoend onderwijs, maar waar blijkt dat de bestaande

schoollocalen voldoende zijn, de onderwijzer uitstekend en de ouders tevreden, dan gaat het toch te ver om een nieuwen last aan die gemeente te willen opdringen facto op dit oogenblik voor 2 kinderen die geen school kunnen bezoeken.

Ten slotte zij bemerkt dat het gemeentebestuur te Ter Aar zich heeft bereid verklaard mede te werken tot verandering der bestaande school, zoo dit door Ged. Staten verlangd werd.

De *Staatsraden* VAN VLADERACKEN, VERNIERS VAN DER LOEFF en DE VRIES doen daarop nog eenige vragen, die door den gemagtigde worden beantwoord.

IV. het beroep van *den Gemeenteraad van Woudenberg, van een besluit van Gedep. Staten van Utrecht, waarbij goedkeuring is onthouden aan een Raadsbesluit tot verkoop eener inschrijving 2½ pCts. Grootboek Nationale Schuld.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Op 30 September des vorigen jaars besloot de Gemeenteraad van Woudenberg eene aan de gemeente behoorende inschrijving in het Grootboek der Nat. Schuld rentende 2½ pCt. groot ƒ 6800 te verkoopen, en uit de opbrengst af te lossen het restant der geldleening van 1876 en zooveel mogelijk de leening van 1872.

Het doel van dit besluit was besparing van rente. Men berekende toch dat naar den tegenwoordigen koers der effecten van de inschrijving slechts 3¾ pCt. 's jaars getrokken werd, terwijl men van de af te lossen schuld 5 pCt. moest betalen. De maatregel beloofde dus een voordeel van ƒ 50 's jaars.

Ged. Staten hebben aan dat besluit hunne goedkeuring onthouden, omdat gemeld kapitaal van ƒ 6800 het saldo is van het in 1865 opgeheven bestuur van Woudenberg en Geerestein, hetwelk krachtens de overeenkomst op 22 Februarij 1865 tusschen het Gemeentebestuur en de Ingelanden gesloten, in de gemeentekas moest worden gestort om op het Grootboek te worden belegd. Bij die overeenkomst, die bij de stukken is gevoegd, heeft het Gemeentebestuur op zich genomen te onderhouden al de openbare wegen in de gemeente met de groote bruggen en verder met de duikers, die door de wegen liggen, voor zoover zij het water van openbare, dat is aan de schouw onderworpen watergangen doorlaten. Ged. Staten beschouwden daarom den Raad niet bevoegd om de bedoelde som, in strijd met de bepaling der overeenkomst van het Grootboek te doen afschrijven.

Tegen deze beslissing van Ged. Staten vraagt de Gemeenteraad bij Z. M. voorziening. De Raad voert in zijn adres aan, dat de jaarlijksche renten der inschrijving, na aftrek der onkosten slechts ƒ 167.80 bedragende, geheel onvoldoende zijn voor het gewoon onderhoud der werken, waartoe de gemeente bij de genoemde overeenkomst de verpligting op zich genomen heeft, welk onderhoud gedurende de jaren 1866—1879 jaarlijks gemiddeld ƒ 650 heeft gevorderd; de belegging op het Grootboek is dus geenszins voor Ingelanden een waarborg dat de werken behoorlijk zullen

worden onderhouden; door de overeenkomst is bovendien het bedoelde onderhoud geworden een gemeentelast in den vollen zin van art. 231 Gem.wet en daardoor behoorlijk verzekerd, zoodat borgtogt of waarborg voor dat onderhoud niet kan geacht worden bedoeld te zijn; dat daarentegen het in de kas gestorte saldo het volle en vrije eigendom van de gemeente geworden is, en de woorden der overeenkomst *"om dat op het Grootboek te beleggen"* geen verdere beteekenis hebben dan om aan te duiden, welke bestemming de gemeente tijdens het aangaan der overeenkomst aan die gelden zou geven, maar daaruit volstrekt niet kan worden afgeleid, dat die gelden ten allen tijde op het Grootboek zouden moeten blijven; ware dit de bedoeling geweest dan zou zonder twijfel ook voor de gelden, die volgens die overeenkomst uit afkoop van onderhoudspligt kunnen voortkomen, dezelfde wijze van belegging zijn voorgeschreven. Zulks is niet geschied, en een bedrag van *f* 200 uit afkoop voortspruitende is dan ook met goedvinden van Ged. Staten tot buitengewone aflossing van schuld besteed.

Op 's Raads adres gehoord hebben Ged. Staten onderscheidene afschriften van besluiten ingezonden, waaruit het ontstaan der bewuste inschrijving nader blijkt en tevens blijkt dat de leeningen, die de Raad uit de opbrengst van den verkoop dier inschrijving wil aflossen, zijn aangegaan: die van 1875 ter bestrijding der kosten van den bouw eener openbare school voor lager onderwijs; die van 1872 voor het bouwen van een schoollokaal met onderwijzerswoning, tot betaling van proceskosten en afdoening van achterstallige armenschuld; beide dus voor zaken geen betrekking hebbende op het onderhoud der werken, dat de gemeente bij de bedoelde overeenkomst op zich heeft genomen. Ged. Staten merken daarbij op dat tegen de besparing van rente overstaat, dat dit tijdelijk voordeel zal worden verkregen door verlies van eene voortdurende rente, terwijl de rente en aflossing der schuld uit de gewone inkomsten gevonden kunnen worden; voorts dat niet is gebleken dat het geheele bedrag van gemiddeld *f* 650 's jaars aan onderhoud van werken uitgegeven, zou besteed zijn voor die werken, welke vroeger werden onderhouden uit de buurtlasten van Woudenberg en Geerestein.

Onder de door Ged. Staten overgelegde stukken bevindt zich een uittreksel uit het Grootboek betreffende deze inschrijving, waaruit blijkt dat nevens die inschrijving op 29 Maart 1872 is gesteld de volgende aanteekening:

"Blijkens besluit van den Gemeenteraad van Woudenberg, in dato 20 Maart 1872, "is nevenstaand kapitaal van *f* 6800, indertijd bijeengebragt door de belastingpligtigen "in de in 1865 opgeheven buurtlasten, met het doel om uit de renten van dit fonds "zooveel mogelijk de werken te onderhouden, die vroeger door de administratie der "buurtlasten werden bekostigd."

Bij den Raad van State is van den burgemeester van Woudenberg eene memorie ingekomen, houdende eenige toelichting op het bericht van Ged. Staten. Hij meent dat het er niet toe doet, dat de leeningen die men uit de opbrengst der inschrijving wil aflossen, geene betrekking hebben tot het onderhoud der wegen en andere werken bij de overeenkomst bedoeld, maar dat daartegenover te stellen is, dat de gemeente voor die geldleeningen heeft verkregen twee nieuwe schoolgebouwen en twee nieuwe onderwijzerswoningen met de gronden, waarop zij staan, die eene waarde hebben

welke, ook na aftrek van den verkoopprijs voor de oude schoollokalen c. a. verkregen en van het bedrag van het genoten subsidie, de werkelijke waarde der inschrijving op het Grootboek zeer ver te boven gaat. Reeds tijdens het aangaan der eerste leening had de Raad de inschrijving te gelde willen maken om een minder bedrag te behoeven te leenen, maar hebben Ged. Staten daartoe hunne goedkeuring geweigerd. Het voordeel van *f* 50 's jaars door rentebesparing te genieten, zal wèl een blijvend voordeel zijn, want al worden de aangegane geldleeningen afgelost, weldra zal voor nieuwe werken, met name voor kunstwegen, op nieuw moeten worden geleend, en het is dus te voorzien dat de gemeente zoo niet altoos, dan toch gedurende een zeer lange reeks van jaren met schuld bezwaard zal blijven, waarvoor een hoogere rente verschuldigd zal zijn, dan de inschrijving afwerpt. Ten slotte verklaart de burgemeester nader dat de *f* 650 's jaars werkelijk zijn besteed aan de werken van de contribuabelen in de buurtlasten overgenomen, waartoe niet alleen de duikers, bruggen, heulen enz. behoorden, maar ook de zandwegen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zesde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 23 *Februarij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen : Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 10 Februarij 1881, n°. 8, houdende beschikking op het *beroep van A. Vermeulen en drie andere grondeigenaren te Standdaarbuiten van het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 9 *September* 1880, *waarbij de ligger der openbare wegen en voetpaden in de gemeente Standdaarbuiten is vastgesteld met ongegrondverklaring van de bezwaren door de appellanten daartegen ingebragt.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 22).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, bij Ons ingesteld door A. Vermeulen en drie andere grondeigenaren te Standdaarbuiten van het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 9 September 1880, waarbij de ligger der openbare wegen en voetpaden in de gemeente Standdaarbuiten is vastgesteld met ongegrondverklaring van de bezwaren, door de appellanten daartegen ingebragt;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 Januarij 1881 n°. 87;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 7 Februarij 1881, N_0. 3, Afd. Waterstaat *A*;

Overwegende: dat op den ligger van de openbare wegen en voetpaden in de gemeente Standdaarbuiten in November 1878 door den Raad dier gemeente ter uitvoering van het Provinciaal Reglement op de openbare wegen en voetpaden in Noord-brabant opgemaakt, onder n°. 17 gebragt is een voetpad, genaamd het Voorste Pand, lang 1190 Meters, loopende van den Groenen weg naar de Achterstraat, langs of over verschillende perceelen grond, aan de appellanten toebehoorende;

dat appellanten toen bij adres aan Ged. Staten van Noordbrabant verzocht hebben den ligger niet vast te stellen, dan met weglating van het genoemde voetpad;

dat in dit adres werd aangevoerd, dat het voetpad niet tot de publieke dienst bestemd was en geene communicatie gaf tusschen de gemeente en andere gemeenten, noch tusschen gehuchten van de gemeente; dat er wegens het bestaan van onderscheidene polderwegen volstrekt geene behoefte bestond aan het pad en het dan ook slechts door enkele personen gebruikt werd om langs eenen korteren weg dan door de dorpstraat op den Groeneweg te komen;

dat het Gemeentebestuur zich nimmer het pad noch de vier daarin gelegen vonders had aangetrokken, maar deze laatsten steeds door den polder waren onderhouden; dat hunne gronden niet met eenige erfdienstbaarheid van voetpad waren belast;

dat de Gemeenteraad bij zijn berigt van 21 December 1878 en de Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat bij zijn berigt van 27 Januarij 1879 hebben geadviseerd het pad op den ligger te behouden;

dat de Raad ten aanzien van dit voetpad in denzelfden zin heeft geoordeeld bij eene nadere behandeling van den ligger op 9 Augustus 1879;

dat de appellanten zich toen op nieuw tot Ged. Staten hebben gewend tot bestrijding der gronden, door den Gemeenteraad voor het behoud van het voetpad aangevoerd

dat in December 1879, toen belanghebbenden werden opgeroepen tot eene openbare vergadering van Ged. Staten ter behandeling van deze zaak, de Gemeenteraad heeft geantwoord bij eenen brief, waarin hij Ged. Staten verzocht het voetpad te willen beschouwen als niet noodig voor de openbare dienst en het mitsdien van den ligger te willen schrappen;

dat toen op verlangen van Ged. Staten belanghebbenden in de gemeente zijn bekend gemaakt met dit verzoek van den Raad en in de gelegenheid gesteld daartegen bezwaren in te brengen;

dat het gevolg daarvan is geweest, dat onderscheidene inwoners der gemeente schriftelijk of mondeling bezwaren tegen de opheffing van het pad hebben ingebragt, terwijl bij deze gelegenheid appellanten op nieuw op de opheffing hebben aangedrongen;

dat Ged. Staten bij besluit van 9 Sept. 1880, met ongegrondverklaring van de bezwaren der appellanten, den ligger, door den Gemeenteraad opgemaakt den 19 November 1878 en gewijzigd den 9 Augustus 1879, hebben vastgesteld;

dat door A. Vermeulen c. s. van dit besluit bij Ons beroep is ingesteld

Overwegende: dat door den Gnmeenteraad bij zijn berigt van 21 December 1878 is opgegeven, dat het voetpad van 1725 af onafgebroken een openbaar voetpad is en tot de gemeene dienst van allen bestemd; dat het ook als zoodanig is opgenomen op den ligger, in 1871 door den Gemeenteraad (ter uitvoering van een plaatselijke verordening) vastgesteld; dat het van groot belang is voor de ingezetenen, daar het eenen korteren en beteren weg oplevert van het dorp naar de gehuchten de Kreek en Noordhoek en van daar naar het dorp bij voorbeeld om ter kerk en ter school te gaan; dat het vooral onmisbaar is voor de arbeidende klasse, waarvan velen om naar hun werk te komen dagelijks dit pad moeten passeren; dat het ook eene communicatie oplevert met de gemeente Klundert; dat de gemeente- en polderbesturen altijd prijs hebben gesteld op het bestaan van het voetpad, vermits zij beiden met onderling goedvinden ten allen tijde toezigt hebben gehouden op het onderhoud er van en het leggen van vonders;

dat in hoofdzaak hetzelfde wordt medegedeeld bij het berigt van den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat, waarbij eene schetsteekening van het terrein gevoegd is;

dat appellanten niet ontkennen het langdurig gebruik van het voetpad door het publiek, maar dat naar hun oordeel het ontbreken van alle nut van het pad behalve voor de eigenaars der aangrenzende gronden bewijst, dat het door die eigenaars ten hunnen eigen behoeve is aangelegd en alleen bij gedoogen dier eigenaars door het publiek gebruikt is;

dat evenwel het nut van het pad voor het publiek verkeer ten onregte door appellanten wordt ontkend, daar het eene verbinding oplevert tusschen de hoofdplaats en twee gehuchten der gemeente en die verbinding, volgens der appellanten eigen opgave, omstreeks vier minuten korter is dan de verbinding langs andere wegen, hetgeen vooral voor arbeiders, schoolkinderen, kerkgangers, die dagelijks of althans zeer dikwijls van het pad gebruik maken, niet onbeduidend is; dat bovendien geen enkel feit is aangevoerd, ten bewijze dat de eigenaars der gronden, waarover het voetpad loopt, ooit hun beweerd regt om het publiek daarop niet toe te laten zouden hebben doen gelden;

dat volgens appellanten de vermelding van het pad op den ligger van 1871, niets afdoet, daar de vroegere liggers niet zijn daargesteld met de noodige voorzorgen noch voor het publiek, noch voor het privaat belang;

dat deze bewering evenwel niet aannemelijk is, daar de plaatselijke verordening, krachtens welke de ligger van 1871 is vastgesteld, de noodige waarborgen inhoudt voor eene rigtige opmaking van den ligger door aan alle belanghebbenden herhaaldelijk gelegenheid te geven hunne belangen te doen gelden;

dat daargelaten in hoeverre de gemeente, die thans als onderhoudspligtige in den ligger vermeld is, zich vroeger met dit pad heeft ingelaten, volgens het berigt van den Hoofdingenieur zoowel als volgens der appellanten eigene opgave de vier in het pad liggende vonders vroeger zijn onderhouden door den polder het Oudland, welke ook als onderhoudspligtige dier vonders in den ligger van 1871 vermeld was; dat dus een openbaar bestuur voor deze tot het pad behoorende en tot de in-

standhouding en bruikbaarheid daarvan vereischte werken heeft zorg gedragen;

dat door de appellanten nog is beweerd, dat alleen het Bestuur der betrokken gemeente bevoegd en in staat moet geacht worden over de noodzakelijkheid of wenschelijkheid van een voetpad te oordeelen;

dat deze bewering niet is overeen te brengen met het Provinciaal Reglement op de openbare wegen en voetpaden in Noordbrabant, waarbij de vaststelling van de liggers aan Ged. Staten is opgedragen, terwijl hooger beroep bij Ons is opengesteld

Overwegende: dat het in December 1879 door den Gemeenteraad volkomen in strijd met zijn vroeger herhaaldelijk uitgesproken gevoelen, aan Ged. Staten gedaan verzoek om het pad als niet noodig van den ligger af te nemen, geheel ongemotiveerd is;

dat het pad behalve over gronden van appellanten nog loopt over een perceel van eenen anderen eigenaar en dat deze niet alleen tegen den ligger geen bezwaar gemaakt heeft, maar met een aantal anderen is opgekomen tegen het zooeven vermelde verzoek van den Gemeenteraad tot opheffing van het pad;

Gezien het Reglement op de openbare wegen en voetpaden in de provincie Noord-Brabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 25 Julij 1874 n°. 23, opgenomen in het *Prov. Blad* van 1874, n^{0}. 21;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het beklaagde besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 10 Februarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

2^{0}. van 11 Februarij 1881, n°. 8, houdende beschikking op het *beroep van Jutko Boerma, handelende als voogd over Menno Dirk Gerdes te Groningen, van een besluit van het Gemeentebestuur van Groningen, dd.* 30 *Augustus* 1880 n^{0}. 5.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 19).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Jutko Boerma, handelende als voogd over Menno Dirk Gerdes te Groningen, van een besluit van het Gemeentebestuur van Groningen dd. 30 Aug. 1880 n°. 5;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 Januarij 1881, n°. 84;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Febuarij 1881, n°. 33, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat het Gemeentebestuur van Groningen bij zijn in den hoofde dezes vermeld besluit krachtens art. 12 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) aan G. Plenter, weduwe M. M. Kwint, te Groningen, op haar verzoek ontslag heeft verleend van de voorwaarden haar sub 2 gesteld in zijn besluit van 5 December 1878 n°. 16, waarbij gezegd Gemeentebestuur gunstig beschikte op haar toenmalig verzoek om vergunning tot het oprigten eener stoommachine van zes paardenkrachten tot het in werking brengen van eenen maal-, braak- en mosterdmolen in hare grutterij in het perceel, kadastraal bekend als gemeente Groningen, sectie K, n°. 40;

Overwegende: dat die voorwaarde hierin bestond, dat tot het stoken van den stoomketel turf, hout of cokes moeten worden gebezigd en in geen geval steenkolen, en dat Jutko Boerma, handelende als voogd over Menno Dirk Gerdes, door wien bij het Gemeentebestuur van Groningen te vergeefs bezwaren tegen de opheffing dier voorwaarde waren ingebragt, met inachtneming der formaliteiten en termijnen, in de wet bepaald, bij adres van 10 September 1880 te dezer zake beroep op Ons heeft ingesteld, verzoekende dat het Ons moge behagen het besluit van het Gemeentebestuur van Groningen van 30 Augustus 1880 n°. 5 te vernietigen;

Overwegende: dat de voorwaarde, waarvan in deze de rede is, het verbod van het stoken van steenkolen, indertijd door het Gemeentebestuur is gesteld om tegemoet te komen aan het na opzettelijk onderzoek gegrond geoordeeld bezwaar van schade voor het stukadoorsbedrijf sinds lange jaren uitgeoefend in het naburige pand van den door Jutko Boerma vertegenwoordigden minderjarigen Gerdes;

dat de weduwe Kwint, in stede van destijds met inachtneming der formaliteiten en termijnen, bij de wet bepaald, zich tegen die voorwaarde in beroep te voorzien en haar te bestrijden, toen in die voorwaarde heeft berust, en de aldus beperkte vergunning heeft aanvaard;

Overwegende dat nu, wel is waar, art. 12 der boven aangehaalde wet, later ontslag van eenmaal gestelde voorwaarden toelaat, doch alleenlijk voor het geval het mogt gebleken zijn, dat de naleving dier voorwaarden niet noodig mogt zijn;

dat echter, wel verre van eenig bewijs bij te brengen voor gebleken overbodigheid der eenmaal gestelde en door haar zelve zonder verzet aanvaarde voorwaarde, de weduwe Kwint in het adres, waarop het thans aangevallen besluit van het Gemeentebestuur is gevolgd, alleenlijk betoogt de hoogere kostbaarheid en de grootere moeijelijkheid, die de voortdurende naleving der bewuste voorwaarde haar in haar bedrijf veroorzaakt;

Overwegende nu, dat, wat er ook van die hoogere kostbaarheid en groote moeijelijkheden moge wezen, daarin wel eene reden had kunnen zijn gelegen voor de toenmalige verzoekster om in die voorwaarde niet te berusten, immers eene aldus beperkte vergunning niet te aanvaarden, doch niet een wettelijk voldoende grond om in deze zaak, waarin de behoefte tot bescherming van het nabij gelegen pand des appellants geheel onveranderd is blijven bestaan, in de eenmaal op de bij de wet bepaalde wijze opgelegde en door de belanghebbende aangenomen voorwaarde alsnog eene wijziging te brengen;

Gezien de artt. 12 en 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het bovenvermeld besluit van Burg. en Weth. van Groningen van 30 Aug. 1880 n°. 5 te vernietigen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 11 Februarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. Het geschil *over de woonplaats van de arme krankzinnige Trijntje van Weeren.*

De *Staatsraad* van Vladeracken brengt het volgend verslag uit:

Trijntje van Weeren of van Weerden is in het begin der maand Junij 1880 uit de gemeente Groningen overgebragt naar het krankzinnigengesticht te 's Hertogenbosch. Er is toen een onderzoek ingesteld naar hare woonplaats, ten einde uit te maken welke gemeente de kosten der overbrenging van deze arme krankzinnige naar het gesticht en die van hare verpleging zou moeten dragen.

In een staat van inlichtingen door Regenten over de godshuizen en de algemeene armen te 's Hertogenbosch opgemaakt, wordt zij opgegeven te zijn geboren in de gemeente Slochteren den 29 Augustns 1830, ongehuwd te zijn en geen beroep uit te oefenen.

Zij heeft een broeder, Eltje, wonende in de gemeente Sappemeer, en een anderen

broeder Jan, wonende in de gemeente Muntendam. Aan de opgaven dezer personen en van nader te noemen Arend Leugs is het volgende ontleend omtrent hare geschiedenis tot omstreeks het begin van April 1880. Trijntje van Weeren heeft verscheidene jaren geleefd met Harm Middel, wonende volgens sommige opgaven te Stadskanaal, waardoor, te oordeelen naar andere opgaven, zal te verstaan zijn dat hij woont te Zandberg in de gemeente Odoorn, welke plaats ligt nabij het Stadskanaal. Deze heeft haar in den loop van 1879 verstooten; hare zeven kinderen zijn bij hem gebleven. Zij is toen in November 1879 in huis genomen door haren broeder te Muntendam; deze schreef om kostgeld aan Harm Middel, welke beloofde tijdelijk *f* 1 per week te zullen betalen.

Wegens oneenigheden met de vrouw van haren broeder is zij in het begin van Maart 1880 uit diens huis vertrokken en heeft zich als meid of huishoudster verhuurd bij Arend Leugs, arbeider, wonende in de gemeente Slochteren, die pas weduwnaar geworden was. Zij zou, behalve kost en inwoning ontvangen, tot 1 Mei 1880 *f* 2, en als het goed beviel, van Mei 1880 tot Mei 1881 *f* 15. Zij is echter na ruim drie weken weder vertrokken. Leugs geeft daaromtrent op dat zij, slechts voor één dag verlof hebbende, naar Stadskanaal is gegaan en een week is uitgebleven; na hare terugkomst heeft hij toen met haar geaccordeerd omtrent haar verdiende loon en is zij vertrokken.

Omtrent hetgeen verder met Trijntje van Weeren gebeurd is, zijn niet zulke bepaalde opgaven gedaan. Leugs, die tweemaal gehoord is, eens door den burgemeester van Slochteren, zijne woonplaats, en eens door den burgemeester van Hoogezand, toen hij daar toevallig aan de secretarie kwam, heeft te Slochteren verklaard, dat zij uit zijn huis vertrekkende naar Hoogezand ging; te Hoogezand, dat hij niet kon zeggen waarheen zij vertrok. Het Gemeentebestuur van Slochteren zegt dat de persoon, welke haar en hare kist met kleêren van Slochteren naar Sappemeer heeft gebragt, verklaart dat zij drie à vier dagen te Kielwindeweer, gemeente Hoogezand, bij eene zuster van Arend Leugs heeft gewoond, van daar al spoedig is vertrokken naar Groningen, daar een geruimen tijd bij hare zuster is inwonende geweest en later in die gemeente heeft rondgezworven, totdat zij wegens krankzinnigheid door het bestuur van Groningen als verpleegde is opgenomen. Volgens B. en W. van Muntendam heeft Jan van Weeren hun verklaard dat Trijntje na een verblijf van 8 weken bij Leugs krankzinnig was geworden en naar Groningen gegaan, waar zij ten gevolge van een val in het hospitaal werd opgenomen. en dat zij te Groningen nu bij den een dan bij den ander verbleef, zooals met dergelijke lieden het geval is. Deze laatste verklaring schijnt niet in alle opzigten naauwkeurig te zijn, daar zij het verblijf bij Leugs op een veel te langen tijd stelt.

Omtrent den toestand van Trijntje van Weeren tijdens zij bij hem woonde, heeft Arend Leugs aan den burgemeester van Slochteren opgegeven dat hij niets van hare krankzinnigheid vernomen heeft, en te Hoogezand verklaard, dat, hoewel zij het huiswerk goed verrigtte, zij hem toch somtijds iets zonderling voorkwam.

Geene gemeente heeft erkend de plaats te zijn waar zij woonde toen hare plaatsing in een krankzinnigengesticht noodig werd. Het bestuur van Slochteren geeft op dat zij met verhuisbillet van Odoorn naar Muntendam gegaan is en van hare inwoning

in deze laatste gemeente, welke omstreeks vier maanden geduurd heeft, aan het bestuur dier gemeente heeft kennis gegeven; dat zij daarentegen aan het bestuur dier gemeente nimmer heeft kennis gegeven van haar vertrek, en ook bij het bestuur van Slochteren, waar zij slechts eenige dagen als proeftijd bij Arend Leugs heeft vertoefd, zich niet als inwonende heeft opgegeven.

B. en W. van Muntendam geven omtrent dit punt op, dat volgens verklaring van Jan van Weeren, zijne zuster, in overleg met Harm Middel, slechts tijdelijk bij hem, haren broeder, zou verblijven en dat voor haar eene dienst gezocht zou worden.

B. en W. van Hoogezand zeggen dat Trijntje van Weeren nimmer in de gemeente gewoond of verblijf gehouden heeft en er geheel onbekend is; het is hun onbegrijpelijk hoe men op de gedachte is gekomen, dat zij, van Slochteren vertrekkende, naar Hoogezand zou gegaan zijn. Kan niet Slochteren als hare laatste woonplaats worden aangewezen, dan is het naar hun oordeel Muntendam.

Ged. Staten van Groningen zijn van oordeel dat de woonplaats van Trijntje van Weeren moet geacht worden gevestigd te zijn te Slochteren. Zij heeft zich toch bij den aldaar wonenden Arend Leugs verhuurd als meid of huishoudster, met bepaling van het loon tot Mei 1881, en is bij hem in dienst getreden, daardoor bragt zij hare woonplaats naar Slochteren over. Nu heeft de inwoning bij Leugs wel slechts drie weken geduurd, maar toch constateert dit hare werkelijke woning aldaar. Sedert heeft zij tot hare opneming in het gesticht te 's Hertogenbosch in het begin van Junij 1880, rondgezworven, eerst waarschijnlijk in de gemeente Hoogezand en daarna in de gemeente Groningen. In geene van deze gemeenten heeft zij blijken gegeven van er hare woonplaats over te brengen. Met het oog op de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek schijnt dus naar het oordeel van Ged. Staten Slochteren voor hare woonplaats te moeten worden gehouden. Ook de bedenking van B. en W., dat zij bij hare vestiging in die gemeente geen verhuisbillet heeft ingediend, verliest, zeggen Ged. Staten, hare waarde in de bepaling van art. 75 van genoemd Wetboek ten aanzien van de verandering van woonplaats, die, zooals hier, langs anderen weg is bewezen.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 November 1880.

Sedert zijn bij deze Afdeeling ingekomen:

1°. eene memorie van B. en W. van Hoogezand, waarvan reeds in dit verslag gebruik gemaakt is;

2°. een op verzoek dezer Afdeeling ingewonnen berigt van het bestuur der gemeente Groningen omtrent het verblijf van Trijntje van Weeren in die gemeente. Daarin wordt gezegd dat zij in Mei 1880 in Groningen is gekomen; dat niemand der familieleden haar huisvesting wilde verstrekken omdat zij allerlei vreemde handelingen verrigtte en niemand begreep wat zij wilde; dat zij nu eens voorgaf van Sappemeer te komen, dan weer van Muntendam of Slochteren; dat zij door de politie werd aangehouden, doch ook weer losgelaten, totdat tijdens de kermis te Groningen, kort na hare aankomst aldaar, hare krankzinnigheid werd geconstateerd, die hare opneming in het ziekenhuis en daarna hare opzending naar het krankzinnigengesticht noodzakelijk maakte; dat zij te Groningen geene woonplaats had en ook niet kan gezegd

worden er krankzinnig geworden te zijn, daar zij reeds bij hare komst sporen van krankzinnigheid vertoonde.

III. Het geschil *over de woonplaats van de arme krankzinnige Jentje Alberts Westerhuis, vrouw van Jan van Spil.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

In November 1880 heeft het bestuur der gemeente de Wijk in Drenthe zich tot den Koning gewend bij een adres waarin werd te kennen gegeven: dat in 1875 ten laste der gemeente in het krankzinnigengesticht te Deventer was opgenomen zekere Jentje Alberts Westerhuis, vrouw van Jan van Spil, met wien zij blijkens overgelegd huwelijkscontract op 23 Januarij 1830 te Staphorst in Overijssel is gehuwd, en die in 1875 in de gemeente de Wijk woonde; dat echter genoemde van Spil den 10 Augustus 1880 met getuigschrift van woonplaatsverandering is vertrokken naar Staphorst en aldaar in het bevolkingsregister ingeschreven, volgens berigt van het bestuur dier gemeente bij dat van de Wijk ingekomen; dat dus naar het oordeel van adressant de woonplaats van J. A. Westerhuis naar Staphorst was overgebragt en op grond van art. 26 der Armenwet de gemeente de Wijk, na gedane opzegging der overeenkomst met het bestuur van het krankzinnigengesticht aangegaan, ontslagen was van de verpligting om langer dan tot het bij die overeenkomst bepaalde tijdstip de kosten der verpleging van de genoemde krankzinnige voor hare rekening te nemen; dat de verpligting tot verdere verpleging was overgegaan op de gemeente Staphorst, als zijnde de tegenwoordige woonplaats van J. A. Westerhuis en dus volgens de duidelijke woorden van genoemd art. 26 en volgens de bedoeling en den geest der Armenwet tot hare verpleging verpligt; dat echter het bestuur dier gemeente, blijkens een in afschrift overgelegd schrijven, ongenegen was die verpligting op zich te nemen op grond dat de verpleegkosten volgens art. 26 der Armenwet zijn en blijven ten laste van die gemeente waar de verpleegde tijdens hare opname in het gesticht woonplaats had; dat nu Z. M. verzocht werd het tusschen de gemeenten Staphorst en de Wijk gerezen geschil krachtens art. 70 der Armenwet te beslissen.

Dit adres werd gerenvoijeerd aan Ged. Staten van Drenthe. Deze, dit renvooi in verband met art. 70 1e alinea der Armenwet, beschouwende als in de eerste plaats doelende op pogingen door Ged. Staten der betrokken provincien in het werk te stellen om het gerezen geschil in der minne bij te leggen, deelden met toezending van het adres hun gevoelen over de gerezen vraag mede aan Ged. Staten van Overijssel. Die uiteenzetting van het gevoelen van Ged. Staten van Drenthe komt in 't kort hierop neder: Het wordt ook door Staphorst niet betwist dat die gemeente thans de woonplaats der krankzinnige is. Nu heeft men hier niet te doen met de overgangsbepaling van art. 15 der wijzigingswet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85), maar enkel en alleen met de bepaling van art. 26 zelf, en dit zegt zoo duidelijk mogelijk dat kosten als waarvan hier sprake is, voldaan worden uit de fondsen der burgerlijke gemeenten waar de verpleegden woonplaats hebben. Waar de wet duidelijk spreekt komt geen vragen naar de bedoeling te pas. Doch uit hetgeen bij het tot stand komen der wijziging van de Armenwet in 1870 is voorgevallen, blijkt ook vol-

strekt niet van eene andere bedoeling dan die het gewijzigd artikel uitdrukt: wel het tegendeel. Immers niettegenstaande de opmerking in de Tweede Kamer gemaakt, dat de voorgestelde redactie het gevolg zou hebben dat de arme krankzinnigen een veranderlijk domicilie zouden krijgen, heeft de Regering het niet noodig geacht daarin verandering te brengen.

Nu zijn er wel beslissingen in anderen zin, maar behoudens allen eerbied geven Ged. Staten van Drenthe te kennen dat die beslissingen hun voorkomen in strijd te zijn met de duidelijke bepaling der wet, en te steunen op gronden die den toets van critiek niet kunnen doorstaan.

Ware er anders nog twijfel mogelijk, het verband tusschen art. 70 en art. 26 schijnt hun toe allen twijfel op te heffen: volgens art. 70 worden op de daarbij aangegeven wijze beslist geschillen *over de woonplaats* in art. 26 bedoeld. Ware in art. 70 bepaald dat op de daarbij aangegeven wijze beslist zouden worden geschillen over de toepassing van art. 26, de zaak zou dan welligt nog uit een ander oogpunt kunnen beschouwd worden. Nu art. 70 spreekt zooals het zich uitdrukt, kunnen de geschillen geene andere vraag betreffen dan die over de woonplaats. Uit de wording der wet is duidelijk dat geene andere woonplaats is bedoeld dan het wettelijk domicilie; dus bepaalt zich het vraagstuk uitsluitend tot de quaestie: waar is dat domicilie gevestigd?

Op deze gronden zijn Ged. Staten van Drenthe van gevoelen dat de gemeente Staphorst zich van den dag af dat derwaarts het domicilie van de krankzinnige is overgebragt, met de verplegingskosten zal hebben te belasten.

In geval van instemming met dit gevoelen werden Ged. Staten van Overijssel verzocht in dien zin pogingen te willen aanwenden bij het Gemeentebestuur van Staphorst.

Ged. Staten van Overijssel vereenigden zich echter niet met het gevoelen hunner ambtgenooten. Het was, zeiden zij, eene oude quaestie, het gevoelen daaromtrent van Ged. Staten van Drenthe steunde uitsluitend op de woorden van art. 26 der Armenwet; intusschen bleek duidelijk uit de geschiedenis van het artikel de bedoeling van den wetgever om de verplegingskosten voortdurend te doen dragen door de gemeente waar de krankzinnige woonplaats had tijdens 's regters magtiging tot zijne opneming in een gesticht gevraagd werd. Verscheidene Koninklijke beslissingen werden in dien zin genomen. Ged. Staten van Overijssel vonden geen reden waarom in deze van de gevestigde jurisprudentie zou worden afgeweken.

Ged. Staten van Drenthe deelden deze correspondentie mede aan den Minister van Binnenlandsche Zaken met verzoek wel te willen bevorderen, dat door Z. M. de Koning mogt worden beslist dat Staphorst is de woonplaats der krankzinnige naar art. 26 der Armenwet.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 Januarij 1881.

Sedert is bij de afdeeling nog ingekomen een schrijven van B. en W. van Staphorst, waarbij de aandacht gevestigd wordt op de beslissing gegeven bij Kon. besluit van 2 Augustus 1872 n°. 28.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zevende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 9 *Maart* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 16 Februarij 1881, n°. 4, houdende beschikking op het beroep van *S. van Dongen en P. van der Meer te Raamsdonk, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 19 *Augustus* 1880 *G* n°. 149, 1e afd.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 48).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van S. van Dongen en P. van der Meer te Raamsdonk, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 19 Aug. 1880, G, n°. 149, 1e afdeeling;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Februarij 1881, n°. 89;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 14 Februarij 1881, n°. 2, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat op 17 Junij 1880 op verzoek van P. van der Meer, notaris te Raamsdonk, doch ten deze handelende als vertegenwoordiger van den grondeigenaar Wierts te Oss, het Bestuur van den Gecombineerden Groot-Waspikschen en Raamsdonkschen binnen-, buiten- en overdiepschen polder onder Waspik en Raamsdonk, eene vergadering van stemgeregtigde ingelanden heeft bijeengeroepen ter bespreking van een voorstel van P. van der Meer voornoemd, waarvan de strekking was het brengen van eene wijziging in het bijzonder reglement van genoemd waterschap ten aanzien van het stemregt van ingelanden in elken polder afzonderlijk, over zaken welke uitsluitend den betrokken polder betreffen;

dat, nadat daaromtrent gedachtenwisseling had plaats gehad, door een der leden is voorgesteld het gedane voorstel in stemming te brengen, doch het Bestuur zich daartegen heeft verzet op grond dat wijziging van het bijzonder reglement ingevolge art. 104 van het algemeen reglement aan het Bestuur zou zijn opgedragen en derhalve eene stemming over dit onderwerp in de vergadering van stemgeregtigde ingelanden niet te pas kwam, en het bestuur zelf, zooals de notulen vermelden, „daarop met algemeene stemmen heeft besloten het reglement niet te wijzigen;"

dat van der Meer en vier andere ingelanden zich daarop wendden tot Ged. Staten met verzoek het bestaande verschil te beslissen;

dat Ged. Staten, op grond dat in het onderwerpelijk geval stemgeregtigde ingelanden slechts hun gevoelen omtrent eene wijziging van het bijzonder reglement konden kenbaar maken, en de wenschelijkheid daartoe uitspreken, doch het ontwerp daartoe, krachtens art. 104 van het Algemeen Provinciaal Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1862 n°. 101, van het Bestuur behoort uit te gaan, bij hun besluit van 19 Aug. jl., aan adressanten te kennen gaven dat, wanneer zij een voorstel tot wijziging van het bijzonder reglement nader wenschen behandeld te zien in eene vergadering van stemgeregtigde ingelanden, het hun blijft vrijgelaten zich tot dat einde, met inachtneming van het bepaalde bij art. 45 van het Algemeen Provinciaal Reglement, te wenden tot den Voorzitter van het waterschap;

dat adressanten, van dit besluit bij Ons in beroep komende, verzoeken, dat door Ons, met vernietiging van genoemd besluit van Ged. Staten, zal worden beslist, dat voormeld bestuur alsnog gehouden is het door adressanten ingediend voorstel aan het oordeel der stemgeregtigde ingelanden te onderwerpen en de wenschelijkheid tot wijziging van het bijzonder reglement door stemming te doen uitmaken;

Overwegende: dat art. 104 van voormeld Algemeen Reglement, hetwelk zoowel blijkens zijne duidelijke bewoordingen als blijkens zijne plaatsing onder de overgangsbepalingen, alleenlijk geschreven is geweest voor de *oorspronkelijke vaststelling* van de bijzondere waterschapsreglementen, in *dit* geschil, waarbij van *wijziging* van een bijzonder reglement de rede is, voor de beslissing niet kon worden te berde gebragt;

dat die beslissing daarentegen had behooren te zijn gezocht en gevonden in art. 66 van het Algemeen Reglement in verband met art. 50 eodem;

dat blijkens die bepalingen de voorziening in *alles* waarvan regeling en beslissing niet aan de ingelanden is voorbehouden, aan het Bestuur is verbleven, en dat onder het aan de Ingelanden voorbehoudene niet mede voorkomt de bevoegdheid om voor-

stellen te doen, te beramen of te behandelen ten aanzien van wijzigingen van het bijzonder reglement;

dat mitsdien de behandeling van het door de adressanten c. s. aangegeven punt niet regelmatig ware te oordeeien;

Gezien het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, hierboven aangehaald;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 19 Aug. jl. te beslissen dat het behandelen van het gedane voorstel, tot strekking hebbende om bij Ged. Staten aan te dringen op eene wijziging van het bijzonder reglement, niet behoorde tot de onderwerpen, bij het algemeen reglement aan de vergadering van stemgeregtigde ingelanden opgedragen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 16 Februarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 20 Februarij 1881, n°. 2, houdende beslissing in het *geschil over de woonplaats van den behoeftigen krankzinnige Johannes Cornelis Oudshoorn.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 46).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil over de woonplaats van den behoeftigen krankzinnige Johannes Cornelis Oudshoorn;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Februarij 1881, n°. 93;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Febr. 1881, n°. 693, Afd. Binn. bestuur;

Overwegende: dat J. C. Oudshoorn, geboren te Rotterdam den 18 October 1854, en reeds vroeg ouderloos, kort na zijne meerderjarigheid in het laatst van November of den aanvang van December 1877, de dienst als bakkersknecht bij zijn oom Landwehr te Leiden verliet, en alstoen gedurende korten tijd werd opgenomen door Arie van Waaij te Benthuizen;

dat hij daarop als kleêrmakersknecht in dienst trad bij A. Hoogendoorn, kleedermaker te Benthuizen, doch ook die dienst na enkele weken verliet en naar Nootdorp vertrok;

dat hij ook van daar vertrok en, terwijl zijne familie weigerde hem te ondersteunen, een zwervend leven leidde;

dat hij in Februarij 1879 in haveloozen toestand voornoemden Hoogendoorn ontmoette, die, met zijn lot bewogen, besloot hem met 1 Maart daaraanvolgende voor één jaar in dienst te nemen;

dat hij op 1 Maart 1880 uit de dienst ontslagen door Hoogendoorn naar zijne betrekkingen te Boskoop is teruggebragt; dat, na aldaar tijdelijk bij zijn oom te zijn opgenomen en daar deze weigerde zich zijn lot aan te trekken, hij op nieuw een zwervend leven heeft geleid, trachtende als reizend kramer in zijn onderhoud te voorzien;

dat Oudshoorn, die steeds zwak van geestvermogens was geweest, langzamerhand meer en meer tot den staat van volslagen idiotisme naderde en doctor G. Heijnis te Boskoop, die reeds op 22 Maart 1880 verklaard had dat hij leed aan progressieve imbecillitas mentis, dan ook op 31 Mei 1880 zijne opneming in een krankzinnigengesticht noodzakelijk achtte;

dat hij dientengevolge den 30 Junij 1880 na verkregen regterlijke magtiging in het St. Joris gasthuis te Delft is opgenomen;

Overwegende: dat Johannes Cornelis Oudshoorn, krachtens art. 79 van het Burgerlijk Wetboek, van 1 Maart 1879—1 Maart 1880 woonplaats had te Benthuizen doch die woonplaats verloor toen hij op genoemden datum zijne dienst en tevens die gemeente verliet

dat hij, na te Boskoop tijdelijk bij zijn oom te zijn opgenomen, sedert een zwervend leven heeft geleid, trachtende als reizend kramer in zijn onderhoud te voorzien;

dat hij in dien toestand verkeerde toen zijne opneming in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen noodzakelijk werd en hij, nadat regterlijke magtiging verkregen was, naar het St. Joris gasthuis te Delft werd overgebragt;

dat derhalve geene gemeente als de woonplaats van dezen behoeftigen lijder is aan te wijzen;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) zooals zij is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te beslissen dat de kosten van overbrenging naar en verpleging in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen van Johannes Cornelis Oudshoorn zullen worden gekweten uit 's Rijks kas, uit de fondsen voor dergelijke uitgaven bestemd.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, en aan de Algemeene Rekenkamer, ter informatie.

's Gravenhage, 20 Februarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 22 Februarij 1881, n°. 2, houdende beschikking op het *adres van weesvoogden van het Oldburgerweeshuis te Sneek, waarbij zij, naar aanleiding van art.* 69 *der wet tot regeling van het Armbestuur, Zr. Ms. beslissing inroepen over eene bepaling van het door den Gemeenteraad van Sneek vastgestelde reglement voor het genoemde weeshuis, rakende de bestemming van het gesticht.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 39).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van weesvoogden van het Oldburger weeshuis te Sneek, waarbij zij, naar aanleiding van art. 69 der wet tot regeling van het Armbestuur, Onze beslissing inroepen over eene bepaling van het door den Gemeenteraad van Sneek vastgestelde Reglement voor het genoemde weeshuis, rakende de bestemming van dat gesticht;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Februarij 1881, n°. 91;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Febr. 1881 n°. 694, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de Raad der gemeente Sneek op 30 November 1878 en 18 December 1879 heeft vastgesteld een nieuw reglement voor het tot de gemeente-

instellingen, bedoeld bij art. 2 litt. *a* der Armenwet, behoorende Oldburger weeshuis te Sneek, van welk reglement art. 13 aldus luidt:

„Op de begrooting kan worden gebragt eene som tot ondersteuning der algemeene „armvoogdij in deze gemeente. Die som wordt jaarlijks bepaald met het oog op de „afwisselende behoeften en de resultaten van het vorig dienstjaar van het Oldburger „weeshuis";

dat voogden van genoemd weeshuis bij adres van 10 November 1880, naar aanleiding van art. 69 der Armenwet, hiertegen bij Ons zijn opgekomen, bewerende, dat het artikel in strijd is met de belangen van het weeshuis en met de wet;

in strijd met de belangen van het weeshuis, daar wegens de onzekerheid van het bedrag der inkomsten van dat gesticht, gebleken zoowel in het laatst der vorige eeuw als bij de onlangs plaats gehad hebbende daling der waarde van de landerijen, en wegens de toeneming der bevolking van de gemeente, waardoor ook voor weezenverzorging steeds meer gevorderd wordt, de inkomsten onvoldoende zouden kunnen worden voor de behoefte, indien hetgeen van de inkomsten tijdelijk niet benoodigd is, in plaats van bij het kapitaal gevoegd te worden, voor andere doeleinden werd aangewend;

in strijd met de wet, omdat art. 9 der Armenwet en de geschiedenis van dit artikel bewijzen de bedoeling des wetgevers, dat de fondsen van instellingen van weldadigheid niet dan bij volstrekte onvermijdelijkheid eene andere dan de eenmaal bepaalde bestemming zullen erlangen, en dat nu de bestemming der fondsen van het Oldburger weeshuis te Sneek uitsluitend en alleen is verzorging van weezen; dat bovendien art. 15 der Armenwet vordert, dat de beschikbare gelden der gemeente-instellingen, behoorende onder art. 2 litt. *a* dier wet, worden belegd en art. 16 aan Ged. Staten geene bevoegdheid geeft magtiging te verleenen om van het in art. 15 voorgeschrevene af te wijken;

dat door den Gemeenteraad wordt aangevoerd, dat het beroep van weesvoogden op de bestemming der fondsen in zooverre juist is, dat niets voor eenig ander doeleinde mag worden besteed, zoolang niet in de behoeften der weezenverpleging volledig is voorzien; dat echter op die bestemming niet de geringste inbreuk wordt gemaakt wanneer van hetgeen voor weezenverpleging niet noodig is een gedeelte wordt aangewend voor andere armverzorging; dat, indien voortdurend alle overschotten worden belegd, het doel om zich ook in latere ongunstige tijden voldoende uitkomsten te verzekeren ver zal worden voorbijgestreefd en er een dood kapitaal zal gevormd worden; dat de handeling bedoeld bij art. 13 van het Reglement, daar zij niet bestaat in geldbelegging, niet kan vallen in de termen van art. 15 der Armenwet, maar dat zij kan geacht worden te behooren tot de handelingen, waarvoor art. 16 magtiging van Ged. Staten vordert; dat bij hetgeen door de Regeering bij de behandeling van art. 9 der Armenwet is gezegd omtrent het zoo min mogelijk aan hunne bestemming onttrekken van fondsen, eenmaal tot weldadige einden bestemd, waarschijnlijk in de allereerste plaats te denken is aan fondsen van bijzondere personen of corporatiën afkomstig; dat echter, voor zoover hier van eene gewijzigde bestemming sprake kan zijn, deze wordt gegeven door dezelfde openbare magt, van welke de oorspronkelijke bestemming is uitgegaan;

dat ook Gedep. Staten van Friesland verklaren in art. 13 van het Reglement niet te zien de regtskrenking, waarover geklaagd wordt, er vooral op wijzende dat het artikel geene verpligting oplegt, maar alleen eene bevoegdheid geeft, en dat wel aan weesvoogden, het college zelf, dat de belangen van het weeshuis te behartigen heeft;

Overwegende: dat het eerste artikel van den stichtingsbrief van het weeshuis van 1581 aldus luidt:

„In den Eersten hebben Burgemeijsteren, schepenen ende Raeden voorz. orborelijck „ende noodtlijck bevonden te ordonneren ende stellen zeeckere Weeshuijze in de „Convente van de Cruijcebroederen omme uittzelve metten opcompsten van dien ende „meede van Groendijck ende Nazareth te onderhouden alle zoo veele arme weesen „geboeren van Burgeren der voorz. stede als d'opcompsten van de drije voorz. con„venten zullen moegen lijden en draegen, midts nochtans datten conventualen van „denzelven convente ende oock den proeveniers eerst ende vooraf zullen hebben ende „genietten eerlijck onderhoudinge van cost ende dranck geduijrende d'tijd haars levens."

dat hier dus, behoudens voldoening aan verkregen aanspraken tot onderhoud uit de goederen der geestelijke gestichten, welker eigendommen aan het weeshuis werden toegewezen, bepaaldelijk en uitsluitend als bestemming van het weeshuis en de daartoe behoorende goederen is aangewezen verpleging van weezen;

dat ook een in 1773 in verband met de opheffing van het stads- en diaconieweeshuis aan den werkkring van het Oldburger weeshuis gegeven uitbreiding alleen hierin bestaan heeft, dat voortaan ook zekere categorien van weezen zouden verpleegd worden, die vroeger niet werden opgenomen, zoodat ook daarna weezenverpleging de uitsluitende taak van het gesticht is gebleven;

dat zoowel de inhoud als de geschiedenis der wet op het Armbestuur van 1854 duidelijk aantoont, dat zij de strekking heeft het voortdurend gebruik van liefdadigheidsfondsen voor de eenmaal daaraan gegeven bestemming te verzekeren;

dat derhalve sedert de invoering dier wet bij het vaststellen van Reglementen door Gemeentebesturen voor van ouds bestaande instellingen van weldadigheid, die van hunnentwege worden geregeld en bestuurd, ten aanzien van den werkkring dier instellingen slechts bepalingen kunnen gemaakt worden overeenkomstig de eenmaal aangegeven bestemming;

dat dan ook bij de vaststelling van reglementen voor het Oldburger weeshuis te Sneek in 1855, 1859, 1872 en de daarover gevoerde geschillen steeds, voor zooveel het punt van den werkkring van het gesticht betreft, alleen de vraag is ter sprake gekomen, hoever de weezenverpleging zou worden uitgestrekt;

dat echter het thans vastgestelde art. 13 strekt om gelegenheid te geven een gedeelte der inkomsten van het weeshuis voor een ander doel dan weezenverpleging aan te wenden, namelijk voor armenverzorging in het algemeen, waardoor in strijd met de beginselen der Armenwet zou worden afgeweken van de bestemming der instelling;

dat het niets afdoet dat alleen bedoeld wordt te beschikken over overschotten, voor het oogenblik voor de behoeften der weezenverpleging niet benoodigd, daar art. 15 der Armenwet aanwijst, hoe met zoodanige gelden moet gehandeld worden ten einde ze aan het doel der instelling dienstbaar te maken;

dat het bij deze beschouwing der zaak ook geen onderscheid maakt dat het aangevallen art. 13 van het Reglement geene verpligting oplegt, maar alleen eene bevoegdheid geeft, daar zelfs zoodanige bevoegdheid binnen de grenzen der bestemming van de instelling niet kan bestaan;

Gezien art. 69 der wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van art. 13 van het Reglement voor het Oldburger weeshuis te Sneek, door den Raad dier gemeente vastgesteld op 30 November 1878 en gewijzigd op 18 December 1879, te beslissen, dat de bestemming van de genoemde instelling uitsluitend is weezenverpleging.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 22 Februarij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het beroep van *het Collegie van regenten van het Cellenbroederenhuis "de Ellendige en andere gevoegde broederschappen", van het Gasthuis te Nijmegen en van de beide Weeshuizen, van een besluit van den Gemeenteraad betreffende het regt van benoeming der besturen van die gestichten.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Op 17 Januarij 1880 is door den Raad der gemeente Nijmegen een besluit genomen tot wijziging van de bestaande plaatselijke verordeningen, o. a. op het beheer en bestuur 1°. van het Gasthuis; 2°. van de beide Weeshuizen, en 3°. van het Cellenbroederenhuis, de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen.

Zakelijk kwam die wijziging hierop neêr, dat de Regenten dier instellingen van weldadigheid, voor de twee eerstgenoemde acht en voor de laatstgenoemde zes in getal, waarvan de helft de Protestantsche en de helft de Roomsch Catholieke godsdienst moet zijn toegedaan, voor den vervolge door den Gemeenteraad zouden worden

benoemd op eene *aanbeveling* van de zijde der fungerende Regenten, in steê van uit door dezen geformeerde en voorgedragene dubbeltallen, zooals de bestaande Verordeningen voorschreven.

De Regenten der genoemde Instellingen, niet gezind om zich bij die wijziging neder te leggen, hebben, met beroep op art. 69 der Armenwet, krachtens hetwelk de geschillen over het regt tot benoemen van de besturen van instellingen als de onderwerpelijke, door den Koning worden beslist, bij adressen dd. 13 en 14 October 1880 Zr. Ms. uitspraak ten deze ingeroepen.

De overweging dier aldus opgeworpene geschillen is op 's Konings magtiging van 18 en 20 Januarij ll. n°. 20 en n°. 16 bij deze Afdeeling aanhangig gemaakt, die alzoo ontwerpen der door den Koning in deze te nemen besluiten aan Z. M. zal hebben aan te bieden.

De beslissing, die door ieder der drie genoemde besturen wordt verzocht, is in de drie adressen met gelijkluidende bewoordingen aangegeven: ieder der Regentencollegiën verzoekt dat het Zijner Majesteit moge behagen te beslissen „dat de Raad der gemeente Nijmegen het regt tot benoemen van Regenten deelt met de Regenten; dat „hij in zijne keuze is gehouden aan een door Regenten ingediende voordragt en dat „het mitsdien den Raad niet vrijstaat bij verordening of Raadsbesluit het regt van „benoemen anders te regelen."

Wat echter de beweringen betreft, waarmede de onderscheidene collegiën dat verzoek trachten te staven, zoo zijn deze hierin eenstemmig, dat zij hun regt van *voordragt* van eeuwen her meenen te mogen doen dagteekenen, en dat zij, wordt dat aldus beperkte benoemingsregt van den Gemeenteraad tot een geheel vrije, door een bloote *aanbeveling* immers hoegenaamd niet gebonden keuze uitgebreid, de zelfstandigheid van hunne collegiën daarbij zullen verliezen, om tot ondergeschikte mandatarissen van den Gemeenteraad af te dalen. Overigens loopen de drie adressen, vooral wat de feiten aangaat, derwijze uiteen, dat ze hier wel afzonderlijk dienen te worden behandeld.

I. Vooreerst dan dat van Regenten van *het Gasthuis*, dezelfde Instelling waarop, het zij in transitu herinnerd, betrekking heeft het op voordragt dezer Afdeeling in dd. 29 November 1877 sub m°. 8 door Z. M. genomen besluit (Belinfante's Verzameling deel 17, p. 656).

De Regenten stellen voorop, dat hun regt tot een *voordragt* aan den Gemeenteraad ter voorziening in vacatures in hnn collegie, „van historischen oorsprong" is. Een „eigenlijk gezegden Stichtingsbrief" heeft het Gasthuis, zeggen zij, niet. Het is ontstaan uit de zamensmelting van de bezittingen van eenige vroeger te Nijmegen bestaan hebbende godshuizen, o. a. het St. Jacobs- en St. Nicolaas-Gasthuis, welke op 24 Mei 1592 zijn vereenigd. Het heeft in den loop der tijden talrijke en daaronder belangrijke legaten en schenkingen van bijzondere personen ontvangen, waardoor zijn bezittingen zeer zijn uitgebreid, maar eenigerlei subsidie van stad of gemeente Nijmegen heeft het nooit genoten — en ten allen tijde zijn zijne bestuurderen, eerst onder den naam van Provisoren, later onder dien van Regenten, door den Raad uit *eene voordragt* van Provisoren of Regenten gedaan. Dit feit rekenen de adressanten onbetwist en bij de eenstemmigheid die daaromtrent in alle Resolutiën ten archieve

zoo van het Gesticht als van den Raad heerscht, voor betwisting onvatbaar.

Zij wijzen er verder op, dat, nadat het Besluit van den Souvereinen Vorst, dd. 31 December 1814 nº. 20, de Administratieve Commissie der Godshuizen, die tijdens de Fransche overheersching naar het model der Bureaux de bienfaisance ook te Nijmegen bestond, had opgeheven, bij Reglement van 1817, goedgekeurd bij Kon. besluit van 22 Mei van dat jaar, het vereenigd Bestuur over de Godshuizen weder is gescheiden, het Bestuur over het Gasthuis weder aan een Collegie van acht Regenten is toevertrouwd: en aan dezen hun regt tot *voordragt* van dubbeltallen aan den Raad, ter voorziening in vacatures, weder toegekend is, — een regt waarin zij ook zoowel bij de plaatselijke verordening, die naar aanleiding der nieuwe Armenwet op 28 Aug. 1855 werd vastgesteld als bij die van 24 Julij 1868, de laatste die op dit onderwerp betrekking had, werden gehandhaafd.

Met dat regt nu, sints ongeveer drie eeuwen, zooals de adressanten zeggen, "door de oude oirkonden, besluiten en verordeningen geregeld, die consequent hebben ge-"wild: benoeming door Regenten en den Raad te zamen", breekt de Gemeenteraad thans bij de aangevallene Verordening van 1880, onbevoegdelijk, want het eenige wetsartikel, waarmede de Raad deze zijne handeling tracht te dekken, art. 147 der Gemeentewet, heeft blijkens zijne bewoordingen en zijne geschiedenis dusdanige regten, als hier gekrenkt worden, ongeschonden willen handhaven.

Ter adstructie daarvan brengen de Regenten in het laatste gedeelte van hun adres dan nog in het bijzonder de bekende discussiën in herinnering, die, speciaal met het oog op de Nijmeegsche Godshuizen, bij de behandeling van genoemd artikel der Gemeentewet in de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn gevoerd.

II. In gelijken zin wordt op datzelfde wetsartikel beroep gedaan bij het tweede adres, dat van Regenten der *beide Weeshuizen*. Ook zij beweren dat de benoeming, pro parte althans, aan hen behoort, en dat die dus niet in haar geheel mag worden overgebragt bij den Gemeenteraad.

Dat partieele regt van benoeming, hun behoorende, trachten zij te staven met een breedvoerige uiteenzetting van de, zooals zij zeggen, "geenszins in het duister liggende" geschiedenis hunner Instelling, die beknoptelijk volgenderwijze kan worden teruggegeven.

Bij testament van 1554, drie jaren later met doode bekrachtigd, heeft eene burgeres der stad Nijmegen Christina of Stijn Buijs aan de vier executeuren van dien uitersten wil opgedragen om uit haar nalatenschap aan te koopen "een erf en huis met al wat "daarbij behoort binnen de stad Nijmegen om daarin "die arme kleijne verlaten " "weeskens" te huisvesten en te onderhouden." Aan die opdragt, de oorsprong van het tegenwoordige is, onder inzameling van de wijders noodige gelden bij stadgenooten, door de executeuren voldaan — en op bemoeijing van de Provisoren van drie te Nijmegen toen bereids van ouds bestaande Broederschappen zijn daarop uit een door de executeuren opgemaakte voordragt van "acht vroede mannen" door den Raad van Nijmegen vier Bestuurderen voor het Huis gekozen op 3 Jan. 1560.

Op verzoek van die aldus voorgedragene en gekozene eerste Bestuurderen gaf de Raad ter hunner verantwoording de noodige voorschriften omtrent het beheer, bij eene op 6 Maart 1560 vastgestelde "Ordinantie des Weeshuijses." Deze Ordinantie,

alzoo door gemeen overleg van de testamentaire executeuren van de Provisoren der Broederschappen, van de Eerste Provisoren van het Weeshuys en van den Raad in het leven geroepen, vormt, zeggen de adressanten, met het testament van Stijn Buijs den stichtingsbrief van het Burgerkinderen Weeshuis. Zij wordt in een Raadssignaat van 1737 door den Raad zelven genoemd: „de Fundatiebriev" en volgens haren inhoud nu had de Raad noch geheel noch ten deele het regt tot benoeming bij vacatures, maar was die benoeming opgedragen aan en behoorende bij de Provisoren der drie Broederschappen, uit dubbeltallen door die van het weeshuis te formeeren en voor te dragen.

„De Reformatie", zoo vervolgt het adres, „maakte aan het bestaan der geestelijke „broederschappen als zoodanig een einde, 1 Maart 1592. Hare goederen werden ge„seculariseerd en deels verkocht, deels tot andere fundatiën bestemd. Provisoren van „het weeshuis misten nu „diegenen aan welke in de meergemelde fundatiebriev de „ „verkiezing van een Provisor uijt eene door hun over te geven nominatie compe„ „teerde" en zij hebben toen uit eijgene motives aan den Raad, als repraesenterende „die geincorporeerde geestelijke corpora in de fundatiebriev gemeld, die keur uijt de „nominatie geattribueert."

En zoo dan heeft de benoeming gedurende den loop der 17e en 18e eeuw, gelijk blijkt uit de Resolutieboeken van de weeshuijzen en van de gemeente, plaats gehad door den Raad uit een voordragt van Provisoren.

Intusschen was na het woeden van de pest binnen Nijmegen in 1635 en 1636, door den Raad een ander weeshuis in het leven geroepen „tot huisvesting van arme „en verlatene kinderen, wier ouders of niet bekend waren of geen burgerregt hadden, „en die tot dusverre door diakenen verpleegd waren." Voor die stichting, het Armenkinderenhuis genaamd, stelde de Raad op 30 Dec. 1640 de ordinantie van fundatie vast, welke stichtingsbrief in alle hoofdpunten met de Ordinantie voor het weeshuijs van 1560 overeenkwam, met name hierin, dat de Provisoren hadden het regt van voordragt van dubbeltallen in geval van vacature.

En dat regt van voordragt bleef gehandhaafd, toen die beide weeshuizen op 15 Maart 1796 onder één bestuur gebragt en voor de egale opneming van kinderen van alle gezindten zonder onderscheid bestemd werden, met dien verstande alleen, dat hier de helft der Bestuursleden Protestanten, de helft Roomsch Catholijken moesten wezen.

En het werd na de Fransche overheersching andermaal ingevoerd toen bij het bovenvermelde Reglement van 1817 de beide weeshuizen, waarvan nu echter het eene het Burgerkinderenweeshuis, de stichting van Stijn Buijs uitsluitend voor Protestantschen, het andere, het Armenkinderen weeshuis, uitsluitend voor R. C. kinderen bestemd werd, onder één gecombineerd Bestnur werden gebragt, gelijk tot heden het geval is.

Ook toen, bij dat Reglement van 1817 — en even zoo bij de plaatselijke verordeningen van 1855 en 1866 — was en bleef het regt van den Raad om Regenten te benoemen beperkt tot de personen door de fungerende Regenten aan hem voorgedragen.

Naar het oordeel der adressanten wordt art. 147 der Gemeentewet ten eenenmale

miskend, als bij dus gestaafd regt der Regenten tot medewerking bij de benoeming, die benoeming, met vernietiging van dat hun regt, geheel vrij en ombeperkt aan een Gemeenteraad zou worden overgelaten.

III. Wat eindelijk in de derde plaats het adres der Regenten van *het Cellenbroederenhuis, de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen* betreft — daarbij wordt in hoofdzaak het volgende aangevoerd.

Reeds in de middeneeuwen waren te Nijmegen verscheidene corporatiën of Broederschappen bekend, die, schoon ze het onderhouden van den Godsdienst en het uitoefenen van weldadigheid beoogden, nogthans niet van geestelijken oorsprong waren. Zoo drie groote Broederschappen die van het Heilige Kruis en die van St. Michiel, genaamd de Ellendige Broederschappen — en die van den Heiligen Geest. En zoo ook vijf kleine: die van het Heilige Sacrament, van St. Jacob, St. Barbaren, St. Olof en de Lieve Vrouwe.

Nadat nu Nijmegen door Prins Maurits aan de Spaansche heerschappij was ontnomen en met behoud van alle regten en privilegiën aan de Unie toegevoegd: de Reductie tot de Unie, werden in 1592 de groote en kleine Broederschappen ontbonden — en hare goederen, althans die van de bovengenoemde, met nog die van de Broederschap van St. Geertruid, St. Anthonius en St. Petri, tot „één corpus gemaakt" en werden er acht provisoren benoemd om de inkomsten der Broederschappen te dirigeren en die te administreeren tot der arme meeste profijte en voordeele. En, naardien de fondsen geheel van particulieren oorsprong waren, liet de Magistraat het bestuur geheel over aan de eerstbenoemde provisoren, die zich zelven *bij cooptatie* aanvulden. Dat regt van cooptatie is, naar de adressanten op grond van de ten Archieve der Broederschappen voorhandene memoriën en resolutiën stellen, gedurende de gansche 17e en 18e eeuw ongestoord gehandhaafd — en zelfs ten jare 1796, toen de Magistraat zich de bijbenoeming van drie R. C. Provisoren wilde aanmatigen, door het Gewestelijk Bestuur beschermd en in stand gehouden, om eerst onder de werking van het boven meervermelde Reglement van 1817 te worden beperkt tot een regt van *voordragt*, aan welke de Raad, die toen de benoeming overigens in handen kreeg, gebonden was. Een bestel, dat ook bij de plaatselijke verordening van 1855 tot de nu aangevallene verordening toe is bestendigd.

Bij datzelfde Reglement van 1817 — niet vroeger — is met het Bestuur der Ellendige en andere gevoegde Broederschappen vereenigd dat over het *Cellenbroederenhuis,* eene ten jare 1414 gesticht klooster, waarin zieken opgenomen en krankzinnigen verpleegd werden, en dat, na in 1580 geseculariseerd te zijn, in 1592 door de wereldlijke overheid tot krankzinnigengesticht of zoogenaamd dolhuis bestemd is, onder bestuur van twee Provisoren, leden van den Magistraat, maar omtrent wier aanvulling, naar adressanten stellen, niets bekend is.

Dat een en ander moge voor dit Verslag voldoende zijn ter uiteenzetting van de beweringen der Regenten, die trouwens het door hen aangevoerde, blijkens hunne adressen zelve, nader mondeling zullen doen adstrueeren, in verband met welk voornemen dan ook door hun aller gemagtigde, Mr. H. H. VAN CAPELLE, advocaat te

Arnhem, een tal van op afzonderlijke inventarissen beschrevene bewijsstukken aan deze Afdeeling bereids zijn ingezonden.

Omtrent een andere reeks van bescheiden echter door den Minister van Binnenlandsche Zaken aan deze Afdeeling toegezonden dient hier alsnog melding te worden gemaakt.

Daaruit namelijk blijkt, dat Ged. Staten van Gelderland bij hunne resolutie van 4 Mei 1880 nº. 95, en zulks in overeensteniming met het gevoelen van de meerderheid van het collegie van B. en W. van Nijmegen — hebben goedgevonden hunne bezwaren tegen de door Regenten aangevallene verordening aan den Gemeenteraad kenbaar te maken, met uitnoodiging om op het genomen Besluit terug te komen.

Die bezwaren waren van drieërlei aard:

1°. deelden Ged. Staten de boven breedvoerig uiteengezette zienswijze van de Regenten omtrent hun regt op voordragt. Zij achtten dat regt voldoende gestaafd en oordeelden mitsdien de Verordening van 17 Januarij 1880 strijdig met art. 147 der Gemeentewet;

2º. rekenden Ged. Staten die nieuwe regeling in strijd met het algemeen belang, omdat de zelfstandigheid van Regenten daaronder dreigde te bezwijken;

en 3°. oordeelden Ged. Staten, dat door die wijziging in de benoeming de zoo noodzakelijke waarborgen tot verzekering van een regelmatig beheer zouden verloren gaan, aangezien de Regenten daardoor slechts mandatarissen van den Raad zouden worden en alzoo niet meer bij magte zouden zijn om de belangen der gestichten, die voor meer dan ƒ 780,000 schuldeischers der gemeente zijn, op voldoende wijze tegenover de gemeente te handhaven.

In zijne vergadering van 24 Julij 1880, waarvan de gedrukte notulen bij de stukken zijn overgelegd, besloot de Gemeenteraad aan de uitnoodiging van Ged. Staten geen gevolg te geven en het besluit van 17 Jan. 1880 te handhaven. Hoofdzakelijk uit overweging dat, naar het oordeel der meerderheid, van het Gasthuis en van de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen geen stichtingsbrieven voorhanden zijn; dat die van de beide weeshuizen geen stellige, althans geene uitvoerbare voorschriften voor de benoeming bevatten; dat het organiek besluit van 1814 en het Reglement van 1817 door de invoering der Armenwet van 1854 en hetgeen na dien geschied is, vervallen zijn; dat een beroep op overoud gebruik geen werkelijk regt kan bewijzen; en dat alzoo niet blijkt dat de eenige uitzondering *in casu* aanwezig is, die art. 147 der Gemeentewet op den algemeenen regel: vrije benoeming door den Gemeenteraad, heeft toegelaten.

Ged. Staten van Gelderland hebben daarop in dd. 25 Aug. 1880 aan den Minister van Binnenl. Zaken eene tot den Koning gerigte memorie aangeboden, waarbij, op de gronden hunner straks vermelde Resolutie van 4 Mei bevorens, vernietiging van 's Raads besluit van 17 Jan. 1880 werd verzocht hetzij op grond van strijd met de wet, of op grond van strijd met het algemeen belang.

De Minister van Binnenlandsche Zaken echter heeft bij missive van 7 Sept. d. a. v. Lett. H, afd. B B, aan hun collegie medegedeeld, dat zijnerzijds het algemeen belang bij deze aangelegenheid niet betrokken werd gerekend; en wijders te kennen gegeven, dat blijkens de woorden en de geschiedenis van art. 147 der Gemeentewet afdoend

bewijs noodig is voor de stelling, dat de Raad op grond van stichtingsbrieven of van eenig ander hem bindend voorschrift de bevoegdheid mist om een bestaande wijze van benoeming, onverschillig wat daaromtrent van tijden her feitelijk geweest moge zijn, te veranderen — een bewijs, dat de Minister noch in de schrifturen van Ged. Staten, noch in bij hem ingekomene bezwaarschriften van Regenten, vooralsnog niet had aangetroffen — doch waaromtrent hij bereid was nadere inlichtingen in te wachten.

Ged. Staten van Gelderland hebben naar aanleiding van dat schrijven zich in dd. 4 Januarij ll., nader tot den Minister gewend bij een ampele missive, die in substantie geheel overeenstemt met de boven bereids breedvoerig terug gegeven beweringen der Regenten, zooals die in hunne inmiddels in dd. 13 en 14 October bevorens verzondene adressen aan den Koning zijn vervat.

Ten slotte dient hier nog te worden vermeld, dat Z. M. goed heeft gevonden bij besluit van 24 Oct. ll. het aangevallen besluit van den Raad van Nijmegen, voor zooveel dit strekt tot wijziging der verordeningen op het beheer en bestuur van het Gasthuis, van de Beide Weeshuizen en van het Cellenbroederenhuis en de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen aldaar te schorsen tot 11 Maart ll., en bij besluit van 22 Febr. ll., die schorsing te verlengen tot 11 Mei aanstaande.

De heer Mr. H. H. van Capelle, advocaat te Arnhem, treedt als gemagtigde van regenten op en adstrueert uitvoerig de ingediende memoriën. In het algemeen betoogt hij nog dat het de bedoeling der Armenwet niet is inbreuk te maken op een verkregen regt. Het Gemeentebestuur is alleen bevoegd in dit geval te regelen wanneer de zaak niet geregeld is, opdat er toezigt zou bestaan dat de fondsen niet aan hunne bestemming konden worden onttrokken. Z. i. was het de duidelijke bedoeling der wet, dat de bevoegdheid van het Gemeentebestuur slechts subsidiair wezen zou.

Spreker brengt vervolgens in herinnering de historische ontwikkeling der verschillende Nijmeegsche gestichten en deelt mede op welke wijze de gemeenteraad besloot om heeren regenten eenvoudig te maken tot zijne mandatarissen. Het komt regenten voor dat hun regt tot medewerking der benoeming historisch is gegrond op een verkregen regt waaraan het Gemeentebestuur niet kan tornen, terwijl dat bestuur in art. 147 der Gemeentewet iets gelezen heeft wat er niet in te lezen is. Tot op den huidigen dag worden op de door regenten verlangde wijze hunne collegiën benoemd en is het regt van benoeming van den Raad alleen tot het doen eener voordragt beperkt. Hij gelooft dat door een raadsbesluit hiermede niet kan worden gebroken en pleiter ziet met vertrouwen eene beslissing te gemoet waarbij de tegenwoordige wijze van benoeming zal worden gehandhaafd.

De heer Mr. B. M. Vlielander Hein, advocaat te 's Gravenhage, treedt op voor het Gemeentebestuur van Nijmegen. Het verwondert hem dat heeren regenten er zulk een groot bezwaar tegen hebben de mandatarissen van het gemeentebestuur te zijn. Hij gelooft dat dit aan hunne waardigheid niets te kort zal doen en wijst er op dat steeds een minder collegie de mandataris van het staatsgezag moet zijn.

De groote vraag in deze is: heeft de Raad het regt om te benoemen, of heeft het gesticht regt tot benoeming van zijn eigen patroon? Naar zijne meening is het de bedoeling van art. 147 der Gemeentewet dat de gemeenteraad het regt heeft van benoeming der regenten van al de gestichten, tenzij uit den stichtingsbrief blijke dat er is een derde patroon. Men heeft hier te doen met gestichten, die, als zijnde gemeenteinstellingen, ook door de gemeente moeten worden bestuurd. Pleiter gelooft niet dat zoowel in publiek als in privaat regt gewoonte regt geeft. Nergens staat geschreven dat de Raad gehouden is nu te doen wat hij honderd jaren geleden gedaan heeft, dat hij gebonden is aan die vroegere handeling en hij kan niet inzien waarom de Raad niet 't regt heeft daarop terug te komen. Zijne conclusie strekt mitsdien tot ongegrondverklaring van het ingestelde beroep.

III. het beroep van *het bestuur der Koninklijke Harmonie "Apollo's lust" te Eindhoven, van een besluit van Burgemeester en Wethouders aldaar, waarbij aan de firma Vissers, Langemeijer en Co. vergunning is verleend voor de oprigting eener stoomlucifersfabriek.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De firma Vissers, Langemeijer en C°. hebben aan het Gemeentebestuur van Eindhoven vergunning gevraagd tot oprigting eener lucifersfabriek, werkende met stoom, op de perceelen dier gemeente bekend onder sectie B, n°. 80, 81, 82, 85.

Tegen dat verzoek zijn verscheidene bezwaarschriften ingediend. Vooreerst door eigenaars van gronden en in aanbouw zijnde woonhuizen in de onmiddelijke nabijheid der genoemde perceelen, wijzende op het brandgevaar, de walgelijke dampen en het ondragelijk geraas van de op te richten fabriek te vreezen en in de tweede en voornaamste plaats door het Bestuur der Kon. Harmonie "Apollo's lust" als regtspersoon erkend bij Kon. besluit van 10 April 1877 n°. 17.

De terreinen dier Harmonie liggen onmiddelijk tegen de genoemde perceelen aan. Daarom voerde het Bestuur als bezwaren tegen de oprigting der fabriek aan: 1°. brandgevaar om den steeds aanwezigen voorraad brandbare stoffen, welk gevaar van dien aard is, dat de meeste brandassurantiën niet dan tegen enorm hooge contributie of premie (circa 40 maal de gewone) lucifersfabrieken in verzekering willen opnemen; 2°. vermindering der waarde van de eigendommen der Harmonie; 3°. walgelijke reuk en groot geraas, waardoor de tuin der Harmonie voor zijne bestemming als muziektuin geheel ongeschikt zou worden gemaakt en de Vereeniging buiten staat zou worden gesteld aan hare financiele verplichtingen te voldoen, omdat zij hare inkomsten juist uit de muziekuitvoeringen moet trekken, de vereeniging zou dus in haar bedrijf ten zeerste schade lijden; 4°. verhooging der assurantiepremie voor de gebouwen der Harmonie. Het bestuur beriep zich daarbij op de weigering van vergunning voor eene lucifersfabriek te Breda, uit hoofde van brandgevaar.

Het bestuur der Harmonie heeft bij het verhoor de commodo et incommodo zijne bezwaren nader mondeling aangedrongen. De aanvragers der vergunning beweerden daartegen dat het brandgevaar zeer gering is; dat zij geen phosphorluciferfabriek

willen oprichten maar een fabriek van zoogenaamde Zweedsche lucifers, die men niet kan aanstrijken dan op zeker praeparaat; dat hun geen voorbeeld bekend is dat zoodanige fabriek is afgebrand; dat het geraas alleen binnen het gebouw, niet daar buiten gehoord wordt; dat de bezwaren der Harmonie zouden zijn op te heffen als zij mocht goedvinden hare uitvoeringen des Zondags te geven. Voor de Harmonie werd dit laatste denkbeeld onuitvoerbaar verklaard, omdat men de werkende leden des Zondags niet bij elkander kan krijgen, en werd opgemerkt dat, als men door de Paradijsdreef wandelt, men zich kan overtuigen, dat een lucifersfabriek ook op eenigen afstand geraas maakt.

Burg. en Weth. van Eindhoven waren van gevoelen, dat aan de geopperde bezwaren door het stellen van voorwaarden kon worden te gemoet gekomen en verleenden daarom de vergunning. Onder de voorwaarden behooren deze: dat de fabriek, in plaats van onmiddelijk langs de straat, geplaatst zal moeten worden op een afstand van 30 M. van die straat, zoodat zij meer achterwaarts van het gebouw der Harmonie en op meer dan 50 M. afstand van de overige meest nabij zijnde gebouwen zal staan; — dat, behalve de muurplaten, gebinten, gordingen en panlatten van het dak en de deuren aan het gebouw, geen andere dan onbrandbare materialen mogen worden gebezigd; dat de deuren toegang gevende tot de droogerij van ijzer zullen moeten zijn; dat er geen phosphorlucifers mogen worden gemaakt; dat tot het bergen of plaatsen van lucifers alleen ijzeren banken mogen worden gebruikt, en dat er altijd een brandspuit met de noodige slangen voorhanden moet zijn.

Tegen dit besluit van Burg. en Weth. is appellant in beroep gekomen bij Z. M., met inachtneming der bepalingen van art. 15 der wet van 1875.

Het Bestuur der Harmonie vermeldt in zijn adres, dat op het terrein der Vereeniging zich een groot en aanzienlijk gebouw bevindt, bestaande in muziek- en societeitszalen en annex woonhuis benevens een achtergebouw dienende tot uitspanning; dat de achtergevel van het gebouw zich op korten afstand bevindt van de lijn, waarop volgens het besluit van Burg. en Weth. de voorgevel der fabriek zal moeten worden gesteld; dat tusschen den oostelijken hoek van dien voorgevel en den westelijken hoek van den achtergevel van het hoofdgebouw der Harmonie, een afstand van ongeveer 10 M. gelaten wordt en het achtergebouw in zijne volle lengte slechts drie M. van de op te rigten fabriek verwijderd zal zijn. Adressant betoogt voorts nader zijne hierboven reeds vermelde bezwaren en verzoekt dat met vernietiging van het aangevallen besluit van Burg. en Weth. de vergunning voor de lucifersfabriek zal worden geweigerd.

Ged. Staten van Noordbrabant op dit adres gehoord, zenden bij hun bericht de berichten in van Burg. en Weth., van den Hoofdingenieur en van den Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht. Eerstgenoemden refereren zich aan de overgelegde stukken.

Het advies van den Hoofdingenieur is van den volgenden inhoud:

"Wat het eerste bezwaar, het gevaar voor brand, betreft, moet ik opmerken dat gevaar voor brand in een lucifersfabriek voornamelijk bestaat bij de volgende bewerkingen die de lucifers ondergaan: als *a.* het droogen der houtjes op de eest en *b.* het droogen der afgewerkte lucifers.

Het gevaar is echter veel minder groot wanneer, in plaats van de droogkamers met ovens te verwarmen, zulks geschiedt met stoom.

Ik kan evenwel niet beoordeelen of dit voor het droogen der houtjes op de eest mogelijk is.

Voor het droogen der afgewerkte lucifers wordt reeds elders met succès stoom gebezigd.

Ook zou voor de in de nabijheid gelegen panden zeer veel van het gevaar worden weggenomen door de eest te plaatsen in een afzonderlijk daartoe ingericht gebouw, gescheiden van het verdere fabrieksgebouw, daar dan in de meeste gevallen zal kunnen worden gezorgd, dat de brand geen te grooten omvang krijgt.

Volgens het plan bij de vergunning van het Gemeentebestuur van Eindhoven gevoegd, is de droogerij minder gelukkig midden in het fabrieksgebouw geplaatst. Een in dat locaal ontstaande brand zal zich al ligt aan de overige gedeelten der fabriek mededeelen, tenzij de droogerij op zich zelf wordt gebouwd en overwelfd, en alzoo geheel buiten aanraking blijft met het ijzerwerk, de zolderribben enz., van de andere deelen van het fabrieksgebouw, wat bij de voorwaarden van de concessie niet is bepaald.

Zoo als de voorwaarden van concessie luiden, komt mij alzoo voor, dat de vrees voor gevaar niet ongegrond is te beschouwen. Daaraan zou echter tegemoet kunnen worden gekomen door òf de droogerijen te plaatsen in een afzonderlijk gebouw op eenen afstand van de overige gedeelten der fabriek, òf dezelve ter plaatse op de bij de voorwaarden van concessie behoorende teekening B. zonder verband met de overige deelen der fabriek, geheel brandvrij te bouwen.

Het tweede bezwaar is gegrond op de overweging, dat de op te rigten lucifersfabriek schade zal toebrengen aan eigendommen der Koninklijke Harmonie en het daarin uitgeoefend bedrijf.

Dat de verkoopwaarde van het pand der Harmonie door de oprigting der lucifersfabriek belangrijk zou verminderen, kan ik niet toegeven — wel zal voor het in dat pand uitgeoefende bedrijf nadeel kunnen ontstaan, daar het geraas der fabriek hinderlijk zal zijn bij de muziekuitvoeringen, vooral bij die welke des zomers in den tuin worden gehouden, wat welligt een reden kan zijn dat die uitvoeringen minder druk zullen worden bezocht.

In hoeverre zoodanig nadeel echter, volgens de bepalingen van art. 11 der wet van 1875, reden kan zijn om de concessie te weigeren, durf ik niet te beslissen.

Intusschen zou aan dit bezwaar althans voor een deel wel te gemoet te komen zijn door aanvulling der bijzondere voorwaarden van de concessie.

Bij het fabriceren van lucifers zijn er twee bewerkingen die een buitengewoon geraas teweeg brengen, als: 1º die van de schud- of arrangeermachine, en 2º. die van de kader- of inlegmachine. Vooral de laatste bewerking gaat met een oorverdoovend geraas gepaard. Beide bewerkingen hebben plaats in het gedeelte der fabriek met het woord „inleggen" op de teekening B aangegeven. Door in dit lokaal geen raam- of deur-openingen te maken in den oostelijken gevelmuur, zou althans zooveel mogelijk aan het bezwaar van adressanten zijn tegemoet te komen.

Ook zou zijn aan te raden voor het vrij gebruik van den tuin der Harmonie in de

voorwaarden van concessie alsnog de bepaling op te nemen, dat in den oostelijken gevelmuur van het geheele gebouw geen lichtramen zullen mogen worden geplaatst op minder dan 2 Meter boven den beganen grond.

Wat betreft het derde bezwaar van adressanten, de verspreiding van vuil of van walgelijke uitdampingen, kan ik mededeelen dat over het algemeen de lucifersfabricatie niet gezegd kan worden veel vuil te verspreiden.

In hoeverre de uitdampingen, waartoe de fabricatie aanleiding geeft, zijn te rangschikken onder de walgelijke door de wet bedoeld, kan ik niet beslissen.

Ik heb de eer uwe vergadering voor te stellen daaromtrent het oordeel van den Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt in te winnen.

Zoo als aan uwe vergadering uit bovenstaande beschouwingen zal blijken, geven de voorwaarden door het Gemeentebestuur van Eindhoven aan de concessie verbonden, m. i. geen voldoende waarborgen tegen gevaar bij het ontstaan van brand, en is er ook niet voldoende op gelet om hinder voor het in de nabijheid gelegen Harmoniegebouw zooveel mogelijk te voorkomen.

Door aanvulling der voorwaarden van concessie op de wijze als ik aangaf, zou aan die bezwaren zeker veel tegemoet zijn te komen. Het is echter de vraag, en die vraag is door mij niet te beantwoorden, of de concessie dan nog door de concessionarissen zal kunnen worden aanvaard? De inrigting toch der fabriek is vooral ook met het oog op het kleine beschikbare terrein zoo compact mogelijk gemaakt.

Wordt nu voor de gebouwen nog meer ruimte ingenomen, dan vrees ik dat de ruimte van het overblijvende terrein te gering zal zijn voor eene behoorlijke exploitatie. Is dit werkelijk het geval, waaromtrent concessionarissen zouden kunnen worden gehoord, dan zou het toevoegen dier nieuwe voorwaarden gelijk staan met eene weigering der vergunning."

De Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht is van oordeel, dat de walgelijke uitdampingen die bij de bewerking der lucifers ontstaan, gesteld dat phosphor (hetwelk *in casu* niet het geval zou zijn) daartoe werd gebezigd, door geschikte ventilatien voor de aangrenzende panden grootendeels kan worden verminderd; dat daarom dus de vergunning niet kan worden geweigerd. Een andere vraag is volgens hem, of niet de te vreezen belemmering van het gebruik van het op 105 M. afstand staande ziekenhuis tot de weigering moet leiden. Die vraag beantwoordt hij bevestigend, omdat het aanhoudend en doordringend geraas, hetwelk oorverdoovend is en voortdurend door de schud- of rangeermachine en door de kader- of inlegmachine wordt te weeg gebracht, hinderlijk moet zijn voor zieken en zwakken.

Op grond van die adviezen geven Ged. Staten in overweging de verleende vergunning te vernietigen. Zij wijzen op het groote brandgevaar, dat door de fabriek, die op een afstand van slechts 3 M. van den achterbouw der Harmonie wordt opgericht, voor dien bouw zal ontstaan en voorts op den hinder van het aanhoudend geraas voor het ziekenhuis.

Nadere stukken zijn bij den Raad van State niet ingekomen. Ook van het bestuur van het Gast- en Ziekenhuis in de Achterstraat te Eindhoven, hoewel als belanghebbende opgeroepen, is geen schrijven ingekomen.

Als gemagtigde voor de Koninklijke Harmonie treedt op de heer Mr. H. M. VAN ANDEL, advocaat te 's Gravenhage. Hij tracht aan te toonen dat het brandgevaar voor het locaal der Harmonie, dat slechts 3 Meter van de op te rigten fabriek zal zijn verwijderd, zeer groot is, terwijl ook de hinder niet gering zal wezen. De vergunning hier verleend, staat naar sprekers meening gelijk met slooping en vernietiging van eene inrigting gewijd aan de beoefening der muziek, en tevens tot uitspanningsgelegenheid bestemd. Spreker wijst wijders op de nadeelige gevolgen die uit de oprigting eener lucifersfabriek ook voor het Ziekenhuis kunnen voortvloeijen. Hij verklaart reeds vele malen opgetreden te zijn als verdediger der nijverheid, maar in deze acht hij de plaats voor de oprigting eener fabriek volkomen ongeschikt, welke oprigting haast den schijn heeft ten doel te hebben eene bloeijende en nuttige vereeniging te vernietigen. Hij hoopt dat de Afdeeling de geopperde bezwaren ernstig zal overwegen, en zal adviseren tot vernietiging van het besluit van Burgemeester en Wethouders en weigering der vergunning.

De heer Mr. D. VAN ECK, advocaat te 's Gravenhage, gelooft dat de aangevoerde bezwaren tegen de oprigting der fabriek eigenlijk niet als zoodanig kunnen worden aangemerkt en dat er zelfs geen enkel argument gevonden kan worden waarop eene weigering der vergunning zou kunnen worden gegrond. In de laatste tien jaren was er, gelijk hij heeft kunnen nagaan, geen enkel bezwaar tegen de oprigting eener Zweedsche lucifersfabriek geopperd. Hij merkt op dat zijn geachte confrère zijn medelijden heeft betoond voor het Ziekenhuis; maar hij meent te weten dat hem daarvoor geen mandaat was gegeven en dus het te dien opzigte aangevoerde niet in aanmerking kan komen. Het Ziekenhuis heeft zelf bij het verhoor voor Burg. en Weth. geen bezwaren ingebragt en derhalve ontzegt hij nu het regt om voor 't Ziekenhuis op te komen. Vooral is die philantropische ontboezeming voor het Ziekenhuis, vreemd in den mond van „Apollo's lust", die door zijn tot in den nacht voortgezet kegelspel en zijne muziekuitvoeringen met koperen instrumenten en turkschen trom, alles in de open lucht, vrij wat meer last veroorzaakt aan een Ziekenhuis dan een fabriek ooit zou kunnen doen. De overigens ingebragte bezwaren zullen getoetst moeten worden aan de wet, maar zij zullen dien toets niet kunnen doorstaan. De wet vestigt alleen de aandacht op den stoom en het gevaar dat daaruit kan voortvloeijen. Men klaagt verder wel over walgelijken reuk bij het gebruik van phosphorus, maar spreker zegt, dat er voor Zweedsche lucifers geen phosphorus gebruikt wordt. Zweedsche lucifersfabrieken zijn volstrekt niet gevaarlijk uit een oogpunt van brand. De meeste van die fabrieken worden gevonden in de bebouwde kommen der gemeenten, maar nimmer heeft men tegen de oprigting bij den Raad van State bezwaren ingebragt en geen van die fabrieken is ooit afgebrand. In deze is het vooral de vraag: hoe zal de fabriek worden ingerigt, en dan moet hij antwoorden: het gebouw grenst aan niets, is van de overige gebouwen minstens 50 Meter verwijderd en zal met overwulfde vertrekken òf van vuurvasten steen òf van ijzer worden opgetrokken. Alleen in de droogerij voor het hout kon brand ontstaan, maar spreker gelooft niet dat dit voor de omgeving het minste gevaar zal opleveren, omdat dat vertrek geheel is vuurvrij, en met ijzeren deuren is afgesloten, zoodat de brand altoos tot het vertrek zou worden beperkt.

Pleiter brengt hulde aan de mannen van "Apollo's lust" die zich ten doel hebben gesteld om in Eindhoven de belangen der aestetica en der kunst te bevorderen, maar hij acht de Harmonie onbevoegd om ook over het maken van geraas te klagen, daar men hier te doen heeft met een punt van regt en de wet alleen het geraas verbiedt, als dit door de stoommachines ontstond, en de concessionaris, gebruikte hij geen stoom, geraas zou kunnen maken zonder dat de wet dit verbood. Daarenboven zal het geraas in de fabriek aanmerkelijk minder zijn dan in de bestaande fabriek, tegen wier bestaan nimmer aanmerkingen zijn gemaakt, omdat geen klepperende of stootende machines, zooals in laatstbedoelde fabriek gevonden worden, maar schuivende machines zullen worden in werking gebragt. Hij toont dit aan en is bereid door proeven te doen bewijzen, dat de nieuwe werktuigen volstrekt geen geraas zullen maken. Ten slotte gelooft hij dat men ten aanzien van het fabriekwezen wat moet geven en nemen en dat het aangewezen terrein juist voor de industrie is bestemd.

Nadat de beide sprekers hun gevoelen nog nader hadden ontwikkeld, worden eenige vragen van de *Staatsraden* VERNIERS VAN DER LOEFF en DE VRIES door een der heeren van de fabriek beantwoord.

De president der Harmonie geeft daarna de reden op waarom het Ziekenhuis niet tegen de vergunning heeft geprotesteerd, terwijl nog nadere inlichtingen worden verstrekt door een lid van het bestuur.

IV. het beroep van *het Gemeentebestuur van Moordrecht, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting der gemeente voor* 1881.

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van 30 Julij 1880 heeft de Raad der gemeente Moordrecht aan het algemeen armbestuur dier gemeente voor het jaar 1881 verleend een subsidie van *f* 1450, het bedrag dat als subsidie van de gemeente in ontvang gebragt was op de door den Raad dienzelfden dag goedgekeurde begrooting van het armbestuur voor het genoemde jaar.

Ged. Staten van Zuidholland, van dit besluit mededeeling ontvangen hebbende, maakten bedenkingen tegen het bedrag van het subsidie. Het was slechts *f* 75 minder dan het subsidie voor de dienst van 1880 toegekend, niettegenstaande het batig saldo, waarmede de dienst geopend werd, *f* 126 hooger was dan dat op de vorige begrooting uitgetrokken. Eene vergelijking der uitgaven over 1879 met de begrootingen van 1880 en 1881 toonde aan dat er niet in allen deele naar gestreefd werd, door inkrimping van het bedrag der bedeeling, zoo min mogelijk de kosten der armverzorging ten laste der burgerlijke gemeente te doen blijven. De kosten van beheer waren zeer hoog. Voor gewone collecten was slechts *f* 100 uitgetrokken, bij eene werkelijke ontvangst van *f* 176 in 1879, een cijfer dat daarenboven in geene verhouding stond tot het hoogst aanzienlijk bedrag der bedeeling in geld. (Hiervoor was *f* 1300 uitgetrokken). Het armbestuur, met deze bedenkingen bekend gemaakt, voerde aan, wat de kosten van beheer betreft, dat *f* 75 geen te ruim salaris was voor den administrateur belast met de bedeelingen, met de geheele verdere administratie en

met de verantwoordelijkheid voor de fondsen (de begrooting bedraagt in het geheel omstreeks *f* 2500; er is eene inschrijving van *f* 16000 nominaal 2½ pct. nationale schuld); dat de overige kosten van beheer, *f* 26, onvermijdelijk waren voor druk- en schrijfbehoeften, vergaderingen, zittingen tot uitreiking van bedeeling. Wat de bedeeling in geld betreft werden lijsten overgelegd van de bedeelingen in 1879 verstrekt, vermeldende te zamen een bedrag van *f* 1288 en werd gezegd dat elke bekrimping der bedeeling zou leiden tot uitbreiding van de reeds toenemende bedelarij. Wat de collecten betreft werd aangevoerd dat de opbrengst in 1879 buitengewoon was wegens aanzienlijke giften bij twee huwelijken; dat men niet meer kan doen dan elke week rondgaan tot het inzamelen van giften zooals geschiedt. Eindelijk wat het hoogere batige saldo betreft werd aangevoerd dat niet daarvan alleen het bedrag van het subsidie kon afhangen, maar dat dit moest bepaald worden na vaststelling van alle posten der begrooting, en dat nu in deze begrooting geraamd was *f* 450 voor geneeskundigen bijstand, tegen *f* 325 in de vorige begrooting; tot welke verhooging men gemeend had te moeten overgaan omdat over de eerste helft van 1880 voor geneeskundige hulp was te betalen geweest *f* 240, en dat terwijl geene buitengewone ziekten of ongevallen waren voorgekomen.

De Raad vereenigde zich geheel met hetgeen door het armbestuur werd aangevoerd. Hij meende dat de vermindering van het subsidie met *f* 75 getuigde van de zucht van het armbestuur om den onderstand zooveel mogelijk te beperken; tot bewijs daarvan strekten ook naar zijn oordeel de lijsten van bedeeling waarop slechts hoog bejaarde of ziekelijke personen voorkwamen, buiten staat in eigen onderhoud te voorzien;

Ged. Staten bleven echter bezwaar maken. Waar, geheel in overeenstemming met art. 60 litt. *a* der Armenwet, de overige uitgaven voor 1881 geraamd werden in verhouding tot de werkelijke uitgaven in 1879 gedaan, behoorde dit huns inziens ook te geschieden met de kosten van den geneeskundigen bijstand. De daarvoor geraamde som van *f* 450 kan eene vermindering ondergaan, daar in 1879 slechts *f* 301.16 voor dit onderwerp was uitgegeven. En nu mogten de uitgaven daarvoor in de eerste helft van 1880 gedaan aanzienlijk hooger zijn dan de helft der voor dit jaar geraamde som, het was dan ook niet te ontkennen dat het eerste halfjaar, de wintermaanden, meer behoefte meêbragt dan het tweede halfjaar.

B. en W. antwoordden hierop door de volgende opgave van de uitgaven voor geneeskundige hulp en medicijnen in de laatste vijf jaren:

	Eerste halfjaar.	Tweede halfjaar.
in 1879	*f* 121.78	*f* 179.38
〃 1878	〃 108.84	〃 206.46
〃 1877	〃 173.78	〃 162.02
〃 1876	〃 123.36	〃 147.16
〃 1875	〃 124.98	〃 101.26

De meening dat het eerste halfjaar meer uitgaven van dit onderwerp medebrengt, dan het tweede, werd hierdoor niet bevestigd, in drie van die jaren toch had het tegenovergestelde plaats. B. en W. wezen er nog op dat het Armbestuur juist op het bedrag der uitgaven voor geneeskundige hulp zelf geen invloed kan uitoefenen;

zij vertrouwden dat Ged. Staten, die volgens hun laatste schrijven alleen tegen den post voor geneeskundigen bijstand bezwaar schenen te hebben, bij nadere overweging met het bepaalde subsidie genoegen zouden nemen.

Ged. Staten gaven echter te kennen dat geen hooger subsidie dan *f* 1325 kon worden toegelaten, en toen de Raad op de gemeentebegrooting eene som van *f* 1450 voor subsidie uittrok en ook bij nadere overweging handhaafde, onthielden Ged. Staten bij besluit van 13/18 Dec. 1880 aan die begrooting hunne goedkeuring, op grond dat op de begrooting van het Armbestuur voor geneeskundige diensten enz. was geraamd *f* 460; dat echter volgens de rekening over 1879 in dat jaar voor geneeskundige hulp slechts noodig was *f* 301.16, terwijl op de begrooting voor 1880 werd geraamd *f* 335 en de gemiddelde uitgaaf over de jaren 1875 tot 1879 bedroeg *f* 289.80; dat onder deze omstandigheden het verleenen van een subsidie van *f* 1450 aan het armbestuur niet voldoende geregtvaardigd was.

Opmerking verdient dat hier gesproken wordt van eene som van *f* 460 op de begrooting voor 1881, nadat vroeger genoemd was eene som van *f* 450. De oorzaak van het verschil is dat Ged. Staten hier het oog gehad hebben op het geheele IIIe Hoofdstuk van de begrooting der uitgaven van het armbestuur, waarin ook nog voorkomt een post van *f* 10 voor begrafeniskosten.

Tegen het besluit van Ged. Staten is door den Raad van Moordrecht bij adres van 5 Januarij voorziening gevraagd bij den Koning. In eene daarbij gevoegde memorie wordt de loop der zaak medegedeeld en vervolgens in hoofdzaak aangevoerd:

dat het eenige bezwaar van Ged. Staten bestaat in het bedrag van hetgeen geraamd is voor geneeskundige hulp, in verband met de sommen daarvoor uitgegeven in 1879, geraamd in 1880 en gemiddeld per jaar uitgegeven in 1875 tot en met 1879; dat evenwel behalve met die cijfers ook rekening behoort gehouden te worden met de omstandigheden en de ervaring in deze met de werkelijke uitgaven over het loopend dienstjaar, en dan blijkt dat de geraamde som van *f* 325 op verre na niet toereikend is om de uitgaven te dekken; dat toch de rekeningen wegens geneeskundige hulp en medicijnen voor 1880 bedragen *f* 457.84, dus nog *f* 7.84 meer dan de door Ged. Staten te hoog geoordeelde raming voor 1881;

dat het armbestuur buiten de mogelijkheid is om op de kosten van geneeskundige hulp eenigen invloed uit te oefenen; dat de schaarschte van geneeskundigen, die zich ook in de gemeente Moordrecht en omstreken doet gevoelen, alle concurrentie uitsluit en de geneeskundige rekeningen aan geen tarief onderworpen zijn; dat wanneer geneeskundige hulp vereischt wordt, en die niet door kerkelijke of bijzondere instellingen van weldadigheid wordt verleend, — iets waarvan het armbestuur zich altijd zooveel mogelijk verzekert, alvorens hulp te verleenen — die hulp niet kon geweigerd worden; dat er dus bij het verleenen van die hulp bestaat volstrekte onvermijdelijkheid, en dat wanneer dit vaststaat, het even onvermijdelijk is aan het armbestuur de middelen te verschaffen, die noodig zijn om die ondersteuning te bekostigen en de Raad de verantwoordelijkheid niet mag op zich laden, die uit eene weigering van de noodige fondsen voortvloeit.

Ged. Staten, omtrent dit adres gehoord, voeren in hoofdzaak aan, dat de armenwet in art. 60 de grondslagen aangeeft, waarnaar de volstrekte noodzakelijkheid van het subsidie moet beoordeeld worden; dat het hun bij toepassing van die grondslagen is voorgekomen dat de raming der uitgaven voor geneeskundige hulp behoorde te worden teruggebragt tot het cijfer van ƒ325 op de begrooting voor 1880 uitgetrokken en dat in verband daarmede ook het subsidie eene vermindering met ƒ125 behoorde te ondergaan; dat nu het gemeentebestuur tegenover de aan de wet ontleende grondslagen andere gegevens stelt, namelijk de werkelijke uitgaven over het loopende dienstjaar, zonder te letten op het cijfer der rekening over 1879, de begrooting voor 1880 en de gemiddelde uitgaven over de laatste jaren; dat Ged. Staten volstrekt niet beweren dat het burgerlijk armbestuur anders dan bij volstrekte onvermijdelijkheid onderstand verleent en gaarne wordt toegegeven dat het in dit opzigt handelt overeenkomstig zijn doel en de strekking der wet op het armbestuur, doch dat ook Ged. Staten hunne bij de slotzinsnede van art. 61 derzelfde wet omschreven taak naauwlettend wenschen te vervullen en er voor te waken dat het bepaalde onder letter *a* van art. 60 niet worde over het hoofd gezien door andere grondslagen daartegenover of daarnevens te stellen; dat, wanneer in den loop van een dienstjaar blijkt van de onvermijdelijke noodzakelijkheid om meerderen — door politiezorg gebodenen, geneeskundigen bijstand te kunnen verschaffen dan bij het vaststellen der begrooting wegens de duidelijke wetsbepaling mogt worden geraamd, dan zeker de Gemeenteraad geroepen zal kunnen worden om de daartoe vereischte sommen aan te wijzen en Ged. Staten in zulk geval door geene wetsbepaling verhinderd worden om aan het daartoe strekkende raadsbesluit voor zooveel noodig hunne goedkeuring te verleenen. Ged. Staten adviseren derhalve tot handhaving van hun besluit.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 31 Januarij 1881.

Sedert is bij de Afdeeling ingekomen eene memorie van Burg. en Weth. van Moordrecht. B. en W. meenen allezins te mogen handhaven het door den Raad aangevoerde, dat ook rekening behoort gehouden te worden met de werkelijke uitgaven van het loopend dienstjaar; zij zeggen voorts nog dat bij geneeskundigen bijstand het armbestuur het niet in zijn magt heeft het bedrag te beperken en merken eindelijk op dat de post op de begrooting slechts eene raming is, geen grondslag waarnaar de werkelijke uitgaven zullen geregeld worden.

V. het beroep van *D. van den Berg, hoofd der openbare school te Rijswijk, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de gelijktijdige waarneming der betrekking van voorzanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Ged. Staten van Zuidholland hebben bij resolutie van 14 Sept. 1880 n⁰. 29/1 afwijzend beschikt op het verzoek van D. van den Berg, hoofd der openbare school

te Rijswijk, om vergunning tot gelijktijdige waarneming der bediening van voorzanger bij de Ned. Herv. gem. aldaar.

Zij werden tot die beschikking geleid door de overweging, dat naar het stelsel der wet van 17 Aug. 1878, *Stbl.* n°. 127, de vrijstelling van het verbod in art. 36 dier wet vervat, slechts bij uitzondering behoort te worden verleend, en dat er *in casu* voor dusdanige uitzondering geen termen waren gevonden.

Bij adres van 8 Januarij ll. heeft de genoemde onderwijzer te dezer zake voorziening verzocht aan den Koning. De appellant wijst er op, dat aan ambtgenooten dusdanige vergunning wel wordt verleend; dat hij zelf op zijn vorige standplaats, te Vleuten, mede de betrekking, waarvan in deze de rede is, heeft waargenomen; dat de eenige werkzaamheid, daaraan verbonden, valt op den Zondag voormiddag; dat het onderwijs er mitsdien hoegenaamd geene schade door kan lijden; dat hij, naar de wet verpligt om zijn leerlingen tot alle Christelijke deugden op te leiden, wel het voorbeeld van regelmatig kerkbezoek dient te geven; dat de vergunning ook uit een geldelijk oogpunt voor hem van betrekkelijk groot belang is, nu hij door de opheffing der Rijks opleidingsklasse voor onderwijzers te Voorburg, waaraan hij verbonden was, zijne jaarlijksche inkomsten reeds met bijna *f* 170 heeft zien verminderen; en eindelijk dat, met goedvinden van den Minister van Binnenlandsche Zaken, aan andere onderwijzers wel wordt toegestaan agenturen waar te nemen van brand- en levensverzekering-maatschappijen.

Ged. Staten, ter zake gehoord, deelen mede, dat in hun collegie de meerderheid in den regel tot het verleenen van zoodanige vergunning gezind is, daar waar geene bijzondere bezwaren bestaan en het Gemeentebestuur en het schooltoezigt geene bedenkingen hebben, of wel de overgroote meerderheid der bevolking tot één godsdienstige gezindte behoort; en dat de minderheid daarentegen, zich houdende aan de Kon. besluiten van 20 Jan. 1863 n°. 51 (R. v. S. I pag. 190) en 5 Aug. 1871 (*Stbl.* n°. 94) (R. v. S. XI p. 267), de beide beschikkingen niet dan bij uitzondering vereenigbaar acht.

In casu echter had het gevoelen dier minderheid gepraevaleerd, uit aanmerking dat de gemeente Rijswijk op eene bevolking van 2761 zielen, 1437 Roomsch-Catholieken telt.

Wat het geldelijk belang van den appellant betreft, wijzen Ged. Staten er op, dat zijne jaarwedde, buiten het genot van vrije woning en tuin, *f* 1400 bedraagt, zoodat er van eene karige bezoldiging kwalijk sprake kan wezen.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens Zr. Ms. magtiging van 3 Febr. ll., n°. 18, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is eene memorie tot adstructie van zijn verzoek door den appellant ingediend. Met nadruk wijst hij daarbij op de door hem overgelegde, voor zijn aanzoek gunstige verklaringen van den arrondissements-schoolopziener te Delft, van den districts-schoolopziener te 's Gravenhage, van Burg. en Weth. van Rijswijk, en van den Roomsch Catholieken pastoor aldaar.

De heer VAN DEN BERG licht zijn beroep zelf mondeling toe.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Achtste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 16 *Maart* 1881

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden*:

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 1 Maart 1881, n°. 8, houdende beschikking op het *beroep van M. Meeuws en J. Husgen, van eene beschikking van Burgemeester en Wethouders van Venlo van* 13/17 *Aug*. 1878, *waarbij aan H. van Elswijck vergunning is verleend tot oprigting eener houtzagerij en droogerij, gedreven door eene staande locomobile.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 56).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van M. Meeuws en J. Husgen van eene beschikking van Burg. en Weth. van Venlo van 13/17 Aug. 1878, waarbij aan H. van Elswijck vergunning is verleend tot oprigting eener houtzagerij en droogerij, gedreven door eene staande locomobile;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 Februarij 1881 n°. 94;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 26 Februarij 1881, No. 48, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende; dat H. van Elswijck. stoeldraaijer te Venlo, op 31 Mei 1878 aan Burg. en Weth. vergunning heeft verzocht om zijne stoomhoutzagerij en houtdroogerij te mogen verplaatsen naar het perceel sectie I no. 2058;

dat, nadat van dit verzoek openbare kennisgeving had plaats gehad en op de vergadering, ingevolge art. 7 der wet belegd, geene bezwaren tegen het toestaan der vergunning waren ingebragt, Burg. en Weth. bij besluit van 13 Aug. 1878, volgens eene door hen op 17 Aug. d. a. v. afgegeven geëxtendeerde verklaring, aan dien adressant hebben vergund de oprigting eener houtzagerij en droogerij, gedreven door eene staande locomobile van 3 paardenkrachten, op het door hem bedoelde perceel en daarbij tevens bepaald was, dat de oprigting zou plaats hebben onder toezigt van den stadsbouwmeester, terwijl de concessionaris en zijne regtverkrijgenden zich aan zoodanige verpligtingen zouden moeten onderwerpen, als later blijken mogten in het algemeen belang en dat eener goede politie noodig te zijn;

dat bij deze beschikking van Burg. en Weth. verzuimd werd eenen termijn te bepalen, binnen welken de inrigting zal moeten zijn voltooid en in werking gebragt;

dat van Elswijck daarop met bouwen is aangevangen, doch daarin stoornis ondervond, aangezien, naar hij zelf verklaart, vermoedelijk door kwaadwilligen, wat hij overdag bouwde, des avonds weder werd afgebroken, en dientengevolge de bouw gestaakt werd;

dat hij later den bouw weder wenschte te hervatten en meenende dat de hem verleende vergunning vervallen was, daartoe op nieuw de toestemming verzocht van Burg. en Weth., die hem toen mondeling werd verleend;

dat daarop de inrigting is daargesteld en in den zomer van 1880 is voltooid;

dat op het aangrenzende, in 1878 nog onbebouwde terrein inmiddels woonhuizen zijn gebouwd en de eigenaars en bewoners van twee daaraan onmiddelijk grenzende aan het perceel van H. van Elswijck, zich thans beklagen over hinder, door de inrigting hun veroorzaakt;

dat de tegenwoordige adressanten zich derhalve met het oog op art. 13 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95) tot Ons hebben gewend met het verzoek de in 1878 door het gemeentebestuur verleende vergunning in te trekken en aan hen alsnog het regt te verleenen hunne bezwaren tegen de oprigting van bedoelde fabriek in te brengen;

Overwegende: dat het Gemeentebestuur heeft nagelaten te voldoen aan het voorschrift van art. 13 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95) om eenen termijn te bepalen, binnen welken de inrigting moest zijn voltooid en in werking gebragt;

dat voor zoover het verzuim van zoodanig voorschrift aan den belanghebbende grond kan geven om van de gegeven vergunning bij Ons in beroep te komen, dan toch dit beroep krachtens art. 15 slechts openstaat gedurende 14 dagen na de afkondiging der vergunning;

dat die afkondiging heeft plaats gehad 16 Aug. 1878, terwijl het adres is gedagteekend 18 Sept. 1880 en derhalve de termijn bij de wet gesteld, verre is overschreden;

Overwegende: dat derhalve de door adressanten ingeroepen voorziening als beroep niet ontvankelijk is;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressanten niet ontvankelijk te verklaren in hun verzoek.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 1 Maart 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 8 Maart 1881, n°. 5, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Woudenberg, van een besluit van Gedep. Staten van Utrecht,* van 28 Oct. 1880, n°. 23, *waarbij goedkeuring is onthouden aan het Raadsbesluit tot verkoop eener inschrijving op het 2½ pCts. Grootboek der Nationale Schuld.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 74.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Woudenberg van een besluit van Ged. Staten van Utrecht van 28 Oct. 1880 n°. 23, waarbij goedkeuring is onthouden aan het Raadsbesluit tot verkoop eener inschrijving op het 2½ pCt. Grootboek der Nationale Schuld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Februarij 1881, n°. 3;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 5 Maart 1881, n°. 1004, afd. Binn. Bestuur;

Overwegende, dat de Gemeenteraad van Woudenberg den 30 September ll. besloten heeft tot verkoop eener inschrijving op het 2½ pCt. Grootboek der Nationale Schuld,

groot nominaal *f* 6800, om met de opbrengst daarvan af te lossen het restant eener geldleening, in 1875 aangegaan ad *f* 3800 en zooveel mogelijk de leening van 1872;

dat de Gemeenteraad daartoe besloot, op grond dat de maatregel zou strekken om schuld, tegen hoogere rente aangegaan, te delgen door vervreemding van minder rentegevend eigendom; dat toch het ingeschreven kapitaal op het Grootboek slechts eene rente opbrengt van *f* 170, terwijl uit de opbrengst van den verkoop kan worden gedelgd de schuld van 1875 en 6 aandeelen der schuld van 1872 en dus *f* 50 voor de gemeente aan uitgaven jaarlijks bezuinigd zal worden;

dat Ged. Staten van Utrecht geweigerd hebben dat besluit goed te keuren, op grond dat evengenoemd fonds het saldo is van het in 1865 opgeheven bestuur der buurtlasten van Woudenberg en Geerestein, dat krachtens de overeenkomst van 22 Februarij 1865, dienaangaande tusschen het Gemeentebestuur en de ingelanden gesloten, op het Grootboek moest worden ingeschreven;

dat die bestemming nader blijkt door de aanteekening, op last van den Gemeenteraad op 24 Maart 1872 naast de inschrijving gesteld: „Blijkens besluit van den gemeenteraad van Woudenberg van 20 Maart 1872 is nevenstaand kapitaal indertijd bijeengebragt door de belastingpligtigen in de in 1865 opgeheven buurtlasten, met het doel om uit de renten van dat fonds zooveel mogelijk de werken te onderhouden, die vroeger door de administratie der buurtlasten werden bekostigd;"

dat Ged. Staten daarom geoordeeld hebben, dat de gemeenteraad niet bevoegd is om de in zijn besluit aangevoerde redenen de afschrijving dier inschrijving te doen plaats hebben, terwijl zij nader er op gewezen hebben dat de aanvankelijke besparing slechts zal verkregen worden door verlies van de rente der inschrijving en dus niet geacht kan worden in het finantieel belang der gemeente te zijn;

Overwegende: dat, daargelaten de vraag, of dat fonds mag worden vervreemd voor een ander doel dan voor de werken, in de overeenkomst tusschen het gemeentebestuur en ingelanden bedoeld, in dit geval de voorgenomen maatregel reeds daarom geene goedkeuring verdient, dewijl hij met het financieel belang der gemeente in strijd is;

dat jaarlijks op de gemeentebegrooting eene som voor aflossing wordt uitgetrokken en daarin wordt voorzien uit de gewone inkomsten der gemeente;

dat, indien met die aflossing behoorlijk wordt voortgegaan, binnen een betrekkelijk zeer kort aantal jaren de thans beoogde schulddelging kan hebben plaats gevonden, zonder dat het kapitaal, waarvan de gemeente de vruchten trekt, daarvoor is aangesproken;

dat, indien aan het besluit van den gemeenteraad uitvoering wierd gegeven, wel aanvankelijke uitgaven, voor aflossing en rentebetaling benoodigd, zullen worden bespaard, maar de gemeente dit tijdelijk voordeel slechts zal verkrijgen door het verlies van de voortdurende rente uit genoemd fonds voortspruitende;

dat de voorgestelde maatregel beoogt een kapitaal te gelde te maken tot delging van schuld, wier rentebetaling en aflossing uit gewone inkomsten gevonden worden en derhalve lasten, die naar billijkheid op het tegenwoordig geslacht drukken, over te brengen op de schouders van het nageslacht;

dat derhalve Ged. Staten van Utrecht teregt de gevraagde goedkeuring hebben onthouden;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Utrecht van 28 Oct. 1880, het daartegen door den Gemeenteraad van Woudenberg ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 8 Maart 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. van Mannekes te Berkel en Rodenrijs, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, houdende vernietiging van het raadsbesluit waarbij hij is toegelaten als lid van den Gemeenteraad.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Na eene eerste stemming ter verkiezing van een lid van den raad der gemeente Berkel en Rodenrijs, gehouden op 19 November 1880, waarbij niemand de volstrekte meerderheid, maar J. van Mannekes en A. Moons de meeste stemmen verkregen, werd op 3 Dec. tusschen die personen eene herstemming gehouden. Het proces-verbaal van de opening der stembriefjes bij die herstemming ingeleverd, zegt dat in de bus gevonden zijn 117 briefjes, welk getal even groot was als het getal kiezers die gestemd hadden; dat van onwaarde zijn verklaard twee briefjes als zijnde niet ingevuld; dat er dus zijn uitgebragt 115 geldige stemmen, waarvan uitgebragt zijn op Jacob van Mannekes 58 en op Andries Moons 57; dat derhalve de eerste is verkozen.

Op 29 December werd in den Raad gehandeld over de al of niet toelating van van Mannekes als raadslid. Er was een adres ingekomen van L. Maat en F. van der Burg Czn., houdende verzoek, met het oog op art. 66 der Kieswet, van Mannekes niet toe te laten, Na eenige discussie over de al of niet geldigheid der op 3 Dec. gehouden herstemming werd echter met algemeene stemmen tot toelating besloten.

Het raadslid P. van der Burg Jzn. bragt tegen dit besluit bezwaren in bij Ged.

Staten van Zuidholland. Hij voerde aan dat het proces-verbaal van de opening der bij de herstemming ingeleverde briefjes ten onregte vermeldde dat er 117 briefjes in de bus gevonden waren; dat er toch inderdaad 118 briefjes waren, waarvan drie in blanco, terwijl 117 kiezers gestemd hadden; dat door de leden van het stembureau een blanco-billet werd ter zijde gelegd, aangezien zij veronderstelden dat door één kiezer twee blanco-billetten in de bus geworpen waren. Adressant verwijst naar twee nummers van het blad de *Gemeentestem;* hij acht de verkiezing onwettig, aangezien het billet dat zich te veel in de bus bevond, van invloed heeft kunnen zijn op den uitslag der stemming; hij meent dat het proces-verbaal van geen kracht kan zijn, als niet naar waarheid opgemaakt; hij deelt mede dat van de twee personen waarover de herstemming liep, A. Moons de oudste in jaren is; hij verzoekt dat de verkiezing vernietigd, en een nieuwe verkiezing bevolen worde.

Na behandeling der zaak in eene openbare vergadering, waarin voor den appellant van der Burg optrad Mr. E. L. van Emden en voor den Gemeenteraad, de burgemeester P. J. van der Burgh Jr., besloten Ged. Staten bij besluit van 11/17 Januarij 1881, met aanhaling van art. 33 der Gemeentewet en de artt. 66 en 70 der Kieswet, het Raadsbesluit tot toelating van van Mannekes te vernietigen. In dit besluit van Ged. Staten wordt overwogen:

dat door den burgemeester der gemeente Berkel, gemagtigde van den Raad, en die als voorzitter van het stembureau aan de opname der briefjes deelnam, in de openbare vergadering vermeld werd, dat er 118 billetten in de bus waren geweest;

dat, nadat een oningevuld stembriefje ter zijde was gelegd, omdat het een ander ook oningevuld stembriefje omvatte, geoordeeld is dat er werkelijk slechts 117 billetten konden worden geteld;

dat, nadat twee briefjes van onwaarde waren verklaard, omdat zij niet ingevuld waren, beslist is, dat vermits van de overige 115 stemmen er 58 waren uitgebragt op Jacob van Mannekes en 57 op A. Moons, over welke personen de herstemming liep, Jacob van Mannekes, als hebbende de meeste stemmen op zich vereenigd, de gekozene was;

Overwegende: dat ten onregte door het stembureau een stembriefje, al was het ook oningevuld, is ter zijde gelegd, omdat het met een ander stembriefje was ineen gevoegd;

dat toch de wetgever in art. 61 der Kieswet niet gewild heeft, dat enkel het buitenste briefje zou worden medegeteld en van onwaarde verklaard, maar al de aldus ineen gevoegde briefjes;

dat alzoo 118 stembriefjes, zijnde één meer dan het getal der kiezers, die stemden, in de bus aanwezig waren;

dat het verschil tusschen het getal der in de bus gevondene briefjes en dat der kiezers die stemden, geacht moet worden op den uitslag van invloed te hebben kunnen zijn;

dat toch, wanneer het getal stembriefjes wordt gesteld op 118, waarvan drie van onwaarde, de 115 geldige stemmen over de twee in herstemming begrepen personen waren verdeeld in de verhouding van 58 en 57;

dat echter het briefje, hetwelk het verschil heeft teweeg gebragt, aan Jacob van

Mannekes de meeste stemmen heeft kunnen verschaffen, die hij anders niet zou gehad hebben.

Bij adres van 31 Januarij heeft J. van Mannekes op nader aan te voeren gronden tegen het besluit van Ged. Staten beroep ingesteld bij den Koning.

Ged. Staten, hieromtrent gehoord, hebben gemeend te kunnen volstaan met de overlegging van een afschrift van hun besluit.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 Febr. 1881.

De heer Mr. D. van Eck, advocaat te 's Gravenhage, voor den appellant optredende, zegt nog geheel onder den indruk te verkeeren van het overlijden van zijn vriend, den heer Bachiene, die sedert vele jaren in den Raad van State zitting had. Hij brengt hulde aan zijne naauwgezetheid en ijver in de waarneming zijner betrekking en gelooft dat zijn verscheiden als een groot verlies kan worden beschouwd. Zijne nagedachtenis zal zeker steeds in eere blijven!

Wat de zaak betreft, thans aan de beoordeeling dezer Afdeeling onderworpen, spreker gelooft in de eerste plaats dat het vaststaat dat, na de mededeeling in den Gemeenteraad van Berkel en Rodenrijs van den uitslag der stemming, de appellant van Mannekes als wettig gekozen beschouwd moet worden, te meer daar tegen de stemming door de kiezers geen bezwaren werden ingebragt. De kieswet zegt op twee plaatsen uitdrukkelijk dat de bezwaren moeten ingebragt worden door de in de zaal aanwezige kiezers en daar dit nu niet is gedaan, moet, naar zijn gevoelen, het proces-verbaal der stemming als eene authentieke acte worden beschouwd. Spreker vraagt, met welk regt Ged. Staten kunnen zeggen dat de meerderheid zich verplaatst heeft? Het was naar aanleiding van eene verklaring door den gemagtigde van den Gemeenteraad — den president van het gedefungeerd hebbend stembureau — voor Ged. Staten afgelegd, dat het authentieke stuk ter zijde gesteld werd, maar daar de gemagtigde van den Gemeenteraad z. i. niet bevoegd was eene explicatie over de stemming te geven, had dit niet mogen geschieden. Hij wijst op een Kon. besluit van 1866, waarbij volgens zijne zienswijze is beslist, en meent dat reeds op dien grond het besluit van Ged. Staten zal vernietigd moeten worden.

Ten andere is hij van meening, dat Ged. Staten beslist hebben over een geschil dat niet bestond, daar wij hier niet verkeeren in het geval van artikel 35, maar in dat van art 34 der Gemeentewet, in zake het beroep op een klagt. Wij hebben hier dus alleen te maken met een geschil. Maar er kon bij den Gemeenteraad geen geschil zijn aanhangig gemaakt door de protesterende kiezers, omdat deze bij het opmaken van het proces-verbaal van den uitslag der stemming geen bezwaar hebben gemaakt. En aangenomen, dat bij het vaststaan der feiten, in den Gemeenteraad bezwaar tegen de wettigheid der verkiezing kon worden gemaakt, zoo is dat ook daar niet geschied, maar is de heer van Mannekes met algemeene stemmen toegelaten. Nu is de eenige klager bij Ged. Staten geweest het raadslid P. van der Burg, maar deze is onbevoegd om tegen zijn eigene beslissing in den Gemeenteraad op te komen.

In de derde plaats weerspreekt pleiter, dat gelet had mogen worden op de ver-

klaring van den gemagtigde van den Gemeenteraad, omdat de Gemeenteraad zelf onbevoegd en niet in staat was om eene verklaring van het bij de verkiezing voorgevallene te geven in strijd met het proces-verbaal der verkiezing. Hij gelooft dat bovendien aan de verklaring van dien gemagtigde een verkeerd gevolg gegeven is. Pleiter neemt, wat de geldigheid der briefjes betreft, de opvatting van Ged. Staten aan, maar gelooft dat die quaestie eigenlijk niets met deze zaak te maken heeft. Men heeft hier te doen met een blanco-briefje dat een ander blanco briefje omvatte, en het kon dus niet aan iemand worden toegewezen. Het kan zeker nooit de bedoeling van art. 66 der Kieswet geweest zijn eene stemming te vernietigen wegens iedere informaliteit. Volgens de beslissing van Ged. Staten hebben 115 kiezers geldige stemmen uitgebragt, heeft bovendien 1 kiezer een billet ingeleverd dat van onwaarde verklaard werd en heeft nog 1 kiezer twee ineen gevouwen oningevulde briefjes in de bus geworpen. Hoe of nu de beschouwingen daaromtrent ook mogen zijn, het staat z. i. vast, dat die ineen gevouwen briefjes, die volgens de aangenomen feiten van één en denzelfden kiezer afkomstig waren, geen nvloed op de stemming hebben gehad. Van de 115 geldige stemmen verkreeg de heer van Mannekes de meerderheid en is derhalve wettig gekozen.

Zijne conclusie strekt mitsdien tot vernietiging van het besluit van Ged. Staten.

De heer Mr. E. L. VAN EMDEN, advocaat te 's Gravenhage, treedt op voor den belanghebbende Moons. Van den aanvang af dat hij van deze zaak kennis kreeg, heeft hij gemeend dat de verkiezing moest vernietigd worden en hij zag zijne meening gedeeld door Ged. Staten. Hij is in deze vergadering eenigzins onvoorbereid verschenen, daar hem eerst nu de bezwaren tegen de beslissing van Ged. Staten bekend zijn geworden, maar hij zal toch trachten die bezwaren zoo kort mogelijk te wederleggen.

1⁰. De stemming, zegt men, was normaal. Het proces-verbaal geeft op, dat uitgebragt zijn 117 stemmen, gelijkstaande met het getal kiezers ; er werden 2 briefjes van onwaarde verklaard. Van de 115 geldige stemmen werden uitgebragt op van Mannekes 58 en op Moons 57 stemmen. In het proces-verbaal werden nu wel geen bezwaren tegen de verkiezing ingebragt, opgenomen, maar hij gelooft dat de quaestie volstrekt niet afhankelijk is van het insereren van bezwaren in het proces-verbaal. Noch in de wet, noch in hare toelichting, noch in de praktijk, is eenig spoor te vinden dat dit exclusief is en spreker meent dus dat de niet-ontvankelijkheid niet kan opgaan. Art. 31 der Gemeentewet refereert zich niet aan art. 58 der Kieswet, niet aan de bezwaren in een proces-verbaal opgenomen, maar spreekt in 't algemeen van geschillen. Hij had zulk eene tegenwerping niet verwacht en daarom heeft hij niet naar jurisprudentie gezocht, maar spr. meent zich toch te herinneren dat op dit punt jurisprudentie bestaat.

Nu is wel gezegd dat de burgemeester onbevoegd is als voorzitter van het gedefungeerd hebbend stembureau, eene andere opgaaf te doen dan in het procesverbaal van dat bureau voorkomt, maar pleiter moet daarop antwoorden: De burge meester of wie dan ook, is opgetreden als gemagtigde der gemeente, die in deze zaak partij is. En nu is 't een eenvoudige zaak dat de lastgever gebonden is aan hetgeen

de gemagtigde namens hem verklaart. Ged. Staten hadden de zaak te onderzoeken en waren verpligt alle middelen aan te wenden om tot de waarheid te komen. Het geldt hier een publiek belang en Ged. Staten moesten den Gemeenteraad hooren, die in den persoon van zijn gemagtigde verscheen. Wat deze verklaarde mogten Ged. Staten aannemen.

Spr. herinnert aan hetgeen vóór een paar jaren in den Haag bij eene verkiezing van Gemeenteraadsleden heeft plaats gehad. Bij herhaalde tellingen verkreeg men een verschillenden uitslag. Hij vraagt of het *eerste* cijfer had moeten blijven gelden en als een wet voor Perzen en Meden had moeten worden aangemerkt? Men heeft hier niet te doen met de verklaring van een gedefungeerd hebbend stembureau, maar met den gemagtigde van den Gemeenteraad en diens verklaring moest worden aangenomen. Wanneer hij verklaart dat de Raad zich vergist heeft en nader gebleken is dat er 118 billetten ingeleverd zijn, dan kan hij niet inzien waarom angstvallig aan het proces-verbaal moest vastgehouden worden.

2°. Ged. Staten waren onbevoegd, er bestond geen geschil. Op verschillende gronden geeft spreker toe, dat men in het civiel regt niet bevoegd is tegen zijn eigen handelingen op te komen, maar hij toont aan dat men zich op publiekregterlijk gebied beweegt en dat het raadslid van der Burg, ofschoon (stilzwijgend) voor de toelating van Mannekes gestemd hebbende, zedelijk verpligt was bij Ged. Staten in beroep te komen, toen hem later gebleken was dat die toelating onwettig was. Pleiter kan dus de niet-ontvankelijkheid niet toegeven.

3°. Er was één blanco-briefje dat een ander blanco-briefje omvatte. Spreker gelooft dat over *alle* ingekomen briefjes uitspraak gedaan moet worden. Ged. Staten hebben teregt begrepen dat er 118 billetten ingeleverd zijn; van dit cijfer werden 3 als van onwaarde afgetrokken, zoodat een aantal van 115 geldige briefjes overbleef. Al mogt één kiezer twee oningevulde briefjes hebben ingeleverd, dan nog moeten die voor *twee* worden geteld en ongeldig verklaard, terwijl het eene te veel gevonden briefje moet worden afgetrokken zoowel van het cijfer van 115, als van de 58 stemmen, die van Mannekes heeft verkregen, in welk geval hij niet meer stemmen dan Moons, maar evenveel als deze heeft.

Pleiter hoopt ten slotte dat de uitspraak van Ged. Staten zal worden bevestigd.

De *Staatsraad* HEEMSKERK vraagt, wie van de beide kandidaten de oudste is?

De gemagtigden weten het niet met zekerheid, maar meenen dat Moons de oudste is.

De *Staatsraad* HEEMSKERK vraagt nog: of de Gemeenteraad de briefjes geteld en nagezien heeft?

Mr. VAN EMDEN antwoordt, dat hij 't niet weet en dat de gemagtigde voor Ged. Staten hieromtrent niets verklaard heeft.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF vraagt aan Mr. van Emden of zijn client erkent, dat het binnenste billet ook een blanco-billet was?

Mr. VAN EMDEN antwoordt, dat dit door zijn client niet betwist wordt.

III. het beroep van den *Raad der gemeente Hardinxveld, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de Gemeentebegrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Den 31 Augustus 1880 hechtte de gemeenteraad van Hardinxveld zijne goedkeuring aan eene begrooting van het Burgerlijk Armbestuur van die gemeente voor 1881, waarop in ontvangst werd gebragt een subsidie uit de gemeentekas à *f* 2520, zijnde gelijk bedrag als voor 1880 was toegekend. Ged. Staten van Zuidholland gaven bij missive van 14/17 September 1880 G. S. n°. 61, aan B. en W. van Hardinxveld te kennen, dat zij ernstig bezwaar hadden tegen het brengen van dat subsidie op de uitgaven der begrooting van de gemeente, en dat er alle grond was om het te verminderen tot *f* 2100, dewijl het verschil van *f* 420 alsdan kon worden gevonden door bezuiniging op de onderstandsgelden en op de kosten van beheer van het Burgerlijk Armbestuur. Ten einde eenigermate aan de bezwaren van Ged. Staten tegemoet te komen, wijzigde het Burgerlijk Armbestuur zijne begrooting en bragt daarop onder de ontvangsten eene som van *f* 2420 als subsidie uit de gemeentekas. De alzoo ingediende begrooting werd door den gemeenteraad in zijne zitting van 6 October 1880 goedgekeurd met eene uitgaaf en ontvangst van *f* 2787.37½. Op deze begrooting zijn behalve het subsidie in ontvangst gebragt *f* 302.37½ voor goed saldo van de rekening over 1879 en *f* 65 voor opbrengst van collecten. De uitgaven zijn aan onderstandsgelden *f* 2565, aan onderhoud van gebouwen *f* 25, aan geneeskundigen bijstand *f* 15, aan begrafeniskosten *f* 25, aan kosten van beheer *f* 150 en aan onvoorziene uitgaven *f* 7.37½. Met dit nadere raadsbesluit verklaarden Ged. Staten zich bij missive van 19/22 Oct. 1880, G. S. n°. 12, niet voldaan en drongen andermaal aan op vermindering van het subsidie tot *f* 2100; hoewel de zorg van het Burg. Armbestuur waarderende, oordeelden zij dat de raming van uitgaven voor 1881 te hoog was, terwijl de laatst afgeslotene rekening over 1879 slechts eene uitgave van *f* 2417.65 aanwees. Over deze missive werd eene gecombineerde vergadering van B. en W. met het Burg. Armbestuur gehouden, 't welk betuigde zoo zuinig mogelijk te hebben geraamd naar de hem bekende behoefte; de Gemeenteraad vereenigde zich met dat gevoelen in zijne zitting van 29 October 1880 en besloot de begrooting van het Burg. Armbestuur onveranderd te laten, of, zooals B. en W. aan Ged. Staten op den 30 October schreven: „onveranderd aan de goedkeuring van Ged. Staten te onderwerpen." Dit laatste heeft echter blijkbaar betrekking op de begrooting der gemeente voor 1881; immers deze is het, die de goedkeuring van Ged. Staten behoefde, en niet die van het Burgerlijk Armbestuur. Bij besluit van 20/24 Dec. 1880 G. S. n°. 47 onthielden Ged. Staten hunne goedkeuring aan de begrooting der gemeente Hardinxveld voor 1881, van welk besluit de Gemeenteraad bij adres van 29 Dec. 1880 in beroep kwam bij Z. M. den Koning. Ter zake gehoord, adviseerden Ged. Staten dat het beroep ongegrond worde verklaard.

Nadat de zaak met 's Konings magtiging door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 22 Jan. 1881 n°. 316, Afd. B. B., bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn geene nadere stukken ingekomen.

Wat de zaak zelve betreft, is op de plaatselijke begrooting van Hardinxveld, bedragende ƒ 24269.41½ in ontvangst en uitgaaf, onder Hoofdstuk VIII art. 4, uitgetrokken voor subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur ƒ 2420. Ged. Staten hebben de begrooting afgekeurd omdat h. i. de volstrekte noodzakelijkheid van dat subsidie niet is gebleken.

Zij beroepen zich op de rekening van het Burg. Armbestuur over 1879, welke in ontvangst bevat een saldo van vorige dienst ƒ 255.82, collecten ƒ 45.49 en subsidie uit de gemeentekas ƒ 2520, maar dan ook sloot met een goed saldo van ƒ 403.65½, waarvan ƒ 101.28 in ontvangst op de dienst 1880 en ƒ 302.37½ op die van 1881 is gebragt. Voor onderstandsgelden is in 1879 uitgegeven ƒ 2239.37½ en voor 1881 geraamd ƒ 2565, voor geneeskundigen bijstand en begrafeniskosten uitgegeven ƒ 3, geraamd ƒ 40, voor beheer uitgegeven ƒ 135.10, geraamd ƒ 150. Uit dien hoofde en op grond van artt. 59, 60 en 61 der wet op het Armbestuur oordeelen Ged. Staten dat het subsidie van ƒ 2420 tot ƒ 2100 moet worden verminderd. Nader verklaren Ged. Staten dat zij geen anderen maatstaf van beoordeeling der behoefte erkennen, dan die uit ervaring van de uitgaven van het laatst afgesloten jaar wordt verkregen. Van de onderstandsgelden à ƒ 2239.37½ in het dienstjaar 1879 zijn ƒ 1952.65 besteed aan bedeeling in geld; deze post is voor 1880 geraamd op ƒ 2100 en voor 1881 op ƒ 2200, waaruit Ged. Staten afleiden dat er bij het Burg. Armbestuur eene neiging bestaat om de bedeeling uit te breiden in plaats van deze in te krimpen. Wel komen op den straks te melden staat van bedeeling een aantal hoogbejaarde, zelfs stokoude lieden voor, als in 1880 bedeeld, maar Ged. Staten achten het waarschijnlijk, dat deze niet allen in 1881 zullen blijven leven. Verder acht dit collegie niet bewezen, dat door hen, van wie dit mogt worden verwacht, genoeg voor het Burg. Armbestuur is bijgedragen. De collecten, in de rekening en begrooting vermeld, hebben uitsluitend bij huwelijken en begrafenissen plaats; overigens worden de inwoners van Hardinxveld niet aangespoord tot vrijwillige bijdragen voor de armenverzorging. Zijnerzijds merkt de Gemeenteraad van Hardinxveld op, dat het subsidie volgens art. 60*a* der wet op het Armbestuur niet uitsluitend van de cijfers der laatst gesloten rekening afhangt, maar ook van de raming der behoeften voor het volgende dienstjaar; het Burg. Armbestuur nu, met welks opvatting de Gemeenteraad zich vereenigt, heeft de onderstandsgelden voor 1881 geraamd naar de waarschijnlijke behoefte; hij legt daaromtrent een staat van 42 bedeelden over, die in Aug. 1880 ten laste van het Burg. Armbestuur waren en te zamen ƒ 39.80 onderstand in geld in de week volstrekt noodig hadden, welk cijfer over 52 weken, een jaarlijksch bedrag oplevert van ƒ 2069.60; als men daarbij rekent ƒ 150 voor ziekten en rampen, dan wordt de raming van ƒ 2200 reeds overtroffen. Verder acht de Raad het vooruitzigt op arbeid in dezen winter bepaald ongunstig, hetgeen te Hardinxveld van dadelijken invloed op het armwezen is, omdat 649 van de 759 aangeslagenen in den hoofdelijken omslag hoofden van arbeiders-huisgezinnen zijn, met een inkomen beneden ƒ 500. Jaarlijksche collecten voor de armen worden in die gemeente voor schadelijk gehouden, omdat zij allengs verminderen in opbrengst en den lust tot weldoen verflaauwen; zij worden alléén gehouden, wanneer er soms eene buitengewone behoefte ontstaat, zooals in den voorgaanden winter toen ƒ 2800 buitengewoon is gecollecteerd voor buitengewone behoeften der armen.

De gemeenteraad is eindelijk overtuigd dat het Burg. Armbestuur zijne uitgaven tot het strikt noodige beperkt, en dat de vermindering van het subsidie tot *f* 2100 alleen zoude leiden òf tot eene suppletoire aanvrage in den loop van het dienstjaar òf tot geheele uitputting van het goed saldo van een vorig jaar, waarvan dan het gevolg zou zijn dat het subsidie in een volgend jaar weêr moest worden verhoogd.

De heer Dozy burgemeester van Hardinxveld, was als belanghebbende verschenen, maar verlangde niet het woord te voeren tot toelichting van het beroep.

IV. het beroep van den *Raad der gemeente Oud-Beijerland, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

De begrooting der gemeente Oud-Beijerland voor 1881 is door den Gemeenteraad vastgesteld op

	f 33963.46½	in ontvangst en
	〃 33961.69½	in uitgaaf
dus met een goed saldo van	*f* 1.77	

Onder de ontvangsten komt (Hoofdstuk V art. 3) voor: aan tijdelijk subsidie van het Rijk volgens art. 49 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) voor de behoorlijke inrigting van het lager onderwijs *f* 1500. Toen over dezen post door Gedep. Staten van Zuidholland bedenking was gemaakt, antwoordden B. en W., dat de Raad daarbij persisteerde omdat het verzoek om zoodanig subsidie door hem aan Z. M. den Koning was gedaan en nog geen beschikking was ontvangen; dat van het toestaan van dat Rijkssubsidie afhankelijk was de voortduring van eene bestaande overeenkomst met de gemeente Nieuw-Beijerland omtrent het gemeenschappelijk gebruik eener openbare lagere school; wijders dat de hoofdelijke omslag wel voor 1881 lager kon worden gesteld dan in 1880, maar dat dit geen teeken van financiëlen voorspoed is, maar slechts een gevolg van een toevallig goed saldo eener vorige dienst. Bij besluit van 14 Dec. 1880, G. S. n°. 3, hebben Ged. Staten hunne goedkeuring aan de begrooting onthouden en van dit besluit heeft de Gemeenteraad zich den 8 Jan. 1881 in beroep voorzien bij Z. M. den Koning.

Ged. Staten, op dit beroep gehoord, adviseren tot handhaving hunner uitspraak. Naar hun oordeel is er voor het ramen van de genoemde ontvangst van *f* 1500 geen grond. In de begrooting voor 1880 kwam onder de uitgaven voor aan kosten voor

het lager onderwijs	*f*	10411.—
en onder de ontvangsten aan subsidie van het Rijk en de provincie, volgens art. 36 der wet van 13 Augustus 1857 (*Stbl.* n°. 103) . . .	〃	1500.—
zoodat ten laste der gemeente bleef. . . .	*f*	8911.—

Voor 1881 zijn de kosten voor het lager onderwijs geraamd op . . . *f* 11611.—
waaronder aan verhoogingen van tractementen voor onderwijzers *f* 1500.
Onder de ontvangsten is geraamd aan vergoeding van het Rijk ten bedrage van 30 pct. volgens art. 45 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) op . . . . " 2913.30

zoodat ten laste der gemeente blijft . . . *f* 8697.70

of *f* 213.30 minder dan ten vorigen jare. Daarenboven bedroeg het cijfer van den hoofdelijken omslag voor 1880 . . . . *f* 10760.—
en is dit voor 1881 gesteld op . . . . " 7260.—

dus eene vermindering van . *f* 3500.—

Indien dus de som van *f* 1500 voor tijdelijk subsidie van het Rijk niet onder de ontvangsten wierd geraamd, zoude de hoofdelijke omslag toch nog op *f* 2000 lager kunnen gesteld worden dan voor 1880. Uit dit een en ander trekken Ged. Staten het gevolg dat de begrooting voor 1881 in strijd is met de eischen van een goed financieel beheer en niet voor goedkeuring vatbaar.

Nadat de Minister van Binnenlandsche Zaken dit geschil met magtiging des Konings, bij missive van 10 Febr. 1881 n°. 656, afd. B. B., bij den Raad van State had aanhangig gemaakt, heeft de Gemeenteraad van Oud-Beijerland eene memorie ingediend. Uit deze, in verband met het request van appel, blijkt dat 1°. de gemeenteraad het subsidie à *f* 1500 op de begrooting voor 1881 meende te kunnen en zelfs te moeten brengen, omdat hij het heeft aangevraagd en op die aanvrage nog niet is beschikt; 2°. den 4 en 11 September 1878 tusschen de gemeenten Oud-Beijerland en Nieuw-Beijerland eene overeenkomst is gesloten en door Ged. Staten goedgekeurd omtrent het onderhoud eener school te Oud-Beijerland aan den Zinkwegschen dijk en het daarop toelaten van kinderen uit Nieuw-Beijerland tegen genot eener retributie van die gemeente, van welke overeenkomst art. 6 luidt: "Deze overeenkomst wordt "aangegaan onder voorwaarde dat door het Rijk en de provincie of door een van "beide aan de gemeente Oud-Beijerland zal worden verleend eene jaarlijksche tege-"moetkoming in de gewone kosten van het lager onderwijs van minstens *f* 1000" en art. 7: "Deze overeenkomst wordt aangegaan tot wederopzegging toe en zal ophouden "zoodra de aan de gemeente Oud-Beijerland eventueel te verleenen subsidie in de "gewone kosten van het lager onderwijs ad minstens *f* 1000 wordt ingetrokken of ver-"minderd." Eindelijk 3°. voert de Gemeenteraad aan, dat al ware de zienswijze van Ged. Staten juist, dezen daaruit nog geen regt ontleenen om de begrooting af te keuren, omdat de beschikking op het verzoek om subsidie, niet aan hen maar aan Z. M. den Koning toekomt.

V. het geschil over *de woonplaats van den krankzinnigen militair Jacob Korver.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Jacob Korver, geboren te Maastricht 1 Sept. 1850, is als kanonnier van 30 April 1873 tot 30 Sept. van dat jaar in garnizoen geweest te Groningen. Van 1 October

1873 tot 30 Juni 1876 was hij in garnizoen te Delft; na 1 Juli 1876 te Willemstad. Daar openbaarde zich bij hem krankzinnigheid, zoodat het noodig werd hem eerst naar het hospitaal te Utrecht en eenige dagen later naar het krankzinnigengesticht te Utrecht over te brengen. Sedert 26 Sept. 1876 wordt hij in dat gesticht verpleegd.

In Augustus jl. heeft de Minister van Oorlog aan zijn ambtgenoot van Binnenl. Zaken bericht, dat Korver thans voor den militairen dienst is afgekeurd en daaruit moet worden ontslagen; dat echter vooraf noodig is, dat in zijne verdere verzorging voorzien worde.

Naar aanleiding van dat bericht is namens den Minister van Binnenl. Zaken aan het Gemeentebestuur van Willemstad, waar Korver vóór zijne opzending naar het krankzinnigengesticht het laatst in garnizoen heeft gelegen, gevraagd, of het tot betaling der verplegingskosten bereid is.

Het Gemeentebestuur antwoordde, dat Jacob Korver te Willemstad geheel onbekend is en niet voorkomt op het bevolkingsregister; dat wanneer hij al in 1876 een paar maanden daar in garnizoen mag zijn geweest, hij toch vóór zijne opneming in het krankzinnigengesticht nog eenigen tijd in het hospitaal te Utrecht heeft vertoefd; dat het mitsdien niet bereid was de verplegingskosten voor rekening der gemeente te nemen.

Te vergeefs deden Ged. Staten van Noordbrabant het Gemeentebestuur opmerken, dat, toen Korver van 1 Juli tot 18 Sept, 1876 te Willemstad in garnizoen lag, die gemeente zijne woonplaats was, onverschillig of hij al dan niet in het bevolkingsregister was ingeschreven; dat tijdens hij aldaar woonde zich bij hem krankzinnigheid openbaarde, zoodat het noodig werd hem eerst naar het hospitaal te Utrecht en eenige dagen later naar het krankzinnigengesticht over te brengen; dat echter de omstandigheid dat hij vóór zijne opneming in het gesticht eenige dagen te Utrecht werd verpleegd, geenszins medebrengt, dat hij zijne woonplaats derwaarts heeft overgebragt; dat verblijf te Utrecht was uit zijn aard tijdelijk. Het Gemeentebestuur antwoordde, dat eene verklaring van den geneesheer, destijds met den geneeskundigen dienst in het hospitaal te Willemstad belast, ontbrak, en dat dus niet bleek, dat Korver alleen om krankzinnigheid naar Utrecht was gezonden; dat volgens een besluit van den Minister van Oorlog van 16 Nov. 1867 krankzinnige militairen uit de garnizoenen van Noordbrabant moeten worden opgenomen in het krankzinnigengesticht te 's Hertogenbosch, en dat dus, daar Korver niet naar den Bosch is opgezonden, daaruit mag worden opgemaakt, dat hij naar Utrecht was overgeplaatst en, na eenige dagen aldaar wegens ziekte te zijn verpleegd, krankzinnig is geworden.

Ged. Staten, van oordeel blijvende, dat Willemstad de woonplaats van J. Korver was op het tijdstip, dat de behoefte aan verpleging voor hem ontstond, hebben den Minister in overweging gegeven het geschil, ingevolge art. 70 der Armenwet, aan 's Konings beslissing te onderwerpen.

Met de bedenkingen van het Gemeentebestuur in kennis gesteld, heeft de Minister van Oorlog nader medegedeeld, dat Korver, die reeds sedert 23 Aug. 1876, als lijdende aan amentia, in de garnizoensinfirmerie te Willemstad werd verpleegd, den 18 September van dat jaar door den eerstaanwezenden officier van gezondheid uit

hoofde van krankzinnigheid naar het Groot Rijkshospitaal te Utrecht is geëvacueerd; dat op 22 daaraanvolgende de geneeskundige verklaring, noodig voor de opneming in een krankzinnigengesticht, door den eerstaanwezenden officier van gezondheid te Utrecht is afgegeven; dat vermits de patient nu eenmaal naar Utrecht was overgebracht raadzaam geoordeeld is om af te wijken van het voorschrift hierboven bedoeld en daartoe magtiging is verkregen, waarna hij 26 Sept. d. a. v. in het gesticht te Utrecht is opgenomen.

Deze nadere inlichtingen hebben het Gemeentebestuur niet gebracht tot erkentenis dat Willemstad verpligt is de kosten der verpleging te dragen. Het wijst er op, dat nog altijd de verklaring van den officier van gezondheid te Willemstsd niet is overgelegd, en beklaagt zich dat de verpleging te Utrecht in plaats van te 's Hertogenbosch, ten nadeele zijner gemeente heeft gestrekt, als zijnde zeker duurder geweest. Voorts oppert het bezwaren tegen de verpligting om de kosten over nu ruim vier jaren te voldoen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Negende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 23 *Maart* 1881

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards

Aan de orde is:

I. het beroep van *het Gemeentebestuur van Menaldumadeel, van een besluit van Ged. Staten van Friesland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting dier gemeente, voor* 1881.

De *Staatsraad* van Vladeracken brengt het volgend verslag uit:

Na eene briefwisseling tusschen Ged. Staten van Friesland en den Raad der gemeente Menaldumadeel over de gemeentebegrooting voor 1881, waarbij de Raad zich ongezind verklaarde om die begrooting in den door Ged. Staten aangewezen zin te wijzigen, besloten deze laatsten op 30 Dec. 1880 de begrooting niet goed te keuren. Dit geschiedde op de volgende gronden:

dat in die begrooting onder Hoofdstuk VII, afdeeling II, art. 2 der uitgaven is uitgetrokken *f* 7550 voor kosten van stichting van schoollokalen en onderwijzerswoningen;

dat echter die som in werkelijkheid niet zal worden uitgegeven voor stichting van schoollokalen en onderwijzerswoningen, maar moet dienen tot voldoening van aflossingsommen en renten van geldleeningen, vóór het in werking treden der wet op het lager onderwijs, voor dusdanige stichting aangegaan;

dat van die som 30 pct. vergoeding van het Rijk in de kosten van het lager onderwijs wordt berekend;

dat de uitkeering volgens art. 45 van genoemde wet *alleen* betreft de kosten in art. 44 genoemd;

dat in laatstgemeld artikel niet worden genoemd de renten en aflossingen van voor schoolbouw aangegane geldleeningen;

dat mitsdien de som ter berekening van de Rijksbijdrage in de bedoelde kosten moet worden verminderd met *f* 7550.

Ter uitvoering van het raadsbesluit van 28 December 1880, waarbij besloten werd de begrooting niet te wijzigen en Burg. en Weth. te magtigen, nadat Ged. Staten hunne goedkeuring aan de begrooting zouden hebben onthouden, bij den Koning voorziening te vragen, wendden Burg. en Weth. zich tot Z. M. bij adres van 13 Januarij 1881.

Bij dit adres werd aangevoerd:

dat adressanten zich door deze beslissing, als zijnde naar hunne bescheiden meening *niet in de wet gegrond*, bezwaard achten, zij het ook dat de Minister van Binnenl. Zaken, blijkens de missive van 8 September 1880, La. O, afd. O., dezelfde zienswijze deelt;

dat naar Ons oordeel de kwestie uitsluitend wordt beheerscht door het antwoord op de vraag: zijn de kosten door den Raad, op de begrooting onder Hoofdstuk VII afd. II, art. 2 der uitgaven gebragt, kosten van het lager onderwijs, ja of neen?

dat zij vermeenen die vraag in bevestigenden zin te mogen beantwoorden, omdat zij hebben gestrekt, nog voorzien in en bij voortduring dienen tot instandhouding van het onderwijs;

dat de aard en de bestemming van die uitgaven indertijd door den Raad bij het nemen van zijne besluiten tot geldleening verbatim daarin uitgedrukt, onmogelijk hebben kunnen veranderen en onzes erachtens zijn en blijven kosten van het stichten van scholen en onderwijzerswoningen;

dat onze opvatting strookt met de bedoeling van den wetgever van 1878, blijkbaar ook uit de gewisselde stukken en de gehouden beraadslagingen, waar hij ten aanzien van de kosten van het lager onderwijs, het zoogenaamde gemengde stelsel heeft voorgeschreven;

dat uit het verband waarin de artt. 44 en 45 ontwijfelbaar staan tot art. 43 mag worden afgeleid:

a. de gemeente voorziet in de kosten van haar onderwijs, voor zoo ver die niet komen ten laste van anderen of op andere wijze worden gevonden;

b. die kosten (d. w, z. de kosten waarin de gemeente heeft te voorzien) zijn sub *a—i* enuntiatief in art. 44 genoemd;

c. voor het Rijk wordt over elk dienstjaar aan de gemeente 30 pct. van het bedrag dezer kosten vergoed;

dat geene andere voor het lager onderwijs te besteden kosten denkbaar zijn, dan die art. 44 noemt en welke volgens art. 43, voor zoover ze niet komen ten laste van anderen, de kosten zijn waarin de gemeente voorziet;

dat het niet aangaat de kosten van het lager onderwijs te splitsen in de zoodanige waarin het Rijk *wel* en andere waarin het *niet* de bijdrage van art. 45 verleent;

dat mitsdien zoodanige splitsing, het onvermijdelijk gevolg van de door Ged.

Staten genomen beslissing, moet worden geacht met de wet te zijn in strijd.

Ged. Staten van Friesland, omtrent dit adres gehoord, voeren in hoofdzaak het volgende aan. Dat art. 44 der wet op het lager onderwijs is limitatief, en niet, zoo als het Gemeentebestuur van Menaldumadeel beweert, enuntiatief, is ook de zienswijze van den Minister van Binnenlandsche Zaken, blijkens diens schrijven van 8 Sept. 1880, door Ged. Staten aan de gemeentebesturen medegedeeld bij *Prov. blad* van 1880 n°. 109, waarbij aan geheel dezelfde quaestie die hier gerezen is, eene oplossing gegeven wordt tegenovergesteld aan die van het Gemeentebestuur. Ged. Staten halen nog aan een tweeden brief van den Minister van 20 Januarij 1881, insgelijks door hen aan de Gemeentebesturen medegedeeld bij het *Prov. blad* van 1881 n°. 22, waarvan ook het resultaat is, dat de uitkeering van art. 45 uitsluitend betreft de kosten in art. 44 vermeld, dat zijn kosten uit de wet van 1878 voortvloeijende.

Het Gemeentebestuur van Menaldumadeel leest, naar het oordeel van Ged. Staten, de wet niet zoo als zij ligt, maar zoo als dat bestuur meent dat zij had moeten luiden om aan den eisch der billijkheid, altijd naar zijne schatting, te voldoen. Van daar zijn beroep op de bedoeling van den wetgever en op het zoogenaamde gemengde stelsel dat ten aanzien van de kosten van het onderwijs bij de wet zou zijn aangenomen. Ged. Staten erkennen, dat zoodanig stelsel is aangenomen, daar inderdaad een deel der kosten van het lager onderwijs komt ten laste van het Rijk en een ander deel moet worden gevonden uit de gemeentekas, maar dit neemt huns inziens niet weg dat de duidelijke bewoordingen der wet tot rigtsnoer moeten strekken en dat daarmede hunne beslissing overeenstemt.

Ged. Staten vragen nog waar de grens zou zijn indien de meening van het gemeentebestuur van Menaldumadeel juist was; of ook aflossing en rentebetaling van zeer oude leeningen, indien het blijkt dat die leeningen tot schoolbouw en dergelijke doeleinden hebben gediend, opgenomen moeten worden onder de onderwijskosten waarvan het Rijk 30 pct. vergoedt. Het is huns inziens onmogelijk aan te nemen dat de wetgever zulk een zwaren last aan 's Rijks schatkist heeft willen opleggen. Voor de toekenning der 30 pCt. komen naar hun oordeel alleen in aanmerking de kosten van stichting, d. w. z. de stichtingsprijs, dien de gemeente betaalt, terwijl het voor het Rijk geheel onverschillig is of de gemeente daarvoor geld moet opnemen of wel de kosten uit voorhanden zijnde gelden betaalt.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Febr. 1881.

Eenige der stukken, waarvan hiervoren melding is gemaakt, zijn eerst daarna aan de Afdeeling toegezonden, terwijl nog bij haar is ingekomen een schrijven van B. en W. van Menaldumadeel, waarbij worden ingezonden afschriften van Raadsbesluiten genomen in 1873, 1874, 1876 en 1877, tot het aangaan van vier geldleeningen tot bestrijding der kosten van aankoop van terreinen en aankoop en stichting van gebouwen voor het onderwijs, alsmede afschriften van een besluit tot aankoop van perceelen te Dronrijp, waarvan de kosten gedekt zijn door de leening van 1877, van de koopacte dier perceelen en van eene op 14 Dec. 1877 verleden acte van aankoop van een huis en onbebouwde terreinen te Boxum, bestemd voor onderwijzerswoning en tuin.

De heer Mr. W. A. Bergsma, burgemeester van Menaldumadeel, licht het beroep kortelijk toe en beantwoordt de vragen hem door de *Staatsraden* Verniers van der Loeff en van Vladeracken gedaan.

II. het beroep van *den Gemeenteraad van Zevenhoven, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting der gemeente voor* 1881, *wat de jaarwedde van het hoofd der openbare school betreft.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Den 29 October 1880 heeft de Gemeenteraad van Zevenhoven, met het oog op de toen aanstaande invoering der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) omtrent het lager onderwijs, besloten het traktement van den hoofdonderwijzer, die aan het hoofd van de openbare lagere school in die gemeente staat, te bepalen op *f* 700 's jaars met genot van een woonhuis en tuin. Ged. Staten van Zuidholland hebben daartegen bedenking gemaakt en den Raad aangemaand om eene hoogere bezoldiging toe te kennen. In zijne vergadering van 16 Dec. 1880 heeft echter de Raad bij zijn vorig besluit gepersisteerd, en zich eenparig vereenigd met de motieven door de beide Wethouders aangevoerd en in de notulen vermeld, om te dezen aanzien niet aan het verlangen van Ged. Staten te voldoen. Bij resolutie van 21 December 1880, G. S. n°. 81/1, hebben daarop Ged. Staten, met toepassing van art. 26 der aangehaalde wet, hunne goedkeuring aan dat Raadsbesluit onthouden; waarna de Gemeenteraad bij een adres, dat den 19 Jan. 1881 bij het Kabinet des Konings is ingekomen, de beslissing van Z. M. heeft verzocht. Op dit verzoek gehoord, adviseren Ged. Staten, dat de jaarwedde van het hoofd der school te Zevenhoven worde bepaald op *f* 900.

De jaarwedde van *f* 700 door den Gemeenteraad toegekend komt overeen met hetgeen de bedoelde hoofdonderwijzer sedert 1 Januarij 1878 geniet, en met het minimum van jaarwedde, bij alinea 1 van art. 26 der wet bepaald. Ged. Staten achten het bedrag ongenoegzaam om de volgende redenen: dat hoewel geen hooger minimum voor de provincie Zuidholland is bepaald, zooals volgens art. 26 al. 2 der wet hadde kunnen geschieden, echter voor iedere gemeente moet worden overwogen, of de jaarwedde voldoende is om den onderwijzer in staat te stellen aldaar naar zijn maatschappelijken stand te leven; dat de hoofdonderwijzers in de aan Zevenhoven grenzende gemeenten ter Aar, Aarlanderveen, Nieuwveen en Nieuwkoop ieder ten minste *f* 100 meer genieten, en ook de jaarwedde van den onderwijzer der gemeenschappelijke school voor gewoon lager onderwijs van de gemeenten Nieuwkoop en Wilnis, te Noorden, tot welker kosten ook de gemeente Zevenhoven bijdraagt, op *f* 800 is bepaald; dat deze jaarwedden een voldoenden maatstaf aangeven voor hetgeen de gemeente Zevenhoven behoort toe te kennen; dat deze gemeente 1197 inwoners telt en naar de gewone verhouding circa 150 leerlingen op de openbare lagere school zou kunnen hebben; dat er wel slechts circa 30 leerlingen zijn, maar hiervan het gevolg dan ook is dat de hoofdonderwijzer, bij gemis van hulponderwijzers, alles alleen moet doen; dat het Kon. besluit van 14 Sept. 1880 (*Stbl.* n°. 172) een termijn toekent aan die gemeenten, die tijdens de invoering der wet een lager traktement aan

de schoolonderwijzers betaalden, dan het minimum in art. 26 alinea 1 bepaald, om langzamerhand tot dit minimum op te klimmen en het met het jaar 1883 te bereiken; maar dat van eene jaarwedde, die niet beneden het minimum was, dadelijk eene verhooging kan worden bevolen.

De bezwaren die de gemeenteraad van Zevenhoven inbrengt, zijn de volgende: dat de hoofdonderwijzer in het jaar 1862 op eene jaarwedde van *f* 550 aangesteld zijnde en sedert dien tijd verhooging tot *f* 700 verkregen hebbende, tevreden is en geen nieuwe verhooging vraagt; dat zijn gezin niet talrijk is; dat de gemeente klein is en de openbare school slechts 30 leerlingen telt, zoodat er alsnog geen reden is om boven het wettelijke minimum der jaarwedde te gaan; dat het bevreemden moet, door Gedep. Staten dadelijk bij de invoering der wet eene verhooging van jaarwedde te zien opleggen aan eene gemeente die het wettelijke minimum reeds betaalt, terwijl bij het Kon. besluit van 14 September 1880 aan de gemeenten die minder betalen een termijn is gesteld om tot dat minimum op te klimmen; dat de school te Noorden, alwaar aan den hoofdonderwijzer *f* 800 is toegekend, tot eene andere klasse behoort (dit punt wordt door Ged. Staten tegengesproken) en 150 à 160 leerlingen telt.

Nadat dit geschil, met 's Konings magtiging, door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 17 Februarij 1881, n°. 434, afd. O. bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn geene nadere stukken of memoriën ingediend en hebben Ged. Staten van Zuidholland, op eene vraag van deze Afdeeling antwoordende, de mededeeling gedaan, dat het schooltoezigt in deze niet is gehoord.

III. het beroep van *dijkgraaf en hoogheemraden van de Vijfheerenlanden, van een besluit van Burg. en Weth. van Vianen, waarbij aan H. Miltenburg Jr. vergunning is verleend voor de oprigting eener petroleumbergplaats.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Bij beschikking van 20 December jl. hebben Burg. en Weth. van Vianen aan H. Miltenburg Jr. vergunning verleend tot het oprigten eener bergplaats voor petroleum op het perceel aan de Voorstraat te Vianen, kad. sectie A, n°. 440.

Het eenige bezwaar daartegen ingebragt was dat van Dijkgraaf en Hoogheemraden van de Vijfheerenlanden, en bestond in de vrees voor brandgevaar voor hun archief. Burg. en Weth. oordeelden dat bezwaar niet overwegend en meenden dat daaraan door het stellen van voorwaarden kon worden tegemoet gekomen. Zij hebben daarom de vergunning verleend onder voorwaarden: *a.* dat de petroleum geborgen worde in de aangewezen steenen kluis; *b.* dat de afsluiting geschiede door middel van een ijzeren deur; *c.* dat ten allen tijde de vloer der bergplaats over de geheele uitgestrektheid ter dikte van een decimeter met lekzand bestrooid zij; *d.* dat de schoorsteen van het ten Noorden der bergplaats staande gebouw, zoowel binnen als boven het dak worde afgebroken en dat buiten het woonhuis niet gestookt worde; en *e.* dat de artt. 122 en 123 der algemeene politieverordening stiptelijk worden nageleefd en dat niet meer dan een vat petroleum voorhanden zij.

Tegen deze beslissing van B. en W. van Vianen is het beroep op Z. M. gerigt.

Adressanten geven in hun adres te kennen, dat aan het perceel n°. 440 grenzen de lokalen bij hen van de gemeente in huur, dienende tot secretarie voor het hoogheemraadschap; dat daar, zoowel als op een der bovenlokalen van het daarnaast staande raadhuis, dikwijls aanzienlijke sommen gelds voorhanden zijn en een niet onbelangrijk archief is geborgen, hetwelk eeuwenoude stukken bevat (waaronder een van het jaar 1284) en waaraan een paar jaar geleden nog groote kosten zijn besteed; dat welke voorzorgen men ook neme een bergplaats voor petroleum het brandgevaar vermeerdert en vergroot.

Aan de voorschriften van art. 15 der wet van 1875 is door de appellanten volgens opgaaf van het gemeentebestuur voldaan.

Ged. Staten, op het aan den Koning gerigt adres gehoord, hebben het berigt ingewonnen van B. en W. en van den Hoofdingenieur van den provincialen waterstaat. Eerstgenoemden verzekeren dat de inrigting van dien aard is, dat er geen gevaar bestaat; dat zij blijkens den overgelegden platten grond tamelijk geïsoleerd is gelegen; dat de afstand tot het woonhuis van Miltenburg 12.10 M. en van de secretarie der Vijfheerenlanden 13.10 M. bedraagt; dat in de schuur naast de bergplaats niet meer kan gestookt worden en die bergplaats geheel van steen is met een ijzeren deur. Ook de Hoofdingenieur wijst er op, dat de bergplaats, die niet alleen slechts één vat mag bevatten, maar ook geen ruimte voor meer vaten aanbiedt, geheel op zich zelve ligt en door eene opene ruimte van de nabij gelegen woningen en ook van de bedoelde secretarie is gescheiden. Volgens dien ambtenaar neemt het brandgevaar door zulk eene bergplaats niet aanmerkelijk toe, hij acht het geopperde bezwaar ongegrond.

Overeenkomstig deze ingewonnen berichten zijn Ged. Staten van oordeel, dat het verzoek van Dijkgraaf en Hoogheemraden om vernietiging der verleende vergunning behoort te worden afgewezen.

Appellanten hebben aan den Raad van State ingezonden een exemplaar van den gedrukten inventaris van het oude archief van hun hoogheemraadschap, onder opmerking dat uit het voorwoord blijkt, dat Ged. Staten dat archief belangrijk genoeg hebben geacht om het op kosten der provincie te doen ordenen en beschrijven. Nog wijzen zij er op, dat het pand, waar men de bergplaats wil oprigten, aan de andere zijde wordt begrensd door eene broodbakkerij, 't welk al weder het brandgevaar vermeerdert.

Door Miltenburg is daarentegen aan den Raad van State een memorie ingediend om op de handhaving der vergunning aan te dringen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Tiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 30 *Maart* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

Aan de orde is:

I. het beroep van *den gemeenteraad van Alblasserdam, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting der gemeente voor* 1881.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

De Raad van de gemeente Alblasserdam trok op hare begrooting van inkomsten en uitgaven over 1881 voor subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur eene som van *f* 2100 uit.

Ged. Staten van Zuidholland overwogen, toen die begrooting aan hunne goedkeuring werd onderworpen, ten dien aanzien:

„dat bij het ontwerpen der begrooting van het Armbestuur voor 1881, te uitsluitend is gelet op de werkelijke uitgaven van 1879, terwijl door het Armbestuur zelf wordt toegestemd dat de winter van dat jaar door zijne strengheid en zijnen duur de uitgaven ten behoeve der armen *buitengewoon* deed stijgen.

„dat deze *buitengewone* toestand niet geacht kan worden een behoorlijke maatstaf te zijn voor het ontwerpen eener begrooting, waarbij men op de *gewone* behoeften het oog heeft;

„dat de begrootingen voor de jaren 1879, 1880 en 1881, voor onderstandskosten (Hoofdstuk I der uitgaven) de navolgende cijfers aanwijzen:

	1879.	1880.	1881.
Bedeeling in eetwaren . . .	*f* 180	*f* 190	*f* 400
„ „ brandstoffen. .	„ 5	„ 106	„ 120
„ „ kleedingstukken	„ 160	„ 197	„ 200
„ „ geld	„ 1300	„ 1300	„ 1600
Verplegingskosten	„ 275	„ 275	„ 200
	f 1920	*f* 2068	*f* 2520

„dat van eene inkrimping der armenverzorging — overeenkomstig de beginselen der Armenwet — door zulke cijfers niet blijkt, aangezien eene verhooging der sommen voor bedeeling in eetwaren met ruim *f* 200 en eene vermeerdering der bedeeling in geld met *f* 300 daar niet heenwijst;

„dat het totaal der uitgaven is geraamd:

voor 1879	op *f* 2337.50
„ 1880	„ „ 2303.50
„ 1881 na aftrek van het nadeelig saldo van 1879 op	„ „ 2805.—

waaruit blijkt dat het armbestuur beoogt de armenverzorging uit te breiden.”

En op grond dier beschouwingen besloten Ged. Staten voornoemd bij hunne Resolutie van 21/27 Dec. 1880, G. S. n⁰. 26, aan de door den Raad der gemeente Alblasserdam vastgestelde begrooting der plaatselijke inkomsten en uitgaven voor het dienstjaar 1881 hunne goedkeuring te onthouden.

Bij adres dd. 12 Januarij d. a. v. heeft de Gemeenteraad zich tegen dat besluit in hooger beroep voorzien bij Z. M. Erkennende, dat in de laatste jaren aan het Burgerlijk Armbestuur eene subsidie tot een minder bedrag werd toegekend, voert de Raad in hoofdzaak tot staving van zijn appel aan, dat de armoede in den laatsten tijd in zijne gemeente tot stilstand of achteruitgang der bronnen van bestaan, steeds vermeerdert, en dat alzoo eene grootere som noodig is om met de uiterste spaarzaamheid na herhaaldelijk ingeroepen en verkregen hulp der particuliere liefdadigheid in de allernoodzakelijkste eischen van het Armwezen te hulp te komen.

Ged. Staten, ter zake van dat adres gehoord, hebben bij hunne missive van 1/4 Februarij ll. n⁰. 40/1, de juistheid der overwegingen hunner bovenbedoelde resolutie nader geadstrueerd.

Nadat daarop krachtens Zr. Ms. magtiging van 12 Febr. ll. n°. 20 de overweging van dit geschil bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, was aanhangig gemaakt, heeft de Gemeenteraad nog eene memorie ingezonden, waarin gewezen wordt eenerzijds op de talrijkheid en den zeer hulpbehoevenden toestand der onderstand genietenden en anderzijds op het luttele van de eigene inkomsten van het Burgerlijk Armbestuur en op de onmogelijkheid om meer van particuliere bijdragen te trekken dan thans reeds bij wege zoo van maandelijksche als van buitengewone collecten geschiedt.

II. het beroep ingesteld door *den Gemeenteraad van Middelburg, tegen een besluit van Ged. Staten van Zeeland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot opheffing eener openbare school.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Op den 14 Julij 1880 werd door den Gemeenteraad van Middelburg eene verordening regelende het aantal lagere scholen en den omvang van het onderwijs vastgesteld, die bestemd was om in werking te treden tegelijk met de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* nº. 127). Daarbij werden 5 openbare lagere scholen in de gemeente aangewezen; Ged. Staten van Zeeland maakten, na deswege den betrokken schoolopziener en den Inspecteur van het lager onderwijs in Zeeland te hebben gehoord, eenige bedenkingen, onder andere ook omtrent het getal scholen, zijnde één minder dan de bestaande, Die bedenkingen gaven den Gemeenteraad aanleiding om de verordening te wijzigen en wel in dezen zin, dat er zullen zijn zes scholen, A, B en C voor jongens en meisjes, D en F uitsluitend voor meisjes, E uitsluitend voor jongens. Wat de scholen D en F betreft, werd bepaald dat op beide zou worden onderwijs gegeven in de vakken *a* tot *i* vermeld in art. 2 der wet, in de nuttige en fraaije handwerken voor meisjes en in de Fransche taal; school D zou zijn ingerigt voor 150 en school F voor 80 leerlingen; eindelijk werd aan de verordening toegevoegd een nieuw artikel 5, luidende: „De school F, zijnde de vroegere school D (hoofdonderwijzeres mej. Achilles) wordt met 30 April 1882 opgeheven.” Dit raadsbesluit is den 19 November ll. genomen. Maar bij besluit van 26 Nov.,/3 Dec. 1880 nº, 34 vonden Ged. Staten van Zeeland, gehoord het schooltoezigt, noodig hunne goedkeuring aan evengenoemd artikel 5 te onthouden, op grond dat 't niet voldoende gebleken en zelfs niet te verwachten is, dat zoo de bedoelde school F in 1882 wordt opgeheven, alsdan in de behoefte aan lager onderwijs voor meisjes te Middelburg in voldoende mate zal zijn voorzien.

Tegen dit besluit van Ged. Staten heeft de Gemeenteraad zich bij adres, dat op den 27 Dec. 1880 bij het Kabinet des Konings is ingekomen, voorzien bij Z. M. den Koning; op de gronden breedvoerig in dat stuk uiteengezet, verzoekt hij de vernietiging daarvan en de goedkeuring van zijn eigen besluit tot het opheffen van de bovenvermelde meisjesschool met 30 April 1882. Op dit adres gehoord, adviseren Ged. Staten dat daaraan geen gevolg worde gegeven en leggen een berigt van den districtschoolopziener over, die, op gronden door hem ontwikkeld en waarmede zij zich vereenigen, tot dezelfde conclusie komt.

De Raad van Middelburg geeft voor zijne beslissing in hoofdzaak de volgende motieven: De beide meisjesscholen in de nieuwe verordening genaamd D en F, waarvan respectivé hoofdonderwijzeressen zijn de juffrouwen Klaar en Achilles, hebben thans ieder ongeveer 70 leerlingen; op beide wordt in dezelfde vakken lager onderwijs gegeven; het schoolgeld op de eerste is *f* 20 à 30; op de tweede *f* 50. In het voorjaar van 1881 treedt de gemeente weder in het bezit van een uitmuntend schoolgebouw, dat sedert 1878 door het Rijk is gebruikt geweest als leerschool bij de Rijkskweekschool voor onderwijzers, omdat deze leerschool nu in een eigen schoolgebouw overgaat. In dat vrijkomende schoolgebouw wenscht de Gemeenteraad alsdan

de school D van mej. Klaar te plaatsen, die daar overvloedige ruimte zal vinden. De school F van mej. Achilles wordt dusverre gehouden in een gehuurd gebouw, waarover de gemeente met 1 Mei 1882 niet meer heeft te beschikken. Deze school telde tot 1879 gemiddeld slechts 40 leerlingen; zij is toen tot een getal van circa 70 geklommen, doordat eene bijzondere meisjesschool heeft opgehouden te bestaan. De Raad is ongenegen ten behoeve van deze school F een nieuw gebouw op te rigten, omdat 1°. er eigenlijk geen voldoende reden is om voor hetzelfde onderwijs op eene school ƒ 50, op eene andere ƒ 30 schoolgeld te doen betalen; 2°. de ruimte en inrigting van het gebouw (thans leerschool) voldoende zijn voor de leerlingen der beide scholen D en F; 3°. bovendien de uitbreiding en inrigting der Rijksleerschool, die van Rijkswege wordt ingerigt voor 300 leerlingen, jongens en meisjes, met een schoolgeld van slechts ƒ 12, van belangrijken invloed zal zijn op het getal leerlingen der gemeentescholen.

Ged. Staten beschouwen het questieuse art. 5 der verordening als een besluit tot vermindering van het aantal scholen in de gemeente, waarop volgens art. 19 La. *b* der nieuwe wet hunne goedkeuring wordt vereischt, terwijl art. 14 der wet het beroep op den Koning uitsluit; hoewel in art. 19 weder eenige artikelen der Gemeentewet worden aangehaald, waarin sprake is van voorziening bij den Koning.

Ten aanzien van de zaak zelve, oordeelen Ged. Staten in overeenstemming met het schooltoezigt, dat het getal leerlingen, die de meisjesschool F bezoeken (hoewel het schoolgeld aldaar hooger is dan op de school D) bewijst, dat die school eene behoefte vervult; dat bij zamenvoeging van de beide scholen D en F de klassen grooter zouden worden dan voor het meer uitgebreid lager onderwijs wenschelijk is: moet men dientengevolge tot het vormen van parallelklassen overgaan, dan is het de vraag of het gebouw, waarin nu nog de Rijksleerschool wordt gehouden, groot genoeg zal zijn (de Gemeenteraad beweert dat dit wel het geval is); wijders verwachten Ged. Staten niet, dat de nieuwe Rijksleerschool zoo grooten invloed op het bezoek der beide meisjesscholen zal hebben, als de Gemeenteraad veronderstelt; immers die leerschool is voor jongens en meisjes beide, en het onderwijs in het Fransch zal daar alleen in avondklassen worden gegeven, welke twee zaken niet door alle ouders van schoolgaande meisjes worden verkozen. In allen geval, aldus adviseert de districtsschoolopziener, waarmede Ged. Staten zich vereenigen, is de vermindering van leerlingen op de beide meisjesscholen vóór of in 1882, welke de Gemeenteraad verwacht, slechts eene mogelijkheid en levert dus geen voldoend motief voor het raadsbesluit tot opheffing, en zoo de reden van die verwachting in het hooge schoolgeld van school F ligt, dan kan de Raad dit onder goedkeuring des Konings wijzigen. Nadat deze zaak met 's Konings magtiging, door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 25 Februarij 1881 n°. 613, afd. O, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is bij deze Afdeeling ingekomen een brief van B. en W. van Middelburg, houdende dat de Gemeenteraad geen nadere stukken indient.

III. het beroep van *den Gemeenteraad van St. Maartensdijk, van een besluit van Ged. Staten van Zeeland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit betreffende de regeling der jaarwedden van de onderwijzers aldaar.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

De feiten, die aanleiding hebben gegeven tot het geschil, waarvan de overweging krachtens Zr. Ms. magtiging van 25 Febr. ll. n°. 23 bij den Raad van State is aanhangig gemaakt, komen neêr op het volgende:

Bij besluit van den Raad der gemeente St. Maartensdijk van 27 December 1878 werd de jaarwedde voor den toen aan de openbare school te benoemen hulponderwijzer op *f* 600 met een gratificatie van *f* 100 's jaars voor ieder vol jaar dienst, doch dit alleen voor de eerste drie jaren, bepaald.

Ged. Staten van Zeeland hebben destijds, bij resolutie van 7 Maart 1879, vrijheid gevonden aan dusdanige regeling hunne goedkeuring te hechten.

En dienovereenkomstig is dan ook alstoen C. A. van der Reest ter vervulling der vacature aangesteld.

Bij besluit van den 23 Nov. 1880 n°. 26, is de Gemeenteraad naar aanleiding der nieuwe wet op het lager onderwijs overgegaan tot nieuwe regeling van de jaarwedden der aan de openbare school werkzaam zijnde onderwijzers.

Daaronder ook van die van genoemden C. A. van der Reest.

De Raad heeft die daarbij bepaald op *f* 600, met dien verstande evenwel dat de bewuste gratificatie van *f* 100 p. a. zal voortduren tot 1 Maart 1882.

Aan die regeling hebben Ged. Staten bij resolutie van 7 Januarij 1881 n°. 33/40, hunne goedkeuring onthouden, als huns inziens strijdig met hetgeen art. 86 der nieuwe wet aan de in dienst zijnde onderwijzers verzekert.

Bij adres van 26 Januarij d. a. v. is de Gemeenteraad van die resolutie in beroep gekomen bij Z. M., in substantie op grond hiervan, dat naar zijn oordeel althans, dusdanige tijdelijke gratificatie (van *f* 100) als waarvan hier de rede is, en aan wier uitkeering over de bedongene drie jaren overigens niets wordt te kort gedaan, — niet begrepen is onder de *jaarwedde* of de *wisselende inkomsten*, waarvan art. 86 der wet handelt.

Ged. Staten, ter zake gehoord, geven daarentegen als hunne meening te kennen, dat „premien op een vol jaar verblijf in de gemeente ten dienste van haar lager onderwijs beschouwd moeten worden als een gedeelte der jaarwedde van den onderwijzer, die daarop benoemd is," immers en in allen gevalle als eene door hem genoten wordende „wisselende inkomst."

Bij memorie gedagteekend 12 Maart ll. heeft het Gemeentebestuur aan den Raad van State nog eenige opgaven verstrekt omtrent de jaarwedden van de andere (hulp) onderwijzers aan dezelfde school. Deze genieten alle drie slechts *f* 600 in eens af. Zelfs die, welke reeds 20 jaren aan de school verbonden is en eene acte heeft voor het onderwijs in het Fransch, terwijl van der Rest geenerlei bijacte of aanteekening op zijne hulponderwijzersacte bezit. Naar het Gemeentebestuur vermeent, kan niet gevorderd worden, dat de jaarwedden, ook van die ambtgenooten, „tot *f* 700 gebragt zouden worden." Afkeuring alzoo van de door hem vastgestelde regeling zou leiden tot blijvende bevoorregting van den een en tot ontevredenheid en verslapping van ijver bij de anderen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Elfde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 6 *April* 1881

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen : Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

Aan de orde is:

I. het beroep van *het hoofdbestuur van het waterschap Westerwolde, van een besluit van Ged. Staten van Groningen, houdende vernietiging van een besluit van het bestuur van Westerwolde om het buitenwater door houten dammen te keeren.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Op 26 November 1880 werd, na afdoening der aan de orde gestelde zaken, op een mondeling door een der leden gedaan voorstel, door het Hoofdbestuur van het waterschap Westerwolde besloten de Ruiten Aa bij ter Apel, de Mussel Aa bij de Overlaat nabij de ijzeren Klap te Stads-Musselkanaal, en den Stads-Nieuwepolder, binnen een maand na de dagteekening van het besluit, voor rekening van het waterschap Westerwolde door goede dammen af te dammen, om het buitenwater te keeren. De voorzitter van het Hoofdbestuur gaf bij schrijven van den volgenden dag aan Ged. Staten van Groningen te kennen, dat hij het genomen besluit in strijd achtte met de wetten en reglementen, weshalve hij, ter voldoening aan art. 69 van het reglement voor het waterschap Westerwolde (*Prov. Blad* 1878, n°. 43) de uitvoering van het besluit had geschorst totdat door Ged. Staten daaromtrent zou zijn beslist.

Bij hun besluit van 31 Dec. 1880 overwogen Ged. Staten in de eerste plaats dat volgens art. 20 van het Reglement van orde voor de vergaderingen van het Hoofdbestuur van het waterschap Westerwolde (naar aanleiding van art. 102 van het Be-

stuursreglement op 2 Sept. 1880 door het Hoofdbestuur vastgesteld en op 17 Sept. 1880 door Ged. Staten goedgekeurd) mondelinge voorstellen vóór de sluiting eener zitting gedaan, in eene volgende vergadering worden behandeld, en dat dus het bovenvermelde besluit van 26 Nov., genomen naar aanleiding van een mondeling vóór de sluiting der zitting gedaan voorstel dat onmiddellijk behandeld was, als ontijdig genomen en derhalve als formeel onwettig moest worden beschouwd.

Verder wordt gezegd dat in allen gevalle de inhoud van het besluit in strijd is met de beginselen welke bij de op- en inrigting van het waterschap Westerwolde hebben gegolden. Dit wordt nader uiteengezet in de volgende overwegingen:

„dat uit de stukken betrekkelijk de op- en inrigting van het waterschap Westerwolde blijkt, dat, naar het oordeel der Staten, de Drentsche gronden, tot het gebied van de Ruiten Aa en de Mussel Aa behoorende, niet onder het waterschap Westerwolde zouden worden gebragt,, ofschoon het water, dat deze stroompjes opleveren, voor een deel in het gebied van het waterschap Westerwolde valt; dat uit deze buitensluiting van Drenthe's territoir in geenen deele volgt dat het ter Apelerkanaal met den waterafvoer uit Drenthe in verbinding staande, zou dienen te worden afgesloten; dat tegen zoodanige afsluiting zich dan ook verzetten wettig verkregen en bestaande toestanden, waarvan de opheffing niet ligt binnen de magt van het waterschapsbestuur, en zulks op grond *en* van het op $\frac{\text{18 Augustus}}{\text{24 September}}$ 1824 tusschen Nederland en Hannover gesloten grenstractaat, behelzende in art. 34 de regeling van den waterafvoer door een sloot in de Ruiten Aa ten zuiden van ter Apel *en* van door de Hooge Regering goedgekeurde inlating van het Emmercompascuum;

Overwegende: dat dan ook de geest van art. 52 van het reglement voor het waterschap Westerwolde niet toelaat eene afsluiting van den waterafvoer langs het ter Apeler kanaal in strijd met bestaande en behoorlijk geregelde toestanden aan te nemen;

Overwegende: wat het slaan van een dam voor de afwatering, bij den nieuwen Stadspolder betreft, dat de Stadspolder voor het leggen van de nieuwe Statenzijl eene vrije onbelemmerde uitwatering had naar de zee op de uitmonding van de rivier de Aa met eigen zeesluisje; dat sedert den bouw van de nieuwe Statenzijl deze natuurlijke uitwatering voor een kunstmatige heeft plaats gemaakt, maar dat noch daaruit, noch uit de organisatie van het waterschap Westerwolde, voortvloeit, dat de Stadspolder, als niet opgenomen onder het waterschap Westerwolde, het regt op uitwatering langs de Aa zoude hebben verloren;

Overwegende: dat dan ook in de vergadering der Staten van Julij jl., bij de behandeling der vraag, of de gronden van den Stadspolder dienden te worden opgenomen onder het waterschap Westerwolde, het regt van den Stadspolder op waterafvoer langs de Aa noch door hen die vóór de opneming, noch door hen die zich daartegen verklaarden, is betwist;

Overwegende: dat alzoo door het slaan van een dam voor de afwatering bij den nieuwen Stadspolder op willekeurige wijze inbreuk zoude worden gemaakt op een regtens bestaanden toestand."

Ged. Staten hebben mitsdien aangenomen dat door den voorzitter van het Hoofd-

bestuur teregt bezwaren waren ingebragt tegen de uitvoering van het hiervoren vermelde besluit van dat bestuur van 26 Nov. 1880, en besloten, dat besluit te vernietigen en alzoo buiten werking te stellen.

Ten gevolge van een besluit in eene vergadering van het Hoofdbestuur van het waterschap Westerwolde van 10 Januarij 1881 genomen, is nu een adres van dat bestuur aan Z. M. den Koning ingezonden, gedagteekend 21 Januarij 1881, waarbij op grond van art. 107 van het reglement voor Westerwolde in beroep wordt gekomen van het besluit van Ged. Staten.

Het Hoofdbestuur verwijst in de eerste plaats naar zijn adres aan den Koning van 29 November 1880, houdende het verzoek om niet goed te keuren eene verordening van de Staten van Groningen omtrent den waterafvoer uit het Stadskanaal langs de Pekel Aa en de Westerwoldsche Aa naar buiten door de Statenzijl, voor zoover daarbij het afstroomen niet of door de Koppelsluis wordt toegestaan. Het bestuur trachtte daarbij aan te toonen dat het waterschap steeds aan het gevaar van overstrooming zal blootgesteld blijven, zoolang het gemeentebestuur van Groningen, geheel naar eigen believen, ten behoeve van zijne nieuw aangelegde en nog gegraven wordende kanalen, het waterpeil op de Ruiten Aa bij ter Apel en op de Mussel Aa bij de zoogenaamde ijzeren klapbrug door middel van een overlaat regelt. In verband met het destijds aangevoerde wenscht het bestuur er vooral 's Konings aandacht op te vestigen dat eene afsluiting van den buitenwaterstaat voor het waterschap Westerwolde eene bepaalde noodzakelijkheid is. Die noodzakelijkheid gaf dan ook aanleiding tot het besluit van 26 November 1880.

Hoe de inhoud daarvan in strijd zou zijn met de beginselen welke bij de op- en inrigting van het waterschap gegolden hebben, vat het bestuur niet. Het beginsel toch is z. i. geweest, dat alle gronden die het water langs de Westerwoldsche Aa door de Statenzijl afvoeren, onder het waterschap behooren te worden opgenomen. Het bestuur wijst er op dat het 5e en het 6e onderdeel van Reiderland niet in het waterschap Westerwolde zijn opgenomen, omdat zij hunne dijken langs de Pekelder-Aa zoodanig hadden gesloten dat eene bemaling hunner gronden op de Aa niet meer kon plaats hebben, en dat om dezelfde redenen in de laatste vergadering der Staten ook het 4e onderdeel van Reiderland van het waterschap Westerwolde is losgemaakt.

Hierdoor zegt het bestuur, mag men toch ongetwijfeld tot de conclusie komen, dat geen water, uit gronden of kanalen buiten het waterschap gelegen, binnen hetzelve mag worden gebragt.

Het bestuur ontkent niet, dit werd ook reeds in zijn adres van 29 November 1880 gezegd, dat het water der rivieren die in Drenthe ontspringen en haren loop nemen langs Westerwolde, door de Statenzijl moet worden ontlast, maar meent dat dit toch zeker ophoudt wanneer, gelijk bij ter Apel geschiedt, op eene geheel willekeurige wijze de bedding van die stroomen wordt verlegd, het peil verhoogd en tot andere doeleinden dienstbaar gemaakt. En ook aan de Mussel-Aa heeft, volgens het bestuur, het gemeentebestuur van Groningen den natuurlijken loop ontnomen, door daarin bij de zoogenaamde ijzeren klapbrug een overlaat te plaatsen ten einde aldaar den waterstand te kunnen beheerschen en onophoudelijk het water uit het Stadskanaal in het waterschap Westerwolde te zenden.

Het bestuur zegt dat ten aanzien van de waterafleiding bij de doorsnijding van de Mussel Aa door het Stadskanaal op 1 April 1853 door Gedep. Staten bepaald is, dat op de zaak zou kunnen teruggekomen worden, wanneer die werken niet aan het doel mogten beantwoorden of wanneer andere omstandigheden daartoe aanleiding mogten geven. Het bestuur meent dat die andere omstandigheden door de regering der stad Groningen overvloedig zijn geschapen.

Het bestuur ontkent niet dat door het in 1824 tusschen Nederland en Hannover gesloten grenstractaat en door de inlating van het in Drenthe gelegen Emmer compascuum, door de Hooge Regering goedgekeurd, wettige regten zijn verkregen, maar meent dat met grond mag worden betwijfeld of deze van zoodanigen aard zijn dat het waterschap Westerwolde mag worden overstroomd; te meer daar de Commissie voor de verbetering en vereeniging der scheepvaartkanalen en de verdeeling der provincie in nieuwe waterschappen, in haar rapport aan Ged. Staten van 29 Mei 1873 zegt: dat de waterafvoer door het grenstractaat zoo buitengewoon slecht is geregeld, dat er aan verbetering van den landbouw niet alleen niet kan worden gedacht, maar dat het den landbouwers der grensstreken moeijelijk valt, bij al de inspanning die zij zich getroosten, tot welstand te komen.

Het bestuur wijst nog op art. 43 van het convenant voor de inlating in de kanalen der stad Groningen van de producten der Oostermoersche veenen, den 17 Mei 1843 gesloten tusschen de stad Groningen en eenige Drentsche marken van het Oostermoer en Zuiderveld, volgens welk artikel, bijaldien het winterpeil op de Oostermoersche vaart ter plaatse waar de Tjassenswijk er in valt, lager bevonden wordt dan op het peil op het Stadskanaal, de markgenooten in die wijk een overlaat moeten maken en die wijk in behoorlijken staat brengen om het overtollige water in het Stadskanaal naar de Oostermoersche vaart af te leiden. Dit artikel, zegt het bestuur, wordt dood gezwegen, niettegenstaande de groote behoefte, die er reeds sedert jaren aan de daarbij bedoelde overlaat bestaat.

Het bestuur meent dat uit dit artikel en al het vroeger aangevoerde duidelijk blijkt dat alleen de natuurlijke toevoer van water uit de Ruiten Aa en de Mussel Aa door het waterschap Westerwolde behoort te worden ontvangen, maar niet het water dat door kunstmatige inrigtingen uit gronden en kanalen buiten het waterschap en zelfs buiten de provincie daarheen wordt weggeschaft.

Wat de afwatering van den nieuwen Stadspolder betreft, het bestuur is van oordeel dat de gronden van dien polder ten koste van het waterschap Westerwolde voorregten genieten boven het 5e, 6e en het 4e onderdeel van Reiderland, die, zooals vroeger gezegd is, alle waterontlasting op de kanalen van Westerwolde moesten doen ophouden om daaronder niet te worden opgenomen of er van te worden losgemaakt.

Indien het waar is, zegt het bestuur, wat Ged. Staten overwegen, dat de geest van art. 52 van het reglement voor Westerwolde de afsluiting van den buitenwaterstaat, waartoe besloten werd, niet toelaat, dan wordt het waterschap Westerwolde, met zooveel moeite na jaren strijd en arbeid opgerigt, gebruikt om andere waterschappen hun water te helpen ontlasten, zonder te vragen of dit billijk of wettig is; dan wordt tot eene doode letter gemaakt art. 1 van het Grondreglement voor de waterschappen in de provincie Groningen, goedgekeurd bij K. B. van 6 December

1852 n°. 15, luidende: „Elke vereeniging van gronden die is of zal worden daar- „gesteld om in haar geheel door dezelfde werken tegen het water beschermd te „worden, of den stand en den loop van het water binnen den bepaalden omvang van „dat geheel te regelen, is een waterschap", en dan wordt eene onmogelijkheid de uitvoering der bepaling van art. 52 van het reglement voor Westerwolde: Aan het hoofdbestuur is opgedragen het toezigt over de afsluiting van den buitenwaterstaat.

Ged. Staten van Groningen, omtrent dit adres gehoord, zeggen in de eerste plaats dat het Hoofdbestuur ten onregte een beroep doet op art. 107 van het waterschaps-reglement, welk art. zegt dat alle geschillen tusschen het bestuur en de ingelanden of tusschen de ingelanden onderling, rakende de uitlegging of toepassing van het reglement, beslist worden door Ged. Staten behoudens beroep op den Koning. Er is hier toch niet een zoodanig geschil; het bestuur heeft dan ook wel eene kennisgeving van het beroep gedaan aan Ged. Staten, zooals het art. aan de in beroep komende partij voorschrijft, maar niet eene kennisgeving aan de andere partij, zooals het art. ook voorschrijft, omdat er geene tegenpartij is aan te wijzen.

Ged. Staten hebben hun regt van beslissing ontleend aan art. 69 van het reglement regelende de bevoegdheid van den voorzitter tot schorsing van bestuursbesluiten in strijd met wetten of reglementen. De twee artikelen regelen geheel verschillende onderwerpen. Dat de beslissingen van Ged. Staten ten aanzien van besluiten strijdig met wetten of reglementen (art. 69) onderworpen zouden zijn aan het beroep, bij art. 107 gegeven van uitspraken in administratieve geschillen, kan zonder uitdrukkelijke bepaling, naar het oordeel van Ged. Staten, niet worden aangenomen. Zij achtten dus het Hoofdbestuur niet ontvankelijk in zijn beroep.

Verder wijzen Ged. Staten er op, dat, zooals in hun besluit werd overwogen, het besluit van het bestuur genomen is in strijd met het reglement van orde, waarvan zij een uittreksel overleggen, en schrijven het stilzwijgen van het bestuur omtrent dit punt toe aan gemis van afdoende gronden tot verdediging van zijn besluit.

Maar bovendien was het vernietigde besluit naar het oordeel van Ged. Staten in strijd met de beginselen welke bij de op- en inrigting van het waterschap Westerwolde hebben gegolden. Tot beginsel is daarbij niet aangenomen, zooals het bestuur beweert, dat *alle* gronden die het water langs de Westerwoldsche Aa door de Statenzijl afvoeren, in het waterschap moesten worden opgenomen; want dan moeten er ook Pruissische en Drentsche gronden binnen getrokken zijn. Het aangenomen beginsel is alleen dit, dat gronden die geen belang hebben bij den waterafvoer langs de Westerwoldsche Aa, ook niet tot het waterschap moesten gebragt worden. De gevolgtrekking door het Bestuur gemaakt, dat geen water van gronden of kanalen buiten het waterschap gelegen, er binnen mag gebragt worden, is even onjuist als het door het bestuur vooropgezette beginsel zelf. Het bestuur betwist dan ook niet dat gronden niet tot het waterschap behoorende, toch een regt op waterafvoer langs de Westerwoldsche Aa hebben, maar acht het waterschap alleen verpligt den natuurlijken, geen kunstmatigen toevoer van water te ontvangen. Intusschen zou het besluit van het bestuur ook den geoorloofden, natuurlijken, toevoer beletten; hieruit volgt van zelf dat de afsluiting ongeoorloofd is; het bestuur zou zich ook daardoor plaatsen boven de Staten en boven het hooger uitvoerend gezag; de uitvoering van zijn besluit

zou in onderscheidene opzigten indruischen tegen meer algemeene waterstaatsbelangen, waarmede bij de oprigting van het waterschap Westerwolde rekening moest gehouden worden en dan ook is gehouden. Op deze gronden adviseren Ged. Staten tot handhaving van hun besluit.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 26 Febr. 1881.

Sedert is bij de Afdeeling ingekomen eene memorie van B. en W. van Groningen, waarin wordt aangedrongen op handhaving van het besluit van Ged. Staten. De Ruiten Aa en de Mussel Aa, zeggen B. en W., zijn takken van de rivier de Westerwoldsche Aa, welke laatste het water altijd naar zee heeft afgevoerd en moet blijven afvoeren. Het Stadskanaal heeft wel die riviertakken doorsneden; daarin kan echter niet alleen geen reden gelegen zijn om de bovenwaarts gelegen takken eenvoudig af te dammen en zoo al het water op het Stadskanaal te brengen en verder langs Veendam af te voeren, maar de waterafvoer door Westerwolde is door die doorsnijdingen verminderd. Wanneer al het afkomende bovenwater van de Ruiten Aa en de Mussel Aa langs het Stadskanaal wordt afgevoerd, dan zal 1°. de scheepvaart, die nu reeds door het vele stroomen dikwijls wordt belemmerd, gedurig geheel moeten worden gestaakt, 2°. de afwatering van vele landen op het kanaal in hooge mate worden benadeeld en vele lager gelegen landen gedurig onderloopen, terwijl te Veendam de toestand, die tegenwoordig reeds zoo aanhoudend tot klagen aanleiding geeft, geheel onhoudbaar dreigt te worden.

B. en W. achten voorts het besluit tot afdamming van de genoemde riviertakken in zonderlingen tweestrijd met het besluit door het Hoofdbestuur van Westerwolde genomen om eenige duizenden guldens uit te trekken voor verdieping en verbreeding van het benedengedeelte der Westerwoldsche Aa. Dit geld te besteden om het water van de Ruiten Aa en de Mussel Aa beter te kunnen afvoeren, zou, naar het oordeel van B. en W., onnoodig zijn indien die riviertakken werden afgedamd.

II. het beroep van *den gemeenteraad van Franeker tegen een besluit van Gedep. Staten van Friesland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit betreffende de regeling der jaarwedden van de onderwijzers.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De gemeenteraad van Franeker heeft, bij besluit van 21 October jl., eene verordening vastgesteld en aan de goedkeuring van Ged. Staten van Friesland onderworpen, regelende de jaarwedden der openbare onderwijzers in de hun toekomende vergoeding voor het gemis van vrije woning.

Bij hun besluit van 11 Nov. hebben Ged. Staten hunne goedkeuring aan dat besluit onthouden, en de vergoeding voor het gemis van vrije woning zelve bepaald.

De Gemeenteraad heeft zich daarover eerst tot den Minister van Binnenlandsche Zaken gewend en eenige dagen later tot den Koning. Op het schrijven van den Minister is door dezen aan Burg. en Weth. geantwoord. Het adres aan den Koning

is als beroep tegen het besluit van Ged. Staten bij deze Afdeeling aanhangig gemaakt.

De bezwaren van den Gemeenteraad betreffen zoowel de weigering van goedkeuring aan de door hem geregelde jaarwedden als de bepaling der vergoeding voor het gemis van vrije woning.

Wat betreft het bedrag der jaarwedden wordt door den Raad aangevoerd dat de onderwijzer van school A volgens de tot hiertoe bestaande verordening eene jaarwedde heeft van *f* 1100 en *f* 25 per jaar voor iederen schoolgeld betalenden leerling; dat hij dien ten gevolge sedert zijne aanstelling tot en met 1879 aan wisselende inkomsten gemiddeld per jaar heeft genoten *f* 823.44, makende met zijne vaste jaarwedde *f* 1923.44; dat de Raad hem daarom voor het vervolg heeft toegelegd eene jaarwedde van *f* 1600 en *f* 10 per jaar voor iederen leerling, makende voor de 37 leerlingen die er thans zijn *f* 370, dus met de vaste jaarwedde *f* 1970.

Dat de onderwijzer van school B eene jaarwedde heeft van *f* 900, benevens *f* 0.75 per kwartaal voor ieder kind, dat boven het getal van 80 de school bezoekt; dat hij dientengevolge over de jaren 1875—79 aan wisselende inkomsten gemiddeld per jaar heeft genoten *f* 360.60, makende met zijne vaste jaarwedde *f* 1260; dat de Raad hem daarom voor het vervolg heeft toegelegd eene jaarwedde van *f* 1200 en 50 ct. voor iederen leerling per jaar, makende voor de 230 leerlingen *f* 115, dus met de vaste jaarwedde *f* 1315.

Dat de jaarwedde van den hoofdonderwijzer van school C onveranderd is gelaten.

De schoolopziener van het eerste district Leeuwarden, door Ged. Staten gehoord, is van oordeel, dat deze regeling niet aan art. 86 der wet voldoet, omdat dit artikel voorschrijft, dat de onderwijzers, bij het in werking treden der wet in dienst, eene jaarwedde moeten genieten ten minste gelijk aan die welke op dat tijdstip aan hunne betrekking verbonden was, vermeerderd met de door hen genoten wisselende inkomsten; dat de Raad nu het bedrag der jaarwedde en toegelegde wisselende inkomsten wel even hoog raamt, als het tot dusver door de onderwijzers genotene, maar niet hunne jaarwedden op het genotene bedrag vaststelt of hun dat verzekert.

Ged. Staten zijn van oordeel, dat de wet met het stelsel van veranderlijke of wisselende inkomsten heeft gebroken en de belooning van den onderwijzer eene vaste jaarwedde moet zijn; dat eene heffing van ieder schoolgaand kind ten behoeve van den onderwijzer niet geoorloofd is, en in strijd met de wet.

Tegen deze meening van Ged. Staten beweert de Raad, dat art. 86, van de jaarwedde gewagende, bedoelt de som der inkomsten van verschillenden aard door den onderwijzer uit de gemeentekas genoten; dat de Minister in de Mem. v. Beantw. op het V. V. uitdrukkelijk verklaard heeft, dat de vaste jaarwedde altijd het minimum moet bedragen, maar dat het aan de gemeentebesturen niet verboden is den onderwijzer aandeel toe te kennen in de schoolgelden, doch dat aandeel niet mag strekken in mindering van het minimum; eindelijk, dat van heffing van ieder schoolgaand kind ten behoeve van den onderwijzer in het besluit van den Gemeenteraad geen spraak is; het aantal leerlingen wordt aangenomen als maatstaf voor dit deel der belooning.

Op deze gronden verzoekt app. Z. M. eene regeling vast te stellen overeenkomstig de verordening door hem ter goedkeuring aangeboden, en, zoo hieraan niet mocht kunnen worden voldaan, den Raad in de gelegenheid te stellen de verordening te

herzien omdat alsdan de wisselende inkomsten, hoe wenschelijk en nuttig het behoud daarvan zij, zullen moeten vervallen.

Ged. Staten, op het adres van den Raad gehoord, betoogen in hun ambtsberigt, dat, vermits de wet van 1857 in art. 19 bepaalde dat den hoofdonderwijzer eene jaarwedde werd toegelegd, maar de wet van 1878 in art. 26 voorschrijft, dat aan elken onderwijzer een *vaste* jaarwedde moet worden toegelegd, uit de invoeging van dat woord *vaste* blijkt, dat onder de nu geldende wet geen wisselende inkomst meer mag worden genoten; dat de woorden des Ministers niet kunnen gelden tegen de bepalingen der wet zelve; dat in allen gevalle art. 86, voorschrijvende dat de genoten wisselende inkomsten naar zekeren maatstaf op een bepaald bedrag, als een vaste som zullen gesteld en bij de jaarwedde gevoegd worden, voor de daar bedoelde onderwijzers eene vaste jaarwedde vordert en de voortduring der wisselende inkomsten niet gewild heeft; dat bij eene regeling, zooals de Gemeenteraad van Franeker die heeft gemaakt, het getal leerlingen slechts in geringe mate behoeft te dalen om te leiden tot het gevolg, dat des onderwijzers jaarwedde lager wordt dan hetgeen hem volgens art. 86 moet worden verzekerd.

In het antwoord van den Minister op des Gemeenteraads aan hem gerigt schrijven, wordt gezegd, dat, vermits de onderwijzer der school A, op 1°. November jl. aan jaarwedde en wisselende inkomsten te zamen *ƒ* 1923 44 genoot en de onderwijzer der school B *ƒ* 1260.60, volgens art. 86 de jaarwedde van elk hunner ten minste op dat bedrag moet bepaald worden en het niet vrijstaat hun dat bedrag toe te leggen deels als jaarwedde, deels als wisselende inkomsten.

In een schrijven aan den Raad van State maken Burg. en Weth. de opmerking, dat de regeling van de jaarwedden der onderwijzers, die met het in werking treden der nieuwe onderwijswet in functie waren (eene regeling krachtens art. 86 der wet van 17 Aug. 1878 *Stbl.* n°. 127) niet aan de goedkeuring van Ged. Staten behoeft onderworpen te worden.

De onderwijzer van school A heeft aan deze Afdeeling verzocht, hare aandacht te schenken aan zijn tweede verzoekschrift, in het laatst des vorigen jaars aan Gedep. Staten gericht, waarin hij heeft trachten aan te toonen dat de regeling zijner jaarwedde op geen zuiveren grondslag berust; hij zendt evenwel geen afschrift van dat verzoekschrift in.

Wat betreft de vergoeding voor het gemis van vrije woning, had de Raad geoordeeld dat eene som van *ƒ* 200 's jaars, voor elken onderwijzer voldoende was.

Daartegen zijn genoemde onderwijzers opgekomen bij Ged. Staten, bewerende dat het niet mogelijk is voor die som eene geschikte woning te huren.

Burg. en Weth. betoogden, dat die som altijd is geregeld geweest in verband met de jaarwedden, en de inkomsten der onderwijzers door een en ander hooger zijn dan die van eenig ander ambtenaar in de gemeente; dat de onderwijzer Felkers een huis bewoont, dat hem in eigendom toebehoort en aan alle eischen eener door de gemeente verstrekte woning zou voldoen, welk huis verhuurd wordende niet meer dan *ƒ* 200 huur zou doen; dat hetzelfde het geval is met den onderwijzer Nauta. Volgens de aangifte van dezen voor de personeele belasting bedraagt de huurwaarde van zijn

huis niet meer dan ƒ125. Felkers heeft voor die belasting de huurwaarde van zijne woning opgegeven als ƒ140.

De districtsschoolopziener schreef, dat volgens bericht van den arrondissements-schoolopziener te Franeker eene woning zonder tuin voor een gehuwden hoofd-onderwijzer tegen ƒ200 's jaars sedert tal van jaren niet te verkrijgen is, en de vergoeding, naar zijn oordeel, ƒ300 of ten minste ƒ250 moet bedragen; dat de aangegeven huurwaarde voor de personele belasting niets bewijst, omdat die gewoonlijk beneden den werkelijken huurprijs blijft.

Ged. Staten hebben daarop bij hun besluit van 11 Nov. 1880 de vergoeding voor elk der drie onderwijzers bepaald op ƒ250 's jaars.

In zijn adres aan den Koning voert het Gemeentebestuur hiertegen, behalve het reeds vermelde, alleen aan, dat het college van Ged. Staten niet geacht kon worden in die mate met den plaatselijken toestand bekend te zijn, als het Gemeentebestuur. Ged. Staten merken daartegen op, dat hunne beslissing gesteund wordt door het advies van den arrond.-schoolopziener, die tal van jaren te Harlingen woont, en geacht kan worden met de plaatselijke omstandigheden van Franeker volkomen bekend te zijn; voorts dat in alle standen thans voor de woning andere en hoogere eischen worden gesteld dan vóór eenige jaren, en dat het gemeentebestuur daarmede geene rekening houdt, als het beweert, dat de hoofdonderwijzer zich met dezelfde vergoeding voor huishuur moet tevreden stellen als reeds vóór tal van jaren werd bepaald.

Ged. Staten gaven tevens als hunne meening te kennen, dat de bepaling der bedoelde vergoeding door hen gedaan wordt in het hoogste ressort. De Minister verklaart echter in zijn bovenvermeld schrijven aan het Gemeentebestuur, dat art. 14 der wet aan dat bestuur de bevoegdheid geeft, om van het besluit van Ged. Staten bij den Koning in beroep te komen.

De drie onderwijzers hebben elk een schrijven aan deze Afdeeling ingezonden; omtrent de vergoeding voor huishuur komt in die brieven het volgende voor:

De onderwijzer van Batenburg verklaart, dat hij jaarlijks f 360 verwoont, en zijn huis niets meer is dan een zeer gewoon burgerhuis op netten stand, bevattende beneden twee kleine kamers en keuken; boven twee kleine kamers, ééne groote en een dienstbodenkamertje; achter het huis een bleekje, groot 30 M^2.

De onderwijzer H. Nauta verklaart, dat hij met Mei een pand gaat bewonen, dat op eene huurwaarde van f 250 is geschat en niet beneden f 400 kan bewoond worden, welk huis volstrekt niet gerekend kan worden boven zijn stand te zijn; dat voorts ieder burger van Franeker weet, dat voor f 200 in de verste verte geen fatsoenlijk huis geëvenredigd aan den stand van hoofdonderwijzer aldaar is te huren.

De onderwijzer Felkers eindelijk verklaart, dat juist de ervaring, dat telken jare de huurprijzen verhoogd worden, hem genoopt heeft eene burgerwoning aan te koopen; dat deze, bestaande uit twee benedenkamers en een bovenkamertje, met eenige noodige herstellingen, hem op ± ƒ4000 komt te staan, en dat zeker rente, grondbelasting en jaarlijksch onderhoud niet uit eene toelage van ƒ200 zouden kunnen worden bestreden.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Twaalfde Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 13 *April* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 1 April 1881, n°. 3, houdende beslissing in het geschil over *de woonplaats van de arme krankzinnige Treintje van Weeren of van Weerden, toen zij in Junij* 1880 *in het krankzinnigengesticht te 's Hertogenbosch werd opgenomen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 83).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil over de woonplaats van de arme krankzinnige Treintje van Weeren of van Weerden, toen zij in Junij 1880 in het krankzinnigengesticht te 's Hertogenbosch werd opgenomen;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 Maart 1881, nº. 85;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 30 Maart 1881, nº. 1385, Afd. Binn. bestuur;

Overwegende: dat de genoemde behoeftige is geboren den 29 Aug. 1830 in de gemeente Slochteren, dat zij is ongehuwd en geen beroep heeft uitgeoefend;

dat zij verscheidene jaren heeft geleefd met Harm Middel, wonende te Zandberg in de gemeente Odoorn, nabij het Stadskanaal;

dat zij in November 1879, toen Middel haar had verstooten, is opgenomen bij haren broeder te Muntendam, doch in het begin van Maart 1880, wegens oneenigheid met de vrouw van haren broeder, diens huis weder heeft verlaten en zich als meid of huishoudster heeft verhuurd bij Arend Leugs, arbeider te Slochteren, onder voorwaarde dat zij zou ontvangen tot Mei 1880 *f* 2, en, als het goed beviel, van Mei 1880 tot Mei 1881, f 15;

dat zij echter nu ruim drie weken weder uit het huis van Leugs en uit de gemeente Slochteren is vertrokken, medenemende het haar verschuldigde loon en hare kist met kleederen; dat zij volgens de verklaring van Arend Leugs gedurende den korten tijd, dat zij bij hem heeft gewoond, haar huiswerk goed heeft verrigt en hem wel somtijds een weinig zonderling, maar niet krankzinnig is voorgekomen;

dat zij, uit Slochteren vertrekkende, aanvankelijk schijnt gegaan te zijn naar Hoogezand; dat evenwel niet met zekerheid gebleken is, waar zij zich den eerstvolgenden tijd opgehouden heeft en alleen vaststaat, dat zij eenige weken later, in het begin van Mei 1880, te Groningen was, waar zij evenwel geen vast verblijf had en al spoedig daarna in het ziekenhuis is opgenomen, van waar zij in het begin van Junij naar het krankzinnigengesticht te 's Hertogenbosch is overgebragt;

dat onder deze omstandigheden geene gemeente als de woonplaats der behoeftige kan worden aangewezen;

dat zij toch de woonplaats, die zij krachtens art. 79 van het Burgerlijk Wetboek te Slochteren had als inwonende dienstbode, heeft verloren, toen zij omstreeks het begin van April 1880 die gemeente heeft verlaten, en dat niet is gebleken, dat zij na dat tijdstip zich elders heeft gevestigd met het voornemen om er haar hoofdverblijf te houden;

Gezien de wet op het Armbestuur, zooals die is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* nº. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te verklaren dat de woonplaats van de krankzinnige Trijntje van Weeren of van Weerden niet is aan te wijzen en dat mitsdien de kosten harer overbrenging naar en verpleging in een krankzinnigengesticht zullen worden voldaan door het Rijk uit de fondsen, voor dergelijke uitgaven bestemd;

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit,

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, en aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

's Gravenhage, den 1 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 5 April 1881, n°. 7, houdende beschikking op het *beroep van D. van den Berg, hoofd der openbare school te Rijswijk, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 14 *December* 1880, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot het bekleeden der bediening van voorzanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 111.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van D. van den Berg, hoofd der openbare school te Rijswijk, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 14 Dec. 1880, waarbij hem vergunning is geweigerd tot het bekleeden der bediening van voorzanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Maart 1881, n°. 9;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 2 April 1881, n°. 1112, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat appellant, nadat Ged. Staten van Zuidholland zijn verzoek om met de betrekking van hoofd der openbare school gelijktijdig te mogen waarnemen die van voorzanger bij de Nederduitsch-Hervormde gemeente aldaar, hadden afgewezen, zich bij adres dd. 8 Januarij ll. tot Ons heeft gewend, met verzoek hem de noodige vergunning alsnog te verleenen;

dat zoowel het gemeentebestuur van Rijswijk als de arrondissements- en districts-schoolopziener verklaard hebben geen bezwaar te hebben tegen het toestaan der door adressant verzochte vergunning;

Overwegende: dat de betrekking van voorzanger bij eene Hervormde gemeente, ofschoon tot de kerkelijke bedieningen behoorende, echter niet van dien aard is, dat zij den openbaren onderwijzer, die haar waarneemt, afhankelijk maakt of onder den

invloed plaatst van eenig geestelijk gezag of eenigermate de onpartijdigheid, die in hem gevorderd wordt, in gevaar brengt;

Gezien artt. 14 en 36 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging der resolutie van Ged. Staten van Zuidholland van 14 Dec. ll., aan adressant alsnog vergunning te verleenen om gelijktijdig met de betrekking van hoofd der openbare lagere school te Rijswijk waar te nemen de betrekking van voorzanger bij de Nederduitsch-Hervormde gemeente aldaar.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 5 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 3 April 1881 n°. 1, houdende beslissing in het geschil *over de woonplaats van de behoeftige krankzinnige J. A. Westerhuis, vrouw van J. van Spil.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 86.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil over de woonplaats van de behoeftige krankzinnige J. A. Westerhuis, vrouw van J. v. Spil;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 Maart 1881, n°. 4;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 31 Maart 1881 n°. 1336, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat Jentje Alberts Westerhuis, huisvrouw van Jan van Spil, in 1875 krankzinnig geworden, na verleende regterlijke magtiging is geplaatst in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen voor rekening van de gemeente de Wijk (prov. Drenthe) waar haar man woonplaats had;

dat, nadat genoemde Jan van Spil, in Augustus 1880 zijne woonplaats had overgebragt naar Staphorst (prov. Overijssel), het gemeentebestuur van de Wijk zich niet langer verpligt rekende de verplegingskosten van J. A. Westerhuis te dragen en daarvan bij brief van 29 September 1880 aan het gemeentebestuur van Staphorst kennis gaf;

dat laatstgenoemd gemeentebestuur zich echter onverpligt rekende tot de betaling dier verplegingskosten, op grond dat die kosten moesten blijven ten laste der gemeente de Wijk, waar de verpleegde, tijdens hare opname in het gesticht, woonplaats had;

Overwegende: dat art. 26 der in 1870 gewijzigde wet op het armbestuur de kosten van verpleging van arme krankzinnigen brengt ten laste der gemeente waar zij woonplaats hebben, en dat, blijkens de geschiedenis van het artikel, daarmede bedoeld is de gemeente, waar de woonplaats gevestigd was, toen de opneming in een krankzinnigengesticht noodig werd, welke gemeente dan de kosten der verpleging moet dragen, ook al is later de woonplaats naar elders verplaatst;

dat J. A. Westerhuis, als wettige huisvrouw van Jan van Spil, op het tijdstip dat regterlijke magtiging verleend werd tot hare opneming in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen, woonplaats had te de Wijk, de woonplaats van haren echtgenoot;

dat de omstandigheid, dat Jan van Spil later zijne woonplaats heeft overgebracht naar Staphorst, de gemeente de Wijk niet kan ontslaan van de verdere betaling der kosten van de verpleging eener behoeftige, die tijdens hare opneming in de gemeente de Wijk woonplaats had;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* no. 100), zooals zij is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

de Wijk (provincie Drenthe) aan te wijzen als de gemeente die gehouden is tot voortdurende betaling der verplegingskosten van J. A. Westerhuis in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 3 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *Burg. en Weth. van Smallingerland, van een besluit van Ged. Staten van Friesland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit houdende bepaling van het bedrag van huishuur, toegekend aan het hoofd der openbare school in het gehucht Zuider-Dragten.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Ten gevolge van een verzoek van Ged. Staten van Friesland, om een voorstel te doen omtrent de vergoeding van huishuur aan de onderwijzers, hoofden van scholen, te verleenen, wegens gemis van vrije woning, adviseerden B. en W. van Smallingerland, bij schrijven van 16 Dec. 1880, die vergoeding voor de hoofdonderwijzers, hoofden van scholen, N. Bakker en A. Verdenius, beide wonende in het gebuurte van Dragten, te bepalen op *f* 200 en voor den hoofdonderwijzer W. Walstra, wonende aan den Kunstweg te Zuider-Dragten, buiten de kom van het dorp Dragten, op *f* 150. Voor alle drie was dit de som die zij genoten. Laatstgenoemde, aan wien, evenals aan de overige onderwijzers in de gemeente, bij wie dit te pas kwam, door B. en W. eene verklaring ter onderteekening was aangeboden dat hij met de door B. en W. voorgedragen som genoegen nam, doch die verklaring niet onderteekend had, wendde zich op 15 Dec. tot Ged. Staten met het verzoek dat de vergoeding voor hem mogt bepaald worden op *f* 200.

Hij voerde aan dat te Zuider-Dragten geene geschikte woning te vinden was; dat hij daarom in het vorige jaar (hij is sedert 1 Aug. 1879 als hoofd der school te Zuider-Dragten in functie) den Raad verzocht had eene onderwijzerswoning bij de school te stichten; dat hij later verzocht had restitutie van de gelden die hij van zijn tractement bij de vergoeding moest voegen om eene woning te huren, waarbij hij tevens het verzoek gedaan had de vergoeding op *f* 200 te brengen; dat echter die verzoeken waren afgewezen; dat hij dus in de buurt van Dragten eene woning zou moeten huren, in welk geval de som van *f* 150 eveneens ontoereikend zou zijn.

B. en W. van Smallingerland, hieromtrent gehoord, handhaafden hun vroeger voorstel, op grond dat, mag het waar zijn dat in de nabijheid der school te Zuider-Dragten geene geschikte woning is, er toch in het gebuurte van Dragten wel geschikte huizen worden verhuurd voor *f* 150 en daar beneden; dat het niet te verwachten is dat in de eerste jaren de huur der huizen hooger zal worden; dat door Walstra eene woning was gehuurd voor *f* 120, waarbij een appelhof behoorde, waarvan de geldelijke opbrengst voor hem niet onaanzienlijk was. Op het adres werd ook de districtsschoolopziener gehoord. Deze berigtte dat de onderwijzer hem had opgegeven, van 1 Aug. 1879 tot 12 Mei 1880 van het gemeentebestuur als vergoeding voor huishuur ontvangen te hebben ongeveer *f* 116.50 en aan huishuur betaald te hebben f 150, voorts in het loopende jaar eene huur te besteden van f 120 voor eene woning die weinig meer beteekent dan een arbeidershuis, die slechts één kamer (of beter kamertje) bevat, welke tot woon-, slaap-, studeervertrek, kortom tot alles moet dienen en waarin hij dus onmogelijk met zijn gezin kon blijven; dat de onderwijzer daarbij gevoegd

had, dat te Zuider-Dragten geene geschikte woning voor hem te krijgen was; dat hij in 't gebuurte niet voor f 150 klaar kon komen en dan bovendien te ver van de school verwijderd zou zijn; dat hij ook niet van een particulier een nieuw huis zou kunnen krijgen voor minder dan f 200.

De districts-schoolopziener deelde nog mede dat de arrondissements-schoolopziener, door hem geraadpleegd, had te kennen gegeven dat f 150 voor huur van eene behoorlijke onderwijzerswoning niet hoog was in verband met hetgeen voor stichting eener zoodanige woning noodig zou zijn; dat echter de beantwoording der vraag of verhooging der vergoeding noodig was, ten nauwste zamenhing met locale omstandigheden, waaromtrent geene opgaven meer vertrouwen verdienden dan die van B. en W.; dat overigens het wonen in het gebuurte Dragten geen bezwaar opleverde. De districts-schoolopziener zeide van oordeel te zijn, dat wanneer de onderwijzer zich in de bebouwde kom vestigde, de woning zich moest bevinden in of onmiddellijk nabij de dubbele straat, aan den zuidkant der vaart; hij merkte hierbij op dat de afstand tusschen de woning en de school dagelijks zes malen althans moest worden afgelegd, en vroeg of de adressant ook uit dien hoofde niet casu quo aanspraak had op eene ruim gestelde vergoeding. Hij wees er eindelijk op dat het verstrekken eener vrije woning volgens de wet regel was.

Ged. Staten bepaalden bij besluit van 6 Jan. 1881 de vergoeding op *f* 200, op grond dat adressant in de nabijheid zijner school geene voor hem geschikte woning scheen te kunnen krijgen en hij derhalve eene woning in het digt bij de school gelegene gebuurte van Dragten zou dienen te huren; en dat voor zoodanige woning aldaar, volgens het door B. en W. bij hunne missive van 16 Dec. 1880 verstrekt advies, eene vergoeding van *f* 200 's jaars diende te worden verstrekt.

Bij adres van 4 Febr. 1881 hebben B. en W. van Smallingerland van dit besluit van Ged. Staten beroep ingesteld bij den Koning en verzocht vaststelling van de vergoeding voor huishuur voor het hoofd der school te Zuider-Dragten op *f* 150. Het doet huns inziens niets af dat voor de twee onderwijzers te Dragten de vergoeding door hen is voorgesteld op *f* 200, daar deze reeds onder de wet van 1857 op dit bedrag door den Raad was vastgesteld wegens toen heerschende schaarschte van geschikte woningen, en het niet aanging nu voor te stellen de vergoeding voor die onderwijzers te verlagen. De onderwijzer Walstra daarentegen heeft steeds *f* 150 genoten; hij heeft verhooging van die som verzocht, maar de Raad heeft die niet toegekend; de onderwijzer heeft geen gebruik gemaakt van het regt hem bij art. 19 der wet van 1857 gegeven om de beslissing van Ged. Staten in te roepen; daaruit blijkt dat hij toen zelf de vergoeding van *f* 150 voldoende en billijk heeft geacht. Sedert dien tijd is in het beweerd gebrek aan geschikte woningen eer eene gunstige dan eene ongunstige verandering gekomen; immers, zoo wordt hier door B. en W. op nieuw gezegd, tegenwoordig worden er in het gebuurte van Dragten allezins geschikte woningen verhuurd voor *f* 150 en daar beneden.

Ged. Staten, hieromtrent gehoord, zeggen bij hun berigt van 17 Februarij, dat volgens de beide berigten van B. en W. en van het schooltoezigt, in Zuider Dragten geene voor den onderwijzer passende woning scheen te wezen. In dezen stand der zaak blijft, naar hun oordeel, den onderwijzer niet anders over dan eene woning te

huren in het gebuurte van Dragten; en omdat B. en W. aan de overige onderwijzers, hoofden van scholen, in dat gebuurte eene vergoeding van ƒ 200 wenschten toegekend te hebben, hebben Ged. Staten gemeend nu ook aan dezen onderwijzer voor huur van eene woning in het gebuurte van Dragten een bedrag van ƒ 200 te moeten toekennen. Immers waarom thans aan dezen onderwijzer eene lagere vergoeding zou moeten worden toegekend dan aan zijne collega's ter zelfder plaatse, kunnen Ged. Staten niet inzien en in het adres van B. en W. vinden zij daarvoor ook geen enkelen grond aangevoerd.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 Maart 1881.

Sedert zijn bij de Afdeeling ingekomen twee memoriën van den onderwijzer Walstra. Hij zegt daarin dat de bevolking van Zuider Dragten nagenoeg geheel bestaat uit landbouwers en arbeiders, en dat er zelfs geene burgerwoning bestaat: eene verklaring in dien zin van ingezetenen van Zuider Dragten wordt overgelegd; voorts dat zijne tegenwoordige reeds beschrevene woning, waarvan het „appelhof" hem niet meer dan eene waarde van ƒ 10 opbrengt, vlak naast de begraafplaats van Dragten staat; dat daarbij geen zuiver drinkwater voorhanden is, daar het regenwater langs een oud, half vergaan rieten dak vloeit; dat hij met andere gezinnen onder hetzelfde dak woont; ook van dit laatste wordt eene verklaring overgelegd van buren. De onderwijzer zegt verder, dat hij dus, indien hij te Zuider Dragten zal blijven, zelf moet overgaan tot het bouwen eener woning. Hij zal dan voor terrein ongeveer ƒ 800 en voor eene eenvoudige woning, bevattende een kamer, een kamertje en een keuken, omstreeks ƒ 3000 moeten besteden. Waarschijnlijk zal dan ƒ 200 niet toereikend, en wel ƒ 250 noodig zijn voor rente, onderhoud en grondbelasting. De onderwijzerswoningen, welke in de laatste jaren van gemeentewege gebouwd zijn, hebben volgens hem gemiddeld ƒ 4000 gekost; de laatst gebouwde, te Wilgen onder Bovenbergum, is aangenomen voor ƒ 4616, waarbij dan nog kwam de koopsom van het terrein.

Ging hij wonen in het gebuurte van Dragten, waarvan zijne school omstreeks 10 minuten verwijderd is, dan zou hij voor ƒ 200 slechts eene zeer eenvoudige woning kunnen verkrijgen. Hij legt over eene verklaring van ingezetenen van Dragten, dat de woningen die verhuurd worden er steeds schaarsch geweest zijn en in dezen tijd schaarscher zijn dan ooit; dat de huurprijzen voor eenvoudige burgerwoningen, bestaande uit kamer, kamertje en keuken, met of zonder een klein bleekveld, variëren tusschen ƒ 180 en ƒ 200; dat hun niet bekend is dat er eene enkele geschikte onderwijzerswoning te verkrijgen is, althans niet voor ƒ 150. De onderwijzer ontkent eindelijk dat het niet inroepen van de beslissing van Ged. Staten zou bewijzen dat hij de vergoeding van ƒ 150 voldoende en billijk achtte. Hij verzoekt dat de vergoeding worde gesteld op ƒ 200, of nog liever dat hem eene eenvoudige en geschikte woning verschaft worde in de nabijheid der school te Zuider-Dragten.

III. het beroep van *den Gemeenteraad van Zuidhorn, van een besluit van Gedep. Staten van Groningen, voor zoover daarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit*

betreffende de vergoeding van huishuur toegekend aan H. Timmer, als hoofd der openbare school.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Naar aanleiding van art. 26 al. 5 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n⁰. 127) hebben Gedeputeerde Staten van Groningen, bij resolutie van 6 Januarij 1881 n⁰. 1, o. a. voor het hoofd der gemeenteschool te Zuidhorn, H. Timmer, het bedrag bepaald van de hem toekomende vergoeding voor huishuur, en wel op *ƒ* 125 p. a.

Bij adres, op 14 Febr. d. a. v. bij 's Konings Kabinet ingekomen en geteekend door den voorzitter van den Gemeenteraad van Zuidhorn en een der Wethouders, is tot Z. M. het verzoek gerigt om die resolutie, naar het adres mededeelt, op 14 Jan. bevorens bij den Gemeenteraad ontvangen, te vernietigen.

De grond van dat, krachtens art. 14 der wet ingesteld beroep wordt hieraan ontleend, dat H. Timmer voornoemd bereids als koster in het genot is van vrije woning met tuinen, en dat, naar het adres van appel meent, art. 26 der wet, sprekende van *vergoeding* van huis*huur*, niet kan gewild hebben eene uitkeering van zekere som ook daar waar, ten gevolge b. v. van omstandigheden als hier bestaan, geen huur hoegenaamd voor zijne woning door den onderwijzer wordt betaald, en dus niets uit dien hoofde valt te *vergoeden*.

Ged. Staten van Groningen, te dezer zake gehoord, deelen bij hunne missive van 25 Febr. ll. n°. 42 feitelijke bijzonderheden mede, die tot dit geschil mede aanleiding hebben gegeven.

Zoo als daaruit blijkt, en zoo als nog nader en omstandiger gestaafd wordt door stukken, van wege den Gemeenteraad van Zuidhorn aan deze Afdeeling toegezonden, is H. Timmer, kort na zijn optreden als hoofdonderwijzer te Zuidhorn, door de Kerkvoogden der Hervormde gemeente aldaar beroepen tot koster, voorlezer, voorzanger en organist bij die gemeente op de voordeelen aan die betrekking verbonden en vrije woning met de daarbij behoorende tuinen, "edoch onder voorwaarde o. a., dat de benoemde koster, tevens benoemd hoofdonderwijzer der openbare lagere school, verklaart afstand te doen van het regt hem toegekend bij art. 19 der wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103) op vrije woning of billijke vergoeding voor huishuur."

De acte van die aldus geclausuleerde benoeming tot koster, gedateerd 26 Febr. 1863, is, ten bewijze van instemming met die voorwaarde, door H. Timmer onderteekend,

Na doode echter van den toenmaligen collator, tevens burgemeester, mr. A. Gelderman, zoo deelen Ged. Staten mede, is het Timmer gelukt van den Gemeenteraad, die onbekend scheen te zijn gebleven met de zoo straks afgeschreven voorwaarde van Timmer's benoeming tot koster, van de gemeente als vergoeding voor huishuur *ƒ* 80 p. a. uitgekeerd te krijgen tot October 1880, toen de tegenwoordige burgemeester met bedoeld stuk bekend was geworden. De Gemeenteraad trok de vergoeding toen in, uit overweging, "dat de onderwijzer vrije woning van wege de kerk geniet, en hij afstand gedaan heeft van zijn regt om als onderwijzer vrije woning te genieten."

Ged. Staten echter, ongeneigd om zich met die verbindtenis in 1863 door Timmer jegens de Kerkvoogden aangegaan, in te laten, hebben gemeend zich te moeten hou-

den aan art. 26 der wet op het lager onderwijs — een artikel dat aan den onderwijzer regt geeft op vrije woning of vergoeding van huishuur — naar Ged. Staten meenen en uiteen zetten, onafhankelijk van de vraag of de onderwijzer soms reeds uit anderen hoofde een woning bezit.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens 's Konings magtiging van 8 Maart ll. n°. 16, bij deze Afd. was aanhangig gemaakt, zijn bij haar ingekomen eene msssive van den voorzitter van den gemeenteraad en eene van den onderwijzer Timmer, beide met bijlagen, en in hoofdzaak zich bepalende tot behandeling van de meerdere of mindere beteekenis der bewuste acte van afstand, voornamelijk uit het oogpunt van zedelijkheid en betamelijkheid.

IV. het beroep van *den Gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuid-Holland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit tot af- en overschrijving van de begrootingen van* 1880 en 1881.

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Op de gemeentebegrooting van Hendik-Ido-Ambacht voor 1880 is een subsidie uitgetrokken ten behoeve van het Burgerlijk Armbestuur groot f 600. Op het verzoek van dat armbestuur, daarbij te kennen gevende, dat de dienst van 1880 een tekort zou opleveren van f 100 à f 200, besloot de gemeenteraad in zijne vergadering van 29 Dec. jl. het subsidie te brengen op f 800 en daartoe op den post der begrooting een bedrag van f 200 over te schrijven, af te schrijven van den post voor onvoorziene uitgaven. Tegen die besluiten werden door Ged. Staten bedenkingen gemaakt. Doch de Raad meende daaraan geen gehoor te moeten geven, maar besloot bij Z. M. voorziening te vragen. Na daarvan kennis gekregen te hebben, hebben Ged. Staten op 15 Febr. jl. het besluit genomen, waarbij aan het besluit tot af- en overschrijving hunne goedkeuring werd onthouden.

Inmiddels had de Raad de bedoelde voorziening reeds gevraagd bij een adres, waarin geen motieven werden aangevoerd en dat alzoo Ged. Staten, die daarop gehoord zijn, geen aanleiding heeft gegeven tot nadere opmerkingen.

Tot toelichting van zijn besluit tot verhooging van het subsidie is door den Raad aangevoerd, dat het subsidie aan het Burg. Armbestuur in de laatste jaren geleidelijk van f 2000 tot f 600 teruggebracht is; dat hoewel in een bij uitstek gunstig jaar daarvan slechts f 450 is uitgekeerd, toch met dat bedrag van f 600 het laagste standpunt is bereikt, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat geneeskundige hulp, begrafeniskosten en zelfs onderstand aan in de gemeente verpleegde arme krankzinnigen, uit de kas van het armbestuur worden gekweten; dat van de bevolking van 2664 zielen 2000 tot den werkmansstand behooren en de diakonie der Hervormde gemeente, behalve het Burg. Armbestuur de éénige instelling van weldadigheid, slechts eene geringe bezitting en beperkte inkomsten heeft; dat de eerste helft van 1880 onder de ongunstigste jaren voor de armen gerekend kan worden, waarvan de mislukte oogst, inzonderheid van aardappelen in 1879, hier eene volksramp, de langdurige winter van 1879/80 en de duurte der levensmiddelen oorzaak waren; voorts dat het

armbestuur slechts weinig inkomsten bezit, nl. f 112.50 aan renten van eene inschrijving op het Grootboek der N. S., en van niemand eenige bijdrage kan verwachten.

De bezwaren van Ged. Staten zijn, dat uit de overgelegde voorloopige rekening van het Armbestuur over 1880 blijkt, dat de uitgaven niet naar de beschikbare middelen zijn geregeld; dat voor bedeeling in geld ruim f 200 meer is uitgegeven dan bij de begrooting was toegestaan; dat geene enkele poging werd gedaan om door een beroep op de bijzondere liefdadigheid in de buitengewone behoefte te doen voorzien; dat voor 1879 ook een buitengewoon subsidie aan het armbestuur is verleend van f 200, hetwelk toen door een beroep op de buitengewone omstandigheden werd verdedigd; dat thans wederom dezelfde beweegreden wordt aangevoerd; dat het zoogenaamd buitengewoon subsidie meer en meer dreigt alleen in het cijfer van het gewoon subsidie te zullen verschillen; dat er naar hun oordeel, alle termen zijn om de uitgaven, welke boven de beschikbare sommen zijn gedaan, te laten voor rekening van hen, die ze hebben bevolen; eindelijk dat waar de rekening een te kort van slechts f 119.22½ aanwijst, geen spraak kan zijn van de toekenning van een suppletoir subsidie van f 200.

Door den Gemeenteraad is aan deze Afd. van den Raad van State eene memorie ingediend, waarin, onder verwijzing naar eene memorie ingediend ten aanzien van het geschil betrekkelijk het subsidie aan het Armbestuur voor 1881, wordt opgemerkt:

1°. op de aanmerking van Ged. Staten, dat de uitgaven niet naar de inkomsten zijn berekend: dat die regel bij politiezorg niet opgaat; dat toch, waar het politiemaatregelen geldt om den hongerdood van menschen te voorkomen, het armbestuur niet eerst den post der begrooting kan laten verhoogen om de uitgaaf te wettigen.

2°. dat het misgewas van vlas en aardappelen zijn invloed tot vermindering van werk voor den werkman en verhooging van den prijs van zijn voedsel zoowel op den armentoestand in 't laatst van 1879 als op dien van de eerste helft van 1880 heeft doen gevoelen, en dus de buitengewone omstandigheden, waarop de Raad zich heeft beroepen, voor beide jaren gelden.

3°. dat het verhoogd subsidie van f 800 de rekening slechts met een batig slot van f 94.82½ zal doen sluiten. Voorts dat onder zulk eene talrijke arbeidersbevolking, als in de gemeente gevestigd is, het subsidie aan het armbestuur eenigzins op en neer moet gaan. Besmettelijke ziekten, misgewassen en andere rampen hebben daarop invloed. Maar wanneer blijkt dat in 1877, een bij uitstek gunstig jaar, het subsidie op f 450 is teruggebracht en dat subsidie in 1879 en 1880 weder tot f 800 moest worden verhoogd, mag dat de overtuiging schenken, dat de wet hier naar vermogen wordt uitgevoerd.

Bij besluit van 2 Aug. 1880 heeft de gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht aan het Burg. Armbestuur voor 1881 een subsidie toegekend van f 600. Ged. Staten hebben tegen dat cijfer bedenkingen geopperd en op vermindering aangedrongen, waarover tusschen hen en het Gemeentebestuur briefwisseling is gevoerd. De Raad heeft daarom gemeend met verhooging van den post voor onv. uitgaven op de gemeentebegrooting voor 1881 geen subsidie voor het armbestuur te moeten brengen, maar het

daarvoor bestemde artikel uit te moeten trekken voor memorie. Toen de gemeentebegrooting aldus vastgesteld en door Ged. Staten goedgekeurd was, heeft de Raad op 29 Dec. jl. een besluit genomen om door afschrijving van den post voor onvoorziene uitgaven en overschrijving op dien voor subsidien aan armbesturen, op de begrooting een subsidie ten behoeve van het Burg. Armbestuur te brengen ten bedrage van f 600. Tegen dat besluit hebben Ged. Staten hunne bezwaren aan het Gemeentebestuur kenbaar gemaakt, maar de Raad, meenende daaraan geen gehoor te moeten geven, besloot bij Z. M. voorziening te vragen. Daarop is door Ged. Staten bij hun besluit van 15 Febr. jl. formeel de goedkeuring aan het raadsbesluit onthouden.

Inmiddels had de Raad de bedoelde voorziening reeds gevraagd bij een adres, waarin geen motieven werden aangevoerd en dat alzoo Ged. Staten, die daarop gehoord zijn, geen aanleiding heeft gegeven tot nadere opmerkingen.

De bedenkingen van Ged. Staten tegen het bedrag van het toegekend subsidie zijn: dat het geraamd batig saldo van vroegere diensten op de armenbegrooting van 1881 uitgetrokken ad f 101.04 ruim f 70 hooger is dan dat op de begrooting van 1880; maar dat, in plaats van dat hooger bedrag te doen strekken tot vermindering van het subsidie, het gebruikt is om verschillende posten van uitgaaf te verhoogen; en dat van geen pogingen blijkt om door collecten de particuliere liefdadigheid in de behoeften der armen te doen voorzien. Daartegen merkte de Raad op, dat de post voor bedeeling in geld had moeten verhoogd worden, omdat daarop in 1879 f 218.90 was te kort gekomen; dat desniettemin die post slechts met f 51 was verhoogd; dat de collecten jaarlijks door eene particuliere commissie worden gehouden, en uit de opbrengst de bedeelden van het Burg. Armbestuur van kleederen en deksel worden voorzien; dat het armbestuur slechts geringe ondersteuningen uitreikt, en op hare lijsten alleen invaliden, weduwen en weezen voorkomen, dus dezulken die onvermijdelijk moeten bedeeld worden; onder aanvoering voorts van eenige mededeeling omtrent den toestand der werkmansklasse, door mij reeds bij mijn vorig verslag opgegeven. Ged. Staten werden hierdoor echter niet overtuigd; zij schreven aan Burg. en Weth. dat de uitkomst van het zoo moeilijke jaar 1879 er niet toe leiden mocht om voor bedeeling in geld voor 1881 een hooger cijfer te ramen dan voor de gewone behoefte voldoende was te achten; dat die raming dus met f 50 kon worden verminderd; en ook de raming van f 50 voor kosten van geneeskundige diensten niet in verhouding staat tot een werkelijke uitgaaf van f 13.60 in 1879, te minder waar ook de post voor onvoorziene uitgaven een bedrag van f 20 aanwijst. De verdere briefwisseling mocht niet tot overeenstemming leiden; Ged. Staten bleven bij hunne opvatting dat de Raad beoogt den bestaanden toestand te bestendigen in plaats van er naar te streven om den te verleenen onderstand in te krimpen, en drongen daarom aan op eene vermindering van het subsidie tot f 550.

Bij de toelichting van zijn besluit tot af- en overschrijving merkte de Raad nog op, dat sedert het vaststellen der begrooting van het armbestuur voor 1881 in den stand der zaak deze verandering was gekomen, dat het batige saldo waarop bij die begrooting gerekend was, geheel was verdwenen, daar zelfs om den dienst van 1880 te doen sluiten een verhooging van het subsidie gebleken was noodig te zijn. De inkomsten voor 1881 zijn dus f 101.04 minder te stellen, dan zij op de begrooting voor dat jaar zijn geraamd.

Door den Gemeenteraad is aan deze Afd. van den Raad van State eene memorie ingediend ten betooge dat het subsidie niet lager dan f 600 kan gesteld worden. Hij voert daarin behalve de reeds opgegeven omstandigheden aan, dat het meerendeel van den werkmansstand in de gemeente zijn bestaan vindt in de bereiding van vlas; dat de vlasbereiding nadeelig is voor de gezondheid, getuigen de vele lijders aan ziekten der ademhalingswerktuigen, de vele invalieden en dooden op jeugdigen leeftijd, de vele weduwen en weezen; de mislukking van den oogst in 1879 heeft daarenboven op 1879 en 1880 gedrukt en doet hare nawerking nog op de armenfondsen gevoelen. Behalve de Hervormde diakonie, die ondersteuning verleent aan de huisgezinnen, waarvan het hoofd lidmaat der gemeente is en hen van geneeskundige hulp voorziet, en de Commissie, die uit de opbrengst eener collecte des winters kleeding en dekking aan de bedeelden van beide armbesturen verstrekt, bestaat in de gemeente nog eene vereeniging: „het hulpgenootschap" genaamd, wier doel is armen van de bedeeling der armbesturen terug te houden; haar inkomsten bestaan uitsluitend uit bijdragen van ingezetenen.

Ten aanzien van het subsidie wijst de Raad op de verdwijning van het geraamde saldo, waardoor de ontvangsten der begrooting met f 101.04 verminderd worden, dus met meer dan het bedrag van f 50, waarmede Ged. Staten het subsidie verminderd willen zien. Met dat verminderd bedrag zou men trachten in 1881 de politiezorg te handhaven onder eene fabrieksbevolking van ongeveer 2000 zielen.

De Raad merkt verder op dat in de omliggende gemeenten, waar vlasbereiding een hoofdbron van bestaan uitmaakt, het subsidie voor 1881 is toegestaan tot een bedrag per hoofd als volgt: Heerjansdam 33 ct., Groote Lindt 40, IJselmonde 27, Oost- en West-Barendrecht 38, Ridderkerk 71, Hendrik-Ido-Ambacht 22½ ct. Verder is overgelegd een lijst van de wekelijksche ondersteuning aan armen in de maand December 1880, om te doen zien, dat alleen onderstand wordt gegeven daar, waar zulks onvermijdelijk is, en dan nog op eene bekrompene wijze. De Raad voorziet zelfs dat het Burg. Armbestuur in 1881 met een subsidie van f 600 niet aan zijne verpligtingen zal kunnen voldoen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Dertiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 20 *April* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. C. J. van Vladeracken,
Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 21 Maart 1881 (*Stbl.* n°. 41), waarbij, *met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Gelderland, dd.* 19 *Mei* 1880, n°. 16, *voor zooveel dit betreft wijziging van den legger A der wegen en voetpaden in de gemeente Waardenburg, wordt bepaald, dat de vermelding op dien legger van de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, als onderhoudspligtige van de opreden naar den overweg op den Staatsspoorweg in den Noorder Waaldijk eu van de langs die opreden geplaatste leuningen zal vervallen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1880, bl. 416).

De *Staats-Courant* van 5 April 1881, no. 80, behelst dienaangaande het volgend rapport:

Aan den Koning.

Het behaagde Uwe Majesteit bij Kabinetsbeschikkking van 21 Dec. jl., n°. 13, aan mijn Departement om consideratien en advies te doen renvoijeren een advies van den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, met ontwerp-besluit, ter beschikking op het beroep van den directeur-generaal der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, dd. 19 Mei

1880, n°. 16, tot vaststelling van wijzigingen in de leggers A en B der wegen in de gemeente Waardenburg.

Het geschil, waarvan de beslissing bij dit ontwerp-besluit aan Uwe Majesteit is voorgedragen, betreft twee gedeelten van de kruin van den Noorder Waaldijk, onder de gemeente Waardenburg, uitmakende de opreden naar den overweg op dien dijk in den Staatsspoorweg van Utrecht tot Boxtel.

Het onderhoud ven den dijk is ten laste van dijkgeslaagden, zijnde de daarvoor aangewezen eigenaren in den polder, terwijl de lengte der slagen, waarin de dijk voor het onderhoud verdeeld is, in verhouding staat tot de perceelen in den polder. Het onderhoud van de gedeelten, uitmakende de opreden in geschil, heeft het dijkbestuur zich niet aangetrokken en heeft dan ook sedert Januarij 1868, toen de aannemer der spoorwegwerken daarvan ontslagen werd, niet plaats gehad.

In Januarij 1879 heeft het gemeentebestuur van Waardenburg, krachtens art. 16 van het reglement op de wegen, voetpaden, straten en stegen in de provincie Gelderland, goedgekeurd bij Uwer Majesteits besluit van 8 Dec. 1857, n°. 60, door de Staten van Gelderland bij besluit van 8 Julij 1870, n°. 7, gewijzigd, en nader goedgekeurd bij Uwer Majesteits besluit van 24 Aug. 1870, n⁰. 3, eene wijziging ontworpen van den legger A der wegen enz. in die gemeente, volgens welke de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen verpligt zou zijn tot onderhoud van de beide opreden en van de daar langs staande leuningen. Tegen deze ontworpen wijziging werd door den directeur-generaal der Maatschappij een bezwaarschrift ingediend bij Ged. Staten van Gelderland.

Tevens wendde de directeur-generaal zich tot mijn Departement, met de mededeeling dat de aanwijzing van zijne Maatschappij als onderhoudspligtige een gevolg was van eene onjuiste tenaamstelling ten kantore van het kadaster te Tiel, waar de beide opreden, als gemeente Waardenburg, sectie F, n°. 1251 en 1252, waren gesteld ten name van den Staat. Aangezien de door de opreden ingenomen gedeelten dijkskruin niet aan den Staat in eigendom zijn overgegaan, werd deze foutive tenaamstelling op last van den Minister van Financien gewijzigd. De beide opreden werden nu gesteld ten name van den dorpspolder van Waardenburg en consorten — consorten de Staat (Staatsspoorwegen) — dit laatste omdat, volgens het door het Departement van Financien ingestelde onderzoek, onder elk der beide genoemde perceelen zou begrepen zijn een klein gedeelte van het perceel derzelfde sectie, n°. 1246, aan den Staat behoorende.

Ged. Staten van Gelderland hebben bij hun besluit van 19 Mei 1880, n°. 16, de wijziging van den legger vastgesteld, uit overweging: dat de van Staatswege gemaakte opreden zuiver over aan het Rijk toebehoorenden grond loopen, dat de kadastrale leggers den Staat als eigenaar aanwijzen, en die aanwijzing in overeenstemming is met Uwer Majesteits besluit van 31 Julij 1864, n°. 24. waarbij de voor den spoorweg Kuilenburg—Zaltbommel te onteigenen perceelen zijn aangewezen; en dat de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen ten deze is getreden in de verpligtingen van den Staat, ingevolge de artt. 5*a* en 8 der overeenkomst van 24/25 Mei 1876, ten deele bekrachtigd bij de wet van 15 Nov. 1876 (*Stbl.* n°. 210).

Tegen dit besluit van Ged. Staten heeft de directeur-generaal van genoemde Maat-

schappij zich bij adres van 17 Junij 1880 voorzien in beroep bij Uwe Majesteit, met verzoek dat, met vernietiging van het besluit, moge worden bevolen dat de vermelding op den legger van zijne Maatschappij, als onderhoudspligtige van de opreden en daar langs geplaatste leuningen, zal vervallen. Als grond voor het beroep is door den reclamant aangevoerd, dat de quaestieuse opreden niet, zoo als door Ged. Staten wordt beweerd, op door het Rijk onteigenden grond zijn aangelegd, de Staat geen eigenaar is van de percelen der gemeente Waardenburg, sectie F, n°. 1251 en 1252, waaronder die opreden bij het kadaster bekend zijn, en de Maatschappij dus ten onregte als onderhoudspligtige is aangewezen.

De Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, raadt Uwe Majesteit aan, hieromtrent de volgende beslissing te nemen:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den directeur-generaal der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van 19 Mei 1880, n°. 16, tot vaststelling van wijzigingen in den legger A en B der wegen en voetpaden in de gemeente Waardenburg;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 December 1880 n°. 77;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van . . . . . .

Overwegende: dat Burgemeester en Wethouders van Waardenburg in den loop van 1879 ingevolge art. 16 van het gewijzigde reglement op de wegen en voetpaden in Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Aug. 1870, n°. 3, aan Ged. Staten mededeelden de veranderingen, die huns inziens in de leggers dier gemeente moesten worden aangebragt, en daaronder ook voorkwam op legger A de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen aan te wijzen als verpligt tot onderhoud van de opritten van den overweg over den Staatsspoorweg naar den Waaldijk en van de daar langs gestelde leuningen;

dat, nadat de directeur-generaal, met dit voorstel in kennis gesteld, Ged. Staten had verzocht, de voorgenomen wijziging niet aan te brengen, deze echter bij hun besluit van 19 Mei jl. den legger aldus gewijzigd vaststelden;

dat adressant, van deze beschikking bij Ons in beroep komende, verzoekt dat de vermelding der Staatsspoorwegen als onderhoudspligtige van voornoemde opritten en leuningen vervalle;

Overwegende: dat art. 28 van het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden, goedgekeurd bij Ons besluit van 8 Dec. 1857, n°. 60, het onderhoud van wegen en voetpaden brengt ten laste van hen, aan wie zij toebehooren, *behoudens bestaande wettige verpligtingen van anderen*;

Overwegende: dat de hier bedoelde opritten zijn aangelegd door den Staat bij de daarstelling van de spoorbaan voor den Staatsspoorweg Utrecht—'s Hertogenbosch;

dat toch die spoorbaan, gelegd over en op den verhoogden regter Waaldijk, de

communicatie over den grindweg op de kruin van dien dijk aanwezig, zou gestremd hebben, indien niet door opritten het gebruik van een overweg mogelijk was gemaakt;

dat die opritten, wier aanvangspunten op last van den Staat door steenen palen gemerkt S. S. (Staatsspoorwegen) zijn aangewezen, derhalve in casu moeten geacht worden een onafscheidelijk geheel uit te maken met den overweg en als zoodanig krachtens art. 5*a*, in verband met art. 8, der bij de wet van 19 Nov. 1876 (*Stbl.* nº. 210) bekrachtigde overeenkomst tusschen den Staat en de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, in onderhoud behooren te zijn bij genoemde Maatschappij;

dat ook de leuningen, als behoorende tot het vaste materieel van tot den spoorweg behoorende wegen, krachtens art. 5*c* in verband met art. 8, eveneens in onderhoud behooren te zijn bij genoemde Maatschappij;

dat derhalve Ged. Staten, uit hoofde dezer wettig bestaande verpligtingen, de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen te regt als onderhoudspligtige van genoemde opritten en leuningen op den legger hebben vermeld;

Gezien de wet van 15 Nov. 1876 (*Stbl.* nº. 210) en het Provinciaal Reglement op de wegen in Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 8 Dec. 1857, nº. 60;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 19 Mei 1880, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Met de overwegingen, in dit ontwerp-besluit nedergelegd, kan ik mij evenmin als met de voorgedragene beslissing vereenigen.

De Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, is van oordeel dat op de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, krachtens artt. 5*a* en 8 der overeenkomst van 24/25 Mei 1876, wettelijke verpligting tot onderhoud rust, en komt tot dat besluit uit overweging dat de opreden een onafscheidelijk geheel uitmaken met den overweg, tot welks onderhoud de Maatschappij door de overeenkomst verpligt is.

Deze overweging acht ik niet juist. De opreden zijn gedeelten van den over de kruin van den dijk loopenden grindweg, aansluitende aan den overweg. De spoorweg kan zeer goed bestaan en bereden worden zonder de opreden, maar niet de grindweg, waarover de communicatie alsdan zou verbroken zijn.

De Staat heeft, toen hij den spoorweg op zekere hoogte over den Noorder Waaldijk deed aanleggen, om het behoud der communicatie over de kruin van den dijk te verzekeren, een overweg gemaakt en, door geleidelijke ophooging van de kruin van den dijk, dien overweg aan beide zijden in aansluiting met de baan van den grindweg gebragt. Maar door die handeling, tegen welke het dijkbestuur zich niet heeft verzet, kan de Staat niet geacht worden het beheer en het onderhoud van de beide gedeelten wegs te hebben overgenomen, en ook op andere wijze heeft zoodanige overname niet plaats gehad. Evenmin zijn die gedeelten wegs aan het Rijk in eigendom overgegaan.

Zelfs wanneer, gelijk de uitkomsten van het door het Departement van Financien ingestelde onderzoek aanwijzen en ook zeer wel mogelijk is, bij het maken der opreden, hetzij door eene geringe verbetering in de rigting, hetzij ten gevolge van de ophooging, de nieuwe kruin voor een klein gedeelte boven door den Staat aangekochte dijkshellingen ligt, is deze daardoor geen eigenaar geworden van die opreden, noch van de niet onteigende gedeelten dijkskruin.

Waar de Raad van State zegt, dat de aanvangspunten der opreden op last van den Staat door steenen palen, gemerkt S. S., zijn aangewezen, heeft hij dan ook geen juist denkbeeld van de bestemming dier palen gehad.

Zij zijn gesteld ter aanwijzing van de grens der voor den spoorweg aangekochte of onteigende gronden, in dit geval niet van de gedeelten dijkskruin, maar van de daaraan belendende, door den Staat aangekochte, dijkshellingen.

Dat de leuningen, langs de opreden staande, tot het vaste materieel van den spoorweg zouden behooren, gelijk de Raad meent, kan niet worden toegegeven. Die leuningen zijn voor den spoorweg in geen enkel opzigt noodig, en behooren tot de opreden.

Evenmin als voor deze laatsten bestaat alzoo voor de leuningen wettelijke verpligting van de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen tot onderhoud.

Bij het vervallen van de onderstelde wettelijke verpligting, waarop de voorgedragene beslissing steunt, kan die uitspraak niet gevolgd worden, en in tegenstelling met den Raad van State, acht ik het ingestelde beroep gegrond.

Het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 19 Mei 1880, n°. 16, waartegen het beroep is gerigt, steunt toch op de meening, dat de Staat eigenaar zou zijn van de gedeelten dijkskruin, waarop de opreden zijn gemaakt. Nu die meening — welke ook het gemeentebestuur van Waardenburg tot de voorgestelde aanvulling van den legger A der wegen heeft geleid, en welke alleen grond heeft gevonden in de tenaamstelling bij het kadaster, welke geene zekerheid aangaande eigendomsregt geeft, en in Uwer Majesteits besluit van 31 Julij 1864, n°. 24, tot aanwijzing van de te onteigenen perceelen voor den spoorweg Kuilenburg—Zaltbommel, 't welk alleen de bevoegdheid geeft niet de verpligting oplegt, tot onteigening — gebleken is onjuist te zijn, is zoowel de aanleiding tot de wijziging van den legger als de beweegreden tot het besluit van Ged. Staten vervallen.

Dat het feit, dat de aanleg dier opreden van Staatswege is geschied, voor den Staat de verpligting tot onderhoud niet medebrengt, had ik de eer hierboven reeds op te merken.

In gelijken zin werd trouwens, in overeenstemming met een advies van den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, door Uwe Majesteit beslist, bij besluit van 25 Sept. 1875, n°. 7.

En aangezien overigens wettelijke verpligtingen, hetzij van den Staat, hetzij van de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, tot onderhoud van de opreden van den overweg, niet blijken te bestaan, behoort de vermelding van die Maatschappij op den legger A der wegen en voetpaden enz. in de gemeente Waardenburg met betrekking tot genoemde opreden te vervallen, en het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 19 Mei 1880, n°. 16, voor zooveel het de vaststelling van wijziging van genoemden legger betreft, vernietigd te worden.

Een daartoe strekkend ontwerp van besluit wordt Uwer Majesteit hierbij eerbiedig ter bekrachtiging aangeboden.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

(Staatsblad n°. 41). *BESLUIT van den 21 Maart* 1881, *waarbij, met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van* Gelderland, dd. 19 Mei 1880, n°. 16, *voor zooveel dit betreft wijziging van den legger A der wegen en voetpaden in de gemeente* Waardenburg, *wordt bepaald, dat de vermelding op dien legger van de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, als onderhoudspligtige van de opreden naar den overweg op den Staatsspoorweg in den Noorder-Waaldijk en van de langs die opreden geplaatste leuningen, zal vervallen.*

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den directeur-generaal der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, van 19 Mei 1880, n°. 16, tot vaststelling van wijzigingen in de leggers A en B der wegen, voetpaden, enz., in de gemeente Waardenburg;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 December 1880 n°. 77;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 18 Maart 1881, n°. 27, afd. Waterstaat B;

Overwegende: dat Burgemeester en Wethouders van Waardenburg in den loop van het jaar 1879, ingevolge art. 16 van het gewijzigd reglement op de wegen en voetpaden in de provincie Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Aug. 1870, n°. 3, aan Ged. Staten van Gelderland hebben medegedeeld de veranderingen, die huns inziens in de leggers dier gemeente moesten worden gebragt, onder welke wijzigingen op legger A voorkwam de aanwijzing van de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, als verpligt tot onderhoud van de opreden naar den overweg op den Staatsspoorweg van Utrecht naar Boxtel, in de kruin van den Noorder-Waaldijk en van de langs die opreden geplaatste leuningen;

dat, nadat de directeur-generaal met dit voorstel in kennis gesteld, aan Ged. Staten een bezwaarschrift tegen de voorgenomen wijziging had ingebragt, deze echter bij hun besluit, van 19 Mei 1880. n°. 16, den legger aldus gewijzigd hebben vastgesteld;

dat adressant van deze beschikking bij Ons in beroep komende, verzoekt, dat met vernietiging van het besluit van Ged. Staten worde bevolen, dat de vermelding der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen als onderhoudspligtige van voornoemde opreden en leuningen vervalle;

Overwegende: dat art. 28 van het gewijzigd reglement op de wegen, voetpaden,

straten en stegen in de provincie Gelderland, vastgesteld bij Ons besluit van 8 Julij 1870, n°. 60, het onderhoud van wegen en voetpaden, behoudens bestaande wettelijke verpligtingen van anderen, brengt ten laste van hen, aan wie zij behooren;

Overwegende: dat de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, als onderhoudspligtige van de opreden met leuningen, op den legger A is geplaatst, in de onderstelling, dat de opreden van den overweg aan den Staat behooren, en dat die Maatschappij, ingevolge de bij de wet van 15 Nov. 1866 (*Stb.* n°. 210) bekrachtigde overeenkomst, de ten aanzien van die opreden op den Staat rustende verpligtingen heeft na te komen;

Overwegende: dat de Staat, toen de grindweg op de kruin van den Noorder-Waaldijk door den spoorweg moest worden doorsneden, ten einde de verbroken gemeenschap te herstellen, den weg ter weerszijden van den spoorweg heeft opgehoogd;

dat de grindweg of dijkskruin, waarop de aldus gevormde opreden liggen, niet aan den Staat zijn overgegaan;

dat ook, wanneer bij den aanleg de opreden voor een deel gekomen zijn boven de door den Staat aangekochte dijkshelling, hij daardoor geen eigenaar van de dijkskruin geworden is;

dat die opreden alzoo niet aan den Staat behooren;

dat de Staat ook niet geacht kan worden door het maken van de opreden, die in het belang der communicatie noodig waren, het beheer en onderhoud van die gedeelten weg te hebben overgenomen en dat van zoodanige overneming op andere wijze niets is gebleken;

Overwegende: dat mede niet is gebleken, dat op de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen uit anderen hoofde wettelijke verpligting tot onderhoud der opreden rust;

Overwegende: eindelijk, dat de langs de opreden geplaatste leuningen, alleen dienende tot verzekering van veilig verkeer over den grindweg, tot die opreden behooren en moeten onderhouden worden door den onderhoudspligtige van de opreden;

Gezien het gewijzigd reglement op de wegen, straten, voetpaden en stegen in de provincie Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Aug. 1870, n°. 7;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Gelderland, van 19 Mei 1880, no. 16, voor zooveel dit betreft wijziging van den legger A der wegen en voetpaden in de gemeente Waardenburg, te bepalen, dat de vermelding op dien legger van de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen, als onderhoudspligtige van de opreden naar den overweg op den Staatsspoorweg in den Noorder-Waaldijk en van de langs die opreden geplaatste leuningen, zal vervallen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* geplaatst, met het rapport van Onzen voornoemden Minister in de *Staatscourant* openbaar gemaakt en aan den Raad van

State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, in afschrift medegedeeld zal worden.

's Gravenhage, den 21 Maart 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Uitgegeven den *vijfden* April 1881.
De Minister van Justitie,
A. E. J. Modderman.

2°. van 6 April 1881, n°. 6, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Middelharnis van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 7/10 *December ll., B* n°. 2949, 3e *afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting dier gemeente voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 66).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Middelharnis van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 7/10 December ll., B n°. 2949, 3e afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting dier gemeente voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Maart 1881, n°. 1;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 4 April 1881, n°. 1524, afd. Binn. Bestuur;

Overwegende, dat de Gemeenteraad van Middelharnis in zijne vergadering van 27 Augustus ll. heeft goedgekeurd de begrooting van het Burgerlijk Armbestuur voor het jaar 1881 en tevens met algemeene stemmen aan dat Armbestuur een subsidie voor dat jaar heeft toegekend uit de gemeentekas ten bedrage van *f* 2700;

dat, toen dit besluit aan Ged. Staten was medegedeeld, dezen daartegen bedenkingen hebben geopperd, doch de Gemeenteraad, van oordeel dat niet meer dan het hoog noodige was toegestaan, zich ongenegen betoonde tot vermindering van het toegekende subsidie over te gaan;

dat daarop Ged. Staten bij besluit van 7/10 December ll. aan de begrooting der gemeente Middelharnis voor 1881 hunne goedkeuring hebben onthouden, op grond dat het daarop uitgetrokken subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur te hoog was gesteld, en de Gemeenteraad van dat besluit bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende, dat de bezwaren, door de Ged. Staten geopperd, hoofdzakelijk hierin bestaan, dat van het uitgetrokken subsidie van *f* 2700 een bedrag van *f* 2490, dat

in geld wordt uitgekeerd en hoofdzakelijk voor *vaste* wekelijksche bedeeling dient, sedert 1877 onveranderd is gebleven, zonder dat van eenig streven blijkt om dien post te verminderen;

Overwegende: dat de volstrekte noodzakelijkheid van een subsidie uit eene gemeentekas aan een Burgerlijk Armbestuur moet blijken uit de rekening van het laatst afgeloopen boekjaar en uit de begrooting der behoeften, welke op hare beurt behoorlijk moet zijn gejustificeerd;

dat nu uit de mededeelingen van het gemeentebestuur blijkt, dat de uitkeering in geld grootendeels, zoo niet geheel, strekt om de bedeelden in staat te stellen tot de betaling hunner huishuur, en zoodanige bedeeling, die uit den aard der zaak niet anders dan in geld kan plaats hebben, in de allereerste plaats tot onvermijdelijke politiezorg mag worden gerekend;

dat uit de overgelegde lijst der bedeelden, waaronder geen enkel persoon voorkomt, die als lidmaat tot eenig kerkgenootschap behoort, blijkt, dat van de 47 bedeelden 27 ouder dan 70 jaren zijn en door ziekelijkheid niet in staat in hun onderhoud te voorzien, dat onder de overige voorkomen onnoozelen en onverzorgde weduwen met talrijke kinderen, en de bedeeling voor deze ongelukkigen gemiddeld niet meer bedraagt dan *f* 1 's weeks;

dat, terwijl voor de bedeeling in geld in 1881 wordt uitgetrokken *f* 2490, uit de rekening van het Burgerlijk Armbestuur over 1879 blijkt. dat destijds in geld is uitgegeven *f* 2840.05½, terwijl in 1878 daarvoor benoodigd was *f* 2626.70;

dat het gemeentelijk subsidie aan het Armbestuur, dat in 1869 nog *f* 4400 bedroeg en in 1875 reeds tot *f* 3000 was gedaald, sedert 1877 nog is verminderd tot *f* 2700, en dus voldoende blijkt van een streven ook bij het Gemeentebestuur om het subsidie zooveel slechts mogelijk in te krimpen;

dat derhalve de thans als subsidie voorgedragen som blijkens de laatst afgesloten rekening en de begrooting van het Burgerlijk Armbestuur voldoende geregtvaardigd is;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85) en de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* no. 100), gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Gedep. Staten van Zuidholland van 7/10 Dec. ll., alsnog goedkeuring te verleenen aan de begrooting der gemeente Middelharnis, dienst 1881, zooals die is vastgesteld door den Gemeenteraad in zijne vergadering van 25 Oct. 1880.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 6 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Directeur van het Kabinet des Konings,

ALEWIJN.

3°. van 7 Aril 1881, n°. 5, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Moordrecht van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland dd.* 13/18 December 1880, B n°. 379, 3e *afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan d gemeentebegrooting voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 107).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Moordrecht van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, dd. 13/18 Dec. 1880, B n°. 349, 3e afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Maart 1881, n°. 6;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 April 1881, n°. 1525, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Moordrecht in zijne vergadering van 30 Julij 1880 heeft besloten aan het Burgerlijk Armbestuur voor het jaar 1881 een subsidie te verleenen ten bedrage van *f* 1450;

dat Ged. Staten van Zuidholland, aan wie dit besluit krachtens de bepalingen der Armenwet werd medegedeeld, met overlegging van de rekening van het Armbestuur over 1879 en de begrooting van dat Bestuur voor 1881, tegen eenige posten van die begrooting bedenkingen hebben ingebragt, doch na verkregen inlichtingen van het Gemeentebestuur van de meeste dier bedenkingen hebben afgezien en slechts bezwaar zijn blijven opperen tegen de raming van *f* 450 in stede van *f* 325, ten vorigen jare uitgetrokken voor kosten van geneeskundigen bijstand;

dat de gemeenteraad echter gemeend heeft aan het verlangen van Ged. Staten, dat deze post zou worden teruggebragt tot het bedrag van het vorige jaar en dus het subsidie in plaats van op *f* 1450 zou worden gesteld op *f* 1325, niet te mogen voldoen en voormeld cijfer van *f* 1450 op de gemeentebegrooting voor de dienst van 1881 als subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur heeft uitgetrokken;

dat Ged. Staten daarop aan laatstgenoemde begrooting hunne goedkeuring hebben onthouden;

dat de Gemeenteraad, van dit besluit bij Ons in beroep komende, heeft aangevoerd, dat de hooge raming geregtvaardigd wordt door de cijfers van het laatste jaar 1880, daar toch niet alleen, zooals indertijd aan Ged. Staten is medegedeeld, reeds in de eerste zes maanden van 1880, zonder dat buitengewone ziekten of ongevallen waren voorgekomen, voor geneeskundige hulp was uitgegeven ruim *f* 240, maar de uitgaven voor dit onderwerp over het geheele jaar 1880 nu blijken te bedragen *f* 457.84;

Overwegende: dat de uitgaven voor geneeskundige hulp blijkens de afgesloten rekeningen hebben bedragen:

in 1875	. . . .	ƒ 226.24
〃 1876	. . . .	〃 270.52
〃 1877	. . . .	〃 335.80
〃 1878	. . . .	〃 315.30
〃 1879	. . . .	〃 301.16

derhalve over de genoemde vijf jaren gemiddeld ƒ 289.80 per jaar;

dat dus het door Ged. Staten verlangde bedrag voldoende is om te voorzien in de behoefte, zooals die blijkens de vijf laatste rekeningen in het tijdvak, waarover die rekeningen loopen, geweest is, en dat niet is gebleken noch beweerd, dat in de gemeente eene verandering van omstandigheden zou hebben plaats gehad van zoodanigen aard, dat in het vervolg in den regel op een veel hooger bedrag van uitgaven, zooals in 1880 noodig geweest is, zou te rekenen zijn;

dat, indien de geraamde som later mogt blijken onvoldoende te zijn, daarin door eene suppletoire begrooting kan worden voorzien;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) en de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland van 13/18 Dec. ll., het daartegen door den Gemeenteraad van Moordrecht ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 7 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den Gemeenteraad van Zuidlaren tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe, waarbij deze hunne goedkeuring hebben onthouden aan de Gemeentebegrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

De feitelijke toedragt van het geschil, waarvan de overweging krachtens Zr. Ms. magtiging van 21 Febr. 1881 n°. 41, bij deze Afdeeling is aanhangig gemaakt, komt op het volgende neêr:

Ged. Staten van Drenthe hebben bij schrijven van 26 November ll. den Raad der gemeente Zuidlaren uitgenoodigd om een som van ruim ƒ 2000 op de begrooting dier gemeente over 1881 in uitgaaf te brengen, opdat B. en W. zouden kunnen zorgen voor de herstelling van zekere brug over de Oostermoersche vaart bij de Knijpe in den weg van Zuidlaren naar Zuidlaarderveen. die in geheel onvoldoenden staat van onderhoud verkeert, en waarvan de onderhoudspligtige, niettegenstaande herhaaldelijk opgemaakt proces-verbaal, nalatig blijft het gebrekkige te herstellen.

Op 10 December d. a. v. heeft de Gemeenteraad besloten aan dat verlangen van Ged. Staten niet te voldoen. Op tweeërlei grond. Eensdeels omdat volgens art. 205*l* der Gemeentewet, in verband met art. 179*h* — naar 's Raads inzien — op de begrooting alleen gebragt mogen worden posten voor bruggen, wegen enz. in eigendom aan de gemeente behoorende, wat in casu niet het geval is. En anderdeels, omdat er een bestraatte publieke weg bestaat van Zuidlaren naar Zuidlaarderveen en dat de zandweg, waarin de bewuste brug ligt, geheel van particulier belang is.

Ged. Staten dit laatste feitelijk geheel onjuist oordeelende, en bovendien zich houdende aan de van kracht zijnde Tabel der openbare wegen, voetpaden en waterlossingen, waarop de weg als tot publiek gebruik bestemd, van ouds voorkomt — hebben evenmin kunnen deelen in de uitlegging door het gemeentebestuur aan de artt. 205*l* en 179*h* der Gemeentewet gegeven. Naar hun inzien toch brengen juist die artikelen mede, dat het gemeentebestuur, voor zooverre niet krachtens publiek regt de zorg aan een ander openbaar gezag zij opgedragen, het gebrekkige heeft te herstellen, behoudens later verhaal der kosten op de nalatige onderhoudspligtigen.

Uit overweging van dat een en ander hebben Ged. Staten, toen de begrooting der gemeente Zuidlaren voor 1881 ter goedkeuring bij hun collegie inkwam, bij resolutie van 30 December ll. n°. 4, omdat daarop geene gelden waren uitgetrokken waaruit de herstellingskosten der bewuste brug waren te bestrijden — aan die begrooting krachtens art. 210 der Gemeentewet hunne goedkeuring onthouden.

De Gemeenteraad van Zuidlaren heeft daarop,

„Overwegende: dat de bewuste brug wel in onvoldoenden staat van onderhoud verkeert, maar dat de onderhoudspligtige niet bij magte is de kosten, gevorderd tot herstel en begroot op ruim ƒ 2000, te voldoen, zoodat, indien door Burg. en Weth., ten koste van den onderhoudspligtige, de brug werd hersteld, de door de gemeente voorgeschoten gelden, nimmer zouden teruggevorderd kunnen worden en de gemeente zou worden benadeeld, ten bate van den eigenaar der brug.

Overwegende: dat er een publieke, bestraatte weg bestaat, van Zuidlaren naar Zuidlaarderveen, en dat de zandweg, waarin de brug gelegen is, geheel van particulier belang is.

Overwegende: dat bij art. 205*l* der Gemeentewet is bevolen, een post op de begrooting uit te trekken voor kosten van de zorg voor de plaatselijke wegen, straten, bruggen enz. in den omvang bij art. 179*h* aangeduid, terwijl laatstgenoemd art. spreekt van de zorg, voor zoover van hen (Burg. en Weth.) afhangt, voor de instandhouding, bruikbaarheid, vrijheid en veiligheid der publieke wegen, bruggen enz. tot gemeene dienst van allen bestemd.

Overwegende, dat de woorden „voor zoover van hen afhangt", enkel toepasselijk

zijn op werken en inrigtingen in eigendom aan de gemeente behoorende. Overwegende verder, dat volgens den geest van art. 126 der Gemeentewet, maatregelen van algemeen bestuur, of provinciale verordeningen, nimmer eenige uitgaven aan de gemeente kunnen opleggen", bij den Koning besloten voorziening te vragen tegen de straks vermelde resolutie van Ged. Staten van Drenthe dd. 30 December ll. no. 4.

Afschrift van 's Raads daartoe strekkend besluit is in dd. 18 Jan. ll. bij het Kabinet des Konings ingekomen.

Terwijl nu Ged. Staten van Drenthe ter zake gehoord, onder dagteekening van 11 Febr. ll., tot handhaving hunner aangevallene resolutie adviseeren, op de gronden boven bereids zakelijk vermeld, heeft Zr. Ms. Commissaris in dat gewest bij missive van diezelfde dagteekening over het geschil een afwijkend gevoelen kenbaar gemaakt.

De vraag ter zijde latende, of het gemeentebestuur al dan niet teregt weigert een werk uit te voeren, dat niet voor rekening der gemeente is, en waarvan de kosten op de volslagen onvermogende onderhoudspligtigen met volkomen zekerheid onverhaalbaar zouden wezen; ja zelfs voor een oogenblik aannemende, dat de beschouwingen van Ged. Staten omtrent die vraag de juiste zijn, dan nòg vermeent genoemde Staatsdienaar, dat Ged. Staten geheel ten onregte hunne goedkeuring aan de gemeentebegrooting hebben onthouden. Tegen niet één van die artikelen immers van die begrooting hadden Ged. Staten eenigerlei bedenking — en in hun eigen stelsel hadden zij dus niet de goedkeuring krachtens art. 210 mogen weigeren, maar hadden zij krachtens art, 212 handelend behooren op te treden en zelven den post op de begrooting moeten brengen, die huns inziens, hoezeer door de wet geboden, door den Raad er niet op was uitgetrokken.

Zr. Ms. Commissaris is mitsdien van oordeel dat de aangevallene resolutie inderdaad ten onregte is genomen, en de gemeenteraad wel en teregt daartegen voorziening verzoekt.

III. het beroep van *het hoofd der openbare school te Elshout, gemeente Oudheusden, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij wordt goedgekeurd het besluit van den Raad dier gemeente, tot bepaling van het bedrag zijner jaarwedde.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Met het oog op de invoering der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* no. 127) heeft de Gemeenteraad van Oudheusden op den 26 Oct. 1880 besloten, de jaarwedde van den hoofdonderwijzer, die aan het hoofd staat der openbare lagere school in het dorp Elshout in die gemeente, van *f* 650 te verhoogen tot *f* 700, welk Raadsbesluit is goedgekeurd bij besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van den 11 Nov. 1880, G. no. 296.

Tegen dit besluit heeft L. M. Festen, hoofd der genoemde school, bij adres, hetwelk den 27 Nov. 1880 bij 's Konings Kabinet is ingekomen, zich in beroep voorzien bij Z. M. den Koning. Adressant beweert dat bij het bepalen der jaarwedde hadden moeten in aanmerking komen verschillende inkomsten die hij vóór 1 November 1880

genoot, namelijk avondschoolgelden à 25 cents in de week voor ieder leerling. Deze inkomst geeft hij op, in het jaar 1878, toen hij werd aangesteld, te hebben beloopen *f* 26 en in 1879 *f* 80.83, terwijl hij in 1879 eene gratificatie van de gemeente heeft genoten van *f* 33.33. Bovendien brengt adressant in het midden, dat het getal leerlingen op de school des winters 136 en des zomers 112 bedraagt; dat de levensmiddelen te Oudheusden duur zijn en dat de gemeente welvarend is en geene plaatselijke belastingen heft. Op deze gronden verzoekt hij dat de jaarwedde tot een hooger bedrag worde vastgesteld dan *f* 700.

Ter zake gehoord adviseren Ged. Staten tot afwijzing van het verzoek. Zij leggen eene missive van Burg. en Weth. van Oudheusden over, waarin wordt opgemerkt, dat de jaarwedde van *f* 700 voldoende is voor hunne gemeente (900 inwoners), terwijl de jaarwedden te Nieuwkuijk, Haarsteeg en andere grootere plaatsen in den omtrek niet hooger zijn. Wat de avondschoolgelden betreft, blijkens eene nog nader overgelegde verordening op de openbare lagere scholen, vastgesteld door den Gemeenteraad den 6 Maart 1872, zijn de schooluren bepaald als volgt: *a.* des voormiddags van 9 tot half 12 ure; *b.* des namiddags van 2 tot 4 ure; *c.* des avonds van 5 tot 7 ure, met dien verstande dat de schooluren *c* met goedvinden van Burg. en Weth. kunnen vervallen wanneer niet meer dan 6 leerlingen aan de avondschool deel nemen. Derhalve, zeggen Burg. en Weth., moest de hoofdonderwijzer voor zijne jaarwedde avondschool geven en zijn hem daarvoor geene afwisselende inkomsten van wege de gemeente toegelegd; hetgeen de ouders der leerlingen hem onverpligt betaalden, was eene particuliere aangelegenheid; het bedrag bleef dan ook aan het gemeentebestuur onbekend. Wel is aan adressant in 1879 toegekend eene gratificatie van *f* 33.33 wegens bewezene extra-diensten tijdens eene vacature van een hulponderwijzer. Maar ook deze toelage voor ééns verleend, meenen Burg. en Weth. dat niet mag mede rekenen onder de wisselende inkomsten, bedoeld in art. 86 der wet. Wat den geldelijken toestand der gemeente betreft, merken zij op; dat wegens noodzakelijke uitgaven voor kunstwegen, voor een nieuw op te rigten schoollocaal en andere zaken, weldra plaatselijke belastingen te Oudheusden zullen moeten worden geheven.

Nadat deze zaak bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van den 4 Maart ll. n⁰. 760 afd. O. was aanhangig gemaakt bij den Raad van State, zijn nog ingekomen eene missive van den Gemeenteraad van Oudheusden, zich refererende aan het straks gemelde berigt van Burg. en Weth. en eene missive van den adressant L. M. Festen, overleggende een afschrift van de boven aangehaalde verordening. Adressant erkent dat hij volgens die verordening avondschool moest geven; maar voegt daarbij: „De hulpmiddelen voor die avondlessen kwamen ten koste van de gemeente, en het hoofd der school ontving wekelijks 25 cents van elken leerling. Die schoolgelden, waarvan Burg. en Weth. kennis droegen, vermeerderden jaarlijks, wijl het aantal leerlingen toenam, en vormden dus nog eene aangroeijende bron van wisselende inkomsten."

IV. het beroep van *het polderbestuur van IJzendoorn tegen een besluit van Gedep. Staten van Gelderland, houdende vaststelling van den ligger der wegen en voetpaden in die gemeente.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

In de gemeente IJzendoorn loopt van de Keizerstraat naar de Broekdijksche straat een rijdbare landweg, die, althans gedeeltelijk, begrind is, genaamd de Molensteeg; de polder IJzendoorn is belast met het onderhoud van dien weg en van een sluisje dat daartoe behoort. Dusverre stond die weg op den ligger B der straten, stegen, wegen en voetpaden van de gemeente IJzendoorn vermeld onder n°. 9, als hebbende eene lengte van 590 M. en een breedte van 15 M., welke maat evenwel niet naauwkeurig was, vermits de breedte op enkele gedeelten slechts 14 M., op andere veel grooter was zelfs tot 23 M. toe, met inbegrip van grasberm en sloot.

In verband met deze onnaauwkeurigheid ontstond in 1878 een verschil tusschen het bestuur der gemeente en dat van den dorpspolder; toen namelijk een behoeftig inwoner eigendunkelijk eene hut had opgeslagen op bedoelden grasberm, beweerde het polderbestuur dat die persoon op den weg had gebouwd en het de pligt van B. en W. was, art. 180 der Gemeentewet toe te passen door opruiming van de hut, terwijl het Gemeentebestuur van oordeel was dat het polderbestuur den weg van regten moest bewandelen omdat de delinquent op poldergrond, geen openbare weg zijnde, had gebouwd. Eene Commissie uit het collegie van Ged. Staten van Gelderland kwam in loco ten einde het verschil te beeindigen, hetwelk in zoover gelukte dat de hut werd afgebroken door dengene die haar had gebouwd, en dat door de beide besturen de noodzakelijkheid werd ingezien om de beschrijving van de Molensteeg op den ligger te verbeteren.

Daartoe door Ged. Staten uitgenoodigd, maakten B. en W. in 1879 een ontwerp-ligger op, waarin de verschillende afmetingen waren vermeld, welker juistheid echter werd betwist, ten gevolge waarvan die ligger niet aldus werd vastgesteld.

In 1880 werden B. en W. te rade, alleen den weg in eigenlijken zin, zoo als die bereden wordt, op den ligger te brengen ter breedte van 12 M. en den overigen grond, zijnde grasberm, water en grond met kuilen en gaten, welken zij *onland* noemen, niet meer als tot de openbare dienst bestemd te beschouwen. Het bestuur van den dorpspolder kwam hiertegen op, zoowel bij het gemeentebestuur zelf als bij Ged. Staten, zich verzettende tegen iedere afscheiding van den eigenlijken weg en den overigen grond.

Op verzoek van B. en W. werd de Molensteeg door een landmeter van het kadaster opgemeten en gebragt onder 3 kadastrale perceelen, zijnde sectie B no. 580, weg 75 a. 60 c., no. 581, lage gronden en berm 38 a. 30 c., en no. 582, water 5 a. 50 c.

Blijkens nieuw kadastraal kaartje heeft no. 580 eene ongeveer gelijke breedte over de geheele lengte, terwijl het westelijk daartegen aanliggende n°. 581 van zeer ongelijke breedte is en n°. 582 eene kleine watervlakte aanduidt nabij het snijpunt van de Molensteeg en den Broekdijkschen weg.

Daarna vroegen B. en W. het welmeenen van Ged. Staten omtrent de wijze van afscheiding tusschen de perceelen n°. 580 en 581 en ontvingen ten antwoord, dat na de wijziging van den ligger deze afscheiding met paaltjes langs den rijweg zou moeten worden aangeduid. Eindelijk zonden B. en W. den gewijzigden ligger, juist zoo als die op 17 Jan. 1880 door hen was opgemaakt, op den 13 November 1880 aan Ged.

Staten ter vaststelling. Daarin is onder n°. 9 de lengte van de Molensteeg aangewezen à 584,4 M. en de breedte over de geheele lengte à 12 M. Bij besluit van 14 Dec. 1880 n°. 113, hebben Ged. Staten de voorschreven wijziging van den ligger B der wegen in de gemeente IJzendoorn alzoo vastgesteld. Ten aanzien van de bezwaren van het polderbestuur werd door Ged. Staten overwogen, dat wel is waar de geheele breedte der Molensteeg dusverre voor de openbare dienst was bestemd, maar dat het gemeentebestuur met inachtneming van het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden van 16 Dec. 1857 (*Prov. Blad van Gelderland* no. 103 art. 19) het niet voor de openbare dienst benoodigde gedeelte daaraan heeft onttrokken en de breedte van den weg bepaald, terwijl de zigtbare afscheiding eerst behoeft plaats te hebben na de vaststelling van den ligger, zooals die wordt gewijzigd; verder dat de breedte van 12 M. ruimschoots voldoende is voor de veiligheid van het openbaar verkeer op de Molensteeg.

Tegen dit besluit van Ged. Staten is het bestuur van den dorpspolder in beroep gekomen bij Z. M. den Koning bij adres hetwelk den 27 Dec. 1880 bij HD.'s Kabinet is ingekomen. Adressanten achten zich bezwaard: omdat de grasberm, en zelfs op een klein gedeelte wegs de bereden weg, aan de openbare dienst wordt onttrokken (waartoe appellant beweert dat B. en W. onbevoegd zijn) en daardoor te weinig plaats voor het uithalen met rijtuigen zal zijn, en omdat de Molensteeg eigenlijk op den ligger A der wegen in de gemeente IJzendoorn behoorde te staan, omdat die uitloopt op de Broekdijksche straat en aldus de kom van de gemeente verbindt met de aangrenzende gemeente Lienden, en de kortste weg zal zijn uit genoemde kom naar het station Echteld aan de Staatsspoorweglijn Dordrecht—Elst, wanneer dat station zal zijn gemaakt. Het polderbestnur verzoekt op deze gronden wijziging van den ligger in dien zin dat de geheele breedte als weg in den ligger worde opgenomen en voor de openbare dienst behouden blijve.

Ged. Staten van Gelderland ter zake gehoord, achten dit verzoek niet vatbaar voor inwilliging.

Naar hun oordeel is het Gemeentebestuur, luidens artt. 19 en 20 van het Provinciaal Reglement op de wegen, allezins bevoegd om de breedte van de wegen enz. op den ligger B vermeld te bepalen, zoo als het algemeen belang in verband met plaatselijke behoefte en omstandigheden dit vordert, onverschillig of die breedte wordt vermeerderd of verminderd.

Verder achtten Ged. Staten het onbetwistbaar dat eene breedte van 12 M. overvloedig ruimte voor een landweg als deze aanbiedt, te meer omdat andere wegen in denzelfden omtrek, met name de bandijk in de gemeente IJzendoorn zelf, slechts eene kruinbreedte van 5 M. heeft. Zij herinneren daarbij dat de afscheiding tusschen den eigenlijken weg en den daarnevens gelegen grond, zal plaats hebben aan wederzijden langs eene lijn evenwijdig aan de as van den grindweg, en overal 6 M. van die as verwijderd.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging bij den Raad van State was aanhangig gemaakt bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 17 Maart ll. n°. 12, afdeeling Waterstaat A, zijn nog bij deze Afdeeling ingekomen: 1°. eene memorie van Burg. en Weth. van IJzendoorn ten betooge dat de wijziging van den ligger B noodzakelijk en door het polderbestuur zelf verlangd was, dat de

breedte door Burg. en Weth. bevoegdelijk is vastgesteld, en die van 12 M. voldoende is; dat eindelijk de Molensteeg niet op ligger A behoort als liggende in haar geheel binnen de gemeente; het station Echteld bestaat nog niet, en zoo het bestond zoude de Molensteeg niet de toegangsweg naar dat station zijn; 2°. eene memorie van het appellerend polderbestuur, waarin wordt betoogd dat de kadastrale indeeling van de Molensteeg onwettig is en het polderbestuur de herziening daarvan heeft verzocht, welk verzoek nog bij Ged. Staten van Gelderland aanhangig is.

Verder worden daarin de motieven van het adres van appel nader uiteengezet.

V. het beroep van *J. G. Schoon, te Amsterdam, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Nieuwer-Amstel, waarbij hem de oprigting van eene huidenzouterij is geweigerd.*

De *Staatsraad* VAN VLADERACKEN brengt het volgend verslag uit:

Door J. G. Schoon, wonende te Amsterdam, is bij adres van 7 November 1880 aan B. en W. van Nieuwer-Amstel vergunning gevraagd om op het kadastrale perceel sectie C, n°. 286, aan de zuidzijde van het Rustenburgerpad eene huidenzouterij te mogen oprigten in de op dat perceel staande loods en eene leerlooijerij, achter die loods. De inrigting der leerlooijerij zou bestaan in het plaatsen van eenige looikuipen.

Bij drie bezwaarschriften is hiertegen opgekomen wegens den stank die van de inrigting verwacht wordt. Een dier bezwaarschriften is van tien aan het Rustenburgerpad wonende personen, die vreezen door den stank een ondragelijken hinder te zullen ondervinden. Onder de drie onderteekenaars van een tweede bezwaarschrift zijn de eigenaars der twee perceelen tusschen welke dat van den aanvrager gelegen is; zij achten den stank niet alleen hoogst onaangenaam maar ook nadeelig voor de gezondheid, en vreezen dat de waarde hunner perceelen vooral als bouwgrond met twee derde zou verminderen, terwijl de eene dier eigenaars nog verwacht dat hij een reeds op zijn perceel staand huis in het geheel niet meer of slechts voor een zeer lagen prijs zou kunnen verhuren. Het derde bezwaarschrift is van eene weduwe, die zegt dat hare panden, belendende aan het perceel van den aanvrager, en van welker verhuring zij leeft, waarschijnlijk niet geregeld verhuurd zullen kunnen worden en dat hare gezondheid en die van hare huurders schade zal lijden: dat ook in Amsterdam juist om dergelijke redenen aanvragen om vergunning voor looijerijen worden afgewezen.

B. en W. van Nieuweramstel hebben bij besluit van 23 December 1880, lettende op de ingebragte bezwaren en nadat door eene commissie uit het collegie een plaatselijk onderzoek was ingesteld, met aanhaling van art. 11 litt. *b* en *c* der wet van 2 Junij 1875 (Stbl. n°. 95), het verzoek afgewezen, op grond dat de loods waarin de adressant de huidenzouterij wenscht uit te oefenen, is gelegen in een bebouwde en sterk bevolkte buurtschap der gemeente, aan beide zijden en van achteren op slechts weinig meters afstand van bewoonde huizen; dat de ondragelijke stank, die ontegensprekelijk door een huidenzouterij wordt voortgebragt, niet alleen de gezondheid bedreigt maar ook het bewonen van huizen in de nabijheid en zelfs op eenigen afstand

van zoodanige inrigting onmogelijk maakt, terwijl er geen middel is om het ontstaan van zoodanigen verpestenden stank noch het verspreiden daarvan te voorkomen.

Van deze beschikking is J. G. Schoon bij adres van 4 Jan. 1881 in beroep gekomen bij den Koning. Hij voert aan dat de afstand der loods van bewoonde huizen niet zoo gering is als uit de beslissing van B. en W, zou moeten opgemaakt worden; dat hetgeen daarin gezegd wordt omtrent den stank door eene huidenzouterij voortgebragt, door niets wordt gestaafd en zelfs wordt weersproken door de ondervinding, aangezien te Amsterdam verschillende huidenzouterijen bestaan in het midden der stad, zonder dat ooit gebleken is dat die eenigen nadeeligen invloed voor de gezondheid opleverden.

Op dit adres zijn gehoord Ged. Staten van Noordholland, die een berigt hebben ingewonnen van B. en W. van Nieuweramstel. Deze laatsten zeggen dat bij het ingesteld plaatselijk onderzoek gebleken is dat het erf waar de aanvrager de huidenzouterij wenscht op te rigten, is gelegen in eene bevolkte buurt, alwaar in de laatste jaren het bouwen van huizen en gevolgelijk het personenverkeer sterk toenemende is; dat het gebouw voor de zouterij bestemd, bestaat in een oude houten loods aan de zuidoostzijde op 19, aan de noordwestzijde op 10 en aan de noordoostzijde op 18 meters van woonhuizen staande en overigens aan beide zijden begrensd door de bij die huizen behoorende tuinen, welke slechts door lage hagen van het bedoelde erf zijn afgescheiden; dat de looikuipen zullen worden aangelegd in de bijna onmiddellijke nabijheid van de woningen aan de zuidwestzijde, op slechts weinig meters afstand van de poldersloot; dat het onwedersprekelijk vast staat dat versch geslachte huiden ineengerold en op elkander gepakt in een houten loods, blootgesteld aan de volle zonnehitte, vooral des zomers, een walgelijken stank veroorzaken, die zelfs naar gelang van de windrigting op aanzienlijken afstand zijn invloed doet gevoelen en het verkeeren in de geheele omgeving schier onmogelijk maakt; dat zij daarom de bezwaren door een aantal belanghebbenden ingebragt, volkomen gegrond geacht hebben en van oordeel zijn dat de hinder, die door de verlangde inrigting zou worden veroorzaakt, wel van zoo ernstigen aard zou zijn dat daardoor verscheidene huizen ongeschikt voor bewoning zouden worden.

B. en W. zeggen nog dat het hun onbekend is of er binnen Amsterdam soortgelijke inrigtingen bestaan, zooals appellant zegt zonder de plaats op te geven waar zij gevestigd zijn. Zij achten het echter niet waarschijnlijk, tenzij die inrigtingen van zoodanigen aard zijn dat het gevaar voor stank naar buiten is weggenomen, hetwelk bij het gebruik maken van slechts een houten loods voor eene inrigting als de hier bedoelde niet doenlijk is.

Naar aanleiding van dit laatstvermelde gedeelte van het berigt van B. en W. van Nieuweramstel zijn Ged. Staten van Noordholland met hen in nadere briefwisseling getreden. Ged. Staten hebben namelijk geschreven dat inderdaad te Amsterdam huidenzouterijen bestaan, o. a. eene in de Kerkstraat bij de Leidsche straat, waarvoor door hen bij beschikking van 16 Mei 1866 n°. 25 vergunning is verleend aan J. Gazan, naar aanleiding van een door dezen ingesteld beroep van eene afwijzende beschikking van B. en W. van Amsterdam; dat aan die vergunning o. a. de volgende voorwaarden werden verbonden:

1°. dat er van uit de zoldering der zouterij tot op een el boven den nok van het perceel twee luchtkokers gemaakt worden, ter binnenwerksche wijdte van 0.50 bij 0.50 el, voorzien van jalouziën of draaijende kappen, welke luchtkokers voortdurend open gehouden moeten worden.

2°. dat de bestrating der zouterij in sterke tras gelegd en voorts zoo ingerigt worde dat de overvloedige pekel naar een riool, zinkput of kuil worde afgeleid.

3°. dat bij de ontvangst van huiden de hoornen onmiddellijk afgesneden en uit de zouterij verwijderd worden.

Dat de hoofdzakelijke strekking dier voorwaarden hun vroeger was aangegeven, in eene zaak van gelijken aard, door de Provinciale Commissie van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt; dat zij na de oprigting zoowel van de huidenzouterij van Gazan als van andere die onder ongeveer gelijke voorwaarden zijn toegestaan, nimmer van klagten over daardoor veroorzaakten last iets hadden vernomen.

Ged. Staten noodigden B. en W. uit te overwegen of in dit geval dergelijke voorwaarden vermeerderd met deze, dat het gebouw der huidenzouterij niet van hout maar geheel van steen opgetrokken en steeds zooveel mogelijk gesloten gehouden zou moeten worden, niet zouden kunnen strekken om op voldoende wijze aan de ingebragte bezwaren te gemoet te komen.

B. en W. antwoordden dat de aanvrager bepaaldelijk had verlangd de huidenzouterij uit te oefenen in de aanwezige houten loods, en dat bij het gebruik maken van die loods op gebrekkigen grondslag en drassigen bodem, het onmogelijk was afdoende maatregelen tot opheffing der bestaande bezwaren te nemen; dat die bezwaren welligt door het stellen van voorwaarden weggenomen of althans tot een minimum beperkt hadden kunnen worden indien de aanvraag gestrekt had om de zouterij in een expresselijk daarvoor te maken steenen gebouw op te rigten; dat zij bereid waren eene gewijzigde aanvrage in nadere overweging te nemen. Ten slotte vestigden zij de aandacht op het K. B. van 13 September 1870 (Belinfante X, 281) waarbij een soortgelijk beroep als het thans ingestelde ongegrond werd verklaard.

Ged. Staten vonden in dit nader berigt geen genoegzame aanleiding om nogmaals bij B. en W. op de zaak terug te komen. Bij hun berigt aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, merkten zij ten aanzien van het aangehaalde K. B. van 3 September 1870 op, dat dit betrekking had op inrigtingen van anderen aard dan waarvan hier sprake is en dus inderdaad niet als antecedent kan worden aangemerkt. Overigens zeggen Ged. Staten, met verwijzing naar de gevoerde briefwisseling, dat het hun — op grond van het in hun schrijven aan B. en W. bedoelde advies van de daar genoemde Commissie, — blijft voorkomen dat de vergunning door J. G. Schoon verlangd, zonder bezwaar voor de belendenden zou kunnen worden verleend, als daaraan de in hun schrijven aan B. en W. aangegeven voorwaarden verbonden werden. Zij adviseren tot eene beschikking in dien zin.

Door Ged. Staten is overgelegd het door hen bedoelde advies van de Provinciale Commissie van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt, gevestigd te Amsterdam, welk stuk is gedagteekend 20 Junij 1862. De Commissie was uitgenoodigd advies te geven omtrent de vraag of de oprigting eener huidenzouterij in zekere perceelen op de Houtgracht te Amsterdam geacht moest worden voor de gezondheid schadelijk te

zijn. Alvorens advies uit te brengen had zij door sommige harer leden onderzoekingen doen instellen in drie huidenzouterijen en -droogerijen.

In haar berigt werd nu gezegd hetgeen volgt:

De bewerking der huiden en aanhangsels bestaat in het volgende:

De versche huiden worden met de hoorns, maar zonder de klauwen aan de zouterijen of droogerijen afgeleverd. De hoorns worden met het beenige gedeelte waarop zij vastzitten van de huid losgemaakt en op een hoop verzameld. De huiden worden vervolgens, als zij gezouten worden, laagsgewijze met het noodige zout opgestapeld, of, als ze gedroogd worden, ongezouten opgehangen op rekken.

De gezouten huiden blijven zoolang liggen dat ze genoeg doortrokken zijn en de overvloedige pekel uit de laag der huiden is weggeloopen.

Terwijl het doel van het zouten is de huiden voor bederf te bewaren, ligt het in den aard der zaak en wordt het door het belang der eigenaars genoeg voorgeschreven, dat aan die huiden zelve geene rotting plaats vindt.

Twee bezwaren zijn evenwel uit het oogpunt der algemeene gezondheid aan de bewerking verbonden: 1°. het verzamelen der hoorns zoolang de beenige pitten daaraan verbonden zijn; 2°. het indringen van de overvloedige pekel uit de lagen der gezouten huiden in den bodem.

Ten aanzien van het eerste dezer beide punten moet worden in aanmerking genomen, dat de hoorns zoolang blijven liggen, dat de beenige pitten waarop zij vastzitten gemakkelijk loslaten. Dat zulks tot stank aanleiding geeft, vooral in de warme jaargetijden, hiervan hebben zich onze gecommitteerden, met het onderzoek belast, overtuigd, en het valt naar het oordeel onzer Commissie niet te betwijfelen, dat rotting van dierlijke zelfstandigheden schadelijk voor de gezondheid kan worden en alzoo geweerd behoort te worden uit digt bebouwde en bewoonde plaatsen.

Ten aanzien van het tweede punt is aan onze gecommitteerden wel geen direct nadeel gebleken, doch meent de Commissie de aandacht vooral op eene bijzonderheid te moeten vestigen.

De pekel welke in den aanvang van de huiden afvloeit, zal noodwendig met dierlijke stoffen verontreinigd zijn, welke niet vrij van ontbinding zijn, en het mag als genoegzaam zeker worden aangenomen dat waar een bodem op den duur met zoodanige stoffen wordt bezwangerd, het gevaar bestaat van ontwikkeling van gevaarlijke gassoorten, zoodat de voorzichtigheid gebiedt, dat er zorg worde gedragen voor eene behoorlijke afvloeijing van het vocht uit de lagen der gezouten huiden afkomstig.

Uit het een en ander leiden wij als gevolgtrekking af, dat huidenzouterijen volstrekt niet behoeven geweerd te worden uit de bebouwde kom eener gemeente, maar dat voor het verleenen der vergunning twee voorwaarden moeten worden gesteld:

1°. dat de hoorns, zoolang die met de beenige pitten zijn vereenigd, niet mogen worden bewaard op eene plaats waaruit de rotlucht kan doordringen in bewoonde huizen;

2°. dat de bodem zoo worde ingerigt, dat de overvloedige pekel niet in dien bodem zelven indringt maar in een riool of zinkput of in eene gracht worde afgeleid.

Aan het voldoen aan die beide voorwaarden zijn naar het ons voorkomt geene groote bezwaren voor de oprigters van huidenzouterijen verbonden, maar des te eerder

meenen wij op het vervullen dier voorwaarden de aandacht te moeten vestigen, omdat die tak van industrie in de gemeente Amsterdam in de laatste jaren meer uitbreiding schijnt te verkrijgen en het vermeerderen van nadeelige invloeden voor de algemeene gezondheid in den regel en wel zonder benadeeling der nijverheid kan en moet worden vermeden, vooral in digt bewoonde gemeenten waar de oorzaken voor het ontstaan van ziekten reeds zoo menigvuldig zijn.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 21 Maart 1881.

Namens de hiervoren vermelde weduwe, verhuurster van woningen in de nabijheid van het perceel van den aanvrager, zijn hare bezwaren tegen de gevraagde vergunning in eene aan deze Afdeeling gerigte memorie op nieuw medegedeeld.

VI. het beroep van *P. Brouwer, J. H. de Vries en H. L. de Vries, te Dantumadeel, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Op 21 Februarij jl. heeft de loting voor de Nationale Militie in de gemeente Dantumadeel te Rinsumageest plaats gehad. Ingeschreven waren 84 nommers. Toen de naam van n°. 22 der alphabetische lijst, Sytze van der Hoek, werd afgeroepen, heeft een der lotelingen op de hem gedane vraag geantwoord, dat hij de afgeroepene was, is hij tot het trekken toegelaten en heeft hij getrokken n°. 82. Daarna heeft no. 23 der lijst, Gerk Hoekstra, getrokken en n°. 72 bekomen. Toen daarop de naam van no. 24 van de lijst, Sytze Hoekstra, werd afgeroepen, kwam een der lotelingen voor, die verklaarde dat hij Sytze van der Hoek was en dat Sytze Hoekstra reeds had getrokken. Laatstgenoemde, daaromtrent terstond gehoord, bevestigde dit, bewerende dat hij in de meening was geweest, dat zijn naam werd afgeroepen. Daarop heeft de militie-commissaris Sytze van der Hoek een nommer doen trekken en heeft deze getrokken n°. 2; waarna de trekking verder tot het einde der lijst is voortgezet.

Op grond van deze onregelmatigheid zijn bij Ged. Staten bezwaren ingediend tegen de loting: 1°. door Sytze Johannes van der Hoek, die zich beklaagde dat door het loten van S. Hoekstra vóór zijne beurt en het door dezen trekken van n°. 82 de kans om vrij te loten voor adressant is verminderd; 2°. door R. E. Hofing, die een dienstpligtig nommer getrokken hebbende, meende dat de gepleegde onregelmatigheid invloed kan gehad hebben op den uitslag der loting.

De militie-commissaris berichtte, dat de bewuste lotelingen met luider stem duidelijk waren opgeroepen; dat n°. 22, 23 en 24 in de voorste rij der jongelingen vlak voor hem naast elkander hadden gestaan; dat S. v. d. Hoek, toen zijn naam werd afgeroepen, onbeweegelijk is blijven staan, en daardoor oorzaak is geweest, dat de vergissing heeft kunnen gebeuren. Naar de zienswijze van den militie-commissaris heeft echter die vergissing geen invloed kunnen uitoefenen op den uitslag der loting voor de verdere nommers 25—84, die alle, elk op hunne beurt, getrokken hebben uit het juiste getal nommers. Alleen is voor S. v. d. Hoek de kans op de nommers 82 en

72 verloren, maar hij heeft dit aan eigen schuld te wijten. Eene geheele of gedeeltelijke vernietiging der loting zou, meent de militiecommissaris, onbillijk zijn jegens de andere lotelingen, die een hoog nommer getrokken hebbende blootgesteld zouden worden aan het gevaar om een lager te trekken, alleen door de groote onverschilligheid of misschien door opzet van een der ingeschrevenen.

Ged. Staten overwogen bij hunne beslissing, dat telkens wanneer één der lotelingen voor zijne beurt trekt, dit van invloed kan zijn op den uitslag der loting, omdat het altijd onzeker blijft of de loteling die aan de beurt was, hetzelfde of wel een ander nommer zou hebben getrokken, doch dat bovendien in dit geval Sytze Hoekstra vóór zijne beurt tot de trekking toegelaten, n°. 82, zijnde een hoog en vermoedelijk vrij nommer, heeft getrokken, en daardoor allen, die nog aan de trekking moesten deelnemen, heeft verstoken van de kans om dat nommer te trekken. Ged. Staten overwogen verder, dat wel is waar de wet van geene gedeeltelijke vernietiging melding maakt en die dus naar hun oordeel niet geacht kan worden bedoeld te hebben, maar dat bij meer dan één Kon. besluit is uitgemaakt, dat in gevallen als dit de loting slechts gedeeltelijk behoort te worden vernietigd, op grond van welke overwegingen Gedep. Staten bij hunne aangevallen beslissing de loting hebben gehandhaafd voor dat gedeelte, waaraan de eerste een en twintig lotelingen deelnamen, maar die voor het verdere gedeelte hebben vernietigd.

Tegen deze beslissing zijn drie lotelingen in beroep gekomen bij den Koning: Hendrik Lammerts de Vries en Jan Harmens de Vries, die verzoeken dat de geheele loting geldig moge verklaard worden. De eerste meent dat men desnoods van der Hoek en Hoekstra op nieuw had kunnen laten loten door de twee door hen getrokken nommers (82 en 2) in een bus te doen en hen in alphabetische orde daaruit elk een nummer te laten trekken, maar dat de onregelmatigheid te onbeteekenend is om uit dien hoofde de loting te vernietigen. De ander meent, dat de onregelmatigheid alleen voor van der Hoek, maar voor geen der andere lotelingen van beteekenis is geweest. Petrus Brouwer daarentegen, de derde appellant, beweert dat de loting niet gedeeltelijk, maar geheel behoort vernietigd te worden, omdat de wet wel van vernietiging, maar niet van gedeeltelijke vernietiging spreekt.

De Commissaris des Konings bericht, dat de kennisneming dezer bezwaarschriften Ged. Staten niet van zienswijze heeft doen veranderen, en dat hij ook van oordeel is, dat het niet wenschelijk is van de gevestigde jurisprudentie op het punt van gedeeltelijke vernietiging af te wijken.

Bij den Raad van State zijn van de lotelingen Sytze J. van der Hoek en S. Hoekstra en van de appellanten brieven ingekomen, waarbij echter geen nieuwe feiten of nieuwe gronden worden aangevoerd. Alleen is door Jan H. de Vries eene verklaring ingezonden, door vier medelotelingen geteekend, waarbij zij verklaren dat S. Hoekstra zich bij de loting onbehoorlijk heeft gedragen en dat Sytze v. d. Hoek eerst nadat hij getrokken had, verklaarde, dat hij niet met de loting tevreden was.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Veertiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 4 *Mei* 1881

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen : Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als :

1°. van 29 April 1881, n°. 6, houdende *benoeming van Mr. H. J. Smidt tot lid van de Afdeeling voor de geschillen van bestuur.*

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 5 April 1881, n°. 1561, afd. Binnenlandsch bestuur;
Gezien art. 13 der wet van 21 December 1861 (*Stbl.* n°. 129);
Den Raad van State gehoord (advies van 19 April 1881, n°. 10);
Gelet op het nader rapport van Onzen voornoemden Minister van 27 April 1881, n°. 1906, afd. Binnenlandsch bestuur;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met ingang van 1 Mei a. s.:

1°. aan Mr. C. J. VAN VLADERACKEN, lid van den Raad van State, op zijn verzoek, eervol ontslag te verleenen als lid der afdeeling van dien Raad voor de geschillen van bestuur;

2°. te benoemen tot lid der afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur Mr. H. J. SMIDT, lid van dien Raad.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State en aan de Departementen van Algemeen Bestuur.

's Gravenhage, den 29 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

De VOORZITTER zegt dat de Afdeeling den heer VAN VLADERACKEN met leedwezen ziet vertrekken. Gedurende een aantal jaren toch heeft hij met den meesten ijver en scherpzinnigheid aan de werkzaamheden der Afdeeling deelgenomen en derhalve ongetwijfeld groote diensten aan den lande bewezen. Het verheugde hem echter opregt dat de vacature vervuld wordt door de benoeming van den heer SMIDT.

2°. van 9 April 1881, n°. 11, houdende beschikking op het beroep ingesteld door *de firma Heerkens, Schaepman en Co. te Zwolle, tegen een besluit van Burg. en Weth., van genoemde gemeente, van 4 September* 1880, *waarbij aan H. Gosschalk vergunning is verleend voor de oprigting eener kunstboterfabriek.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 27.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep ingesteld door de firma Heerkens, Schaepman en Co. te Zwolle, tegen een besluit van Burgemeester en Wethouders van genoemde gemeente van 4 September 1880, waarbij aan H. Gosschalk vergunning is verleend voor de oprigting eener kunstboterfabriek, met eene stoommachine van 16 paardenkracht, op het perceel, kadastraal bekend sectie G n°. 70;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Maart 1881, n°. 88;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 5 April 1881 No. 43, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat H. Gosschalk in Julij 1880 aan het gemeentebestuur van Zwolle vergunning heeft gevraagd voor de boven omschreven inrigting;

dat de firma Heerkens, Schaepman en Co., eigenaresse van twee in de onmiddellijke nabijheid gelegen fabrieken, eene wasbleekerij en eene azijnfabriek, zich tegen de inwilliging van dat verzoek heeft verzet, op grond van schade die gevreesd werd van rook, roet en vet uit den schoorsteen der stoommachine, en verontreiniging van de stadsgracht, waarvan zij het water tot drijving der beide fabrieken, krachtens verkregen vergunning gebruikt;

dat het gemeentebestuur niettemin de gevraagde vergunning heeft verleend onder voorwaarde:

1°. dat de stoommachine enkel met cokes of turf mag worden gestookt;

2°. dat geen pekelwater of wei uit de fabriek naar de gracht of in gooten mag worden geloosd, doch dat tot verzameling daarvan op het terrein van den adressant eene gemetselde waterdigte put moet werden gemaakt, naar behooren afgedekt en gesloten, wordende echter vrijgelaten desverkiezende de wei te verzamelen in waterdigte bakken van ander materiaal;

3°. dat de schoorsteen der fabriek minstens eene hoogte moet hebben van 14 Meter boven den beganen grond;

4°. dat het smelten van het benoodigde vet alleen door middel van stoom en niet boven vuur mag geschieden;

5°. dat een en ander moet worden uitgevoerd onder toezigt van den gemeente-architect;

dat de firma Heerkens, Schaepman en Co. nu van Ons de vernietiging van dit besluit van het gemeentebestuur heeft gevraagd, bewerende dat de gestelde voorwaarden niet afdoende zijn om aan de gevreesde bezwaren tegemoet te komen; dat toch turf, hoewel minder schadelijk dan steenkolen, ook veel rook en roet verspreidt en dat het niet wel mogelijk zal zijn de hand te houden aan het verbod om water te lozen in de stadsgracht bij eene fabriek als deze, waar men kan rekenen op eene hoeveelheid van ongeveer 40 hectoliter vloeistof daags;

Overwegende: dat de Hoofdingenieur van den waterstaat na een ingesteld onderzoek heeft verklaard dat het laatstgenoemde bezwaar hem niet geheel ongegrond voorkwam, dat geen waterdigte putten van redelijke afmetingen te maken zouden zijn die niet binnen vier dagen gevuld zouden wezen, en dat er geene andere geschikte gelegenheid bestaat tot gedurige verwijdering der vloeistof dan de stadsgracht;

dat onder die omstandigheden de kunstboterfabriek zeer zeker schade zou veroorzaken aan het bedrijf van appellante;

dat de aanvrager in de gelegenheid is gesteld om op te geven welke middelen hij meent te kunnen aanwenden om aan dit bezwaar tegemoet te komen, maar dat hij in gebreke is gebleven de verlangde opgave te verstrekken;

dat de verleende vergunning dus niet kan worden gehandhaafd;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Staatsblad* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te vernietigen het bovengenoemd besluit van Burgemeester en Wethouders van Zwolle van 4 September 1880.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 9 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 14 April 1881, n°. 8, houdende beschikking op het beroep van *dijkgraaf en hoogheemraden van de Vijfheerenlanden, van een besluit van Burg. en Weth. van Vianen van 20 December ll, waarbij aan H. Miltenburg Jr. vergunning is verleend tot oprigting eener petroleum-bergplaats.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 131.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van dijkgraaf en hoogheemraden van de Vijfheerenlanden van een besluit van Burgemeester en Wethouders van Vianen van 20 Dec. ll., waarbij aan H. Miltenburg Jr. vergunning is verleend tot oprigting eener petroleum-bergplaats;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Maart 1881, n°. 16;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 11 April 1881, n°. 48, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat Burgemeester en Wethouders van Vianen aan H. Miltenburg Jr. vergunning hebben verleend tot oprigting eener bergplaats van petroleum op het kadastrale perceel sectie A n°. 440, onder voorwaarde:

a. dat de petroleum geborgen worde in de aangewezen steenen kluis;

b. dat de afsluiting geschiede door middel van een ijzeren deur;

c. dat ten allen tijde de vloer der bergplaats over de geheele uitgestrektheid ter dikte van eene decimeter met lekzand bestrooid zij;

d. dat de schoorsteen van het ten Noorden der bergplaats staande gebouw, zoowel binnen als boven het dak, worde afgebroken en dat buiten het woonhuis niet gestookt worde;

e. dat de artt. 122 en 123 der algemeene politieverordening stiptelijk zullen worden nageleefd en dat niet meer dan één vat petroleum voorhanden zij;

dat appellanten, die reeds in de vergadering, volgens art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) gehouden, hunne bezwaren tegen het toestaan der vergunning schriftelijk hadden ingebragt, zich nu tot Ons hebben gewend met verzoek het besluit van het gemeentebestuur te vernietigen;

dat appellanten als grond voor hun verzoek aanvoeren, dat de inrigting brandgevaar zal opleveren voor de in de nabijheid daarvan gelegen bewaarplaats van het archief van het Hoogheemraadschap;

Overwegende: dat de bergplaats, die niet meer dan één vat petroleum bergen kan, geheel van steen is opgetrokken, van eene ijzeren deur is voorzien, gelegen is op 12.10 M. van de secretarie der Vijfheerenlanden, waar het archief geborgen is, en daarvan door een open terrein is gescheiden;

dat onder deze omstandigheden de opgelegde voorwaarden allezins voldoende kunnen geacht worden om mogelijk brandgevaar te keeren;

dat het echter noodzakelijk is eenen nieuwen termijn te bepalen, binnen welken de inrigting moet zijn voltooid en in gebruik genomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep van adressanten ongegrond te verklaren en, met handhaving van het besluit van Burgemeester en Wethouders van Vianen van 20 December ll., te bepalen, dat de inrigting zal moeten zijn voltooid en in gebruik genomen binnen drie maanden na de dagteekening van dit besluit, doch dat alvorens uit een bewijs van den gemeente-architect, door Miltenburg aan Burgemeester en Wethouders af te geven, moet zijn gebleken, dat aan de gestelde voorwaarden behoorlijk is voldaan.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 14 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

4o. van 15 April 1881 no. 6, houdende beslissing van het geschil over *de woonplaats van den armen krankzinnigen militair Jacob Korver toen hij in* 1876 *in het krankzinnigengesticht te Utrecht werd opgenomen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 124).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil over de woonplaats van den armen krankzinnigen militair Jacob Korver, toen hij in 1876 in het krankzinnigengesticht te Utrecht werd opgenomen;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Maart 1881, no. 12;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 April 1881, n°. 1642, Afd. Binn. bestuur;

Overwegende: dat de genoemde behoeftige, die geboren is te Maastricht den 1 September 1850, als kanonnier van 30 April 1873 tot September daaraanvolgende in garnizoen is geweest te Groningen; van 1 October 1873 tot 30 Junij 1876 in garnizoen te Delft, en na 1 Julij 1876 in garnizoen te Willemstad;

dat hij den 23 Augustus 1876, toen hij in laatstgenoemde gemeente garnizoen hield, als lijdende aan amentia, in de garnizoensinfirmerie is opgenomen, en den 18 September van dat jaar, door den eerstaanwezenden officier van gezondheid, uithoofde van krankzinnigheid, naar het groot Rijkshospitaal te Utrecht is geëvacueerd; dat op 22 September de geneeskundige verklaring, noodig voor de opneming in een krankzinnigengesticht, te Utrecht is afgegeven, en dat, vermits de patient nu eenmaal naar Utrecht was overgebragt, het raadzaam geoordeeld is af te wijken van de resolutie van den Minister van Oorlog, bepalende dat de krankzinnige militairen uit de garnizoenen van Noordbrabant moeten worden overgebragt naar het gesticht te 's Hertogenbosch en de toestemming te verzoeken om hem in het gesticht te Utrecht te doen verplegen, welke toestemming is verleend;

dat hij in dat gesticht voor Rijksrekening is verpleegd tot Augustus jl., toen hij voor de militaire dienst is afgekeurd;

dat de gemeente Willemstad, aangesproken zijnde om nu de verdere verplegingskosten te betalen, heeft ontkend daartoe gehouden te zijn op grond dat Jacob Korver daar geheel onbekend is en er niet op het bevolkingsregister voorkomt, en dat hij vóór zijne opneming in het krankzinnigengesticht nog eenigen tijd in het hospitaal te Utrecht vertoefd heeft, zoodat hij in allen geval de woonplaats, die hij te Willemstad mogt gehad hebben, verloren heeft;

Overwegende: dat militairen in den zin van het Burgerlijk Wetboek, woonplaats hebben in de gemeente waar het corps, waarbij zij dienen, garnizoen houdt;

dat de zevende afdeeling vestingartillerie, waarbij Korver als vrijwilliger was ingedeeld, in September 1876, in garnizoen lag te Willemstad;

dat dus die gemeente als zijne woonplaats moet worden aangemerkt, niettegenstaande hij tijdelijk in het hospitaal te Utrecht was opgenomen;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) zooals die is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Willemstad aan te wijzen als de gemeente die gehouden is tot betaling van de kosten der verpleging van Jacob Korver in een krankzinnigengesticht, sedert de verpleging op Rijkskosten eindigde,

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 15 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

5°. van 16 April 1881 n°. 5, houdende beschikking op *het beroep ingesteld door J. van Mannekes, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 11/17 *Januarij* 1881, *strekkende tot vernietiging van het besluit van den Raad der gemeente Berkel en Rodenrijs, waarbij hij als lid van dien Raad is toegelaten.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 116.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep door J. van Mannekes bij Ons ingesteld van een besluit van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland van 11/17 Januarij 1881, strekkende tot vernietiging van het besluit van den Raad der gemeente Berkel en Rodenrijs, waarbij appellant als lid vun dien Raad is toegelaten;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Maart 1881, n°. 15;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 April 1881 n°. 1641, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat na eene op 19 November 1880 gehouden eerste stemming ter benoeming van een lid van den Raad der gemeente Berkel en Rodenrijs, waarbij niemand de volstrekte meerderheid verkreeg, maar J. van Mannekes en A. Moons de meeste stemmen bekwamen, op 3 December daaraanvolgende tusschen die personen eene herstemming gehouden is; dat het proces-verbaal van de opening der bij die herstemming ingeleverde briefjes zegt dat de stembus bevonden is 117 stembriefjes te bevatten, welk getal even groot was als het getal kiezers die briefjes hadden ingeleverd; dat van onwaarde zijn verklaard 2 briefjes als zijnde niet ingevuld; dat er dus zijn uitgebragt 115 geldige stemmen, waarvan 58 op J. van Mannekes en 57 op A. Moons; dat derhalve de eerste is verkozen; dat tegen deze opening van stembriefjes door de in de zaal aanwezige kiezers geene bezwaren zijn ingebragt; dat volgens een overgelegd extract uit het verhandelde in de vergadering van den Raad van Berkel en Rodenrijs, gehouden op 29 December 1880, in die vergadering door den Voorzitter voorlezing is gedaan van een adres ingediend door L. Maat en F. van der Burg Czn., houdende het verzoek aan den Raad om J. van Mannekes niet als raadslid toe te laten en wel met het oog op art. 66 der kieswet; vervolgens is overgegaan tot het onderzoek van den geloofsbrief en verdere bescheiden, welke stukken in orde bevonden zijn, en toen op voorstel van den Voorzitter, na eenige discussie over de al of niet geldigheid der op 3 December gehoudene herstemming, met algemeene stemmen besloten is J. van Mannekes toe te laten;

dat tegen dit besluit bezwaren zijn ingebragt bij Gedeputeerde Staten van Zuidholland door het lid van den Raad P. van der Burg Jzn.; dat namelijk door dezen is aangevoerd dat de bus niet 117 maar 118 stembriefjes bevatte; waarvan drie oningevuld, terwijl 117 kiezers gestemd hadden; dat door de leden van het stembureau een blanco-billet werd ter zijde gelegd omdat zij veronderstelden dat door één kiezer twee blanco-billeten in de bus geworpen waren; dat de verkiezing ongeldig moest geacht worden daar het briefje, dat zich boven het getal der opgekomen kiezers in de bus bevond, van invloed had kunnen zijn op den uitslag der stemming; dat van de twee personen over wie de herstemming liep, A. Moons de oudste in jaren was;

dat in de openbare vergadering van Gedeputeerde Staten waarin deze zaak is behandeld, door den burgemeester van Berkel en Rodenrijs, die optrad als gemagtigde van den Raad en die als Voorzitter van het stembureau aan de opneming der stemmen had deelgenomen, is verklaard dat er 118 billetten in de bus waren geweest; dat, nadat een oningevuld stembriefje ter zijde was gelegd omdat het een ander ook oningevuld briefje omvatte, geoordeeld is dat er werkelijk slechts 117 billetten konden worden geteld; dat daarvan twee van onwaarde verklaard zijn omdat zij niet ingevuld waren;

dat Gedeputeerde Staten, afgaande op deze verklaring, hebben overwogen dat ten onregte door het stembureau een stembriefje, al was het ook oningevuld, is ter zijde gelegd omdat het met een ander stembriefje was in een gevoegd;

dat toch de wetgever in art. 61 der Kieswet niet gewild heeft dat enkel het buitenste briefje zou worden medegeteld en van onwaarde verklaard, maar al de

aldus in een gevoegde briefjes; dat alzoo 118 stembriefjes, zijnde één meer dan het getal der kiezers die stemden, in de bus aanwezig waren; dat het verschil tusschen het getal der in de bus gevonden briefjes en dat der kiezers die stemden geacht moet worden op den uitslag van invloed te hebben kunnen zijn; dat toch het briefje hetwelk het verschil heeft teweeggebragt, aan J. van Mannekes de meeste stemmen heeft kunnen verschaffen die hij anders niet zou gehad hebben;

dat Gedeputeerde Staten derhalve, met aanhaling van art. 33 der Gemeentewet en de artt. 66 en 70 der Kieswet, het besluit van den Raad tot toelating van J. van Mannekes hebben vernietigd;

dat J. van Mannekes, van deze beslissing bij Ons in beroep komende, heeft aangevoerd:

1°. dat Gedeputeerde Staten, tenzij zij krachtens art. 35 der Gemeentewet ambtshalve uitspraak doen, wat hier niet geschied is, ten aanzien van verkiezingen alleen uitspraak kunnen doen ter beslissing van een geschil over de verkiezing bij hen aangebragt, en dat nu hier geen geschil heeft kunnen worden opgeworpen door een lid van den Raad dat zelf gestemd had voor de toelating van den verkozene, daar hiertoe met algemeene stemmen besloten was; dat dus deze reclamant niet-ontvankelijk had moeten verklaard worden;

2°. dat de inhoud van het proces-verbaal van de opening der stembriefjes als waarheid moet gelden;

3°. dat, indien de verklaring van den burgemeester kon worden aangenomen, dan nog de verkiezing als geldig zou te beschouwen zijn;

Overwegende: dat het lid van den Raad P. van den Burg Jzn. ongetwijfeld bevoegd was tegen het raadsbesluit tot toelating van J. van Mannekes bezwaren bij Gedeputeerde Staten in te brengen, daar de bevoegdheid hiertoe bij art. 33 der Gemeentewet aan elk lid van den Raad zonder eenige beperking gegeven wordt; en dat Gedeputeerde Staten derhalve teregt den genoemden reclamant niet als niet-ontvankelijk hebben afgewezen maar op zijne bezwaren uitspraak hebben gedaan;

dat Gedeputeerde Staten echter ten onregte als grondslag voor hunne beslissing hebben aangenomen de verklaring door den burgemeester van Berkel en Rodenrijs in hnnne vergadering afgelegd, waarbij omtrent den inhoud van de stembus eene andere opgave gedaan werd dan bij het proces-verbaal van stemopneming;

dat wel is waar het vaststellen van andere resultaten der stemming dan het procesverbaal aanwijst, niet volstrekt is uitgesloten; dat dit immers zeker kan plaats hebben ten gevolge van een nieuw onderzoek der stembriefjes door eene bevoegde magt ingesteld;

dat in dit geval zoodanig nieuw onderzoek niet is ingesteld, en ook niet afdoende zou zijn, omdat er niet door zou kunnen worden uitgemaakt of en zoo ja op welke wijze twee stembriefjes te zamen gevoegd geweest zijn;

dat hier de éénige grond om iets anders dan den inhoud van het proces-verbaal als waarheid aan te nemen, gevonden is in eene mondelinge verklaring van den burgemeester der gemeente, die Voorzitter van het stembureau geweest was;

dat echter zoodanige verklaring niet kan gelden tegen den inhoud van het procesverbaal van stemopneming, het stuk door de wet aangewezen om den uitslag der

stemming te constateren, wanneer dit stuk, zooals hier het geval is, door daartoe bevoegde personen in den wettelijken vorm in het openbaar is opgemaakt, zonder dat iemand tegen de handelingen van het stembureau eenig bezwaar heeft ingebragt;

dat overigens de beslissing door Ged. Staten genomen ook door de verklaring van den burgemeester niet wordt gemotiveerd; dat toch art. 61 der kieswet, sprekende van stembriefjes waarvan het eene het andere omvat, blijkens de verklaring der Regering in de Memorie van Antwoord op het verslag der Tweede Kamer over het ontwerp van wet, bedoelt blijkbaar ineengevoegde of gevouwene briefjes, en dat, wanneer dit wordt in het oog gehouden, uit de verklaring van den burgemeester zou zijn af te leiden dat door 117 kiezers waren ingeleverd 115 ingevulde billetten, één oningevuld billet en nog een tweetal oningevulde billetten zoodanig te zamengevoegd dat ze door éénen kiezer in de bus moeten gestoken zijn, zoodat het zeker zou wezen dat de 115 ingevulde billetten alle afkomstig waren van kiezers die ieder niet meer dan één billet hadden ingeleverd, en er dus op den uitslag geen invloed had kunnen uitgeoefend worden door een verschil tusschen het aantal briefjes en het aantal kiezers die gestemd hadden;

dat derhalve in ieder geval J. van Mannekes geacht moet worden 58 van 115 geldige stemmen bekomen te hebben, zonder dat op deze meerderheid een verschil tusschen het getal der briefjes en dat der kiezers die stemden van invloed heeft kunnen zijn;

Gezien de wet van 4 Julij 1850 (*Stbl.* n°. 37) en de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan

met vernietiging van het beklaagde besluit van Ged. Staten van Zuid-Holland het besluit van den Raad van Berkel en Rodenrijs tot toelating van J. van Mannekes als raadslid te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 16 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

6°. van 18 April 1881 n°. 5, houdende beschikking op het beroep ingesteld door *den Gemeenteraad van Hardinxveld tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland*

van 20/24 December 1880, G. S. n°. 47, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting van die gemeente voor 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 121.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den Gemeenteraad van Hardinxveld, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 20/24 December 1880, G. S. no. 47, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting van die gemeente voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Maart 1881 n°. 5;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 April 1881, n°. 1633, afd. Binnenl. Bestuur;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Hardinxveld in zijne vergadering van 31 Augustus 1880 heeft goedgekeurd de begrooting van het Burgerlijk Armbestuur voor het jaar 1881 en tevens aan dat Bestuur een subsidie uit de gemeentekas heeft toegekend ten bedrage van *f* 2520, zijnde gelijk bedrag als in 1880;

dat Ged. Staten daarop hebben verklaard ernstig bezwaar te hebben tegen het verleenen van een subsidie hooger dan *f* 2100 en dat het verschil van *f* 420 kon gevonden worden door bezuiniging op de onderstandsgelden en op de kosten van het beheer;

dat het Burgerlijk Armbestuur, ten einde zooveel mogelijk tegemoet te komen aan de bezwaren van Ged. Staten, zijne begrooting heeft gewijzigd en daarop onder de ontvangsten een subsidie heeft gebragt van *f* 2420;

dat de Gemeenteraad in zijne vergadering van 6 October 1880 de alzoo ingediende begrooting heeft goedgekeurd;

dat Ged. Staten andermaal hebben aangedrongen op vermindering van het subsidie tot *f* 2100 en, toen de Gemeenteraad weigerde aan dit verlangen te voldoen, hunne goedkeuring hebben onthouden aan de gemeentebegrooting, waarop het in deze betrekkelijk subsidie van *f* 2420 op hoofdstuk VIII der uitgaven was gebragt;

dat Ged. Staten zich beroepen op de rekening van het Burgerlijk Armbestuur over 1879, welke in ontvangst bevat een saldo van vorige dienst van *f* 255.82, collecten *f* 45.49 en subsidie uit de gemeentekas *f* 2520, maar dan ook sluit met een goed saldo van *f* 403.65 ½, waarvan *f* 101.28 in ontvangst op de dienst 1880 en *f* 302.37 ½ op de dienst 1881 is gebragt, uit welke rekening ook huns inziens blijkt, dat de uitgaven, voor 1881 geraamd voor onderstandsgelden, voor geneeskundigen bijstand en begrafeniskosten, en voor beheer, te hoog zijn opgevoerd;

Overwegende: dat de volstrekte noodzakelijkheid van een subsidie uit eene gemeentekas aan een Burgerlijk Armbestuur luidens art. 60 der Armenwet moet blijken

uit de rekening van het laatst afgesloten boekjaar en uit de begrooting der behoeften, welke op hare beurt behoorlijk moet zijn gejustificeerd;

dat uit eene overgelegde lijst blijkt, dat in Augustus 1880 aan hoog bejaarde en hulpbehoevende lieden een geldelijke onderstand werd verleend van *f* 39.80 per week, en dat volgens de verzekering van den Gemeenteraad de winter van 1881 een hoogst ongunstig vooruitzigt opleverde uit hoofde van vermoedelijk gebrek aan werk;

dat onder die omstandigheden eene raming van *f* 2200 voor onderstandsgelden in 1881 zich wel laat regtvaardigen;

dat ook de posten voor begrafeniskosten à *f* 25, en voor beheer à *f* 150, hoewel die in 1879 eenigzins beneden de raming gebleven zijn, inderdaad niet kunnen geacht worden hoog te zijn opgedreven;

dat, wel is waar, geene geregelde collecten aan de huizen der ingezetenen in de gemeente worden gehouden, omdat het Gemeentebestuur daarvan niet veel nut verwacht, maar dat toch de gebleken omstandigheid dat in den vorigen winter door buitengewone collecten eene som van *f* 2800 is bijeengebragt, ten bewijze kan strekken, dat de particuliere liefdadigheid zich niet aan de ondersteuning der armen onttrekt;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) en de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 20/24 December 1880, G. S. n°. 47, alsnog goedkeuring te verleenen aan de begrooting der gemeente Hardinxveld voor de dienst 1881.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 18 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

7°. van 18 April 1881, n°. 6, houdende beschikking op het beroep, *ingesteld door het bestuur der gemeente Menaldumadeel van een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 30 *December* 1880, *strekkende tot niet-goedkeuring der begrooting van die gemeente voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 127).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, bij Ons ingesteld door het Bestuur der gemeente Menaldumadeel, van een besluit van Ged. Staten van Friesland van 30 December 1880, strekkende tot niet-goedkeuring der begrooting van die gemeente voor 1881;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Maart 1881, n°. 11;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 April 1881, no. 1635, Afd. Binnenl. Bestuur;

Overwegende: dat Ged. Staten hunne goedkeuring aan de begrooting hebben onthouden, op grond, dat daarop in hoofdstuk VII, afdeeling II, der uitgaven, onder de uitgaven voor het lager onderwijs, waarvan, voor zoover de gemeente er in voorziet, 30 pCt. als vergoeding van het Rijk aan de gemeente onder de geraamde ontvangsten is opgenomen, uitgetrokken is eene som van ƒ 7550, bestemd tot betaling van rente en aflossing van leeningen, vóór het in werking treden der wet op het lager onderwijs voor stichting van schoollocalen en onderwijzerswoningen aangegaan; en dat dit ten onregte is geschied, daar de uitkeering volgens art. 45 der genoemde wet alleen betreft de kosten in art. 44 der genoemde wet, en in dit laatste artikel niet genoemd worden de renten en aflossingen van geldleeningen, voor schoolbouw aangegaan;

dat het Gemeentebestuur, tegen dit besluit bij Ons voorziening vragende, heeft aangevoerd, dat de wetgever ten aanzien van de kosten van het lager onderwijs het zoogenaamde gemengde stelsel heeft aangenomen, waarbij de kosten tusschen het Rijk en de gemeente worden verdeeld, en wel zóó, dat niet, zoo als is voorgesteld, maar verworpen, bepaalde objecten voor rekening van het Rijk zijn genomen, maar het Rijk in al de kosten van het lager onderwijs, welke in art. 44 der wet enuntiatief, niet limitatief, worden genoemd, 3 pCt. bijdraagt; dat dus alleen de vraag is, of de kosten door den Raad op de begrooting onder hoofdstuk VII afdeeling II art. 2 der uitgaven gebragt (de hierboven vermelde ƒ 7550), al of niet zijn kosten van het lager onderwijs, en dat deze vraag in bevestigenden zin moet beantwoord worden, daar de bestemming ten behoeve van het onderwijs, indertijd uitdrukkelijk aan de leeningen gegeven, niet heeft kunnen veranderen;

Overwegende: dat op de begrooting eene som van ƒ 7550, inderdaad bestemd voor rentebetaling en aflossing van aangegane geldleeningen, is uitgetrokken onder de rubriek „kosten van het stichten van schoollokalen en onderwijzerswoningen", alsof voor het gemelde bedrag gebouwen ten behoeve van het onderwijs zouden gesticht worden; dat daarentegen op de begrooting in hoofdstuk VIII afdeeling I der uitgaven, de plaats, bestemd voor de vermelding der te betalen rente en aflossing van leeningen, de genoemde som ontbreekt; dat de begrooting aldus eene deels onjuiste, deels onvolledige voorstelling geeft van de uitgaven, welke de gemeente in het jaar 1881 zal hebben te doen, en reeds daarom niet voor goedkeuring vatbaar is;

dat bovendien de Gemeenteraad ten onregte meent aanspraak te hebben op vergoeding door het Rijk van 30 pCt. van de bovenvermelde som van *f* 7550;

dat toch, al had de wet die tegemoetkoming toegekend voor alle kosten van lager onderwijs zonder eenige beperking, dan nog de genoemde som geheel ten laste der gemeente zou moeten blijven, omdat zij niet tot de kosten van het onderwijs behoort, daar zij niet bestemd is ter betaling van eenige werkzaamheid of levering ten behoeve van het onderwijs, maar ter vervulling van een gedeelte der verpligtingen van de gemeente tegenover hare geldschieters;

dat echter ook die tegemoetkoming niet zonder eenige beperking voor alle kosten van het lager onderwijs is toegekend;

dat zij, wel is waar, is toegestaan voor de kosten van het lager onderwijs in het algemeen en niet voor enkele vaste objecten, zooals gebouwen of traktementen, doch dat tevens in de wet eene omschrijving van de kosten van het lager onderwijs is opgenomen in zoodanig verband met de bepaling, welke de vergoeding van 30 pCt. toekent, dat deze laatste moet beperkt blijven tot de kosten, in die omschrijving voorkomende;

dat toch art. 45 der wet op het lager onderwijs, bepalende dat dertig ten honderd *dezer* kosten vergoed wordt, kennelijk bedoelt de kosten, in het onmiddelijk voorafgaande art. 44 genoemd;

dat dan ook bij de beraadslaging over art. 44 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal door den Minister van Binnenlandsche Zaken uitdrukkelijk is gezegd, dat het artikel tot basis strekt voor de uitkeering van art. 45;

dat, wat nog in het bijzonder betreft het al of niet gedeeltelijk vergoeden van sommen, vroeger voor stichting van gebouwen voor het onderwijs besteed, dit punt bij de schriftelijke behandeling van het ontwerp der wet met name is behandeld en uitgemaakt; dat toch in het voorloopig verslag, door de Tweede Kamer over dit ontwerp uitgebragt, bij art. 45 is gezegd, dat velen drukten op het bezwaar, dat de gemeenten, die zich voor het stichten van schoollokalen en onderwijzerswoningen in de laatste jaren groote opofferingen hadden getroost, daarvoor geenerlei vergoeding zullen erlangen, terwijl andere, die eerst na de invoering der wet de hand aan het werk slaan, 30 ten honderd der te besteden kosten van Rijkswege zullen terug ontvangen, waarop dan volgt de vraag, of daaraan niet zou kunnen tegemoet gekomen worden door toe te laten, dat de renten van het vroeger bestede kapitaal of wel zeker bedrag, hetwelk de huur van aanwezige gebouwen vertegenwoordigt, in rekening werden gebragt; dat hierop bij de Memorie van Beantwoording is geantwoord, dat op het verledene niet kan worden teruggekomen;

dat dus Ged. Staten van Friesland teregt hunne goedkeuring aan de begrooting der gemeente Menaldumadeel voor 1881 hebben onthouden;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) en de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het beklaagde besluit van Gedep. Staten van Friesland het daartegen ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 18 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

8°. van 21 April 1881, n°. 8, houdende beschikking op het beroep *van den Gemeenteraad van Alblasserdam van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 21/27 *December* 1880, *waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 133).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Alblasserdam van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 21/27 Dec. 1880, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 April 1881, n°. 13;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 April 1881, n°. 1725, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Alblasserdam op 20 Aug. 1880 besloot de begrooting van het Armbestuur, dienst 1881, goed te keuren en tevens aan genoemd Armbestuur een subsidie te verleenen van *f* 2100;

dat Ged. Staten, aan wie dit besluit tot subsidieverleening was medegedeeld, daartegen bedenkingen hebben geopperd, zijnde dit subsidie *f* 300 meer, dan over vorige jaren was toegekend;

dat de gemeenteraad echter heeft geweigerd dat subsidie te verminderen en op de gemeentebegrooting dienst 1881 onder hoofdstuk VIII art. 4 der uitgaven genoemd subsidie heeft uitgetrokken;

dat Ged. Staten daarop uit hoofde van de belangrijke verhooging van het subsidie in vergelijking met vorige jaren hunne goedkeuring aan de gemeentebegrooting hebben onthouden;

dat de gemeenteraad, van dit besluit bij Ons in beroep komende, aanvoert, dat de

rekening over het Armbestuur, dienst 1879, een nadeelig slot aanwijst van ƒ187.83;

Overwegende: dat het gemeentelijk subsidie aan het Armbestuur, dat vroeger ƒ2000 bedroeg, sedert 1873 wel minder maar nooit meer heeft bedragen dan ƒ1800;

dat, nu verhooging van het subsidie tot een meerder bedrag, dan in de laatste 10 jaren werd toegekend, is voorgesteld, door den Gemeenteraad had moeten zijn aangetoond, dat de som, die gedurende meer dan 8 jaren voldoende is geacht, thans ontoereikend zou zijn;

dat dit bewijs niet is geleverd en integendeel in de overgelegde begrooting van het Armbestuur een streven valt op te merken tot uitzetting der uitgaven;

dat die uitgaven toch, die in 1878, 1879 en 1880 respectievelijk op ƒ2326, ƒ2337 en ƒ2303 waren geraamd, thans worden uitgetrokken op ƒ2992; dat dan ook voor bedeeling in eetwaren, waarvoor in 1879 ƒ180 was aangenomen, thans is geraamd ƒ400, voor bedeeling in brandstoffen in 1879 ƒ5, thans ƒ120; voor bedeeling in geld vroeger ƒ1300, thans ƒ1600; dat dan ook het nadeelig slot van de rekening van 1879 door geheel buitengewone omstandigheden, als den langdurigen winter, is veroorzaakt;

dat zoodanige vermeerdering van uitgaven, zonder dat in den toestand van het armwezen eenige kennelijke verandering heeft plaats gegrepen, met de beginselen der Armenwet niet is overeen te brengen;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85) en de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* no. 100), gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 21/27 Dec. 1880, het daartegen door den Gemeenteraad van Alblasserdam ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 21 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

9°. van 21 April 1881, no. 9, houdende beschikking op het beroep *van den Gemeenteraad van St. Maartensdijk van eene resolutie van Ged. Staten van Zeeland van* 7

Januarij 1881 *no.* 40, *waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van dien Raad dd.* 27 *December* 1880, *tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 136).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van St. Maartensdijk van eene resolutie van Ged. Staten van Zeeland van 7 Januarij 1881 no. 40, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van dien Raad dd. 27 December 1880 tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 April 1881 no. 21;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 April 1881 no. 1279, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van St. Maartensdijk, den 23 November 1880 de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere school op nieuw regelende, de jaarwedde van één hunner, C. A. van der Reest, die niet het hoofd der school is, heeft vastgesteld op *f* 600, met dien verstande evenwel dat de gratificatie ad *f* 100 voor elk vol jaar dienst gedurende 3 jaren toegekend aan genoemden onderwijzer bij besluit van den Gemeenteraad van 27 December 1878 en goedgekeurd door Ged. Staten den 7 Maart 1879, zal worden in stand gehouden en dus zal voortduren tot 1 Maart 1882;

dat Ged. Staten aan dit besluit hunne goedkeuring hebben onthouden, op grond dat volgens art. 86 der wet op het lager onderwijs van 17 Augustus 1878 (Stbl. no. 127) de op het tijdstip van haar in werking treden dienstdoende onderwijzers in het genot blijven eener jaarwedde minstens gelijk aan die, welke op dat tijdstip aan hunne betrekking verbonden was, terwijl bij de door den Gemeenteraad vastgestelde regeling de jaarwedde van dezen onderwijzer met 1 Maart 1882 zou worden verminderd met *f* 100;

dat de Gemeenteraad, van dit besluit bij Ons in beroep komende, aanvoert dat art. 86 niet vordert voortdurende bestendiging eener tijdelijke gratificatie, die niet als jaarwedde kan worden aangemerkt, en dat voorts dusdanige bestendiging eene onbillijkheid zou daarstellen jegens andere onderwijzers aan genoemde school, die slechts *f* 600 genieten zonder meer;

Overwegende: dat moet worden beslist, of de wet van 17 Augustus 1878 (Stbl. no. 127) vordert, dat nu aan van der Reest boven zijne jaarwedde, onder goedkeuring van Ged. Staten, is toegelegd eene jaarlijksche gratificatie van *f* 100, edoch slechts tot 1 Maart 1882, hem die gratificatie ook ná dat tijdstip moet blijven verzekerd;

dat art. 86 der Onderwijswet geene andere bedoeling heeft dan om te voorkomen,

dat naar aanleiding der invoering van de nieuwe Onderwijswet de inkomsten van sommige onderwijzers zouden worden verminderd;

dat echter volgens het besluit van den Gemeenteraad aan den onderwijzer van der Reest geheel dezelfde inkomsten zijn toegekend, waarop hij aanspraak had op het oogenblik van het in werking treden der wet, namelijk eene jaarwedde van *f* 600, en eene gratificatie van *f* 100 jaarlijks *tot* 1 Maart 1882;

dat genoemd art. 86 der Onderwijswet wel bepaalt, dat ook vroeger toegekende wisselende inkomsten moeten blijven verzekerd, maar dat eene afloopende gratificatie van een vast bedrag van *f* 100 niet als zoodanig is te beschouwen;

dat derhalve de Gemeenteraad niet verpligt was de tot 1 Maart 1882 toegekende gratificatie ook nog na dat tijdstip te bestendigen;

dat overigens eene bezoldiging van *f* 600, terwijl geen der andere onderwijzers buiten het hoofd der school eene hoogere geniet, niet beweerd is onvoldoende te zijn;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

alsnog goedkeuring te verleenen aan het besluit van den Gemeenteraad van St. Maartensdijk, waarbij aan C. A. van der Reest, als onderwijzer aan de openbare lagere school eene jaarwedde is toegekend van *f* 600, met dien verstande, dat de gratificatie van *f* 100, hem voor elk vol jaar dienst gedurende drie jaren toegekend bij Raadsbesluit van 27 Dec. 1878 en goedgekeurd door Ged. Staten bij besluit van 7 Maart 1879, zal blijven voortduren tot 1 Maart 1882.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 21 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

10°. van 23 April 1881, n°. 5, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Gemeenteraad van Middelburg, tegen een besluit van Ged. Staten van Zeeland, van* 6 *November*/3 *December* 1880 n°. 34, *waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot opheffing eener openbare school.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 135).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den Gemeenteraad van Middelburg, tegen een besluit van Ged. Staten van Zeeland van 26 November/3 December 1880 no. 34, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot opheffing eener openbare school;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 April 1881, no. 18;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 20 April 1881, no. 1278, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Middelburg den 14 Julij 1880, eene verordening heeft vastgesteld regelende het aantal openbare lagere scholen en den omvang van het onderwijs, welke verordening bestemd was om in werking te treden te gelijk met de wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* no. 127);

dat daarbij onder anderen beslist was dat het getal scholen zou worden bepaald op vijf;

dat Ged. Staten zich met dit voorstel niet hebben kunnen vereenigen en dat de Gemeenteraad toen in zijne vergadering van 19 November 1880 de verordening heeft gewijzigd in dier voege dat er zouden blijven zes scholen: drie scholen, A, B en C voor jongens en meisjes, ééne school E uitsluitend voor jongens en twee scholen D en F uitsluitend voor meisjes; dat op laatstgenoemde twee scholen onderwijs zou worden gegeven in de vakken *a—i* vermeld in art. 2 der Onderwijswet, in de nuttige en fraaije handwerken voor meisjes en in de Fransche taal; dat school D zou zijn ingerigt voor 150 en school F voor 80 leerlingen, maar tevens bij art. 5 der verordening bepaald dat school F met 30 April 1882 zou worden opgeheven;

dat Ged. Staten, aan wier goedkeuring dit besluit ter voldoening aan art. 19 litt. *b* der Onderwijswet was onderworpen, hebben geweigerd de gevraagde goedkeuring te verleenen;

dat de Gemeenteraad daarop krachtens de bevoegdheid, hem bij art. 19 der Onderwijswet in verband met art. 200 der Gemeentewet toegekend, van Ons de vernietiging van dat besluit van Ged. Staten heeft gevraagd, tot regtvaardiging van zijn besluit aanvoerende dat school F thans gevestigd is in een gehuurd huis, waarover het Gemeentebestuur na 30 April 1882 niet meer zal hebben te beschikken; dat dus een ander gebouw daarvoor zou moeten worden ingerigt; dat het Gemeentebestuur op genoemd tijdstip echter weder in het bezit zal treden van de nu bij het Rijk in gebruik zijnde Rijksleerschool, thans behoorende bij de kweekschool voor onderwijzers, een uitmuntend schoollokaal, waarin de leerlingen der beide scholen D en F vereenigd kunnen worden; dat het ook daarom niet raadzaam zou zijn een nieuw schoolgebouw te stichten, omdat binnen kort te Middelburg eene Rijksleerschool zal worden geopend voor 300 leerlingen, jongens en meisjes, met een schoolgeld van slechts *f* 12, hetgeen zijns inziens grooten invloed zal uitoefenen op het getal leerlingen der Gemeentescholen;

Overwegende: dat de school F, die tot 1879 slechts gemiddeld 40 leerlingen telde, thans, nadat eene bijzondere meisjesschool heeft opgehouden te bestaan, door ongeveer 70 leerlingen wordt bezocht;

dat blijkens berigten van het schooltoezigt aan de instandhouding dezer school behoefte bestaat, en aan de vereeniging der leerlingen van beide scholen D en F in één lokaal groote bezwaren in den weg zouden staan;

dat het vooralsnog onzeker is, of de openstelling der nieuwe Rijks leerschool wel eene belangrijke vermindering van het aantal leerlingen op de gemeentescholen voor meisjes zal ten gevolge hebben, daar die school zal zijn eene gemengde school, en daar het Fransch er alléén op de avondschool zal onderwezen worden; dat er in allen geval op dit oogenblik geen reden bestaat om tot de opheffing der school in 1882 te besluiten;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) en art. 200 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovengenoemde besluit van Ged. Staten van Zeeland en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 23 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

11°. van 26 April 1881, no. 13, houdende beslissing van *het geschil tusschen het collegie van regenten van het Cellenbroederenhuis, de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen te Nijmegen en den Gemeenteraad aldaar, over het regt van benoeming van regenten dier instelling.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 95.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil tusschen het Collegie van regenten van het Cellenbroederen-

huis, de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen te Nijmegen en den Gemeenteraad aldaar over het regt van benoeming van regenten dier instelling;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 April 1881 no. 8;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken, van 23 April 1881 no. 1788, Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Nijmegen op 17 Januarij 1880 heeft besloten de verordening op het beheer van voornoemde instelling, vastgesteld den 28 Augustus 1855, in dien geest te wijzigen, dat de tot nu toe gevolgde wijze van benoemen van regenten door den Raad *uit eene voordragt* door het collegie ingediend, wordt vervangen door benoeming door den Raad *na ontvangst eener* door het collegie ingediende *aanbeveling*;

dat regenten voornoemd, met die wijziging bezwaard, zich tot Ons hebben gewend met verzoek krachtens art. 69 der wet tot regeling van het Armbestuur het ontstane geschil te beslissen door te bepalen: dat de Gemeenteraad van Nijmegen het regt tot benoeming van regenten deelt met de regenten; dat hij in zijne keuze is gebonden aan eene door regenten ingediende voordragt, en dat het mitsdien den Raad niet vrijstaat bij verordening of raadsbesluit het regt van benoeming anders te regelen;

Overwegende: dat de Gemeenteraad uit den aard der zaak in den regel bevoegd is eene gemeente-verordening, door hem zelven in het leven geroepen, te wijzigen;

dat regenten echter beweren, dat het voorschrift omtrent de benoeming, zoo als het in de bestaande verordening van het jaar 1855 voorkomt, daarin is opgenomen als erkenning van een historisch regt, aan regenten toekomende, hetwelk de Raad onbevoegd is te verkorten;

dat derhalve dient te worden onderzocht, in hoever die bewering juist is;

dat krachtens art. 147 der Gemeentewet de Gemeenteraad op de wijze, bij plaatselijke verordening te bepalen, de leden en beambten van het bestuur der godshuizen en andere instellingen van weldadigheid benoemt, voor zoover de benoeming niet aan anderen behoort;

dat daarmede, blijkens de discussiën, bij de behandeling van dit artikel in de Tweede Kamer gevoerd, is bedoeld de vrijheid van den Raad ten aanzien van dit punt op alle wijze te handhaven, tenzij waar die vrijheid beperkt mogt zijn op eene wettige wijze, op eene wijze, die de Raad met zijne magt van huishoudelijke regeling niet veranderen kan, bijvoorbeeld waar stichtingsbrieven dienaangaande bepalingen inhouden of op eenige andere wijze dit regt geheel of gedeeltelijk bij anderen berust

dat een regt van benoeming, uitsluitend door regenten, niet wordt gesustineerd en dus alleen te onderzoeken valt, of hun een regt van mede-benoeming toekomt, waardoor de Raad onbevoegd zijn zou de bedoelde wijziging in de verordening aan te brengen;

dat uit een onderzoek dienaangaande blijkt, dat de broederschappen te Nijmegen in 1592 na de reductie dier stad tot de Unie door Prins Maurits zijn opgeheven; dat hunne goederen en bezittingen bij Raadssignaten van 1 Maart, 22 Maart en 12 Julij 1592 tot één corpus gemaakt werden, terwijl 8 provisoren voor de administratie werden benoemd;

dat de instelling, aldus door den magistraat gesticht, tot aan de invoering der Fransche wetgeving is gebleven eene stedelijke instelling, waarvan de magistraat bevoegd was het bestuur in te rigten en te wijzigen zooals hem goed dacht

dat wel uit overgelegde extract-notulen mag worden afgeleid, dat eenen tijd lang de benoeming aan provisoren door den magistraat schijnt te zijn overgelaten, doch hieruit in geenen deele volgt een onaantastbaar *regt*, aan provisoren toekomende, omtrent mede-benoeming;

dat, toen de regeling, onder het Fransche tusschenbestuur ingevoerd, was opgeheven, bij Souverein besluit van 31 December 1814, n°. 20, het tot uitvoering van dit besluit vastgestelde Reglement, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 22 Mei 1817, La. E[5], aan het nieuw benoemde collegie van regenten der instelling tevens opdroeg het bestuur, onder afzonderlijke administratie, van het Cellenbroederenhuis;

dat dit Cellenbroederenhuis zijn oorsprong ontleende aan een klooster van dien naam, in 1414 buiten de toenmalige Ziekenpoort gesticht, in 1580 geseculariseerd, door de overheid in 1592 tot dolhuis bestemd en sedert bestuurd door twee provisoren, leden van den magistraat;

dat bij het Reglement van 1817 de benoeming van regenten ook van de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen en het daarmede vereenigde Cellenbroederenhuis is opgedragen aan de Plaatselijke Regering, en wel uit eene voordragt van twee personen, door het collegie van regenten geformeerd, overeenkomstig het bepaalde bij het organiek besluit van 31 December 1814 n°. 20, maar dat dit organiek besluit met de invoering der Armenwet is vervallen krachtens art. 78 dier wet, en dus het gemeentebestuur daardoor thans niet in zijne vrijheid om de wijze van benoemen te regelen is beperkt;

dat dus regenten, noch aan provisoren, hunne voorgangers vóór de invoering der Fransche wetgeving, eenig regt van medebenoeming, dat dezen niet bezaten, kunnen ontleenen, noch zoodanig regt kunnen afleiden uit de thans vervallen regeling van 1814;

dat derhalve een regt van medebenoeming aan regenten niet anders toekomt, dan voor zoo verre het hun bij plaatselijke verordening, laatstelijk van 28 Aug. 1855, is toegekend, en de Gemeenteraad dus allezins bevoegd was de bestreden wijziging in de gemeenteverordening aan te brengen;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85) en de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te beslissen, dat de Gemeenteraad van Nijmegen bevoegd was de verordening op het beheer en bestuur van het Cellenbroederenhuis, de Ellendige en andere gevoegde Broederschappen van 28 Augustus 1855 te wijzigen, als bij Raadsbesluit van 17 Jan. 1880 is geschied;

en mitsdien te verklaren, dat dit raadsbesluit geldig is.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 26 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

12⁰. van 26 April 1881 n°. 14, houdende beslissing van *het geschil tusschen het collegie van regenten, uitoefenende het bestuur der beide weeshuizen te Nijmegen, en den Gemeenteraad aldaar, over het regt van benoeming van regenten dier instelling.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 95).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil tusschen het collegie van regenten, uitoefenende het bestuur der beide weeshuizen te Nijmegen, en den Gemeenteraad aldaar, over het regt van benoeming van regenten dier instelling;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 April 1881, n°. 8;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 23 April 1881 n°. 1788, afd. Binnenl. Bestuur;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Nijmegen op 17 Januarij 1880 heeft besloten de artt. 9 en 10 der verordening op het beheer en bestuur der beide weeshuizen, vastgesteld door den Gemeenteraad 28 Aug. 1855 en 16 Febr. 1866, in dier voege te wijzigen, dat de tot nu toe gevolgde wijze van benoeming van regenten door den Raad uit *eene voordragt* door het collegie ingediend, wordt vervangen door benoeming door den Raad *na ontvangst eener* door het collegie ingediende *aanbeveling;*

dat regenten voornoemd, met die wijziging bezwaard, zich tot Ons hebben gewend met verzoek krachtens art. 69 der wet tot regeling van het Armbestuur het ontstane geschil te beslissen door te bepalen: dat de Gemeenteraad van Nijmegen het regt tot benoeming van regenten deelt met de regenten, dat hij in zijne keuze is gebonden aan eene door regenten ingediende voordragt, en dat het mitsdien den Raad niet vrijstaat bij verordening of raadsbesluit het regt van benoeming anders te regelen;

Overwegende: dat de Gemeenteraad uit den aard der zaak in den regel bevoegd is eene gemeente-verordening, door hem zelven in het leven geroepen, te wijzigen;

dat regenten echter beweren, dat het voorschrift omtrent de benoeming zoo als het

in de bestaande verordeningen van de jaren 1855 en 1866 voorkomt, daarin is opgenomen als erkenning van een historisch regt, aan regenten toekomende, hetwelk de Raad onbevoegd is te verkorten;

dat derhalve dient te worden onderzocht, in hoever die bewering juist is;

dat krachtens art. 147 der Gemeentewet de Gemeenteraad op de wijze, bij plaatselijke verordening te bepalen, de leden en beambten van het Bestuur der godshuizen en andere instellingen van weldadigheid benoemt, voor zoover de benoeming niet aan anderen behoort;

dat daarmede blijkens de discussiën, bij de behandeling van dit artikel in de Tweede Kamer gevoerd, is bedoeld de vrijheid van den Raad ten aanzien van dit punt op alle wijze te handhaven, tenzij waar die vrijheid beperkt mogt zijn op eene wettige wijze, op eene wijze, die de Raad met zijne magt van huishoudelijke regeling niet veranderen kan, bijvoorbeeld waar stichtingsbrieven dienaangaande bepalingen inhouden of op eenige andere wijze dit regt geheel of gedeeltelijk bij anderen berust;

dat een regt van benoeming, uitsluitend door regenten, niet wordt gesustineerd, en dus alleen te onderzoeken valt, of hun een regt van mede-benoeming toekomt, waardoor de Raad onbevoegd zou zijn de bedoelde wijziging in de verordeningen aan te brengen;

dat uit een onderzoek dienaangaande blijkt: dat het tegenwoordig Protestantsch Kinderen-Weeshuis (vroeger tot aan de invoering der Armenwet Borger-Kinderen-Weeshuis genaamd) zijnen oorsprong dankt aan eene erfstelling van Stijn Buijs, weduwe G. Buijs, volgens testament van 11 Maart 1554, drie jaren later met doode bekrachtigd, waarbij aan vier executeuren van haren uitersten wil opgedragen werd, om uit hare nalatenschap aan te koopen een erf en huis, met al wat daarbij behoort, binnen de stad Nijmegen, „om daarin die arme kleyne verlaten weeskens" te huisvesten en te onderhouden;

dat daarbij echter verzuimd was bestuurders te benoemen en te bepalen, hoe deze voor den vervolge zouden gekozen worden;

dat om hierin te voorzien, door bemiddeling der provisoren van de drie groote broederschappen, de executeuren voornoemd eene nominatie opstelden, waaruit de Raad 4 provisoren benoemde;

dat daarop bij Raadssignaat van 6 Maart 1560 de ordinantie des weeshuizes werd vastgesteld, waarbij „de eersame wijse ende versichtigen burgemeesteren, scepen en de raedt, vort meesteren van Sinter Claes gilden der rijxstat van Nijmegen" bepaalden, dat provisoren bij vacaturen eene nominatie van twee provisoren zouden inleveren, waaruit de meesteren der drie broederschappen „die koer" zouden doen;

dat tengevolge der reductie tot de Unie in 1591 en de daarmede gepaard gaande opheffing der broederschappen in dien toestand wijziging werd gebragt en de provisoren voortaan op voordragt van provisoren werden aangesteld door den stedelijken Raad, in wiens handen ook jaarlijks de rekening van het gevoerd beheer werd afgelegd;

dat provisoren dus aan de benoeming slechts bleven deelnemen, dewijl de magistraat, die bij de ordonnantie van 1560 hun dit toestond, hun die bevoegdheid liet, toen hij in 1592 de benoeming in eigen handen nam;

dat overigens de stedelijke overheid, aan wie de instelling hare inrigting dankte, zich steeds ook met de inwendige regeling van het weeshuis inliet, het steun van stadswege verleende en, toen in 1641 met zijne voorkennis een rentmeester werd benoemd, diens instructie approbeerde;

dat daarop bij Raadssignaat van 30 November 1686 vooral ten behoeve der verlaten boukinderen werd besloten tot oprigting van een *arme-kinderen* weeshuis, waarvan de eerste provisoren door den Raad werden verkozen;

dat die volkomen afhankelijkheid van provisoren van de stedelijke overheid vooral merkbaar was in den aanvang der vorige eeuw, toen, naarmate de éene of andere partij bovendreef, ook de keus der provisoren veranderd werd, hun werkkring werd uitgebreid of ingekrompen en zij zelven, zooals met provisor Roukens in 1703 het geval was, soms plotseling uit hunne betrekking werden ontslagen;

dat in 1737, toen om aan ingeslopen misbruiken een einde te maken een onderzoek werd ingesteld naar den oorsproug van het gesticht en dientengevolge nieuwe reglementen werden vastgesteld, daarbij werd bepaald, dat burgemeesteren, schepenen en raden was competerende de opperdirectie, gezag en authoriteit, omdat zij, zoolang het gesticht bestond, de keus van provisoren hadden geregeld en veranderd;

dat dan ook de nominatie, die provisoren gewoon waren op te maken, geene verpligting oplegde aan den Raad, om daaruit eene keus te doen, getuige dat, toen in 1746 door provisoren eene nominatie werd ingediend, waarop geene raadsleden voorkwamen, de provisoren gelast werden om tot suppletie van de provisorsplaats eene andere nominatie uit de leden van den Raad te formeeren;

dat die toestand bleef voortduren, totdat bij de invoering der Fransche wetgeving de instelling werd gebragt onder de Commission administrative des hospices;

dat tot dusver van een onaantastbaar *regt* van provisoren tot benoeming of medebenoeming geen spoor te vinden is;

dat de regeling, in 1811 ingevoerd, is opgeheven bij Souverein besluit van 31 Dec. 1814;

dat het ter uitvoering van dat besluit door den Gemeenteraad vastgestelde reglement, goedgekeurd bij Koninklijke resolutie van 22 Mei 1817, bepaalde, dat het Burger-Kinderen-weeshuis voortaan den naam zou dragen van Protestantsch-Kinderen-weeshuis en wederom, evenals van 15 Maart 1796 tot Januarij 1811 het geval geweest was, onder eene gecombineerde administratie, uit 8 regenten bestaande, zou gebragt worden met het Arme-Kinderen-weeshuis, dat voor Roomsch-Katholijk weeshuis zou bestemd worden, terwijl de benoeming der eerste regenten onverwijld zou geschieden door de plaatselijke regering, die later bij voorkomende vacaturen zou benoemen uit eene voordragt van twee personen, door regenten opgemaakt;

dat dit organiek besluit van 1814 echter verviel bij de invoering der Armenwet, krachtens art. 78 dier wet, en dus het gemeentebestuur daardoor thans niet in zijne vrijheid om de wijze van benoemen te regelen, is beperkt;

dat dus regenten noch aan provisoren, hunne voorgangers vóór de invoering der Fransche wetgeving, eenig regt van medebenoeming, dat dezen niet bezaten, kunnen ontleenen, noch zoodanig regt kunnen afleiden uit de thans vervallen regeling van 1814;

dat derhalve een regt van medebenoemen aan regenten niet toekomt, dan voor zooverre het hun bij plaatselijke verordeningen, laatstelijk van 28 Augustus 1855 en 16 Februarij 1866, is toegekend, en de gemeenteraad dus allezins bevoegd was de bestreden wijziging in de gemeenteverordening aan te brengen;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85) en de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te beslissen, dat de gemeenteraad van Nijmegen bevoegd was de verordeningen op het beheer en bestuur der beide weeshuizen, vastgesteld 28 Augustus 1855 en 16 Febr. 1866, te wijzigen, als bij raadsbesluit van 17 Jan. 1880 is geschied;

en mitsdien te verklaren, dat dit raadsbesluit geldig is.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 26 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

13°. van 26 April 1881, n°. 15, houdende beslissing van *het geschil tusschen regenten van het gasthuis te Nijmegen en den Gemeenteraad aldaar, over het regt van benoeming van regenten dier instelling.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 95).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil tusschen regenten van het gasthuis te Nijmegen en den Gemeenteraad aldaar, over het regt van benoeming van regenten dier instelling:

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 April 1881, n°. 8;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 23 April 1881, n°. 1788, Afdeeling Binnenlandsch Bestuur;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Nijmegen op 17 Januarij 1880 heeft besloten de verordening op het beheer en bestuur van het gasthuis van 24 Julij 1868 en van 31 October 1873 in dien geest te wijzigen, dat de tot nu toe gevolgde wijze

van benoemen van regenten door den Raad *uit eene voordragt*, door het Collegie ingediend, wordt vervangen door benoeming door den Raad *na ontvangst eener* door het Collegie ingediende *aanbeveling;*

dat regenten voornoemd, met die wijziging bezwaard, zich tot Ons hebben gewend met verzoek krachtens art. 69 der wet tot regeling van het Armbestuur het ontstane geschil te beslissen door te bepalen: dat de Gemeenteraad van Nijmegen het regt tot benoeming van regenten deelt met de regenten, dat hij in zijne keuze is gebonden aan eene door regenten ingediende voordragt, en dat het mitsdien den Raad niet vrijstaat bij verordening of Raadsbesluit het regt van benoeming anders te regelen;

Overwegende: dat de Gemeenteraad uit den aard der zaak in den regel bevoegd is eene gemeente-verordening, door hem zelven in het leven geroepen, te wijzigen;

dat regenten echter beweren, dat het voorschrift omtrent de benoeming, zooals het in de bestaande verordening van de jaren 1868 en 1873 voorkomt, daarin is opgenomen als erkenning van een historisch regt, aan regenten toekomende, hetwelk de Raad onbevoegd is te verkorten;

dat derhalve dient te worden onderzocht, in hoever die bewering juist is;

dat krachtens art. 147 der Gemeentewet de Gemeenteraad op de wijze, bij plaatselijke verordening te bepalen, de leden en beambten van het Bestuur der godshuizen en andere instellingen van weldadigheid benoemt, voor zoover de benoeming niet aan anderen behoort;

dat daarmede blijkens de discussiën, bij de behandeling van dit artikel in de Tweede Kamer gevoerd, is bedoeld de vrijheid van den Raad ten aanzien van dit punt op alle wijze te handhaven, tenzij, waar die vrijheid beperkt mogt zijn op eene wettige wijze, op eene wijze die de Raad met zijne magt van huishoudelijke regeling niet veranderen kan, bijvoorbeeld waar stichtingsbrieven dienaangaande bepalingen inhouden of op eenige andere wijze dit regt geheel of gedeeltelijk bij anderen berust;

dat een regt van benoeming, uitsluitend door regenten, niet wordt gesustineerd, en dus alleen te onderzoeken valt, of hun een regt van mede-benoeming toekomt, waardoor de Raad onbevoegd zijn zou de bedoelde wijziging in de verordening aan te brengen;

dat uit een onderzoek dienaangaande blijkt, dat ook volgens erkentenis van regenten een stichtingsbrief niet voorhanden is; dat echter voldoende bekend is, dat oudtijds te Nijmegen drie gasthuizen bestonden:

1°. het St. Nicolaas- of Sinter Claes gasthuis, vermoedelijk ook wel armengasthuis genoemd, gelegen aan de Groote straat en waarvan het eerst melding gemaakt wordt in eene oorkonde van 14 September 1471;

2°. het St. Jacobs-gasthuis in de Hezelstraat, dat meer dan het vorige tot verpleging van zieken bestemd schijnt geweest te zijn, dat blijkens daarvan in afschrift voorhanden schepen-, regts- en erfspachtsbrieven reeds in 1396 moet bestaan hebben en in de eerste helft der 15e eeuw eene belangrijke uitbreiding onderging door de milddadigheid van zekeren Hendrik van den Hovelinck;

3°. het Nye-gasthuis buiten de Windmolenpoort, van welks bestaan het eerst blijkt uit eene oorkonde van 28 Maart 1400;

dat van den oorsprong dezer gestichten niets bekend is;

dat de beide eerstgenoemden, nadat ten gevolge der reductie tot de Unie in 1591 de geestelijke goederen, en daaronder ook het Regulieren-klooster, waren geseculariseerd, krachtens raadssignaat van 24 Mei 1592 zijn geïncorporeerd in het laatstgenoemde of Groote gasthuis, dat toen tevens naar het Regulierenklooster werd overgebracht;

dat dus niet blijkt, dat vóór de vereeniging, die op last van den stedelijken magistraat plaats vond, één dier gestichten bestuurd werd krachtens bepalingen van eenen fundatiebrief;

dat daarenboven uit oude rekeningen en raadssignaten blijkt, dat zoowel vóór als ná die vereeniging de magistraat zich met het beheer dier gestichten inliet;

dat toch uit de rekeningen van 1532 en later van het Sinter Claes gasthuis blijkt, dat zij werden afgelegd ten overstaan van Burgemeesteren en Raadsvrienden, terwijl raadssignaten van 1531 en volgende jaren aantoonen, dat de magistraat omtrent het getal der op te nemen personen bepalingen vaststelde;

dat, wat speciaal de benoeming van provisoren betreft, uit het rapport van Burgemeesteren en Rekenmeesteren, door den Raad benoemd om een onderzoek in te stellen naar den oorsprong van regten ook van het gasthuis, van 27 December 1737 blijkt, dat in 1592 over de vereenigde gestichten waren gesteld vier provisoren uit den Raad, dat dezen voor hun leven hebben gediend, en bij afsterven van den éénen, andere in derzelver plaatsen waren gesurrogeerd, doch dat niet gevonden werd, dat in de eerste 60 jaren na de creatie van dit gasthuis eenige andere als regenten der stad over dit huis tot provisoren waren aangesteld, en vóór 1672 slechts blijkt van twee provisoren buiten den Raad;

dat na het eerste Fransche tusschenbestuur, en wel sedert 1682, echter meer provisoren buiten den Raad zijn benoemd; dat het destijds gewoonte schijnt geweest te zijn, zooals uit extract-notulen van het gasthuis van 1721 en volgende jaren blijkt, dat de Raad de provisoren eligeerde uit eene nominatie, door dezen opgemaakt; dat echter meestentijds regenten of Raadsvrienden werden gekozen en dat ook in 1749 eene nominatie, die de goedkeuring van den Raad niet wegdroeg, werd teruggezonden om door eene andere, uit Raadsleden bestaande, vervangen te worden;

dat die toestand aldus schijnt te zijn bestendigd, totdat na de inlijving van het Departement der Monden van den Rijn, waartoe Nijmegen behoorde, bij decreet van 26 April 1810 alle de gestichten, en ook het gasthuis, gesteld werden onder beheer van de zoogenaamde bureaux de bienfaisance;

dat tot dusver van een *regt* van provisoren tot benoeming of mede-benoeming door anderen dan den Stedelijken Raad toegekend geen spoor te vinden is;

dat de regeling, in 1810 ingevoerd, is opgeheven bij Souverein besluit van 31 December 1814 n°. 20;

dat het ter uitvoering van dit besluit vastgestelde stedelijke reglement, goedgekeurd bij Koninklijke resolutie van 22 Mei 1817, bepaalde, dat het Bestuur zou bestaan uit een Collegie van acht regenten, die onverwijld door de plaatselijke regering zouden benoemd worden en in wier vacaturen, bij aftreding of overlijden, zou worden voorzien door de plaatselijke regering uit eene voordragt van twee personen, door het Collegie geformeerd;

dat dit organiek besluit van 1814 echter verviel bij de invoering der Armenwet krachtens art. 78 dier wet en dus het Gemeentebestuur daardoor thans niet in zijne vrijheid om de wijze van benoemen te regelen is beperkt;

dat dus regenten noch aan provisoren, hunne voorgangers vóór de invoering der Fransche Wetgeving, eenig regt van mede-benoeming, dat deze niet bezaten, kunnen ontleenen, noch zoodanig regt kunnen afleiden uit de thans vervallen regeling van 1814;

dat derhalve een *regt* van mede-benoemen aan regenten niet toekomt, dan voor zooverre het hun bij plaatselijke verordening, laatstelijk van 24 Julij 1868 en van 31 October 1873, is toegekend, en de Gemeenteraad dus allezins bevoegd was de bestreden wijziging in de gemeenteverordening aan te brengen;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85), en de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te beslissen, dat de Gemeenteraad van Nijmegen bevoegd was de verordening op het beheer en bestuur van het gasthuis van 24 Julij 1868 en 31 October 1873 te wijzigen, als bij Raadsbesluit van 17 Januarij 1880 is geschied;

en mitsdien te verklaren, dat dit Raadsbesluit geldig is.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 26 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van den *gemeenteraad van Bolsward, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, betreffende de regeling der jaarwedden van de onderwijzers.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

In November jl. hebben Ged. Staten van Friesland het Gemeentebestuur van Bolsward uitgenoodigd om hun een voorstel te doen tot regeling van de vergoeding van huishuur aan de onderwijzers in die gemeente, onder overlegging van eene verklaring dier onderwijzers, dat zij met dat voorstel genoegen namen. De Gemeenteraad begreep dat de som van *f* 200 's jaars, reeds bij besluit van 12 Oct. 1875 aan elk der hoofdonderwijzers toegekend, ook voor het vervolg voldoende was. De onderwijzers, hoofden der openbare scholen, herinnerden aan de omstandigheid, dat er reeds in 1875 eene minderheid in den Raad geweest was, die de vergoeding van *f* 200

op *f* 250 bepaald had willen zien, en oordeelden die vergoeding thans geheel onvoldoende. Hun verlangen om verhooging vond bij den Raad geen verhooring, maar wel bij Ged. Staten. Dat college, na het schooltoezigt gehoord te hebben, bepaalde, overeenkomstig het advies van den districts-schoolopziener, de vergoeding op *f* 250 voor elk der onderwijzers, hoofden van openbare scholen. Tegen die bepaling vraagt de Raad voorziening bij Z. M. Het eollege van Ged. Staten blijft echter niettegenstaande de door den Gemeenteraad in zijn adres aangevoerde gronden bij zijn gevoelen en verzoekt met volle overtuiging dat zijn besluit moge worden gehandhaafd.

De hoofdgrond van den Gemeenteraad, waarop zijn advies aan Ged. Staten, om niet aan het verlangen der onderwijzers te voldoen, steunde, was, dat art. 26 al. 5 niet spreekt van eene algeheele vergoeding voor huishuur, en de huurprijzen van woningen passend voor hoofden der scholen te Bolsward zoodanig zijn, dat eene vergoeding van *f* 200 allezins billijk moet worden geacht. Ged. Staten hebben overeenkomstig het gevoelen van den district-schoolopziener deze opvatting van art. 26 al. 5 onjuist geoordeeld en aangenomen, dat vermits de vergoeding wordt uitgekeerd, indien den onderwijzer geen vrije woning kan worden verschaft, daaruit volgt, dat de onderwijzer niet behoort te worden bezwaard met de betaling uit eigen fondsen van eenig gedeelte van de huursom eener voegzame woning; dat mitsdien bij de bepaling der vergoeding moet worden te rade gegaan met plaatselijke toestanden en den onderwijzer een som moet worden toegekend, waarvoor hij in zijne standplaats eene passende woning kan huren.

Thans hebben drie der betrokken onderwijzers eigen woningen, die zij, volgens hunne opgaaf, voor *f* 3000 à *f* 3300 hebben gekocht, en die hun dus aan renteverlies, grondbelasting en onderhoud meer dan *f* 200 's jaars kosten. De vierde woont buiten de stad en betaalt *f* 225 huur. De arrondissements-schoolopziener verklaart dat volgens bekomen inlichtingen, men te Bolsward voor *f* 200 geen goede onderwijzerswoning kan huren. Voor het hoofd eener school is, naar zijne meening, een huisje met twee of drie kamers met een bleekje niet te voornaam, en de huur van zulk een huisje bedraagt *f* 250 à *f* 300 of *f* 350. Op grond van het advies, waarmede de districts-schoolopziener zich vereenigt, hebben Ged. Staten de vergoeding op *f* 250 bepaald. De gemeenteraad beweert daartegen dat de woningen der hoofdonderwijzers verhuurd wordende niet meer huur dan *f* 200 zouden gelden, terwijl zij voor *f* 160 en *f* 180 huurwaarde zijn aangegeven; dat voorts door een der vier onderwijzers thans een woning is gehuurd voor *f* 175, en dat zeker het collegie van Ged. Staten niet geacht kan worden in die mate met den plaatselijken toestand bekend te zijn als de gemeenteraad. Door Ged. Staten wordt echter gewezen op de omstandigheid dat het voorstel van den Gemeenteraad om de vergoeding op *f* 200 te bepalen, gegrond was op de opvatting van die vergadering, dat de vergoeding aan de onderwijzers toe te kennen niet een algeheele vergoeding der huishuur behoeft te zijn; en verder op het voorschrift van art. 26, waarbij de wetgever juist hun college en niet den Gemeenteraad heeft aangewezen als het bevoegd gezag om de billijkheid van de vergoeding te beoordeelen en haar bedrag te bepalen.

Aan deze Afdeeling zijn nadere memories ingediend door de onderwijzers en door Burg. en Weth.

Eerstgenoemden doen daarbij nog eenige opgaven tot staving dat woningen zooals die voor hoofdonderwijzers gepast zijn voor geene ƒ 200 te huren zijn. Zij leggen ter bevestiging daarvan verklaringen over van een deurwaarder, van een notaris en van den ontvanger der registratie te Bolsward.

Burg. en Weth. leggen over uittreksels uit den perceelsgewijzen kadastralen legger der gemeente betreffende de woningen der onderwijzers en eene verklaring van een beëedigd ambtenaar ten kantore van hypotheken te Sneek, houdende dat de onderwijzer N. J. Drost zijne woning heeft aangekocht bij koopbrief van 23 Mei 1867 voor ƒ 2700, koopskosten ƒ 200, G. Fockens de zijne voor ƒ 2000, bij koopbrief van 2 Jan. 1868, en M. van der Feen de zijne voor ƒ 2316 in de veiling van 1869. Zij voegen daarbij, dat N. J. Drost, hoofd der Fransche school voor jongens, steeds 5 kostleerlingen heeft, en dat G. Fockens, hoofd der burgerschool, zijn bovenhuis steeds laat bewonen door volontairs der registratie, en leiden daaruit af, dat deze uit die woningen niet te versmaden voordeelen trekken en dus met het oog op de door hen bestede koopprijzen alle reden hebben om met eene vergoeding van ƒ 200 tevreden te zijn. Als zij hunne huizen verkochten en, evenals thans de vierde hoofdonderwijzer, eene woning huurden van ƒ 175, dan zou ieder hunner, daar zij niet gebonden zijn omtrent de soort van huizen door hen te bewonen, eene som van ƒ 75 als het ware van de gemeente cadeau ontvangen, 't geen de bedoeling der wet niet kan zijn. B. en W. betwijfelen eindelijk of de arrondissements-schoolopziener zich wel van onpartijdige zijde heeft laten voorlichten.

De heer M. A. Jentink, burgemeester van Bolsward, met den secretaris, den heer K. H. Laagland, tegenwoordig, licht het beroep kortelijk toe en spreekt den wensch uit dat de belangen der gemeente niet uit het oog zullen verloren worden. Hij beantwoordt voorts de vragen hem door den *Staatsraad* de Vries gedaan.

III. het beroep van *J. van Dis c. s., stemgeregtigde ingelanden van het waterschap "de Oude Appelaar", tegen een besluit van Ged. Staten van Noord-Brabant, betreffende de verkiezing van den voorzitter van het waterschap.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Op 20 Mei 1880 is door de stemgeregtigden in het waterschap: de Oude Appelaar onder de gemeente Fijnaart tot voorzitter van het Bestuur van dat waterschap gekozen Cornelis van Dis Willemszoon.

I. van Dis Izoon en andere stemgeregtigde ingelanden hebben tegen die verkiezing bij adres dd. 23 Mei 1880 bezwaar ingebragt bij Ged. Staten van Noordbrabant.

Het bezwaar kwam hierop neêr, dat volgens art. 12 van het Algemeen Provinciaal Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant van 9 November 1861 (waaraan bij het bijzonder reglement van den Ouden Appelaar niet is gederogeerd), voor het lidmaatschap van een waterschapsbestuur, onder meer, gevorderd wordt stemgeregtigdheid; dat art. 3 van dat Reglement als stemgeregtigde Ingelanden alleen hen erkent, die zooveel land bezitten als daar naar verhouding tot de grootte van den polder is bepaald; dat Cornelis van Dis Willemszoon wel is waar mede-geregtigde is in den onverdeelden boedel van wijlen zijnen vader Willem van Dis Lzn., wiens naam met

40 H. 1 A. 60 c. A. op de lijst der ingelanden voorkomt; doch dat hij zelfstandig geen land in den polder bezit; en dat hij dus, naar de adressanten vermeenden, als niet voldoende aan het bovenvermeld, bij art. 3 gestelde vereischte, niet was verkiesbaar voor de betrekking waartoe hij verkozen was.

Adressanten verzochten mitsdien aan Ged. Staten, dat dezen die verkiezing zouden gelieven te vernietigen.

Bij resolutie van 13 Januarij 1881, n°. 122, hebben Ged. Staten dat verzoek afgewezen. De feiten waarop de adressanten zich hadden beroepen lieten Ged. Staten daarbij in het midden. Zij bepaalden zich tot de overweging, dat art. 12 van het Algemeen Reglement voormeld wèl vordert, dat de leden der besturen „stemgeregtigd", niet dat zij zijn „stemgeregtigde *ingelanden*"; en zij verklaarden mitsdien, dat de aangevallene verkiezing niet was in strijd met dat algemeen reglement en dat er geen termen waren om haar te vernietigen.

De aldus in het ongelijk gestelde adressanten hebben zich daarop in d° 4 Februarij ll. gewend tot Z. M. met het verzoek, dat alsnu Hd. de betwistte verkiezing zou gelieven te vernietigen op denzelfden grond, waarop te vergeefs door hen de tusschenkomst van Ged. Staten was ingeroepen.

Dezen, daarop gehoord, wijzen bij hun ambtsberigt van 18 Maart ll. er op, dat art. 12 van het Reglement als voorwaarde van verkiesbaarheid stelt stemgeregtigdheid zonder meer, en zonder onderscheid te maken tusschen stemgeregtigdheid aan zelfstandig eigen, dan wel aan met anderen gemeen landbezit ontleend.

Op dien grond adviseren zij tot handhaving van de afwijzende beschikking van hun collegie, waarover de adressanten zich beklagen.

De overweging van dit beroep is bij deze Afd. aanhangig gemaakt krachtens magtiging van Z. M. dd. 19 Maart ll. n°. 26.

IV. het beroep van *J. W. Dingemans c. s. te Rossum van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, waarbij is afgewezen hunne reclame tegen eene beboeting opgelegd door den Dijkstoel van het polderdistrict Bommelerwaard boven den Meidijk, wegens niet begrinding van dijkvakken.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

In de verordening of ciering betreffende het onderhoud der dijken van den Bommelerwaard boven den Meidijk in het jaar 1879/80, vastgesteld door den dijkstoel op den 27 Mei 1879, vindt men, onder de bijzondere bepalingen, ten aanzien van den Waal- en Maasdijk in den polder Rossum het volgende:

„Alzoo het polderbestuur zich met de meeste dijkpligtigen heeft verstaan, om de begrinding hunner dijken uit ééne hand te onderhouden, wordt aan genoemd bestuur — voorbehoudens het regt van den Dijkstoel om ten allen tijde zoodanige begrinding te kunnen bevelen, als hij zal noodig achten — de zorg daarvoor overgelaten. Onverminderd dit een en ander, zal bij het voeren der 2e en 3e schouw, aan verschillende hoopen op den dijk, bij wijze van voorraad, moeten aanwezig zijn eene hoeveelheid van minstens 40 M^3. biggel. Tegen de 3e schouw zal de kruin der navolgende

dijkvakken, als zijnde deze niet onder de hier voorgenoemde regeling begrepen, moeten begrind zijn met 0.0625 M^3. gewasschen biggel per strekkende M. te leggen op een revel aan den binnenkant, te weten de nommers 28, 29, 30, 33*a*, 33*b*, 33*c*, 34, 36, 47, 57, 64, 66, 76, 80, 85, 86, 87, 90, 105, 119, 127, 131, 137, 152, 153, 156, 159, 160, 163, 198, 224*b*, 224*f*, 239, 248, 252, 253, 294, 300, 306, 319, 332, 333, 338, 341, 343, 345, 352, 380*a*, 380*b*, 382, 391, 397, 400*a* en 400*b*.〃 Bij de 3e of najaarsschouw op den 30 October 1879 zijn deze perceelen van genoemden dijk kwaad geschouwd, als zijnde niet begrind en is eene herschouw op 20 November 1879 bevolen, waarbij hetzelfde is bevonden.

Adressant J. W. Dingemans te Rossum, zoo voor zich als in qualiteit van gemagtigde van Johanna Wilhelmina en Jenneke Dingemans, en van Erike van Aken, weduwe H. A. Dingemans, zijnde belast met genoemde dijkvakken, verzocht aan den Dijkstoel, hem tot het volgende jaar uitstel voor de begrinding te verleenen en voor de bekeuring geen boete te willen toepassen, waarop bij missive van den Dijkstoel van 23 November 1879 werd geantwoord, dat deze tot den 28 dier maand gelegenheid gaf om genoemde dijkvakken alsnog te begrinden en de opneming daarvan op den 29 zal plaats hebben. Het blijkt niet of de dijkvakken toen of later zijn begrind noch ook of de adressant is bekeurd en vervolgd bij den bevoegden regter.

Den 25 April 1880 wendde adressant zich tot Ged. Staten van Gelderland met verzoek om 〃de uitvoering van het besluit door den Dijkstoel genomen van den 29 (moet zijn: 27) Mei 1879, waarbij de keur werd vastgesteld en daarop gevolgde beschouwingen (moet zijn: *schouwen*) van den 30 October en 20 November van dat jaar, te schorsen en ter vernietiging aan Provinciale Staten voor te dragen.〃 Adressant voerde tot staving van dit verzoek aan: dat de genoemde dijkvakken zijn kwaad geschouwd en beboet wegens niet-begrinding; dat de keur of ciering niet gedagteekend, niet afgekondigd en niet door de Staten was goedgekeurd; dat niet overeenkomstig art. 263 van het Reglement op de rivierpolders in Gelderland bij de 2e schouw is geschouwd over de begrinding; dat de Waaldijk geene begrinding in 1879/80 behoefde en behalve de bedoelde dijkvakken ook niet begrind is geworden; dat de overeenkomst van den Dijkstoel met andere dijkpligtigen in den polder Rossum om den dijk uit ééne hand te onderhouden, onwettig en informeel is, ja in strijd met art. 265 van evengenoemd reglement.

Op dit adres beschikkende gaven Ged. Staten bij resolutie van 22 Junij 1880 n°. 56 te kennen: 〃dat de begrinding der in zijn adres opgenoemde dijkvakken is voorgeschreven bij de ciering, opgemaakt door den betrokken Dijkstoel op 27 Mei 1879 en goedgekeurd bij dezerzijdsch besluit van den 18 Junij 1879 n°. 26, welke ciering, volgens ingewonnen berigt van den Dijkstoel, behoorlijk is afgekondigd en aangeplakt, en dat zijne bezwaren alzoo niet gegrond zijn bevonden en voor Ged. Staten geene termen bestaan om aan zijn verzoek gevolg te geven.〃

Het is van deze beschikking dat adressant zich bij verzoekschrift van den 22 October 1880 in beroep bij Z. M. den Koning heeft voorzien en inwilliging van zijn verzoek van 25 April bevorens heeft gevraagd. De in dit adres aangevoerde grieven van adressant zijn dezelfde als die hij bij Ged. Staten heeft aangevoerd. Hij handhaaft daarbij de bewering, dat de ciering niet is afgekondigd in de kerk, noch van

de pui van het raadhuis; dat zij de vermelding van goedkeuring door Ged. Staten niet inhield; dat van 224 vakken van den dijk slechts ruim 50 (die van hem en zijne lastgeefsters), waarvan enkele van weinige palmen breedte en tusschen andere ingelegen, tot begrinding zijn aangewezen; dat dit bezwaar niet noodig was voor den dijk maar alleen strekte om hem te belemmeren in het eventueel afkoopen van dijkpligt voor eene som, gebaseerd op de werkelijk besteedde uitgaven.

Ged. Staten, op dit adres gehoord, hebben nadere inlichtingen van den Dijkstoel en van den ingenieur van den Provincialen Waterstaat ingewonnen.

De Dijkstoel deelt mede dat, nadat de dijkvakken van adressant bij de herschouw niet in orde waren bevonden, proces-verbaal is opgemaakt en een geringe boete bepaald, door welke te betalen binnen een bepaalden termijn de bekeurde dijkpligtige de vervolging kon voorkomen. Deze bepaling van boete wenscht de Dijkstoel beschouwd te hebben als eene minnelijke schikking, waartoe hij den adressant niet kon dwingen; maar bij gebreke van voldoening kon hij het proces-verbaal aan den ambtenaar van het Openbaar Ministerie opzenden. Naar het oordeel van den Dijkstoel had adressant de uitspraak van den kantonregter moeten afwachten en behoort hij in zijne voorziening niet ontvankelijk te worden verklaard.

De ingenieur behandelt in zijn advies twee punten: 1⁰. het bezwaar, dat de begrinding niet tegen de 2e maar tegen de 3e schouw is voorgeschreven bij de ciering. Z. i. is de bepaling van art. 263 van het Rivierpolder-reglement aldus te verstaan, dat bij de 2e schouw het opmaken der dijken in aarde en grind wordt geschouwd, voor zoover niet in de cieringen een latere termijn daartoe is aangewezen. Hij beroept zich dienaangaande op art. 312 van het nieuwe polderreglement en op de daarbij gegevene toelichting, bovendien acht hij het in het belang van den dijk, dat de begrinding in het najaar worde geschouwd, als wanneer de dijken meestal zijn nat geregend.

2°. het bezwaar dat de dijk geen begrinding behoefde en dat in 1879/80 geen begrinding op andere dijkvakken heeft plaats gehad. De ingenieur acht de behoefte bewezen door het voorgeschrevene in de ciering zelve, en deelt mede, volgens inlichting bij den betrokken heemraad ingewonnen, dat in Januarij 1880 circa 75 M^3, en omstreeks het einde van dat jaar circa 72 M^3. grind op de dijkvakken onder beheer van den Dijkstoel zijn gestort. Voor zoover het technisch oogpunt betreft adviseert hij tot afwijzing van het adres.

Ged. Staten achten noodig dat de adressant niet ontvankelijk worde verklaard. Zij achten de bewering, dat de ciering niet zou zijn gedagteekend en afgekondigd, onaannemelijk tegenover de uitdrukkelijke verklaring van den Dijkstoel hieromtrent, terwijl adressant blijken heeft gegeven van den aanvang af met die ciering volkomen bekend te zijn. Naar hun oordeel was de Dijkstoel krachtens artt. 264 en 265 van het Rivierpolder-reglement bevoegd te bepalen dat de begrinding ook later dan bij de 2e schouw zal worden geschouwd. Omtrent de noodzakelijkheid van de begrinding vereenigen zij zich met het gevoelen van den ingenieur en merken op dat de Dijkstoel alleen bevoegd is om dat punt te beoordeelen. Hoewel niet goedkeurende dat de Dijkstoel, bij wijze van beschikking, eene boete heeft bepaald, meenen Ged. Staten dat de adressant, die daarmede niet tevreden was, ontijdig in beroep is gekomen, en

zijne verwering voor den kantonregter had moeten voeren, indien hij in regten ware vervolgd geworden.

Nadat deze zaak krachtens 's Konings magtiging bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 31 Maart 1881 n°. 6 bij den Raad van State is aanhangig gemaakt, zijn nog ingekomen eene missive van den Dijkstoel van Bommelerwaard boven den Meidijk en twee missives van den appellant, alle ten geleide van eenige nadere stukken, waarvan de inhoud bij het voorafgaand verslag reeds is ter sprake gekomen.

In deze zaak is de belanghebbende, de heer J. W. Dingemans, zelf verschenen. Hij voert eenige gronden voor zijn beroep, ook namens zijne mede-belanghebbenden, aan en geeft, naar aanleiding van enkele vragen van den *Staatsraad* Heemskerk Azn., nog nadere inlichtingen.

V. het beroep van *G. van Zijtveld, te Breukelen-Nijenrode, van een besluit van Ged. Staten van Utrecht, betreffende de loting voor de nationale militie in de zamengevoegde gemeenten Loenen, Loenersloot en Ruwiel.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

De gemeenten Loenen, Loenersloot en Ruwiel zijn bij besluit van Ged. Staten van Utrecht van 13 Januarij 1881 n°. 52, krachtens art. 3, 2e lid der wet op de nationale militie, voor de ligting van 1881 zamengevoegd. De loting voor die gemeenten had plaats op 15 Februarij. Voordat zij aanving, had eene gedachtenwisseling plaats tusschen den militie-commissaris en den burgemeester der drie gemeenten over de volgorde bij de loting in acht te nemen. Bij art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862 (*Stbl.* n°. 46), houdende voorschriften tot verdere uitvoering van de wet betrekkelijk de nationale militie, is namelijk het volgende bepaald: „De militie-commissaris roept elk ingeschrevene met luider stem op om te loten naar de volgorde, waarin hij voorkomt op de alphabetische naamlijst, of, bij zamenvoeging van gemeenten, op de alphabetische naamlijsten te beginnen met die der meest bevolkte van de zamengevoegde gemeenten". De bevolking der gemeenten was opgegeven in het *Prov. Blad* van Utrecht n°. 36 van 1880; volgens die opgave, de eindcijfers bevattende „van een staat van den loop der bevolking in deze provincie in het jaar 1879", was de bevolking van Loenen de grootste, die van Loenersloot de kleinste. De burgemeester wees echter den militie-commissaris op de *Staatscourant* n°. 269 van 1880, waarin waren opgenomen: de uitkomsten der laatste tienjarige volkstelling, volgens welke de cijfers der bevolking van de drie gemeenten waren als volgt: Loenen 1242, Loenersloot 469, Ruwiel 455 inwoners. Hij meende dat daarom de ingeschrevenen uit Loenersloot niet, zooals de militie-commissaris voornemens was te doen geschieden, na die uit Ruwiel moeten trekken, maar vóór hen. De militie-commissaris echter meende de opgave in de *Staatscourant* niet te kunnen laten gelden boven de door den Commissaris des Konings in het *Prov. Blad* gedane mededeeling en nu was de laatste hem bekende mededeeling van dien aard de zooeven vermelde, *Prov. Blad* n°. 36 van 1880.

Dat de in de *Staatscourant* opgegevene uitkomst der volkstelling ook reeds was medegedeeld in het *Prov. Blad*, namelijk in n°. 98 van 1880, was hem, zoo als hij in zijn nader te vermelden berigt verklaart, op dat oogenblik niet bekend en ook den burgemeester was dit toen niet ingevallen. De loting had dus plaats op deze wijze, dat uit de bus, waarin 18 biljetten gedaan waren, eerst trokken de 7 ingeschrevenen uit Loenen, toen de 4 uit Ruwiel en eindelijk de 7 uit Loenersloot.

De vader van den loteling Gerard den Hertog uit Loenersloot, die getrokken had nummer 2, vroeg aan Ged. Staten vernietiging der loting voor zooveel betreft de ingeschrevenen der gemeente Loenersloot en Ruwiel, op grond dat die uit Loenersloot wegens de grootere bevolking dier gemeente hadden behooren te trekken vóór die uit Ruwiel en zijn zoon dan had kunnen trekken op één na het hoogste nummer 17, nu getrokken door Arie van Zijtveld uit Ruwiel.

De Militie-commissaris en de burgemeester, hieromtrent gehoord, deelden de toedragt der zaak mede zooals die hiervoren is opgegeven. De militie-commissaris adviseerde tot handhaving der loting. Hij voerde aan dat er geen sprake was van eenige onregelmatigheid, voortgesproten uit overtreding van eenig voorschrift der wet, maar het bezwaar zich uitsluitend daarop grondde, dat niet zou zijn nageleefd art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862 (*Stbl.* n°. 46); dat echter ook dit artikel is nageleefd; dat toch de adressant ten onregte daardoor voorgeschreven acht dat bij zamenvoeging van gemeenten de ingeschrevenen eener min bevolkte gemeente steeds loten vóór die eener minder bevolkte; dat bij het artikel enkel gebiedend is voorgeschreven dat bij zamenvoeging van gemeenten de loting zal beginnen met de meest bevolkte der zamengevoegde gemeenten en dat dit hier heeft plaats gehad.

De burgemeester vereenigt zich niet met deze opvatting, daar hij het onaannemelijk acht dat bij zamenvoeging van meer dan twee gemeenten de volgorde voor al de gemeenten behalve de meest bevolkte aan de willekeur van den militiecommissaris zou zijn overgelaten. Hij adviseert dat gehandeld worde overeenkomstig het verzoek van den Hertog, op grond dat eene onregelmatigheid is begaan, welke voor de ingeschrevenen uit Loenersloot en Ruwiel van invloed heeft kunnen zijn op den uitslag der loting.

Ged. Staten hebben bij besluit van 10 Maart, overeenkomstig het verzoek, de loting vernietigd voor zooveel daarbij lotingsnummers zijn te beurt gevallen of toegekend aan de ingeschrevenen van Loenersloot en Ruwiel. De overwegingen van hun besluit komen in hoofdzaak hierop neder: dat het de kennelijke bedoeling is van art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862 de orde voor te schrijven, volgens welke de tot eene loting opgeroepenen in elk der volgens de wet mogelijke gevallen, achtereenvolgens tot de lotingsbus behooren te worden toegelaten; dat mitsdien, wanneer krachtens art. 3 der wet op de nationale militie meer dan twee gemeenten zamengevoegd zijn, niet slechts de ingeschrevenen der meest bevolkte dier gemeenten moeten loten vóór die uit de overige dier gemeenten, maar ook, zoolang de loting voor twee of meer dier gemeenten nog moet plaats hebben, steeds de ingeschrevenen van die gemeente, welke de grootste bevolking heeft, voorgaan vóór die uit minder bevolkte gemeenten; dat volgens art. 3, 2e lid, der Gemeentewet, de bevolking eener gemeente geacht wordt te bestaan uit het door de laatste openbare volkstelling daarin aangewezen

getal inwoners; dat de aan deze loting laatst voorafgegane openbare volkstelling is geweest die welke ingevolge het Kon. besluit van 20 Julij 1879 (*Stbl.* n°. 144) heeft plaats gehad ter aanwijzing der bevolking van het Rijk te middernacht tusschen 31 December 1879 en 1 Januarij 1880, waarvan de uitkomsten, voor zooveel de provincie Utrecht betreft, niet alleen zijn opgenomen in de *Nederlandsche Staatscourant* van 13 November 1880, n°. 269, maar ook door den Commissaris des Konings ter kennis van de Gemeentebesturen gebragt zijn bij besluit van 18 Nov. 1880, opgenomen in het *Prov. Blad* n°. 98; dat volgens die uitkomsten in verband met den regel van art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862 de ingeschrevenen uit Loenersloot hadden behooren te loten vóór die uit Ruwiel; dat de gepleegde onregelmatigheid niet alleen op den uitslag der loting van invloed heeft kunnen zijn, maar in het bijzonder voor adressants zoon heeft verkort het hem toekomend regt om voor zich uit de bus een billet te trekken op een oogenblik waarop nog drie hoogere nummers dan het hem nu te beurt gevallene meer in de bus aanwezig hadden kunnen zijn dan daarin overig waren op het oogenblik toen hij is opgeroepen om te loten, zijnde die nummers toen door ingeschrevenen uit Ruwiel reeds getrokken.

Van dit besluit is bij den Koning in hooger beroep gekomen de vader van den bovenvermelden loteling Arie van Zijtveld, bij een adres van 17 Maart, later gevolgd door een tweede adres waarin de motieven van het appel nader zijn uiteengezet. Appellant verzoekt dat met te niet doening van het besluit van Ged. Staten de loting gehandhaafd, of, subsidiair, dat de geheele loting vernietigd worde.

Het eerste verzoek steunt op de bewering dat de beslissing van Ged. Staten berust op een ten onregte aangenomen bevolkingscijfer; dat toch het cijfer door de volkstelling aangewezen, waarbij blijkens het Kon. besluit van 20 Julij 1879 (*Stbl.* n°. 144) op den voorgrond staat het begrip van werkelijk verblijf, niet als maatstaf kan dienen voor de toepassing van art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862, omdat volgens art. 3 der Militiewet het aandeel van elke gemeente in het te leveren contingent wordt bepaald naar het aantal der ingeschrevenen in de gemeente en de inschrijving — en derhalve het aandeel in het contingent — volgens art. 16 der Militiewet geregeld wordt naar de burgerregtelijke woonplaats, d. i. de woonplaats der ouders of van den voogd; dat als maatstaf wel kan gelden de bevolking, blijkende uit de bijgehouden bevolkingsregisters dat deze (blijkens het verslag van den toestand der provincie Utrecht over 879, Bijlage I, bl. 2/3 en *Prov. Blad* 1880 n°. 36) op 31 December 1879 aangaven voor Ruwiel 496 en voor Loenersloot 493 inwoners; dat het beroep op art. 3 al. 2 der Gemeentewet ten deze niet opgaat, vermits ook voor het daar geregeld belang het cijfer der *werkelijke* bevolking beslissend is.

Het subsidaire verzoek steunt hierop, dat volgens al. 2 van art. 30 der Militiewet gemeenten die krachtens de slotbepaling van art. 3 zijn zamengevoegd, voor ééne gemeente gehouden worden; dat derhalve de alphabetische orde volgens art. 33 bij de loting in acht te nemen voor de ingeschrevenen van drie zamengevoegde gemeenten, die nu te zamen voor de ingeschrevenen van ééne gemeente gelden, hierin moet bestaan dat zij worden opgeroepen niet in drie groepen, in ieder van welke eene alphabetische orde wordt gevolgd, maar naar ééne lijst waarop zij *allen* in alphabetische orde gebragt zijn; dat het duidelijk voorschrift der wet niet kon worden ter zijde

gesteld, daar het Kon. besluit van 8 Mei 1862, waardoor wel de uitvoering der wet geregeld, maar niet van hare duidelijke bepaling afgeweken kon worden, zoodat het bepaalde bij art. 11 van dat Kon. besluit buiten toepassing moet blijven.

Op het appel van van Zijtveld is gehoord de Commissaris des Konings in Utrecht die nu berigt heeft ingewonnen van Burg. en Weth. van Ruwiel. Deze achten de beslissing van Ged. Staten juist en voeren nog in het bijzonder aan, dat daarbij te regt is in stand gehouden de loting voor de ingeschrevenen van Loenen. Deze toch heeft naar hun oordeel geheel regelmatig plaats gehad en nu komt in den regel vernietiging van bepaalde handelingen niet te pas dan van het oogenblik dat een onregelmatigheid gepleegd is, welke leer ook is gehandhaafd bij verscheidene Koninklijke besluiten in de laatste jaren ten aanzien van vernietiging van lotelingen genomen.

De Commissaris des Konings is van oordeel, dat uit de stukken ten volle blijkt, dat de bepaling van art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862 niet is in acht genomen. Voor zoover nu, zoo luidt verder het berigt van den Commissaris des Konings, die bepaling meer mogt zijn dan eene bepaling van orde en aan haar dezelfde kracht mogt worden toegekend als aan die omtrent de loting in art. 33 der wet van 19 Augustus 1861 (*Stb.* n°. 72) opgenomen, en hare niet-naleving eene onregelmatigheid is als bedoeld bij art. 36 dier wet, dan komt het mij voor dat op grond der motieven door Ged. Staten bij hun besluit aangevoerd, de uitspraak daarbij gedaan zal behooren te worden gehandhaafd.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 April 1881.

Sedert zijn bij de afdeeling ingekomen:

1°. een stuk waarvan het opschrift luidt: Memorie van Burgemeester en Wethouders der gemeenten Loenen, Loenersloot en Ruwiel, in zake het beroep van G. van Zijtveld enz.;

2°. eene memorie van den vader van den loteling Gerard den Hertog.

In deze stukken, beide concluderende tot handhaving van het besluit van Ged. Staten, komen geene nieuwe beschouwingen voor, dan alleen deze, dat van het in werking treden der Militiewet af, art. 11 van het Kon. besluit van 8 Mei 1862 altijd zóó is toegepast, dat bij zamenvoeging van meer dan twee gemeenten, steeds de meer bevolkte gemeente gaat voor de minder bevolkte en dus geëindigd wordt met de minstbevolkte en dat deze regel ook bij de loting van 15 Februarij 1881 door den militie-commissaris gevolgd is, doch deze daarbij alleen verkeerde cijfers gebruikt heeft;

3°. een memorie van B. J. Kruseman, vader van een ingeschrevene uit Loenen, die getrokken heeft nummer 13, hetwelk, naar de memorie zegt, volgens ingewonnen berigten, als een vrij nummer kan worden beschouwd.

Deze belanghebbende schijnt te meenen dat bij het besluit van Ged. Staten de loting in haar geheel vernietigd is. Hij vraagt nu handhaving der loting, tegen welker vernietiging hij de volgende bezwaren inbrengt:

a. het cijfer der volkstelling wijst slechts een tijdstip, geene feitelijke bevolking aan; daarin toch zijn, volgens de memorie, opgenomen degenen welke den nacht van 31 December 1879 op 1 Januarij 1880 tijdelijk verbleven op de plaats waar zij zich

toen bevonden, maar feitelijk elders woonachtig waren. Derhalve moeten gelden de cijfers van *Prov. Blad* n°. 36 van 1880;

b. de vernietiging der loting zou aan velen schade en teleurstelling berokkenen, daar het buitentijds aangaan van een contract tot remplacement met groote opoffering van geld gepaard zou moeten gaan.

De aangehaalde *Staatscourant* en nummers van het *Prov. Blad* alsmede de alphabetische naamlijsten der drie gemeenten zijn overgelegd.

VI. het beroep van *E. Pauwe, van een besluit van den Burgemeester van Amersfoort, waarbij haar vergunning is geweigerd voor de opgraving van een lijk.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Het verzoek van Elisabeth Pauwe, dienstbode te Utrecht, om vergunning tot het opgraven en naar een eigen graf doen overbrengen van het lijk harer moeder W. Pauwe geb. Verhoef, hetwelk op 23 Aug. jl. was ter aarde besteld op de algemeene begraafplaats te Amersfoort, is door den Burgemeester geweigerd, omdat het lijk is begraven in een graf, waarin drie lijken boven elkander zijn geplaatst, waarvan het een onder, maar het ander boven dat van adressantes moeder. Aan het voornemen van adressante zou dus geen gevolg kunnen worden gegeven zonder opgraving van laatstgemeld lijk.

In haar adres aan Z. M. geeft adressante te kennen, dat zij heeft aangeboden het bezwaar uit den weg te ruimen door bemiddeling met den eigenaar der bovenste kist. Het adres door E. baron van Lijnden eerst namens adressante ingediend, is later door een ander, door haar zelve geteekend, gevolgd.

De Burgemeester deelt in zijn ambtsberigt omtrent deze zaak mede, dat het lijk van adressante's moeder is begraven op eene afdeeling der begraafplaats, waar geen uitsluitend regt tot begraven verleend wordt, waarvan dus de gemeente eigenaar is; dat de vader van adressante nog leeft, van haar verzoek niets geweten heeft en betwijfelt of al zijne kinderen wel zouden medewerken; hij zelf zou echter in de overbrenging geen bezwaar maken; verder dat Arie van Aaltveer, weduwnaar van de vrouw, die boven adressante's moeder begraven is, nooit is aangezocht om zijne toestemming te verleenen om het lijk zijner vrouw te doen opgraven, en ten stelligste verklaart, die nooit te zullen verleenen; eindelijk dat er uit een hygiënisch oogpunt geen bezwaar bestaat omdat adressante's moeder is overleden aan waterzucht en de vrouw van van Aaltveer aan borstaandoening.

Ged. Staten van Utrecht, dat berigt opzendende, doen opmerken, dat in het adres aan Z. M. niet is uitgedrukt het voornemen om van de afwijzende beschikking van den burgemeester van Amersfoort in beroep te komen. Zij zijn van oordeel dat de weigering der gevraagde vergunning in overeenstemming is met de beginselen der begrafeniswet. Door de vaststelling toch van haar art. 12 heeft de wetgever blijkbaar het algemeen heerschend denkbeeld willen doen eerbiedigen, dat het opgraven en roeren van lijken is schending van graven en daarom in strijd met den eerbied aan de laatste rustplaats van overleden betrekkingen verschuldigd. Ofschoon nu, schrijven Ged. Staten

verder, in dat artikel melding wordt gemaakt van den eigenaar van het graf, is het echter niet aan te nemen, dat men de eerbiediging van dat denkbeeld alleen en uitsluitend zou hebben willen beperken ten behoeve van hen, die genoegzaam vermogen hebben om een eigen graf te hebben, en men daarentegen wel zou hebben willen toelaten, dat de niet in eigen graven ter aarde bestelde lijken zonder bewilliging van de naaste betrekkingen zouden mogen worden opgegraven. Dat in gemeld art. 12 de uitdrukking: *eigenaar van het graf* is gebezigd, moet volgens Ged. Staten daaraan worden toegeschreven, dat in den regel de eigenaars van de graven de naaste bloed- of aanverwanten zijn der daarin begraven personen. Wegens het ontbreken der toestemming van de naaste betrekkingen tot voorafgaande opgraving van het bewuste lijk, achten Ged. Staten alzoo het *in casu* verlangde vervoer feitelijk onmogelijk. Als tweeden grond tegen de inwilliging van het verzoek beschouwen Ged. Staten de omstandigheid, dat het zonder bewilliging of voorkennis van den vader der adressante en zijne overige kinderen is gedaan. Met de bedoeling van den wetgever toch kan het niet strooken het vervoer van een reeds begraven lijk toe te laten zonder dat de gezamenlijke naaste bloedverwanten hunne goedkeuring daaraan hebben gehecht.

Aan deze Afdeeling van den Raad van State is een schrijven gericht van A. van Aaltveer, houdende dat hij ernstige bezwaren blijft hebben tegen de gevraagde vergunning, en een nader schrijven van adressante, bewerende, dat van Aaltveer zeer gaarne zijne toestemming zou willen geven, maar dat niet durft om den burgemeester, omdat hij van dezen afhankelijk is als leverancier der gemeente.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vijftiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 11 *Mei* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijk besluit:

van den 28 April 1881, n°. 1, houdende beschikking op een adres van *den Raad der gemeente Zevenhoven van den* 12 *Jannarij* 1881, *strekkende tot vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van den* 21 *December* 1880, *B, n°*. 5308/1, 1e *afd. G. S. n°*. 81/1, *waarbij goedkeuring is onthouden aan twee besluiten van genoemden Gemeenteraad tot bepaling der jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Zevenhoven.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 130).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres van den Raad der gemeente Zevenhoven van 12 Januarij 1881, strekkende tot vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van den 21 December 1880 B. n°. 5308/1 1e Afd. G. S. n°. 81/1, waarbij goedkeuring is onthouden aan twee besluiten van genoemden Gemeenteraad tot bepaling der jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Zevenhoven;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 6 April 1881 n°. 14;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 25 April 1881 n°, 1277, Afdeeling Onderwijs;

Overwegende: dat Ged. Staten van Zuidholland bij het beklaagde besluit hunne goedkeuring hebben onthouden aan de besluiten van den Gemeenteraad van Zevenhoven van 29 October en 16 December 1880, waarbij de jaarwedde van den onderwijzer, hoofd der openbare lagere school aldaar, was bepaald op *f* 700 behalve het genot van een woonhuis en tuin, zijnde hetzelfde bedrag als het bedoelde hoofd der school op het tijdstip der invoering van de wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127) genoot; en wel hoofdzakelijk op grond dat de hoofden der scholen in omliggende gemeenten in de provincie Zuidholland met *f* 800 of *f* 900 worden bezoldigd, en bij gevolg *f* 700 te weinig is om naar den maatschappelijken stand van hoofd der school te Zevenhoven te leven;

Overwegende: dat de Gemeenteraad zich door dit besluit bezwaard acht, omdat de gemeente slechts eene bevolking van 1197 zielen en de openbare lagere school slechts ongeveer 30 leerlingen telt, omdat het hoofd der school een klein gezin heeft en geene verhooging van jaarwedde heeft gevraagd, en omdat het de bedoeling van den wetgever niet zou zijn, dat aan eene gemeente, die tijdens de invoering der aangehaalde wet reeds het minimum, bij art. 26 dier wet voorgeschreven, als jaarwedde uitkeerde, eene verhooging zou worden opgelegd, terwijl ingevolge art. 88 aan gemeenten, die minder jaarwedde hadden toegekend, een termijn tot 1 Januarij 1883 is verleend om tot het wettelijke minimum op te klimmen;

Overwegende: dat inderdaad bij art. 88 der wet juncto Ons besluit van 14 September 1880 (*Stbl.* n°. 172) bepalingen zijn gemaakt om dáár, waar de gemeente kleinere jaarwedden uitkeerde dan die in art. 26 vermeld, den overgang tot het hoogere minimum gemakkelijk te maken; maar dat juist uit deze exceptioneele bepalingen blijkt, dat voor de overige gemeenten art. 26 der wet dadelijk bij hare invoering in volle werking is getreden;

Overwegende: dat, luidens alinea 5 van art. 26, de Gemeenteraad onder goedkeuring van Ged. Staten de bezoldiging der onderwijzers heeft te regelen met inachtneming van het minimum bij alinea 1 (en, indien daaraan gevolg ware gegeven, ook van dat bij alinea 2) bepaald; maar dat Ged. Staten bij het verleenen of onthouden van hunne goedkeuring, niet alleen op het wettelijke minimum, maar op de belangen der gemeente en van het onderwijs in ieder geval hebben te letten;

Overwegende: dat Ged. Staten van Zuidholland dienaangaande teregt hebben in aanmerking genomen, dat de gemeente Zevenhoven op verre na niet tot de kleinste in de provincie behoort, en niet zóó afgelegen of onaanzienlijk is, dat het hoofd der school aldaar juist met het minimum, dat voor het geheele Rijk is gesteld, zou moeten worden bezoldigd; dat ook in de omliggende gemeenten hoogere jaarwedden worden betaald;

Overwegende: dat wel is waar de openbare school te Zevenhoven thans slechts door 30 leerlingen wordt bezocht, ten gevolge van het bestaan eener bijzondere school, maar dat deze omstandigheid weinig of geen verschil maakt in de werkuren, noch ook in den maatschappelijken stand en de behoeften van het hoofd der school;

Overwegende: dat dus Ged. Staten van Zuidholland teregt hunne goedkeuring aan de aangehaalde besluiten van den Gemeenteraad hebben onthouden, en het bedrag der jaarwedde nu door Ons moet worden bepaald;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (Stbl. n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te beslissen dat Ged. Staten teregt hebben geweigerd de besluiten van den Gemeenteraad van 29 Oct. en 16 Dec. 1880 goed te keuren;

2°. de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Zevenhoven te bepalen op ƒ 800.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 28 April 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *de hoofdonderwijzers te Lutkewierum en Hijdaard (gemeente Hennaarderadeel), van een besluit van Ged. Staten van Friesland, betreffende de regeling van hunne jaarwedden.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Door de onderwijzers K. van der Werf, hoofd van de openbare lagere school te Lutkewierum, en G. van der Kam, hoofd van die te Hijdaard, beide gemeente Hennaarderadeel, werd de tusschenkomst van Ged. Staten van Friesland ingeroepen ter weder erlanging der vroeger door hen genoten, doch te rekenen van 1 Jan. ll. aan hen, krachtens besluit van 't gemeentebestuur, onthouden restitutie van de eerste drie grondslagen der personeele belasting wegens de door hen bewoonde schoolhuizen, bedragende voor eerstgenoemde p. m. ƒ 24 en voor laatstgenoemde ongeveer ƒ 19. Door Ged. Staten werd, op de overweging dat de genoemde onderwijzers geene aanspraak hebben op de bedoelde restitutie, daar deze, volkomen het karakter dragende van eene mera liberalitas van de zijde des gemeentebestuurs, niet behoort tot de "wisselende inkomsten", genoemd in art. 86 der wet tot regeling van het lager onderwijs, bij besluit van 20 Jan. 1881 n°. 45 aan de requestranten berigt, dat voor hun collegie geene termen bestaan, om de gevraagde tusschenkomst te verleenen.

Naar aanleiding van dit besluit, hebben de beide genoemde onderwijzers zich tot den Koning gewend, bij adres van 17 Febr. ll., waarin zij de juistheid betwijfelen der verklaring van Ged. Staten, ten aanzien van de bedoelde „wisselende inkomsten", onder bijvoeging van zich geenszins overtuigd te kunnen achten, dat zij geen aanspraak meer zouden hebben op de meergenoemde, sedert 1859 door hen ontvangen restitutie, en dat zij, hoezeer hunne jaarwedde gebragt is op *ƒ* 650, geene aanspraak op het volle bedrag der voor hoofden van openbare lagere scholen voorgeschreven minima zouden hebben, en in welk adres zij ten slotte Z. M. verzoeken „hen te hooren en eerlang omtrent deze zaak allen twijfel bij adressanten op te heffen."

Op dit adres is van Ged. Staten van Friesland een berigt ingewonnen, naar hetwelk zij, met verwijzing naar twee overgelegde rapporten van B. en W. van Hennaarderadeel, der adressanten verzoek niet voor toewijzing vatbaar achten. B. en W. deelen in de bedoelde rapporten mede, dat aan de adressanten tot en met 1880, door de gemeente werkelijk restitutie van de drie eerste grondslagen der Rijks personele belasting is verleend, dat de gemeente tot die restitutie evenwel niet verpligt is, daar onder vrije woning geen vrijdom van belasting is te verstaan, in de aanstelling van genoemde onderwijzers van dien vrijdom geene sprake is, en alzoo bedoelde teruggaaf eene geheel vrijwillige daad was, waarmede ten allen tijde kon worden opgehouden, en dat de Raad dan ook besloot met 1 Januarij ll. daarmede op te houden, toen sedert dat tijdstip de wedde van den eersten adressant op *ƒ* 685 en van den tweeden op *ƒ* 694 gebragt was, hebbende zij tot 1 November 1880 genoten de eerste *ƒ* 450 en de tweede *ƒ* 600.

Voorts werd door Ged. Staten nog overgelegd een berigt van den schoolopziener in 't district Heerenveen, waarin deze als zijne meening uitspreekt, dat art. 86 der wet aan den Raad het regt beneemt om terug te nemen wat hij vroeger, zij 't ook geheel vrijwillig en onverpligt, den onderwijzer als jaarwedde of inkomen heeft toegekend, waarop hij laat volgen: „zijn daaronder nu ook begrepen vrijstellingen of teruggaaf van belasting, als boven bedoeld, dan behooren de adressanten m. i. in 't genot daarvan te worden gehandhaafd."

Door elk der beide adressanten is eindelijk nog eene nadere memorie ingediend.

De adressant van der Werf maakt daarin eene vergelijking van de door hem van de gemeente en van de kerk ontvangen inkomsten met die van de andere onderwijzers in dezelfde gemeente en geeft voorts een historisch overzigt van het bedrag dier inkomsten sedert 1859, waaruit blijkt, dat vòòr de invoering der tegenwoordige wet door hem, behalve vrije woning met tuin en de restitutie voor de eerste drie grondslagen der personele belasting, nooit meer is genoten dan *ƒ* 450, als onderwijzer, van de gemeente, en *ƒ* 200 als organist, van de kerkvoogdij, en dat de genoemde restitutie vroeger door de kerk, doch sedert 1874 door de gemeente was gegeven. Ten slotte geeft hij daarin eene vrees te kennen, dat, indien hij niet in 't genot van die restitutie gehandhaafd wordt, ook de grondbelasting, waterschapslasten, kosten van verwen en behangen wel ten zijnen laste zouden kunnen gebragt worden en hij eindigt met de vraag: „wat toch bedoelt de wet met de woorden: „vrije woning?"

De tweede adressant, van der Kam, vermeldt in zijne memorie, dat hij in 1874 te Hijdaard is benoemd op eene jaarwedde van *ƒ* 600 benevens vrije woning, dat naar

zijn oordeel de bepaling „vrije woning" in zich sluit vrijdom van lasten, het huis betreffende, en dat hij zich dienvolgens de vraag stelt, of art. 86 der wet van 1878 niet zoo moet worden uitgelegd, dat de meergenoemde restitutie van personele belasting gerekend moet worden onder de wisselende inkomsten, omdat die nooit onder de jaarwedde is gerekend en daarvan ook nooit voor het pensioenfonds is betaald.

Deze zaak is krachtens 's Konings magtiging bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 24 Maart 1881, n°. 1015, Afdeeling O.

III. het beroep van *den gemeenteraad van Oldemarkt, van een besluit van Gedep. Staten van Overijssel, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van den Raad betreffende de regeling der jaarwedden van de onderwijzers.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van 21 October 1880 n°. 3 heeft de Gemeenteraad van Oldemarkt een nieuwe regeling vastgesteld voor de jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen aldaar verbonden.

Daarbij is het tractement voor den onderwijzer die aan het hoofd der school te Oldemarkt geplaatst is, gesteld op *f* 900; voor dien te Ossenzijl op *f* 750; en voor dien te Paarlo en te Kalenberg op *f* 700, terwijl „voor de overige onderwijzers en „onderwijzeressen *f* 400 tot *f* 600 bepaald is, behalve voor die onderwijzeressen welke „uitsluitend onderrigt geven in de nuttige handwerken waarvoor de jaarwedden nader „zouden worden vastgesteld."

Ged. Staten van Overijssel, in overeenstemming met den Inspecteur van het lager onderwijs in dat gewest, nog in d°. 30 October 1880 ter zake gehoord, hebben bij missive van 16 December 1880 aan B. en W. van Oldemarkt te kennen gegeven, dat naar hun oordeel de jaarwedden van de te benoemen onderwijzers en onderwijzeressen op minstens *f* 500 behoorden te worden bepaald, omdat, zooals Ged. Staten schreven, „in den tegenwoordigen tijd voor eene jaarwedde van minder dan *f* 500 „geen geschikte onderwijzers of onderwijzeressen te krijgen zijn." Zij noodigden mitsdien het gemeentebestuur uit om de bewuste regeling in dien zin te wijzigen.

De Gemeenteraad echter besloot in zijne vergadering van 15 Februarij d. a. v. aan die uitnoodiging niet te voldoen. Voor een jongeling van 18 jaren rekende de Raad in zijne gemeente althans, eene jaarwedde van *f* 400 hoog genoeg. Aan betrekkingen, die buiten het onderwijs door diergelijke jongelieden worden waargenomen, zijn dikwerf lagere bezoldigingen verbonden, en voor pas beginnende onderwijzers achtte de Gemeenteraad het genot van te ruime inkomsten eerder verkeerd, omdat, zooals hij zich uitdrukt, „zij de waarde van het geld niet kennen, zich te buiten gaan en schulden „maken, die dikwijls nimmer door hen kunnen worden afgedaan." Bovendien, — „'s Raads besluit liet een speling van *f* 400 tot *f* 600, zoodat men voor *f* 400 geen onderwijzer kunnende bekomen, kon klimmen tot *f* 600." —

Ged. Staten van Overijssel hebben zich met die zienswijze niet kunnen vereenigen. Zij overwogen „dat in den tegenwoordigen tijd voor *f* 400 geen geschikt onderwijzer

„of onderwijzeres te krijgen is;" „dat de bedoelde jaarwedden op niet minder dan „f 500 behooren te worden bepaald," en zij onthielden mitsdien bij hunne resolutie van 3 Maart ll. n°. 653/524 de gevraagde goedkeuring.

De Raad van Oldemarkt heeft daarop in d°. 15 Maart ll. besloten ten deze 's Konings voorziening krachtens art. 26 der wet op het lager onderwijs in te roepen.

Ged. Staten van Overijssel daarover gehoord geven bij hunne missive van 24 Maart ll. als hun gevoelen te kennen, dat „f 500 het minste cijfer is waarvoor in de pro- „vincie Overijssel onderwijzers of onderwijzeressen te bekomen zijn," en adviseeren mitsdien tot bepaling der jaarwedden van de aan de openbare lagere school te Oldemarkt te benoemen onderwijzers en onderwijzeressen op dat bedrag.

Nadat de overweging van dit geschil krachtens Zr. Ms. magtiging van 2 April ll. n°. 22 bij deze Afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn geene verdere stukken te dezer zake ingekomen.

IV. het beroep van *den Gemeenteraad van Hasselt, van een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van den Raad betreffende de nadere regeling der jaarwedden van twee onderwijzeressen.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Op den 27 October 1880 besloot de Gemeenteraad van Hasselt, met ingang van 1 Januarij 1881, eene hulponderwijzeres te benoemen op eene jaarwedde van *f* 550.

Alvorens op dit besluit hunne goedkeuring te verleenen, hebben Ged. Staten van Overijssel, overeenkomstig het advies van den districts-schoolopziener, aan den Gemeenteraad in overweging gegeven, aan ieder der twee openbare lagere scholen in de gemeente Hasselt eene onderwijzeres te benoemen. Uit overweging dat op beide die scholen voor het onderwijs in de laagste klasse en voor dat in nuttige vrouwelijke handwerken eene onderwijzeres wenschelijk is, heeft de Gemeenteraad op den 14 Januarij 1881 goedgevonden, zijn besluit van 27 October 1880 in te trekken en aan elk der twee openbare lagere scholen eene onderwijzeres te benoemen op eene jaarwedde van f 550, in te gaan na goedkeuring van dit besluit. Reeds den 20 Januarij d. a. v. is die goedkeuring door Ged. Staten verleend, maar, hoewel daarvan kennis dragende, heeft de Gemeenteraad op den 24 derzelfde maand besloten: met intrekking van zijn besluit van 14 Jan. jl. n°. 36, te bepalen, dat aan elk der beide openbare lagere scholen in de gemeente eene onderwijzeres zal worden benoemd, doch op eene jaarwedde van f 500 in plaats van f 550.

Het raadsbesluit vermeldt als beweegredenen: 1°. dat de jaarwedde van f 550 te hoog is voor onderwijzeressen in evenredigheid tot die van f 600, welke aan de onderwijzers aan diezelfde scholen is toegekend; 2°. dat de gemeentefinanciën geen hoogere jaarwedde dan f 500 voor elke onderwijzeres gedoogen. Den 25 Januarij jl. wendden B. en W. van Hasselt zich tot Ged. Staten, met verzoek om het raadsbesluit van den 24 Januarij niet goed te keuren. De beide evengenoemde beweegredenen zijn volgens B. en W. ongegrond.

Immers 1°. zullen de onderwijzeressen niet minder maar meer werkzaamheden dan de

onderwijzers hebben, omdat zij behalve het gewone onderwijs, en dit nog aan de minst ontwikkelde kinderen, de handwerken hebben te onderwijzen;

2°. laten de gemeentefinanciën de bezoldiging van *f* 550 zeer wel toe; wel is op de begrooting voor 1881 slechts gerekend op ééne onderwijzeres met een jaarwedde van *f* 550, maar uit den post: *onvoorziene uitgaven* kan tot een gelijk bedrag worden overgeschreven zonder bezwaar. Wijders deelden B. en W. mede, dat op de aankondigingen in nieuwsbladen, door hen geplaatst, zich nog slechts ééne sollicitante naar de bedoelde betrekking had aangemeld en ook deze zich welligt zoude terugtrekken, zoo de jaarwedde met *f* 50 wierd verminderd. Ten slotte beklaagden zij zich dat de Gemeenteraad de invoering van de wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127) zooveel mogelijk zocht te vertragen. Ook de districtschoolopziener adviseerde tot het onthouden van goedkeuring aan het raadsbesluit van 24 Januarij. Tot die onthouding werd besloten bij resolutie van Ged. Staten van 17 Februarij 1881 3e afdeeling, n°. 564/427, en wel op grond, dat de redenen in het raadsbesluit aangevoerd dit geenszins regtvaardigen en dat de wenschelijkheid eener vermeerdering van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen te Hasselt en vooral de behoefte aan vrouwelijke hulp met het oog op het verpligt onderwijs in de nuttige handwerken, het niet raadzaam maken om de beide jaarwedden van *f* 550, die voor de te benoemen onderwijzeressen niet meer zijn dan eene billijke belooning voor de aan die betrekkingen verbonden werkzaamheden, tot *f* 500 te verminderen.

Van dit besluit van Ged. Staten is de Gemeenteraad bij een adres, hetwelk op den 16 Maart ll. bij het Kabinet des Konings is ingekomen, in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, verzoekende dat de beide jaarwedden op f 500 mogen worden vastgesteld. Als reden voor dit beroep geeft hij op, dat eene jaarwedde van f 500 het minimum, bij de wet gesteld, nog met f 100 te boven gaat; dat zij niet te laag is in verhouding tot die van de onderwijzers à f 600, en dat de financiën der gemeente niet toelaten, hoogere jaarwedden toe te kennen.

Ged. Staten van Overijssel adviseeren tot afwijzing van het beroep; zij oordeelen dat bij de bestaande vraag naar onderwijzeressen eene jaarwedde van f 550 volstrekt niet te hoog is en dat het gemeentebestuur van Hasselt onderwijzeressen verlangt, die ook eene acte voor het onderwijs in nuttige handwerken bezitten.

Nadat deze zaak, met magtiging de Konings, bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 8 April 1881 n°. 1201, afd. O., bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn bij den Raad ingekomen: 1°. eene missive van den Gemeenteraad van Hasselt, houdende dat hij geene nadere stukken inzendt, maar opmerkt dat in onderscheidene gemeenten van Overijssel de jaarwedden, door hulponderwijzeressen genoten, de som van f 500 niet te boven gaan; 2°. eene missive van B. en W. van Hasselt ten geleide van afschrift van hun reeds boven aangehaald schrijven aan Ged. Staten van den 25 Januarij ll.

V. het beroep van *den Gemeenteraad van Krimpen a/d. IJssel, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit van den Raad betreffende de regeling der jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Het geschil, waarvan de overweging krachtens Zr. Ms. magtiging van 5 April 1881 n°. 25 bij den Raad van State is aanhangig gemaakt, betreft de interpretatie, die aan art. 86 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) moet worden gegeven.

De Gemeenteraad van Krimpen a/d IJssel heeft ter uitvoering dier wet bij zijn besluit van 12 Febr. ll. de jaarwedde van het hoofd der openbare school vastgesteld op f 1000.

De betrokken onderwijzer heeft tegen die regeling bezwaren ingebragt bij Gedep. Staten van Zuidholland.

Gezwegen van die grieven — die eensdeels de ruime toelating van leerlingen zonder betaling van schoolgeld en anderdeels de schrale berekening der vergoeding voor het gemis van vrije woning betreffen, en die als te dezer zake niet dienende, hier kunnen worden voorbijgegaan — kwam het bezwaar van den onderwijzer hierop neêr, dat bij de nieuwe regeling zijner jaarwedde niet voldoende was gelet op hetgeen hij in de jaren 1875—1879 inderdaad genoten had, te weten:

	Voor vaste wedden.	Aan de hem toekomende helft der schoolgelden.	Aan gratificatiën.	In totaal alzoo
in 1875	f 600	f 441.78½	f 275	f 1316.78½
〃 1876	600	370.99	50	1020.99
〃 1877	600	338.34	225	1163.34
〃 1878	600	381.70	215	1196.70
〃 1879	600	363.49½	168.75	1132.34½
		In die vijf jaren te zamen .	.	f 5830.06

en dus gemiddeld per jaar f 1166, d. i. f 166 meer dan de nieuwe verordening hem verzekerde.

De Gemeenteraad, daarop door Ged. Staten gehoord, achtte dat bezwaar ongegrond en die berekening onjuist, De gratificatiën toch, en feitelijk is dit niet door den onderwijzer weêrsproken noch door Ged. Staten ontkend, waren, in haar gezamenlijk bedrag van f 933.75, uitsluitend aan den onderwijzer door den Raad toegekend met het oog op vacatures in het hulppersoneel van de school, en alzoo als een billijke, maar geheel onverpligte en uit vrijgevigheid toegelegde vergoeding voor meerderen arbeid. Een inkomst verbonden aan het *hoofdonderwijzersschap* hadden ze nooit uitgemaakt — en bij de toepassing van art. 86 der nieuwe wet op het lager onderwijs moesten zij dus, naar 's Raads oordeel, geheel buiten berekening blijven.

Gedep. Staten echter oordeelden anders. Art. 86, zoo overwogen zij, maakt geenerlei voorbehoud omtrent den aard of het doel van de genotene *wisselende inkomsten*. In ruimen zin moesten daaronder verstaan worden *alle* emolumenten, die de onderwijzer als zoodanig boven zijne vaste jaarwedde heeft genoten. Dus ook de gratificatien. En aangezien nu deze door den Gemeenteraad buiten aanmerking waren gelaten, onthielden Ged. Staten bij resolutie van 22 Febr. ll. n°. 31 de gevraagde goedkeuring.

Bij adres, den 9 Maart d. a. v. bij Zr. Ms. Kabinet ingekomen, riep de Raad van Krimpen tegen die resolutie 's Konings voorziening in. Onder de 〃wisselende inkom-

sten" bij art. 86 bedoeld, mogen zijns inziens alleen verstaan worden zoodanige waarop de onderwijzer *aanspraak* heeft kunnen maken, een *regt* heeft kunnen doen gelden. Niet ook wat als zuivere gratificatie verleend is, omdat er toevalligerwijze telkens vacatures in het hulppersoneel waren, en de Raad tegenover den daardoor veroorzaakten meerderen arbeid zijn goede gezindheid had betoond. Hier dus alleen de f 600 aan vaste jaarwedde en de bij de aanstelling toegekende helft der schoolgelden, gegarandeerd tot een minimum van f 300, en feitelijk over de 5 jaren beloopen hebbende f 1896.31, dus per jaar gemiddeld f 379.26, makende met de vaste wedde van f 600, te zamen f 979.26, en alzoo minder dan de thans toegelegde vaste jaarwedde van f 1000.

Ged. Staten, op dat appel gehoord, refereren zich aan de gronden waarmeê hunne aangevallene resolutie is omkleed en adviseren tot regeling der jaarwedde op f 1200.

De Burgemeester der gemeente Krimpen a/d IJssel, de heer W. VAN WANING, zegt dat het in deze zaak alleen betreft de uitlegging en toepassing van art. 86 der wet op het lager onderwijs, ten einde te kunnen weten wat verstaan moet worden onder de wisselende inkomsten van den onderwijzer. Hij betoogt voorts dat de gratificatien door den onderwijzer genoten niet het uitvloeisel waren eener verpligting door de gemeente op zich genomen, maar louter uit welwillendheid werden toegekend. Hij gelooft dat de onderwijzer geen regten op die gratificatien kan doen gelden en meent dat hem, in den zin der wet, geen hooger tractement dan van f 1000 met vrije woning en tuin toekomt.

De belanghebbende onderwijzer, de heer VERBOOM, drukt zijn leedwezen uit dat hij zich over den Gemeenteraad van Krimpen, die hem steeds zoo welwillend gezind was, thans ongunstig moet uitlaten. Hij treedt in eene becijfering ten aanzien der bepaling van zijn tractement; het komt hem voor dat hij regt heeft op de gratificatien die hem toegekend werden wegens het verleenen van meerdere diensten tijdens vacatures in het hulppersoneel en hij ziet met vertrouwen eene beslissing in deze tegemoet.

Zoowel de Burgemeester als de onderwijzer geven vervolgens nog eenige inlichtingen op de vragen hun door de Staatsraden VERNIERS VAN DER LOEFF en DE VRIES gedaan.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zestiende Vergadering

Vergadering van Woensdag, 18 *Mei* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1⁰. van 7 Mei 1881, n⁰. 5, houdende beschikking op het adres van het *Gemeentebestuur van Zuidhorn dd.* 11 Februarij 1881, *houdende het verzoek om vernietiging van het besluit van Gedep. Staten van Groningen dd.* 6 *Januarij* 1881 *n*⁰. 1, *voor zooverre daarbij aan H. Timmer, hoofd der openbare lagere school te Zuidhorn, vergoeding wegens gemis van vrije woning is toegekend.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 154).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van het gemeentebestuur van Zuidhorn dd. 11 Febr. 1881, houdende het verzoek om vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Groningen dd. 6 Januarij 1881, n⁰. 1, voor zooverre daarbij aan H. Timmer, hoofd der openbare lagere school te Zuidhorn, vergoeding wegens gemis van vrije woning is toegekend;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 April 1881, n°. 26;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 Mei 1881, n°. 1452, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat Ged. Staten van Groningen bij hunne resolutie van 6 Januarij 1881, n°. 1, ter uitvoering van art. 26 al. 5 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), onder anderen voor H. Timmer, hoofd der openbare lagere school te Zuidhorn, bepaald hebben de vergoeding wegens gemis van vrije woning, en wel op een bedrag van f 125 per jaar, ingegaan met 1 November 1880;

en dat van wege het gemeentebestuur van Zuidhorn daartegen bij Ons voorziening is verzocht, op grond hiervan, dat de bedoelde onderwijzer als koster bij de Hervormde gemeente aldaar bereids is in het genot eener aan de waarneming van die betrekking verbondene vrije woning met tuin;

Overwegende: dat uit de geschiedenis van art. 26 der wet op het lager onderwijs, waarbij de verpligtingen worden geregeld, die op de gemeente tegenover den onderwijzer rusten, wel is af te leiden, dat de onderwijzer, die, om welke bijomstandigheden ook, de woning niet betrekt, welke de gemeente ter zijner beschikking stelt, geene aanspraak kan maken op eene vergoeding van huishuur; maar dat blijkens de duidelijke bewoordingen van het art., ingeval van wege de gemeente zelve geene woning wordt verschaft, dusdanig regt op geldelijke vergoeding moet worden erkend, zonder eenig bij de wet gemaakt voorbehoud, en zonder dat dus een onderzoek te pas komt naar de vraag, of welligt de onderwijzer uit hoofde van andere betrekkingen of omstandigheden bereids in het genot van kostelooze woning zij;

Overwegende: dat het gemeentebestuur van Zuidhorn geene woning voor den bedoelden onderwijzer heeft beschikbaar gesteld en dat alzoo Ged. Staten van Groningen teregt geoordeeld hebben, dat al. 5 van art. 26 voormeld in deze behoorde te worden toegepast;

dat, wel is waar, uit de stukken, door het gemeentebestuur van Zuidhorn aan de afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur tijdens de overweging van de onderwerpelijke zaak ingezonden, moet worden aangenomen, dat het in deze bedoelde hoofd der school ten jare 1863, toen hij, kort na zijne benoeming als zoodanig, door de kerkvoogden der Hervormde gemeente te Zuidhorn werd aangesteld tot koster, aan welke betrekking het genot van vrije woning verbonden was, afstand heeft gedaan tegenover genoemde kerkvoogden van zijne aanspraak op het regt op vrije woning of vergoeding van huishuur, krachtens art. 19 der wet van 13 Aug. 1857 (Stbl. n°. 102) hem tegenover de gemeente toekomende; doch dat door Ged. Staten van Groningen met juistheid verstaan is, dat diergelijke conventioneele regeling, waarbij de gemeente Zuidhorn niet eenmaal partij was, voor hen bij de uitvoering van de wet van 27 Aug. 1878 (Stbl. n°. 127) niet kon worden in aanmerking genomen;

Overwegende eindelijk dat tegen het door Ged. Staten bepaalde bedrag op zich zelf geenerlei bedenking is ingebragt noch gerezen;

Gezien art. 26 der laatstvermelde wet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van de resolutie van Ged. Staten van Groningen dd. 6 Jan. 1881 nº. 1, het daartegen ingesteld beroep van het gemeentebestuur van Zuidhorn ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Amsterdam, den 7 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

2º. van 7 Mei 1881, nº. 6, houdende beschikking op *het beroep, ingesteld door den Gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuid-Holland van* 15 *Februarij* 1881, *waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot het doen van af- en overschrijving op de gemeentebegrooting, dienst* 1880.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 156.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den Gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 15 Februarij 1881, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot het doen van af- en overschrijving op de gemeentebegrooting dienst 1880;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 April 1881 nº. 24;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 Mei 1881, nº. 2003, afd. Binnenl. Bestuur;

Overwegende: dat op de gemeentebegrooting van Hendrik-Ido-Ambacht voor 1880 een subsidie is uitgetrokken ten behoeve van het Burgerlijk Armbestuur groot f 600;

dat het Armbestuur in den loop van het jaar heeft te kennen gegeven, dat de

dienst van 1880 een te kort zou opleveren van f 100 à f 200, en heeft verzocht, dat het voor dat jaar toegelegd subsidie met f 200 mogt worden verhoogd;

dat de Gemeenteraad, in aanmerking nemende, dat het voorjaar van 1880 voor de armenverzorging zeer drukkend was, dat het Burgerlijk Armbestuur van niemand anders eenige bijdrage kan verwachten, dat het weinig inkomsten bezit en getrouw zijnen pligt betracht, het subsidie heeft verhoogd met f 200, met bepaling dat een post van dat bedrag zou worden afgeschreven van de onvoorziene uitgaven en overgeschreven op den post der begrooting „subsidien aan armbesturen";

dat Ged. Staten hunne goedkeuring aan dit besluit hebben onthouden, op grond dat het Burgerlijk Armbestuur de uitgaven naar de beschikbare middelen had moeten regelen en niet ter zake van bedeeling in geld, ruim f 200 meer had moeten uitgeven, dan was toegestaan;

dat geene enkele poging werd gedaan om door een beroep op de bijzondere liefdadigheid in de buitengewone behoeften te doen voorzien; dat over 1879 ook een buitengewoon subsidie om dezelfde beweegreden is aangevraagd;

dat in ieder geval geen sprake kan zijn van het toekennen van een suppletoir subsidie van f 200, daar de rekening van 1880 slechts een te kort aanwijst van f 119.22½.

dat de Gemeenteraad tot zijne verdediging daartegen heeft aangevoerd, dat het subsidie aan het Burgerlijk Armbestuur in de laatste jaren geleidelijk van f 2000 tot f 600 is teruggebragt; dat de diaconie der Hervormde gemeente, behalve het Burgerlijk Armbestuur de eenige instelling van weldadigheid, slechts een geringe bezitting en beperkte inkomsten heeft; dat de eerste helft van 1880 onder de ongunstigste jaren voor de armen gerekend kan worden, hetgeen is toe te schrijven aan mislukten oogst inzonderheid van aardappelen in 1879 en den langdurigen winter van 1879 op 1880; dat het Armbestuur slechts weinig inkomsten bezit; dat sinds jaren door eene bijzondere commissie 's winters eene collecte wordt gehouden, uit de opbrengst waarvan aan de bedeelden van beide Armbesturen kleeding en dekking wordt verstrekt; dat er bovendien nog eene vereeniging bestaat, die zich ten doel stelt armen van het vragen van bedeeling van Armbesturen terug te houden; dat de particuliere liefdadigheid zich dus niet aan de verzorging der armen onttrekt;

Overwegende: dat de laatste grond, door Ged. Staten aangevoerd, namelijk dat de rekening van het Burgerlijk Armbestuur van 1880 slechts een te kort aanwijst van f 119.22½ en dat mitsdien de volstrekte noodzakelijkheid niet is bewezen om een suppletoir subsidie toe te kennen van f 200, afdoende is om hun besluit tot onthouding van goedkeuring te regtvaardigen en het daarom onnoodig is te treden in eene beoordeeling der overige gronden, die door hen zijn bijgebragt;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) en de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 15 Febr. 1881, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Amsterdam, den 7 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

3o. van 7 Mei 1881, n⁰. 7, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 15 *Februarij* 1881, *waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot het doen van af- en overschrijving op de gemeentebegrooting, dienst* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 156).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den Gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 15 Febr. 1881, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot het doen van af- en overschrijving op de gemeentebegrooting, dienst 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 April 1881, no. 25;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 Mei 1881 n°. 2004, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht bij besluit van 2 Aug. 1880 een subsidie heeft toegekend aan het Burgerlijk Armbestuur voor 1881 van f 600;

dat Ged. Staten op vermindering van dat subsidie hebben aangedrongen, maar dat het gemeentebestuur bij een gemotiveerd schrijven heeft verklaard aan den wensch van Ged. Staten geen gevolg te kunnen geven;

dat toen op de gemeentebegrooting voor 1881 het voor subsidie bestemde artikel is

uitgetrokken voor "memorie" en de post voor "onvoorziene uitgaven" verhoogd met f 568;

dat de begrooting aldus is vastgesteld en door Ged. Staten goedgekeurd;

dat de Gemeenteraad den 29 December 1880 een besluit heeft genomen om door afschrijving van den post voor "onvoorziene uitgaven" en overschrijving op dien van "subsidien aan armbesturen" op de begrooting voor 1881 een subsidie te brengen ten behoeve van het Burgerlijk Armbestuur ten bedrage van f 600;

dat Ged. Staten hunne goedkeuring aan het raadsbeslnit hebben onthouden, op grond dat de volstrekte noodzakelijkheid van een subsidie van f 600 niet was gebleken;

dat toch op de begrooting van het Burgerlijk Armbestuur onder de ontvangsten in hoofdstuk I het batig saldo der laatst goedgekeurde rekening ruim f 70 hooger is kunnen uitgetrokken worden dan op die voor het jaar 1880; dat dit hooger bedrag is gebruikt om verschillende posten van uitgaaf te verhoogen; dat tegenover het voorgedragen hoogst aanzienlijk cijfer voor bedeeling in geld van geene enkele poging is gebleken om door collecten of inschrijvingen te trachten door de bijzondere liefdadigheid in de behoeften der armen te voorzien; dat ook eene raming van f 50 voor kosten van geneeskundige diensten te hoog moet geacht worden; om welke redenen Ged. Staten er op hebben aangedrongen, dat het subsidie met f 50 zou worden verminderd;

Overwegende: dat sedert het vaststellen der begrooting van het Burgerlijk Armbestuur voor 1881 in den stand der zaak deze verandering is gekomen, dat gebleken is, dat het batige saldo, waarop bij die begrooting gerekend werd, niet voor die dienst beschikbaar is, zoodat de inkomsten voor 1881 f 101.04 minder zullen zijn, dan zij op de begrooting voor dat jaar zijn geraamd;

dat dus de voorname grond, die Ged. Staten tot het onthouden van goedkeuring heeft geleid, is vervallen;

dat Ged. Staten zelven in 1879 een subsidie aan het Armbestuur van f 600 niet te hoog hebben geacht en dat met het oog op de collecte, uit welker opbrengst jaarlijks aan de bedeelden der Armbesturen kleeding en dekking wordt verstrekt, en op de vereeniging, die zich ten doel stelt de behoeftigen van het vragen van bedeeling terug te houden, de bijzondere liefdadigheid niet kan gezegd worden zich te Hendrik-Ido-Ambacht aan de ondersteuning der armen te onttrekken;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) en de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 15 Febr. 1881, alsnog goedkeuring te verleenen aan het besluit van den Gemeenteraad van Hendrik-Ido-Ambacht van 29 December 1880, tot af- en overschrijving op de gemeentebegrooting, dienst 1881.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit,

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Amsterdam, den 7 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
Ref.

4°. van 8 Mei 1881, n°. 7, houdende beschikking op de beroepen van *H. L. de Vries, te Murmerwoude, J. H. de Vries te Akkerwoude en P. Brouwer te Murmerwoude, allen lotelingen der Nationale Militie voor dit jaar uit de gemeente Dantumadeel, van eene uitspraak van Ged. Staten van Friesland van* 4 *Maart* 1881 *n°.* 14, 1e *afd., in zake de Nationale Militie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 180.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op de beroepen van Hendrik Lammerts de Vries te Murmerwoude, Jan Harmens de Vries te Akkerwoude en Petrus Brouwer te Murmerwoude, allen lotelingen der nationale militie voor dit jaar uit de gemeente Dantumadeel, van eene uitspraak van Ged. Staten van Friesland van 4 Maart 1881 n°. 14, 1e afdeeling, in zake de nationale militie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 April 1881, n°. 33;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 3 Mei 1881, n°. 632, afd. militie en schutterijen;

Overwegende: dat bij de loting voor de nationale militie den 21 Februarij ll. te Rinsumageest gehouden, door den militie-commissaris naar de volgorde der alphabetische lijst met luider stem tot het loten is opgeroepen Sijtze van der Hoek, die onder n°. 22 op die lijst voorkwam;

dat daarop een loteling is voorgetreden, die op de vraag of hij Sijtze van der Hoek was bevestigend heeft geantwoord; dat die loteling daarop tot de trekking is

toegelaten, nummer 82 heeft getrokken; dat daarna nummer 23 der lijst, Gerk Hoekstra, heeft geloot en getrokken heeft n°. 72;

dat, toen daarop de naam van nummer 24 van de lijst Sijtze Hoekstra werd afgeroepen, een der lotelingen voorkwam, die verklaarde dat hij Sijtze van der Hoek was en dat Sijtze Hoekstra reeds had getrokken;

dat laatstgenoemde, daaromtrent terstond gehoord, dit bevestigde, bewerende dat hij in de meening was geweest, dat zijn naam werd afgeroepen;

dat daarop de militie-commissaris Sijtze van der Hoek een nummer heeft doen trekken en deze alstoen n°. 2 bekwam; dat daarna de trekking verder tot het einde is voortgezet;

dat, op grond van deze onregelmatigheid, bij Ged. Staten bezwaren tegen de loting zijn ingebragt, zoowel door Sijtze Johannes van der Hoek, die zich beklaagde dat door het loten van Sijtze Hoekstra voor zijne beurt en het door dezen trekken van n°. 82, de kans om vrij te loten voor hem was verminderd, als door R. E. Hofing, die, een dienstpligtig nummer getrokken hebbende, meende dat de gepleegde onregelmatigheid invloed kan gehad hebben op den uitslag der loting;

dat Ged. Staten, op grond dat eene onregelmatigheid bij de loting had plaats gehad, die op den uitslag daarvan van invloed heeft kunnen zijn, bij besluit van 4 Maart 1881 de loting voor de gemeente Dantumadeel, op 21 Februarij ll. te Rinsumageest gehouden, hebben vernietigd, voor zoover betreft dat gedeelte waaraan de lotelingen deelnamen, die op de alphabetische lijst onder nummer 22 en volgenden waren geplaatst;

dat adressanten, van deze beslissing bij Ons in beroep komende, verzoeken de beide eerstgenoemden, dat de plaats gehad hebbende loting alsnog geldig moge worden verklaard;

de laatstgenoemde, òf handhaving der gehouden loting òf eene geheel nieuwe loting tusschen al de lotelingen;

Overwegende: dat in de eerste plaats moet worden onderzocht of hier eene onregelmatigheid heeft plaats gehad die op den uitslag der loting van invloed heeft kunnen zijn;

Overwegende dienaangaande: dat de militiewet duidelijke en stellige voorschriften bevat omtrent de wijze waarop de loting der ingeschrevenen voor de nationale militie moet plaats hebben;

dat de wetgever daarbij kennelijk heeft willen eerbiedigen het bij sommigen, teregt of ten onregte, heerschende denkbeeld, dat de hand die trekt invloed kan uitoefenen op het te trekken nummer, en teregt van de meening uitgaat, dat de volgorde, waarin getrokken wordt, dien invloed hebben kan, daar de kansen naarmate van de reeds getrokken nummers op het eene tijdstip gunstig of ongunstiger kunnen zijn dan op het andere; dat hij daarom heeft bepaald dat de ingeschrevenen in alphabetische orde moeten worden opgeroepen en, wat anders bij loting niet algemeen als regel geldt, dat de lotelingen, indien zij tegenwoordig zijn, zelven hunne nummers trekken;

dat, toen onder n°. 22 der lijst Sijtze van der Hoek werd afgeroepen, Sijtze Hoekstra is voorgetreden, beweerd heeft Sijtze van der Hoek te zijn en aan de loting heeft deelgenomen;

dat, toen daarop n°. 24 der lijst, Sijtze Hoekstra, werd afgeroepen, en het bleek dat deze reeds verkeerdelijk onder n°. 22 aan de loting had deelgenomen, Sijtze van der Hoek tot de loting is toegelaten;

dat dus de nummers 22 en 24 der lijst niet zelve hun nommer hebben getrokken, maar voor hen geloot is door iemand die daartoe geheel onbevoegd was en deze plaats gehad hebbende onregelmatigheid geacht moet worden van invloed te hebben kunnen zijn op den uitslag der loting;

Overwegende: dat voorts te onderzoeken valt of ten gevolge der gezegde onregelmatigheid de loting geheel dan wel slechts voor een gedeelte moet worden vernietigd;

Overwegende dienaangaande dat naar algemeene beginselen van regt, vernietiging van bepaalde handelingen niet te pas komt dan van het oogenblik dat eene onregelmatigheid is gepleegd;

dat zulks te meer klemt in gevallen als het tegenwoordige, waar vernietiging der loting, voor zooverre deze aan de gepleegde onregelmatigheid voorafging, in den eenmaal verkregen toestand der daarbij betrokken lotelingen eene verandering zou brengen, die met het regt, immers met de billijkheid, moeijelijk te rijmen zoude zijn;

dat om, onder dusdanige omstandigheden, de gedeeltelijke vernietiging eener plaats gehad hebbende loting als door de wet op de nationale militie niet toegelaten te kunnen beschouwen, zoodanige gedeeltelijke vernietiging met letter of geest dier wet zou moeten blijken bepaaldelijk in strijd te zijn, en dat bij gebreke van dien, het hiervoren vermeld regtsbeginsel ook ten deze moet gelden;

dat nu de wet op de nationale militie nergens uitdrukkelijk bepaalt, dat in een geval als het onderwerpelijke, de loting voor het geheel zou moeten vernietigd worden;

dat, al moge die wet in Hoofdstuk IV § 1, de loting, in het algemeen genomen, als één geheel, als eene en dezelfde handeling beschouwen, het te ver gaat daaruit af te leiden, dat ook aan die lotelingen, welke geheel in overeenstemming met de wet geloot hebben, wegens later begane onregelmatigheid, hun eenmaal aldus getrokken nummer zou moeten ontnomen worden om alzoo ter wille van dit eenheidsbegrip, hetgeen wettig met hetgeen onwettig tot stand kwam, gelijkelijk te vernietigen;

dat voorts de artikelen 28 tot 34 der wet in het algemeen noch artt. 32 en 33 in het bijzonder, zich tegen gedeeltelijke vernietiging eener loting verzetten, of in de toepassing daarbij onmogelijk worden, maar integendeel even goed kunnen werken voor dat gedeelte der loting hetwelk op nieuw moet geschieden, als zij in den regel geschreven zijn voor eene eerste of voor eene in haar geheel vernietigde loting;

dat eindelijk art. 36 vernietiging alleen toelaat, naar gelang eene gepleegde onregelmatigheid op den uitslag der loting al dan niet van invloed heeft kunnen zijn, zonder dat de wet grond geve tot het beweren, als zouden die woorden van gemeld artikel alleen slaan op de loting in het algemeen, op de loting als éénheid, en mitsdien eene gedeeltelijke vernietiging der loting uitsluiten;

dat derhalve, terwijl eene gedeeltelijke vernietiging der loting niet met de wet in strijd is, de hier plaats gehad hebbende onregelmatigheid geen invloed heeft kunnen hebben op den uitslag der loting, voor zooverre daaraan door de 21 op de alpha-

betische lijst eerstingeschrevenen werd deelgenomen, en Ged. Staten dus teregt de loting voor dit gedeelte handhaafden;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 (*Staatsblad* no. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Friesland van 4 Maart 1881 de daartegen door adressanten ingestelde beroepen te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Amsterdam, 8 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

5°. van 8 Mei 1881 n°. 8, houdende beschikking op *het beroep van den gemeenteraad van Franeker, van een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 11 *November jl., betreffende de jaarwedden der onderwijzers en de hun toe te leggen vergoeding voor huishuur.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 143.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Franeker van een besluit van Ged. Staten van Friesland van 11 November jl., betreffende de jaarwedden der onderwijzers, en de hun toe te leggen vergoeding voor huishuur;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 20 April 1881, n°. 20;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 Mei 1881, n°. 1451, Afdeeling Onderwijs;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Franeker op 21 October 1880 eene ver-

ordening heeft vastgesteld tot regeling der jaarwedden van de openbare onderwijzers in de gemeente Franeker, waarvan art. 1 inhield:

„De hoofdonderwijzer van school A geniet eene vaste jaarwedde ten bedrage van f 1600 benevens f 10 's jaars voor iederen leerling.

De hoofdonderwijzer van school B geniet eene vaste jaarwedde van f 1200, benevens f 0.50 's jaars voor iederen leerling.

De hoofdonderwijzer van school C heeft eene jaarwedde van f 1200.

Alle hoofdonderwijzers ontvangen wegens gemis van vrije woning eene jaarlijksche vergoeding van f 200;"

dat de volgens deze verordening te genieten wisselende inkomsten naar den bestaanden toestand werden berekend voor het hoofd der school A f 370 en voor het hoofd der school B f 115;

dat Ged. Staten geweigerd hebben aan dit besluit goedkeuring te verleenen op grond dat de toegekende jaarwedden niet in overeenstemming zijn met het voorschrift van art. 86 der wet op het lager onderwijs en de vergoeding voor vrije woning niet door den Raad maar door hun collegie behoort te worden bepaald; en dat zij tevens bij hun aangevallen besluit het bedrag dier vergoeding voor elk der onderwijzers op f 250 's jaars hebben vastgesteld;

dat de gemeenteraad, van dit besluit in beroep komende, verzoekt dat door Ons eene regeling worde vastgesteld overeenkomstig de verordening, door hem ter oedkeuring aangeboden, met te kennengeving dat, zoo aan dat verzoek niet mogt kunnen worden voldaan, de wisselende inkomsten zouden moeten vervallen

Overwegende wat de regeling der jaarwedde betreft: dat het hoofd der school A op het oogenblik dat de nieuwe wet in werking trad, genoot eene jaarwedde van f 1100 en f 25 voor elk schoolgaand kind, welke wisselende inkomsten voor hem, die in November 1875 in dienst kwam, over de vier volgende jaren gemiddeld f 823.44 jaarlijks bedroegen;

dat het hoofd der school B, op het oogenblik dat de nieuwe wet op het lager onderwijs in werking trad, genoot een jaarwedde van f 900 en f 0.75 per kwartaal van ieder kind dat boven het aantal van 80 de school bezocht, welke wisselende inkomsten over de laatste 5 jaren gemiddeld f 360.60 bedroegen;

dat art. 26 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* no. 127) voorschrijft dat aan elken onderwijzer een vaste jaarwedde wordt toegelegd, en art. 86 bepaalt dat die jaarwedde ten minste gelijk moet zijn aan die welke op het tijdstip van het in werking treden der wet aan zijne betrekking verbonden was, vermeerderd met het gemiddeld bedrag van de door hen genoten wisselende inkomsten;

dat derhalve ter voldoening aan dit voorschrift de vaste jaarwedde aan den onderwijzer, hoofd der school A, onder de nieuwe regeling toe te kennen, niet minder zal mogen bedragen dan f 1923.44 en die van den onderwijzer, hoofd der school B, niet minder dan f 1260.60;

dat echter met deze voorschriften de door de gemeente vastgestelde verordening niet in overeenstemming is; dat de gemeenteraad wel beweert dat art. 86 van jaarwedde gewagende, bedoelt de som der inkomsten van verschillenden aard door den onderwijzer uit de gemeentekas genoten, en derhalve de toegelegde bezoldiging in

overeenstemming is met de wet, maar dat die opvatting met de duidelijke woorden van art. 86, in welk artikel juist tusschen jaarwedden en wisselende inkomsten met name wordt onderscheiden, niet is overeen te brengen, en een eenigzins verminderd schoolbezoek dan ook onmiddelijk de bezoldiging zou doen dalen beneden het minimum dat dit als vaste jaarwedde blijvend heeft willen verzekeren;

dat derhalve Ged. Staten teregt hunne goedkeuring aan de vaststelling der jaarwedden onthouden hebben, en deze alzoo thans door Ons moet worden bepaald;

Overwegende: wat betreft de vergoeding voor huishuur, dat Ged. Staten die vergoeding op f 250 hebben bepaald, waartegen de gemeenteraad aanvoert dat f 200 voldoende is, omdat dat bedrag, vereenigd met het bedrag der aan de onderwijzers voornoemd toegelegde bezoldiging, hun een inkomen verzekert hooger dan eenig ander ambtenaar in de gemeente geniet;

dat echter de vergoeding voor huishuur, aan de onderwijzers toe te leggen, niet berekend moet worden in verband met hunne meerdere of mindere bezoldiging, maar uitsluitend op hetgeen gevorderd wordt om hun het gemis van vrije woning te vergoeden;

dat eene vergoeding als door Ged. Staten is vastgesteld, met het oog op plaatselijke omstandigheden geenszins als overdreven is te beschouwen, en die vergoeding derhalve op f 250 behoort te blijven bepaald;

Gezien artt. 14, 26 en 86 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n$_o$. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

wat de jaarwedden betreft, met ongegrond-verklaring van het door den gemeenteraad van Franeker ingesteld beroep;

1°. de jaarwedden der onderwijzers, hoofden der scholen aan de openbare scholen te Franeker vast te stellen als volgt:

die van den onderwijzer, hoofd der school A, op f 1924;

die van den onderwijzer, hoofd der school B, op f 1261;

die van den onderwijzer. hoofd der school C, op f 1200;

2°. wat de vergoeding voor huishuur betreft met handhaving van het daaromtrent genomen besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland het daartegen ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Amsterdam, den 8 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

6o. van 11 Mei 1881, no. 12, houdende beschikking op *een adres ingediend door L. M. Festen, hoofd der openbare lagere school te Elshout, gemeente Oudheusden, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 11 *November* 1880, *G. no.* 296, *waarbij is goedgekeurd het besluit van den gemeenteraad houdende regeling zijner jaarwedde.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 172).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres, aan Ons ingediend door L. M. Festen, hoofd der openbare lagere school te Elshout, gemeente Oudheusden, daarbij Onze voorziening inroepende tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 11 Nov. 1880, G. no. 296, waarbij is goedgekeurd het besluit van den Gemeenteraad, houdende regeling zijner jaarwedde;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 April 1881 no. 22;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 7 Mei 1881 no. 1530, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Oudheusden, ter voldoening aan onze besluiten van 17 Januarij 1880 (*Stbl.* no. 1) en van 14 September 1880 (*Stbl.* no. 172), de jaarwedde van den adressant, vroeger vastgesteld op *f* 650, heeft gebragt op *f* 700;

dat Ged. Staten aan dit besluit goedkeuring hebben verleend;

dat de adressant zich door die regeling bezwaard acht en verzoekt, dat door Ons het minimum der jaarwedde tot een hooger bedrag moge worden vastgesteld, dan door den Gemeenteraad is bepaald, bewerende, dat hij zou genoten hebben aan wisselende inkomsten in het jaar 1878 *f* 26, en in het jaar 1879 *f* 80.83 wegens schoolgelden van leerlingen der avondschool en in 1879 eene gratificatie van de gemeente van *f* 33.33;

dat de school te Elshout in de wintermaanden gemiddeld door 136 en in de zomermaanden door 112 leerlingen wordt bezocht;

dat de levensbehoeften aldaar minstens zoo duur zijn als in eenige andere streek van Noordbrabant; dat de gemeente Oudheusden is eene welvarende plaats, waar geene plaatselijke belastingen worden geheven;

Overwegende: dat het beroep op de inkomsten, die de adressant in de jaren 1878 en 1879 boven zijne jaarwedde zou hebben genoten, voor zoover hij mogt bedoelen aan te toonen, dat zijne jaarwedde niet is geregeld overeenkomstig de wet, ter zake niet afdoende is; dat toch met de woorden: „wisselende inkomsten" in art. 86 der wet blijkbaar niet bedoeld zijn inkomsten, als waarvan hier sprake is, namelijk eene gratificatie, die hem wegens bewezen extra-diensten voor ééns is toegekend, en voorts giften, die door de bezoekers der avondschool, welke de adressant volgens de verordening voor zijne gewone jaarwedde moest houden, wel met medeweten van het

gemeentebestuur, maar geheel onverpligt, regtstreeks zijn ter hand gesteld, als zijnde dit geene inkomsten, die den onderwijzer van gemeentewege of krachtens verordening voor de vervulling van zijn ambt verzekerd waren;

dat overigens eene jaarwedde van *f* 700 voor de gemeente Oudheusden voldoende is te achten en dat ook in de omliggende gemeenten geen hoogere jaarwedden aan de hoofden der openbare lagere scholen worden betaald;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), en Onze besluiten van 17 Jan. 1880 (*Stbl.* n°. 1) en van 14 Sept. 1880 (*Stbl.* n°. 172);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 11 Nov. 1880, G, n°. 296, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 11 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den Gemeenteraad van Wonseradeel tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, houdende niet-goedkeuring der gemeentebegrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* HEEMSKERK AZN. brengt het volgend verslag uit:

Bij een met redenen omkleed besluit van den Gemeenteraad van Wonseradeel van 29 October 1880 werd met toepassing van art. 59 en 60 der wet op het Armbestuur aan onderscheidene burgerlijke armbesturen in die gemeente subsidie toegekend voor de dienst 1881, onder andere aan de armvoogdij te Makkum tot een bedrag van *f* 6465, zijnde *f* 1035 minder dan het aangevraagde subsidie à *f* 7500.

Om tot dit lagere cijfer te komen, verminderde de Gemeenteraad bij een besluit van denzelfden dag tot vaststelling der begrooting voor 1881 van genoemde Armvoogdij, drie posten van de raming der uitgaven met *f* 875 en bragt op de buitengewone ontvangsten, waarvoor de Armvoogdij *nihil* had uitgetrokken, eene som van *f* 162.08 voor *terug-ontvangst van in de spaarbank gedeponeerde gelden.* Het aldus verkregen bedrag van subsidie, gevoegd bij 10 subsidiën aan andere burgerlijke armbesturen,

maakt een totaal van *f* 23270, hetwelk onder Hoofdstuk VII afd. I art. 1 der begrooting van de gemeente Wonseradeel op de uitgaven is gebragt. Ook deze begrooting is den 29 October 1880 vastgesteld. Naar aanleiding van een adres van de Armvoogdij te Makkum, die zich beklaagde over het brengen van genoemde som van f 162.08 in ontvangst op hare begrooting, hebben Ged. Staten van Friesland bezwaar gemaakt, de begrooting der gemeente goed te keuren. Bij besluit van 30 December 1880 n°. 75 verdaagden zij hunne beslissing, magtigden het gemeentebestuur tot de geheele ontvangst en tot de helft der uitgaven en stelden de begrooting met bijlagen in handen van het gemeentebestuur om die te wijzigen in den zin van verhooging van den post voor subsidiën aan burgerlijke armbesturen. Het bezwaar betrof uitsluitend voormelden post à f 162.08, waarvan de oorsprong deze is. In 1877 en 1878 hebben de armvoogden te Makkum twee woonhuizen aldaar doen bouwen voor eene aangenomen som van f 1729, om welke te bestrijden zij een perceel hebben verkocht aan de gemeente Wonseradeel voor f 700, twee andere perceelen in het openbaar verkocht voor f 691.08 en eene hypotheek opgezegd f 500, te zamen f 1891.08, waarvan afgetrokken f 1729, blijft f 162.08. Deze som hebben armvoogden belegd in de spaarbank te Makkum, daartoe geautoriseerd door een besluit van Ged. Staten van Friesland, van 17 September 1878 n°. 5, en zijn niet voornemens die som uit de spaarbank te nemen, ten ware die weder tot het bouwen van woningen kan worden aangewend; zij beschouwen die althans als een deel van hun kapitaal. Ged. Staten vereenigden zich met die meening en achtten den Gemeenteraad onbevoegd om deze som tot dekking der onvermijdelijke uitgaven van het dienstjaar 1881 te bestemmen, en het subsidie, dat de gemeente anders zou moeten verleenen, met dat bedrag te verminderen; immers de geldbelegging door armvoogden gedaan, was door hooger gezag dan dat van den Gemeenteraad goedgekeurd. Aan het verlangen van Ged. Staten gaf de Gemeenteraad geen verhoor, maar vereenigde zich bij besluit van 29 Januarij 1881 met een uitvoerig rapport van drie zijner leden, strekkende om de begrooting der gemeente onveranderd te laten. Hierop volgde eene resolutie van Ged. Staten van 3 Februarij ll., n°. 73, waarvan het dispositief luidt: „Niet goed te keuren de hierboven omschreven op de begrooting der Armvoogdij te Makkum voor de dienst van 1881 door den Gemeenteraad aangebragte wijziging, en, in verband daarmede, niet goed te keuren de begrooting van de gemeente Wonseradeel voor dezelfde dienst; met magtiging op het gemeentebestuur tot de geheele ontvangst en tot het doen van al de uitgaven tot op de helft, zooals een en ander op die begrooting is aangebragt.”

Van deze resolutie is de Gemeenteraad tempore utili bij Z. M. den Koning in hooger beroep gekomen. Ged. Staten, op 's Raads adres gehoord, adviseren tot handhaving hunner resolutie.

De wederzijdsche sustenuen zijn in hoofdzaak de volgende: Ged. Staten stellen op den voorgrond de betrekkelijke autonomie van de burgerlijke instelling van weldadigheid, als welke zelfstandig handelt en besluit, behoudens het toezigt, waaraan zij volgens de wet is onderworpen; wat de plaatsing van hare kapitalen en beschikking over hare eigendommen betreft, is hare bevoegdheid geregeld door art. 15, 16 en 17 der wet op het armbestuur. Al de handelingen der armvoogdij te Makkum, betreffende het verkoopen en bouwen van woningen en het tijdelijk beleggen van

gelden in de spaarbank, waren door Ged. Staten bevoegdelijk goedgekeurd en konden, indien zij zelfs onwettig waren gedaan, volgens art. 18 van die wet, alleen door den regter worden vernietigd. Bij gevolg heeft de Gemeenteraad de bewuste som in de spaarbank te beschouwen als belegd kapitaal, eigendom van de armvoogdij, en kan daarover niet beschikken; alleen kan bij het onderzoek van de rekening en begrooting van de instelling, de Gemeenteraad zorgen dat de renten, uit dat kapitaal gekweekt, worden besteed overeenkomstig het doel. Voor zoodanige renten uit de spaarbank is dan ook op de begrooting der armvoogdij f 6.40 in ontvangst geraamd. Het subsidie uit de gemeentekas is bij de begrooting voor 1881 wel en teregt tot het onvermijdelijke beperkt door inkrimping van de raming der uitgaven van de armvoogdij, maar het moet met f 162.08 worden verhoogd, omdat de Gemeenteraad niet aan de armvoogdij mag voorschrijven, wanneer het in de spaarbank belegde geld zal worden losgemaakt, veelmin zelf over dat geld mag beschikken.

De Gemeenteraad van Wonseradeel acht zich bezwaard door het weigeren van goedkeuring aan zijne begrooting. Overeenkomstig art. 60 der wet op het armbestuur heeft hij geen grooter subsidie aan de armvoogdij toegekend dan volstrekt noodzakelijk was; daarbij heeft hij gelet op de middelen, die voor de armvoogdij beschikbaar waren; tot deze behoort z. i. het tijdelijk in de spaarbank belegde kasgeld; kapitaal van eene burgerlijke instelling van weldadigheid mag volgens art. 15 der genoemde wet niet anders dan in geldleeningen van den Staat, provinciën of gemeenten of op hypotheek worden uitgezet. Eene geldbelegging in de spaarbank is dus onwettig. De Raad beroept zich daarbij op het Kon. besluit van 27 Junij 1867 (*Stbl.* n°. 59), houdende vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Noordholland wegens niet-naleving van dat art. 15. Wat de beschikking over de geldsom betreft, deze acht de Raad geregtvaardigd door de omstandigheid, dat de Armvoogdij onder hare uitgaven voor 1881 brengt een nadeelig slot van de goedgekeurde rekening over 1879 à f 709.87; bij het bestaan hiervan kwam eene tijdelijke belegging van kasgeld niet te pas. Bovendien spreekt de Gemeenteraad tegen, dat de questieuse som van f 162.08 een overschot van rekening wegens het verkoopen van woningen en het bouwen van nieuwe zou zijn. Immers in 1878 was nog f 946.19 besteed aan buitengewone herstellingen van andere woningen; en, zoo men deze al niet wil mederekenen, dan moest van het zoogenaamde saldo à f 162.08 nog worden afgetrokken circa f 75 die in 1879 aan verwwerk zijn besteed, en wel aan de nieuwe woonhuizen.

Nadat met 's Konings magtiging de Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 23 Maart ll. n°. 1360 afd. B. B., deze zaak bij den Raad van State had aanhangig gemaakt, is nog ingekomen een adres van Armvoogden te Makkum aan Z. M. den Koning, strekkende, voor zooveel hun beheer aangaat, tot bestrijding van het adres van den Gemeenteraad. Zij doen opmerken, dat de Gemeenteraad hunne rekeningen over 1877, 1878 en 1879 heeft goedgekeurd en dus in zekeren zin tegen zijne eigene daden opkomt; dat op die rekening over 1878 ook renten van geld, dat tijdelijk in de spaarbank belegd was, voorkwamen; dat de uitgaaf van f 946.19 in de rekening over 1878 niet betrof buitengewone herstellingen, maar gewoon onderhoud van gebouwen over 1877 en 1878; dat het kwaad saldo der rekening over 1879 is voortgekomen: 1°. uit de te lage raming voor onderhoud van gebouwen à f 250, waarvoor

Armvoogden op hunne begrooting voor 1879 hadden geraamd f 500, en waarvoor werkelijk is benoodigd geweest f 509.45½; 2°. uit de uitgaven voor kleeding, geraamd op f 200 en hebbende bedragen f 626.87½, wegens eene belangrijke vermeerdering van het getal weezen. Deze beide tekorten, te zamen bedragende f 636.33, zijn vermeld en erkend in het rapport der raadscommissie, volgens welker advies de begrooting voor 1881 is goedgekeurd.

III. het beroep van *Burgemeester en Wethouders van Hoogeveen, van een besluit van Ged. Staten van Drenthe, houdende weigering om eene beschikking te nemen tot vaststelling eener suppletoire tabel van wegen en voetpaden in die gemeente.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Op de tabel der wegen en daartoe betrekkelijke voorwerpen in de gemeente Hoogeveen, vastgesteld bij besluit van Ged. Staten van Drenthe van 27 Julij 1877, n°. 26, komen o. a. vier wegen voor, die als bestraatte wegen door de gemeente aangelegd bij haar in onderhoud zijn.

Onder die wegen, zooals zij op de tabel vermeld staan, zijn niet begrepen de onbestraatte gedeelten weg of vaartswallen langs die wegen. De omstandigheid, dat die vaartswallen in de kom der gemeente ten gevolge van het gebruik, dat de aangelanden zelve daarvan maken, in een ellendigen toestand verkeeren, heeft het gemeentebestuur bewogen die onbestraatte gedeelten of vaartswallen op een suppletoire tabel te brengen met aanwijzing van de ingezetenen langs wier perceelen die wegen loopen als onderhoudspligtigen van de onbestraatte gedeelten of vaartswallen daarlangs, elk voor zoover zijn perceel strekt.

Bij besluit van 10 Febr. 1880 werd die suppletoire tabel door den Gemeenteraad voorloopig vastgesteld en, na behoorlijk ter inzage te hebben gelegen, aan Ged. Staten ter vaststelling aangeboden. Dit collegie besloot echter bij resolutie van 30 April 1880 die suppletoire tabel niet vast te stellen. Die beslissing steunde op de overweging dat aan de voorschriften van het reglement van 11 Julij 1868 (*Prov. Blad* n°. 31) zijn onderworpen de tot openbaar gebruik bestemde of dienende wegen en de voorwerpen, welker instandhouding of bruikbaarheid in het belang van den weg wordt gevorderd en die daarom gerekend worden een deel der wegen uit te maken, maar dat buiten die voorwerpen het reglement geen afzonderlijke deelen van wegen kent; dat een suppletoire tabel wordt opgemaakt, wanneer na het vaststellen van de primitieve tabel noodzakelijkheid bestaat een weg of voorwerp op de tabel te brengen, maar dat naar het reglement de wegen in hun geheel op de tabel zijn te brengen en niet afzonderlijke gedeelten van wegen, dan alleen de bij art. 2 bedoelde voorwerpen in de bij het reglement aangewezen gevallen; dat alzoo de opgemaakte suppletoire tabel, als bevattende geen wegen in hun geheel, maar alleen strooken gronds als gedeelten van wegen, en vaartswallen, die niet aan de wegenschouw kunnen worden onderworpen, niet voor vaststelling vatbaar is.

De aanmerking van Ged. Staten, dat de wegen in hun geheel op de tabel te brengen zijn, deed Burg. en Weth. aan dat collegie de opmerking maken, dat juist dit op de primitieve tabel was verzuimd, omdat van de vier bedoelde wegen alleen op de tabel is gebracht het gedeelte dat, door de gemeente bestraat, door haar wordt

onderhouden, niet het verdere deel dat, onbestraat zijnde, ten laste van de aangelanden gebleven is; dat hier dus een verzuim is begaan, hetwelk moet worden hersteld, waarom Burg. en Wethouders Ged. Staten met aandrang verzochten, krachtens art. 10 van het reglement eene herziening der primitieve tabel te bevelen.

Het antwoord van Ged. Staten luidde, dat vermits het verzoek om herziening zijn grond vond in den wensch om daardoor in het onderhoud der vaartswallen als zoodanig te voorzien, hun collegie geen vrijheid vond die herziening te bevelen.

Burg. en Weth. konden hierin niet berusten. De vaartswallen als zoodanig hebben, naar hun oordeel, geen verbetering noodig; zij keeren het water van de Hoogeveensche vaart voldoende en dat is al wat men van een vaartswal kan eischen. Maar er bestaat, naar hun oordeel, dringende noodzakelijkheid, dat de onderhoudpligtigen van de strooken gronds langs de wegen of straten in de kom der gemeente op een wettig vastgestelde tabel voorkomen en daardoor bij nalatigheid tot het voldoen aan hunne verpligtingen kunnen worden gedwongen. Deze overtuiging noopte Burg. en Weth. den Raad voor te stellen de tabel, nadat die den bepaalden tijd zou hebben ter lezing gelegen, op nieuw voorloopig vast te stellen en na vernieuwde weigering van Ged. Staten om ze vast te stellen, van dat te verwachten besluit in beroep te komen bij Z. M. den Koning.

Nadat de Raad dienovereenkomstig besloten had, vroegen Burg. en Weth. aan Ged. Staten het door deze teruggehouden exemplaar der suppletoire tabel, waarvan zij de vaststelling geweigerd hadden, terug. Ged. Staten verklaarden aan dat verzoek niet te kunnen voldoen onder opmerking dat, nadat met die tabel naar de voorschriften van art. 5 van het reglement was gehandeld en van hunne resolutie van 30 April geen beroep was ingesteld, daarmede de zaak was afgedaan en de suppletoire tabel niet op nieuw aan de toepassing van genoemde voorschriften kon worden onderworpen.

Het Gemeentebestuur liet zich echter niet terughouden. Op nieuw werd een suppletoire tabel opgemaakt, ter inzage gelegd, door den Raad op 18 November 1880 voorloopig vastgesteld en na weder ter inzage te hebben gelegen, aan Ged. Staten ter vaststelling ingezonden.

Ged. Staten overwogen echter, dat op de thans aangeboden suppletoire tabel dezelfde vier onbestraatte gedeelten weg, die volgens hunne beslissing van 30 April te voren niet afzonderlijk op een suppletoire tabel kunnen gebracht worden, wederom voorkomen met dit onderscheid alleen, dat thans in de omschrijving de woorden „of *vaartwal*” zijn weggelaten; dat alzoo in het wezen der zaak thans weder geheel dezelfde tabel werd aangeboden, als door hun college volgens resolutie van 30 April 1880 n°. 22 niet was vastgesteld; en dat het hier dus gold een afgedane zaak. Op deze gronden besloten Ged. Staten te verklaren, dat het opmaken en voorloopig vaststellen der thans aangeboden suppletoire tabel geen grond vindt in het prov. reglement op de wegen en voetpaden en dat er alzoo geen termen waren om op die tabel eene beschikking te nemen.

Tegen deze beslissing, gedagteekend 14 Jan., komen Burg. en Weth. ingevolge voormeld Raadsbesluit in beroep bij den Koning, Z. M. verzoekende die beslissing

te vernietigen en de vaststelling van de door den gemeenteraad van Hoogeveen in dd. 18 Nov. 1880 voorloopig vastgestelde suppletoire tabel der wegen te bevelen.

Gronden voor de beweringen van app. worden in het adres aan den Koning niet aangetroffen. Het Gemeentebestuur bepaalt zich tot eene verwijzing naar hetgeen in de stukken voorkomt en hierboven reeds is vermeld.

Ged. Staten, op dat adres gehoord, adviseren tot niet-ontvankelijkverklaring van het beroep, omdat het gemeentebestuur door het op nieuw vaststellen van de tabel niet een nieuwen termijn heeft kunnen openen voor een beroep dat door het verstrijken van den bij het reglement daarvoor gestelden termijn niet meer kon worden ingesteld noch terug kan komen op eene door het niet instellen van beroep afgedane zaak. Zij merken verder op, dat hun besluit van 14 Jan, jl. niet is eene beschikking naar art. 5 van het reglement, maar slechts eene verwijzing naar de vroeger overeenkomstig dat artikel in de zaak genomen beschikking. Van dat verwijzingsbesluit is geen beroep mogelijk. Eindelijk meenen Ged. Staten, dat art. 5 nooit in die strekking zou kunnen worden toegepast, dat, zoo als app. verzocht, de Koning vaststelling der suppletoire tabel zou kunnen bevelen.

IV. het beroep van *J. H. van Willigen, hoofdonderwijzer te 's Gravemoer, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de waarneming der betrekkingen van ouderling en notabele der Hervormde gemeente.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Door J. H. van Willigen, hoofdonderwijzer der o. l. school te 's Gravemoer, werd aan Ged. Staten van Noordbrabant dispensatie verzocht om, tegelijk met zijne genoemde betrekking, die van ouderling en notabele, de eerste als lid van den kerkeraad, de tweede als lid van het kerkbestuur der Hervormde Gemeente, te bekleeden. Over dit verzoek hebben Ged. Staten het advies van het gemeentebestuur en van het schooltoezigt ingewonnen.

B. en W. van 's Gravemoer adviseerden tot afwijzing van het verzoek, eensdeels omdat het van tijd tot tijd kan voorkomen dat vergaderingen van den kerkeraad of het kerkbestuur op tijden, voor schoolonderwijs bestemd, worden gehouden; anderdeels en voornamelijk omdat in de Hervormde Gemeente strijd tusschen twee kerkelijke rigtingen of partijen bestaat en de hoofdonderwijzer, tot den kerkeraad en het kerkbestuur behoorende, niet zal kunnen nalaten daarin zijne voorkeur te toonen, waardoor hij aan sommige ouders van schoolgaande kinderen aanstoot zal geven; Burgemeester en Wethouders vreezen dat dit aanleiding zal geven dat eenige kinderen van de school zullen worden genomen.

De arrondissements-schoolopziener werpt de vraag op, of de voornoemde kerkelijke betrekkingen wel zijn begrepen onder de *ambten* en *bedieningen* bedoeld in art. 36 al. 1 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127)? en beantwoordt die vraag ontkennend, het deelnemen aan het bestuur en beheer der kerkelijke gemeente noemt hij veeleer een kerkelijken pligt voor hen die daartoe gekozen zijn, dan een kerkelijk ambt Ook is er geene belooning aan verbonden. Hij haalt een antecedent aan, bestaande in een besluit van Ged. Staten van 8 Febr. 1878, waarbij aan den hoofdonderwijzer der o. l. school te Vrijhoeve Capelle met toepassing van art. 24 der wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103) *voor zooveel noodig* eene gelijke vergunning werd verleend als

thans verzocht is. Mogten Ged. Staten de dispensatie wel als een vereischte beschouwen, dan adviseert de arrondissements-schoolopziener om die te verleenen; bijna nooit zullen de kerkelijke vergaderingen met de schooluren zamentreffen; en de vrees van Burg. en Weth. voor benadeeling van het schoolonderwijs houdt de schoolopziener voor ongegrond; de hoofdonderwijzer mag toch evenzeer zijne godsdienstige overtuiging uitspreken, al is hij geen lid van den kerkeraad of het kerkbestuur; en zoo lang hij bij zijn onderwijs art. 33 der wet in acht neemt, is hierin geene reden voor ouders om hunne kinderen van de school te nemen.

De districtsschoolopziener is van een geheel ander gevoelen; hoewel de questieuse betrekkingen niet bezoldigd noch ondergeschikt zijn, behooren zij z. i. wel onder de woorden: *ambt of bediening* in art. 36 der wet, omdat zij bij keuze worden opgedragen en zekere werkzaamheden ten behoeve der kerk medebrengen. Hij erkent verder dat de bezwaren van Burg. en Weth. niet vrij van overdrijving zijn; maar adviseert toch om de gevraagde dispensatie te weigeren, omdat daar, waar de wet een verbod als regel stelt, het toestaan eener uitzondering moet worden vermeden wanneer deze ook indirect aan de openbare school zou kunnen schaden.

Bij beschikking van 13 Jan. 1881, G. n°. 65, hebben Ged. Staten van Noordbrabant de gevraagde vergunning geweigerd op grond: „dat de taak van den openbaren onderwijzer, zooals de wet die omschrijft, niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekkingen."

Van dit besluit, hetwelk, blijkens latere inlichting door den Raad van State ingewonnen, op den 21 Januarij 1881 aan adressant is medegedeeld (en dat hij, vermoedelijk om die reden, verkeerd aanhaalt, als ware het op dien dag gedagteekend) is de adressant bij adres gedagteekend 18 Februarij, maar bij het Kabinet des Konings ingekomen den 21 Febr. 1881, in beroep gekomen bij Z. M. den Koning. Hij brengt hoofdzakelijk in het midden: dat de vergaderingen van den kerkeraad en het kerkbestuur niet plaats hebben op schooluren en, ware dit al eens het geval, hij dan uit die vergaderingen zou wegblijven zonder daarvoor boete te verbeuren; dat hij de beide kerkelijke betrekkingen, waarover questie is, vroeger reeds verscheidene jaren heeft bekleed toen hij ook openbaar onderwijzer was, zonder eenig bezwaar; dat Burg. en Weth., toen adressant hun zijn voornemen mededeelde om te dezer gelegenheid dispensatie te vragen, hem daartegen geen bezwaar hebben doen kennen. Hij verzoekt dus alsnog de voormelde vergunning te mogen erlangen.

Ter zake gehoord adviseeren Ged. Staten tot afwijzing, omdat, daargelaten of in het algemeen de betrekkingen in questie zonder schade voor het onderwijs kunnen worden waargenomen, de verhouding der twee kerkelijke partijen in de Hervormde kerk te 's Gravemoer h. i. van dien aard is, dat de school er bij zoude lijden, wanneer de hoofdonderwijzer in de kerk voor eene van beide werkzaam was.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 14 April 1881, n°. 1256, afd. Onderwijs, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is ingekomen eene missive van den adressant tot adstructie van het hooger beroep, waarbij hij als een antecedent ten zijnen gunste aanhaalt de beslissing des Konings onlangs genomen op een verzoek van het hoofd der o. l. school te Rijswijk.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zeventiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 25 *Mei* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. L. P. Op den Hooff.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 11 Mei 1881, n°. 14, houdende beschikking op het beroep, door *het hoofdbestuur van het waterschap Westerwolde ingesteld, van een besluit van Ged. Staten van Groningen van* 31 *December* 1880, *waarbij een besluit van het genoemde Bestuur van* 26 *November* 1880 *is vernietigd en alzoo buiten werking gesteld.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 138).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, door het Hoofdbestnur van het waterschap Westerwolde bij Ons ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Groningen van 31 Dec. 1880, waarbij een besluit van het genoemde Bestuur van 26 Nov. 1880 is vernietigd en alzoo buiten werking gesteld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 20 April 1881 n°. 19;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 Mei 1881, n°. 5, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat het Hoofdbestuur van het waterschap Westerwolde op 26 Nov. 1880, na afdoening der aan de orde gestelde zaken, op een mondeling door een der leden gedaan voorstel heeft besloten de Ruiten Aa bij ter Apel, de Mussel Aa bij de overlaat nabij de ijzeren klap te Stadsmusselkanaal en den Stadsnieuwepolder binnen eene maand na dagteekening van het besluit voor rekening van het waterschap Westerwolde door goede dammen af te dammen om het buitenwater te keeren;

dat de voorzitter van het Hoofdbestuur bij schrijven van den volgenden dag aan Ged. Staten van Groningen heeft te kennen gegeven, dat hij het genomen besluit in strijd achtte met de wetten en reglementen, weshalve hij ter voldoening aan art. 69 van het Reglement voor het waterschap Westerwolde, de uitvoering van het besluit had geschorst totdat door Ged. Staten daaromtrent zou zijn beslist;

dat Ged. Staten op 31 Dec. 1880 hebben besloten het bovenvermelde besluit van het Hoofdbestuur te vernietigen en alzoo buiten werking te stellen;

dat het Hoofdbestuur van dit besluit van Ged. Staten bij Ons in beroep is gekomen, zich grondende op art. 107 van het Reglement voor Westerwolde;

Overwegende: dat bij dit laatste artikel aan partijen regt van beroep op Ons wordt toegekend van beslissingen, door Ged. Staten krachtens dat artikel genomen in geschillen tusschen het Bestuur en de ingelanden of tusschen de ingelanden onderling, rakende de uitlegging of toepassing van het Reglement;

dat hier echter zoodanig geschil niet heeft bestaan en Ged. Staten dan ook niet krachtens art. 107 van het Reglement voor Westerwolde tusschen geschilvoerende partijen uitspraak hebben gedaan, maar naar aanleiding van art. 69 van dat Reglement een besluit van het Hoofdbestuur van het waterschap hebben vernietigd, dat hun is voorgekomen onbestaanbaar te zijn met wettig gevestigde toestanden, welker opheffing niet ligt binnen de bevoegdheid van het waterschapsbestuur;

dat van besluiten, door Ged. Staten naar aanleiding van het genoemde artikel 69 genomen, geen beroep op Ons is toegestaan;

Gezien het Reglement van het waterschap Westerwolde, door Ons goedgekeurd bij besluit van 5 Mei 1878 n⁰. 25 (*Prov. Blad van Groningen* n⁰. 43 van 1878);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het Hoofdbestuur van het waterschap Westerwolde niet-ontvankelijk te verklaren in zijn beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot
Ref.

2°. van 11 Mei 1881, no. 15, houdende beschikking op het beroep van *J. G. Schoon, te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth. van Nieuwer-Amstel van* 23 *December* 1880, n°. 3, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener huidenzouterij en leerlooijerij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 176).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. G. Schoon te Amsterdam van een besluit van Burgemeester en Wethouders van Nieuwer-Amstel van 23 December 1880 n°. 3, waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener huidenzouterij en leerlooijerij;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 April 1881 n°. 28;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 7 Mei 1881, n°. 53, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat adressant aan Burgemeester en Wethouders van Nieuwer-Amstel vergunning heeft verzocht tot oprigting van eene huidenzouterij in de thans bestaande loods en eene leerlooijerij achter die loods op het pereeel, gelegen aan de Zuidzijde van het Rustenburgerpad, kadastraal bekend sectie C, n°. 286;

dat in de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) gehouden zitting verschillende bezwaarschriften van buren zijn overgelegd, strekkende om te verzoeken, dat de gevraagde vergunning niet mogt worden verleend;

dat het gemeentebestuur van Nieuwer-Amstel daarop bij besluit van 23 December 1880 zijne toestemming tot de bedoelde oprigting heeft geweigerd, op grond dat, tengevolge der vestiging van de huidenzouterij in de daarvoor aangewezen loods, een ondragelijke stank zich zou verspreiden in de bebouwde en sterk bevolkte buurt, waarin die loods op slechts weinig meters afstand van bewoonde huizen gelegen is, zoodat huizen onbewoonbaar zouden worden en de gezondheid zou worden bedreigd, terwijl er geen middel aanwezig is, om het ontstaan of de verspreiding van zoodanigen stank te voorkomen;

dat adressant van deze beschikking bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende: dat het gebouw, voor de huidenzouterij bestemd, blijkens het ambtsberigt van het Gemeentebestuur van Nieuwer-Amstel, bestaat in eene oude houten loods, niet geschikt om de verspreiding van stank naar buiten te beletten, aan de Zuidwestzijde op 19, aan de Noordwestzijde op 10 en aan de Noordoostzijde op 18 Meter afstand van woonhuizen staande, overigens aan beide zijden begrensd door de bij die huizen behoorende tuinen, terwijl de looikuipen zullen worden aangelegd in de bijna onmiddellijke nabijheid van de woningen aan de Zuidwestzijde op slechts weinig meter afstand van de poldersloot;

dat van de vestiging der verlangde inrigting in deze localiteit te midden eener sterk bevolkte buurt inderdaad de gevolgen te wachten zouden zijn, door Burg. en Weth. van Nieuwer Amstel aangewezen;

dat het stellen van voorwaarden om daaraan tegemoet te komen, geen doel zou treffen, omdat het voornaamste bezwaar bestaat in de niet door voorwaarden weg te nemen ongeschiktheid van het gebouw, waarin de appellant bepaaldelijk verzocht heeft de huidenzouterij te vestigen;

dat derhalve teregt door Burgemeester en Wethouders de gevraagde vergunning is geweigerd;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Burgemeester en Wethouders van Nieuwer Amstel, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

3°. van 14 Mei 1881, n°. 19, houdende beschikking op het beroep *van den Gemeenteraad van Zuidlaren van een besluit van Ged. Staten van Drenthe van* 30 *December* 1880, n°. 4, *waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 170).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Zuidlaren van een besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 30 Dec. 1880, n°. 4, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentegrooting voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 April 1881, nº. 17;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Mei 1881, nº. 2063, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat Gedeputeerde Staten van Drenthe bij het onderzoek der gemeente-begrooting van Zuidlaren hun verlangen te kennen gaven, dat alsnog op de begrooting van uitgaven zou worden gebragt een post van ruim *f* 2000 voor herstel van de brug over de Oostermoersche vaart bij de Knijpe in den weg van Zuidlaren naar Zuidlaarderveen die in geheel onvoldoenden staat van onderhoud verkeerde en waarvan de onderhoudpligtige, niettegenstaande herhaaldelijk opgemaakt proces-verbaal, nalatig bleef in de herstelling;

dat de Gemeenteraad op 10 December ll. besloot aan dat verlangen niet te voldoen, hoofdzakelijk op grond, dat op de begrooting van uitgaven, volgens art. 205*l* in verband met art. 179*h* der Gemeentewet, alleen mogen worden gebragt posten voor bruggen, wegen enz. waarvan de eigendom aan de gemeente behoort;

dat Ged. Staten daarop bij besluit van 30 Dec. 1880 hunne goedkeuring aan de begrooting onthielden op grond dat het Gemeentebestuur, zoowel volgens art. 179*h* der Gemeentewet, als volgens artt. 1 en 2 in verband met artt. 32 en 34 van het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Aug. 1868 nº. 55, belast was met de zorg voor deze brug als deel uitmakende van eenen openbaren weg;

dat de Gemeenteraad van dit besluit bij Ons in beroep komende, beweert dat de kosten voor herstel dezer brug die op den onderhoudspligtige niet te verhalen zijn, niet behooren onder degene waartoe de Gemeentewet de gemeente verpligt;

Overwegende: dat de bedoelde brug, als deel uitmakende van den openbaren weg, voorkomende onder nº. 7 op de tabel der wegen en voetpaden in Zuidlaren, zooals die is gearresteerd bij besluit van den Gemeenteraad van 25 Mei 1848, goedgekeurd bij resolutie der Ged. Staten van Drenthe van 22 Aug. 1848, nº. 16, en nog van kracht ingevolge art. 42 van bovengenoemd Provinciaal Reglement, voor de publieke dienst is bestemd en dat art. 17*gh* der Gemeentewet de zorg voor de instandhouding en bruikbaarheid van wegen, bruggen enz., welke tot gemeene dienst van allen bestemd zijn, aan Burgemeester en Wethouders opdraagt, voor zoover van hen afhangt, dat wil zeggen, voor zoover die zorg niet krachtens het publiek regt aan een ander openbaar gezag is opgedragen, hetgeen in deze het geval niet is;

dat derhalve, toen de onderhoudspligtige verzuimde ook na bekomen aanmaning in dat onderhoud te voorzien, ter voldoening aan art. 205*l* der Gemeentewet een tot dat einde toereikende post op de gemeentebegrooting onder de uitgaven had behooren te zijn gebragt, en dat, zoolang zulks niet òf dan door den Gemeenteraad òf door Ged. Staten krachtens art. 212 der Gemeentewet geschied zij, de begrooting niet vatbaar voor goedkeuring is;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* nº. 85) en het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Drenthe, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Aug. 1868 nº. 55 (*Prov. Blad* n. 31);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten, het daartegen door den Gemeenteraad van Zuidlaren ingesteld beroep te verklaren ongegrond,

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 14 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van den *gemeenteraad van Haaksbergen tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij deze hunne goedkeuring hebben onthouden aan een besluit tot verkoop van inschrijvingen op het Grootboek der N. W. Schuld.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Op den 14 Febr. jl. heeft de Raad der gemeente Haaksbergen goedgekeurd de openbare aanbesteding van het restaureren van het Gemeentehuis en het daarbij geplaatste huis der gemeente, bewoond door den Burgemeester, voor eene aannemingssom van ƒ 4498.

Tot betaling van deze kosten met de kosten der besteding en van het te houden toezicht besloot hij in dezelfde vergadering tot verkoop van de drie ten name der gemeente bestaande 4, 2½ en 3 pct. inschrijvingen op het Grootboek der Nat. Schuld, groot in kapitaal: de eerste ƒ 4200, en de beide laatsten ieder ƒ 400.

Ged. Staten hebben bij beschikking van 24 Februarij aan dat besluit hunne goedkeuring onthouden, uit overweging dat de opbrengst dier inschrijvingen zou worden besteed tot bekostiging van een werk van improductieven aard, wat niet alleen het verlies ten gevolge zou hebben van inkomsten uit het kapitaal der gemeente, maar ook dat het kapitaal zelve voor altijd als verloren moest worden beschouwd; dat zoodanige handeling geacht moet worden in strijd te zijn met het welbegrepen belang der gemeente, dat vooral voor de toekomst beter zal worden behartigd, wanneer de bedoelde bouwkosten, voor 't geval die niet uit de gewone middelen kunnen worden gevonden, gekweten worden door de opbrengst eener te sluiten leening, waarvan men de termijnen van aflossing, met het oog op den aard der uitgaaf, zoo zou kunnen stellen dat de geheele schuld na verloop van 20 jaar zal gedelgd zijn.

Te vergeefs drong de Raad zijn verzoek om goedkeuring van zijn besluit nader aan met de opmerkingen: dat door een leening met jaarlijksche aflossingen gedurende 20 jaren een hooger bedrag door de gemeente voor rente en aflossing moet worden betaald dan zij van de inschrijvingen op het Grootboek ontvangt; dat de gemeente door de verbouwing van aanzienlijke onderhoudskosten wordt ontheven; dat de woning der gemeente, bewoond door den burgemeester, publiek verhuurd zijnde, inkomsten aan de gemeente oplevert; dat men door de verbouwing de brandspuiten en verdere bluschmiddelen, die thans naast de openbare lagere school in een daaraan gehecht gebouwtje zijn geplaatst, naar het gemeentehuis zal kunnen overbrengen en daardoor gelegenheid zal verkrijgen tot de vergrooting van het schoolgebouw voor openbaar lager onderwijs, welke binnen een niet verwijderd tijdstip zal behooren te geschieden dat eindelijk indertijd de aankoop van de inschrijvingen op het Grootboek is geschied met het doel om uit de opbrengst de kosten te betalen van eene eventuele verbouwing van het raadhuis, waarvan men reeds voor jaren de noodzakelijkheid heeft ingezien. Ged. Staten vonden echter in al dat aangevoerde geene termen om op hun besluit van 24 Febr. terug te komen.

De Raad heeft thans tegen dat besluit voorziening gevraagd bij Z. M. Behalve het reeds gemelde voert de Raad daarin nog aan, dat, bijaldien het Gemeentehuis thans niet werd hersteld, het nageslacht daartoe zou verplicht zijn ten gevolge van den bouwvalligen staat, waarin het zich bevindt; dat de inschrijvingen slechts geringe rente opleveren, en de kosten der herstelling niet uit de gewone middelen kunnen worden gevonden.

Ged. Staten, op dit advies gehoord, wijzen in hun ambtsbericht op de hun opgedragen zorg om het vermogen der Gemeente te beveiligen ook tegen de maatregelen van hare tijdelijke beheerders. Het beweren dat de bewuste inschrijvingen in der tijd zouden zijn genomen met het doel om daarvoor het gemeentehuis te verbouwen, wordt volgens Ged. Staten van elders niet gestaafd. Integendeel, zij maken althans grootendeels de opbrengst uit van in 1867 verkochte eigendommen der gemeente, en uit de goedkeuring van het besluit tot dien verkoop blijkt niet van zoodanige bestemming der opbrengst. Die goedkeuring is dus niet anders verleend dan onder de stilzwijgende voorwaarden, aan elke vervreemding van gemeente-eigendom verbonden, dat de opbrengst weder rentegevend zou worden belegd; Ged. Staten meenen ten slotte dat de afwijzing van het beroep den Raad geen groote teleurstelling zal berokkenen; immers op den dag, waarop hij het beroep instelde, stelde hij ook het plan vast eener leening groot *f* 4800, die strekken moet om in de bouwkosten te voorzien. Wordt dat plan uitgevoerd, dan zal de gemeente met eenige inspanning in 20 jaren die schuld hebben afgelost, en hare inschrijvingen hebben behouden. De eischen van een regelmatig beheer zullen daardoor beter zijn bevredigd.

Aan den Raad van State heeft appellant geen nadere memoriën ingezonden, maar alleen het bewijs dat de gemeente reeds bezwaard is met eene leening van *f* 50,000, onlangs aangegaan voor de deelneming in de Geldersche locaalspoorwegmaatschappij; eene leening aangegaan bij de maatschappij voor gemeentecrediet tegen eene annuiteit voor rente en aflossing van 5 pct. gedurende 50 jaren.

III. het beroep van *den Kerkeraad der Christelijk Gereformeerde gemeente te Siddeburen, gemeente Slochteren, tegen een besluit van Ged. Staten van Groningen, houdende afwijzing van zijn verzoek om eene kerk te stichten op ongeveer* 108 *meters van de kerk der Hervormde gemeente.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van 7 Aug. 1880 n°. 175, hebben Burg. en Weth. van Slochteren aan den kerkeraad der Christelijk Gereformeerde gemeente te Siddeburen, gemeente Slochteren, de volgens art. 7 der wet van 10 Sept, 1853 (*Stbl.* n°. 102) noodige vergunning verleend om op het kadastrale perceel Siddeburen, sectie E, n°. 704, binnen den afstand van 200 Meter van de bestaande kerk der Hervormde gemeente aldaar, een nieuw kerkgebouw op te rigten.

Kerkvoogden van de Hervormde gemeente te Siddeburen hebben in de maand Augustus d. a. v. tegen dat besluit beroep ingesteld bij Ged. Staten van Groningen. De door hen aangevoerde bezwaren waren van tweeërlei aard: stoornis van de rust in de eene kerk door gezang in de andere, en stoornis op de openbare straat door het elkaar passeeren der kerkgangers van en naar de beide gebouwen.

Notabelen dierzelfde gemeente steunden dat beroep bij een adres dd. 31 Augustus 1880, waarin o. a. gezegd wordt „dat de stichting van een Christelijk Gereformeerde kerk zoo nabij de Hervormde een onoverkomelijk bezwaar is; dat de volle stroom volk zich op dien korten afstand moet ontmoeten; en dat de godsdiensthaat er bepaald toe zal brengen dat niemand wil uitwijken, zoodat er soms tooneelen zullen plaats hebben, verre van stichtend."

Met die beschouwingen heeft de kerkeraad derzelfde gemeente, van wien Ged. Staten ten deze advies hadden gevraagd, zich „ten volle vereenigd". In 1855 is soortgelijk verzoek geweigerd. Toen gold het een terrein gelegen op een afstand van 170 M. Thans is de afstand slechts 108 M. De kerkeraad wenscht dus, dat het stichten van de nieuwe kerk der Christelijk Gereformeerde gemeente niet worde geduld, zooals de kerkeraad zich uitdrukt, „in het belang van godsdienstzin en verdraagzaamheid."

Ged. Staten van Groningen, na door gecommitteerden uit hun midden een locaal onderzoek te hebben doen instellen, hebben — o. a. uit overweging, dat de nieuwe kerk zou gesticht worden aan denzelfden weg waaraan die der Hervormde gemeente staat; dat deze eenigzins vooruit springt; dat Siddeburen een stil dorp is; dat er tusschen de bestaande kerk en het terrein van de nieuwe, niets dan eenige kleine huizen staan; dat de afstand 108 M. is; dat blijkbaar op zoo kleinen afstand in verband met de plaatselijke gesteldheid het gezang van de eene kerk gehoord zal worden in de andere, storend vooral wanneer op hetzelfde tijdstip in de eene kerk gezongen en in de andere gebeden wordt; en eindelijk dat de Christelijk Gereformeerde gemeente zonder eenig overwegend bezwaar elders op meer verwijderde plaats een geschikt terrein kan vinden; — bij resolutie van 9 Jan. 1881 n°. 4 het aangevallen besluit van het gemeentebestuur vernietigd.

Van die resolutie is de kerkeraad der Christelijk Gereformeerde gemeente te Siddeburen bij Z. M. in hooger beroep gekomen.

In zijn adres, dd. 7 Febr. ll., betwist hij wat Ged. Staten omtrent de stoornis

door het gezang hebben aangenomen. "Een zacht geluid van geestelijk gezang", zoo zegt het adres, zal te Siddeburen geen aanleiding geven tot storing, zoo min als op zoo vele andere plaatsen, waar onder de meer en meer ruime toepassing der wet van 10 Sept. 1853 bij herhaling dispensatie is verleend geworden.

Ged. Staten van Groningen, op dat adres gehoord, geven bij hunne missive van 25 Maart ll. n°. 125, 1e afd., onder overlegging eener situatie-teekening, nader te kennen, dat er binnen den bewusten afstand "geene of althans niet dan een paar geringe gebouwen" gelegen zijn, "zoodat de klanken van het kerkgezang zich onbelemmerd "kunnen verspreiden", en de kerk der Hervormden op eenigzins hooger terrein staat; dat hoofdzakelijk op dien grond, niet om het bezwaar aan het verkeer op straat ontleend hetwelk het gemeentebestuur van Slochteren zich wel bij magte rekent te keeren, adviseeren Ged. Staten tot handhaving hunner resolutie.

Nadat krachtens Zr. Ms. magtiging de overweging dezer zaak bij missive van den Minister van Justitie dd. 22 April ll., 2e afd., n°. 102, bij den Raad van State aanhangig was gemaakt, zijn geene memorien of andere stukken ingekomen.

Voor kerkvoogden der Hervormde gemeente treedt als gemagtigde op de heer Mr. H. Goeman Borgesius, die het beroep bestreden en eenige nadere inlichtingen gegeven heeft.

IV. het geschil *tusschen Ged. Staten van Utrecht en Zuidholland over de uitlegging van art.* 16, *al.* 2, *van de wet van* 1878, *ten opzigte van eene schoolregeling tusschen de gemeenten Mijdrecht en Nieuwveen.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Met magtiging des Konings heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken, bij missive van den 29 April ll. n°. 1954, afd. B. B., bij deze afdeeling van den Raad van State aanhangig gemaakt een geschil tusschen de Ged. Staten van Utrecht en van Zuidholland over de uitlegging van art. 16 al. 3 der wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127).

Op den 15 Dec. 1880 besloot de Gemeenteraad van Mijdrecht, aan Ged. Staten magtiging te verzoeken tot het vaststellen eener regeling met de gemeente Nieuwveen omtrent de toelating van kinderen uit de buurt Binnen-Blokland, behoorende tot de gemeente Mijdrecht, op de openbare school voor lager onderwijs van de gemeente Nieuwveen.

Ged. Staten van Utrecht hadden geen bezwaar tegen het verleenen van die magtiging, en verzochten hunne ambtgenooten van Zuidholland om, indien de Gemeenteraad van Nieuwveen zijnerzijds een gelijk verzoek tot hen had gerigt, de vereischte goedkeuring des Konings, ook namens Ged. Staten van Utrecht, aan te vragen.

Zonder zich over de zaak zelve uit te laten, weigerden Ged. Staten van Zuidholland de verlangde medewerking, op grond, dat het raadsbesluit niet betrof de oprigting eener gemeenschappelijke school, maar alleen eene regeling van het toelaten op zekere voorwaarden van kinderen uit eene gemeente op eene school in eene andere gemeente,

en dat op zoodanige raadsbesluiten art. 121 der Gemeentewet niet toepasselijk is. — Daar de correspondentie tusschen de beide collegiën niet tot overeenstemming heeft geleid, hebben ten slotte Ged. Staten van Utrecht, met medeweten en goedvinden van die van Zuidholland, de beslissing van Z. M. den Koning krachtens art. 68 der Grondwet ingeroepen.

Nader hebben Ged. Staten van Zuidholland hun gevoelen in eene memorie geadstrueerd. Door die van Utrecht zijn overgelegd twee Koninklijke besluiten, beide genomen met verwijzing naar art. 121 der Gemeentewet: 1°. van 28 Jan. 1881 n°. 4, houdende goedkeuring dat Ged. Staten van Gelderland en van Utrecht respectievelijk aan de gemeentebesturen van Nijkerk en Bunschoten magtiging verleenen om met elkander in overleg te treden tot eene regeling betreffende het schoolgaan van kinderen uit eene buurtschap van de gemeente Nijkerk op de school te Bunschoten; 2°. van 31 Januarij 1881 n°. 2, houdende gelijke goedkeuring voor Ged. Staten van Noordholland en van Utrecht betreffende eene regeling tusschen de gemeenten Uithoorn en Mijdrecht omtrent het schoolgaan van kinderen, in Mijdrecht wonende, te Uithoorn.

Naar de uitlegging van Ged. Staten van Utrecht behoort art. 121 der Gemeentewet te worden in acht genomen bij het regelen van al de onderwerpen, genoemd in art. 16 alinea 3 der wet op het lager onderwijs; laatstgemelde alinea laat hieromtrent geen uitzondering toe en de wetgever heeft ook niets anders kunnen bedoelen, omdat de gevallen, in de genoemde alinea vermeld, altoos gemeenschappelijke belangen van twee of meer gemeenten betreffen. Ged. Staten van Zuidholland daarentegen verstaan de woorden: *met inachtneming van art.* 121 *der wet van* 29 *Junij* 1851 (*Stbl.* n°. 85), in art. 16 alinea 3 der wet op het lager onderwijs, zóó, dat zij alleen toepasselijk zijn op het onmiddellijk volgende geval, namelijk: *het vereenigen van twee of meer gemeenten tot het oprigten en in stand houden van gemeenschappelijke scholen.* Naar hunne meening behoort het tweede geval: *het toelaten van kinderen uit eene gemeente op scholen van eene andere,* tot de onderwerpen van eigene huishouding der gemeente, en bedoelt de wet op het lager onderwijs alleen zoodanige regeling te veroorloven. Immers hier wordt noch gemeenschappelijke zaak noch gemeenschappelijk belang gevestigd. De school wordt bestuurd en het schoolgeld wordt geregeld door de gemeente, op welker grondgebied de school staat; en hetgeen de andere gemeente eventueel betaalt voor het genot van het schoolonderwijs door hare schoolgaande kinderen is ook een onderwerp van eenzijdige geldelijke regeling.

Dit is het verschil van wetsuitlegging dat aan Z. M. is onderworpen.

V. het beroep van *D. A. Tak, te Amsterdam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

D. A. Tak te Amsterdam heeft zich in beroep voorzien bij Z. M. van eene beslissing van Ged. Staten van Noordholland dd. 6 April 1881 n°. 20, waarbij werd afge-

wezen zijn verzoek om vrijstelling van de militiedienst voor zijn zoon Salomon Tak, op grond van broederdienst.

Bij dat adres, en zoo ook bij eene Memorie door den appellant ingezonden aan den Raad van State, — nadat krachtens Zr. Ms. magtiging van 8 Mei ll. n°. 23 de overweging dezer zaak bij zijne Afdeeling voor de geschillen van bestuur was aanhangig gemaakt — voert de appellant aan, dat hij voor den oudsten zijner zes zonen in Mei 1871 een plaatsvervanger heeft gesteld, die op 31 Aug. 1872 wegens ligchaamsgebreken (gelijk uit de aangevallene beslissing blijkt), ontstaan in, doch niet door de dienst noch ten gevolge van eigen toedoen uit de dienst is ontslagen; dat hij in Mei 1879 voor zijn tweeden zoon insgelijks een plaatsvervanger heeft gesteld, die nog in dienst is; en dat hij zich bezwaard oordeelt door de aanwijzing voor de dienst thans ook van zijn derden zoon, den bovengenoemden Salomon Tak.

Zr. Ms. Commissaris in Noordholland bepaalt zich bij zijn ambtsberigt te dezer zake dd. 29 April ll. n°. 754, 4e afd., tot de overlegging van het bewijs, dat de aangevallene resolutie op 8 April ll. aan den appellant is uitgereikt, en tot de opmerking, dat alzoo diens adres van appel, gedagteekend 19 April en bij Zr. Ms. Kabinet op 20 April d. a. v. ingekomen, ingediend is nadat de termijn bij art. 103 van de wet op de Nationale Militie gesteld, verstreken was.

De appellant, D. A. Tak, licht zelf het beroep toe, en geeft, op de vraag van den Staatsraad Verniers van der Loeff, waarom hij zijn adres zoo laat heeft ingediend, ten antwoord, dat daar 17 en 18 April Paschen en dus algemeen erkende feestdagen waren, hij vermeende dat hij zijn adres tijdig genoeg had ingediend.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Achttiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 1 *Junij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

Aan de orde is:

I. het beroep der *Gemeenteraden van Ooltgensplaat, den Bommel, Oude Tonge en Stad aan 't Haringvliet van een besluit van Gedep. Staten van Zuidholland, waarbij de begrootingen in die gemeente zijn verhoogd met de kosten van den grindweg onder de gemeente Middelharnis.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Voor den aanleg en de begrinding van den weg, die van Middelharnis langs Stad aan 't Haringvliet over den Bommel naar Ooltgensplaat loopt, en van ieder der twee laatstgenoemde gemeenten naar Oude Tonge, werden in 1856 en 1857 drie subsidiën beschikbaar gesteld, twee door de provincie Zuidholland, de eene ad *f* 15,760, de andere ad *f* 4700; en een door het Rijk ad *f* 16,000.

Als voorwaarde van een en ander werd gevorderd het tot stand komen eener overeenkomst, waarbij het onderhoud van bedoelden grindweg werd geregeld en verzekerd.

Ter voldoening aan die voorwaarde hebben de besturen der genoemde vijf gemeenten in Julij 1857, na magtiging van Ged. Staten van Zuidholland, zich verstaan over eene regeling, die door dat collegie bij resolutie dd. 15 December 1857, n°. 23, is goedgekeurd.

Nadat in art. 1 dier overeenkomst de weg, over zijn geheel lang 27,590 M., is beschreven, wordt bij art. 2 het onderhoud geregeld op de volgende wijze:

„Art. 2. Het onderhoud van bovenomschreven grindweg zal, zonder het heffen van „tollen, worden gevonden en betaald door de gemeenten over welker grondgebied de „weg loopt, in evenredigheid der lengte welke zich op het gebied van elke gemeente „bevindt, en verbinden zich mitsdien de respectieve gemeenten tot jaarlijksche vol„doening van hun aandeel in de kosten van onderhoud in de volgende evenredigheid :

Middelharnis voor	4700	Ellen.
Stad aan 't Haringvliet voor	745	„
Den Bommel voor	11298	„
Ooltgensplaat (met inbegrip van 96 Ellen voor den eersten boutweg hierboven onder n⁰. 18 vermeld, waarvan de wederhelft in de hierboven vermelde lengte van den Bommel is begrepen voor.	9552	„
Oude Tonge voor	1295	„
Te zamen	27590	Ellen.

Behoudens de volgende uitzondering:

Dat de gemeente Middelharnis jaarlijks vóór of op den 1n October eene som van *f* 325 zonder meer, zal bijdragen, zoolang de bedoelde grindweg in behoorlijken staat zal worden onderhouden, in te gaan met den dag waarop het onderhoud ten laste der Commissie komt, en hetgeen voor de ten laste dier gemeente liggende 4700 Ellen meer verschuldigd zal zijn, jaarlijks door de gemeente Stad aan 't Haringvliet boven haar aandeel zal worden voldaan.„

En op dien grondslag wordt dan bij art. 4 het beheer opgedragen aan eene Commissie van zeven personen, waarvan er 2 zullen worden benoemd door den gemeenteraad van Ooltgensplaat, 2 door dien van den Bommel, één door dien van „ieder der overige gemeenten„, d. z. Stad aan 't Haringvliet en Oude Tonge, en de 7e door die 6 personen onderling.

Klagten over den slechten toestand van den weg zijn er herhaaldelijk gerezen. In den laatsten tijd vooral. En op nieuw over het deel van den Schenkeldijk van den Johannespolder, op de scheiding tusschen de gemeenten Middelharnis en Stad, tot de scheiding tusschen Middelharnis en Den Bommel.

En nadat die klagten op voorlichting van den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat gegrond waren bevonden, en eene aanschrijving van Ged. Staten aan de Raden der gemeenten Ooltgensplaat, Stad, den Bommel en Oude Tonge zonder gevolg was gebleven, namen Ged. Staten in dd. 18/20 Januarij ll. sub n⁰. 51 eene resolutie, waarbij zij

„Overwegende: dat blijkens de artt. 2 en 3 der regeling van 1857 de kosten die eene herstelling zal vorderen moeten gedragen worden door de gemeenten Stad aan 't Haringvliet, den Bommel, Oude Tonge en Ooltgensplaat in de verhouding van 5445, 11298, 9552 en 1295;

„dat deze kosten, als voortspruitende uit eene gemeenschappelijke regeling krachtens art. 121 der Gemeentewet aangegaan, krachtens art. 205 v. j⁰. art. 122 uitmaken een door de wet verpligte uitgaaf, die op de begrooting moet voorkomen, en bij weigering krachtens art. 212 der Gemeentewet door dit collegie daarop moet worden gebragt;

„dat de noodzakelijke herstellingswerken die nog dit jaar moeten worden uitgevoerd,

worden geraamd een som te zullen bedragen van *f* 2483.10, waarvan volgens de verhouding in de gemeenschappelijke regeling vastgesteld door Stad aan het Haringvliet *f* 490.05, den Bommel *f* 1016.82, Ooltgensplaat *f* 859.68 en Oude Tonge *f* 116.55 moet worden gedragen.

"Gezien de artt. 212, 205 v. en 122 der Gemeentewet;

"Hebben besloten:

I. De post: *Kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken bedoeld bij art.* 122 *der wet van den* 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85), voorkomende onder art. 6 van Hoofdstuk X der uitgaven der begrooting der gemeente Stad aan 't Haringvliet, voor 1881 uitgetrokken op *f* 250, te verhoogen met *f* 490.05 en dus te brengen op *f* 740.85.

II. De post: *Kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken bedoeld bij art.* 122 *der wet van den* 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85), voorkomende onder art. 9 van Hoofdstuk X der Uitgaven der begrooting der gemeente den Bommel voor 1881, uitgetrokken op *f* 1800, te verhoogen met *f* 1016.82 en alzoo te brengen op *f* 2816.82.

III. De post: *Kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken bedoeld bij art.* 122 *der wet van den* 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85), voorkomende onder art. 7 van Hoofdstuk X der Uitgaven der begrooting der gemeente Ooltgensplaat, voor 1881, uitgetrokken voor Memorie, te brengen op *f* 859.68.

IV. De post: *Kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken bedoeld bij art.* 122 *der wet van den* 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85), voorkomende onder art. 5 van Hoofdstuk X der Uitgaven der begrooting der gemeente Oude Tonge voor 1881, uitgetrokken voor Memorie, te brengen op *f* 166.55."

Naar aanleiding daarvan hebben de Raden der vier gemeenten zich gewend tot Z. M. bij adressen, waarvan de overweging, voor zooveel het daarin vervatte verzoek om vernietiging van die resolutie betreft, krachtens Zr. Ms. magtiging van 17 Maart ll. n°. 30 bij deze Afdeeling van den Raad van State is aanhangig gemaakt.

Wat nu de gemeenteraden van Ooltgensplaat, den Bommel en Oude Tonge aangaat, zij gronden bedoeld hun verzoek eenstemmig hierop:

dat het gebrekkige wegsgedeelte gelegen is op het grondgebied van Middelharnis, dat volgens al. 2 van het hierboven afgeschrevene art. 2 der regeling van 1857 "hetgeen van de ten laste van Middelharnis liggende 4700 M. meer verschuldigd zou zijn dan de bijdrage dier gemeente van *f* 325, door Stad aan 't Haringvliet *boven haar aandeel* moet worden voldaan;" en dat derhalve de kosten van herstel van het bewuste wegsgedeelte uitsluitend ten laste van Stad aan 't Haringvliet hadden behooren gebragt te zijn.

Het adres van den Raad van Stad aan 't Haringvliet daarentegen verzoekt de vernietiging der resolutie op grond hiervan:

"dat bij art. 2 der Regeling van 1857 het aandeel zijner gemeente in het onderhoud "van den weg is bepaald op 745, en niet op 5445 M. en derhalve door haar in de "herstellingskosten, geraamd op *f* 2483.10, niet meer dan *f* 67.50 zou behoeven te worden bijgedragen, tenzij voor het ten laste van Middelharnis liggende wegsgedeelte,

„lang 4700 M., meer dan ƒ 325 voor onderhoud mogt blijken noodig te zijn geweest;

„En dat die meerdere kosten voor het wegsgedeelte liggende ten laste van Mid-„delharnis tot heden niet zijn gebleken en alleen blijken zou kunnen uit de rekening „van het onderhoud door de Commissie belast met het beheer over den weg, jaarlijks „vóór 1 Maart aan den gemeenteraad over te leggen, hetwelk nimmer is geschied."

Ged. Staten van Zuidholland, ter zake dier adressen gehoord, hebben bij hunne missive van 1/8 Maart ll. n°. 49 de gegrondheid van het beklag der vier gemeenten over de aangevallene resolutie breedvoerig bestreden. In hoofdzaak wijzen zij hierop:

dat het obligo van Middelharnis zich bepaalt tot een fixum van ƒ 325, bij de bijdrage van Stad aan de gemeene kosten te verrekenen;

dat de vier gemeenten, Ooltgensplaat, Stad, den Bommel en Oude Tonge volgens de regeling zich voor het behoorlijk onderhoud hebben aansprakelijk gesteld;

en dat dat onderhoud omvat het gansche wegennet als één geheel, als ééne gemeenschappelijke zaak, onverschillig waar het te herstellen gedeelte gelegen zij.

Wat overigens de huns oordeels „zonderlinge" bewering betreft, dat eene Commissie van beheer als de Regeling van 1857 bedoelde, nimmer zou hebben bestaan — eene bewering in een der stukken van de zijde van Ooltgensplaat gevoerd en waarmede eene hierboven uit het adres van Stad afgeschrevene zinsnede verband schijnt te houden — zoo leggen Ged. Staten een paar verzamelstaten over van Bevelschriften, in 1879 betaald door de gemeenten Middelharnis, den Bommel en Stad, ten bewijze dat door de Commissie ad hoc voor de respectieve bijdragen werd gekwiteerd.

Al waren echter, zoo besluiten Ged. Staten, de betrokkene gemeentebesturen nalatig in het benoemen dier Commissie, door het verzuimen dier verpligting, kunnen zij zich niet van andere wettige verpligtingen bevrijden.

Van de zijde der appelleerende gemeentebesturen zijn bij deze Afd. geene nadere schrifturen ingekomen.

Voor de gemeenteraden van Ooltgensplaat en den Bommel wordt het beroep toegelicht door den advocaat Mr. B. M. Vlielander Hein te 's Gravenhage, die verklaart te persisteren bij de conclusie van het verzoekschrift.

II. het beroep van *G. H. Uhlenbeck te 's Gravenhage tegen eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland in zake de nationale militie.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

De adressant heeft drie zonen, waarvan Pieter Apollonius, de loteling van de ligting 1881, de tweede is. De oudste heeft een nommerverwisselaar gesteld, terwijl de jongste den militiepligtigen leeftijd nog niet heeft bereikt.

Adressant heeft bij den militieraad aanspraak op vrijstelling voor zijn tweeden zoon gemaakt op grond van de dienst door den nommerverwisselaar van den oudsten broeder gepraesteerd. Zoowel de militieraad als Ged. Staten, op wie adressant had geappeleerd, hebben die aanspraak ongegrond verklaard. Thans is adressant in beroep gekomen bij Z. M., verzoekende dat alsnog vrijstelling aan dien tweeden zoon moge worden verleend.

De aanspraak van adressant op die vrijstelling steunt op het beweren dat in art. 50 no. 7 der wet op de Nat. Mil. onder het woord *plaatsvervanger* ook de nommerverwisselaar moet worden verstaan.

In zijne memorie aan Ged. Staten ingediend voert hij hiervoor de negen volgende gronden aan:

1°. Dat Hoofdstuk VII de *vervanging*, en niet de *verwisseling van nummers onderling* regelt, en de wetgever dezelfde bewoordingen bezigt in art. 60 en 65, luidende dat een loteling zijne dienst kan doen waarnemen: 1°. door een plaatsvervanger; 2°. door eenen anderen loteling mits uit dezelfde provincie.

2°. Dat de loteling die zijne dienst door eenen anderen loteling van dezelfde ligting doet waarnemen, voor het vervullen der dienst, even goed als bij het doen waarnemen door een plaatsvervanger, die mag zijn loteling van eene ligting vroeger (art. 60 al. 2 in verband tot art. 11), zich in beide gevallen bij notarieel contract verbindt om bij gebrekkige dienstvervulling door den vervanger, of wel wegens ontslag uit de dienst ten gevolge van na de aanneming ontdekte gebreken, die het in dienst blijven niet toelaten, in den op hem rustenden dienstpligt te voorzien.

3°. Dat in de art. 60 t/m 64, waarbij uitsluitend van den *plaatsvervanger* wordt gesproken, niet wordt aangetroffen de uitdrukking *plaatsvervanging*, zoodat deze laatste uitdrukking, die voorkomt in art. 50 sub 7, verband moet houden met de art. 65 en volgende waarin wordt gesproken van vervanging door eenen nummerverwisselaar of wel nummerverwisseling.

4°. Dat art. 66 niet verkort de latere regten voor het gezin van den loteling, maar alleen en in sterke mate doet uitkomen dat hij die gebruik maakt van de dienst van eenen loteling van dezelfde ligting, alleen mag rekenen op zijne dienst zoo lang hij zelf niet moet worden ingelijfd als militiepligtig, alzoo dat hij eerder kans heeft eenen 2n vervanger te moeten stellen, dan wanneer voor de dienstwaarneming gebruik wordt gemaakt van eenen loteling van vroegere ligting.

5°. dat de wetgever in art. 51 sub 6 op eene lijn stelt de dienst van den plaatsvervanger of den nummerverwisselaar, en aan beiden en zeer te regt ontzegt het doen in aanmerking brengen van hunne dienst als broederdienst, dat is in het belang van het gezin waartoe zij behooren.

6°. Dat had de wetgever hetzelfde willen doen uitkomen voor den loteling die gebruik maakt van de dienst van eenen vrijgestelden mede-loteling voor het vervullen van zijnen militiepligt, ook dezen eene plaats had aangewezen in dit artikel. Nu hij dit niet heeft gedaan komt zooveel te meer in aanmerking om aan te nemen dat in art. 50 sub 7 plaatsvervanging terugwijst op vervanging volgens art. 65.

7°. dat het doen waarnemen van de dienst door eenen nummerverwisselaar niet is eene verwisseling van nummers onderling, maar wel het zich bij contract verzekeren of wel koopen van de dienst van eenen minderjarige, blijkt ten duidelijkste uit het voorschrift van art. 32 snb 4 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 (*Stbl.* 46), in gelijke termen gesteld als art. 31 sub 4 van dat besluit, daar toch in het tegengestelde geval het dienen van den loteling niet afhankelijk zou zijn gemaakt van de medewerking van den vader of den voogd, die moeten gedoogen dat de loteling bij aanwijzing voor de dienst, ook zijne dienst verrigt.

8°. Dat het niet voor vrijstelling als broederdienst doen rekenen, het doen waarnemen van de dienst door eenen loteling van dezelfde ligting, eene bevoorregting is van den loteling van eene vroegere ligting en voor den hoogeren leeftijd, wat de wetgever niet kan hebben gewild, en ook nergens te kennen geeft.

9°. Dat door de toepassing als sub 8 van de wet, de belangen van het rijk niet worden gebaat noch geschaad, maar wel worden geschaad de belangen van het gezin dat reeds de volgens de militiewet verschuldigde belasting heeft opgebragt en genoodzaakt wordt ten tweeden male die belasting op te brengen, en zulks wel ten bate van een gezin dat bij de loting nog belasting schuldig is. Dit komt voor een onregt te zijn, dat nimmer met den geest en de strekking van de wet is overeen te brengen. De wet toch regelt niet de verpligtingen van de dienstpligtige jongelingen individueel, maar wel in verband tot het gezin waarvan zij deel uitmaken, en treft dus in de eerste plaats het gezin.

Ged. Staten voeren daartegen aan dat eene vergelijking met art. 51 n°. 6, waar de plaatsvervanger en de nommerverwisselaar nevens elkander genoemd worden, duidelijk maakt dat in art. 50 onder n°. 7 de nommerverwisselaar onder het woord plaatsvervanger niet is begrepen; dat dit ook geheel overeenkomt met het stelsel der wet, daar lotelingen, die onderling van nummers verwisselen, in elkanders positie ten aanzien der militie treden, vermits de een zijne dienstpligtigheid verwisselt tegen den vrijdom van dienst van den ander, zooals blijkt uit art. 66 der wet; dat een loteling, die alzoo in het genot is gekomen van den vrijdom van dienst, die den anderen toekwam, daardoor niet kan geacht worden te dienen en bij gevolg geene vrijstelling kan geven aan een opvolgenden broeder, om welke reden het dan ook niet noodig was dit in art. 51 der wet uitdrakkelijk te vermelden.

Bij zijn adres aan Z. M. heeft appellant nog eene nadere memorie gevoegd, waarbij hij nader tracht te betoogen dat nommerverwisselaar en plaatsvervanger door den wetgever op ééne lijn zijn gesteld en het dus ook hetzelfde voordeel moet afwerpen voor het gezin of de vervanging op de eene of wel op de andere wijze heeft plaats gehad.

III. het beroep van *Mr. J. Klazing Schonegevel, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, waarbij is afgewezen zijne reclame tegen de loting voor de nationale militie in de gemeente Menaldumadeel.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

Op den 14 Februarij ll. hebben de tweelingbroeders Cornelis en Jacobus Schonegevel, voor de gemeente Menaldumadeel deelgenomen aan de loting voor de nationale militie. Deze tweelingbroeders zijn de 2e en 3e van een gezin van vier zonen, van welke de oudste Pieter in 1877 heeft geloot en eenen plaatsvervanger in dienst heeft en de 4e den militiepligtigen leeftijd nog niet heeft bereikt. Aan Cornelis Schonegevel is n°. 80, aan Jacobus Schonegevel n°. 5 te beurt gevallen. Deze lotelingen zijn overeengekomen dat degene die het laagste nummer trok, tot de dienst zou worden aangewezen. Ter zitting van den Militieraad in het 1e militiedistrict van Friesland heeft de voogd van de beide lotelingen, Mr. Johan Klazing Schonegevel, mededeeling

gedaan van deze overeenkomst en voorts voor beide vrijstelling gevraagd wegens broederdienst. De militieraad stelde Cornelis Schonegevel wegens broederdienst vrij en wees Jacobus Schonegevel aan voor de dienst. Deze beslissing werd met ongegrondverklaring van het daartegen door den voogd ingestelde beroep gehandhaafd bij besluit van Ged. Staten van Friesland van den 8 April 1881 n°. 33; en wel op grond, dat, daar de beide lotelingen behooren tot een gezin van vier zonen, slechts één hunner aanspraak heeft op vrijstelling wegens de dienst van den oudsten broeder; dat de bepaling van art. 49 al. 3 der wet niet strekt om eenige verandering te brengen in de regels omtrent vrijstelling wegens broederdienst met betrekking tot het getal zonen, waaruit het gezin bestaat, maar enkel om uit te maken, hoe die regel moet worden toegepast in die gevallen, waarin 2 of meer broeders gelijktijdig aanspraak hebben op de genoemde vrijstelling; dat bij gebreke van eene onderlinge overeenkomst die vrijstelling moet komen ten voordeele van hem, die het hoogste nummer heeft getrokken, en de andere broeder voor de dienst moet worden aangewezen; dat daarvan, wel is waar, het gevolg kan zijn, dat, zoo als *in casu*, de loteling wordt vrijgesteld, die, wegens het hooge nummer, hetwelk hij getrokken heeft, waarschijnlijk toch buiten de oproeping zou zijn gebleven; doch hierin geene onbillijkheid is gelegen, omdat het den lotelingen vrijstond onderling overeen te komen, dat de vrijstelling zoude komen ten voordeele van hem die het laagste nummer trok; dat het echter niet de bedoeling des wetgevers is, twee in hetzelfde jaar geboren broeders beide vrij te stellen, den eenen op grond van broederdienst, en den anderen omdat hij van beide het hoogste nummer trok; dat toch de bepaling van art. 52 der wet slechts dan van toepassing is, wanneer 2 of meer in hetzelfde jaar geboren broeders geene redenen van vrijstelling kunnen doen gelden en derhalve, zonder de te hunnen opzigte gemaakte gunstige uitzondering, allen voor de dienst zouden moeten worden aangewezen.

Van dit besluit van Ged. Staten is de voogd der lotelingen tempore utili in hooger beroep gekomen bij Z. M. den Koning. Hij verzoekt dat Jacobus Schonegevel, die anders dienstpligtig zoude zijn omdat hij het laagste nummer heeft getrokken, worde vrijgesteld, wegens de dienst door zijn broeder Pieter vervuld, en Cornelis worde vrijgesteld, omdat hij van de tweelingbroeders het hoogste nummer heeft getrokken.

De Commissaris des Konings in Friesland, ter zake gehoord, adviseert tot ongegrondverklaring van het beroep. Naar zijn oordeel hebben de lotelingen goedgevonden, niet bij overeenkomst af te wijken van art. 49 alinea 3 der wet, en is deze bepaling door Ged. Staten behoorlijk toegepast; hij beroept zich daarbij op het Kon. besluit van 15 Junij 1867 n°. 60.

Nadat deze zaak, bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Mei 1881 n°. 653, afd. M. S., na bekomen magtiging des Konings, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, heeft de appellant medegedeeld geene andere schrifturen te willen inleveren.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Negentiende Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 8 *Junij* 1881

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 16 Mei 1881 (*Stbl.* no 41), waarbij, *met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland dd.* 14/18 *December* 1880 *B*, no. 3541, *'s Konings goedkeuring niet wordt verleend aan de begrooting der gemeente Oud-Beijerland voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 123.)

(De *Staatscourant* van 28 Mei 1881 n°. 125, behelst dienaangaande het volgende rapport:

'sGravenhage, 13 Mei 1881.

Aan den Koning.

Eerbiedig wordt Uwer Majesteit hierbij weder aangeboden het mij om berigt en raad gezonden advies van den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, van 30 Maart 1881, no. 10, betreffende het verzoek van den Raad der gemeente Oud-Beijerland om voorziening tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland om de begrooting der gemeente voor 1881 niet goed te keuren.

De Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, heeft, naar aanleiding van dit verzoek, Uwer Majesteit een ontwerp-besluit aangeboden, luidende als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres van den Raad der gemeente Oud-Beijerland van den 8 Januari 1881, houdende voorziening in hooger beroep van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, van den 14/18 Dec. 1880, B, n°. 3541, 3e afd. GS, n°. 3, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting dier gemeente voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Maart 1881 n°. 10;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van

Overwegende: dat op de begrooting der gemeente Oud-Beijerland, zoo als die door den gemeenteraad is vastgesteld, onder de inkomsten voorkomt, hoofdstuk V, art. 3: Tijdelijk subsidie van het Rijk, volgens art. 49 der wet van den 17n Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127) voor de behoorlijke inrigting van het lager onderwijs *f* 1500;

dat Ged. Staten van Zuidholland, oordeelende dat de raming van deze inkomst op geenen enkelen redelijken grond steunt, om die reden hunne goedkeuring aan die begrooting hebben onthouden;

dat daarbij door genoemd collegie is overwogen, dat, terwijl in de begrooting voor 1880, met toepassing van art. 36 der toen vigerende wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103), ten laste van de gemeente bleef een bedrag van *f* 8911 in de uitgaven voor lager onderwijs, thans in de kosten van dien aard, zoo als die zijn verhoogd, volgens de sedert 1 November 1880 in werking zijnde wet op het lager onderwijs en met toepassing van art. 45 dezer wet, door de gemeente zou worden gedragen een bedrag van *f* 8697.70, dus f 213.30 minder dan in 1880; dat het cijfer van den hoofdelijken omslag voor 1881 is geraamd op *f* 7260, zijnde *f* 3500 minder dan ten vorigen jare, zoodat, indien de gemeenteraad niet hadde gerekend op een subsidie van *f* 1500, als boven omschreven, de hoofdelijke omslag toch nog *f* 2000 lager had kunnen zijn geraamd dan voor 1880;

Overwegende: dat de adressant zich door het besluit van Ged. Staten bezwaard acht, omdat hij aan Ons het verzoek had gedaan om een subsidie à *f* 1500 en daarop geene beschikking had ontvangen, omdat het mindere bedrag, waarop de hoofdelijke omslag voor 1881 kon worden gesteld, dan ten vorigen jare, was toe te schrijven aan een hoog overschot van eene vorige dienst, ter somma van *f* 4477.49½, hetwelk onder de inkomsten voor 1881 voorkomt, en omdat bij eene overeenkomst tusschen de gemeenten Oud-Beijerland en Nieuw-Beijerland, den 4n en 11 Dec. 1878 gesloten, het gemeenschappelijk gebruik van eene der openbare scholen van Oud-Beijerland is geregeld en het voortduren van die overeenkomst is afhankelijk gesteld van het genot van een subsidie van minstens *f* 1000 van het Rijk of de provincie of beiden voor de kosten van het lager onderwijs te Oud-Beijerland;

Overwegende: dat bij art. 49 der wet op het lager onderwijs aan Ons de beslissing is overgelaten, of eene gemeente, bij het genot van de vergoeding, vermeld in art. 45, onbillijk zou worden bezwaard met de uitgaven, tot eene behoorlijke inrigting van haar lager onderwijs vereischt;

dat Onze besluiten tot toekenning van subsidie, in dat buitengewone geval vereischt, met redenen omkleed en in de *Staatscourant* moeten zijn gepubliceerd;

Overwegende: dat bijgevolg zoodanig subsidie dan alleen onder de middelen tot dekking der uitgaven van eene gemeentebegrooting kan worden gerekend, wanneer het op de wettelijk voorgeschreven wijze is toegekend, maar dat het enkele verzoek, door eenen gemeenteraad aan Ons gedaan, aan dezen niet het regt geeft om de aangevraagde som als inkomst der gemeente aan te merken;

Overwegende: dat reeds hieruit volgt, dat Ged. Staten teregt hunne goedkeuring aan de begrooting der gemeente Oud-Beijerland voor 1881 hebben onthouden, en het onnoodig is, in een verder onderzoek van hunne bedenkingen tegen het verzoek om subsidie zelf te treden;

Gezien de wetten van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n⁰. 85) en 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n⁰. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 14/18 Dec. 1880, het beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Met de motieven van dit ontwerp-besluit kan ik mij niet vereenigen.

De afdeeling voor de geschillen van bestuur meent, dat een subsidie dan alleen, onder de middelen tot dekking der uitgaven van eene gemeentebegrooting kan worden gerekend, wanneer het op de wettelijk voorgeschreven wijze is toegekend, maar dat het enkele verzoek, door eenen gemeenteraad aan Uwe Majesteit gedaan, aan dezen niet het regt geeft om de aangevraagde som als inkomst der gemeente aan te merken.

Nu geeft een verzoek om subsidie aan de gemeente inderdaad geenerlei regt op dat subsidie, en er is derhalve geen grond om zoodanig subsidie, zoolang het niet is toegestaan, als eene *zekere* inkomst der gemeente te beschouwen.

Hier is echter de vraag deze, of een aangevraagd, maar nog niet verleend subsidie onder de *raming* van inkomsten mag worden opgenomen.

In strijd met het gevoelen van de afdeeling voor de geschillen van bestuur, meen ik, dat voor de beantwoording dier vraag alles aankomt op de omstandigheden van elk bijzonder geval. Eene raming veronderstelt mijns inziens niet, dat alle daarin begrepen posten *zekere* inkomsten of uitgaven aanduiden, maar alleen de waarschijnlijkheid dat men over die inkomsten zal kunnen beschikken en die uitgaven zal hebben te doen.

Wanneer een subsidie, waaromtrent nog niet is beslist of het zal worden verleend, op de gemeentebegrooting wordt gebragt, zijn Gedep. Staten bevoegd te onderzoeken of er redenen zijn om aan te nemen, dat het toegestaan dan wel geweigerd zal worden.

Onderzoek van den finantielen toestand der gemeente Oud-Beijerland heeft Ged. Staten van Zuidholland in dit bijzonder geval geleid tot de meening, dat de gemeente geen aanspraak kon doen gelden op het gevraagde subsidie, en derhalve ook geen reden had om het als eene waarschijnlijke inkomst der gemeente te beschouwen. Op

dezen grond hebben zij hunne goedkeuring aan de gemeentebegrooting voor 1881 onthouden.

Thans is krachtens Uwer Majesteits magtiging het verzoek om subsidie namens Hoogstdezelve afgewezen. Het is dus overbodig de beslissing, welke in hooger beroep omtrent de goedkeuring der gemeentebegrooting behoort genomen te worden, nader te bespreken. Die goedkeuring kan niet verleend worden, nu de waarschijnlijkheid dat op geen subsidie te rekenen viel, tot zekerheid is verheven.

Het behage Uwer Majesteit derhalve het besluit te nemen, hetwelk hierbij eerbiedig in ontwerp wordt overgelegd.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

(Staatsblad n°. 59). *BESLUIT van den* 16 *Mei* 1881, *waarbij, met handhaving van het besluit van Ged. Staten van* Zuidholland, *dd.* 14/18 *December* 1880, B, no. 3541, *'s Konings goedkeuring niet wordt verleend aan de begrooting der gemeente* Oud-Beijerland *voor* 1881.

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres van den Raad der gemeente Oud-Beijerland van den 8 Jan. 1881, houdende voorziening in hooger beroep van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van den 14/18 Dec. 1880, B, no. 3541, 3e afd., G. S., n°. 3, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting dier gemeente voor 1881;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Maart 1881, n°. 10;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 Mei 1881, n°. 1634, Afd. Binnenlandsch bestuur;

Overwegende: dat op de begrooting der gemeente Oud-Beijerland, zooals die door den gemeenteraad is vastgesteld, onder de inkomsten voorkomt, hoofdstuk V, art. 3: *tijdelijk subsidie van het Rijk volgens art.* 49 *der wet van den* 17 Aug. 1878 (Stbl. n°. 127) *voor de behoorlijke inrigting van het lager onderwijs f* 1500;

dat Ged. Staten van Zuidholland, oordeelende dat de raming van deze inkomst op geen enkelen redelijken grond steunt, om die reden hunne goedkeuring aan die begrooting hebben onthouden;

dat daarbij door genoemd collegie is overwogen, dat, terwijl in de begrooting voor 1880, met toepassing van art. 36 der toen vigerende wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103), ten laste van de gemeente bleef een bedrag van f 8911 in de uitgaven voor lager onderwijs, thans in de kosten van dien aard, zooals die zijn verhoogd volgens de sedert 1 November 1880 in werking zijnde wet op het lager onderwijs en met toepassing van art. 45 dezer wet, door de gemeente zou worden gedragen een bedrag van *f* 8697.70, dus *f* 213.30 minder dan in 1880;

dat het cijfer van den hoofdelijken omslag voor 1881 is geraamd op *f* 7260, zijnde *f* 3500 minder dan ten vorigen jare, zoodat, indien de gemeenteraad niet hadde ge-

rekend op een subsidie van *f* 1500, als boven omschreven, de hoofdelijke omslag toch nog *f* 2000 lager had kunnen zijn geraamd dan voor 1880;

Overwegende: dat de adressant zich door het besluit van Ged. Staten bezwaard acht, omdat hij aan Ons het verzoek had gedaan om een subsidie à *f* 1500 en daarop geene beschikking had ontvangen, omdat het mindere bedrag waarop de hoofdelijke omslag voor 1881 kon worden gesteld, dan ten vorigen jare, was toe te schrijven aan een hoog overschot van eene vorige dienst ter somma van *f* 4477.49½, hetwelk onder de inkomsten voor 1881 voorkomt; en omdat bij eene overeenkomst tusschen de gemeenten Oud-Beijerland en Nieuw-Beijerland, den 4n en 11n Dec. 1878 gesloten, het gemeenschappelijk gebruik van eene der openbare scholen van Oud-Beijerland is geregeld en het voortduren van die overeenkomst is afhankelijk gesteld van het genot van een subsidie van minstens *f* 1000 van het Rijk of de provincie of beiden voor de kosten van het lager onderwijs te Oud-Beijerland;

dat door adressant ook is aangevoerd, dat, al ware de zienswijze van Ged. Staten omtrent den finantielen toestand der gemeente juist, dit collegie daaruit nog geen regt kan ontleenen om de begrooting af te keuren, omdat de beschikking op het verzoek om subsidie niet aan hen, maar aan Ons toekomt;

Overwegende: dat dit laatste bezwaar niet gegrond is, aangezien het toestaan of weigeren van bedoeld subsidie niet afhankelijk is van de plaatsing daarvan op de gemeentebegrooting;

dat Ged. Staten volkomen bevoegd waren aan de begrooting hunne goedkeuring te onthouden, op grond dat geen reden bestond om te verwachten dat het subsidie zou worden toegestaan;

Overwegende: dat het bedoeld verzoek om subsidie thans is afgewezen en de begrooting van Oud-Beijerland dus vooralsnog niet goedgekeurd kan worden;

Gezien de wetten van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85), en 17 Aug. 1878 (*St.* n°. 127), en art. 40 der wet van 21 Dec. 1861 (*St.* n°. 129);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland, van 14/18 Dec. 1880, Onze goedkeuring aan de begrooting der gemeente Oud-Beijerland voor 1881 niet te verleenen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* en tegelijk met het rapport van Onzen genoemden Minister in de *Staatscourant* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 16 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Uitgegeven den *acht en twintigsten* Mei 1881.
De Minister van Justitie,
A. E. J. MODDERMAN.

2°. van 18 Mei 1881, n°. 19, houdende beschikking op het *beroep van het polderbestuur van IJzendoorn, van een besluit van Gedep. Staten van Gelderland van* 14 *Dec.* 1880 *n°.* 113, *houdende vaststelling eener wijziging in den ligger B der wegen en voetpaden in de gemeente IJzendoorn.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 173.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van het Polderbestuur van IJzendoorn van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van 14 Dec. 1880, n°. 113, houdende vaststelling eener wijziging in den ligger B der wegen en voetpaden in de gemeente IJzendoorn;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 April 1881, n° 27

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 13 Mei 1881, n°. 5, Afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat op den ligger B der straten, stegen, wegen en voetpaden in de gemeente IJzendoorn, zooals die door Burgemeester en Wethouders was opgemaakt den 10 April 1858, onder n°. 9 voorkwam de Molensteeg ter breedte van 15 M

dat, daar die opgave met den werkelijken toestand niet overeenkwam, zijnde die breedte op enkele gedeelten slechts 14 M., op andere zelfs tot 23 M. toe, Burgem. en Weth. het wenschelijk oordeelden eene wijziging van den ligger op dat punt aan Ged. Staten voor te stellen en alstoen tevens, krachtens art. 19 van het Provinciaal Reglement op de wegen, voetpaden enz., goedgekeurd bij Ons besluit van 8 Dec. 1857, n°. 60, de breedte van dien weg op 12 M. bepaalden;

dat Gedeputeerde Staten bij besluit van 14 Dec. 1880 n°. 113 den ligger aldus gewijzigd vaststelden, dat daarop de Molensteeg werd omschreven als hebbende een breedte van 12 M.;

dat het Polderbestuur van IJzendoorn, van dit besluit bij Ons in beroep komende, aanvoert, dat Burg. en Wethouders onbevoegd waren de breedte van den weg te beperken en zoodanige beperking in strijd is met het algemeen belang, alsmede dat de Molensteeg eigenlijk op den ligger A der wegen van de gemeente IJzendoorn zou behooren voor te komen;

Overwegende: dat art. 19 van bovenbedoeld Provinciaal Reglement voorschrijft, dat de bepaling der breedte van de straten, stegen, wegen en voetpaden in den ligger B vermeld, door de gemeentebesturen geschiedt;

dat derhalve krachtens dit voorschrift Burg. en Weth. volkomen bevoegd waren de breedte van de Molensteeg vast te stellen;

dat bij de bepaling dier breedte krachtens art. 20 van meergenoemd Reglement de algemeene belangen in verband met plaatselijke behoeften en omstandigheden in aanmerking moeten genomen worden;

dat met het oog op het goede onderhoud van eenen weg het wenschelijk is dat hij eene regelmatige breedte hebbe;

dat in eene landelijke gemeente als IJzendoorn voor eenen landweg, zooals de Molensteeg, eene breedte van 12 M. allezins voldoende kan geacht worden;

dat derhalve tegen de wijziging van den ligger, zooals die door Ged. Staten is vastgesteld, geen gegrond bezwaar is in te brengen;

Overwegende: dat de aanmerking van het appelleerend Polderbestuur, als zoude de Molensteeg op den ligger A behooren voor te komen, in deze geen punt van onderzoek kan uitmaken, omdat het geschil alleen de breedte, waarop de weg in den ligger B bepaald is, betreft;

Gezien het Provinciaal Reglement op de wegen, voetpaden, straten en stegen in de provincie Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 8 Dec. 1857 n°. 60;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Gelderland het daartegen door het Polderbestuur van IJzendoorn ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 18 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

3°. van 28 Mei 1881, n°. 30, houdende beschikking op *het beroep van den gemeenteraad van Bolsward, van een besluit van Gedep. Staten van Friesland van* 20 *Januarij* 1881 n°. 43, *betrekkelijk de aan de onderwijzers toe te kennen vergoeding voor huishuur.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 210).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Bolsward van een besluit van Ged. Staten van Friesland van 20 Jan. 1881 n°. 43, betrekkelijk de aan de onderwijzers toe te kennen vergoeding voor huishuur;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Mei 1881 n°. 29;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 24 Mei 1881 n°. 1766, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat Ged. Staten van Friesland bij bovengenoemd besluit, krachtens art. 26, 5e lid, der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), het bedrag der billijke vergoeding voor huishuur hebben bepaald op *f* 250 's jaars voor ieder van de hoofden der openbare scholen in de gemeente Bolsward;

dat de gemeenteraad, van dit besluit bij Ons voorziening vragende, aanvoert, dat, aangezien de jaarwedden op een zeer hoog bedrag zijn vastgesteld, eene som van *f* 200 voor vergoeding van huishuur allezins voldoende is te beschouwen, te meer omdat in art. 26 voormeld volstrekt geen spraak is van eene algeheele vergoeding van huishuur en de voorgeschreven vergoeding alzoo eerder als tegemoetkoming dan als eene volledige schadeloosstelling moet worden aangemerkt;

Overwegende: dat de vergoeding voor huishuur aan de onderwijzers toe te leggen niet berekend moet worden in verband met hunne meerdere of mindere bezoldiging, maar uitsluitend met hetgeen gevorderd wordt om hun het gemis van vrije woning te vergoeden;

dat hun derhalve eene som moet worden toegekend voldoende om onder de bestaande plaatselijke omstandigheden eene geschikte woning te kunnen huren;

dat blijkens berigten van het schooltoezigt te Bolsward en andere overgelegde verklaringen voor *f* 200 geene woning is te huren, die geacht kan worden voor het hoofd eener school voldoende te zijn;

dat onder deze omstandigheden het door Ged. Staten vastgesteld bedrag niet als overdreven is te beschouwen;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Friesland van 20 Januarij ll. het daartegen door den Gemeenteraad van Bolsward ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 28 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

4o. van 29 Mei 1881, n⁰. 15, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *G. van Zijtveld, van eene uitspraak van Ged. Staten van Utrecht van* 10 *Maart* 1881, *bij welke de loting op* 15 *Febr.* 1881 *gehouden voor de zamengevoegde gemeenten Loenen, Loenersloot en Ruwiel gedeeltelijk is vernietigd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 216.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, bij Ons ingesteld door G. van Zijtveld van eene uitspraak van Ged. Staten van Utrecht van 10 Maart 1881, bij welke de loting, op 15 Febr. 1881 gehouden voor de zamengevoegde gemeenten Loenen, Loenersloot en Ruwiel, gedeeltelijk is vernietigd;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Mei 1881, n⁰. 36;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 24 Mei 1881, n⁰. 728, afd. militie en schutterijen;

Overwegende: dat de loting op 15 Febr. 1881 gehouden voor de krachtens art. 3, 2e lid, der wet op de nationale militie, bij besluit van Ged. Staten van Utrecht van 13 Jan. 1881 n⁰. 52 voor de ligting van 1881 zamengevoegde gemeenten Loenen, Loenersloot en Ruwiel, ten gevolge van een daartegen ingebragt bezwaar, door Ged. Staten is vernietigd, voor zooveel daarbij lotingsnummers zijn te beurt gevallen of toegekend aan de ingeschrevenen van Loenersloot en Ruwiel, op grond dat bij die loting eene onregelmatigheid is begaan, welke op den uitslag van invloed heeft kunnen zijn, doordien in strijd met art. 11 van Ons besluit van 8 Mei 1862 (*Stbl.* n⁰. 46), de ingeschrevenen van Ruwiel geloot hebben, onmiddellijk na die van Loenen en dus vóór die van Loenersloot, in weerwil volgens de officiele uitkomsten der laatste openbare volkstelling de bevolking van Loenersloot grooter was dan die van Ruwiel;

dat van deze uitspraak bij Ons beroep is ingesteld door G. van Zijtveld, vader van een ingeschrevene te Ruwiel, die op één na het hoogste nummer trok, welke appellant verzoekt handhaving der loting, of subsidiair vernietiging van de geheele loting op grond:

1⁰. dat het cijfer door de volkstelling aangewezen, waarbij blijkens het Koninklijk besluit van 20 Julij 1879 (*Stbl.* n⁰. 144) op den voorgrond staat het begrip van werkelijk verblijf, niet als maatstaf kan dienen voor de toepassing van art. 11 van het Kon. besl. van 8 Mei 1862, omdat volgens art. 16 en art. 3 der Militiewet de inschrijving en het aandeel van elke gemeente in de ligting geregeld worden naar de burgerregtelijke woonplaats, zijnde voor minderjarigen de woonplaats van ouders of voogden, zoodat bij de plaats gehad hebbende loting teregt is gevolgd het bevolkings-

cijfer, blijkende uit de gehouden bevolkingsregisters, hetwelk volgens het verslag van den toestand der provincie Utrecht over 1879 en het Provinciaal blad dier provincie 1830 nº. 36, op 31 December 1879 bedroeg voor Ruwiel 496 en voor Loenersloot 493 zielen;

2°. dat naar alinea 2 van art. 30 der Militiewet, gemeenten die krachtens de slotbepaling van art. 3 zijn zamengevoegd, voor ééne gemeente worden gehouden; dat derhalve de alphabetische orde, volgens art. 33 bij de loting in acht te nemen, voor de ingeschrevenen van zamengevoegde gemeenten, die te zamen voor ééne gemeente moeten gehouden worden, hierin moet bestaan, dat zij niet in zoovele groepen, als er zamengevoegde gemeenten zijn, alphabetisch worden opgeroepen, maar *allen*, alsof zij uit ééne gemeente zijn, naar ééne alphabetische lijst, en dat dit duidelijk voorschrift der wet door art. 11 van het Koninklijk besluit van 8 Mei 1862 niet kon worden ter zijde gesteld;

Overwegende: dat art. 11 van Ons genoemd besluit aan den militie-commissaris opdraagt om elken ingeschrevene op te roepen naar de volgorde, waarin hij voorkomt op de alphabetische naamlijst, en bij „zamenvoeging van gemeenten", den regel stelt, dat begonnen moet worden met de alphabetische naamlijst „der meest bevolkte van de zamengevoegde gemeenten"; dat deze bepaling medebrengt dat in geval van zamenvoeging van meer dan twee gemeenten, telkens wanneer de naamlijst van eene dier gemeenten is afgeloopen, weder met die der meest bevolkte van de overblijvende gemeenten moet worden begonnen, waarvan het gevolg wordt dat altijd met de minst bevolkte gemeente wordt geëindigd;

dat volgens art. 3, 2e lid, der Gemeentewet de bevolking eener gemeente geacht wordt te bestaan uit het door de laatste openbare volkstelling daarin aangewezen getal inwoners; dat de laatste aan de loting van 1881 voorafgegane volkstelling is geweest die, welke ingevolge Ons besluit van 20 Julij 1879 (*Stbl.* nº. 144) heeft plaats gehad ter aanwijzing der bevolking te middernacht tusschen 31 Dec. 1879 en 1 Jan. 1880, van welke de uitkomsten, voor zooveel de provincie Utrecht betreft, zijn opgenomen in de *Ned. Staatscourant* van 13 Nov. 1880 nº. 269 (officieel gedeelte), alsmede door Onzen Commissaris in die provincie zijn medegedeeld bij besluit van 18 Nov. 1880 in het *Prov. Blad* nº. 98;

dat derhalve de door deze volkstelling aangewezen cijfers bij de loting tot leiddraad hadden moeten strekken, en niet, zooals heeft plaats gehad, die medegedeeld in nº. 36 van bedoeld *Prov. Blad*, behelzende de eindcijfers van „een staat van den loop der bevolking", die getrokken wordt uit de bevolkingsregisters;

dat de bewering van appellant, dat in dezen de laatstbedoelde cijfers, en niet die der volkstelling, van welke het werkelijk verblijf de grondslag is, moesten worden gevolgd, daarom alléén reeds ongegrond is, omdat sedert 1 Dec. 1861, krachtens Ons besluit van 3 Nov. 1861 (*Stbl.* nº. 94) *ook* de bevolkingsregisters degenen aanwijzen die in de gemeente *werkelijke* woonplaats hebben, zoodat dan ook volgens art. 12 van Ons besluit van 20 Julij 1879 (*Stbl.* nº. 144), in gelijken zin als voor de voorgaande volkstelling bij art. 20 van Ons besluit van 9 Junij 1869 (*Stbl.* no. 103) was voorgeschreven, na afloop der telling, met de daarbij verkregen opgaven de bevolkingsregisters in overeenstemming moesten gebragt worden;

dat volgens de uitkomsten der laatste volkstelling de bevolking van Loenen bedroeg 1242, van Loenersloot 469 en van Ruwiel 455 zielen, en mitsdien overeenkomstig art. 11 van Ons besluit van 8 Mei 1842 (*Stbl.* n°. 46) bij de loting Loenersloot aan Ruwiel had behooren vooraf te gaan;

dat derhalve eene onregelmatigheid is begaan, welke van invloed heeft kunnen zijn op den uitslag der loting voor al de ingeschrevenen van Loenersloot en Ruwiel, in 't bijzonder voor den loteling G. den Hertog uit Loenersloot, wiens vader bezwaren bij Ged. Staten heeft ingebragt daar drie hoogere nummers, dan het door hem getrokkene, toen reeds door ingeschrevenen uit Ruwiel getrokken waren;

dat die onregelmatigheid echter geen invloed heeft kunnen oefenen op het eerste gedeelte der loting, betreffende de ingeschrevenen uit Loenen, en er ook overigens geen grond is gevonden voor vernietiging van de geheele loting, die door den appellant subsidiair is verzocht, daar naar zijne bewering het loten volgens drie alphabetische naamlijsten, in plaate van volgens ééne lijst van al de ingeschrevenen uit de drie gemeenten, in strijd zou zijn met de wet op de nationale militie;

dat in art. 33 dier wet wel bepaald wordt, dat de ingeschrevenen "in alphabetische orde" moeten worden opgeroepen, maar uit het verband met het derde hoofdstuk der wet en met het bijna onmiddellijk voorafgaande art. 31, het voorschrift bevattende, dat bij de loting, behalve de inschrijvingsregisters, ook de "alphabetische naamlijsten van al de gemeenten, waarvoor wordt geloot", moeten voorhanden zijn, onmiskenbaar volgt, dat voor de oproeping bij de loting de "alphabetische orde" alléén die is, welke gevonden wordt in de wettig tot stand gekomen alphabetische naamlijst;

dat de militiewet geene andere alphabetische aaamlijst kent dan die ingevolge art. 26, 1e lid, in iedere gemeente vóór den 7 Januarij van elk jaar uit het inschrijvingsregister moet zijn opgemaakt en met inachtneming der verdere voorschriften van genoemd wetsartikel, definitief tot stand komt, en dat alzoo eene alphabetische lijst van meerdere gemeenten, ook dan als zij voor de loting worden zamengevoegd, in strijd zoude zijn met art. 26, en mitsdien, in verband met deze bepaling, het 2e lid van art. 30 niet de strekking kan hebben, om alle ingeschrevenen van zamengevoegde gemeenten, door elkander, alphabetisch ter loting op te roepen, maar wel, gelijk trouwens voor Loenen, Loenersloot en Ruwiel plaats vond, om voor de zamengevoegde gemeenten, alsof zij ééne gemeente uitmaken, bij de loting eene reeks van zooveel lotingsnummers gezamelijk in de bus te doen, als er ingeschrevenen zijn in al de zamengevoegde gemeenten;

Overwegende dat Ged. Staten van Utrecht derhalve teregt de loting hebben vernietigd, voor zooveel betreft de ingeschrevenen uit Loenersloot en Ruwiel;

Gezien de wet betrekkelijk de nationale militie van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Utrecht van 10 Maart 1881 n°. 46, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit,

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 29 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
Ref.

5°. van 29 Mei 1881 n°. 16, houdende beschikking op *het beroep van E. Pauwe te Utrecht, van een besluit van den Burgemeester van Amersfoort, van 4 Januarij* 1881, *waarbij haar vergunning is geweigerd tot opgraving van een lijk.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 220.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van E. Pauwe, te Utrecht, van een besluit van den Burgemeester van Amersfoort van 4 Jan. 1881, waarbij haar vergunning is geweigerd voor de opgraving van een lijk;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Mei 1881, n°. 37;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 25 Mei 1881, n°. 2344, Afdeeling Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat Elisabeth Pauwe, dienstbode te Utrecht, aan den burgemeester van Amersfoort heeft verzocht het stoffelijk overschot harer moeder, dat den 23 Aug. 1880 werd ter ruste gelegd op de algemeene begraafplaats te Amersfoort, te mogen overbrengen naar een eigen graf, dat zij zich voorstelt aan te koopen; dat de burgemeester dat verlof weigerde, op grond dat na de ter aarde bestelling van het lijk der moeder van requestrante in hetzelfde graf boven het lijk harer moeder een ander lijk is begraven en dus aan het verzoek geen gevolg zou kunnen worden gegeven zonder opgraving van het laatstgemelde lijk;

dat adressante, van deze beschikking bij Ons in beroep komende, verzoekt, dat haar de bedoelde vergunning alsnog moge worden verleend;

Overwegende: dat het lijk van vrouw Pauwe is bijgezet in een graf, bestemd voor drie lijken in kisten, boven elkander geplaatst, en daarin de middelste ruimte inneemt, terwijl in de bovenste ruimte op 25 Aug. ll. is geplaatst het lijk van de huisvrouw van Arie van Aaltveer, boomkweeker te Amersfoort;

dat het niet mogelijk is het gevraagde verlof te verleenen, zonder dat ten gevolge daarvan laatstgemeld lijk moet opgegraven worden, terwijl genoemde Arie van Aalt-

veer in eene memorie, bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, ingediend, uitdrukkelijk tegen dergelijke opgraving van het lijk zijner echtgenoote opkomt;

dat onder deze omstandigheden de burgemeester van Amersfoort teregt de gevraagde vergunning heeft geweigerd;

dat het derhalve, vermits er geene termen zijn om aan het gedane verzoek te voldoen, onnoodig is te onderzoeken, of dat verlof, indien daartegen geen bezwaar bestond, verleend zou kunnen worden, nu het wordt gevraagd niet door den nog in leven zijnden echtgenoot der overledene of door alle hare kinderen gezamelijk, maar uitsluitend door één enkel dezer, buiten voorkennis der overigen;

Gezien de wet van 10 April 1869 (*Staatsblad* n°. 65);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van den burgemeester van Amersfoort van 4 Jan. 1881, het daartegen door adressante ingesteld beroep te verklaren ongegrond;

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 29 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van den *gemeenteraad van Wijmbritseradeel, van een besluit van Gedeputeerde Staten van Friesland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot tijdelijke opheffing der openbare lagere school te Westhem.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Den 30n October 1880 besloot de Raad der gemeente Wijmbritseradeel, na raadpleging van de plaatselijke schoolcommissie, tot tijdelijke opheffing van de openbare lagere school te Westhem,

Nadat Ged. Staten van Friesland daarover het gevoelen hadden ingewonnen van den schoolopziener in het district Heerenveen, namen zij bij resolutie van 26 Nov. 1880 n°. 18 voorschreven raadsbesluit voor mededeeling aan, op grond dat dit besluit, genomen op den voorlaatsten dag, voorafgaande aan het in werking treden der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) tot regeling van het lager onderwijs, ten hoogste twee dagen wettelijk gevolg had kunnen hebben, daar toch volgens art. 18 in verband met art. 16 dier wet, een nieuw principieel raadsbesluit, aan Ged. Staten mede te

deelen werd gevorderd, betreffende het getal der scholen en Ged. Staten, indien zij dat getal onvoldoende achten, den Inspecteur gehoord, vermeerdering kunnen bevelen, en alzoo, zoodra dat raadsbesluit bij hen zou zijn ingekomen, eerst de tijd dáár is, om te overwegen, of al dan niet vermeerdering van het getal scholen moet worden bevolen, verklarende Ged. Staten intusschen zich ongepraejudicieerd in hun oordeel daarover, "inzonderheid", aldus luidt hunne resolutie, "indien de gemeenteraad van Wijmbritseradeel volhardt bij zijne bedenkelijke zucht om het getal openbare lagere scholen stelselmatig in te krimpen, in strijd met het grondwettig voorschrift, dat overal van overheidswege voldoend lager onderwijs wordt gegeven."

De onderstelling, van welke Ged. Staten waren uitgegaan, dat in ieder geval een nieuw organiek raadsbesluit door de nieuwe wet werd gevorderd tot regeling van het getal scholen, kwam te vervallen, ten gevolge van eene missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 16 Dec. 1880, Lett. P, afd. Onderwijs, houdende dat zoodanig organiek besluit niet per se wordt vereischt, maar alleen dan, als het, vroeger onder de vorige wet genomen, niet met de nieuwe wet in overeenstemming is, doch dat, wordt het vroeger bepaalde aantal scholen *verminderd*, daarop, volgens letter *b* van art. 19 der wet, de goedkeuring van Ged. Staten wordt gevorderd. Naar aanleiding daarvan, kwamen Ged. Staten op de zaak terug bij hun besluit van 13 Jan. 1881 n°. 54, 3e afdeeling. Zij overwogen daarbij, dat indien, gelijk uit 's Ministers missive bleek, op eene vermindering van het getal scholen hunne goedkeuring wordt vereischt, volgens letter *b* van art. 19, dit dan evenzeer het geval is, volgens letter *d* dier bepaling, op een besluit tot sluiting eener school of tot schorsing van het onderwijs aan eene school; dat het besluit van den Raad van Wijmbritseradeel tot *tijdelijke* opheffing der school te Westhem inderdaad strekt tot sluiting dier school of tot schorsing van het onderwijs aan die school, en wel tot schorsing voor een onbepaalden tijd; dat Ged. Staten bevoegd zijn, aan dusdanige voor onbepaalden tijd toegepaste schorsing een einde te maken; dat in het dorp Westhem de gelegenheid tot het ontvangen van openbaar lager onderwijs noodwendig moet worden heropend; dat immers opvolgelijk de openbare lagere scholen te Oosthem en Abbega werden opgeheven, zoodat in een vrij belangrijk gedeelte der gemeente Wijmbritseradeel, op 31 Dec. 1879 eene bevolking tellende van 1380 zielen, de zorg voor voldoend lager onderwijs geheel aan de kerkelijke gezindte-scholen werd overgelaten; dat het allen schijn heeft, alsof het gemeentebestuur het bijzonder onderwijs ten koste van het openbaar wenscht te begunstigen, daar althans in dit geval de Raad aldus handelt ingevolge het advies der plaatselijke schoolcommissie, hetwelk wel bezien niets anders is dan het resultaat van een met eene vooraf bepaalde bedoeling gehouden overleg tusschen vijf leden dier commissie en den predikant der Hervormde gemeente Wolsum en Westhem en den Roomsch Catholieken pastoor te Blaauwhuis, wier rollen zóó worden verdeeld, dat ieder onder zijne geloofsgenooten zijn best zal doen om de kinderen aan de openbare school te onttrekken en te doen overgaan. hetzij naar de Christelijke school te Abbega, hetzij naar de R. C. school te Blaauwhuis; dat alzoo alle kunstmiddelen zijn aangewend om het getal kinderen, die de openbare school te Westhem bezochten, tot een minimum terug te brengen, in weerwil waarvan echter de schoolcommissie op 7 Oct. 1880 daar nog 18 aantrof; dat de gegevene voorstelling, alsof dit cijfer normaal zou

zijn, in strijd is met de bevinding van den schoolopziener in het vroegere achtste district van Friesland, die, bij zijn laatste bezoek op 21 Julij 1880, 25 kinderen in de school aantrof, terwijl volgens een nominatieven staat, van het gemeentebestuur van Wijmbritseradeel afkomstig, het getal kinderen van 5—12 jaar te Westhem 105 bedraagt, de onderwijzersbetrekking waargenomen werd door het vroegere hoofd dier school, naar Wolsum verplaatst, en het onderwijs van een telkens heen en weer trekkenden onderwijzer uit den aard der zaak niet geschikt is om leerlingen te trekken; dat voorts de gemeenteraad van Wijmbritseradeel, erkennende dat *in gewone omstandigheden* zelfs een getal van 18 leerlingen het voortbestaan der school zou wettigen, zich echter beroept op *toevallige* omstandigheden, daarin bestaande dat geen dier kinderen boven de 8 jaar oud is en zij vermoedelijk allen eerlang naar de genoemde bijzondere scholen zullen verhuizen; dat evenwel die toevallige omstandigheden, deels door kunstmiddelen zijn verkregen, deels te wijten zijn aan den abnormalen toestand, waarin het onderwijs te Westhem sints lang verkeerde, en het te voorzien is, dat het aantal kinderen, bij eene goede inrigting van dat onderwijs wel zal klimmen en ook kinderen van boven de 8 jaar daarvan zullen gebruik maken; en eindelijk dat de gemeenteraad zelf gevoelt, dat de in het dorp Westhem aanwezige toestand onmogelijk kan voortduren, daar hij op de gemeentebegrooting voor 1881 eene jaarwedde voor den onderwijzer te Westhem heeft uitgetrokken.

Deze overwegingen leidden Ged. Staten om in hunne vermelde resolutie van 13 Jan. ll. te besluiten tot niet goedkeuring van het besluit van den Raad der gemeente Wijmbritseradeel van 30 Oct. 1880 n°. 760, betreffende de tijdelijke opheffing der openbare lagere school te Westhem, en verder, onder meer, tot de bepaling dat de schorsing van het onderwijs aan die school eindigt op den eersten Februarij 1881.

Toen Burg. en Weth. daarop, bij een brief van 3 Febr., verzochten, dat door Ged. Staten voor het tegenwoordige niet zou worden aangedrongen op de uitvoering van hunne resolutie van 13 Januarij, hebben Ged. Staten op 11 Febr. ll. besloten, den gestelden termijn van 1 Februarij met 6 weken te verlengen en alzoo nader vast te stellen op den vijftienden Maart dezes jaars.

De Raad meende intusschen in het besluit van Ged. Staten niet te mogen berusten. Bij adres, gedagteekend 28 Febr. ll., op 11 Maart ll. bij het Kabinet des Konings ingekomen, verzoekt hij van Zijne Majesteit de vernietiging van hetgeen door Ged. Staten werd besloten en handhaving van 's Raads besluit van 30 Oct. ll. tot tijdelijke opheffing der school te Westhem. De Raad vermeldt in zijn adres, dat hij tot die opheffing geleid werd door de volgende omstandigheden:

dat de school, door verplaatsing des hoofdonderwijzers naar Wolsum, vacant was sedert 1 Aug. 1880, terwijl inmiddels in de voorloopige waarneming naar behooren werd voorzien; dat het getal leerlingen tijdens de waarneming nog wel 18 bedroeg, een getal waarvoor in gewone omstandigheden de school zou blijven bestaan, doch dat die leerlingen allen beneden 8 jaar waren en vervolgens naar de bijzondere Roomsch Catholieke school gingen, zoodat sommige ouders die school alleen nog als bewaarschool voor jonge kinderen gebruiken, terwijl bij schoolbezoek aan de Schoolcommissie was verklaard, dat vervolgens al de leerlingen deels naar de bijzondere R. C. school, deels naar de Christelijke school te Abbega, zouden gaan, en dat ook de School-

commissie de openbare school te Westhem overtollig achtte, blijkens haar bij 't adres in afschrift overgelegd rapport.

Dit rapport, gedagteekend Goënga 7 Oct. 1880 en onderteekend door vijf personen zich noemende leden der plaatselijke schooloommissie, begint met de mededeeling, dat zij dat rapport uitbrengen als „aangezocht zijnde door Uwen Raad, om zich in commissie te begeven naar de openbare school te Westhem, ten einde te onderzoeken of er aanleiding mocht zijn tot het op nieuw benoemen van een hoofdonderwijzer aan genoemde school in plaats van den naar Wolsum vertrokken onderwijzer, dan wel of genoemde school, althans tijdelijk, opgeheven zou kunnen worden.” Het rapport bevat voorts het berigt, dat zij op 7 Oct. ll. zich hebben begeven:

eerst naar Wolsum, waar zij van den onderwijzer vernamen, dat te Westhem school gingen 18 kinderen, 16 van Roomsch-Catholieke, 2 van Protestantsche ouders, waarvan geen enkel boven den leeftijd van 8 jaren;

vervolgens naar den predikant dier gemeente, die hun verzekerde, dat de protestantsche ouders hunne bedoelde twee kinderen even gaarne naar de Christelijke school te Abbenga zouden zenden, waartoe de predikant hen zou aansporen, dit in de volgende week te doen;

daarna naar den pastoor te Blaauwhuis, die hun een gastvrij onthaal had bezorgd en voorts medegedeeld, dat naar zijn oordeel de geheele stichting der school te Westhem eene overbodige zaak is geweest; dat het bezoek dier school nog meerendeels 't gevolg was van tijdelijke oneenigheden tusschen sommige der ouders en den onderwijzer te Blaauwhuis, daar hij zijne gemeenteleden vrij liet in de keuze der school, maar dit niet langer duurde dan hij dit verkoos, wijl zijn woord voldoende was om de kinderen voor goed te Blaauwhuis te laten; dat de kinderen der Catholieken ook nooit langer op de school te Westhem gaan dan tot hun 7e of 8e jaar, wijl zij dan ook godsdienstonderwijs bij hem ontvangen en de ouders ze daarom en ook omdat, volgens hem, kerk en school bij elkaar behooren, naar de school te Blaauwhuis terugzenden, en dat hij de verzekering gaf, dat geen der Catholieke ouders ooit eenig bezwaar zou inbrengen tegen de opheffing der school te Westhem, welke opheffing hij ook eene zeer gewenschte, immers voor het belang der gemeente, nuttige zaak bleef achten. En

eindelijk hadden de leden der schoolcommissie zich nog begeven naar verscheidene ouders, Catholieke en Protestantsche, die schoolgaande kinderen hebben of in de eerstvolgende jaren zullen hebben, welke ouders allen verklaarden zich aanstonds te zullen neerleggen bij de opheffing der school te Westhem, of wel zich daarmede zeer ingenomen betoonden.

De plaatselijke schoolcommissie acht, volgens het slot van haar rapport, de aanstelling van een hoofdonderwijzer voor de openbare school te Westhem dan ook bepaald overbodig en adviseerde „tot opheffing, althans tijdelijk, van genoemde school.”

Behalve deze omstandigheden, die den Gemeenteraad aanleiding gaven tot het besluit van 30 Oct. ll., voert de Raad in zijn aan den Koning ingediend adres, tot ondersteuning van zijn verzoek, de volgende gronden aan:

1°. dat er geene reden bestaat tot de vervulling der vacature, omdat geen enkel der ingezetenen dat verlangt;

2°. dat meer dan waarschijnlijk ook niemand daarom vragen zal, daar alle kinderen van Westhem thans onderwijs genieten op de scholen, waarheen ze bij voorkeur door de ouders worden gezonden en waartoe de ligging en de plaatselijke gesteldheid van het dorp volkomen de gelegenheid aanbiedt;

3°. dat derhalve, ingeval van vervulling der vacature, het te voorzien is dat geene leerlingen de openbare school zullen bezoeken, en de Raad het niet kan verantwoorden aan een onderwijzer eene jaarwedde uit te keeren, zonder de zekerheid dat deze daarvoor eenige diensten zal bewijzen, terwijl ook de financiele bezwaren, die de gemeente drukken, zoodanige uitkeering niet kunnen regtvaardigen.

Op het adres, waarbij de gemeenteraad in beroep komt bij den Koning, zijn Ged. Staten van Friesland gehoord. Bij hun berigt leggen zij over het indertijd door hen ingewonnen advies van den schoolopziener in het district Heerenveen. Behalve hetgeen daaruit werd overgenomen in de resolutie van Ged. Staten van 13 Jan., hiervoor reeds medegedeeld, wijst de schoolopziener er op, dat van de drie aaneen liggende dorpen, Oosthem, Abbega en Westhem, de openbare scholen in de beide eerstgenoemde reeds vroeger werden opgeheven; dat het onderzoek der plaatselijke schoolcommissie, op zich zelf geheel onvoldoende, ook buitendien onvolledig en onjuist is, omdat de commissie haar belangstellend onderzoek niet tot de bevolking van Abbega had uitgestrekt; dat het echter de toeleg schijnt, om in de gemeente Wijmbritseradeel het openbaar onderwijs geleidelijk te verdringen, daar de scholen voor dat onderwijs te Oosthem en Abbega reeds zijn verdwenen, Westhem door den Raad tijdelijk wordt opgeheven, omtrent Hommerts, waar de betrekking van onderwijzer vacant is, aan hem schoolopziener op zijn aandrang tot spoedige vervulling der vacature, door B. en W. was geantwoord, dat bij den Raad een onderzoek aanhangig is, in hoeverre ook die school kan worden opgeheven, terwijl ten aanzien van de openbare school te Gaastmeer, wier onderwijzer eervol ontslagen en gepensioneerd is, door hem werd vernomen, dat deze school ook met opheffing wordt bedreigd. De schoolopziener berekent, dat in de drie aaneen liggende, als 't ware één geheel uitmakende dorpen, daar Oosthem met Abbega ineenloopende, omstreeks 3400 meter of minder van Westhem ligt, 274 kinderen zullen zijn, voor welke — wordt de school te Westhem opgeheven — van overheidswege de gelegenheid ontbreken zal om lager onderwijs te ontvangen. Ten slotte beantwoordt de schoolopziener de vraag, of eene *tijdelijke* opheffing bij de wet s toegelaten, ontkennend, omdat de Raad van de gemaakte bepaling van het getal scholen, als zijnde een fixum, niet mag afwijken, in geen geval *tijdelijk*, zoolang die bepaling niet op wettige wijze is veranderd.

Met verwijzing naar dit advies van den Schoolopziener, doen Ged. Staten in hun ambtsberigt opmerken, dat de *tijdelijke opheffing* eener school ten hoogste gelijk kan staan met „sluiting eener school of schorsing van het onderwijs aan eene school," die uit den aard der zaak een tijdelijk karakter draagt, daar ze anders eene *vermindering van het getal scholen* wordt, tot hoedanige vermindering de raad van Wijmbritseradeel niet heeft besloten. Had de Raad — zoo meenen Ged. Staten — werkelijk bezwaar tegen de heropening der school en de hervatting van het onderwijs, dan ware voor hem de weg aangewezen, om een besluit tot vermindering van het getal scholen te nemen, maar het gaat niet op, langs zijdelingschen weg daartoe te willen geraken.

Wat de zaak zelve betreft, weerspreken Ged. Staten de gronden, door den gemeenteraad in zijn adres aan Z. M. aangevoerd en beweren, dat de Raad de vroegere opheffing der openbare scholen te Oosthem en Abbega ten eenenmale uit het oog verliest, dat zeer zeker kinderen uit die dorpen de openbare school zouden bezoeken, indien daartoe gelegenheid bestond; dat bij de verdeeling der schoolkinderen uit Westhem over de bijzondere scholen te Blaauwhuis en Abbega invloeden in het spel zijn geweest, waardoor die verdeeling alles behalve eene natuurlijke en door de omstandigheden noodzakelijk gewordene heeten kan, en dat zeer gemakkelijk de toekomst in dien stand van zaken eene wijziging kan brengen, die het zou doen betreuren, dat iedere gelegenheid tot het ontvangen van lager onderwijs aan eene neutrale staatschool ontbreekt over zulk eene uitgestrektheid, als het territoir van de drie genoemde dorpen inneemt.

Nadat deze zaak, krachtens magtiging des Konings, door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 16 April ll. n°. 1280, Afd. O., bij den Raad van State is aanhangig gemaakt, zijn geene nadere memoriën ingediend.

Als belanghebbende voor den gemeenteraad van Wijmbritseradeel treedt op de heer W. R. K. Otma, lid van dien Raad, die het beroep kortelijk toelicht en de vragen beantwoordt hem door de Staatsraden Smidt, Heemskerk en de Vries gedaan.

III. het beroep van *H. T. de Groot c. s. te Groningen, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten, waarbij aan de Groninger broodfabriek ontheffing is verleend der voorwaarde van geen steenkolen te mogen stoken.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van 17 Dec. 1880 hebben Ged. Staten van Groningen de naamlooze vennootschap "de Groninger broodfabriek" gevestigd te Groningen, ontheffing verleend van de voorwaarde van niet met steenkolen te mogen stoken, opgenomen in de haar door Ged. Staten bij besluit van 3 Febr. 1875 verleende concessie.

De openbare aankondiging hiervan, gedagteekend 17 Dec., is opgenomen in het nommer der *Provinciale Groninger Courant* van 21 Dec. 1880, en in de *Nieuwe Groninger Courant* van denzelfden dag.

Adressanten zijn als eigenaars en bewoners van huizen en woningen, staande in de nabijheid dier fabriek, tegen dat besluit van Ged. Staten bij Z. M. in beroep gekomen bij een adres, gedagteekend 31 Maart 1881, bij het Kabinet ingekomen 5 April d. a. v. Van dat beroep hebben appellanten aan de Groninger Broodfabriek kennis gegeven bij exploit van 31 Maart jl.

Adressanten geven te kennen, dat zij gemeend hebben voorshands in die beschikking te moeten berusten om eerst de ondervinding over de gegrondheid hunner bezwaren te raadplegen. Nu evenwel de ervaring hen geleerd heeft, dat het regenwater, dat op hunne woningen valt, in hooge mate wordt verontreinigd door de vetachtige stof uit den fabriekschoorsteen opgevoerd en verspreid; de goederen, die te bleeken liggen, worden bedorven en de boomen en bloemen door die stof worden aan 't kwijnen gebragt, — begrijpen zij tegen de bovenvermelde ontheffing te moeten opkomen.

Ged. Staten van Groningen, op dit adres gehoord, doen opmerken, dat het is ingezonden lang na het verstrijken van den termijn van 14 dagen bij art. 15 der wet van

2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) voor het appel gesteld; dat het beroep alzoo niet is ontvankelijk.

Adressanten hebben in eene memorie aan den Raad van State hunne grieven nader aangedrongen, terwijl de Directeur der Broodfabriek in een door hem ingediend schrijven heeft trachten aan te toonen, dat die bezwaren niet bestaan, maar bovendien verzoekt: dat appellanten niet ontvankelijk zullen worden verklaard, omdat het beroep te laat is ingesteld.

IV. het beroep van *M. J. Venema, weduwe J. Bettenbroek, te Scheemda, tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Door Evert Bettenbroek, zoon van Martje Jans Venema, weduwe Johannes Bettenbroek, in dit jaar aan de loting voor de nationale militie in de gemeente Scheemda hebbende deelgenomen, waarbij door hem het dienstpligtig nummer 8 is getrokken, werd bij den militieraad vrijstelling van dienst gereclameerd, op grond dat hij is de éénige wettige zoon, na het in 1872 plaats gehad hebbend overlijden van een anderen broeder. Daar dit overlijden niet door eene acte of ander wettig bewijs kon worden gestaafd, werd Evert Bettenbroek door den milititieraad voor de dienst aangewezen.

Toen daartegen bezwaren waren ingebragt werd die uitspraak door Ged. Staten van Groningen gehandhaafd bij resolutie van 9 April 1881 n°. 87, wegens het ontbreken van het getuigschrift, in de 3e alinea van art. 53 der wet betrekkelijk de nationale militie gevorderd.

Van deze beslissing is de moeder des lotelings bij Z. M. in beroep gekomen bij een adres, gedagteekend 16 April ll., den 19 d. a. v. bij het Kabinet des Konings van *exhibitum* voorzien, waarbij zij verzoekt, dat haar zoon van de dienst moge worde vrijgesteld, of, zoo daartoe geene termen mogten bestaan, dat hij dan op het stamboek moge worden gevoerd zoodat hij niet zal behoeven op te komen. Tot ondersteuning van haar verzoek voert zij aan, dat haar oudste zoon Jan Bettenbroek reeds vroeger aan boord van het stoomschip, genaamd „Reina Detmers”, kapitein P. D. Mulder, op eene reis van Hamburg naar Santa Martha is overleden, en dat eene vrijstelling van haren éénigen overgebleven zoon, als zijnde „haar broodwinner” voor haar zeer gewenscht is. — Door de adressante werden verschillende stukken overgelegd, als:

1°. een brief van genoemden koopvaardijkapitein P. D. Mulder, gedagteekend uit Santa Martha den 28 Nov. 1872, geadresseerd aan den heer Goudschaal, predikant te Scheemda, waarin hij den geadresseerde meldt, dat hij zijn naam had gevonden in een kerkboek, hetwelk door dien predikant geschonken scheen te zijn aan J. Bettenbroek, en naar aanleiding daarvan, onder bijvoeging van velerlei bijzonderheden, en met verzoek daarvan aan de ouders mededeeling te doen, genoemden predikant schrijft, dat J. Bettenbroek, als kok bij hem aan boord in dienst gekomen, op 24 Sept. 1872 in volle zee uit den mast gevallen en den volgenden morgen om 6 ½ uur overleden was;

2°. eene gelegaliseerde verklaring van den predikant H. P. Goudschaal te Scheemda, dd. 17 Februarij ll., houdende dat hij voorschreven brief op 1 Januarij 1873 per post had ontvangen en vervolgens aan de wed. Bettenbroek overhandigd;

3°. eene verklaring van D. S. Detmers, te Meeden, zich noemende „indertijd boek-

houder van het ten jare 1873 verongelukte schoonerschip genaamd "Reina Detmers", kapitein P. D. Mulder; dat hij omstreeks 1 Januarij 1873 van genoemden kapitein per brief van Santa Martha berigt heeft ontvangen dat Jan Bettenbroek van Scheemda, scheepsjongen aan boord van genoemd schip, den 24 September 1872 op de reis van Grimsby naar St. Martha uit den mast was gevallen en kort daarna aan de gevolgen overleden, en dat hij daarvan ook berigt had gezonden aan den heer Goudschaal, predikant te Scheemda, om er de ouders mede bekend te maken, bevattende die verklaring verder, dat kapitein Mulder, bij zijn tehuiskomst hem dat mondeling had bevestigd, en dat bedoelde brief met meer papieren van gemeld schip was vernietigd; en

4°. twee brieven van mej. L. Mulder, geboren Pinksterboer, gedagteekend Amsterdam, den 8 en 9 Januarij 1881, waarin zij, op deswege ontvangen brieven, antwoordt, dat haar man, kapt. P. D. Mulder, juist den 7 te voren per brik "Adriana Johanna" naar Suriname was vertrokken en dat zij geen andere inlichting kan geven dan dat zij wel weet van het uit den mast vallen hetgeen den dood ten gevolge had, maar niet in welk jaar of maand, en ook wel weet, dat de moeder indertijd bij haar aan huis is geweest om af te rekenen.

In verschillende ambtsberigten van den Commissaris des Konings in de provincie Groningen, tot deze zaak betrekkelijk, wordt medegedeeld, dat van het overlijden van Johannes Bettenbroek, scheepskok op het schip "Reina Detmers, kapt. Mulder, indertijd geene acte is toegezonden aan het gemeentebestuur zijner woonplaats Scheemda, gelijk in art. 60 van het Burg. Wetboek is voorgeschreven; dat, naar hij vernomen had, bedoeld schip later op de reis is vergaan, waarvan het verlies der scheepspapieren het gevolg was geweest; dat, volgens door den burgemeester van Scheemda verstrekte inlichting, bij de Arrondissements-Regtbank aanvraag is gedaan, om het overlijden van J. Bettenbroek alsnog in de registers van den burgerlijken stand te mogen inschrijven, doch de beschikking daarop door de Regtbank is aangehouden totdat de scheepskapitein Mulder van eene buitenlandsche zeereis zal zijn teruggekeerd, om als getuige te kunnen dienen; en dat Ged. Staten bij gebreke van de noodige bewijsstukken wel niet anders konden besluiten dan de uitspraak van den militieraad te handhaven, hoezeer er ook geen redelijke twijfel omtrent het overlijden van den oudsten broeder Jan kan bestaan en het dus voor den belanghebbenden loteling, zoowel als voor zijne moeder-weduwe, hard en hoogst onbillijk zou zijn, indien hij tot de werkelijke dienst werd verpligt.

Eindelijk komt onder de stukken nog voor eene missive van den Minister van Marine van 31 Maart ll., waaruit blijkt dat door tusschenkomst van den Minister van Buitenlandsche Zaken aan den consul te Santa Martha inlichtingen zijn gevraagd over de mogelijkheid tot het bekomen der verlangde doodacte, die nog niet waren verkregen en volgens den Minister van Marine waarschijnlijk ook wel niet het gewenschte gevolg zouden hebben, omdat het overlijden op reis heeft plaats gehad en de journalen daarna vermoedelijk zijn verloren geraakt.

Krachtens 's Konings magtiging is deze zaak door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 11 Mei ll. n°. 654, Afd. M. en S., bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 15 *Junij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijk besluit:

van 30 Mei 1881, n°. 13, houdende beschikking op het beroep van *J. van Dis Jzn., c, s., stemgeregtigde ingelanden van het waterschap de Oude Appelaar, gemeente Fijnaart, van een besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant van* 13 *Januarij* 1881, *G*, n°. 122, *betreffende de verkiezing van een voorzitter van dat waterschap.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 212).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van J. van Dis Jzn., c. s., stemgeregtigde ingelanden van het waterschap „de Oude Appelaar," gemeente Fijnaart, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 13 Jan. 1881, G, n°. 122, betreffende de verkiezing van een voorzitter van dat waterschap;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 11 Mei 1881 n°. 34;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 27 Mei 1881, n°. 3, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat op 20 Mei 1880 door de stemgeregtigden in het waterschap: „de Oude Appelaar", onder de gemeente Fijnaart, tot voorzitter van het Bestuur van dat waterschap gekozen is Cornelis van Dis Wzn.;

dat bij adres van 23 Mei 1880 J. van Dis en andere stemgeregtigde ingelanden de vernietiging dier verkiezing van Ged. Staten hebben verzocht, op grond dat art. 12 van het algemeen reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Januarij 1862 n°. 101 (waaraan bij het bijzonder reglement van genoemd waterschap, goedgekeurd bij Ons besluit van 23 Dec. 1865 n°. 53, niet is gederogeerd) voor het lidmaatschap van een waterschapsbestuur onder meer vordert *stemgeregtigheid*; dat art. 3 van eerstgenoemd reglement als stemgeregtigde ingelanden alleen hen erkent, die zooveel land bezitten als daar naar verhouding tot de uitgestrektheid van den polder is bepaald; dat C. van Dis Wzn. wel is waar mede geregtigd is in den onverdeelden boedel van wijlen zijnen vader W. van Dis Lnz., wiens naam met 42 hectaren, 1 are en 60 centiaren op de lijst der ingelanden voorkomt; doch dat hij zelfstandig geen land in den polder bezit, en dus als niet voldoende aan het bij art. 3 gestelde vereischte niet was verkiesbaar voor de betrekking waartoe hij verkozen was;

dat Ged. Staten, bij besluit van 13 Jan. jl., dat verzoek hebben afgewezen op grond dat art. 12 van het algemeen reglement wel vordert dat de leden der besturen *stemgeregtigd*, niet dat zij zijn stemgeregtigde *ingelanden*;

en dat adressanten van dit besluit bij Ons voorziening hebben gevraagd;

Overwegende: dat de uitdrukking *stemgeregtigd* in art. 12, in verband met art. 6, hetwelk afzonderlijk spreekt van stemgeregtigde ingelanden en van hen die krachtens art. 5 stemgeregtigd zijn, reeds de opvatting wettigt dat het Reglement de bevoegdheid om lid van het bestuur te zijn, niet heeft willen beperken tot stemgeregtigde ingelanden en daartoe stemgeregtigheid voldoend heeft geoordeeld;

dat die opvatting verder afdoende wordt versterkt door de geschiedenis van het reglement blijkens welke het woord „stemgeregtigd" bij de behandeling van het ontwerp-reglement in de vergadering der Provinciale Staten werd in de plaats gesteld voor de woorden „stemgeregtigd ingeland" welke door de Commissie oorspronkelijk waren gebezigd;

Overwegende: dat C. van Dis Wzn., zooals ook door hen, die zijne verkiesbaarheid overigens betwisten, niet is weersproken, krachtens art. 5 al. 2 van het Algemeen Reglement stemgeregtigd is, immers en in allen gevalle stemgeregtigd was ten tijde van zijne thans aangevallene verkiezing;

Gezien het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 30 Mei 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den gemeenteraad van Brummen tegen een besluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, waarbij zij hunne goedkeuring hebben onthouden aan de gemeente-begrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

In overeenstemming met besluiten in vroegere jaren genomen heeft de gemeenteraad van Brummen op de begrooting van de inkomsten en uitgaven van die gemeente over 1881 onder de uitgaven voor lager onderwijs mede uitgetrokken bij art. 16 van de 1e afd. van het VIe Hoofdstuk voor *Toelage aan den instituteur B. J. v. P. van der Horst,* ten behoeve der bijzondere dagschool van m. u. lager onderwijs, verbonden aan diens instituut voor jongens, eene som van *f* 1500, en bij art. 17 voor *Toelage aan de institutrice A. W. du Moulin,* ten behoeve der bijzondere dagschool voor m. u. lager onderwijs, verbonden aan haar instituut voor meisjes, eene som van *f* 1200.

Van het geheele bedrag dier 1e afdeeling, dat, met inbegrip dier *f* 2700, klom tot *f* 14,215, heeft de Raad onder de inkomsten als 30 pct. vergoeding door het Rijk van het bedrag der kosten van het lager onderwijs uitgetrokken de som van *f* 4264.50.

Ged. Staten van Gelderland hebben zich daarmede niet kunnen vereenigen, Zij waren van oordeel, dat uitgaven als de beide zoo even aangeduide niet vallen onder de 1e al. van art. 45 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), als zijnde daar alleen bedoeld kosten voor het *openbaar* lager onderwijs, niet ook subsidiën aan *bijzondere* scholen, als waarvan hier de rede is. Zij vermeenden alzoo, dat bij het betrekkelijk artikel der inkomsten het cijfer der Rijksvergoeding verminderd behoorde te worden met *f* 810, zijnde 30 pct. voor de bewuste twee subsidiën van *f* 1500 en *f* 1200.

Niettegenstaande herhaalde vertoogen heeft echter de gemeenteraad van Brummen geweigerd dienovereenkomstig zijne begrooting te wijzigen. En Ged. Staten hebben mitsdien op den zoo even aangegeven grond, en uit overweging, dat ten gevolge der door hen gewraakte wetsopvatting en der daarmede verband houdende onjuiste berekening, onder de inkomsten waren opgenomen ontvangsten waarop niet mogt worden gerekend, als zijnde in strijd met eene uitdrukkelijke wetsbepaling, zoodat de inkomsten

in werkelijkheid ongenoegzaam waren om de uitgaven te dekken, bij resolutie van 23 Maart 1881 n°. 55 hunne goedkeuring aan de begrooting onthouden.

Bij besluit van 8 April d. a. v. — met begeleidend schrijven van 9 April door den burgemeester in afschrift aan den Minister van Binnenlandsche Zaken ingediend, — heeft de Raad van Brummen besloten, krachtens art. 200 der Gemeentewet, Z. M. te verzoeken om met vernietiging dier resolutie van Ged. Staten alsnog de noodige goedkeuring aan de begrooting te verleenen.

In hoofdzaak strekken de overwegingen die in dat raadsbesluit zijn opgenomen, ten betooge, dat er wel is waar in art. 45 der wet van 17 Aug. 1878, meer bepaald en uitsluitend gesproken wordt van de kosten in het voorafgaande artikel gespecificeerd, maar dat het verband, alzoo tusschen die twee wetsbepalingen gelegd, niet zóó stringent moet worden opgevat en niet zóó angstvallig uitgelegd als Ged. Staten van Gelderland deden; dat van gemeentewege gesubsidieerde scholen eigenlijk zijn *openbare* scholen, en slechts bij wetsduiding in art. 3 als *bijzondere* beschouwd worden, een wetsduiding, die echter ten opzigte der 30 pCt. Rijksvergoeding niet zou moeten worden doorgevoerd; te minder nog *in casu*, waar de subsidiën niet om eenigerlei consideratie vreemd aan het onderwijs, maar uitsluitend en alleen in het belang daarvan werden verleend, welk onderwijs nu langs dezen weg beter en degelijker en meer overeenkomstig de werkelijk bestaande behoefte werd gegeven dan het geval zou wezen bij zelfstandige stichting van eigene zuivere gemeentescholen voor m. u. l. o., die uit den aard der zaak op meer bekrompen voet zouden moeten worden ingerigt, en toch, ter schade der finantiën van gemeente en rijk beiden, duurder zouden te staan komen.

Ged. Staten van Gelderland, ter zake gehoord, geven bij hnnnen brief van 27 April ll., n°. 37/4, te kennen, dat de argumenten door den gemeenteraad te berde gebragt, huns inziens alle afstuiten op het niet weg te nemen feit, dat de Rijksvergoeding uitsluitend betreft de kosten in art. 44 der wet vermeld, en dat daaronder geene subsidiën aan bijzondere scholen worden opgenoemd; scholen waarop, gesubsidieerd zijnde, al. 3 van art. 3 alleen van toepassing stelt de artt. 4 en 5, 19*c* en art. 33 al. 1 en 2, maar geenszins artt. 44 en 45.

Zij doen verder nog opmerken, dat juist uit de discussiën, bij gelegenheid van de vaststelling der wet gevoerd, en waarop het Raadsbesluit bij herhaling beroep doet, blijken zou de uitdrukkelijke bedoeling om in subsidiën als hier bedoeld door het Rijk niet te laten bijdragen.

Nadat krachtens Zr. Ms. magtiging van 6 Mei ll. n°. 25 de overweging van dit geschil bij deze Afd. was aanhangig gemaakt — heeft de Raad van Brummen aan haar ingezonden eene „nadere memorie” tot toelichting van zijn beroep.

Na eene verwijzing naar de beschouwingen, in den breede ontwikkeld bij zijn besluit ten fine van appel, — wordt in die memorie gesteld, dat de onderwerpelijke toestand eigenlijk hierop neerkomt, dat er aan twee bijzondere scholen openbaar onderwijs, onderwijs toch voor elk kind toegankelijk en geheel of ten deele door de gemeente bekostigd, wordt gegeven. De subsidiën dus moeten, naar 's Raads gevoelen, niet beschouwd worden als middelen tot ondersteuning van bijzondere scholen, maar als middelen tot goedmaking der kosten, van het in dezen vorm en langs dien weg verkrijgbaar gestelde *openbare* lager onderwijs.

III. het beroep van *G. van Zuilekom, te Vorden, van eene uitspraak van Gedep. Staten van Gelderland, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Door G. van Zuilekom, loteling voor de ligting der nationale militie van dit jaar, voor de gemeente Vorden, is bij Z. M. in beroep gekomen van eene uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van 20 April ll. n°. 84, waarbij, met handhaving van de deswege door den militieraad in het 2e district genomen beslissing, op de daartegen door den militie-commissaris ingebrachte bezwaren, vrijstelling van de dienst wegens het zijn van eenige wettige zoon is verleend aan Derk Steenblik, loteling van dezelfde ligting voor dezelfde gemeente.

De loteling Steenblik is, blijkens overgelegd attest, de eenige zoon, gesproten uit het huwelijk van Jan Hendrik Jan Steenblik en Mina Gerharda Eskes De vader overleed in 1861. De moeder hertrouwde in 1867 met D. J. Eggink en uit dit huwelijk werd op 22 Junij 1870 te Vorden een zoon geboren genoemd Antonie. In Augustus 1871 zijn, terwijl Derk Steenblik bij zijn grootouders van moeders zijde te Vorden bleef, de moeder met haren tweeden man, hun zoon Antonie, en nog een uit dat huwelijk geboren dochter, met der woon vertrokken naar Noord-Amerika, waar de moeder in 1878 is overleden. Volgens opgaaf van den militie-commissaris was er in 't begin van 1879 te Vorden, berigt ontvangen dat Eggink nog in Noord-Amerika woonde maar sedert van hem niets meer vernomen. Ware zijne voortdurende inwoning in Noord-Amerika bewezen dan zou er bij den militie-commissaris geen twijfel hebben bestaan aangaande de juistheid der beslissing van den militieraad, dewijl Eggink door een meer dan vijfjarig verblijf in Amerika zijn Nederlanderschap verloren hebbende, alsnog als vreemdeling zou moeten beschouwd worden, maar nu men zonder berigt van hem is en hij dus wel weder in Nederland zou kunnen gevestigd zijn, was de militie-commissaris van meening dat Derk Steenblik voor de dienst behoorde te worden aangewezen.

Ged. Staten namen echter aan, dat uit den loop der omstandigheden bij gebreke van eenig stellig tegenbewijs moest worden opgemaakt, dat Eggink nog in Amerika woont, althans niet in Nederland is teruggekeerd en dat mitsdien zijn zoon Antonie en ook de verdere zoons die uit zijn huwelijk met Mina Gerharda Eskes in Amerika mogten geboren zijn, eene vreemde nationaliteit bezitten, zoodat Derk Steenblik ten aanzien van de militie als eenige wettige zoon is aan te merken.

De appellant acht zich door de uitspraak van Ged. Staten bezwaard, omdat zij enkel gegrond is op het vermoeden, dat de stiefvader en zijne kinderen vreemde nationaliteit zouden bezitten, terwijl daarvan niet alleen geen bewijs is geleverd, maar ook de familie zelve erkent, onbekend te zijn met de verblijfplaats van Eggink en zijne kinderen.

Nadat deze zaak krachtens Zr. Ms. magtiging door den Minister van Binnenl. Zaken bij missive van 30 Mei ll. n°. 760, afd. M. en S., bij de Afdeeling is aanhangig gemaakt, werd door B. en W. van Vorden eene memorie ingediend waarin eenige bijzonderheden worden medegedeeld aangaande de hierboven reeds vermelde familie-relatiën en aangaande de berigten uit Noord-Amerika van den vader D. J. Eggink

ontvangen. Voorts wordt daarin gemeld dat na 15 Mei ll. door den burgemeester per post uit Noord-Amerika een stuk was ontvangen, gedateerd Pella Jowa 29 April 1881, waarbij, onder eene opgaaf van den vrederegter en notaris aldaar omtrent het overlijden der vrouw van D. J. Eggink, door Eggink wordt te kennen gegeven dat hij nu burger van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika zijnde, verzocht van het register van den burg. stand geschrapt te worden en dat dit stuk, evenals een ander soortgelijk op 19 Mei ll. aan den burgemeester toegezonden door E. J. Eskes, oom van den loteling Steenblik, wonende te Steenderen, door den burgemeester dadelijk na ontvangst was opgezonden aan den heer Commissaris des Konings in Gelderland. Eindelijk werden door B. en W. bij hunne memorie drie uittreksels overgelegd uit de registers van den burgerl. stand der gemeente Vorden, nl. van de geboorteacte van Derk Steenblik, van de huwelijksacte van Derk Jan Eggink en Mina Gerharda Eskes en van de geboorteacte van Antonie Eggink.

Door tusschenkomst van den Minister van Binn. Zaken, aan wien ze door den Commissaris des Konings in Gelderland waren toegezonden, zijn aan de Afdeeling overgelegd de twee hierboven bedoelde, althans uit Pella Jowa, dd. 29 April 1881 gedagteekende stukken, onderteekend H. Negenesch, zich noemende vrederechter in en voor de county van Mariou en openbaar notaris, op een van welke ook nog eene verklaring voorkomt van H. P. Oggel, practiserend geneesheer te Pella, omtrent het door hem geconstateerd overlijden van de vrouw van D. J. Eggink in den herfst van 1878, als gevolg daarvan dat zij door den bliksem was getroffen.

IV. het beroep van *C. J. van Raalten, te Amsterdam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Heemskerk Azn. brengt het volgend verslag uit:

De loteling Albertus Reinhard van Raalten, aan wien in dit jaar het n⁰. 1873 te Amsterdam is te beurt gevallen, is de jongste van een gezin van vier zonen.

Zijn oudste broeder, Jan Willem, heeft in 1872 een nummerverwisselaar in zijne plaats gesteld; de tweede, Cornelis Jan, stelde eenen plaatsvervanger die, blijkens extract-stamboek, den 22 Junij 1875 is ingedeeld bij het regiment veldartillerie als kanonnier en den 23 Februarij 1877 met paspoort ontslagen wegens ligchaamsgebreken, in doch niet door de dienst ontstaan; de derde, Marinus, stelde in 1877 eenen plaatsvervanger, die nog in dienst is.

De vierde zoon, thans loteling, beriep zich op broederdienst, maar werd door den militieraad den 11 April ll. voor de dienst aangewezen. Zijn vader C. J. van Raalten, wonende te Amsterdam, kwam van deze uitspraak in beroep bij Gedep. Staten van Noordholland, die bij besluit van 20 April ll. hem in het ongelijk stelden, op grond: dat de dienst van den plaatsvervanger van den 2n broeder slechts geduurd heeft 1 jaar en 8 maanden, en dat alzoo niet van toepassing is het bepaalde bij art. 50, 5°. der wet; dat punt 4 van dat wetsartikel mede niet kan worden toegepast, omdat de gebreken, op grond waarvan de plaatsvervanger van den 2n broeder uit de dienst is ontslagen, verklaard zijn niet te zijn ontstaan door de dienst; dat de appellant zijn

bezwaar voornamelijk doet steunen op het bepaalde bij de 4e en 5e zinsneden van art. 9 van het Reglement op het geneeskundig onderzoek, vastgesteld bij Kon. besluit van 3 Maart 1871 (*Stbl.* n°. 9); dat, behalve dat evengemelde 4e en 5e zinsneden in eenen voor den appellant ongunstigen zin zijn gewijzigd bij Kon. besluit van 10 Maart 1878 (*Stbl.* n°. 16), het aan Ged. Staten niet vrijstaat om gebreken, die door de militaire autoriteit bij het verleenen van het ontslag aan den plaatsvervanger van des lotelings broeders zijn verklaard te zijn ontstaan in doch niet door de dienst, te beschouwen door de dienst te zijn ontstaan.

Deze beschikking van Ged. Staten is den 23 April aan den adressant C. J. van Raalten uitgereikt, welke bij een adres, dat op den 28 April bij het Kabinet des Konings is ingekomen, heeft verzocht, dat het Z. M. moge behagen te besluiten aan des adressants 4n zoon, Albertus Reinhard van Raalten, ontheffing van de werkelijke dienst bij de militie voor zijn geheelen diensttijd te verleenen.

De redenen, die hij voor dit verzoek doet gelden, zijn in hoofdzaak de volgende: dat blijkens het paspoort van den plaatsvervanger van zijnen zoon Cornelis Jan, de ligchaamsgebreken van dien plaatsvervanger niet aan moedwillige handelingen of ongeregeld gedrag waren te wijten; dat naar zijne (adressants) overtuiging die gebreken, bestaande in hartkloppingen, wel door de dienst waren veroorzaakt; dat het Kon. besluit van 10 Maart 1878 (*Stbl.* n°. 16) niet moest worden toegepast op een ontslag uit de dienst, dat van 23 Febr. 1877 dagteekent en dus behoorde te worden beoordeeld naar het Reglement van 3 Maart 1871 (*Stbl.* n°. 9); dat in een dergelijk geval bij Kon. besluit van 28 Dec. 1880 n°. 29 aan den loteling Jan Molenaar vrijstelling van dienst is verleend; eindelijk dat reeds drie van adressants 4 zonen aan den militiepligt hebben voldaan.

Den 6 Mei ll. diende adressant een tweede adres aan Z. M. den Koning in, bij hetwelk hij zich verontschuldigt voor het onvoldoende van het vorige adres, en, met aanhaling van art. 103 der militiewet, herziening verzocht van de uitspraak van Ged. Staten van 20 April 1881.

Over deze adressen gehoord, oordeelt de Commissaris des Konings in Noordholland het twijfelachtig, of het eerste adres eene voorziening in beroep behelst; zoo dit alzoo wordt opgevat, adviseert hij tot een nader onderzoek over de vraag, of de ligchaamsgebreken, waarvoor de plaatsvervanger van den 2n zoon van adressant in 1877 is ontslagen, door de dienst zijn ontstaan; zoo het verzoek niet als een beroep kan worden aangemerkt, dan wil de Commissaris des Konings vertrouwen, dat er genoegzame redenen zullen worden bevonden om den loteling van de werkelijke dienst te ontheffen.

Nadat, met 's Konings magtiging, bij missive van den Minister van Binn. Zaken van 21 Mei ll. n°. 734, afd. M. en S., deze zaak bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is ingekomen eene memorie van den adressant, waarbij deze, met herhaling van de redenen in zijn eerste adres ontwikkeld, op de onbillijkheid wijst, die daarin gelegen zou zijn, dat zijne 4 zonen allen zouden moeten dienen of vervangen worden, terwijl de wet bedoelde de helft van hen vrij te stellen.

V. het beroep van *de weduwe Ramakers, te Maastricht, van een besluit van Gedep. Staten van Limburg, in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Eduardus Hubertus Ramakers, loteling voor de ligting der nationale militie van dit jaar voor de gemeente Maastricht, is de jongste eener familie van *zeven* in leven zijnde zonen van welke *twee* hun vijfjarigen militiedienst hebben volbragt. Een *achtste* zoon, die overleden is, voldeed evenwel ook aan den vijfjarigen dienstpligt en hierdoor ontstond de vraag of voor de toepassing van art. 49 der wet op de nationale militie het gezin moet geacht worden uit *zeven* dan wel uit *acht* personen te bestaan.

Nadat genoemde loteling door den militieraad voor de dienst was aangewezen, bragt zijne moeder, de wed. Ramakers, daartegen bezwaren in bij Ged. Staten van Limburg, die evenwel de aanwijzing handhaafden bij hun besluit van 8 April ll. op de volgende overwegingen:

„dat de wet bij de berekening van het aantal broeders tot toepassing van art. 49 der militiewet geacht moet worden in den regel het oog te hebben op den staat, waarin het gezin zich bevindt op het oogenblik dat de vrijstelling overeenkomstig de wet, bij den militieraad wordt aangevraagd en dus op het getal der op dat tijdstip *in leven zijnde* broeders;

„dat wel is waar de aanspraak op vrijstelling volgens art. 50 n°. 2 der militiewet wegens volbragte vijfjarige dienst van een broeder niet geacht kan worden te vervallen door diens later overlijden, doch dat volgens de ter zake gevestigde jurisprudentie indien zijne dienst in aanmerking wordt genomen tot vrijmaking van anderen hij dan ook bij de bepaling van het aantal broeders moet worden medegerekend;

„dat in het voorliggende geval, de oudste zoon van het gezin overleden is, na zijn vijfjarigen diensttijd te hebben volbragt en dat, aangezien die volbragte dienst wordt ingeroepen, tot vrijmaking van een jongeren broeder, die zoon, alhoewel overleden, toch bij het getal broeders behoort te worden medegerekend;

„dat alzoo het gezin moet geacht worden te bestaan *niet* uit *zeven*, maar uit *acht* zonen, waarvan de bovenbedoelde loteling de jongste is;

„dat slechts *drie* daarvan gediend hebben en de loteling derhalve *teregt* voor de dienst is aangewezen."

Van deze uitspraak van Ged. Staten is de wed. Ramakers in beroep gekomen bij Z. M., blijkens haar adres van 20 April ll. Zij geeft daarbij te kennen dat haar voornoemde jongste zoon, naar zij meent, regt heeft op vrijstelling van de dienst op grond van volbrachte broederdienst, en dat zij in die meening gesteund wordt door een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 13 April 1880, naar luid waarvan aan een loteling in dezelfde omstandigheden als haar zoon vrijstelling werd verleend.

De Commissaris des Konings in Limburg, op het voormelde adres gehoord, vereenigt zich met de gronden waarop de vrijstelling door Militieraad en Ged. Staten werd geweigerd en doet opmerken dat het door de adressante aangehaalde besluit van Ged. Staten van Zuidholland in strijd is met de leer nedergelegd in de Kon. besluiten van 13 Junij 1874, 21 Julij 1875 en 9 Julij 1876 n°. 28, 9 en 30.

Nadat deze zaak krachtens 's Konings magtiging bij missive van 21 Mei ll. n°. 733, afd. M. en S., door den Minister van Binn. Zaken bij den Raad is aanhangig gemaakt, zijn geen memoriën of nadere bewijsstukken ingediend.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Een-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 22 *Junij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris, Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 7 Junij 1881, n°. 14, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Oldemarkt, van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van* 3 *Maart* 1881 3*e afd., n°.* 653/524, *waarbij goedkeuring is onthouden aan het Raadsbesluit tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 226).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den gemeenteraad van Oldemarkt, van een besluit van Ged. Staten van Overijssel, van 3 Maart 1881, 3e afd. n°. 653/524, waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Mei 1881, n°. 38;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 2 Junij 1881, n°. 1892, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Oldemarkt bij besluit dd. 21 October 1880 n°. 3 heeft besloten de jaarwedden van de onderwijzers aan de openbare scholen in die gemeente op nieuw vast te stellen als volgt: voor den onderwijzer geplaatst aan het hoofd der school te:

Oldemarkt op	*f* 900.—
Ossenzijl op	750.—
Paasloo op	700.—
Kalenberg op.	700.—

Voor de overige onderwijzers en onderwijzeressen van *f* 400 tot *f* 600, behalve voor die onderwijzeressen, welke uitsluitend onderrigt geven in de nuttige handwerken waarvoor de jaarwedden nader zullen worden vastgesteld en met bepaling dat de tegenwoordige titularissen J. P. d'Azon en P. Smit te Oldemarkt en F. Oddens te Paasloo hunne tegenwoordige jaarwedden, zijnde voor de twee eerstgenoemden ieder *f* 600 en voor laatstgenoemde *f* 550, zullen behouden;

dat Ged. Staten van Overijssel aan dit besluit hunne goedkeuring onthielden op grond dat de jaarwedden van de te benoemen onderwijzers en onderwijzeressen op minstens *f* 500 behooren te worden bepaald;

dat de gemeenteraad van deze weigering van goedkeuring bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende: dat art. 26 der wet op het lager onderwijs vordert, dat aan elken onderwijzer eene *vaste* jaarwedde wordt toegelegd, en dus niet toelaat daarvoor aan te geven een van het goedvinden van den gemeenteraad afhankelijk tusschen een minimum en maximum zich bewegend bedrag;

dat derhalve een besluit van den gemeenteraad, waarbij de jaarwedde van de te benoemen onderwijzers en onderwijzeressen op *f* 400 tot *f* 600 genoemd wordt, niet voor goedkeuring vatbaar is en Ged. Staten die daaraan teregt onthielden;

Overwegende: dat volgens de ingewonnen ambtsberigten, zoo van Ged. Staten in Overijssel, als van het schooltoezigt, op eene jaarwedde lager dan *f* 500 geene geschikte onderwijzers en onderwijzeressen in de gemeente Oldemarkt te bekomen zijn;

Overwegende: dat de regeling, waartegen zooals zij door den gemeenteraad van Oldemarkt was verordend overigens bij Ged. Staten geene bezwaren bestonden, thans door Ons moet worden vastgesteld;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* no. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te beslissen dat Ged. Staten teregt hunne goedkeuring hebben geweigerd aan het besluit van den gemeenteraad van 21 October 1880 n°. 3;

2°. de regeling der jaarwedden van het onderwijzend personeel aan de openbare lagere scholen in de gemeente Oldemarkt, vast te stellen zoo als zij bij het besluit van den Raad dier gemeente van 21 Oct. 1880 n°. 3 was verordend met deze wijziging, dat de jaarwedden voor de bij dat besluit bedoelde overige onderwijzers en onderwijzeressen vastgesteld worden op *f* 500 (vijf honderd gulden).

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit

besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 7 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

2°. van 7 Junij 1881, n°. 15, houdende beschikking op het beroep van den *Gemeenteraad van Hasselt van een besluit van Gedep. Staten van Overijssel van* 17 *Febr.* 1881 3*e afd. n*°. 564/427, *waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit tot nadere regeling der jaarwedden van twee onderwijzeressen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 227).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den gemeenteraad van Hasselt van een besluit van Gedep. Staten van Overijssel van 17 Febr. 1881, 3e afd., n_o. 564/427, waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit tot nadere regeling der jaarwedden van twee onderwijzeressen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Mei 1881 n°. 39;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 2 Junij 1881, n°. 1893, Afdeeling Onderwijs;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Hasselt op 27 October 1880 besloot, in afwijking van het voorstel zooals het door Burg. en Weth. was ingediend, om aan ieder der beide scholen voor lager onderwijs eene hulponderwijzeres te benoemen, slechts ééne zoodanige te benoemen op eene jaarwedde van *f* 550;

dat, toen Ged. Staten tegen dat besluit hunne bedenkingen hadden medegedeeld aan den gemeenteraad, deze op 14 Januarij daaraanvolgende besloot, met intrekking van zijn besluit van 27 Oct. bevorens, aan elke der beide openbare scholen van lager onderwijs eene onderwijzeres te benoemen op eene jaarwedde van *f* 550;

dat Ged. Staten aan dit besluit hunne goedkeuring verleenden bij resolutie van 20 Jan. daaraanvolgende;

dat de Gemeenteraad daarop bij besluit van 24 Jan. besloot, met wijziging van zijn besluit van 14 Jan. bevorens, de jaarwedde van ieder der te benoemen onderwijzeressen te bepalen op *f* 500 in plaats van op *f* 550;

dat Ged. Staten aan dit besluit hunne goedkeuring hebben geweigerd en de Gemeenteraad daarvan thans bij Ons voorziening vraagt, op grond dat eene jaarwedde van ƒ550 voor onderwijzeressen te hoog is in vergelijking met die der onderwijzers aan dezelfde scholen, die ieder ƒ600 genieten, en de gemeente-financiën eene hoogere jaarwedde dan ƒ500 niet gedoogen;

Overwegende: dat teregt door Burg. en Weth. van Hasselt is opgemerkt, dat eene jaarwedde van ƒ550 voor de bedoelde onderwijzeressen geenszins als te hoog opgedreven kan beschouwd worden, daar, niettegenstaande behoorlijke oproeping, slechts ééne sollicitante zich had aangemeld op die jaarwedde;

dat de omvang der taak aan onderwijzeressen opgedragen, die bij voorkeur onderwijs zullen moeten geven aan de jongste leerlingen, niet geringer is dan die van onderwijzers, te meer nu zij bovendien onderwijs moeten geven in nuttige handwerken;

dat de bedenking omtrent de ontoereikendheid van de gemeentefinanciën in deze niet afdoende is, zoodra het belang van het openbaar onderwijs de bezoldiging, zoo als Ged. Staten die verlangen, noodig maakt; dat bovendien in de begrooting der gemeente Hasselt voor 1881 op eene jaarwedde voor eene onderwijzeres à ƒ550 is gerekend en uit de onvoorziene uitgaven de jaarwedde eener tweede onderwijzeres à ƒ550 gemakkelijk kan gevonden worden;

dat door den Gemeenteraad geen enkele geldige reden is bijgebragt om terug te komen op zijn besluit van 14 Januarij bevorens en Ged. Staten dus teregt aan het besluit van 24 Jan. hunne goedkeuring onthielden;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te beslissen dat Ged. Staten van Overijssel teregt hunne goedkeuring hebben onthouden aan het Raadsbesluit van 24 Jan. 1881;

2°. de jaarwedde van twee onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen in de gemeente Hasselt te bepalen op ƒ550 voor ieder.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, 7 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
Ref.

3°. van 7 Junij 1881, n°. 16, houdende beschikking op het beroep van *D. A. Tak, te Amsterdam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland van* 6 *April* 1881,

n°. 20, waarbij is afgewezen zijn verzoek om vrijstelling van de militiedienst voor zijnen zoon Salomon Tak, op grond van broederdienst.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 260).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van D. A. Tak te Amsterdam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland van 6 April 1881 n°. 20, waarbij is afgewezen zijn verzoek om vrijstelling van de militiedienst voor zijnen zoon Salomon Tak, op grond van broederdienst;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Mei 1881 n°. 50;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 2 Junij 1881 n°. 768, Afd. Militie en Schutterij;

Overwegende: dat de uitspraak, waardoor de appellant zich bezwaard acht, op 8 April 1881 ter zijner kennisse is gebragt;

dat zijn adres, waarbij hij tegen die uitspraak beroep heeft ingesteld, gedagteekend 19 April 1881, op 20 April 1881 bij Ons Kabinet is ingekomen;

Overwegende: dat derhalve door den appellant niet is in acht genomen de termijn van *tien* dagen, door art. 103 van de wet op de Nationale Militie van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72) tot het in hooger beroep komen van uitspraken van Ged. Staten gesteld;

Gezien het aangehaald wetsartikel;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den appellant niet ontvankelijk te verklaren in zijn bij Ons ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 7 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

4°. van 9 Junij 1881, n°. 62, houdende beschikking op het adres, *ingediend door K. van der Werff en G. van der Kam, hoofden der openbare lagere scholen te Lutkewierum en te Hijdaard, gemeente Hennaarderadeel, daarbij hunne bezwaren inbrengende*

tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, van 20 *Januarij* 1881 *n°.* 45, ***houdende** afwijzing van hun verzoek om tusschenkomst in een geschil met den Gemeenteraad.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 224).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een adres aan Ons ingediend door K. van der Werff en G. van der Kam, hoofden der openbare lagere scholen te Lutkewierum en te Hijdaard, gemeente Hennaarderadeel, daarbij hunne bezwaren inbrengende tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, van 20 Januarij 1881 n°. 45, houdende afwijzing van hun verzoek om tussehenkomst in een geschil met den gemeenteraad;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Mei 1881, n°. 32;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 Junij 1881, n°. 1891, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de adressanten, sedert 1874, behalve eene jaarwedde en vrije woning, van de gemeente hebben ontvangen restitutie voor de eerste drie grondslagen der personele belasting verschuldigd voor de door hen bewoonde schoolhuizen;

dat, ter voldoening aan de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), eene nieuwe regeling hunner jaarwedden heeft plaats gehad;

dat die jaarwedden dientengevolge zijn verhoogd, maar dat daarentegen, te rekenen van 1 Januarij 1881, de bovenvermelde restitutie van belasting hun niet meer verleend wordt;

dat de adressanten daarop de tusschenkomst van Ged. Staten hebben ingeroepen, opdat hun die restitutie weder mogt worden verleend;

dat de schoolopziener in het district Heerenveen de meening was toegedaan dat de gemeenteraad onbevoegd is terug te nemen wat hij vroeger, zij het ook geheel vrijwillig en onverpligt, den onderwijzer als jaarwedde of inkomen heeft toegekend;

dat Ged. Staten echter, bij hun bovenvermeld besluit, hebben overwogen dat de bedoelde restitutie, als zijnde eene mera liberalitas van de zijde van het gemeentebestuur, niet kan worden gebragt tot de wisselende inkomsten, in art. 86 der wet tot regeling van het lager onderwijs vermeld en dat de gemeenteraad dus volkomen bevoegd was de bedoelde restitutie te doen vervallen, en dientengevolge aan de requestranten hebben geantwoord dat er geen termen waren gevonden om de gevraagde tusschenkomst te verleenen;

dat adressanten nu van Ons hebben verzocht dat zij mogen worden gehoord, en dat alle twijfel omtrent deze zaak moge worden opgeheven;

Overwegende: dat. indien men al mogt kunnen aannemen, dat de adressanten de bedoeling hebben gehad hooger beroep in te stellen, dit beroep alleen kan betreffen het overgelegd besluit van Ged. Staten van 20 Jan. 1881 n°. 45, het eenige van dat Collegie waartegen bedenkingen zijn aangevoerd;

dat dit besluit niet anders behelst dan eene afwijzende beschikking op een verzoek van adressanten om tusschenkomst, en alzoo alléén een antwoord is op eene aan Ged. Staten gedane vraag, maar geene bestuurshandeling bevat met betrekking tot de regeling van onderwijzersjaarwedden of tot eenig ander onderwerp bij de wet tot regeling van het lager onderwijs aan Ged. Staten opgedragen;

dat volgens art. 14 dier wet, onverminderd het bepaalde in art. 5 (dat hier niet in aanmerking kan komen) alléén dan door ieder, die bij de vernietiging of verbetering van een besluit van Ged. Staten belang heeft, bij Ons in hooger beroep kon worden gekomen, wanneer dat besluit „krachtens deze wet" door Ged. Staten genomen is;

dat het aangevallen besluit van Gedep. Staten van Friesland van 20 Januarij ll., daartoe niet is te brengen;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 ((*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

de adressanten niet-ontvankelijk te verklaren in hun ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 9 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

5°. van 9 Junij 1881, n°. 63, houdende beschikking op *het beroep van den Gemeenteraad van Krimpen aan den IJssel, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 22 *Febr.* 1881, *B* n°. 504, 1e *afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school in die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 228).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Krimpen aan den IJssel, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 22 Febr. 1881, B n°. 504, 1e afd., waarbij goedkeuring is onthouden aan het Raadsbesluit tot regeling van de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school in die gemeente;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Mei 1881, n°. 42;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 4 Junij 1881, n°. 1894, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Krimpen a/d IJssel, op den 12 Februarij 1881 op nieuw regelende de jaarwedde van den hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school, die heeft vastgesteld op *f* 1000;

dat de betrokkene hoofdonderwijzer aan Ged. Staten verzocht heeft dit besluit niet goed te keuren aangezien hem daarbij eene mindere jaarwedde was toegelegd, dan waarop hij aanspraak meende te hebben; dat hij toch in de laatste vijf jaren, voorafgaande aan het jaar, waarin de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) is in werking getreden, boven en behalve eene vaste jaarwedde van *f* 600 en de helft der schoolgelden gemiddeld circa *f* 380 's jaars, nog gratificatiën heeft genoten van zoodanig bedrag, dat het totaal zijner inkomsten in bedoelde 5 jaren gemiddeld heeft bedragen *f* 1184 en dat hij derhalve krachtens art. 86 van de zoo even genoemde wet op eene vaste jaarwedde van minstens dat bedrag aanspraak had;

dat Ged. Staten op grond dat art. 86, waar het van wisselende inkomsten spreekt, geen voorbehoud maakt omtrent den aard dier inkomsten, en dat dus daaronder in ruimen zin zouden te verstaan zijn alle emolumenten, die de onderwijzer als zoodanig boven zijne vaste jaarwedde heeft genoten, zoodat de bovengenoemde gratificatiën bij de berekening der jaarwedde mede in aanmerking moesten komen, hunne goedkeuring aan voormeld raadsbesluit onthouden hebben;

dat de gemeenteraad van dit besluit bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende: dat de bovenbedoelde gratificatiën, naar hetgeen bij het onderzoek der zaak is gebleken, aan den hoofdonderwijzer toegekend zijn, wanneer deze, bij tijdelijke ontstentenis van een hulponderwijzer, de werkzaamheden had waargenomen, die anders op dezen hadden gerust;

dat die belooningen dus aan dien hoofdonderwijzer, als tijdelijk de werkzaamheden van hulponderwijzer waarnemende, zijn toegekend, en, naardien zij dus niet door hem als hoofdonderwijzer en niet ter zake der vervulling van zijn hoofdonderwijzersambt zijn genoten, ook niet geacht kunnen worden begrepen te zijn onder de wisselende inkomsten van den hoofdonderwijzer, door art. 86 bedoeld;

dat dit artikel toch tot oogmerk heeft den onderwijzer te waarborgen tegen geldelijke schade ten gevolge van de invoering der nieuwe wet, maar geenszins bedoelt om, bij wege van bestendiging, als blijvende uitkeering te verzekeren wat in vroegere jaren voor ter zake van toevallige en niet noodwendig aan het hoofdonderwijzersambt verknochte buitengewone diensten genoten is;

dat de bedoelde hoofdonderwijzer op het oogenblik, dat de bovenvermelde wet in werking trad, dus aanspraak had op eene jaarwedde van ongeveer *f* 980; en dat hem thans is toegelegd *f* 1000 met intrekking der restitutie voor Rijks personele belasting, welke restitutie *f* 18 bedroeg;

dat zijne jaarwedde alzoo niet is vastgesteld op eene wijze, strijdig met art. 86 der wet;

Overwegende dat, bij het ingestelde hooger beroep, de nieuwe regeling thans door Ons moet worden vastgesteld;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 22 Febr. 1881, de jaarwedde van den hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school te Krimpen aan den IJssel vast te stellen op *f* 1000.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 9 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *B. Bosschieter, weduwe van L. van Es, c. s., te Melissant, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, betreffende den ligger der wegen en voetpaden in genoemde gemeente.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging van 13 Mei ll. n°. 13 is bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt de overweging van het beroep ingesteld door de wed. L. van Es te Melissant en consorten van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland dd. 8 Maart ll. n°. 50, houdende afwijzing van het verzoek der tegenwoordige appellanten om wijziging van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Melissant. — Zooals in eene breedvoerige memorie door den gemagtigde der appellanten, mr. D. van Weel, advocaat te Rotterdam, dd. 31 Mei ll. aan deze Afdeeling ingediend, teregt wordt herinnerd, betreft dit geschil denzelfden Nieuw-Kraaijerschen dijk, zij het dan ook voor een ander gedeelte, waarop betrekking had het op voordragt dezer Afdeeling bekrachtigde Kon. besluit van 19 Aug. 1872 n°. 51.

Destijds gold het het meest westelijke gedeelte van dien dijk. Thans het oostelijke, lang ongeveer 2255 M., van den Sasdijk van Dirksland uit westwaarts opgemeten. Dit gedeelte nu is onder n°. 13 op den ligger der wegen in de gemeente Melissant opgenomen. En het tegenwoordige geschil, laat men de civielregtelijke punten, die er bij te berde gebragt worden, als hier niet ter zake afdoende ter zijde, komt eenvoudig neêr op het volgende:

In kolom 2 van den ligger, bestemd voor de vermelding van „de benaming van „den weg of het voetpad" staat geschreven: „Nieuw-Kraaijersche dijk" — en, hoezeer nu in de 5e kolom de breedte van den weg op 5 Meter is uitgetrokken, is die benaming voor de appellanten in meer dan een opzigt aanleiding geweest tot overlast,

verwikkelingen en kosten. Uit de gepraeciseerde mededeelingen toch van de appellanten, gestaafd door de stukken, die hun gemagtigde heeft geproduceerd, blijkt, dat locale autoriteiten, in die benaming: Nieuw-Kraijersche Dijk, grond meenen te mogen vinden voor de opvatting als zou die Dijk in zijn geheelen omvang met den publiekregtelijken last van weg belast zijn — zonder er behoorlijk regard op te slaan, dat de Nieuw-Kraijersche dijk behalve zijn kruin, waarop in of omstreeks 1870 met provinciaal subsidie de grindweg in quaestie gelegd is, nog heeft, nevens zijne taluds, een buitenberm ter breedte van 15, en een binnenberm ter breedte van 12 Meter, en dat al het overige van dat dus gestelde dijksligchaam ter weerszijden van dien 5 M. breeden grindweg met gras begroeid is en door de appellanten, wier eigendomsregt op het geheel niet betwist wordt, als weiland gebruikt wordt.

Die, naar der appellanten meening geheel erroneuse opvatting nu heeft er toe geleid, eenerzijds dat derden zich veroorloofden den als weiland gebezigden grond af en toe voor openbaren weg te benutten zonder te dier zake strafregtelijk te worden vervolgd, en anderzijds dat daden van eigendom door de appellanten op hun onbezwaarden grond ondernomen aangemerkt werden als een inbreuk op den het geheele dijksligchaam omvattenden openbaren last. De vervolgingen dientengevolge ingesteld zijn wel is waar met geene veroordeelingen beëindigd — doch de eigenaren, het een zoowel als het andere moede, hebben gemeend zich te moeten wenden tot Ged. Staten van Zuidholland, opdat door betere praecisering van den last, die zonder weerspraak hunnerzijds op de *kruin* van hun dijk rust, alle verdere onzekerheid en alle aanleiding tot geschil zouden worden afgesneden.

Zij verzochten mitsdien bij adres van 15 Junij des vorigen jaars — gebruik makende van de vrijheid, die het vigerende Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland hun daartoe laat — dat Ged. Staten de *benaming* van den weg sub 13 hierboven bedoeld, thans als gezegd luidende: *Nieuw-Kraijersche dijk*, mogten wijzigen in: „*Kruin en aan het westelijk uiteinde Zuidelijke berm van den Nieuw-Kraijerschen dijk.*"

Nadat dat verzoek op de wijze bij de Provinciale Reglementen bevolen, was behandeld — is het bij de bovenaangehaalde resolutie van Ged. Staten afgewezen. Op tweeërlei grond: 1°. „omdat het een algemeen geldend gebruik zou wezen de over „dijken loopende *wegen* te noemen *dijken*, met bijvoeging dan van den naam, dien de „dijk in onderscheiding van andere dijken draagt;" en 2°. „omdat, welke privaat„regtelijke bevoegdheid aan de den berm des dijks belendende gronden ook moge „toekomen om over de bermen of glooijingen, die niet door den weg zijn ingenomen, „op den ten dienste van het algemeen liggenden weg uit te wegen, uit die benaming „geenszins volgt, dat ook die bermen en glooijingen als weg ten dienste van het „algemeen zouden te beschouwen zijn."

De eigenaren, die zich tempore utili tegen die beslissing in beroep bij Z. M. voorzien hebben, doen in hun adres van appel dd. 8 April ll. met nadruk opmerken, dat dusdanige overwegingen juist hadden behooren te leiden tot eene contraire beslissing. Ged. Staten toch, zelven erkennende dat slechts een deel van den dijk met een publieken last bezwaard is, hadden dan juist de aanwijzing van den geheelen dijk als zoodanig niet behooren te handhaven. Zeker niet met een onjuist beroep op een niet

bestaand spraakgebruik volgens hetwelk de woorden *"dijk"* en *"weg over de kruin van een dijk"* aequivalerende termen zouden zijn.

Appellanten volharden mitsdien bij hun verzoek, hetwelk zij thans nog eenigzins naauwkeuriger dus formuleren, dat de bewuste 2e kolom ingevuld worde aldus: "van "af het Oosteinde over eene lengte van 2080 M. als *kruin* van den Nieuw-Kraijerschen "dijk en aan "het westelijk uiteinde over eene lengte van 160 M. als zuidelijke of "binnenberm van den Nieuw-Kraijerschen dijk."

Ged. Staten van Zuidholland, ter zake gehoord, refereren zich bij hun missive van 2 Mei ll. G. S. n°. 37 in substantie aan de motieven hunner beslissing zelve, waardoor deze hun oordeel voldoende wordt geregtvaardigd.

Ten slotte zij hier nog uit de reeds meermalen aangehaalde memorie der appellanten één punt gereleveerd, ter nadere adstructie van hunne meening, dat er, geheel in strijd met het zeggen van Ged. Staten, wel degelijk reden bestaat tot verduidelijking van den ligger.

Zij wijzen namelijk op de mede overgelegde notulen van het in verband met hun oorspronkelijk adres in den Gemeenteraad van Melissant op 5 Aug. des vorigen jaars verhandelde — waar toen het behoud der aangevallen benaming in den ligger verdedigd is op grond hiervan dat zoodoende juist blijken mogt, dat NIET alleen de *kruin* van den dijk met den last van weg belast is.

Als gemagtigde voor de appellanten treedt ter toelichting van het beroep op de heer Mr. D. VAN WEEL van Rotterdam, die vervolgens, naar aanleiding van vragen, hem door de Staatsraden VERNIERS VAN DER LOEFF en DE VRIES gedaan, aan de Afdeeling nadere inlichtingen verstrekt.

III. het beroep van *den Gemeenteraad van Losser, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit tot regeling der jaarwedden van de onderwijzers en onderwijseressen.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zijner Majesteits magtiging is door den Minister van Binn. Zaken, bij missive van 20 Mei jl., n°. 1714, afdeeling O., bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een beroep, door den Raad der gemeente Losser ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij hunne goedkeuring werd onthouden aan het besluit van genoemden Raad dd. 8 Maart ll., tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen in die gemeente.

Het eenige bezwaar van Ged. Staten tegen genoemd raadsbesluit betrof de jaarwedde van het hoofd der school te Lutte, die daarbij bepaald werd op *f* 750. Ged. Staten waren van meening, dat die wedde op niet minder dan *f* 800 behoorde te worden vastgesteld, omdat de school te Lutte op 15 Jan. 1880 meer dan 200 leerlingen telde.

De gemeenteraad voert in zijn aan den Koning ingediend adres, hoofdzakelijk aan,

dat eene goede verhouding tusschen de jaarwedden der verschillende onderwijzers in die gemeente zou worden verbroken, indien aan het verlangen van Ged. Staten werd voldaan, maar dat buitendien de feitelijke grondslag van het besluit van Ged. Staten onjuist is, daar blijkens eene overgelegde opgave van den hoofdonderwijzer der school van October 1880 niet het getal schoolgaande kinderen, maar dat dergenen, die op de pokkenlijst waren ingeschreven, meer dan 200 had bedragen en in Januarij ll. dan ook, volgens eene door het hoofd der school ingezonden lijst, niet meer dan 163 kinderen aldaar school gingen, onder welke nog 9 voorkomen, wier namen en personen niet in de gemeente bekend zijn, zoodat inderdaad niet meer dan 152 kinderen, en dan nog niet doorgaande maar slechts nu en dan, de bedoelde school bezoeken.

Door Ged. Staten, op dit adres gehoord, wordt opgemerkt, dat naar de regelen, die zij hebben aangenomen voor de beoordeeling van raadsbesluiten, betrekkelijk de jaarwedden van onderwijzers, voor de hoofden van scholen met meer dan 200 kinderen, die jaarwedden niet minder dan *f* 800 mogen bedragen, en dat zij dus aan het besluit van den Raad der gemeente Losser hunne goedkeuring moesten onthouden, omdat, volgens eene opgave van het gemeentebestuur zelf, het aantal schoolgaande kinderen op de school te Lutte in het eerste kwartaal van 1880, 202 had bedragen. Nu het echter blijkt — aldus eindigen Ged. Staten — dat die opgaven minder juist is geweest en dat de school te Lutte op 1 Januarij 1881 minder dan 200 leerlingen telde, bestaan er bij hun collegie geene bezwaren meer, om de jaarwedde van het hoofd dier school op *f* 750 te bepalen.

IV. het beroep van *G. van Beek te Delft*, *van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener moutwijnbranderij.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

G. van Beek, de appellant in deze, heeft aan het gemeentebestuur van Delft, vergunning verzocht tot het oprichten van eene branderij op het perceel bij het kadaster der gemeente Delft bekend onder sectie B, n⁰. 1266, gelegen aan den Geerweg en gemerkt n⁰. 5.

Tegen het verleenen dier vergunning is bezwaar gemaakt door Regenten van het Geneeskundig gesticht voor krankzinnigen, het Sint-Joris Gasthuis, en wel op grond van brandgevaar, dat o. a. door het barsten van den ruw- of distilleerketel of het springen van den helm telkens kan ontstaan, vooral bij de zeer beperkte ruimte waarover de te stichten branderij te beschikken zou hebben. Een der regenten heeft verder gewezen op de vermeerdering van dat gevaar, indien door het gesticht het terrein zou worden verkregen waarover onderhandeld werd, en dat bij het gesticht getrokken onmiddellijk aan de branderij zou grenzen. Hij had tevens doen opmerken dat de walgelijke uitdampingen der branderij niet dan hoogst onaangenaam, zoo niet nadeelig voor de gezondheid der verpleegden en de zuiverheid der lucht in de tuinen zou zijn.

Naar het inzien van den brandmeester zou het brandgevaar, indien de schoorsteen

der branderij slechts ter behoorlijke hoogte werd opgetrokken, niet meer te duchten zijn, dan van elke woning waar vuur wordt gebruikt.

Desniettemin hebben Burg. en Weth. op grond van het brandgevaar dat, uit de oprigting eener branderij in de onmiddellijke nabijheid van het St. Joris gasthuis, voor dat gesticht te duchten is en uit vrees dat het grachtwater door het daarin uitloopende verbruikte water der branderij zou worden bedorven, de gevraagde vergunning geweigerd.

Tegen deze weigering is appellant bij Z. M. in beroep gekomen, met inachtneming van het voorschrift van art. 15 der wet, verzoekende dat hem de vergunning alsnog moge worden gegeven.

Bij zijn adres, verklaart hij zich bereid een riool te leggen door de Sint-Annastraat, loopende langs gemeld gesticht en dat riool te verbinden aan het daar loopende stadsriool, en wel ter plaatse waar dit afhelt naar de westzijde in de breede en diepe stadsvest, zoodat het water uit de branderij steeds daarin kome. Hierdoor zou het bezwaar der gevreesde uitdampingen geheel zijn weggenomen. Voorts stelt hij zich voor de branderij eene verdieping lager te bouwen dan primitief zijne bedoeling was: den achtergevel naar de zijde van het gesticht zonder eenige opening te metselen, de bovenverdieping onder den kap zamen te stellen uit ijzeren balken met trogwulven van harden steen, zonder eenig luik of opening om inwendig bij den trap te komen en voorts de schoorsteenen op behoorlijke en gewenschte hoogte te bouwen, waardoor dan toch zeker het brandgevaar tot een minimum zou worden gebracht. Eindelijk geeft hij te kennen dat, zoo al Regenten tot de door hen bedoelde uitbreiding en aanbouw mochten overgaan, hetgeen zeker nog in de toekomst ligt, tusschen hunne gebouwen en zijne branderij nog eene ruimte zal zijn van 5 M., terwijl, zooals de toestand nu is, er tusschen de branderij, van den achterkant berekend, tot aan de gebouwen van St. Joris een afstand van ongeveer 38 M. is, terwijl de afstand tusschen den te bouwen zijmuur der branderij en de verpleegzaal, ongeveer 20 à 25 M. bedraagt.

Ged. Staten, in wier handen des appellants adres is gesteld geweest, hebben den Hoofdingenieur van den Prov. Waterstaat gehoord. Deze acht, evenals de brandmeester, het gevaar van brand niet groot.

Immers, in de branderij is niet anders dan een steenen fornuis, waarin de mout wordt gekookt en gedistilleerd en waarin geen belangrijke spanning ontstaat. Worden nu de bij de verbranding ontstane gassen door een behoorlijken schoorsteen weggevoerd, dan is er geen enkele reden aanwezig om bijzondere vrees voor brand te koesteren. De ondervinding leert ook niet, dat Schiedam met hare honderde branderijen, meer dan andere plaatsen door brand wordt geteisterd.

Het door B. en W. geopperde bezwaar van waterbederf beteekent volgens den Hoofdingenieur niets, omdat het grachtwater niet als drinkwater wordt gebruikt en in de onmiddelijke nabijheid andere branderijen worden gevonden, die evenzeer het water op de stadsgracht laten afloopen. De afvoer van het water zal voorts noch voor de reuk- noch voor de gezichtsorganen der bewoners van het gesticht merkbaar zijn. Dat de uitbreiding, waarvan Regenten gewagen, het gesticht in de onmiddelijke nabijheid der branderij zal brengen moge waar zijn; maar die nabijheid is dan aan hen

zelve te wijten; zij is daarenboven voor het gesticht volkomen onschadelijk. De Hoofdingenieur verklaart op deze gronden dat er naar zijne stellige overtuiging geene redenen aanwezig zijn die volgens art. 11 der wet tot weigering kunnen leiden. Hij geeft alzoo in overweging de vergunning te verleenen onder de volgende voorwaarden:

1°. dat de schoorsteenen worden opgetrokken tot 20 M. boven den beganen grond;

2°. dat in den achter- of noordwestelijken gevel van het gebouw geen deuren of ramen gebracht worden; deze voorwaarde wordt alleen voorgesteld omdat adressant zelf die niet onaannemelijk acht;

Ware dit niet zoo, de Hoofdingenieur zou niet voorstellen, ze hem op te leggen.

3°. dat de inrichting in werking zij gebracht vóór 1 Mei 1882.

Ook het adres, door Regenten van het Sint-Joris gasthuis aan Z. M. ingediend, heeft den Hoofdingenieur niet van gedachte doen veranderen. Regenten wijzen daarbij op eene boerderij met bergplaatsen van hooi en stroo, naast de branderij en aan eene andere zijde tegen het gesticht aankomende, waardoor het gevaar van brand zal vermeerderen en het gesticht den naam van onveilig zal krijgen, waardoor de betrekkingen van krankzinnigen afgeschrikt zouden kunnen worden, hen daar te plaatsen. Zij vreezen verder hinder van rook en roet en bederf van het noodige regenwater en vragen daarom handhaving van het besluit van Burg. en Weth. De Hoofdingenieur echter, herhalende, dat de branderij geen gevaar voor brand oplevert, wijst er op dat niet het Sint-Joris gasthuis zelf aan de op te richten branderij en aan de daarnaast gelegen boerderij grenst, maar het nu door Regenten aangekocht terrein, hetwelk zij met het gesticht willen vereenigen. Het zal dus niet de branderij zijn, die in de onmiddelijke nabijheid van het gesticht wordt gebouwd, maar het gesticht dat zich eventueel tot in de nabijheid der branderij en der boerderij zal uitbreiden. Toch zal die nieuwe vleugel van het gesticht geen gemeenen muur met de branderij krijgen, zooals Regenten beweren, want de noordwestelijke gevel der branderij, waarin geen deur- noch lichtkozijnen zullen worden gemaakt, zal nog 4.5 M. van den eindgevel van de uitbreiding van het gesticht verwijderd zijn.

Tot toelichting van zijn nader adres heeft de Hoofdingenieur overgelegd eene kadastrale schets waarop het gesticht, de nieuw aangekochte terreinen, de boerderij en de op te richten branderij zijn aangewezen.

Ged. Staten deelen in het gevoelen van den Hoofdingenieur niet. Zij zijn niet overtuigd dat er geen gevaar voor brand zal bestaan. Immers, wanneer de voorgenomen uitbreiding van het gesticht zal zijn tot stand gebracht — eene uitbreiding die zeer wenschelijk is in het algemeen belang om het toenemend gebrek aan ruimte tot plaatsing van krankzinnigen —, dan zou de branderij slechts 4.5 M. daarvan verwijderd zijn. En wanneer men nu in aanmerking neemt dat de wet in art. 5 sub 3°. eischt, dat bij elk verzoek om vergunning onder andere worde overgelegd een uittreksel uit de kad. leggers, aanduidende de gebouwen of lokalen bestemd tot ziekenverpleging binnen een kring van 200 M. van het gebouw of lokaal der inrichting, dan schijnt de veronderstelling niet te gewaagd dat de wetgever heeft gewild, dat in den regel binnen den afstand geen fabrieken die gevaar, schade of hinder kunnen veroorzaken, zouden worden gesticht. Zou het ontstaan van brand in de onmiddelijke nabijheid van eene gewone inrichting bestemd tot ziekenverpleging, hoogst ernstige gevolgen

kunnen hebben, hoeveel te meer zou dit niet het geval zijn, waar het een krankzinnigengesticht betreft. Ged. Staten adviseren op die gronden tot handhaving der afwijzende beschikking van Burg. en Weth.

Aan deze Afdeeling is nog door Regenten ingezonden een schets van de belendingen van hun gesticht ter plaatse waar appellant eene branderij wenscht op te richten.

Een blik op die schets zal, volgens hen, doen blijken, dat zij de gevaren en nadeelen van die oprichting voor hun gesticht niet overdreven hebben.

Als gemagtigde voor den appellant treedt op de heer Mr. A. J. E. A. Bik, advocaat te 's Gravenhage. Hij tracht de bezwaren tegen de gevraagde vergunning ingebragt te wederleggen door te betoogen dat het brandgevaar niet van overwegend belang kan zijn en te betwijfelen dat de uitdampingen der branderij walgelijk en van nadeeligen invloed zullen zijn op de gezondheid der verpleegden in het St. Joris gasthuis. Eenige hinder zal er natuurlijk, evenals bij iedere industriele inrigting, worden ondervonden, maar spreker gelooft niet dat die van ernstigen aard zal wezen. Hij hoopt dat het besluit van Burg. en Weth. alsnog zal worden vernietigd en dat de Afdeeling tot het verleenen der vergunning zal adviseren,

Namens regenten van het St. Joris gasthuis wordt het beroep bestreden door Mr. W. K. S. van der Mandele, mede-regent en advocaat te Delft. Hij meent te kunnen beweren dat niet de appellant maar de verkooper van den grond in deze de eigenlijke belanghebbende is. Hij gelooft dat in hooge mate gevaar bestaat zoowel voor brand als voor de gezondheid van de verpleegden in het gesticht ten gevolge van walgelijke uitdampingen der branderij en van het neerslaan van rook en roet uit den schoorsteen. Met het volste vertrouwen moet hij aandringen op eene afwijzing van het verzoek.

Onderscheidene vragen door de *Staatsraden* de Vries, Heemskerk, Verniers van der Loeff en Smidt gedaan, worden door den heer van der Mandele beantwoord, terwijl de appellant zelf nog eenige inlichtingen geeft.

V. het beroep van *Jhr. G. K. D. R. de Jonge van Zwijnsbergen te Helvoirt, van een besluit van Burg. en Weth., voor zooveel de voorwaarden betreft, waaronder hem vergunning is verleend om een steen-, pannen- en plavuizenbakkerij op te rigten.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Jhr. G. K. D. R. de Jonge van Zwijnsbergen, wonende te Helvoirt, heeft aan Burg. en Weth. van die gemeente vergunning verzocht om aldaar op de perceelen, kadastraal genummerd sectie D. n°. 730 en 731, op te rigten eene bakkerij van steenen, plavuizen en pannen met twee ovens; bij beschikking van Burg. en Weth. van 23 Maart 1881 is die vergunning verleend, edoch voor een proeftijd van 6 jaren en onder de navolgende voorwaarden: 1°. dat bedoelde inrigting in werking worde gebragt binnen een jaar na de dagteekening der vergunning; 2°. dat stiptelijk worden nageleefd de thans bestaande of nog te maken verordeningen; 3°. dat wanneer mogt

blijken, dat ter voorkoming van gevaar, schade of hinder of andere nadeelige gevolgen, in het algemeen of bijzonder belang eenige meerdere voorziening mogten worden vereischt, deze den concessionaris of zijne regtverkrijgenden ten allen tijde kunnen worden opgelegd, die verpligt zullen zijn zich daarnaar te gedragen, bij weigering waarvan de concessie als vervallen zal worden beschouwd; 4°. dat bovenstaande bepalingen toepasselijk zijn en blijven op alle latere regtverkrijgenden. Bij adres van 26 Maart 1881, waarbij art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) is nageleefd, verzoekt de concessionaris aan Z. M. den Koning, het besluit van Burg. en Weth. te vernietigen en hem de gevraagde vergunning te verleenen zonder bezwarende voorwaarden. Hij beweert:

1°. dat Burg. en Weth. onbevoegd zijn om de vergunning tot een proeftijd te beperken terwijl er geen bezwaren door belanghebbenden zijn ingebragt;

2°. dat de voorwaarde omtrent het naleven van bestaande of nog te maken verordeningen te algemeen is, omdat de plaatselijke verordeningen over de bedoelde inrigtingen niet verder kunnen of mogen strekken als bij art. 4 der wet is toegestaan;

3°. dat de adressant bezwaard is door het gemaakte voorbehoud omtrent het stellen van nadere voorwaarden, omdat deze van dien aard zouden kunnen zijn dat het geheele bedrijf daardoor onmogelijk wierd gemaakt.

Wat het 1e dezer 3 punten betreft, is gebleken dat een eigenaar en eene huurster van aangrenzende perceelen bij Burg. en Weth. zijn gecompareerd, en verklaard hebben geen bezwaar te maken, mits zij schadevergoeding erlangden, indien hun schade wierd toegebragt.

De Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat in Noordbrabant is van oordeel, dat er geen redenen waren om aan adressant een proeftijd op te leggen, omdat de aangrenzende perceelen alle bouw- of grasland zijn, en het gemeentebestuur van Helvoirt geen proeftijd behoeft om zich te overtuigen, of steenovens schade aanrigten, dewijl er verscheidene steenbakkerijen in naburige gemeenten zijn.

In de 2e voorwaarde ziet de hoofdingenieur niets onbillijks, hoezeer hij die overbodig acht; maar de derde voorwaarde is, naar zijn inzien, strijdig met de wet, omdat deze in art. 17 en 20 regelt, wanneer nieuwe voorwaarden kunnen worden opgelegd, en hoe moet worden gehandeld in geval de voorwaarden niet worden nageleefd.

Geheel overeenkomstig met dit gevoelen adviseren Ged. Staten aan Noordbrabant tot inwilliging van het verzoek van adressant, met behoud echter der tweede voorwaarde.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 21 Mei 1881 n°. 56, afd. Handel en Nijverheid, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is eene missive van Burg. en Weth. van Helvoirt ingekomen, waarin wordt medegedeeld: 1°. dat de plaats voor de steenbakkerij is aan een pleintje, waar de klinkerbestrating drie wegen of rigtingen volgt, langs welke wegen weinig huizen staan, maar vele geschikte bouwplaatsen liggen voor de uitbreiding van de bebouwde kom der gemeente; 2°. dat de adressant niet tegen het bepalen van een proeftijd behoeft op te zien, zoo hij niet vreest dat zijne steenbakkerij gevaar, schade of hinder zal veroorzaken.

De heer Mr. W. van Rossem Bzn., advocaat te 's Gravenhage, voor den appellant optredende, ontwikkelt de bezwaren aan het voorschrift van een proeftijd van zes jaren verbonden, en is van meening dat het stellen van zoodanigen proeftijd niet is in den geest der wet. Z. i. was deze beperkende voorwaarde niet te regtvaardigen evenmin als de andere voorwaarden, waaronder de vergunning is verleend. Ook de nadere memorie door het Gemeentebestuur ingediend brengt, naar zijne meening, niets tot regtvaardiging der voorwaarden bij. Pleiter gelooft dat de oprigting dezer fabriek de welvaart der gemeente juist zal bevorderen en vertrouwt dat de geest van willekeur die in de vergunning doorstraalt, niet door de hoogste autoriteit zal worden gehandhaafd.

VI. het beroep van *P. J. Geradts te 's Gravenhage, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bergplaats van naptha aan den Zuid-Oost-Buitencingel n°.* 179.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

P. J. Geradts Jr., handelaar in chemicaliën te 's Gravenhage, heeft aan het Bestuur dier gemeente vergunning verzocht om op een perceel, kadastraal bekend als gemeente 's Gravenhage, sectie R n°. 888, eene bewaarplaats te mogen inrigten voor 150 liter naphta.

Dit verzoek is afgewezen bij besluit van Burg. en Weth. van 7 Maart 1881, n°. $\frac{3789^{30}}{23}$ 1e afd. en de verzoeker heeft zich, met inachtneming van de formaliteiten en den termijn bij de wet gesteld, daartegen in beroep voorzien bij Z. M.

Het advies van allen, die te dezer zake gehoord zijn, is eenstemmig ongunstig. De Opperbrandmeester van de gemeente, de Inspecteur van de bouwpolitie, de Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat en de Ged. Staten van Zuidholland zijn geheel in overeenstemming met de eigenaars en gebruikers van belendende perceelen, die mondeling en schriftelijk bij het gemeentebestuur, en nadat deze zaak krachtens Zr. Ms. magtiging van 17 Mei ll. n°. 13 bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, ook nog met een drietal memoriën bij deze Afdeeling hunne bezwaren hebben ingebragt, tegen een depôt van een zoo uiterst gevaarlijke stof in de schier onmiddellijke nabijheid van eene houten loods, waarin gestookt wordt, van een stoommachine, van eene petroleum-bergplaats, en van een sterk bevolkt hofje — en dan nog op een terrein, dat geenszins in geval van brand gemakkelijk van alle zijden zou zijn te naderen.

De appellant, dit zij ten slotte nog slechts vermeld, heeft bij zijn adres van appel zijn verzoek derwijze gewijzigd dat ter bewuste plaatse in stede van 150 liter, minstens (waarmede wel bedoeld zal zijn: hoogstens) 50 liter zouden mogen worden opgeslagen.

De heer W. H. Gebel dringt, als belanghebbende, op de handhaving van het besluit tot weigering der vergunning aan.

VII. het beroep van den *Gemeenteraad van Nieuwleusen, tegen een besluit van Ged.*

Staten van Overijssel, waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers.

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van 28 October 1880 heeft de Gemeenteraad van Nieuwleusen de jaarwedden der onderwijzers aan de openbare lagere scholen in die gemeente op *ƒ* 700 gebragt. Ged. Staten van Overijssel, van oordeel dat voor twee dier onderwijzers, wier scholen meer dan 120 leerlingen tellen, eene jaarwedde van *ƒ* 700 onvoldoende is, en hun eene jaarwedde van niet minder dan *ƒ* 750 behoort te worden toegekend, hebben hunne goedkeuring aan het genoemde raadsbesluit onthouden.

Van dat besluit van Ged. Staten gedagteekend 24 Febr. 1881 is op 1 Maart een afschrift aan den Gemeenteraad gezonden.

Op 31 Maart daaraanvolgende besloot de Raad daarvan in beroep te komen omdat de bepaalde jaarwedden, met het oog op de levenswijze der ingezetenen, voldoende zijn te achten.

Dit besluit, door Burg. en Weth. verzonden, is op den 4 April bij 's Konings Kabinet ingekomen.

Ged. Staten, op dat raadsbesluit gehoord, geven te kennen dat zij tot de overtuiging zijn gekomen, dat, ten aanzien van de wedden der hoofden van scholen, als maatstaf moeten gelden: de omvang van het onderwijs en het aantal kinderen, dat de school bezoekt; dat voor hoofden van scholen, die meer dan 120 leerlingen tellen, het minimum der wet onvoldoende is; dat de cijfers, die zij voor hoogere getallen van leerlingen hebben noodig geacht, door nagenoeg alle gemeentebesturen zijn aangenomen, doch dat de Raad van Nieuwleusen blijft weigeren aan de hoofden der scholen te Nieuwleusen en te Den Hulst, hoezeer deze meer dan 150 leerlingen tellen, eene hoogere jaarwedde toe te kennen dan *ƒ* 700, op welk bedrag ook de wedde van het hoofd der school te Ruitenveen is bepaald, ofschoon laatstgemelde school door niet meer dan ruim 100 kinderen wordt bezocht. De beide onderwijzers, wier jaarwedden dit beroep geldt, hebben aan den Raad van State memoriën ingezonden ten betooge dat de wedden, zooals de Gemeenteraad die heeft bepaald, niet voldoende voor hen zijn om overeenkomstig hun stand te leven en niet in evenredigheid van het groot aantal kinderen, dat hunne scholen bezoekt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Twee-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 29 *Junij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 2 Junij 1881, n°. 7, houdende beschikking op het beroep van *J. W. Dingemans te Rossum c. s., wegens een besluit van Ged. Staten van Gelderland van* 22 *Junij* 1880 n°. 56, *houdende afwijzing van hun verzoek tot schorsing van eene verordening van den dijkstoel van Bommelerwaard boven den Meidijk.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 213.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van J. W. Dingemans te Rossum cum suis, wegens een besluit van Ged. Staten van Gelderland van den 22 Junij 1880, n°. 56, houdende afwijzing van hun verzoek tot schorsing van eene verordening van den Dijkstoel van Bommelerwaard boven den Meidijk;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 11 Mei 1881 n°. 35;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 28 Mei 1881, n°. 4, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat de Dijkstoel van Bommelerwaard boven den Meidijk in zijne ciering, ten opschrift dragende: *Bijzondere verordeningen en bepalingen ten aanzien der dijken in dat polderdistrict voor het jaar* 1879/80, vastgesteld den 27 Mei 1879, en door Ged. Staten van Gelderland goedgekeurd bij besluit van den 18 Junij 1879 n°. 26, heeft bepaald, dat in den polder van Rossum de zorg over het begrinden der dijken aan het Polderbestuur zou worden overgelaten, als hebbende dat Bestuur zich met de meeste dijkpligtigen verstaan om die uit ééne hand te onderhouden, maar dat de dijkvakken n°. 28, 29, 30, 33*a*, 33*b*, 33*c*, 34, 36, 47, 57, 64, 66, 76, 80, 85, 86, 87, 90, 105, 119, 127, 131, 137, 152, 153, 156, 159, 160, 163, 198, 224*b*, 224*c*, 239, 248, 252, 253, 294, 300, 306, 319, 332, 333, 338, 341, 343, 345, 352, 380*a*, 380*b*, 382, 391, 397, 400*a* en 400*b*, als zijnde niet onder voornoemde regeling begrepen, tegen de 3e schouw moeten begrind zijn met 0.0625 M^3. gewasschen biggel per strekkende Meter;

Overwegende: dat, nadat de genoemde dijkvakken op den 30 October en 20 Nov. 1879 bij de 3e schouw en herschouw waren kwaad geschouwd en aan adressanten als dijkpligtig voor die perceelen was kennis gegeven door den Dijkstoel: „dat wegens „die nalatigheid proces-verbaal was opgemaakt en zij zich van strafvervolging konden „vrijwaren door betaling van 50 cents per strekkende Meter, zijnde het maximum der „tegen deze nalatigheid gestelde boete", de adressanten zich tot Ged. Staten van Gelderland hebben gewend met het verzoek om de uitvoering van de verordening van 27 Mei 1859 en de daarop gevolgde schouwingen van 30 October en 20 Nov. 1879 te schorsen en de vernietiging daarvan aan Provinciale Staten voor te dragen;

Overwegende: dat Ged. Staten bij hun besluit van 22 Junij 1880 n°. 56 voormeld verzoek hebben gewezen van de hand, op grond dat de begrinding der in het adres opgenoemde dijkvakken is voorgeschreven bij de ciering opgemaakt door den betrokken Dijkstoel op 27 Mei 1879 en goedgekeurd bij het besluit van Ged. Staten van 18 Junij 1879 n°. 26, welke ciering, volgens ingewonnen berigt van den Dijkstoel, behoorlijk is afgekondigd en aangeplakt, en dat de bezwaren van adressanten niet gegrond zijn bevonden;

Overwegende: dat adressanten van dit besluit bij Ons in beroep zijn gekomen en de vernietiging daarvan, met inwilliging van hun primitief verzoek, hebben gevraagd, op grond dat de ciering of verordening niet zou zijn afgekondigd in de kerk noch van de pui van het raadhuis; dat zij de goedkeuring van Ged. Staten niet zou vermelden; dat van 224 dijkvakken van den polder Rossum alleen die van adressanten, waaronder enkele van slechts enkele palmen breedte, ter begrinding zijn aangewezen; dat die begrinding ook niet noodig was voor den dijk en alleen strekte om de adressanten bij eventuelen afkoop van dijkpligt te bezwaren;

Overwegende: dat ieder van deze grieven door Ged. Staten, na ingewonnen informatiën van den Dijkstoel en van den Ingenieur van den Provincialen Waterstaat van Gelderland en met overlegging van justificatoire stukken, is tegengesproken;

Overwegende: dat de ciering voor het onderhoud en gewoon herstel der rivierdijken van Bommelerwaard boven den Meidijk voor het dienstjaar 1879/80 bevoegdelijk door den Dijkstoel is vastgesteld bij verordening en door Ged. Staten van Gelderland van

hunne goedkeuring is voorzien overeenkomstig art. 7 van het Koninklijk besluit van 17 Dec. 1819 n°. 1;

Overwegende: dat, wanneer zoodanig besluit van die vereischte goedkeuring voorzien is, deze daarmede één geheel uitmaakt en niet meer door Ged. Staten kan worden geschorst en aan Provinciale Staten ter vernietiging voorgedragen, zoo als art. 6 van het Reglement op de rivierpolders in Gelderland dit omtrent andere, niet door hooger gezag goedgekeurde, besluiten van Polderbesturen bepaalt;

Overwegende: dat Ged. Staten van Gelderland dus, afgezien van alle andere bedenkingen, teregt op den 22 Junij 1880 het verzoek van adressanten tot schorsing van de gevolgen der ciering van 27 Mei 1879 hebben afgewezen;

Overwegende: dat, gelijk door adressanten zelven erkend wordt, de schouwingen van 30 October en 20 November 1879 in den polder Rossum hebben plaats gehad ter uitvoering van de bovengemelde ciering, terwijl de bezwaren, die tegen de wijze van aankondigen of voeren van die schouwen zijn in het midden gebragt, bij eventuele vervolging ter zake van bekeuring aan het oordeel van den regter kunnen worden onderworpen;

Gezien het Reglement op het beheer der rivierpolders in Gelderland, goedgekeurd bij Ons besluit van 3 Sept. 1856 n°. 111 (*Prov. Blad* 1856 n°. 89);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 22 Junij 1880 n°. 56, het beroep te verklaren ongegrond,

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 2 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

2°. van 16 Junij 1881, n°. 28, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Raad der gemeente Wonseradeel, van een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 3 *Febr.* 1881 *n°.* 73, 2e *afd. F, waarbij zij hunne goedkeuring hebben onthouden aan de begrooting dier gemeente voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 244).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep door den Raad der gemeente Wonseradeel ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Friesland van 3 Febr. 1881, n°. 73, 2e afd. F, waarbij zij hunne goedkeuring hebben onthouden aan de begrooting dier gemeente voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Mei 1881, n°. 31;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 10 Junij 1881 n°. 2505, afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat Ged. Staten hunne goedkeuring aan de gemeentebegrooting hebben onthouden, omdat onder den post Hoofdstuk VII, afd. I, art. 1, *Subsidie aan de burgerlijke armbesturen*, tot een bedrag van *f* 23,270, blijkens het overeenkomstig artt. 59 en 60 der wet op het Armbestuur, genomen raadsbesluit, begrepen is een subsidie voor de Algemeene Armvoogdij van Makkum ten bedrage van *f* 6465, welke som naar het gevoelen van Ged. Staten met *f* 162.08 diende te worden verhoogd, omdat de gemeenteraad op de armvoogdij-begrooting van het dorp Makkum ten onregte *f* 162.08 in ontvang had gebragt onder de omschrijving: *Terugontvangst van in de spaarbank gedeponeerde gelden;*

dat toch door de armvoogden, de laatst voormelde som, zijnde een saldo van los gemaakt kapitaal, voor 't overige besteed voor den bouw van woonhuizen, in de spaarbank is belegd, daartoe door Ged. Staten gemagtigd bij besluit van 17 Sept. 1878 n°. 5, en door hen teregt als een deel van hun kapitaal wordt beschouwd, zoodat daarvan wel de rente in ontvang ter begrooting der armvoogdij behoort, maar niet het kapitaal zelf, en de gemeenteraad onbevoegd is, om die som tot dekking van de gewone uitgaven voor 1881 te bestemmen, en het subsidie dat de gemeente anders zou moeten verleenen met dat bedrag te verminderen, daar de geldbelegging in de spaarbank door hooger gezag dan dat van den gemeenteraad was goedgekeurd, en door dien raad behoort te worden geëerbiedigd;

dat de gemeenteraad echter het aan voormelde som van *f* 162.08 toegeschreven karakter van kapitaal ontzegt en bovendien de belegging daarvan in de spaarbank onwettig acht, omdat volgens art. 15 der wet op 't armbestuur de gelden van burgerlijke instellingen van weldadigheid na verkregen goedkeuring van Ged. Staten niet anders mogen worden belegd dan door aankoop van onroerende goederen of in rentegevende schuldbrieven, hetzij van geldleeningen van den Staat, provinciën of gemeenten, hetzij door hypotheek verzekerd; ten gevolge waarvan de Raad, niet overtuigd van de volstrekte onvermijdelijkheid van een hooger subsidie, gemeend heeft, in overeenstemming met de wet op het armbestuur, het subsidie aan de armvoogdij te Makkum op niet meer dan op *f* 6465 te mogen bepalen, en bij dit besluit heeft volhard, ook nadat Ged. Staten bij hun besluit van 30 Dec. 1880 n°. 75, de beslissing omtrent de gemeentebegrooting verdagende, het gemeentebestuur hadden uitgenoodigd tot eene wijziging van die begrooting in voorschreven zin;

Overwegende: dat de wederzijds gevoerde beweringen naar aanleiding van hetgeen

plaats had met de begrooting voor de Algemeene Armvoogdij van Makkum, niet kunnen leiden tot beslissing der in beroep aan Ons onderworpen zaak;

dat, terwijl, volgens art. 19 der wet op het Armbestuur, de begrootingen der gemeenteinstellingen van weldadigheid onderworpen zijn aan de goedkeuring van den gemeenteraad, de Raad van Wonseradeel de begrooting der armvoogdij van Makkum voor 1881 niet enkel goedkeurde, maar tevens wijzigde en, terwijl ingevolge genoemd wetsartikel de beslissing van Ged. Staten kan worden gevraagd, indien de gemeenteraad de gevraagde goedkeuring weigert, Ged. Staten van Friesland bij besluit van 3 Febr. 1881, alsof de door den gemeenteraad in de armvoogdij-begrooting van Makkum gebragte wijziging aan hunne goed- of afkeuring onderworpen ware, besloten, die wijziging niet goed te keuren;

dat eene op die wijze behandelde begrooting eener gemeenteinstelling van weldadigheid niet ten grondslag kan strekken van eene, overeenkomstig de wet te nemen beslissing, en in dezen ook verder buiten beoordeeling kan blijven, omdat van de besluiten van den gemeenteraad of van Ged. Staten, aangaande de armvoogdij-begrooting, bij Ons geen beroep is ingesteld, noch openstaat;

dat mitsdien alleen overblijft te beoordeelen of Ged. Staten uit anderen hoofde, al dan niet teregt de goedkeuring aan de gemeentebegrooting van Wonseradeel hebben onthouden;

dat dienaangaande in aanmerking moet komen, dat door den gemeenteraad bij een behoorlijk met redenen omkleed besluit aan de meergenoemde armvoogdij een subsidie van *f* 6465 is toegestaan;

dat volgens art. 61 der wet op 't Armbestuur door Ged. Staten moet worden toegezien, dat niet dan bij volstrekte onvermijdelijkheid subsidiën verleend worden en aan hen tevens is opgedragen alle maatregelen te nemen, waartoe zij bevoegd zijn om de vermindering van de subsidiën te bevorderen, doch dat Ged. Staten, in plaats daarvan, hunne goedkeuring aan de gemeentebegrooting onthielden ten einde den Raad tot eene verhooging van subsidiën te nopen;

dat mitsdien de grond waarop de goedkeuring der gemeentebegrooting werd geweigerd in strijd is met de wet;

Gezien artt. 19 en 59 tot 61 der wet tot regeling van het armbestuur en art. 209 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging in zooverre van het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Friesland, de begrooting der gemeente Wonseradeel, zoo als die door den gemeenteraad voor 1881 is vastgesteld, alsnog goed te keuren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, 16 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3⁰. van 16 Junij 1881, n⁰. 29, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *Burgemeester en Wethouders van Smallingerland, tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland, van 6 Januarij* 1881 n⁰. 39, *waarbij het bedrag der vergoeding voor huishuur, ten behoeve van het hoofd der school te Zuider-Dragten, is bepaald op f* 200 *'s jaars.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 152.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Burgemeester en Wethouders van Smallingerland, tegen een besluit van Gedep. Staten van Friesland van 6 Jan. 1881 n⁰. 39, waarbij het bedrag der vergoeding voor huishuur, ten behoeve van het hoofd der school te Zuider-Dragten, is bepaald op *f* 200 's jaars;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Mei 1881 n⁰. 23;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Junij 1881 n⁰. 2012, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat Burg. en Weth. van Smallingerland, ter voldoening aan een verzoek van Ged. Staten van Friesland, om een voorstel te doen omtrent de vergoeding voor huishuur, te verleenen aan de onderwijzers, hoofden van scholen, wegens gemis van vrije woning, na deswege vóóraf het gevoelen van den Raad te hebben ingewonnen, hebben geadviseerd om aan de *twee* hoofdonderwijzers in het gebuurte van Dragten te verleenen *f* 200 en aan den onderwijzer, wonende aan den Kunstweg te Zuider-Dragten, buiten de kom van het dorp Dragten, *f* 150;

dat laatstgenoemde onderwijzer zich daarop heeft gewend tot Ged. Staten met verzoek dat de vergoeding ook voor hem mogt worden bepaald op *f* 200;

dat Ged. Staten bij hun bovenvermeld besluit het bedrag der vergoeding voor huishuur ten behoeve van het hoofd der school te Zuider-Dragten hebben bepaald op *f* 200, evenals voor de beide andere onderwijzers, omdat hij geene geschikte woning kon krijgen in de nabijheid zijner school, en dus eene woning zou moeten huren in het gebuurte van Dragten, waarvoor, volgens het advies van Burg. en Weth., eene vergoeding van *f* 200 behoorde te worden toegekend;

dat Burg. en Weth. van dit besluit van Ged. Staten hooger beroep hebben ingesteld, en de vernietiging daarvan van Ons hebben verzocht, bewerende dat in het gebuurte van Dragten tegenwoordig allezins geschikte woningen worden verhuurd voor *f* 150 en daarbeneden;

Overwegende: dat Burg. en Weth. dit beroep hebben ingesteld zonder dat daartoe door den gemeenteraad is besloten, en zonder medewerking van dien Raad;

dat aan den Raad, met betrekking tot de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente, alle bevoegdheid behoort, die niet uitdrukkelijk aan den Burgemeester of aan Burg. en Weth. is opgedragen;

dat bij het ontbreken van zoodanige opdragt, om namens de gemeente in hooger beroep te komen, niet het collegie van dagelijksch bestuur maar de gemeenteraad, aan wien, als vertegenwoordigende de gemeente, ook het bestel toekomt over de uitgaven der gemeente, moet geacht worden de belanghebbende te zijn die, krachtens art. 14 der wet tot regeling van het lager onderwijs, Onze voorziening kan inroepen tegen een besluit van Gedep. Staten dat van invloed is op de uitgaven voor het onderwijs;

dat Burg. en Weth. mitsdien in dezen onbevoegd waren tot zelfstandig handelen en evenmin optraden ter uitvoering van een betrekkelijk besluit van den Raad;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* no. 127) en de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Burg. en Weth. van Smallingerland niet-ontvankelijk te verklaren in hun ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 16 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

4°. van 16 Junij 1881 n°. 30, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Zuid-Beijerland tegen een besluit van Gedep. Staten van Zuidholland van* 8/17 *Junij* 1880, n°. 13, *waarbij vermeerdering is bevolen van het getal scholen in die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 53.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Raad der gemeente Zuid-Beijerland tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 8/17 Junij 1880 n°. 13, waarbij vermeerdering is bevolen van het getal scholen in die gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Mei 1881, n°. 92;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Junij 1881, n^{0}. 2013, Afdeeling Onderwijs;

Overwegende: dat de kinderen der ingezetenen van het gehucht Zuidzijde onder de gemeente Zuid-Beijerland vroeger onderwijs genoten op de openbare lagere school aan de Zuidzijde onder de gemeente Nieuw-Beijerland;

dat echter het gemeentebestuur van laatstgenoemde gemeente het verder bezoeken dier school aan de kinderen uit Zuid-Beijerland heeft meenen te moeten ontzeggen, en de onderhandelingen om voor die kinderen op nieuw toelating tot de school onder Nieuw-Beijerland te verkrijgen niet tot een gewenschten uitslag hebben geleid;

dat daarop Ged. Staten, uit overweging dat de afstand der woningen aan de Zuidzijde onder Zuid-Beijerland tot de school in de kom van het dorp een uur gaans bedraagt, en die afstand, zoo hij al het schoolbezoek niet geheel onmogelijk maakt, zeer zeker vooral in het gure jaargetijde tot veelvuldig schoolverzuim aanleiding moet geven, bij hun aangevallen besluit hebben bevolen dat het getal scholen in de gemeente Zuid-Beijerland zal worden vermeerderd door oprigting eener school voor gewoon lager onderwijs ter voorziening in de behoefte aan onderwijs voor de kinderen wonende in het gehucht Zuidzijde onder die gemeente;

dat de gemeenteraad tegen dit bevel in de maand October 1880 bij Ons is gekomen in beroep, bewerende dat voor de oprigting der bedoelde school geen voldoende reden bestaat en mitsdien verzoekende dat het aangevallen besluit van Ged. Staten moge worden vernietigd;

Overwegende: dat de openbare school voor lager onderwijs in de kom van het dorp Zuid-Beijerland ruimte genoeg heeft om ook de kinderen uit het gehucht Zuidzijde, zoover dit onder de gemeente Zuid-Beijerland behoort, te bevatten;

dat het getal dier kinderen, zoover zij in de jaren zijn om van het lager onderwijs gebruik te maken, ten hoogste op 25 kan gesteld worden;

dat de afstand, waarop deze van de school in de kom van het dorp verwijderd wonen, voor velen een uur gaans bedraagt, maar voor de anderen minder is;

dat ook de afstand van een uur gaans niet te boven gaat dien, welke in zeer vele plattelands-gemeenten over de uitgestrektheid daarvan verspreid liggende huizen van het schoollokaal scheidt;

dat een goede kunstweg de gemeenschap tusschen het gehucht Zuidzijde en de kom van het dorp Zuid-Beijerland ook in het slechte jaargetijde mogelijk maakt;

dat ook de ondervinding niet heeft geleerd dat de afstand bij ongunstig weder aanmerkelijk schoolverzuim door de kinderen uit Zuidzijde veroorzaakt;

dat op de school in de kom van het dorp voldoend lager onderwijs wordt gegeven en dat het ook in het belang van het onderwijs verkieslijk is, dat de kinderen zich eenige meerdere inspanning getroosten om eene op ruimer voet ingerigte school te bezoeken, dan dat zij in hunne nabijheid eene kleine school hebben, waar het onderwijs niet op even onbekrompen en doelmatige wijze kan worden ingerigt;

dat er alzoo geen voldoende grond is om het bevel van Ged. Staten te handhaven;

Gezien de wet van 13 Aug. 1857 (*Staatsblad* n°. 103) en die van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het in den hoofde dezes vermelde besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 8/17 Junij 1880 n°. 13 te vernietigen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 16 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het geschil tusschen *Ged. Staten van Zeeland en de gemeente Zierikzee, betrekkelijk de bestemming van het Burgerweeshuis aldaar.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK brengt het volgend verslag uit:

In 1878 stonden op het Grootboek der Nationale Schuld, rentende 2½ pCt., 4 inschrijvingen tot een gezamenlijk bedrag van *ƒ* 4800 kapitaal, onder de volgende 4 hoofden: *het Armhuis der stad Zierikzee*, *de Administrateur van het gasthuis der stad Zierikzee, het Gasthuis der stad Zierikzee* en *het Oudemannen- en Vrouwenhuis der stad Zierikzee.* Intusschen waren de 3 in die hoofden genoemde stedelijke instellingen van weldadigheid reeds voorlang opgeheven. Immers den 24 Januarij 1855 bragt de gemeenteraad van Zierikzee op de bij art. 3 der wet op het Armbestuur voorgeschreven lijst geen andere instellingen, bedoeld in art. 2*a*, dan het *Algemeen Armbestuur* en het *Burgerweeshuis.*

De renten van de straks genoemde ingeschreven kapitalen waren een deel der inkomsten van het Burgerweeshuis.

Toen echter de directie van het Grootboek eene nieuwe procuratie tot ontvangst van deze renten, in plaats van eene vroeger gebruikte, had gevorderd, passeerden wel Regenten van het Burgerweeshuis te Zierikzee zoodanig stuk, maar werd dit door de directie van het Grootboek onvoldoende geoordeeld. Om hierin te gemoet te komen, besloot de Gemeenteraad op den 6 Dec. 1878: „1°. te verklaren dat de volgende hier „vroeger aanwezige stedelijke godshuizen, te weten: het Armhuis, het Gasthuis en het „Oude Mannen- en Vrouwenhuis zijn opgeheven; 2°. de bezittingen en inkomsten „dier instellingen toe te kennen aan het Burgerweeshuis dezer gemeente om die te „gebruiken te zijnen nutte.” Op dit besluit werd de goedkeuring van Ged. Staten van Zeeland gevraagd; dezen vroegen eenige nadere bewijzen omtrent het niet meer bestaan der voormalige Godshuizen; en nadat die stukken door B. en W. dd. 15 Jan. 1879 waren medegedeeld, hebben Ged. Staten dd. 14 Febr. d. a. v. de verlangde goedkeuring gegeven. Intusschen had een stuk uit het archief der gemeente, waarop

Burg. en Weth. zich hadden beroepen, ten bewijze dat het voormalig stedelijk Armhuis of Armkinderhuis voor lang was opgeheven, de aandacht van Ged. Staten getrokken. In dit stuk, zijnde een extract uit de notulen van den Raad der stad Zierikzee van den 9 Nov. 1795, komt voor, dat de Raad zich heeft vereenigd met „eene propositie van zijn Comité van Financiën, strekkende tot vereeniging der „kinder-godshuizen in deze stad, bekend onder den naam van Burgerweeshuis en „Armkinderhuis, tot één huis en directie, 't welk men *het stads weeshuis* zoude „kunnen noemen." Daarbij werd bepaald: „dat de voorregten, zoo van meerdere „uitzetten als andere pecunieele beneficiën, die de Burger-weeskinderen boven die „van de Armen te voren hebben genoten, aan de zulke die tegenwoordig in het huis „zijn en daarop deswegens aanspraak hebben, behoorden te blijven vergund, voor zoover „zulks niet aan de orde en discipline van het huis hinderlijk is, doch ook voor het „vervolg ophouden moeten en alle op een egalen voet getrakteerd worden, zoo als „zulks tot nu toe op eene zeer geschikte wijze in het Armkinderhuis is gedirigeerd „geworden." Uit de toelichting der Propositie blijkt dat de „beide weeshuizen destijds „in hunne financiën te kort schoten", en dat al de weeskinderen reeds eenige maanden in het Armkinderhuis waren gehuisvest, omdat het Burgerweeshuis aan het Fransche garnizoen in gebruik was verstrekt.

Naar aanleiding van dit raadsbesluit van 9 Nov. 1795 schreven Ged. Staten op den 14 Febr. 1879, dat eene bepaling van het Reglement voor het Bestuur van het Burgerweeshuis te Zierikzee hun voorkwam met de voorwaarden der Vereeniging van de voormalige beide weeshuizen in strijd te zijn. Die bepaling, zijnde art. 8 van genoemd Reglement, vastgesteld bij Raadsbesluit van 3 Dec. 1855, is gewijzigd bij gelijk besluit van 5 Dec. 1871, beide aan Ged. Staten medegedeeld. Het artikel luidt, zooals het thans van kracht is, als volgt: „In het weeshuis zullen worden opgenomen alle weezen, „wettige kinderen van ouders, ingezetenen dezer gemeente, waarvan de laatstovergeblevene bij het overlijden minstens 4 jaren onafgebroken alhier woonplaats had, en die „geen onderstand van eenig armbestuur genoten hadden. Kinderen beneden de 6 of boven „de 17 jaren worden niet opgenomen. Het blijft aan Regenten onverlet, om in buitengewone omstandigheden van de bovenstaande bepalingen af te wijken."

Toen deze bedenking van Gedep. Staten geen gevolg had, noodigden zij Burg. en Weth. uit om het initiatief te nemen tot eene wijziging van art. 8 in dien zin, dat de armenkinderen, d. i. de weezen, wier ouders bedeeld waren, op gelijken voet met de burgerweezen zouden worden opgenomen en verpleegd. Na het advies van Regenten van het weeshuis te hebben ingewonnen, hetwelk bepaald ongunstig voor dit voorstel was, antwoordden Burg. en Weth., dat het hun noodzakelijk voorkwam dat de tegenwoordige inrigting blijve bestaan, omdat het zamenzijn van de burgerweezen met de weezen uit zeer arme en verwaarloosde huisgezinnen ongunstig op de opvoeding zou werken, en omdat het voorregt om, bij eventueel sterfgeval der ouders, op verpleging der kinderen in het burgerweeshuis te mogen rekenen, hoog wordt gewaardeerd en vele minvermogenden terughoudt van het vragen van bedeeling. Na verdere briefwisseling werd de vraag omtrent het wijzigen van art. 8 van het Reglement aan den Gemeenteraad van Zierikzee voorgelegd, welke, na andermaal het advies van Regenten te hebben vernomen, op den 7 Febr. 1881 als zijn gevoelen uitsprak: „dat eene verandering van

„art. 8 van het Reglement voor het Bestuur van het Burgerweeshuis onnoodig en „ongeraden wordt geacht.„ Met de mededeeling van dit Raadsbesluit aan Ged. Staten gaven Burg. en Weth. daarvan eene breedvoerige toelichting, welke echter geen indruk maakte. Immers bij missive van 11 Maart 1881 n⁰. 1003/41 gaven Ged. Staten aan den Minister van Binnenl. Zaken in overweging, aan Z. M. den Koning voor te dragen een besluit tot vernietiging van meergemeld art. 8, en wel op grond van strijd met art. 9 der wet op het Armbestuur. Die strijd ligt h. i. daarin, dat door genoemde bepaling wordt afgeweken van het doel der instelling (het in 1795 vereenigde weeshuis), zonder dat dit doel was vervallen. In antwoord hierop berigtte de Minister bij missive van 31 Maart 1881 n⁰. 1384, afd. B. B., aan het voorstel van Ged. Staten geen gevolg te kunnen geven, omdat art. 9 der wet alleen de bezittingen van die instellingen van weldadigheid betreft, waarvan het doel is vervallen. Op de geschillen, over de bestemming eener instelling en of in dit geval door het bestuur der gemeente over die bestemming kan worden beslist, ware art. 69 der wet toepasselijk. Gehoor gevende aan dezen wenk, hebben Gedep. Staten, bij missive van 15/22 April 1881 n⁰. 1668/6, den Minister verzocht, het geschil omtrent de bestemming van het weeshuis aan Z. M. den Koning te onderwerpen. Zij beroepen zich in hoofdzaak op het volgende: Bij het raadsbesluit van 9 Nov. 1795 is het Armkinderhuis niet opgeheven maar vereenigd met het Burgerweeshuis onder voorwaarde van volkomen gelijkheid in de toekomst van de tweeërlei daarin op te nemen weezen; op dien voet zijn de goederen en fondsen van het Armkinderhuis op het nieuwe Stadsweeshuis overgegaan. Nadat in 1796 een nieuw weeshuis voor Roomsch-Catholieken was opgerigt, werd door den Raad op den 23 Mei 1804 eene *ordonnantie voor het Bestuur van het Gereformeerde Burgerweeshuis vastgesteld,* bepalende o. a. dat daarin zullen worden opgenomen de weezen van Gereformeerde en Luthersche inwoners, en dat weezen van bedeelden niet kunnen worden aangenomen, dan zoo zij zes jaren oud en behoorlijk gereinigd zijn. Voor het weeshuis, dat in 1811 met het R. C. Weeshuis vereenigd onder het bestuur van het Bureau des Hospices gebragt was, en in 1814 onder dat van de Commissie voor de godshuizen overging, werd in 1820 een nieuw reglement vastgesteld, waarin geen onderscheid tusschen burgerweezen en weezen van bedeelden voorkwam. Maar den 3 Maart 1827 besloten Regenten van het weeshuis dat geene weezen van bedeelden daarin zouden worden opgenomen; tot het maken van zoodanige bepaling waren Regenten onbevoegd; zij was in strijd met regt en wet; maar de Raad van Zierikzee liet toe dat zij werd nageleefd. En na het in werking treden der wet op het Armbestuur bekrachtigde de Raad haar in 1855 bij het besproken art. 8 der verordening op het weeshuis. Dit had de Gemeenteraad in 1855 en op nieuw in 1871, bij de vaststelling van het gewijzigde artikel, niet mogen doen; hij was daartoe onbevoegd, omdat het tegenwoordige Burgerweeshuis zoowel de opvolger in de titels, fondsen en verpligtingen van het voormalige Armkinderhuis als van het voormalige Burgerweeshuis is. De gezamenlijke bestemming in 1795 aan de vereenigde stichting (het Stadsweeshuis) gegeven, had daaraan voortdurend moeten zijn toegekend. Ged. Staten trekken hieruit het gevolg, dat eene nieuwe wijziging in het Reglement voor het bestuur van het Burgerweeshuis noodig is, strekkende om dat weeshuis aan zijne geheele bestemming te doen beantwoorden.

Nadat deze zaak, met 's Konings magtiging, door den Minister van Binn. Zaken bij missive van den 6 Mei 1881 n°. 2090, afd. B B, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is eene Memorie van Burg. en Weth. van Zierikzee namens den Gemeenteraad ingediend met 17 bijlagen. In deze Memorie en in de stukken door den Raad aan Ged. Staten ingediend, beroept hij zich in hoofdzaak op het volgende: Geheel ten onregte wordt aangenomen, dat het weeshuis, zooals het in 1855 bestond, in alle opzigten dezelfde inrigting zou zijn als die in 1795 werd gevormd door de vereeniging der beide voormalige weeshuizen. De aard van het gesticht veranderde reeds in 1796 door de oprigting van een R. C. weeshuis, hetwelk in 1802 overging naar het gebouw, dat vroeger Armkinderhuis was. Het Stadsweeshuis ging toen over naar het voormalige Burgerweeshuis en werd van toen af in de officieele stukken *het Gereformeerd Weeshuis* genoemd, onder welke benaming het in het Reglement van 1804 wordt aangeduid. Reeds daarbij was de toelating van weezen van bedeelden alleen op beperkten voet en voorwaardelijk toegekend. Het Armkinderhuis werd als instelling in 1811 opgeheven. Wel herstelde het Reglement van 1820 de gelijke behandeling der burgerweezen en armen-weezen op den voet van het raadsbesluit van 1795, maar niettemin was het niet willekeurig maar èn om goede redenen èn met medeweten van den stedelijken raad, dat Regenten in 1827 besloten geene kinderen van bedeelden meer in het weeshuis op te nemen. Korten tijd te voren hadden de kerkelijke armbesturen te Zierikzee, die destijds werden gesubsidieerd door de stad, schikkingen getroffen om hunne weezen te verplegen deels door uitbesteding bij bijzondere personen, deels in de koloniën van weldadigheid; en in 1825 had de Hervormde diakonie een gebouw tot Armhuis ingerigt. Ook blijkt uit rekeningen van die diakonie, waarvan extracten uit de jaren 1830 en 1831 worden overgelegd, dat deze destijds stedelijk subsidie trok voor weezenverpleging en jonge kinderen uitbesteedde. Toen de wet op het Armbestuur in 1854 in werking trad, was het Burgerweeshuis de éénige openbare inrigting van liefdadigheid (behalve het algemeen burgerlijk armbestuur); alle andere stedelijke gestichten waren achtereenvolgens opgeheven en de gebouwen verkocht of tot andere doeleinden bestemd. Den toestand, die er toen was, bestendigde de Gemeenteraad in de verordening van 1855, waarop door Ged. Staten geen aanmerking is gemaakt, evenmin als op het gewijzigde artikel 8 in 1871. Aan de regeling van 1795 behoefde de Raad zich destijds niet te houden; deze was reeds in 1804 door eene andere vervangen, en de Raad kan het reglement eener geheel gemeentelijke instelling telkens naar bevind van zaken vaststellen. Het overlaten van de verpleging der weezen van bedeelden aan de kerkelijke liefdadigheid strookte met den geest der wet op het Armbestuur. Ten aanzien der titels en fondsen van het voormalige Armkinderhuis merkt de Raad op, dat dit in de laatste jaren vóór 1795 aanzienlijke subsidiën van de stad genoot en bovendien voornamelijk werd gesteund door stedelijke inkomsten aan dat huis toegekend; dat de stedelijke subsidiën evenzeer in de eerste jaren dezer eeuw voor het weeshuis werden vereischt; dat al de inkomsten uit eigen goederen van de beide Weeshuizen in 1811 overgingen aan het Bureau des hospices en in 1814 aan de Commissie voor de Godshuizen, en dat onder de inschrijvingen op het Grootboek, die in 1878 nog ten name van de sedert lang gesupprimeerde Godshuizen stonden, slechts *f* 100 kapitaal ten name van het Armhuis (Armkinderhuis)

stond. Voor zoover er eenig regtsbeginsel gemoeid is met de overdragt van dat onbeduidende kapitaal aan het Burgerweeshuis, merkt de Gemeenteraad op, dat Gedep. Staten bij hun besluit van 14 Febr. 1879 die overdragt hebben goedgekeurd.

De heer Mr. J. P. N. Ermerins uit Zierikzee, namens den Gemeenteraad en het Weeshuis optredende, heeft wel geen nieuwe gronden aan te voeren, maar moet toch de aandacht vestigen op enkele in het verslag door den Staatsraad medegedeelde punten. Uitvoerig de geschiedenis van het weeshuis en der andere gestichten nagaande, tracht spreker aan te toonen, dat het Burgerweeshuis uitsluitend bestemd is voor de verpleging van burgerweezen en dat arme weezen alleen bij 'uitzondering' mogen worden toegelaten. Regenten zouden het betreuren, wanneer in dien toestand verandering werd gebragt. Het is eene bepaling die nuttig werkt en strekt ten prikkel voor de ingezetenen om zich zoo lang mogelijk van het vragen van bedeeling te onthouden. Hij gelooft dat het onjuist is, dat de wet eene verandering zou gelasten, maar dat eene bestendiging van den tegenwoordigen toestand gegrond is op besluiten van het openbaar gezag. Zijne conclusie strekt mitsdien tot het geven van een advies in den zin zooals in de door den Gemeenteraad en Regenten van het weeshuis overgelegde stukken wordt verlangd.

Enkele vragen, door de Staatsraden Heemskerk en Smidt gedaan, worden nog door den heer Ermerins beantwoord.

III. het beroep van *den Gemeenteraad van Zevenhuizen, tegen een besluit van Gedep. Staten van Zuidholland, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van den raad betrekkelijk de jaarwedde van het hoofd der school G. C. Beusekamp.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

De Raad der gemeente Zevenhuizen heeft van den Koning verzocht vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 22/28 Maart jl., waarbij dat collegie zijn goedkeuring heeft onthouden aan 's Raads besluit van 7 Oct. 1880 tot bepaling van de jaarwedde van het hoofd der school te Zevenhuizen G. C. Beusekamp.

Die jaarwedde is door den Gemeenteraad gesteld op *ƒ* 1025, maar behoort naar het oordeel van Ged. Staten verhoogd te worden met *ƒ* 224, zijnde gemiddeld bedrag der wisselende inkomsten door dien onderwijzer in de jaren 1875—1879 jaarlijks genoten uit het geven van meer uitgebreid lager onderwijs, waartoe hem de verpligting was opgelegd bij besluit van den Gemeenteraad van 25 Januarij 1873, onder bepaling dat hij daarvoor van elk kind per drie maanden ten hoogste *ƒ* 5 mogt vorderen.

Met het oog op die wisselende inkomsten heeft de Raad bij zijn besluit van 7 Oct. jl. bepaald, dat de genoemde onderwijzer boven zijne jaarwedde van *ƒ* 1025 dezelfde belooning van *ƒ* 5 per drie maanden uit de gemeentekas zou genieten voor elk kind, dat van het bedoelde onderwijs zou gebruik maken. De Raad overwoog daarbij dat het geval mogelijk is, dat een onderwijzer, door belang te hebben bij meerder of minder schoolbezoek door opwekking tot gebruik maken van de bestaande gelegenheid en het geven van flink onderwijs, werkelijk het onderwijs veel kan bevorderen, terwijl

daarentegen bij geheel vast tractement en de lauwheid van vele ouders, die lauwheid ook in enkele gevallen op den onderwijzer zou kunnen overslaan, hetgeen tot geheel verval van dat onderwijs kon leiden, iets waarover de onderwijzer zich dan niet zou hebben te beklagen want daardoor zou hij vrij worden van het les geven, terwijl de verhooging zijner wedde toch bleef voortduren.

In October had de onderwijzer, vernemende dat de Raad bezwaar maakte om de bedoelde *f* 224 bij zijne wedde te voegen, opgehouden met het geven van dat onderwijs, waarvan toen nog een vijftal leerlingen gebruik maakten. Later op het verkeerde dier handelwijze opmerkzaam gemaakt, heeft de onderwijzer in de school gezegd dat die lessen weer zouden aanvangen, doch tot nu toe kwam er niet één leerling terug, enkelen namen privaatles bij andere onderwijzers. Feitelijk, schrijft de Raad, is dus het openbaar onderwijs in de vakken van uitgebreid lager onderwijs nog vóór 1 Nov. jl. geëindigd, vooral door toedoen van den onderwijzer. Het zou den Raad aangenaam zijn voor een flink herhalingsonderwijs volgens art. 17 (2e ged.) der wet, met lust en ijver gegeven en ontvangen, met gerustheid een vaste jaarwedde te durven stellen, doch bij een toestand als in de gemeente op dit oogenblik bestaat, verbiedt juist het belang van het bewuste onderwijs het genomen besluit te veranderen. Alzoo zal alleen dan voor bedoeld onderwijs belooning boven de vaste wedde worden genoten, wanneer het door den onderwijzer wordt gegeven en daarvan werkelijk gebruik gemaakt wordt.

De Inspecteur ven het l. o., door Ged. Staten geraadpleegd, deelde in de zienswijze van Ged. Staten, evenals de districts-schoolopziener. Art. 86 der nieuwe wet is duidelijk en voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar. Staat het, zooals hier, vast, dat tot 1 Nov. jl. door den onderwijzer wisselende inkomsten zijn genoten, dan moeten die bij de tot op dat tijdstip genoten vaste jaarwedde worden gevoegd. Het is de vraag wat de wet eischt, niet wat wellicht meer in het belang van het onderwijs wezen zou.

De mededeeling van dit gevoelen van den Inspecteur heeft den gemeenteraad niet van gedachten doen veranderen. De Raad deed Ged. Staten nog opmerken dat de onderwijzer Beusekamp geen regt heeft op de vermeerdering zijner wedde met de vroeger door hem genoten wisselende inkomsten, aangezien de bij art. 86 der wet geëischte omstandigheid, dat de onderwijzer tot op het tijdstip der in werking treding van die wet in het genot was, in deze niet bestaat. De heer Beusekamp is geheel eigenmagtig zonder voorkennis der schoolcommissie met de avondschool opgehouden en heeft de leerlingen naar huis gezonden, terwijl juist voor die lessen de wisselende inkomsten door hem werden genoten. Dit staken van het onderwijs heeft plaats gehad op 4 Oct., dus 27 dagen vóór het in werking treden der wet.

Ged. Staten oordeelden evenwel dat dit staken van het onderwijs den onderwijzer zijne aanspraak niet heeft doen verliezen, omdat art. 86 voormeld, bepaalt dat als grondslag voor de berekening der wisselende inkomsten moet worden genomen het gemiddeld bedrag van hetgeen als zoodanig is genoten gedurende de laatste vijf jaren voorafgaande aan het jaar, waarin de wet in werking is getreden.

De Raad heeft in zijn adres aan Z. M. zich tot eene verwijzing naar de gewisselde stukken bepaald. In hun ambtsbericht op dit adres bestrijden Ged. Staten nader de opvatting van den Raad dat de onderwijzer door het staken van het bedoelde onderwijs vóór Nov. jl. zijne aanspraak op verhooging der wedde met het gemiddeld jaar-

lijksch bedrag der wisselende inkomsten zou hebben verloren. Het komt hun voor, dat het bij de toepassing van art. 86 de vraag niet zoo zeer is: welke wisselende inkomsten genoot de onderwijzer werkelijk bij het in werking treden der wet, maar op welke inkomsten had hij aanspraak krachtens raadsbesluit, en welk was het gemiddeld bedrag dier inkomsten gedurende de laatste vijf jaren. De heer Beusekamp was tot de ontvangst hem bij raadsbesluit van 25 Jan. 1873 toegelegd, gerechtigd tot ultimo Oct. 1880. Dit besluit bleef tot dien datum ongewijzigd van kracht. Dat hij gedurende den laatsten tijd vóór 1 Nov. 1880 de hem opgelegde verplichting tot het geven van meergenoemd onderwijs niet is nagekomen verhindert of belet in geenen deele dat rekening worde gehouden met bedoelde wisselende inkomst.

Bij de afdeeling is ingekomen een schrijven van den onderwijzer, waarin echter geene nieuwe gronden worden aangevoerd. Hij verklaart aan den Raad van State over te laten te beoordeelen in hoever hij op de medewerking van sommige leden van den Gemeenteraad heeft mogen rekenen, toen hij op de eerste aansporing van den burgemeester onmiddelijk trachtte eene begane fout te herstellen. Hij deelt daartoe mede, dat twee der leerlingen, die het laatst aan de lessen deelnamen, zoontjes van raadsleden zijn.

Zoowel de burgemeester der gemeente Zevenhuizen, de heer P. C. Stoop, als de onderwijzer, de heer G. C. Beusekamp, geven eenige inlichtingen en beantwoorden eenige door de Staatsraden de Vries en Verniers van der Loeff tot hen gerigte vragen.

IV. het beroep van *C. de Graaf, hoofd der openbare school te Lage Zwaluwe, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij hem de vergunning is geweigerd voor de waarneming der bediening van voorzanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Op het hun door C. de Graaff, hoofd van de openbare school te Lage Zwaluwe, gedane verzoek om vergunning tot het waarnemen der bediening van voorzanger bij de Hervormde gemeente aldaar, hebben Ged. Staten van Noordbrabant bij hunne resolutie van 8 April ll. n°. 40, uit overweging dat de taak van den openbaren onderwijzer in den regel niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekkingen, — afwijzend beschikt.

Bij adres van 26 April ll. heeft de verzoeker zich te dier zake in beroep voorzien bij Z. M. Hij voert daarbij o. a. aan, dat het voorzangerschap niet de minste schade kan veroorzaken aan zijn ambt, naardien hij nooit anders dan op Zondag en op die dagen, waarop geen school wordt gehouden, behoeft op te treden, en dat door de waarneming dier nevenbetrekking geen de minste kerkelijke dwang kan uitgeoefend, noch zijn onafhankelijkheid als hoofd der school in gevaar gebragt kan worden.

Burgem. en Wethouders van Lage Zwaluwe hebben 's adressants verzoek krachtig ondersteund; de Graaff, zeggen zij, is bijna 37 jaren hoofdonderwijzer in hunne gemeente, hij is vol lust en ijver voor dat ambt; hij wordt door beide de kerkelijke gezindten zeer geacht, en van de inwilliging van zijn verzoek duchten zij noch verflaauwden

ijver voor zijn onderwijzersarbeid, noch inbreuk op zijne zelfstandigheid of stoornis in de goede verstandhouding tusschen hem en de burgerij.

De districts-schoolopziener verklaart in zijn ter zake uitgebragt advies dat alles wel te willen aannemen. Toch meende hij ongunstig te moeten adviseren uit principiëele gronden, hierop neêrkomende, dat de onderwijzer zich geheel en uitsluitend moet kunnen wijden aan zijn taak; dat hij daartoe van wege de gemeente zelve voldoende moet worden bezoldigd; en dat het bekleeden van bezoldigde kerkelijke betrekkingen met den geest der wet in strijd is.

Het blijkt uit het ambtsberigt van Ged. Staten van Noordbrabant dd. 6 Mei ll. n°. 45, dat zij zich met deze zienswijze meenen te moeten blijven vereenigen.

De overweging van deze zaak is bij deze Afdeeling aanhangig gemaakt krachtens Zr. Ms. magtiging van 19 Mei ll. n°. 6.

V. het beroep van *E. J. J. Kuinders te Overveen, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Zandvoort, in zoover daarbij voorwaarden zijn verbonden aan de hem verleende vergunning tot oprigting eener gasfabriek.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

De appellant, directeur der Haarlem—Zandvoort Spoorwegmaatschappij, heeft op zijn verzoek van Burg. en Weth. van Zandvoort vergunning verkregen om op een perceel nabij het station Zandvoort een gasfabriek op te richten, tegen welk verzoek door niemand bezwaren waren ingebracht.

Burg. en Weth. hebben echter aan die vergunning de voorwaarde verbonden, dat vóór de in gebruikstelling, nabij de fabriek op kosten van den aanvrager gemaakt en vervolgens onderhouden zullen worden de noodige brandputten, en dat daar tevens aanwezig zullen zijn de vereischte brandbluschmiddelen. Met deze voorwaarde vindt de appellant zich bezwaard, omdat het voorzien in de noodige middelen tot blussching van brand een last is, die volgens de wet op de gemeente rust. Hij vraagt daarom in hooger beroep wijziging der vergunning, zoodat de gestelde voorwaarde vervalle.

Ged. Staten, op dit appel berichtende, zenden in een schrijven van Burg. en Weth. houdende dat het hooger beroep niet is ingesteld binnen den wettelijken termijn, en daarom naar hunne meening niet in aanmerking kan worden genomen.

Ten aanzien van dit punt valt op te merken, dat van de vergunning, gedagteekend 31 Maart jl., op dienzelfden dag door aankondiging aan het publiek is kennis gegeven. Het hooger beroep, gedagteekend 16 April, is op den 19 dier maand bij 's Konings Kabinet ingekomen.

Met het oog op de overschrijding van den bij de wet gestelden termijn vraagt app. in zijn adres aan Z. M. bepaaldelijk toestemming om alsnog in hooger beroep te komen, aangezien door geheel onvoorziene omstandigheden hij daartoe niet vroeger bij machte is geweest.

Ged. Staten vereenigen zich evenwel met het gevoelen van het Gemeentebestuur, dat app. in zijn beroep niet is ontvankelijk.

De heer Mr. S. KATZ, advocaat te Amsterdam, treedt op als gemagtigde van Burg.

en Weth. van Zandvoort. Hij verdedigt het genomen besluit, maar meent dat het beroep niet-ontvankelijk verklaard moet worden omdat z. i. de termijn voor het instellen er van niet is in acht genomen.

VI. het beroep van *J. Zwartjes te Deventer, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener slagterij.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

J. Zwartjes heeft bij request dd. 22 Jan. 1881 aan Burg. en Weth. van Deventer vergunning verzocht om in het perceel, kadastraal bekend als gemeente Deventer, sectie E, n°. 2673, te mogen oprigten eene slagterij van koeijen en kalveren en zoo noodig ook varkens.

Bezwaren van derde belanghebbenden zijn er niet ingebragt. Toch wezen Burg. en Weth. het verzoek af bij hunne beschikking van 3 Maart ll., n°. 59/129, daarbij overnemende de drie gronden, waarop de gemeente-bouwmeester ongunstig aan hen had geadviseerd, te weten: dat het vertrek in het bedoelde perceel, hetwelk tot slagtplaats en winkel tevens bestemd was, slechts eene oppervlakte heeft van 13.5 M^2., te verminderen nog met hetgeen door een aanwezigen trap ingenomen en voor een vleeschbank vereischt wordt; dat de achter dien winkel gelegen *woon*- en tevens slaapkamer licht en lucht uit dien winkel ontvangt, en dat de eenige toegang naar het bewoonde gedeelte en de bovenverdieping mede in die winkel-slagtplaats gelegen is.

Met inachtneming van den termijn en de formaliteiten bij de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) voorgescheven, heeft de verzoeker zich bij adres dd. 12 Maart ll. tegen die beschikking in beroep voorzien bij Z. M.

In dat stuk tracht de appellant de niet-ongeschiktheid van het bewuste perceel voornamelijk voor het slagten van klein vee, waartoe adressant zegt zich te beperken, aan te toonen. En meer in het bijzonder weerspreekt hij de juistheid van den derden boven gerelateerden grond van bezwaar, door aan te voeren, dat het perceel ook nog aan de achterzijde aan een daar langs loopende straat een uitgang heeft, en mede een gelegenheid tot luchtverversching.

Ged. Staten van Overijssel, in overeenstemming met den Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt, adviseeren ongunstig.

Nadat deze zaak krachtens Zr. Ms. magtiging van 24 Mei ll. n°. 12 bij deze Afd. ter overweging was aanhangig gemaakt, zijn geene nadere stukken ingekomen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Drie-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 6 *Julij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen

Tegenwoordig de *leden*:

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris, Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 16 Junij 1881, n°. 32, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *Burg. en Weth. van Hoogeveen, daartoe gemagtigd door den Gemeenteraad, tegen een besluit van Ged. Staten van Drenthe, van* 14 *Jan.* 1881, n°. 18, *waarbij deze hebben verklaard dat er geen termen waren om op eene hun ter vaststelling aangeboden suppletoire tabel van wegen en daartoe betrekkelijke voorwerpen, eene beschikking te nemen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 247).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Burg. en Weth. van Hoogeveen, daartoe gemagtigd door den Gemeenteraad, tegen een besluit van Ged. Staten van Drenthe van 14 Jan. 1881 n°. 18, waarbij deze hebben verklaard dat er geen termen waren om op eene hun ter vaststelling aangeboden suppletoire tabel van wegen en daartoe betrekkelijke voorwerpen, eene beschikking te nemen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 25 Mei 1881 n°. 41;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 10 Junij 1881, n°. 8, Afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat op de tabel der wegen en daartoe betrekkelijke voorwerpen in de gemeente Hoogeveen, vastgesteld bij besluit van Ged. Staten van Drenthe van 27 Julij 1877 n°. 26, onder anderen voorkomen vier wegen, die als bestraatte wegen door de gemeente aangelegd, bij haar in onderhoud zijn;

dat onder die wegen, zooals zij op de tabel vermeld staan, niet begrepen zijn de onbestraatte gedeelten weg of vaartswallen langs die wegen;

dat het gemeentebestuur die onbestraatte gedeelten of vaartswallen, die in zeer slechten toestand verkeeren, op een suppletoire tabel heeft gebragt, met aanwijzing van de ingezetenen, langs wier perceelen die wegen loopen, als onderhoudspligtigen van de onbestraatte gedeelten of vaartswallen daarlangs, elk voor zoover zijn perceel strekt;

dat Ged. Staten bij besluit van 30 April 1880 hebben geweigerd de aldus opgemaakte tabel vast te stellen op grond dat aan de voorschriften van het Reglement op de wegen en voetpaden in de provincie Drenthe zijn onderworpen de tot openbaar gebruik bestemde of dienende wegen, en de voorwerpen welker instandhouding of bruikbaarheid in het belang van den weg wordt gevorderd, en die daarom gerekend worden een deel der wegen uit te maken, maar dat buiten die voorwerpen het reglement geen afzonderlijke deelen van wegen kent; dat eene suppletoire tabel wordt opgemaakt, wanneer nà het vaststellen van de primitieve tabel, noodzakelijkheid bestaat een weg of voorwerp op de tabel te brengen, maar dat, naar het reglement, de wegen in hun geheel op de tabel zijn te brengen, en niet afzonderlijke gedeelten van wegen dan alleen de bij art. 2 bedoelde voorwerpen in de bij het Reglement aangewezen gevallen; dat strooken gronds als gedeelten van wegen geen voorwerpen zijn, welke bij het reglement onderscheiden van de eigenlijke wegen zelve worden bedoeld, terwijl zij ook niet als vaartswallen, zooals zij mede in die tabel genoemd worden, aan de wegenschouw kunnen worden onderworpen, daar vaartswallen niet aan de voorschriften van het reglement zijn onderworpen; dat alzoo de opgemaakte suppletoire tabel niet voor vaststelling vatbaar was;

dat het gemeentebestuur nà langdurige briefwisseling over deze quaestie met Ged. Staten, op nieuw dezelfde tabel, waarop nu echter de naam vaartwal was weggelaten, aan Ged. Staten ter vaststelling hebben aangeboden;

dat Ged. Staten daarop, bij besluit van 14 Jan. 1881, hebben verklaard dat in het wezen der zaak geheel dezelfde tabel was aangeboden als waaromtrent Ged. Staten bij hunne resolutie van 30 April 1880 hadden beschikt; dat de zaak naar het Reglement was afgedaan, en dat er geen termen waren om op de aangeboden tabel eene beschikking te nemen;

Overwegende: dat het Gemeentebestuur, ingevolge art. 5 alinea 5 van het Reglement, binnen dertig dagen hooger beroep had kunnen instellen van het besluit van Gedep. Staten van 30 April 1880 indien het zich daardoor bezwaard achtte;

dat dit besluit nu kracht van gewijsde heeft verkregen;

dat de tabel, nu onlangs ter vaststelling aangeboden, in het wezen der zaak gelijk is aan die waartegen Ged. Staten in April 1880 bedenking hebben gemaakt; dat de

reden waarom toen de vaststelling is geweigerd bij de nieuwe tabel is blijven bestaan;

dat Ged. Staten dan ook bij hun besluit van 14 Jan. 1881 geene beschikking hebben gegeven naar art. 5 van het Reglement, maar eenvoudig hebben verwezen naar hunne vroegere beschikking van 30 April 1880;

Gezien het Reglement op de wegen en voetpaden in de provincie Drenthe, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Aug. 1868 nº. 55, *Prov. Blad* nº. 31;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Burgemeester en Wethouders van Hoogeveen niet-ontvankelijk te verklaren in hun ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 16 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

2º. van 21 Junij 1881, nº. 23, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Gemeenteraad van Haaksbergen, tegen een besluit van Gedep. Staten van Overijssel van* 24 *Febr.* 1881, *waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot verkoop van drie ten name der gemeente staande inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 256.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den Gemeenteraad van Haaksbergen, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 24 Febr. 1881, waarbij goedkeuring is onthouden aan een raadsbesluit tot verkoop van drie ten name der gemeente staande inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 1 Junij 1881, nº. 45;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Junij 1881, nº. 2589, Afd. Binnenl. bestuur;

Overwegende: dat de gemeenteraad van Haaksbergen in den aanvang van dit jaar heeft besloten het gemeentehuis en het daarbij geplaatste huis der gemeente, bewoond door den burgemeester, te restaureren, en daarvoor te besteden eene som van ƒ4498;

dat hij voorts heeft besloten om, tot betaling van deze kosten, met de kosten der besteding en van het te houden toezigt, te verkoopen drie, ten name der gemeente staande inschrijvingen op het Grootboek der Nationale Schuld, groot in kapitaal, de eerste ƒ4200 en de beide laatste ieder ƒ1400;

dat Ged. Staten hunne goedkeuring aan laatstgemeld besluit hebben onthouden op grond dat de opbrengst dier inschrijvingen zou worden besteed tot bekostiging van een werk van improductieven aard, dat niet alléén ten gevolge zou hebben het verlies van inkomsten uit het kapitaal der gemeente, maar ook het verlies van het kapitaal zelf

dat zoodanige handeling zou zijn in strijd met het welbegrepen belang der gemeente, dat, vooral voor de toekomst, beter zal worden behartigd, wanneer de bedoelde bouwkosten, voor zoover die niet uit de gewone middelen kunnen worden gevonden, gekweten worden door de opbrengst eener te sluiten leening, die bijv. na verloop van 20 jaar gedelgd zal kunnen zijn;

dat de gemeenteraad zich door die weigering bezwaard acht, en beweert dat, bij eene leening met jaarlijksche aflossingen gedurende 20 jaren, een hooger bedrag door de gemeente voor rente en aflossing moet worden betaald dan zij van de inschrijvingen op het Grootboek ontvangt; dat de gemeente, door de verbouwing, van aanzienlijke onderhoudskosten wordt ontheven; dat de woning, bewoond door den burgemeester, inkomsten aan de gemeente oplevert; dat men, nà de verbouwing, de brandspuiten en verdere bluschmiddelen, die thans in een gebouwtje naast de openbare lagere school zijn geplaatst, naar het gemeentehuis zal kunnen overbrengen, waardoor gelegenheid zal ontstaan tot vergrooting van het schoolgebouw; dat, eindelijk, de aankoop van de inschrijvingen is geschied met het doel om uit de opbrengst de kosten te betalen van eene eventuele verbouwing van het raadhuis;

Overwegende: dat de uitgaven, tot bestrijding waarvan de gemeenteraad de inschrijvingen op het Grootboek te gelde wil maken, niet bestemd zijn voor de stichting van een nieuw gemeentegebouw, maar alleen tot herstelling van het bestaande, zij het dan ook dat bij die gelegenheid tevens eenige verbetering zal worden aangebragt;

dat het zich laat voorzien, dat de behoefte aan dergelijke buitengewone herstellingen en verbeteringen zich van tijd tot tijd na verloop van zeker aantal jaren op nieuw zal kunnen doen gevoelen;

dat het daarom, in het wèlbegrepen belang der gemeente, verkieslijk is dat de benoodigde gelden worden gevonden door eene leening, die na verloop van eenige jaren kan gedelgd zijn, dan door verkoop der inschrijvingen, welke zou leiden tot eene blijvende vermindering van de bezittingen der gemeente;

dat Gedep. Staten, die indertijd goedkeuring hebben verleend op een besluit tot verkoop van gemeenteeigendommen, hebben verklaard, dat de bedoelde inschrijvingen, althans grootendeels, in 1867 zijn genomen tot belegging van de opbrengst dier eigendommen, met geen ander doel, voor zoover blijkt, dan om weder eene rentegevende bezitting in de plaats der verkochte eigendommen te hebben;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Overijssel van 24 Febr. 1881, het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 21 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 23 Junij 1881, n°. 61, houdende beschikking op *het beroep van Mr. J. Klasing Schonegevel, te Berlikum, van een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 8 *April* 1881, n°. 33, 1e *afd., M. en S., waarbij is afgewezen zijne reclame tegen de uitspraak van den militieraad te Leeuwarden, waarbij zijn pupil Jacobus Schonegevel, die met zijn tweelingbroeder aan de loting had deelgenomen, voor de dienst bij de Nationale Militie is aangewezen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 267).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Mr. J. Klasing Schonegevel te Berlikum van een besluit van Gedep. Staten van Friesland van 8 April 1881 n°. 33, 1e afd., M. en S., waarbij is afgewezen zijne reclame tegen de uitspraak van den militieraad te Leeuwarden, waarbij zijn pupil Jacobus Schonegevel, die met zijn tweelingbroeder aan de loting had deelgenomen, voor de dienst bij de nationale militie is aangewezen;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 Junij 1881, n°. 51;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 Junij 1881, n°. 838, Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende: dat aan de loting voor de nationale militie in dit jaar voor de gemeente Menaldumadeel is deelgenomen door de tweelingbroeders Jacobus en Cornelis Schonegevel, zijnde de tweede en derde uit een gezin van vier broeders, waarvan de oudste zijne dienst heeft doen waarnemen door een plaatsvervanger die nog in dienst is en de vierde den militiepligtigen leeftijd nog niet heeft bereikt;

dat Jacobus bij de loting heeft getrokken nommer 5 en Cornelis nommer 80;

dat de militieraad, nadat voor beide lotelingen vrijstelling was gevraagd uit hoofde van broederdienst, Jacobus voor de dienst heeft aangewezen en Cornelis daarvan vrijgesteld, en deze uitspraak in hooger beroep door Ged. Staten is gehandhaafd;

dat adressant, van deze beslissing bij Ons in beroep komende, verzoekt dat Jacobus vrijstelling erlange uit hoofde van broederdienst en Cornelis op grond dat hij het hoogste nummer heeft getrokken;

Overwegende: dat de wet betrekkelijk de nationale militie geene bijzondere bepaling ten aanzien van tweeling-broeders inhoudt, en dat deze dus moeten geacht worden aan den algemeenen regel omtrent broederdienst onderworpen te zijn, behoudens alleen de bepaling van art. 52 dat van twee of meer broeders die in hetzelfde jaar aan de loting deelnemen, ook dan wanneer zij geen reden van vrijstelling hebben, niet meer dan de helft moet dienen;

dat volgens dien algemeenen regel, zooals zij zijn te vinden in de drie eerste gevallen van de tabel behoorende bij art. 49 der wet, van de beide lotelingen Jacobus en Cornelis een moest vrijgesteld worden en een dienstpligtig was;

dat, naar het duidelijk voorschrift van art. 49 al. 3 der wet, in dat geval, bij broeders die in hetzelfde jaar geboren zijn, hij die het laagste nummer heeft getrokken voor de dienst moet worden aangewezen tenzij anders mogt zijn overeengekomen, van welke bevoegdheid echter in dit geval geen gebruik is gemaakt;

dat dus de uitspraak van den militieraad is geweest geheel overeenkomstig de wet; en dat Ged. Staten teregt die uitspraak hebben bevestigd;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 ((*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Friesland van 8 April jl. het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 23 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

4°. van 23 Junij 1881, n°. 79, houdende beschikking op het beroep door *den Kerkeraad der Christelijk Gereformeerde gemeente te Siddeburen, bij adres van* 7 *Febr.* 1881 *ingesteld tegen de resolutie van Ged. Staten van Groningen van* 7 *Jan.* 1881, n°. 4, *waarbij is vernietigd het besluit van Burg. en Weth. der gemeente Slochteren van* 7 *Aug.* 1880, n°. 175, *houdende vergunning voor den kerkeraad voornoemd, om op het*

perceel, kadastraal bekend als gemeente Siddeburen sectie E, n°. 704, *een kerkgebouw te stichten.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 258).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep door den kerkeraad der Christelijk Gereformeerde gemeente te Siddeburen, bij adres van 7 Febr. 1881 ingesteld tegen de resolutie van Ged. Staten van Groningen van 7 Jan. 1881, no. 4, waarbij is vernietigd het besluit van Burg. en Weth. der gemeente Slochteren van 7 Aug. 1880, n°. 175, houdende vergunning voor den kerkeraad voornoemd, om op het perceel, kadastraal bekend als gemeente Siddeburen, sectie E, n°. 704, een kerkgebouw te stichten;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 1 Junij 1881, n° 46;

Op de voordragt van Onzen Minister van Justitie van den 17 Junij 1881, n°. 111, 2e afdeeling;

Overwegende: dat, toen het gemeentebestuur van Slochteren bij zijn in den hoofde dezes vermeld besluit aan den appellerenden kerkeraad de vergunning verleend had om ter plaatse omschreven een gebouw tot uitoefening van de openbare godsdienst op te rigten, de kerkvoogden en de notabelen van de Hervormde gemeente te Siddeburen tegen dat besluit beroep hebben ingesteld bij Ged. Staten van Groningen, op grond, dat van de uitvoering van het hunnerzijds bestreden bouwplan te duchten zou zijn stoornis voor de godsdienstoefening in hunne op korten afstand van ouds bestaande kerk, en tevens, bij de te Siddeburen heerschende godsdienstige tweespalt en onverdraagzaamheid, storing der orde op de straat, waarop de bezoekers der beide kerken, gaande en komende, onvermijdelijk als voor beide de eenige toegangsweg zijnde, elkander zouden ontmoeten;

Overwegende: dat, gelijk uit een onderzoek daarop in loco voor gecommitteerden uit Ged. Staten van Groningen ingesteld, is gebleken, de weg waaraan de nieuwe kerk zou worden gesticht, inderdaad dezelfde is waaraan die der Hervormde gemeente staat;

dat de afstand tusschen deze en het voor den bouw van gene bestemde terrein honderd en acht meter bedraagt; dat op dien afstand niets dan eenige kleine, lage woningen wordt aangetroffen, en dat alzoo, bij ontstentenis van al wat de overbrenging van het geluid zou kunnen keeren of temperen, blijkbaar het gezang van de eene kerk zou kunnen gehoord worden in de andere, tot stoornis der godsdienstoefening, vooral wanneer op hetzelfde oogenblik in de eene kerk gebeden en in de andere gezongen werd;

Overwegende nu, dat Ged. Staten van Groningen, op grond van die bevindingen hunner Gecommitteerden, waarvan de onjuistheid noch bij hun Collegie noch in hooger beroep bij Ons op eenigerlei afdoende wijze door den appellerenden kerkeraad is aan-

getoond, te regt de beslissing hebben gegeven, die in hunne aangevallene resolutie met redenen omkleed is vervat;

dat toch geheel daargelaten wat er wezen moge van de gevreesde storing der orde op de openbare straat, bij eene plaatselijke gesteldheid als in deze is geconstateerd, inwilliging van het gevraagde verlof leiden zou tot zoodanige stoornis van de godsdienstoefening in het bestaande kerkgebouw als art. 7 der wet van 10 Septemb. 1853 (*Stbl.* n°. 102) juist heeft willen keeren;

Gezien het aangehaalde wetsartikel;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven de resolutie van de Gedep. Staten van Groningen van 7 Jan. 1881 n°. 4, en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, 23 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Justitie,
A. E. J. Modderman.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het geschil over de *woonplaats van de arme krankzinnige B. M. van der Meulen.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging is door den Minister van Binnenl. Zaken bij schrijven van 9 April jl. n°. 1644, afd. B. B., de overweging aanhangig gemaakt van het geschil over de woonplaats van de krankzinnige B. M. van der Meulen.

Deze lijderes heeft, volgens opgaaf van Burg. en Weth. van Gorinchem van 6—24 Nov. 1880 als dienstbode gewoond ten huize van den heer A. Noorderbroek, destijds burgemeester van Gorinchem en aldaar woonachtig. Op laatstgenoemden dag is zij vertrokken naar haren te Brakel wonenden behuwdbroeder. Den 29 d. a. v. is zij door dezen naar Gorinchem teruggebragt en onmiddelijk daarop uithoofde van krankzinnigheid in het Ziekengasthuis aldaar opgenomen en 1 Dec. d. a. v. vervoerd naar het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te Dordrecht.

Tijdens haar verblijf te Buitenpost van 14—18 Oct. leed zij, volgens verklaring van haren zwager B. Ronner, te wiens huize zij vertoefde, aan vlagen van zinsverbijstering gedurig klagende over hoofdpijn. Haar zwager oordeelde toen dat zij ten eenenmale onbekwaam was om zelfstandig te handelen. Op 18 Oct. naar Breukelen, waar zij zich

reeds vroeger had opgehouden, teruggekeerd, bleef zij daar tot 6 November, toen zij bij den heer Noorderbroek te Gorinchem in dienst kwam.

Haar behuwdbroeder J. Ofman door Burg. en Weth. van Brakel, waar hij woonachtig is, gehoord, heeft verklaard, dat hij bericht van haar ontvangen hebbende, dat zij te Gorinchem woonde, derwaarts is gegaan om haar te bezoeken; dat zij hem in Gorinchem reeds tegen kwam met den koetsier van den heer Noorderbroek, die haar naar Brakel bij hem wilde brengen; dat zij toen in haar verstand gekrenkt was; dat hij toen den heer Noorderbroek heeft gesproken en bezwaar heeft gemaakt haar mede te nemen op grond dat zij krankzinnig was, hij niet bij machte was haar te onderhouden en hij ook geene vrijheid meende te hebben haar ten laste der gemeente Brakel te laten komen om reden hij zelf niet langer dan een maand in die gemeente woonachtig was; dat de heer Noorderbroek hem daarop geantwoord had, dat is een geldkwestie en eene zaak van later; dat hij haar daarop medegenomen had, zijnde zij zelve toen niet bekwaam zelfstandig te handelen; dat hij vervolgens, nadat zij enkele dagen bij hem was geweest, met haar naar Gorinchem is gegaan met de bedoeling haar in hare dienst bij den heer N. terug te brengen.

Ged. Staten van Zuidholland zijn van gevoelen, dat geene gemeente als woonplaats van deze krankzinnige kan worden aangewezen omdat zij in den laatsten tijd in verschillende gemeenten zich heeft opgehouden, in alle welke zij slechts kort heeft vertoefd.

Op eene vraag hem namens deze afdeeling gedaan heeft de heer Noorderbroek, thans te Amsterdam woonachtig, geantwoord, dat de patiente in November zijn huis, waar zij als dienstbode inwoonde, heeft verlaten, ten einde zich naar hare familie te begeven tot herstel van hare geschokte gezondheid, en dat het voornemen bestond, dat zij na herstel terug zou keeren.

Burg. en Weth. van Gorinchem, over dit antwoord gehoord, zonden aan de Afd. een berigt in van den commissaris van politie aldaar, die het vreemd vond, dat de heer N., als zijn voornemen was, haar na haar herstel terug te doen komen, hare bij haar vertrek in zijn huis achtergelaten goederen, bestaande in kist en doozen, gevuld met kleederen, ten huize van hem commissaris liet deponeeren omdat haar familie die niet afhaalde en hem magtigde die goederen ten haren behoeve af te geven aan hem die daarop regt had; welke goederen echter nog niet zijn gereclameerd. De commissaris van politie leidt uit deze handeling van den heer N. af dat deze, na het vertrek zijner dienstbode, den regtsband, die tusschen hen beiden bestond, als verbroken beschouwde.

Dit berigt heeft der afdeeling aanleiding gegeven te vragen, op welken datum de heer N. de bewuste goederen op het politiebureau heeft doen deponeren? Het antwoord van den comm. van politie luidde: den 30 November.

Den 29 was de lijderes reeds als krankzinnige in het ziekengasthuis opgenomen.

Burg. en Weth. van Gorinchem voegen bij de inzending van het antwoord van den commissaris van politie geen woord om hun gevoelen over de zaak kenbaar te maken.

III. het beroep van *den Gemeenteraad van Ambt-Almelo van een besluit van Ged. Staten van Overijssel, houdende toepassing van art.* 212 *der Gemeentewet op de begrooting van die gemeente voor* 1881.

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Bij art. 3 der wet van 22 April 1879 (*St.* n°. 68), tot verandering der grens tusschen de gemeenten Stad-Almelo en Ambt-Almelo, werd bepaald, dat alle voor de publieke dienst bestemde eigendommen, gebouwen en werken der gemeente Ambt-Almelo, gelegen in het gedeelte dier gemeente, hetwelk daarvan werd afgescheiden, tot de gemeente Stad-Almelo overgaan. "Voor" — aldus luidt het derde lid van genoemd artikel — "de gebouwde eigendommen (gemeentehuis, ziekenhuis, scholen en onderwijzerswoningen) en de daartoe behoorende gronden, meubilair, schoolbehoeften enz. betaalt de gemeente Stad-Almelo aan de gemeente Ambt-Almelo eene vergoeding, gelijkstaande met de waarde van een en ander, toe te kennen door drie deskundigen door de beide gemeentebestnren, of zoo deze zich niet mogten verstaan door den kantonregter te Almelo te benoemen."

Naar aanleiding van deze bepaling heeft de bedoelde waardering door drie desknndigen plaats gehad, die deswege eene declaratie van *f* 238 ten laste van beide gemeenten indienden. Toen daarop de voldoening van de helft dier som, van wege de gemeente Ambt-Almelo niet volgde, de deskundigen zich daarover bij Ged. Staten beklaagd hadden en voor genoemd bedrag ook geen post voorkwam op de aan Ged. Staten van Overijssel ter goedkeuring aangeboden begrooting dier gemeente voor de dienst van 1881, werd het gemeentebestunr door Ged. Staten uitgenoodigd, alsnog eene som van *f* 119 tot bedoeld einde op de begrooting te brengen. De gemeenteraad, de verpligting tot betaling der voorschreven vordering ontkennende, gaf aan die uitnoodiging geen gehoor, en de begrooting, op dat punt ongewijzigd gebleven, werd op nieuw ter goedkeuring ingezonden.

Op de overweging dat de bedoelde kosten van waardering zijn voortgevloeid uit de werkzaamheden, krachtens het hierboven aangehaalde derde lid van art. 3 der genoemde wet, door de gemeentebesturen van Stad-Almelo en Ambt-Almelo aan de drie deskundigen opgedragen en dat die kosten alzoo eene uitgaaf zijn, bij art. 205 letter *x* der gemeentewet aan de gemeente opgelegd en, volgens den aanhef van dat artikel, op de begrooting der uitgaven behooren te worden gebragt, bepaalden Ged. Staten bij resolutie van 10 Maart 1881, 2e afd., n°. 61/558, "dat onder hoofdstuk II § 2 in uitgaaf der begrooting van de gemeente Ambt-Almelo voor 1881 een post zal worden gebragt, luidende: *artikel* 52*a*: *aandeel der gemeente Ambt-Almelo in de kosten van waardeering van eigendommen der gemeente Ambt-Almelo, die krachtens de wet van* 22 *April* 1879 (Stbl. n°. 68) *naar de gemeente Stad-Almelo zijn overgegaan* *f* 119, en werd de Raad tevens uitgenoodigd, om op de begrooting nieuwe middelen tot dekking der verhoogde uitgaaf voor te dragen."

Ook aan deze uitnoodiging werd geen gevolg gegeven. Blijkens zijn besluit van 17 Maart ll., was de raad van oordeel, dat art. 205 letter *x* der gemeentewet tot betaling van voorschreven kosten niet van toepassing kan zijn, vermits de wet van 22 April 1879 (*Stbl.* n°. 68) daaromtrent volkomen zwijgt.

In dezen stand der zaak, meenden Ged. Staten dat zij de bedoelde, door de wet aan de gemeente opgelegde uitgaaf op de begrooting van uitgaven behoorden te brengen en de overige niet door de wet aan de gemeente opgelegde uitgaven in zoodanige reden moesten verminderen dat tusschen de plaatselijke inkomsten en uitgaven evenwicht zij", en strekte hun besluit van 24 Maart 1881, 2e afd., n°. 1109/766:

1°. om op de meergemelde begrooting den boven omschreven post van *f* 119 te brengen, en art. 53, voor onvoorziene uitgaven, met dat bedrag te verminderen, en

2°. om de in dier voege gewijzigde begrooting goed te keuren.

Van dit besluit van Ged. Staten is de gemeenteraad van Ambt-Almelo in beroep gekomen bij zijn adres van 23 April ll., op 25 d. a. v. bij het Kabinet des Konings gewaarmerkt. Daarbij voert de Raad aan, dat bij art. 3 der meergenoemde wet van 1879 Stad-Almelo belast is met de betaling aan Ambt-Almelo van eene vergoeding, gelijkstaande met de waarde aan de gebouwde eigendommen toe te kennen door drie deskundigen, door beide gemeentebesturen te benoemen; dat, terwijl de betaling dier waarde binnen zes maanden na het uitbrengen van het verslag geschieden moest, toch de gemeente Ambt-Almelo kosteloos het medegebruik heeft behouden van het ziekenhuis en van de scholen, zoodat de kennelijke wil des wetgevers is, de gemeente kosten schadeloos te houden en haar al hetgeen zij derven moet te vergoeden en niet haar op kosten te jagen; dat dit dan ook ten grondslag heeft gelegen aan de bepaling van hetgeen de verkrijgende gemeente moet vergoeden, namelijk de waarde; dat blijkens het verslag van de Commissie van rapporteurs der Tweede Kamer, de aandacht er op was gevallen in de afdeelingen, dat het ambt onbillijk bejegend werd doordat het geene vergoeding krijgt voor de kosten van den bouw van nieuwe scholen en gemeentehuis, maar slechts de waarde der gebouwen ontvangt; dat de bedoeling des wetgevers klaarblijkelijk geweest is dat de waarde maar ook niets meer en niets minder dan deze aan Ambt-Almelo moest vergoed worden, zoodat het met deze bedoeling in strijd is de gemeente Ambt-Almelo te belasten met waarderingskosten; dat wel de benoeming der deskundigen aan de zamenwerking van beide gemeenten is opgedragen, maar dit geschieden moest om een waarborg te geven voor onpartijdigheid; dat de eigendommen van Ambt-Almelo, bij de grenswijzigingswet feitelijk onteigend zijn en de kosten van deskundigen, bij zoodanige onteigening, niet komen ten laste van de onteigende partij maar van hem, ten wiens behoeve die onteigening geschiedt, en dat in werkelijkheid de gemeente Ambt-Almelo, met die kosten bezwaard wordende, niet ontvangt de waarde van de haar ontnomen gebouwen, maar de waarde, verminderd met *f* 119. Op deze gronden strekt het adres van den gemeenteraad, om bij Zijne Majesteit voorziening te vragen en de vernietiging van het besluit van Ged. Staten te verzoeken.

Op 's Raads adres gehoord, geven Ged. Staten te kennen, dat het ingebragt bezwaar hun ongegrond voorkomt. Bij de wet van 1879 zijn beide gemeentebesturen aangewezen, om gezamenlijk deskundigen te benoemen. "De daarop gevolgde waardeering" — aldus betoogen Ged. Staten — "behoort tot de uitvoering van de wet en waar deze aan de beide gemeentebesturen te zamen is opgedragen, zijn de kosten die daaruit voortvloeijen, uit den aard der zaak voor gezamenlijke rekening en is daarop bij weigering van betaling art. 212 1e lid, in verband met art. 205 letter *x*, van toepassing".

Krachtens magtiging van Zijne Majesteit, is deze zaak bij de Afdeeling aanhangig gemaakt door den Minister van Binnenl. Zaken bij missive van 23 Mei 1881 n°. 2328, afd. B. B.

IV. het beroep van *S. S. Woudstra, te Donkerbroek, van een besluit van Burg. en Weth. van Ooststellingwerf, waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting van eene slagerij.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Aan S. S. Woudstra te Donkerbroek werd door het gemeentebestuur van Ooststellingwerf, bij besluit van 10 Maart 1881, den 12 d. a. v. ter openbare kennis gebragt, de door hem gevraagde vergunning tot oprigting eener slagterij op het kadastrale perceel, gemeente Donkerbroek, sectie A, n°. 808, niet verleend, op grond dat de daartegen gerezen bezwaren niet door het stellen van voorwaarden waren op te heffen.

Nadat de belanghebbende tegen die beschikking bij Ged. Staten van Friesland bezwaar had ingebragt en deze hem hadden te kennen gegeven, dat het door hem bedoelde beroep naar de wet bij den Koning moest worden ingesteld, wendde hij zich tot dat einde, bij adres van 24 April 1881, den volgenden dag bij het Kabinet ingekomen, tot Zijne Majesteit, met het verzoek, om de hem geweigerde vergunning alsnog te mogen erlangen.

Ged. Staten van Friesland, op dit adres gehoord, zijn van meening, dat de adressant in zijn beroep, als niet tijdig ingesteld, niet ontvankelijk moet worden verklaard, en leggen bij hun rapport een door hen ingewonnen berigt van B. en W. van Ooststellingwerf over, waarin deze er op wijzen, dat de adressant, behalve dat hij het beroep niet binnen den wettelijken termijn heeft ingesteld, mede verzuimd heeft, van zijn beroep aan hun collegie kennis te geven.

Nadat deze zaak, krachtens 's Konings magtiging, door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 27 Mei ll., n°. 61, Afd. Handel en Nijverheid, bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, is aanhangig gemaakt, heeft de adressant nog eene schriftuur ingezonden, waarbij hij:

1°. eene verklaring overlegt van drie zijner buren, die zich zeer ingenomen betuigen met adressant's plan, om eene slagerij in zijne woning op te rigten, en

2°. te kennen geeft, dat de wethouder van Ooststellingwerf, F. de Groen, zich tegen het verzoek verzet op grond van beweerd mede-eigendomsregt aan het door adressant bewoonde pand, en dat twee zijner buren, hoewel niet tegen zijn verzoek zich verklarende, niettemin weigeren daarvoor te teekenen, omdat zij huizen bewonen, die aan genoemden wethouder toebehooren.

V. het beroep van *W. van Breugel, hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school in de gemeente Leende, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij hem geweigerd is de gelijktijdige waarneming van de betrekking van kerkmeester.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Wilhelmus van Breugel, hoofd der openbare school voor l. ond. in de kom der gemeente Leende, wendde zich tot Ged. Staten van Noordbrabant met het verzoek om de hem opgedragen betrekking van kerkmeester in de R. C. parochie van die gemeente, gelijktijdig met die van hoofd der genoemde school te mogen bekleeden. De arrondissements- en de districts-schoolopzieners zagen daarin geen bezwaar; laatstgenoemde op grond dat de werkzaamheden verbonden aan de betrekking van kerkmeester in die kleine gemeente van geringen omvang zijn, als bestaande in het op Zon- en feestdagen collecteren onder de godsdienstoefening en het bijwonen van vier vergaderingen in het jaar; Burg. en Weth. van Leende adviseerden om het verzoek van den onderwijzer in te willigen, voor zoover hij de betrekking van kerkmeester waarneemt, zonder dat het onderwijs er onder lijde.

Bij besluit van Gedep. Staten van 29 April 1881, G, n⁰. 197, werd het verzoek gewezen van de hand, omdat „de taak van den openbaren onderwijzer, zooals de wet „die omschrijft, niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekkingen.”

Van deze beschikking is adressant tempore utili in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, tot ondersteuning van welk beroep hij de adviezen van het schooltoezigt en van Burg. en Weth. van Leende doet gelden. Ged. Staten, ter zake gehoord, adviseren dat het beroep ongegrond moge worden verklaard. H. i. zou het onzijdig karakter van het onderwijs schade lijden zoo het den onderwijzer vrij stond zich buiten de schooluren met kerkelijke zaken bezig te houden.

Nadat deze zaak met ’s Konings magtiging bij missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken van den 10 Junij 1881 n°. 2083, afd. O., bij deze afdeeling van den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn missives ingekomen van Burg. en Weth. van Leende en van den adressant, in welke niets nieuws voorkomt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vier-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Maandag, 18 *Julij* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden*:

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 21 Junij 1881, n°. 24, houdende beschikking op een verzoek van *Gedep. Staten van Utrecht, mede namens hunne ambtgenooten van Zuidholland, van* 12 *April* 1881, n°. 30, *Onderwijs, strekkende om 's Konings beslissing in te roepen omtrent een geschil tusschen de genoemde provinciale besturen omtrent de toepassing van art.* 121 *der wet van* 29 *Junij* 1851 (Stbl. n°, 85) *in verband met art.* 16, *al.* 3 *der wet van* 17 *Aug.* 1878 (Stbl. n°. 127).

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 259).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een verzoek van Ged. Staten van Utrecht, mede namens hunne ambtgenooten van Zuidholland, van den 12 April 1881, n°. 30, Onderwijs, strekkende om Onze beslissing in te roepen omtrent een geschil tusschen de genoemde provinciale besturen omtrent de toepassing van art. 121 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) in verband met art. 16, al. 3, der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 1 Junij 1881 nº. 47;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 14 Junij 1881 nº. 2590, afd. B. B.;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Mijdrecht, ingevolge zijn besluit van 15 December 1880, aan Ged. Staten van Utrecht magtiging heeft verzocht om gezamenlijk met den Raad der gemeente Nieuwveen eene regeling vast te stellen omtrent de toelating van kinderen in de gemeente Mijdrecht wonende, op de openbare lagere school te Nieuwveen;

Overwegende: dat Ged. Staten van Utrecht hunne ambtgenooten van Zuidholland hebben uitgenoodigd om, bijaldien de Gemeenteraad van Nieuwveen een gelijk verzoek tot hen had gerigt en zij geen bezwaar tegen de zaak hadden, gezamenlijk Onze goedkeuring te vragen;

Overwegende: dat Ged. Staten van Zuidholland hunne aldus verzochte medewerking hebben geweigerd, uit hoofde, naar hun oordeel, het onderwerp der voorgenomen regeling geene gemeenschappelijke zaak noch ook een gemeenschappelijk belang der beide gemeenten betreft, en bij gevolg art. 121 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* nº. 85) niet toepasselijk is;

Overwegende: dat de beide collegiën van Ged. Staten in deze niet tot overeenstemming kunnende komen, ingevolge art. 68 der Grondwet Onze beslissing hebben ingeroepen;

Overwegende dat bij art. 16 al. 3 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* nº. 127) is bepaald, dat naburige gemeenten zich, met inachtneming van art. 121 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* nº. 85), kunnen vereenigen tot het oprigten en in stand houden van gemeenschappelijke scholen, *of tot het vaststellen eener regeling omtrent de toelating van kinderen uit de eene gemeente op de scholen der andere;*

dat het rede-verband dezer alinea geen twijfel overlaat of de twintig laatste woorden zijn, evenzeer als de elf daaraan voorafgaande, in onmiddellijk verband met en afhankelijk van de stelling: *naburige gemeenten kunnen zich vereenigen,* en dat hieruit en uit de verwijzing naar art. 121 der wet van 1851, blijkt, dat de wetgever uitdrukkelijk heeft bedoeld eene regeling van het schoolgaan van kinderen uit eene gemeente op de openbare school van eene andere, als een gemeenschappelijk belang van beide gemeenten te behandelen;

dat deze bedoeling te meer in het oog valt wanneer men de thans geldende al. 3 vergelijkt met al. 3 van art. 16 der wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* nº. 103), alwaar alleen het oprigten en in stand houden van gemeenschappelijke scholen als een voorwerp van gemeenschappelijke regeling tusschen twee of meer gemeenten genoemd is;

dat de wetgever in 1878 voor deze 3e al. de redactie heeft overgenomen van het in 1877 ingetrokken wetsontwerp, en dat in de daarbij behoorende Memorie van Toelichting, omtrent die alinea wordt gelezen:

„In den regel behooren de kinderen, die zich in de gemeente bevinden, ook aan de daar gevestigde scholen onderwezen te worden. Behalve of in plaats van het oprigten eener gemeenschappelijke school, kan het in het welbegrepen belang van twee aangrenzende gemeenten zijn, eene regeling in het leven te roepen, volgens welke

kinderen uit de eene gemeente toegelaten worden op eene of meer der scholen in de andere. Dusverre zijn onderscheidene gemeenten tot het aangaan van zoodanige regeling overgegaan, zonder dat de wet er uitdrukkelijk van gewaagt. Het schijnt gepast de bevoegdheid der gemeentebesturen in de wet op te nemen;"

dat derhalve ook de geschiedenis der wet van 1878 wijst op het doel van volkomene gelijkstelling, ten opzigte van de bevoegdheid der gemeentebesturen, van de twee gevallen, in alinea 3 vermeld;

Overwegende dat dus de reden van weigering van Ged. Staten van Zuidholland om ten deze met hunne ambtgenooten van Utrecht mede te werken, niet op de wet is gegrond;

Gezien art. 68 der Grondwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te beslissen dat, wanneer de gemeenteraden van Mijdrecht en Nieuwveen eene regeling omtrent de toelating van kinderen, in de gemeente Mijdrecht wonende, op de openbare lagere school der gemeente Nieuwveen tot stand wenschen te brengen, art. 128 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) moet worden in acht genomen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, 21 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

2°. van 30 Junij 1881, n°. 74, houdende beschikking op het beroep van *de gemeenteraden van Ooltgensplaat, den Bommel, Oude Tonge en Stad aan 't Haringvliet van een besluit van Gedep. Staten van Zuidholland van* 18/20 *Januarij* 1881, n°. 51.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 262.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van de gemeenteraden van Ooltgensplaat, den Bommel, Oude Tonge en Stad aan 't Haringvliet van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 18/20 Januarij 1881 n°. 51;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 Junij 1881, n°. 30;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 24 Junij 1881, n°. 2678, Afd. B. B.;

Overwegende: dat over den aanleg en het onderhoud van een begrinden weg van Middelharnis langs Stad aan 't Haringvliet over den Bommel naar Ooltgensplaat en van ieder der twee laatstgenoemde gemeenten naar Oude Tonge in 1857 na magtiging van Gedep. Staten overeenkomstig art. 121 der Gemeentewet, eene regeling is vastgesteld door de vijf bovengenoemde gemeenteraden en goedgekeurd door Ged. Staten bij hunne resolutie van 5 Dec. 1857 n°. 23, bij welke regeling onder anderen bepaald werd dat in de onderhoudskosten zou worden gedragen door elk der gemeenten in evenredigheid van de lengte van den weg op ieders territoir gelegen, met dien verstande dat de gemeente Middelharnis slechts zou gehouden zijn tot eene jaarlijksche betaling van *f* 325 en hetgeen overigens door die gemeente, volgens den boven aangegeven maatstaf, zou verschuldigd zijn, zal worden gekweten door de gemeente Stad aan 't Haringvliet;

dat toen voor eenigen tijd klagten rezen over het gebrekkig onderhoud van een gedeelte van den weg onder Middelharnis gelegen, namelijk van het wegsgedeelte tusschen den Schenkeldijk en den Tilschen dijk, Ged. Staten de gemeenteraden van Ooltgensplaat, Stad, Den Bommel en Oude Tonge hebben aangeschreven om maatregelen te nemen tot verbetering van genoemd wegsgedeelte;

dat toen daaraan niet werd voldaan Ged. Staten op grond dat de daartoe benoodigde kosten als voortspruitende uit eene gemeenschappelijke regeling krachtens art. 121 der Gemeentewet aangegaan volgens art. 205 1*e*, juncto art. 122 uitmaken een door de wet verpligte uitgaaf, die op de begrooting moet voorkomen, en bij weigering krachtens art. 212 der gemeentewet door Ged. Staten daarop moet worden gebragt, bij besluit van 18/20 Jan. jl. de post: kosten van gemeenschappelijke zaken, belangen en inrigtingen of werken bedoeld in art. 122 der gemeentewet, op de begrootingen der gemeenten Stad aan 't Haringvliet, den Bommel, Ooltgensplaat en Oude Tonge, dienst 1881, respectievelijk hebben verhoogd met hetgeen volgens den maatstaf bij art. 2 der bovengenoemde regeling van 1857 aangenomen, benoodigd was om in de bewuste uitgaaf te voorzien;

dat de gemeenteraden van Ooltgensplaat, den Bommel en Oude Tonge van dit besluit bij Ons in beroep komende verzoeken vernietiging dier resolutie op grond dat het gebrekkig wegsgedeelte gelegen is op het grondgebied van Middelharnis en volgens art. 2 der regeling van 1857 hetgeen van het ten laste van Middelharnis gelegen wegsgedeelte meer verschuldigd zou zijn dan de bijdrage dier gemeente ad *f* 325 door Stad aan 't Haringvliet boven haar aandeel moet worden voldaan en dat de hier bedoelde kosten uitsluitend ten laste van Stad aan 't Haringvliet hadden behooren te zijn gebracht;

dat de gemeenteraad van Stad aan 't Haringvliet daarentegen verzoekt vernietiging der resolutie op grond dat niet is gebleken van meerdere kosten voor het wegsgedeelte liggende ten laste van Middelharnis en dat zulks alleen zou kunnen blijken uit de rekening van het onderhoud door de Commissie belast met het beheer van den weg

jaarlijks voor 1o. Maart aan den gemeenteraad over te leggen hetwelk nimmer zou zijn geschied; dat overigens door de vier bovengenoemde gemeenteraden van Ons wordt verzocht vernietiging der regeling van 1857 op grond van strijd met de gemeentewet die de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente alleen opdraagt aan den Raad, Burg. en Weth. of wel aan de Commissiën bedoeld bij art. 54 der gemeentewet, terwijl bij meergenoemde regeling een gedeelte van die regeling of het bestuur wordt overgelaten aan eene commissie die niet bestaat uit personen bedoeld bij art. 54 der gemeentewet en eigenmagtig over de gelden der gemeente zou beschikken;

Overwegende: wat laatstgenoemd door de 4 gemeentebesturen gedaan verzoek betreft, dat de vernietiging der door de bovenbedoelde gemeentebesturen en dat van Middelharnis in 1857 overeenkomstig art. 121 der gemeentewet aangegane regeling niet bij de behandeling van dit beroep in overweging kan worden genomen;

Overwegende: wat betreft het beroep van de gemeenteraden van Ooltgenplaat, den Bommel en Oude Tonge van het besluit van Ged. Staten van 18/20 Januarij jl., dat volgens de regeling van 1857 de weg in zijne volle uitgestrektheid over alle de betrokkene gemeenten beschouwd moet worden als één geheel, liggende voor gemeene kosten en dat zoo dan ook de onderhoudskosten van eenig bepaald gedeelte, onverschillig waar en onder welke gemeente dit ook gelegen zij, gevonden moeten worden uit de gezamenlijke bijdragen der genoemde gemeenten naar den maatstaf bij art. 2 vastgesteld;

dat alzoo in de thans benoodigde kosten over het wegsgedeelte onder Middelharnis gelegen, dus door al die gemeenten naar die evenredigheid moet worden bijgedragen, en de bewering dat die kosten uitsluitend zouden moeten komen ten laste van Stad aan 't Haringvliet onjuist is, daar het beding aan het slot van art. 2 voornoemd alleen vaststelt de onderlinge verrekening tusschen Middelharnis en Stad aan 't Haringvliet van den volgens bovengenoemden maatstaf voor rekening van eerstgenoemde gemeente komenden onderhoudslast;

Overwegende: wat betreft het beroep van den gemeenteraad van Stad aan 't Haringvliet dat de kosten wel niet zijn geraamd door de Commissie met het onderhoud van den weg belast maar tegen het bedrag, zooals dat door Ged. Staten op voorlichting van den provincialen Hoofdingenieur is geraamd, geene bedenking is geopperd; en de bewering dat de bij art. 3 der regeling ingestelde Commissie nimmer zou hebben gefungeerd van de zijde van Ged. Staten voldoende is weerlegd door de overgelegde verzamelstaten van bevelschriften waaruit blijkt dat herhaaldelijk door leden der Commissie werd gequitteerd; dat bovendien ook zelfs de ontstentenis dier Commissie, daargelaten de vraag welke andere maatregelen daardoor noodzakelijk mogten worden, in geenen deele de betrokken gemeente ontheffen zou van de verplichting, om bij hare begrootingen te voorzien in de kosten die uit eene eenmaal getroffene gemeenschappelijke regeling voortvloeijen en voor het doel dier regeling op welke wijze het dan ook bereikt worde, in ieder geval, zullen moeten beschikbaar zijn;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der resolutie van Ged. Staten van Zuidholland van 18/20 Januarij 1881 het daartegen door de gemeenteraden van Ooltgensplaat, den Bommel, Oude Tonge en Stad aan 't Haringvliet ingesteld beroep, te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, 30 Junij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
Ref.

3°. van 5 Julij 1881, n°. 5, houdende beschikking op het beroep van *Gradus van Zuilekom, loteling voor de Nationale Militie voor dit jaar uit de gemeente Vorden, van eene uitspraak van Gedep. Staten van Gelderland van* 20 *April* 1881, n°. 84, *waarbij zijn medeloteling Derk Steenblik als eenige wettige zoon van de dienst is vrijgesteld.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 293).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Gradus van Zuilekom, loteling voor de nationale militie voor dit jaar uit de gemeente Vorden, van eene uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van 20 April 1881, n°. 84, waarbij zijn medeloteling Derk Steenblik als eenige wettige zoon van de dienst is vrijgesteld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 22 Junij 1881 n°. 56;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken, van 30 Junij 1881, n°. 884, afd. Mil. en Schutt.;

Overwegende: dat G. van Zuilekom, door de vrijstelling van Derk Steenblik tot de dienst verpligt, aanvoert, dat deze niet is eenige wettige zoon;

Overwegende: ten dien aanzien dat Derk Steenblik is eenige wettige zoon uit het huwelijk van Hendrik Jan Steenblik overleden te Vorden 7 Mei 1861 en Mina Gerharda Eskes;

dat laatstgenoemde echter op 1 Nov. 1867 is hertrouwd met Derk Jan Eggink en uit dit huwelijk op 22 Junij 1870 een zoon is geboren, Antonio Eggink;

dat Derk Jan Eggink met huisvrouw en den jeugdigen Antonie in 1871 naar Noord-Amerika is vertrokken alwaar vrouw Eggink op 19 Sept. 1878 te Pella, Staat Jowa, is overleden, terwijl Derk Steenblik te Vorden werd achtergelaten;

dat Antonie Eggink moet geacht worden alsnog in leven te zijn, daar het niet is gebleken en er zelfs niet is beweerd, dat hij zou zijn overleden;

Overwegende: dat de wet op de nationale militie, vrijstelling toekennende aan eenige wettige zoons, daarmede ook hen bedoelt, die geen halve broeders in leven hebben;

dat derhalve Derk Steenblik slechts dan als eenige wettige zoon mag aangemerkt worden, wanneer kan worden aangenomen, dat zijn halve broeder Antonie Eggink niet de nationaliteit als Nederlander bezit en op dien grond voor de toepassing van de wet op de nationale militie buiten aanmerking zou moeten blijven;

Overwegende dienaangaande dat Antonie Eggink, geboren in 1870 in Nederland uit Nederlandsche ouders, wel is medegenomen door zijne ouders, toen deze omstreeks één jaar na zijne geboorte, en wel in 1871, naar Amerika vertrokken;

dat evenwel dit vertrek en het daarop gevolgde verblijf in Noord-Amerika aan Antonie de hoedanigheid van Nederlander niet hebben kunnen ontnemen;

dat, ware het ook al eens aan te nemen, dat zijn vader niet meer als Nederlander is aan te merken, ditzelfde daarom alléén geenszins het geval is ten aanzien van zijnen zoon Antonie, daar eene verandering van nationaliteit der ouders geen gevolg heeft met betrekking tot de minderjarige kinderen vóór die verandering geboren;

dat de hoedanigheid van Nederlander niet verloren wordt dan in de gevallen, bij de wet omschreven, en volgens art. 103*a* der wet van 28 Julij 1850 het Nederlanderschap slechts dan door een vijfjarig verblijf in een vreemd land wordt verloren, wanneer tevens blijkt van het kennelijk oogmerk om niet terug te keeren;

dat van dergelijk bij den zoon Antonie bestaand voornemen niet alleen is gebleken, maar er ook van eigene vrijwillige handelingen, waaruit van zoodanig voornemen zou kunnen blijken, bij een thans nog slechts elfjarig kind geen sprake kan zijn;

dat, wat er dus ook zij van de nationaliteit van den vader van Antonie Eggink, deze zelf de hoedanigheid van Nederlander niet heeft verloren en hij dus voor de toepassing der wet op de nationale militie als in leven zijnde halve broeder van den loteling D. Steenblik moet worden aangemerkt;

dat derhalve genoemde Derk Steenblik, als hebbende eenen wettigen halven broeder, geen regt had op vrijstelling als eenige zoon;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging der uitspraak van Ged. Staten van Gelderland van 20 April 1881 n°. 84, den loteling van dit jaar voor de gemeente Vorden, Derk Steenblik, alsnog aan te wijzen voor de dienst bij de nationale militie.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit

besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 5 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

4°. van 8 Julij 1881, n°. 2, houdende beschikking op het beroep van *G. H. Uhlenbeck, te 's Gravenhage, van eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van* 4/10 *April* 1881, *B*, n°. 294, 2e afd. *G. S. n°.* 44, *in zake de nationale militie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 265).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van G. H. Uhlenbeck te 's Gravenhage, van eene uitspraak van Ged. Staten van Zuidholland van 4/11 April 1881 B n°. 294, 2e afd. G. S. n°. 44, in zake de Nationale Militie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 Junij 1881 n°. 49;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 2 Julij 1881 n°. 837, Afd. Militie en Schutterij;

Overwegende: dat adressants tweede zoon Pieter Apollonius, loteling van dit jaar voor de nationale militie uit de gemeente 's Gravenhage, de tweede is uit een gezin van drie broeders, waarvan de oudste zijne dienst door eenen nummerverwisselaar heeft doen waarnemen;

dat Pieter Appollonius Uhlenbeck. hoewel voor hem vrijstelling wegens broederdienst was aangevraagd, door den militieraad voor de dienst is aangewezen en die uitspraak door Ged. Staten is gehandhaafd;

dat adressant van deze beslissing bij Ons in beroep komende aanvoert dat zijn zoon regt heeft op vrijstelling, daar de dienst die men door eenen nummerverwisselaar heeft doen waarnemen evenzeer vrijstelling moet bezorgen als die welke door een plaatsvervanger werd vervuld;

Overwegende: dat door het woord plaatsvervanger in art. 50, 7°. der militiewet alleen de plaatsvervanger volgens art. 60 kan geacht worden te zijn bedoeld, hetwelk ten duidelijkste blijkt uit eene vergelijking met het onmiddellijk volgende art. 51 alwaar sub 6 de plaatsvervanger en de nummerverwisselaar nevens elkander genoemd

worden, zoodat niet is aan te nemen dat in art. 50 de nummerverwisselaar onder het woord plaatsvervanger zou zijn begrepen;

dat dan ook deze uitlegging alleen is in overeenstemming met het geheele stelsel der militiewet omtrent vervanging in de dienst, volgens hetwelk degene, die eenen plaatsvervanger stelt, geacht wordt zelf te dienen door een ander, voor wien hij zelf, althans gedurende een jaar, aansprakelijk blijft, zoodat, wanneer de plaatsvervanger binnen dien tijd komt te ontbreken, de loteling een nieuwen plaatsvervanger moet stellen, of zelf optreden, terwijl daarentegen degeen die met een ander loteling van dezelfde ligting volgens art. 65 van nummer verwisselt, volgens de uitdrukkelijke bepaling van art. 66 den vrijdom van dienst geniet, die aan den houder van dit nummer toekwam, zoodat hij niet geacht wordt zelf te dienen, maar dan ook in het stelsel der wet geene aanspraak op vrijstelling aan een broeder kan geven;

dat derhalve Pieter Apollonius Uhlenbeck teregt voor de dienst is aangewezen;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der bestreden beslissing van Ged. Staten van Zuidholland van 4/11 April 1881 het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Frankfort, den 8 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

5°. van 8 Julij 1881, n°. 4, houdende beschikking op het beroep van den *gemeenteraad van Brummen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van* 23 *Maart* 1881, n°. 55, *waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting van ontvangst en uitgaven van de gemeente over het jaar* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 291).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den gemeenteraad van Brummen van een besluit

van Ged. Staten van Gelderland van 23 Maart 1881 n°. 55, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting van ontvangsten en uitgaven van die gemeente over het jaar 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 22 Junij 1881, n°. 54;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 2 Julij 1881, n°. 2874, afd. B. B.;

Overwegende, dat de gemeenteraad van Brummen op de begrooting der inkomsten over het jaar 1881 onder volgnummer 18 als 30 pct. vergoeding van het Rijk, krachtens art. 45 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), een bedrag heeft uitgetrokken, berekend over het totaal bedrag der posten, die onder Hoofdstuk VI, Afdeeling I, der begrooting van uitgaven als uitgaven voor het lager onderwijs voorkomen; dat onder die uitgaven mede zijn begrepen twee toelagen, als eenen aan den instituteur P. J. v. Pr. van de Horst ten behoeve der bijzondere dagschool van meer uitgebreid lager onderwijs, verbonden aan diens instituut voor jongens ad *ƒ* 1500 en eene aan de institutrice A. W. du Moulin ten behoeve der bijzondere dagschool van meer uitgebreid lager onderwijs, verbonden aan haar instituut voor meisjes ad *ƒ* 1200;

dat Ged. Staten, van oordeel dat voor deze beide uitgaven, als zijnde subsidiën ten behoeve van bijzonder onderwijs, geene vergoeding door het Rijk verschuldigd was, bij den Gemeenteraad hebben aangedrongen op dienovereenkomstige vermindering van het voor de Rijksvergoeding uitgetrokken bedrag en dat, toen de gemeenteraad weigerde aan dat verlangen te voldoen, Ged. Staten hunne goedkeuring aan de begrooting hebben onthouden op grond dat onder de inkomsten ontvangsten waren opgenomen, waarop, als in strijd met de uitdrukkelijke bepalingen der wet, niet kon worden gerekend, en de werkelijke inkomsten ongenoegzaam waren om de uitgaven te dekken;

dat de gemeenteraad, van dat besluit bij Ons in beroep komende, aanvoert dat scholen, waarvan de kosten geheel of gedeeltelijk door de gemeenten gedragen worden, openbare scholen zijn en dat al hetgeen door de gemeente aan het openbaar onderwijs wordt besteed, behoort onder de kosten in art. 44 opgenoemd;

dat dan ook de beide subsidiën strekken om ten deele te voorzien in de uitgaven voor jaarwedden der onderwijzers en andere in art. 44 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) nader vermelde kosten;

Overwegende: dat in art. 44 van de zoo even genoemde wet eene omschrijving van kosten van het lager onderwijs is opgenomen, in zoodanig verband met de bepaling welke de vergoeding van 30 pct. van Rijkswege toekent, dat deze laatste moet beperkt blijven tot de kosten in die omschrijving voorkomende;

dat toch art. 45 dier wet, bepalende dat door het Rijk over elk dienstjaar aan de gemeente 30 pct. van het bedrag "dezer" kosten vergoed wordt, kennelijk bedoelt de kosten in het onmiddellijk voorafgaand art. 44 genoemd;

dat dan ook bij de beraadslagingen over art. 44 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal door den Minister van Binnenl. Zaken uitdrukkelijk is gezegd dat dat artikel tot basis strekt voor de uitkeering naar art. 45;

dat nu subsidiën als waarvan in deze de rede is, in dat art. 44 geenszins worden genoemd noch aangeduid, geheel in overeenstemming met de bereids bij de vaststel-

ling van art. 3 der aangehaalde wet in de Tweede Kamer der Staten-Generaal door den Minister van Binnenl. Zaken verklaarde opvatting en bedoeling, dat in gemeentelijke subsidiën aan bijzondere scholen, die krachtens de slotbepaling van dat art. 3 haar bijzonder karakter door het genot van diergelijke subsidiën niet kwamen te verliezen, *niet* door het Rijk zou worden gedeeld;

dat mitsdien Ged. Staten op de gronden hierboven vermeld teregt hunne goedkeuring aan de betrokkene begrooting hebben onthouden;

Gezien de aangehaalde wetsbepalingen benevens art. 14 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n⁰. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het aangevallen besluit van Ged. Staten van Gelderland van 23 Maart 1881 n⁰. 55 het daartegen door den gemeenteraad van Brummen ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Frankfort, 8 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van den *dorpspolder van Leeuwen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, voor zooveel daarbij voorwaarden zijn verbonden aan de vergunning tot oprigting van een stoomgemaal.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Krachtens magtiging des Konings, is door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 30 April ll. n°. 57, afd. Handel en Nijverheid, bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, het beroep aanhangig gemaakt, ingesteld door het bestuur van den dorpspolder Leeuwen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, waarbij aan dien polder eene voorwaardelijke vergunning werd verleend tot oprigting van een stoomgemaal.

Dit stoomgemaal zou dienen tot oppomping van het water uit genoemden polder in een omdijkten boezem, om zich daaruit door de, op het meest zuidelijke punt van de zoogenaamde Koningsbeemden bestaande sluis te ontlasten in de Leeuwensche wetering.

De Leeuwensche wetering, ook wel genoemd de Leeuwensche en Puiflijksche wetering, loopt van af den polder Puiflijk in Zuidwestelijke rigting, en dient om op natuurlijke wijze het water uit dien polder, groot 695 H. A., en uit het kleine poldertje Druten, groot 75 H. A., alsmede het water uit den polder Leeuwen, het Leeuwensche veld en de Koningsbeemden, te zamen groot 930 H. A., af te voeren naar de Maas, waarin genoemde wetering uitloopt door eene sluis, de Leeuwensche sluis geheeten, nagenoeg op de scheiding tusschen den polder Alphen ten westen en den polder Maasbommel ten oosten.

De dorpspolder Leeuwen wenschte, ter verbetering der lozing van zijn polderwater, aanvankelijk een stoomgemaal te stichten aan de Leeuwensche sluis, en alzoo op het uiteinde der Leeuwensche wetering, dienende voor de gemeenschappelijke uitwatering van Leeuwen en Puiflijk, waardoor beide polders zouden worden gebaat. De geërfde dag van Leeuwen besloot daarover met den polder Puiflijk in onderhandeling te treden, maar de geërfde dag van Puiflijk betoonde zich daartoe ongenegen. Ten gevolge daarvan werden andere plannen beraamd, die eindelijk uitliepen op het plan om door een stoomgemaal enkel het Leeuwensche binnenwater te brengen op de gemeenschappelijke wetering van Puiflijk en Leeuwen, en dat stoomgemaal te plaatsen in de Koningsbeemden.

De stukken, betrekkelijk het verzoek tot oprigting van dat stoomgemaal, werden op 17 Febr. 1880 door Ged. Staten gezonden aan het bestuur der gemeente Appeltern, onder welke gemeente het stoomgemaal zou worden opgerigt, ten einde daarmede te handelen gelijk is voorgeschreven in artt. 6 en 7 der wet van 5 Junij 1875 (*Stbl.* nº. 95). Blijkens het, in voldoening aan art. 7, opgemaakt proces-verbaal dd. 20 Maart 1880 was niemand opgekomen om bezwaren in te brengen, maar inmiddels was bij Ged. Staten een bezwaarschrift ingediend door het polderbestuur van Puiflijk, dat aan het gemeentebestuur op 17 Maart werd medegedeeld, maar te laat ontvangen, gelijk het gemeentebestuur berigtte, om het in de zitting van 20 Maart te behandelen. In dat bezwaarschrift worden de gevolgen der verzochte plaatsing van een stoomgemaal voor den dorpspolder Puiflijk hoogst nadeelig en bezwarend genoemd. Behalve dat het behoud van de Leeuwensche wetering in den bestaanden toestand, noodig geacht wordt voor eene meer algemeene verbetering, waaraan de gecombineerde Dijkstoelen van het rijk van Nijmegen en Maas en Waal beweerd worden de hand te hebben geslagen, noemt het polderbestuur het „ten hoogste wederrechtelijk" en voor Puiflijk „van onberekenbaar nadeel", dat door den polder Leeuwen de waterstand in de gemeenschappelijke waterleiding kunstmatig zou worden opgevoerd.

Een tweede bezwaarschrift werd, eenige dagen na afloop der gehoudene zitting, bij het gemeentebestuur van Appeltern ingediend door J. A. Spiering, kooiman, wonende te Maasbommel, als daartoe gemagtigd door de heeren de Vries en van Tiel, wonende te Rossum, die als eigenaren van eene in de nabijheid van de voor het stoomgemaal bestemde plaats gelegene eendenkooi, de verzochte oprigting voor die eendenkooi schadelijk achten. Ofschoon de kooi wel niet binnen den bij de wet bedoelden kring van 200 meter is gelegen, dient, naar reclamants meening, de afpaling van 753 meter hier in aanmerking te komen, waardoor dan bedoelde kooi moet geacht worden onmiddelijk te grenzen aan het perceel, waarop het stoomgemaal zou geplaatst worden. Burg. en

Weth. van Appeltern beschouwen dit bezwaar echter in zooverre als ongegrond, dat de afpaling door de wet niet kan bedoeld zijn en dus niet in aanmerking kan worden genomen.

Nadat al deze stukken bij Ged. Staten waren ingekomen, namen dezen, in verband met de door hen ingewonnen inlichtingen van den Ingenieur van den provincialen waterstaat in Gelderland, op 20 April 1880 een besluit tot nader onderzoek. De prov. Ingenieur had van Ged. Staten o. a. de opdragt ontvangen om de voorwaarden op te geven, welke gesteld moeten worden, ten einde te zorgen dat de opmaling in geen geval den polder Puiflijk kan benadeelen. Naar aanleiding van die opdragt waren door den Provincialen Ingenieur eenige voorwaarden ontworpen, waarbij hij is uitgegaan van de feitelijke gegevens, dat de hoogste polderwaterstand van Puiflijk is 5.95, en van Leeuwen 5.65 M. + A. P., de hoogste waterstand van de Maas 8.60 M. + A. P. bedraagt, de hoogte der weteringkaden wisselt tusschtn 6 à 6.50 M. + A. P. en het zomerpeil van Puiflijk aangenomen wordt op 4.70 M. + A. P. In verband met de dien ten gevolge ontvangen inlichtingen, overwogen Ged. Staten in hun voormeld besluit van 20 April 1880:

„dat de gemeenschappelijke waterleiding is een onderwerp van publiek regt, waarbij, aangezien daaromtrent geene verordeningen of overeenkomsten bestaan, de beide polders gelijkelijk tot waterlozing geregtigd zijn, en dat ieder der beide polders daarvan tot afvoering van zijn water, door de middelen welke hij noodig acht, gebruik schijnt te kunnen maken, wanneer gezorgd wordt, dat door de aanwending dier middelen het regt van den anderen polder niet worde verkort;

„dat de polder Puiflijk evenals de polder Leeuwen in het bezit is van natuurlijke waterlozing op de gemeenschappelijke wetering;

„dat naar aanleiding van het rapport van den Ingenieur van den provincialen waterstaat, voor het geval dat gezorgd zou moeten worden dat de opmaling van wege den polder Leeuwen in geen geval den polder Puiflijk noch ook andere polders kan benadeelen, het gebruik van een stoomgemaal uitmalende op de gemeenschappelijke wetering zou moeten onderworpen worden aan de navolgende bepalingen:

„*a.* dat de gemeenschappelijke wetering van de polders Puiflijk en Leeuwen door de bemaling niet hooger mag worden opgezet dan tot 25 cM. beneden het laagste punt van het gedeelte der noordelijke weteringkade tusschen het Wamelsche Zijdveld en den Maasbandijk;

„*b.* dat geene bemaling mag geschieden, wanneer Puiflijk natuurlijk kan lossen, hetgeen geacht wordt te kunnen geschieden, zoodra het verval tusschen den waterstand in Puiflijk en de rivier de Maas 20 cM. bedraagt, hetgeen geacht wordt het geval te zijn, zoodra een verschil van waterstand aan een in een der leigraven van Puiflijk te plaatsen peilschaal op 50 Meter afstand boven den blaffert van Puiflijk met de te plaatsen peilschaal in de Maas op 20 M. afstand van de Maassluis een verval van 20 cM. aanwijst;

„*c.* dat de kosten van het leveren, aanbrengen en onderhouden der noodige peilschalen komen voor rekening van den polder Leeuwen."

Op grond, dat, alvorens een besluit te nemen, of de vergunning tot plaatsing van het stoomgemaal aan voorschreven bepalingen moet onderworpen worden, het wen-

schelijk is den betrokken geërfden-dagen de gelegenheid te verschaffen, daarover hunne beschouwingen kenbaar te maken, besloten Ged. Staten, door tusschenkomst van den dijkgraaf van Maas en Waal, het polderbestuur van Leeuwen en dat van Puiflijk uit te noodigen, om ieder daarover zijn geërfden dag te hooren.

In de geërfden-vergadering van Puiflijk werd met algemeene stemmen het voorstel aangenomen, om aan Ged. Staten te antwoorden, dat zij zich door de voorgestelde vergunning aan den polder Leeuwen, om met stoomgemaal het overtollig polderwater op de gemeenschappelijke wetering te brengen, in hunne wettige regten benadeeld achten en zich daartegen met kracht zullen verzetten. In hoofdzaak kwamen de bezwaren hierop neêr, dat de voorgedragen waarborgen tegen benadeeling onvoldoende zijn en eene bron van twist en nijd zullen openen, waarvan groot nadeel en onoverkomelijke moeijelijkheden te wachten zijn.

Ook bij den geërfden dag van den polder Leeuwen, vond het voorstel van Ged. Staten geen gunstig onthaal, doch in omgekeerden zin als bij Puiflijk. De voorgedragen bepalingen toch werden onnoodig of te bezwarend beschouwd, en eene opheffing daarvan werd dringend verzocht. Het polderbestuur van Leeuwen berigtte echter tevens, dat naar zijne overtuiging aan de zijde van Puiflijk wel eenige neiging tot toenadering bestond, en riep de tusschenkomst van Ged. Staten in, om alsnog het verkrijgen eener gewenschte overeenstemming te beproeven.

Aan dit denkbeeld werd door Ged. Staten gevolg gegeven en hiermede een nieuw tijdperk geopend van onderhandelingen, die zoowel schriftelijk als mondeling door gecommitteerden uit genoemd collegie zijn gevoerd, doch waarvan de uitkomst geene andere was, dan dat de geërfde dag van Puiflijk ongezind bleek te zijn tot zamenwerking. Althans alle hiertoe strekkende voorstellen werden daar met groote meerderheid van stemmen verworpen. Die uitkomst leidde Ged. Staten er toe, de door den polder Leeuwen gedane aanvraag om oprigting van een stoomgemaal nader ter hand te nemen, en, na op nieuw den Ingenieur van den prov. waterstaat te hebben gehoord, verleenden zij, bij hun besluit van 16 Febr. 1881 n°. 46, aan het bestuur van den polder van Leeuwen vergunning tot het oprigten van een stoomgemaal in de Koningsbeemden onder Appeltern, op het perceel bij het kadaster bekend in sectie A n°. 15, onder dezelfde voorwaarden, als hierboven reeds zijn opgegeven, met deze wijziging, dat de tweede voorwaarde werd gelezen als volgt:

„*b.* dat geen bemaling mag geschieden, wanneer de natuurlijke waterlossing van Puiflijk daardoor zou worden benadeeld", en dat als vierde voorwaarde werd opgenomen:

„*d.* dat het stoomgemaal in werking zal moeten gebragt zijn binnen den tijd van één jaar na de dagteekening van dit besluit."

Het bestuur van den dorpspolder Leeuwen, de gestelde voorwaarden in hooge mate bezwarend voor den polder achtende, is van de beschikking van Ged. Staten bij Z. M. in beroep gekomen, ten einde alsnog eene vergunning te erlangen „onvoorwaardelijk, of althans op zoodanige billijke termen als de zaak naar de prudentie des Konings zal medebrengen."

Ten aanzien van dit beroep hebben Ged. Staten als hunne meening te kennen gegeven, dat het onderwerp daarvan een gewigtig beginsel betreft, en wel dit, dat wan-

neer, gelijk in dezen, twee polders gelijke aanspraak kunnen doen gelden op natuurlijke waterlossing langs eene gemeenschappelijke wetering, aan een daarvan het bezigen van kunstmiddelen niet kan vergund worden, tenzij de andere polder in zijn regt van vrije natuurlijke waterlossing in het minst niet verkort wordt. Dit beginsel althans hebben Ged. Staten gemeend te moeten volgen en zelfs streng te moeten toepassen bij het stellen der voorwaarden, waarover het polderbestuur zich beklaagt. Zij hechten groot gewigt aan dat beginsel, omdat de uitwatering van polders eene zaak is van publiek regt, waarbij de waterschappen onder het toezigt staan der administratieve magt, welke zorgen moet, dat bij de waterschappen die op een gemeenschappelijken boezem uitlozen, door het aanwenden van kunstmiddelen geen inbreuk gemaakt worde op gelijke regten van waterlozing. „De polders Leeuwen en Puiflijk" — aldus laten Ged. Staten zich uit — „bezitten wel is waar een gemeenschappelijken waterboezem, maar maken daarmede geen gemeenschappelijken polder uit, aangezien daaromtrent geen regeling bestaat. Nu is het voor den polder Leeuwen wel zeer ongelukkig dat hij, aan den polder Puiflijk gekoppeld zijnde, niet vrij op den boezem kan uitmalen, maar bij den tegenwoordigen stand van wetgeving is daaraan, naar ons inzien, niet te verhelpen."

Nadat deze zaak bij de Afdeeling is aanhangig gemaakt, zijn er twee memoriën ingediend.

De eene is van G. van Thiel, grondeigenaar, wonende te Rossum. Als mede-eigenaar van eene eendenkooi te Maasbommel, gem. Appeltern, legt hij daarbij over het door den Comm. des Konings in Gelderland over het toen loopende dienstjaar afgegeven bewijs van registratie dier eendenkooi, waarin de bevoegdheid wordt vermeld tot afpaling op 753 M., gerekend uit het midden der kooi, en voert hij de bewering, dat, daar binnen dien afgepaalden kring en wel slechts ongeveer 500 meter uit het midden der kooi de plaats is voor het op te rigten stoomgemaal, dit de uitoefening van het kooijen bijna onmogelijk zou maken, althans van een groot deel van het succes berooven en dus aan die kostbare bezitting zeer veel van hare waarde zou ontnemen. Naar artt. 18 en 30 der wet op de Jagt en Visscherij, maakt hij aanspraak op rust en stilte binnen de afpaling der kooi, en zijn regt zou, aldus beweert hij, worden opgeheven, indien de polder het stoomgemaal zou mogen oprigten ter plaatse, als verzocht.

De tweede memorie is namens den polder Leeuwen ingediend en bevat een uitvoerig rapport van den Ingenieur van Hasselt, waarbij vijf bijlagen gevoegd zijn, als drie teekeningen, eene nota van toelichting van eene daarvan en onderscheidene tabellen van cijfers en berekeningen omtrent den waterafvoer bij verschillende waterstanden. Het rapport zelf bevat eene zeer breedvoerige kritiek der door Ged. Staten gestelde voorwaarden. Omtrent de eerste voorwaarde wordt beweerd, dat het niet noodig is die in elk geval voor te schrijven. Voorts wordt gewezen op de moeijelijkheid van contrôle, of die voorwaarde wordt nagekomen, en eindelijk het bezwarende daarvan voor den polder aangetoond. Ten aanzien van de tweede voorwaarde wordt opgemerkt, dat zij strikt genomen overtollig, maar niettemin schadelijk is, als aanleiding kunnende geven tot willekeurige toepassing. Kunnen de beperkende bepalingen niet wegvallen, dan zal, volgens den Ingenieur van Hasselt, het stoomgemaal geene de minste waarde voor den

polder hebben. In tegenspraak met den provincialen Ingenieur, die het zomerpeil voor Puiflijk stelde op 4.70 M. + A. P., geeft het rapport aan, dat, terwijl in den polder Leeuwen het laagste land is 4.90 M. + A. P. en het zomerpeil 4.50, in den polder Puiflijk, waarin het laagste land 5.40 M. + A. P. is, het zomerpeil zeker niet lager behoeft te worden aangenomen dan 5 M. + A. P. Na eene afzonderlijke behandeling der vragen. of Puiflijk werkelijk het regt heeft om zich tegen de plannen van Leeuwen te verzetten, of eene der voorwaarden, die door Ged. Staten ter sprake gebragt zijn, eene goede, voor Leeuwen aannemelijke oplossing kan geven en of Puiflijk werkelijk nadeel heeft, wanneer bemaling plaats vindt, eindigt het rapport met uit al het daarin besprokene de gevolgtrekking te maken, dat de beide voorwaarden kunnen vervallen, daar de in de tweede voorwaarde vervatte beperking van de bemaling zeer ten nadeele van Leeuwen zijn zoude, zonder aan Puiflijk eenig voordeel aan te brengen.

Voor de belanghebbenden treden als gemagtigden op Mr. Vlielander Hein, voor het polderbestuur van Leeuwen; Mr. Pijnacker Hordijk te Tiel, voor het polderbestuur van Puiflijk, en de ingenieur van Hasselt. Nadat die gemagtigden herhaaldelijk het woord hadden gevoerd, werden door de Staatsraden Smidt en de Vries verschillende vragen gedaan, die door genoemde gemagtigden werden beantwoord.

III. het beroep van *J. Bokhoven van Ambt-Almelo, van eene uitspraak van Ged. Staten van Overijssel in zake de Nationale Militie.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Bij uitspraak van den Militieraad in Overijssel van den 31 Maart 1881, werd de loteling Gerrit Jan Stulen, van de gemeente Ambt-Almelo, vrijgesteld wegens broederdienst; genoemde loteling is de tweede uit een gezin van 5 zonen en beriep zich op het nog in dienst zijn van zijn oudsten broeder Hendrik Stulen, loteling van het jaar 1880 en op den 14 Mei van dat jaar ingelijfd. Blijkens extract uit het stamboek van het 6e regiment infanterie dd. 25 Febr. 1881 was Hendrik Stulen destijds dienende bij dat regiment als korporaal.

Tegen de uitspraak van den militieraad is Johan Bokhoven, loteling voor de gemeente Ambt-Almelo, aan wien in 1881 het n°. 18 was te beurt gevallen, in beroep gekomen bij Ged. Staten van Overijssel, bewerende dat Gerrit Jan Stulen voor de dienst had moeten zijn aangewezen, omdat op het uur waarop de militieraad uitspraak deed, zijnde 1 ure des namiddags van 31 Maart ll., Hendrik Stulen reeds uit de dienst was ontslagen, welk ontslag te 10 ure des voormiddags in de kazerne te Breda zou plaats hebben gehad. Uit een extract-stamboek van het 6e regiment infanterie dd. 7 April 1881 blijkt in de daad, dat Hendrik Stulen op den 31 Maart bevorens zijn paspoort heeft ontvangen uithoofde van de nadere inlijving van een ander milicien, waardoor hij boven het contingent zijner gemeente diende. Zekere milicien der ligting 1880 (B. Assink) was namelijk in Maart 1881 uit de gevangenis ontslagen en tot de militaire dienst aangewezen, ten gevolge waarvan art. 58 alinea 3 der militiewet op Hendrik Stulen moest worden toegepast.

Bij beschikking van 28 April 1881, 4e afd., n°. 1685/1208, hebben Ged. Staten de

uitspraak van den militieraad gehandhaafd, en wel op deze gronden: "dat appellant "tegen de verleende vrijstelling van dienst bezwaar oppert, omdat de reden daarvan "op het tijdstip, dat de militieraad uitspraak deed, niet meer zou hebben bestaan, daar "de loteling Stulen toen niet langer was dienende; dat het in deze niet de vraag "moet zijn op welk uur van den dag het paspoort is uitgereikt, maar alleen op welken "dag dit is verleend, daar toch de diensttijd niet bij uren, maar bij dagen wordt be"rekend; dat het paspoort is afgegeven onder dagteekening van 31 Maart 1881 en dat "de houder er van alzoo op dien dag nog niet in dienst was;" (blijkbaar hebben Ged. Staten bedoeld te zeggen: "dat de houder alzoo op dien dag nog in dienst was"), verder: "dat de militieraad op dien dag de aangevallen uitspraak heeft gedaan en "dat de gewraakte reden van vrijstelling toen bestond."

Van deze beslissing van Ged. Staten is Johan Bokhoven tijdig in beroep gekomen bij Z. M. den Koning. Zijn bezwaar is hetzelfde als bij Ged. Staten is aangevoerd; hij beweert in zijn adres dat Hendrik Stulen op den 31 Maart niet in de menage bij zijn corps is geweest, en dat hij reeds 10 u. voormiddags Breda had verlaten. De Commissaris des Konings in Overijssel, ter zake gehoord, adviseert tot afwijzing van het beroep als ongegrond.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging, bij missive van den Minister van Binn. Zaken van den 31 Mei ll. n⁰. 764 afd. M. en S., was aanhangig gemaakt, zijn bij den Raad van State ingekomen: 1⁰. eene missive van den loteling G. J. Stulen ten geleide van het paspoort van Hendrik Stulen, zijnde vergezeld van een getuigschrift van goed gedrag, beide stukken gedagteekend te Breda 31 Maart 1881; 2⁰. eene memorie van J. Bokhoven, waarin hij beweert dat reeds op 30 Maart de milicien Hendrik Stulen zijne afrekening had ontvangen en in 't bezit was van zijn paspoort, en dat in geen geval die milicien nog was dienende op het oogenblik dat de militieraad de uitspraak deed, houdende vrijstelling van diens broeder G. J. Stulen; 3⁰. eene missive van Ged. Staten van Overijsel, houdende, in antwoord op eene aan dat collegie gedane vraag, dat de loteling G. J. Stulen heeft getrokken n°. 16 en dat n⁰. 15 het hoogste nummer is dat in dit jaar te Ambt-Almelo dienstpligtig is verklaard.

IV. het beroep van *den Gemeenteraad van Beuningen van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Door Gedep. Staten van Gelderland werd, na kennis te hebben genomen van de beantwoording der door hen op de begrooting der gemeente Beuningen voor 1881 gemaakte aanmerkingen en van de in die begrooting door den Raad gebragte wijzigingen, op 23 Maart 1881 onder n°. 54 besloten, de goedkeuring aan genoemde begrooting te onthouden, onder anderen op grond, "dat de gemeenteraad gedurende de laatste zes jaren telkens een post voor schrijfloonen à *f* 25 en gedurende de beide laatste aren een post van *f* 75 voor het bijhouden van de registers van den burgerlijken stand op de begrooting heeft toegestaan en alzoo erkend heeft de noodzakelijkheid dier beide

uitgaven; dat volgens den Raad die noodzakelijkheid alsnu door de verhooging van de jaarwedde van den secretaris zoude zijn vervallen; dat wanneer de juistheid van dat beweren werd toegestemd, de verhooging van jaarwedden bijna geheel illusoir zoude worden gemaakt, daar tegenover de verhooging met *f* 125 eene vermindering van bezoldiging van *f* 100 zoude staan; dat met zulk eene handeling geen genoegen kan worden genomen, terwijl bovendien beide uitgaven bij de wet aan de gemeente zijn opgelegd, en dus niet ten laste van anderen kunnen worden gebragt, zoodat zij, nu de behoefte aan die uitgaven niet wordt weersproken, op de begrooting behooren voor te komen.″

De gemeenteraad bleef daarop bij zijne weigering om de vermelde wijzigingen in de begrooting te brengen, en toen Burg. en Weth. daarvan aan Ged. Staten mededeeling deden, antwoordden dezen bij resolutie van 6 April ll. n⁰. 42, waarbij werd goedgevonden:

1°. Met verwijzing naar dezerz. besluit van 23 Maart jl. n⁰. 54, de goedkeuring aan de begrooting te blijven onthouden;

2⁰. Burg. en Weth. te kennen te geven dat wanneer de Raad geen gebruik mogt maken van de bevoegdheid tot het komen in hooger beroep, zij na afloop van den termijn genoemd in art. 200 der gemeentewet zullen moeten overgaan tot toepassing van art. 126 dier wet en besluiten tot hetgeen de Raad in deze blijft weigeren.

Door dit besluit heeft de gemeenteraad zich bezwaard geacht, en bij adres, zonder dagteekening op 6 Mei ll. bij het Kabinet ingekomen, bij den Koning voorziening gevraagd. In zijn adres voert hij hoofdzakelijk aan, dat de secretaris krachtens zijne instructie met al het schrijfwerk is belast, zoodat een afzonderlijke post voor schrijfloonen niet noodig is, terwijl het niet de bedoeling des wetgevers kan geweest zijn om ook dan, indien in die uitgaven op andere wijze wordt voorzien, daarvoor toch een post op de gemeentebegrooting uit te trekken.

Wat de door Ged. Staten verlangde verhooging betreft van den post van kosten voor het aanleggen en bijhouden der registers van den burgerlijken stand, acht de Raad die evenmin noodig, daar de secretaris, als met al het schrijfwerk belast, en daarenboven volgens zijne instructie verpligt om den ambtenaar van den burgerlijken stand bij te staan, ook de bedoelde registers moet bijhouden. Bovendien wijst de Raad er op, dat ten dezen alleen verschil is over een meerder of minder bedrag, en zoodanig verschil nimmer kan leiden tot toepassing van art. 126 der Gemeentewet. Eindelijk acht de Raad het beroep van Ged. Staten op vroegere begrootingen niet afdoende, daar de omstandigheden zijn veranderd. In vorige jaren toch had de secretaris eene jaarwedde van *f* 375, van welke hij weinig kon missen, om een gedeelte van zijn schrijfwerk door anderen te laten verrigten, en daarom was het gemeentebestuur hem in de laatste jaren te hulp gekomen. Zijne instructie was echter niet gewijzigd en nu de jaarwedde van den secretaris van *f* 375 tot *f* 500 was verhoogd, schijnt het den Raad toe, dat die hulp niet meer noodig is en dat de seeretaris, indien hij eenig schrijfwerk aan een ander wil opdragen, dit zelf dient te bekostigen. De Raad verzocht daarom van Zijne Majesteit, om met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van 6 April 1881 te verklaren, dat de goedkeuring der gemeentebegrooting ten onregte is geweigerd en die begrooting alsnog voor goedgekeurd kan worden gehouden.

Op 's Raads adres gehoord, verwijzen Ged. Staten, wat de zaak zelve betreft, naar

den inhoud van hun besluit van 23 Maart. In hun ambtsberigt doen zij echter, voor het overige, opmerken, dat hun besluit van 6 April, waarover de Raad zich beklaagt, slechts eene verwijzing bevat naar hunne resolutie van 23 Maart te voren, waarbij de goedkeuring aan de gemeentebegrooting werd onthouden, en dat alzoo slechts sprake kan zijn van handhaving of vernietiging van laatstgemelde resolutie. Dan echter had het beroep moeten zijn ingesteld binnen 30 dagen na 23 Maart ll,

"Wanneer — aldus meenen Ged. Staten —, een ander tijdstip als aanvang van dien termijn konde worden aangenomen, dan zoude het den gemeenteraad vrijstaan ten allen tijde de bepaling van art. 200 der gemeentewet te ontduiken door zooals in casu eene nadere beslissing uit te lokken in eene zaak, waaromtrent reeds is beslist." Ten slotte vestigen Ged. Staten er nog de aandacht op, dat het tweede punt van hun besluit van 6 April ll. alleen gerigt is tot Burg. en Weth. van Beuningen en dat de daarin vervatte verwijzing naar art. 126 der gemeentewet hun niet overbodig toescheen ter bevordering eener spoedige afdoening der zaak.

Nadere memoriën of bewijsstukken zijn verder niet ingediend.

V. het beroep van *den gemeenteraad van Ooststellingwerf tegen een besluit van den Commissaris des Konings in de provincie Friesland, waarbij de jaarwedde van het hoofd der openbare lagere school te Langendijk, over de maanden November en December* 1880 *is verhoogd.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. machtiging heeft de Minister van Binnenl. Zaken bij schrijven van 14 Junij 1881 n⁰. 2126, afd. O., bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een beroep van den gemeenteraad van Ooststellingwerf, gerigt tegen het besluit van Zr. Ms. Commissaris in Friesland, waarbij de jaarwedde van het hoofd der school te Langendijk is verhoogd over de maanden November en December 1880 tot *ƒ* 655, terwijl dezelfde minister bij schrijven van 16 Junij d. a. v. n⁰. 2160, afd. O., aan de afdeeling een nader verzoekschrift van denzelfden gemeenteraad betreffende dezelfde zaak heeft doen toekomen.

Het geschil bij deze adressen aan 's Konings beslissing onderworpen betreft de jaarwedde van het hoofd der school te Langedijke, gem. Ooststellingwerf.

Aan het hoofd dier school is, met toepassing van art. 20 der wet op het lager onderwijs van 1857, een onderwijzer geplaatst die slechts den rang van hulponderwijzer bezit en eene jaarwedde geniet van *ƒ* 550 benevens vrije woning en tuin. Krachtens art. 91 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n⁰. 127) is hij ook na 1 Nov. jl. aan het hoofd dier school gebleven.

Ged. Staten van Friesland en Zr. Ms. Commissaris in die provincie zijn van oordeel dat thans het minimum der jaarwedde in art. 26 der laatstgenoemde wet voor ieder onderwijzer, hoofd eener school, bepaald, ook voor hem moet gelden; het bepaalde bij Kon. besluit van 14 Sept. 1880 (*Stbl.* n⁰. 172) daarom ook op zijne jaarwedde toepasselijk is en dus die jaarwedde van *ƒ* 550 voor de maanden November en December

1880 verhoogd moet worden met ten minste zeventig ten honderd van het verschil tusschen *f* 550 en *f* 700, d. i. dus met 70 pCt. van *f* 150, alzoo met *f* 105.

De Gemeenteraad ontkent, dat een onderwijzer die den hoofdonderwijzersrang niet heeft, al kan hij krachtens de overgangsbepaling van art. 91 voormeld aan het hoofd der school blijven staan, regt zou hebben op het minimum bij de wet voor de hoofden der scholen in het algemeen bepaald.

De loop der zaak is deze geweest: De gemeenteraad, door Zr. Ms. Commissaris uitgenoodigd om een besluit tot verhooging der bedoelde jaarwedde aan Ged. Staten in te zenden, besloot 13 Jan. jl. die jaarwedde niet te verhoogen. Burg. en Weth. zonden dat besluit naar aanleiding van de ontvangen uitnoodiging aan den Commissaris des Konings. Deze won het advies in van den districts-schoolopziener die niet in deze zienswijze van den gemeenteraad deelde en bragt vervolgens de zaak aan bij het college van Ged. Staten. Bij resolutie van 20 Jan. besloten dezen het vermelde besluit van den gemeenteraad niet goed te keuren; hoezeer de Raad op zijn negatief besluit geene goedkeuring had gevraagd. Ged. Staten besloten tevens den gemeenteraad uit te noodigen alsnog gevolg te geven aan het verzoek van Zr. Ms. Commissaris boven gemeld. Maar de Raad bij zijn gevoelen blijvende maakte bezwaar aan het verlangen van Gedep. Staten gevolg te geven. Ook de mededeeling dat de opvatting der wet die Ged. Staten voorstonden door den Minister in zijn schrijven van 8 Febr. n°. 357, afd. O., wordt bevestigd, mogt den gemeenteraad niet van zijn gevoelen terugbrengen. Zich vleiende met de mogelijkheid dat de Minister op zijn gevoelen terugkome, wenschte de Raad dat de zaak aan 's Konings beslissing mocht worden onderworpen. Daarop hebben Ged. Staten overeenkomstig art. 126 der gemeentewet Burg. en Weth. uitgenoodigd om alsnog te doen wat de Raad der gemeente weigerde te doen, nl. de wedde van den bedoelden onderwijzer te verhoogen, zooals boven is vermeld; en toen ook dezen bezwaar maakten om aan het verlangen van Ged. Staten te voldoen, meenende dat hier geen weigering om aan de wet te gehoorzamen aanwezig, maar alleen bij verschil van opvatting een geschil van bestuur te behandelen was, hebben Gedeputeerden Zr. Ms. Commissaris verzocht handelend op te treden en is door dezen krachtens art. 127 der gemeentewet een besluit tot verhooging der bedoelde wedde genomen.

De gemeenteraad, meenende dat op dit besluit als in de plaats tredende van een raadsbesluit tot bepaling van onderwijzersjaarwedden, de goedkeuring van Ged. Staten zou volgen, heeft op die goedkeuring gewacht ten einde daarvan bij Z. M. in beroep te komen. Toen die goedkeuring niet volgde, heeft de Raad zich tot den Koning gewend, vernietiging van het door Zr. Ms. Commissaris genomen besluit verzoekende.

Ged. Staten, over 's Raads adres gehoord, adviseerden tot niet-ontvankelijkverklaring. Adressant had, voerden zij aan, zelf het besluit van Zr. Ms. Commissaris gequalificeerd als in de plaats tredende van een raadsbesluit en nu was het duidelijk dat de Raad zelf niet van een raadsbesluit in beroep kon komen. Ged. Staten deelden echter tegelijk mede, dat zij na kennisneming van 's Raads adres bij besluit van 12 Mei het besluit van Zr. Ms. Commissaris hadden goedgekeurd.

Zoodra dit besluit van goedkeuring bij den gemeenteraad was ontvangen, heeft deze zich op nieuw en binnen den termijn van dertig dagen na 12 Mei tot den Koning

gewend met verzoek voor het geval dat hij in zijn bij adres van 5 Mei ingesteld beroep niet ontvankelijk mocht zijn, dat dan het besluit van Ged. Staten van 12 Mei jl. moge worden vernietigd.

Wat nu het punt van geschil aangaat, komen de gronden van den gemeenteraad hierop neder:

Eene bepaling als de wet van 1857 in art. 20 bevatte heeft de wetgever van 1878 niet overgenomen. Hij heeft de, krachtens die bepaling in het leven geroepen scholen niet willen bestendigen. Om die reden kan geene der bepalingen van de zes eerste titels der wet van 1878 en dus ook niet art. 26 geacht worden te doelen op of in zich te begrijpen, *hoofden van scholen, zonder den hoofdonderwijzersrang*. De wetgever erkent dit zelf door onder de overgangsbepalingen bescherming noodig te achten voor hen, die zonder den hoofdonderwijzersrang tijdens het in werking treden der wet, aan het hoofd eener school stonden; doch het hiertoe betrekkelijk art. 91 bestendigt alleen hunne bevoegdheid; dat artikel, als een uitzonderende bepaling, moet in beperkten zin worden opgevat en toegepast en mag dus, daar het uitsluiteud de bevoegdheid regelt, niet tot de jaarwedde worden uitgestrekt. De Raad wijst er voorts op, dat indien in art. 26 onder de hoofden van scholen ook begrepen waren zij, die den hoofdonderwijzersrang niet bezitten, het art. zou strijden met art. 24, al. 3, der wet, iets wat niet kan worden aangenomen door den wetgever te zijn bedoeld.

Het gevoelen van Ged. Staten en van Z. M. Commissaris steunt op de overweging dat de onderwijzer hier bedoeld krachtens art. 91 der wet van 1878 blijft hoofd der school en dat art. 26 het minimum der jaarwedde voor onderwijzers, hoofden van scholen, bepalende, geen onderscheid maakt.

Had art. 91, de bevoegdheid gevende, de gevolgen dier bevoegdheid met name ten aanzien van de jaarwedde willen beperken, hij zou dat zeker hebben uitgedrukt.

Deze opvatting vindt een krachtigen steun in de vergelijking van gemeld art. 91 met art. 20 der vorige wet.

Bij dit laatste werd voor de daar bedoelde hoofden van scholen een afzonderlijk minimum van jaarwedde bepaald. Daarentegen zwijgt art. 91 hiervan en heeft dus de jaarwedden der daar bedoelde hoofden van scholen aan het gemeene recht onderworpen.

Ged. Staten hebben voorts in hun ambtsbericht de hier gevolgde wijze van handelen, wier rechtvaardigheid door adr. in twijfel was getrokken verdedigd, als het eenige middel om bij het lijdelijk verzet van den Gemeenteraad tot een juiste toepassing der wet te komen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vijf-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Maandag, 8 *Augustus* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

I. De Voorzitter doet voorlezing van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 24 Junij 1881, waarbij, *met vernietiging van het besluit van Gedep. Staten van Noordbrabant, dd.* 13 *Jan.* 1881, *G* n°. 65, *aan* J. H. van Willigen, *hoofd der openbare lagere school te 's Gravemoer, vrijstelling wordt verleend van het verbod om, te gelijk met zijne betrekking van onderwijzer, kerkelijke bedieningen te bekleeden.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 249).

De *Staatscourant* van 4 Augustus 1881, n°. 182, behelst het volgend rapport:

No. 2112.
Onderwijs.

Aan den Koning.

'sGravenhage, 20 Julij 1881.

Het behaagde Uwer Majesteit aan den ondergeteekende om consideratien en advies toe te zenden het aan Hoogstdezelve, onder dagteekening van 1 Junij jl., n°. 43, uitgebragt advies van den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, in zake het hooger beroep van J. H. van Willigen, hoofd der openbare school te 's Gravemoer, tegen een besluit van Gedep. Staten van Noordbrabant, waarbij hem ontheffing is geweigerd van het verbod om de bedieningen van ouderling en van notabele te bekleeden.

De afdeeling adviseert tot handhaving van het bestreden besluit en biedt Uwer Majesteit het volgend ontwerp van besluit ter bekrachtiging aan

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. H. van Willigen, hoofd der openbare lagere school te 's Gravemoer, tegen een besluit van Ged. Staten van Noord-brabant van 13 Jan. 1881, G, n⁰. 65, waarbij hem vergunning is geweigerd om, te gelijk met zijne betrekking van onderwijzer, hoofd der openbare school, te bekleeden die van ouderling, als lid van den kerkeraad, alsmede die van notabele, als lid van het Kerkbestuur der Hervormde gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 1 Junij 1881, n⁰. 43;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, van

Overwegende:

dat Ged. Staten, alvorens op het verzoek van den adressant te beschikken, de berigten daaromtrent hebben ingewonnen van het schooltoezigt en van het gemeentebestuur van 's Gravemoer;

dat de arrondissements-schoolopziener de meening was toegedaan, dat de voornoemde kerkelijke betrekkingen niet kunnen begrepen worden onder de *ambten* en *bedieningen*, bedoeld in art. 36, al. 1, der wet tot regeling van het lager onderwijs; en dat, zoo men de dispensatie al als een vereischte mogt willen beschouwen, er geen bezwaar bestond om die te verleenen;

dat de districts-schoolopziener daarentegen van meening was, dat de quaestieuse betrekkingen wel onder de woorden van art. 36 der wet zijn te begrijpen, en dat de gevraagde dispensatie behoorde te worden geweigerd, omdat het waarnemen der betrekkingen, zij het dan ook indirect, aan het onderwijs schade zou kunnen toebrengen;

dat het gemeentebstuur zich met nadruk tegen het verleenen der vergunning heeft verklaard, bewerende, dat door het waarnemen van bedoelde betrekkingen het onderwijs zou lijden; dat de onderwijzer J. H. van Willigen, als hij zijne taak ernstig opvat, te veel werk heeft om er nog ambten of bedieningen bij waar te nemen; dat de schooluren zijn van 9—11½, van 2—4, en van 5—7 ure, met uitzondering van des Zaturdags namiddags en des Woensdags van 5—7 ure; dat de onderwijzer nog voor zijn eigen voordeel, gedurende vier dagen per week, les geeft van 12—1; dat hij nog het presidentschap eener societeit en het commissariaat eener zangschool waarneemt; voorts dat in de gemeente van tijd tot tijd soms vrij hevige strijd heerscht op kerkelijk gebied, zoowel onder de verschillende Protestantsche rigtingen, als in het Kerkgenootschap, waarbij de onderwijzer van Willigen ouderling en notabele is, en dat het niet wenschelijk kan geacht worden, dat het hoofd der school, als ouderling en notabele, daaraan deel neme;

dat Ged. Staten daarop hebben verklaard, dat "de taak van openbaar onderwijzer, zooals de wet die omschrijft, niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekkingen", en mitsdien de gevraagde vergunning hebben geweigerd;

dat de adressant zich door die beschikking bezwaard acht, en beweert, dat het

bekleeden van beide bedieningen hoegenaamd geen schade kan berokkenen aan het onderwijs;

Overwegende: dat, daargelaten wat onder het woord *bedieningen* in art. 36, eerste lid, der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n⁰. 127) in het algemeen te verstaan zij, daaronder elke betrekking, zooals de hierbedoelde, door een kerkelijk gezag of eene kerkelijke gemeente opgedragen, wel moet worden begrepen;

dat het artikel den onderwijzer het bekleeden van eenig ambt of bediening in het algemeen verbiedt;

dat het wel aan Ged. Staten toestaat, den districtsschoolopziener gehoord, van dat verbod vrijstelling te verleenen, maar dat daartoe, naar de bedoeling des wetgevers, alleen behoort te worden overgegaan, wanneer met zekerheid mag worden aangenomen, dat door de gelijktijdige waarneming aan het onderwijs geen schade zal worden berokkend;

dat hiervoor in dit geval volgens het berigt èn van het gemeentebestuur èn van den districtsschoolopziener geen voldoende zekerheid bestaat;

dat dus Ged. Staten teregt de gevraagde vrijstelling van het verbod hebben geweigerd;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n⁰. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 15 Jan. 1881, n⁰. 65, het daartegen ingestelde beroep ongegrond te verklaren,

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

den 1881.

De ondergeteekende vindt geen vrijheid Uwe Majesteit tot bekrachtiging van dit ontwerp te adviseren.

Naar zijn inzien werd de vrijheid van den openbaren onderwijzer om andere ambten of bedieningen te vervullen alleen daarom beperkt, opdat daarvan geen gebruik worde gemaakt ten nadeele van het onderwijs, en behoort dus de vrijstelling, die Ged. Staten kunnen verleenen, slechts dan te worden geweigerd, wanneer gegronde redenen dat nadeel doen voorzien.

Zoodanige redenen bestaan in dit geval niet. Zonder willekeurige uitbreiding van de wet mogen zij niet met Ged. Staten worden gezocht in de algemeene stelling: "dat de taak van openbaar onderwijzer, zooals de wet die omschrijft, niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekkingen." Had ook de wetgever zoo geoordeeld, hij zou kerkelijke dienstbetrekkingen hebben uitgezonderd, toen hij aan Ged. Staten vrijheid gaf om de waarneming van ambten en bedieningen aan openbare onderwijzers te vergunnen.

Volgens het berigt van het gemeentebestuur zou in dit geval geen voldoende zekerheid bestaan, dat aan het onderwijs geen schade zal worden berokkend door de gelijktijdige waarneming. Het zou kunnen zijn, meenen Burg. en Weth., dat de

onderwijzer, wanneer hij tevens ouderling is en notabele, niet de gewenschte onzijdigheid bewaarde in kerkelijke geschillen, en dat dientengevolge andere leden der Hervormde gemeente hunne kinderen van de school terugnamen.

Al dadelijk moet ik opmerken, dat dit nadeel tot nog toe niet schijnt te zijn ondervonden, hoewel de adressant de bewuste kerkelijke bedieningen reeds sedert eenige jaren vervult. Ware dit het geval geweest, dan lag het voor de hand daarvan melding te maken; doch het berigt van Burg. en Weth. behelst daaromtrent niets. Er is dus, naar mij toeschijnt, geen voldoende reden om dat nadeel voor de toekomst te vreezen. En had de ondervinding geleerd, dat de waarneming der bedoelde bedieningen den adressant in de vervulling zijner taak als onderwijzer belemmerde, het gemeentebestuur zou zich ongetwijfeld op die ondervinding hebben beroepen. Ook in dit opzigt wordt echter alleen voor de toekomst vrees aan den dag gelegd.

Volkomen juist noemt dan ook het schooltoezigt de beschouwingen van Burgem. en Weth. ongegrond en niet vrij van overdrijving,

Beschouwingen van dien aard mogen niet tot eene weigering der gevraagde vrijstelling doen besluiten. De ondergeteekende mag op deze gronden niet medewerken tot handhaving der afwijzende beschikking. Hij geeft Uwer Majesteit eerbiedig in overweging, met vernietiging van die beschikking, de gevraagde vrijstelling te verleenen en te dien einde het hiernevens aangeboden ontwerp van besluit te bekrachtigen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Staatsblad n°. 139.) *BESLUIT van den 24sten Julij* 1881, *waarbij, met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van* Noordbrabant, *dd.* 13 *Jan.* 1881, *G,* n°. 65, *aan* J. H. van Willigen, *hoofd der openbare lagere school te 's Gravemoer, vrijstelling wordt verleend van het verbod om, te gelijk met zijne betrekking van onderwijzer, kerkelijke bedieningen te bekleeden.*

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep ingesteld door J. H. van Willigen, hoofd der openbare lagere school te 's Gravemoer, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, van 13 Jan. 1881, G, n°. 65, waarbij hem vergunning is geweigerd, om, te gelijk met zijne betrekking van onderwijzer, hoofd der openbare school, te bekleeden die van ouderling, als lid van den kerkeraad, alsmede die van notabele, als lid van het kerkbestuur der Hervormde gemeente;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, (advies van 1 Junij 1881, n°. 43);

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 20 Julij 1881, n°. 2112, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat Ged. Staten, alvorens op het verzoek van den adressant te

beschikken, de berigten daaromtrent hebben ingewonnen van het schooltoezigt en van het gemeentebestuur van 's Gravemoer;

dat de arrondissements-schoolopziener de meening was toegedaan, dat de voornoemde kerkelijke betrekkingen niet kunnen begrepen worden onder de ambten en bedieningen, bedoeld in art. 36, alinea 1, der wet tot regeling van het lager onderwijs en dat, zoo men de dispensatie al als een vereischte mogt willen beschouwen, er geen bezwaar bestond om die te verleenen;

dat de districts-schoolopziener daarentegen van meening was, dat de quaestieuse betrekkingen wel onder de woorden van art. 36 der wet zijn te begrijpen, en dat de gevraagde dispensatie behoorde te worden geweigerd, omdat het waarnemen der betrekkingen, zij het dan ook indirect, aan het onderwijs schade zou kunnen toebrengen;

dat het gemeentebestuur zich met nadruk tegen het verleenen der vergunning heeft verklaard, bewerende dat door het waarnemen van bedoelde betrekkingen het onderwijs zou lijden;

dat de onderwijzer J. H. van Willigen, als hij zijne taak ernstig opvat, te veel werk heeft om er nog ambten of bedieningen bij waar te nemen; dat de schooluren zijn van 9—11½, van 2—4 en van 5—7 ure, met uitzondering van des Zaterdags namiddags en des Woensdags van 5—7 ure; dat de onderwijzer nog voor zijn eigen voordeel, gedurende vier dagen per week, les geeft van 12—1 ure; dat hij nog het presidentschap eener societeit en het commissariaat eener zangschool waarneemt; voorts dat in de gemeente van tijd tot tijd soms vrij hevige strijd heerscht op kerkelijk gebied, zoowel onder de verschillende Protestantsche rigtingen, als in het kerkgenootschap, waarbij de onderwijzer van Willigen ouderling en notabele is, en dat het niet wenschelijk kan geacht worden dat het hoofd der school, als ouderling en notabele, daaraan deelneme;

dat Ged. Staten daarop hebben verklaard „dat de taak van onderwijzer, zooals de wet die omschrijft, niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekkingen", en mitsdien de gevraagde vergunning hebben geweigerd;

dat de adressant zich door die beschikking bezwaard acht, en beweert dat het bekleeden van beide bedieningen hoegenaamd geen schade kan berokkenen aan het onderwijs;

Overwegende: dat, daargelaten wat onder het woord *bedieningen* in art. 36, eerste lid, der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), in het algemeen te verstaan zij, daaronder elke betrekking, zooals de hierbedoelde, door een kerkelijk gezag of eene kerkelijke gemeente opgedragen, wèl moet worden begrepen;

dat het artikel den onderwijzer het bekleeden van eenig ambt of bediening in het algemeen verbiedt;

dat het echter aan Ged. Staten de bevoegdheid geeft, den districts-schoolopziener gehoord, van dat verbod vrijstelling te verleenen; en dat naar de bedoeling des wetgevers hiertoe behoort te worden overgegaan, tenzij gegronde redenen het onraadzaam doen achten in het belang van het onderwijs;

dat als gegronde reden niet mag gelden de algemeene stelling, waardoor Gedep. Staten hunne afwijzing motiveren: „dat de taak van openbaar onderwijzer, zooals de

wet die omschrijft, niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekkingen", — vermits de wet zelve, door niet te onderscheiden tusschen kerkelijke en andere ambten en bedieningen, ruimte laat voor de waarneming ook van kerkelijke ambten en bedieningen door den openbaren onderwijzer;

dat, niettegenstaande meergenoemde bedieningen reeds gedurende eenige jaren door den appellant worden vervuld, op geen enkel feit is gewezen, waardoor de vrees ware te regtvaardigen dat de waarneming dier bedieningen den appellant te zeer zal aftrekken van zijne taak als hoofd der school;

dat dan ook de arrondissements-schoolopziener verklaart in de gevoelens van Burg. en Weth. niet te deelen; terwijl de districts-schoolopziener, ofschoon de gevraagde vrijstelling ontradende, hunne beschouwingen niet vrij van overdrijving acht;

dat er derhalve geen gegronde reden bestaat om de gevraagde vrijstelling te onthouden;

Gezien art. 36 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) en art. 39 en 40 der wet van 21 Dec. 1861 (*Stbl.* no. 129);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, van 13 Jan. 1881, G, n°. 65, aan J. H. van Willigen, hoofd der openbare lagere school, te 's Gravemoer, vrijstelling te verleenen van het verbod om met zijne betrekking van onderwijzer, hoofd der openbare school, te bekleeden die van ouderling, als lid van den kerkeraad, alsmede die van notabele, als lid van het kerkbestuur der Hervormde gemeente.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* en tegelijk met het rapport van Onzen genoemden Minister in de *Staatscourant* zal worden geplaatst.

Het Loo, den 24 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Uitgegeven den *vierden* Augustus 1881.
De Minister van Justitie,
A. E. J. MODDERMAN.

2°. van 5 Julij 1881, no. 12, houdende beschikking op het beroep van *H. T. de Groot c. s., te Groningen, van een besluit van Ged. Staten van Groningen van* 17 *Dec.* 1880, n°. 110, 1e *afd., waarbij aan de Groninger broodfabriek ontheffing is verleend van het verbod tot stoken van steenkolen in die fabriek.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 286).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van H. T. de Groot c. s. te Groningen van een besluit van Ged. Staten van Groningen van 17 Dec. 1880 no. 110 1e afd., waarbij aan de Groninger broodfabriek ontheffing is verleend van het verbod tot stoken van steenkolen in die fabriek;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 15 Junij 1881 n⁰. 52;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 29 Junij 1881, no. 39, Afd. H en N;

Overwegende, dat de naamlooze vennootschap: de Groninger broodfabriek, gevestigd te Groningen, aan Ged. Staten van Groningen ontheffing heeft gevraagd van de voorwaarde van niet met steenkolen te mogen stoken, opgenomen in de haar door Ged. Staten bij besluit van 3 Febr. 1875 verleende vergunning;

dat het gemeentebestuur, naar aanleiding van art. 12 alinea 2 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n⁰. 95) aan de belanghebbenden gelegenheid heeft gegeven, hunne bezwaren tegen dat verzoek in te brengen, en dat Ged. Staten, na het proces-verbaal van het gehouden verhoor van het gemeentebestuur te hebben ontvangen, de gevraagde ontheffing hebben verleend;

dat de openbare afkondiging van hun besluit, gedagteekend 17 Dec., is opgenomen in de *Provinciale Groninger Courant* van 21 Dec. 1880 en in de *Nieuwe Groninger Courant* van denzelfden dag;

dat adressanten, eigenaars en gebruikers van naburige woningen, op grond van art. 15 der aangehaalde wet, op den 5 April jl. van dit besluit bij Ons in beroep zijn gekomen;

Overwegende: dat, aangenomen dat aan art. 15 voormeld het regt kon worden ontleend om tegen een besluit als door Ged. Staten is genomen, in hooger beroep te komen, zoodanig beroep dan toch slechts heeft kunnen openstaan binnen den termijn bij dat artikel gesteld;

dat die termijn door appellanten verre is overschreden;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n⁰. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

de adressanten niet-ontvankelijk te verklaren in hun beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Wildungen, den 5 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,

G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

3°. van 8 Julij 1881, n°. 13, houdende beschikking op het beroep van *het Bestuur der Koninklijke Harmonie "Apollo's lust" te Eindhoven, als regtspersoon erkend bij Zr. Ms. besluit van* 10 *April* 1877, n°. 17, *ingesteld tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, gedagteekend* 25 *Oct.* 1880, *waarbij aan de firma Vissers, Langemeijer en Co. vergunning is verleend tot het oprigten eener stoomlucifers-fabriek.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 102.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van het Bestuur der Koninklijke Harmonie "Apollo's lust" te Eindhoven, als regtspersoon erkend bij Ons besluit van 10 April 1877 n°. 17, ingesteld tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente gedagteekend 25 Oct. 1880, waarbij aan de firma Vissers, Langemeijer en Co. vergunning is verleend tot het oprigten eener stoomlucifersfabriek;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 15 Junij 1881 n°. 7;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 1 Julij 1881, n°. 59, afd. H en N;

Overwegende, dat door de firma Vissers, Langemeijer en Co. vergunning is gevraagd tot het oprigten eener stoomlucifersfabriek op de perceelen der gemeente Eindhoven, op den kadastralen ligger bekend onder sectie B n°. 80, 81, 82 en 85, grenzende aan de terreinen en gebouwen der Koninklijke Harmonie "Apollo's lust"; dat de bezwaren door adressant daartegen geopperd door het gemeentebestuur niet zoo gewigtig zijn geoordeeld dat de vergunning mogt worden geweigerd;

dat het gemeentebestuur, van oordeel zijnde dat aan die bezwaren kon worden tegemoet gekomen, de vergunning onder zekere voorwaarden heeft verleend, maar dat adressant, daarin niet berustende, bij Ons in beroep is gekomen, met inachtneming der voorschriften van art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), met verzoek dat het Ons behagen moge het aangehaald besluit van Burg. en Weth. van Eindhoven te vernietigen en de gevraagde vergunning te weigeren;

dat het eerste bezwaar van adressant bestaat in vrees voor brandgevaar, omdat in eene lucifersfabriek steeds gewerkt wordt met ligt ontvlambare chemische stoffen en vuur, waarom zoodanige fabrieken ook niet dan tegen hooge premie in de brand-assurantie worden opgenomen en de premie der belendende gebouwen na de oprigting van die fabriek aanmerkelijk zoude verhoogd worden;

dat de achtergevel van het hoofdgebouw van "Apollo's lust" zich op zeer korten afstand bevindt van dezelfde lijn, waarop de voorgevel van de lucifersfabriek zal moeten gesteld worden en het achtergebouw in zijne volle lengte slechts drie meters van de op te rigten fabriek verwijderd zal zijn; dat alleen reeds op grond van het gevaar bij eenen zoo korten afstand de vergunning had moeten zijn geweigerd;

dat Burg. en Weth., om aan dat bezwaar tegemoet te komen, eenige bepalingen

hebben gemaakt, volgens welke aan het gebouw, op enkele uitzonderingen na, geene andere, dan onbrandbare materialen zullen mogen worden gebezigd; tot het bergen of plaatsen van lucifers alleen ijzeren banken gebruikt zullen mogen worden en bij de fabriek steeds eene brandspuit met de noodige slangen aanwezig zal moeten zijn;

dat daarenboven namens de firma Vissers, Langemeijer en Co. is aangeboden de fabriek te plaatsen aan de noordwest- in plaats van aan de zuidoostzijde van haar terrein, waardoor zij twaalf meters verder van de gebouwen van Apollo's lust verwijderd zal zijn;

dat op deze wijze inderdaad het gevaar voor brand voor die gebouwen mag geacht worden te zijn opgeheven, te meer daar de ligging van het terrein der fabriek aan den weg langs de stadsgracht bij het ontstaan van brand in de fabriek eene gunstige gelegenheid tot spoedige blussching geeft;

dat een ander bezwaar van adressant gelegen is in de vrees voor overlast van het vuil en den rook door den schoorsteen uitgeworpen en van de vuile en walgelijke uitdampingen, als gevolg van de bewerking der stoffen voor de lucifers benoodigd;

dat door meergemelde firma is overgelegd eene verklaring van het Bureau voor chemiesch en microscopiesch onderzoek te Amsterdam, waarin door den Directeur van dat bureau, na onderzoek van een monster van lucifers zooals de firma zich voorstelt te maken, verklaart dat bij de fabricage van zulke lucifers zich geenerlei dampen kunnen ontwikkelen welke volgens het oordeel van deskundigen schadelijk voor de gezondheid geacht worden;

dat ook de Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt voor Noordbrabant en Limburg van oordeel is dat van de op te rigten fabriek geen vuil en geene walgelijke uitdampingen zijn te vreezen, die tot eene weigering der vergunning zouden moeten leiden;

dat voorts door de bepaling van de hoogte van den schoorsteen tegen den overlast van vuil en rook in deze zooveel mogelijk is gewaakt;

dat het derde en voornaamste bezwaar echter bestaat in het aanhoudend, doordringend en oorverdoovend geraas, dat volgens adressant door de schud- of rangeermachine en door de kader- of inlegmachine in een lucifersfabriek wordt teweeggebracht, hetwelk in groote mate hinderlijk zal zijn voor de muziekuitvoeringen, vooral die in den tuin van Apollo's lust gegeven worden; dat daardoor het bezoek der Societeit zal verminderen, hare inkomsten zullen achteruitgaan en het bedrijf van kastelein, dat de societeit zelve voor eigen rekening uitoefent, aanmerkelijk schade zal ondervinden;

dat de verkrijgers der vergunning in de eerste plaats hiertegen hebben beweerd, dat dit bezwaar niet in aanmerking mag komen; dat toch waar de wet van 2 Junij 1875 van lucifersfabricatie spreekt, zij alleen die lucifersfabrieken bedoelt, waar tot fabricatie phosphorus wordt gebezigd en die alzoo onder de phosphorusfabrieken kunnen worden begrepen;

dat in de door hen op te rigten fabriek geen phosphor-lucifers gemaakt zullen worden;

dat voor zoodanige fabriek daarom alleen vergunning vereischt wordt wanneer daar, zooals hier de bedoeling is, stoomkracht zal worden gebezigd, maar dat het daarbij

dan ook in den aard der zaak ligt, dat tegen het toestaan van die vergunning alleen die bezwaren in aanmerking mogen komen, die van dat gebruik van stoomkracht het gevolg zijn, niet die, welke ontstaan door werktuigen welke in zoodanige fabriek door andere kracht worden in beweging gebragt, zooals met de rangeer- en inlegmachine het geval is;

dat in n°. III van art. 21 der aangehaalde wet onder de inrigtingen, die niet dan na verkregen vergunning mogen worden opgerigt, genoemd worden die „tot vervaardiging van phosphorus (waaronder begrepen is de lucifersfabricatie)"; dat de Minister, met de verdediging van het ontwerp dezer wet belast, gevraagd naar de beteekenis der woorden hier en elders in het artikel voorkomende, „waaronder begrepen" heeft geantwoord, dat deze uitdrukking beteekent, dat de met name genoemde inrigtingen anders niet zouden geacht worden te behooren onder de generieke benaming, maar door den wetgever niettemin worden aangewezen als daartoe te behooren; dat dit onder anderen geldt de lucifersfabrieken; dat toch sommige fabriekanten beweren lucifers te maken zonder phosphorus; dat dit a priori onmogelijk is uit te maken en het daarom voorzigtig was de lucifersfabrieken in globo te bevatten onder de inrigtingen tot het vervaardigen van phosphorus;

dat alzoo volgens de bedoeling des wetgevers voor alle lucifersfabrieken zonder onderscheid vergunning wordt gevorderd en bij de beoordeeling of die kan worden verleend op alle gevaar, schade en hinder, die van zoodanige fabriek te duchten is, moet worden gelet, onverschillig door welk werktuig in de fabriek dat gevaar, die schade of die hinder moge worden veroorzaakt;

dat voorts de verkrijgers der vergunning èn in het algemeen het hinderlijke van het geraas in eene lucifersfabriek waar te nemen tegenspreken èn daarenboven aanvoeren, dat door hen niet gebezigd zullen worden die werktuigen welke in de bestaande lucifersfabrieken het geraas veroorzaken, maar de inlegmachines van de Saksische stickmachinenfabriek, bij welk stelsel de houtjes niet met eene stootende doch meer met eene schuivende beweging in hunne plaats gebragt worden, hetgeen volstrekt geen leven maakt;

dat, zoo dit beweren overeenkomstig de waarheid mogt zijn er inderdaad geen reden zou wezen om de gevraagde vergunning te weigeren;

dat echter dergelijke inlegmachines van de Saksische stickmachinenfabriek voor zoover bekend is hier te lande nog niet worden gebezigd en de verkrijgers der vergunning niet in staat zijn te bewijzen, dat buiten 's lands het gebruik dier machines de beweerde goede uitkomst heeft;

dat dus over de gevolgen der inrigting, zooals men zich voorstelt die te doen werken, niet met voldoende zekerheid kan worden geoordeeld en er alzoo termen zijn de vergunning alleen voor eenen bepaalden proeftijd te verleenen, overeenkomstig art. 12 alinea 4 der aangehaalde wet;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. van Eindhoven van 25 Oct. 1880 hierboven bedoeld, aan de firma Vissers, Langemeijer en Co. en hare regt-

verkrijgenden voor eenen proeftijd, loopende tot 1 Jan. 1883, vergunning te verleenen om op de perceelen, op den kadastralen ligger der gemeente Eindhoven bekend onder sectie B nrs. 80, 81, 82 en 85, te vestigen een stoomlucifersfabriek onder de volgende voorwaarden:

1°. de fabriek zal in plaats van aan de zuidoostzijde van de genoemde perceelen waar deze aan de gebouwen en terreinen van Apollo's lust grenzen en onmiddelijk langs de straat genaamd de Dijk, zooals op het door de verzoekers ingediend plan A is aangeduid, geplaatst moeten worden op het perceel n°. 85 en aan de Noordwestzijde daarvan en in dezelfde rigting door op de perceelen 82 en 81 en wel op eenen afstand van dertig meters van genoemde straat; zij zal alzoo moeten worden gebouwd zooals is aangegeven op het aan dit besluit gehechte plan B met inachtneming dat het gebouw aan de Noordwestzijde van het perceel n°. 85 gesteld worde;

2°. behalve de muurplaten, gebindten, gordingen en panlatten van het dak en de deuren zullen aan het gebouw geene andere dan onbrandbare materialen mogen worden gebezigd;

3°. de schoorsteen van het stoomwerktuig zal in steen worden opgetrokken ter hoogte van ten minste vijf en twintig meters van den beganen grond afgemeten;

4°. de deuren, toegang gevende tot de droogerij, zullen van ijzer moeten zijn vervaardigd;

5°. het water, afkomstig van de fabriek, mag niet uitloopen langs den openbaren weg;

6°. er zullen geene zoogenaamde phosphorlucifers mogen worden gemaakt;

7°. tot het bergen of plaatsen van lucifers zullen alleen ijzeren banken mogen worden gebruikt;

8°. er zal steeds eene in goeden staat, ten genoegen van Burg. en Weth., verkeerende brandspuit met de noodige slangen voorhanden moeten zijn;

9°. de concessionarissen zullen de fabriek niet in werking mogen brengen dan nadat door Burg. en Weth. zal zijn bevonden dat het voorgeschrevene is in acht genomen;

10°. de fabriek zal behooren te zijn voltooid en in werking gebragt vóór den 1n Julij 1882.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Frankfort, den 8 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

4°. van 12 Julij 1881, n°. 4, houdende beschikking op het beroep van *de weduwe Ramakers, te Maastricht, van eene uitspraak van Ged. Staten van Limburg van* 8 *April* 1881, *in zake de Nationale Militie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 295.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van de weduwe Ramakers te Maastricht van eene uitspraak van Ged. Staten van Limburg van 8 April 1881 in zake de nationale militie;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 Junij 1881 n°. 60;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Julij 1881, n°. 898, Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende: dat appellantes zoon Eduardus Hubertus Ramakers, loteling van dit jaar uit de gemeente Maastricht en door den militieraad voor de dienst aangewezen, de jongste is uit een gezin van oorspronkelijke acht zonen waarvan de oudste, na vijf jaren te hebben gediend, is overleden, de tweede wegens broederdienst is vrijgesteld, de derde vijf jaren heeft gediend, de vierde wegens broederdienst is vrijgesteld, de vijfde vijf jaren heeft gediend, de zesde wegens broederdienst is vrijgesteld en de zevende buiten oproeping is gebleven;

dat de aanwijzing voor de dienst door den militieraad in hooger beroep door Ged. Staten is bevestigd, als zijnde Eduardus Hubertus de jongste uit een gezin dat geacht moet worden te bestaan uit acht zonen, waarvan slechts drie de militiedienst hebben vervuld; dat appellante van deze uitspraak bij Ons in beroep komende aanvoert, dat haar zoon de jongste is van zeven zonen; dat met toepassing van art. 50 2°. der wet op de militie, drie van hare zonen hunne militaire dienst hebben vervuld en dat haar genoemde jongste zoon nu derhalve aanspraak heeft op vrijstelling;

Overwegende: dat de vraag, of en in hoeverre vóóroverledene broeders in aanmerking komen bij de toepassing van art. 49 der wet, houdende dat van een even getal broeders de helft, van een oneven getal de kleinere helft moet dienen, in dien zin is te beantwoorden, dat ofschoon de wet bij de berekening van het getal broeders geacht worden moet in den regel het oog te hebben op den staat, waarin het gezin tijdens de uitspraak van den militieraad zich bevindt en mitsdien op het getal der op dat tijdstip in leven zijnde broeders, echter de vóóroverledene broeder, die overeenkomstig de artikelen 48 en 50 der wet heeft gediend, regt op vrijstelling aan eenen volgenden broeder blijft geven en ook na zijn overlijden wordt medegeteld bij de berekening van het aantal broeders dat uit één gezin tot de dienst kan worden verpligt;

dat, bij toepassing van hetgeen voorgaat op het tegenwoordig geval, het huisgezin van den loteling Eduardus Hubertus Ramakers met opzigt tot de dienst der nationale militie gerekend moet worden te bestaan uit acht broeders, van welke slechts drie,

in den zin van art. 50 der wet aan hunnen dienstpligt bij de militie hebben voldaan, zoodat Eduardus Hubertus alsnog tot de dienst verpligt is;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der uitspraak van Ged. Staten van Limburg van 8 April 1881, het daartegen door appellante ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Friedrichshaven, 12 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

5°. van 26 Julij 1881, n°. 20, houdende beschikking op *het beroep van C. de Graaf, hoofd der openbare lagere school te Lage Zwaluwe, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 8 *April* 1881, G, n°. 40, 2e *afd., waarbij hem de vergunning is geweigerd tot het waarnemen der betrekking van voorzanger der Hervormde gemeente te Lage Zwaluwe.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 329.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van C. de Graaff, hoofd der openbare lagere school te Lage Zwaluwe, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 8 April 1881, G, n°. 40, 2e afd., waarbij hem de vergunning is geweigerd tot het waarnemen der betrekking van voorzanger der Hervormde gemeente te Lage Zwaluwe;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Julij 1881, n°. 67;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 Julij 1881 n°. 2640, Afdeeling Onderwijs;

Overwegende: dat adressant sedert 37 jaren onderwijzer aan de openbare lagere school te Lage Zwaluwe, aan Ged. Staten van Noordbrabant verzocht heeft de betrekking van voorzanger bij de Hervormde gemeente met zijne betrekking als onderwijzer te mogen waarnemen;

dat het gemeentebestuur, door Ged. Staten gehoord, geen het minste bezwaar koestert tegen het toestaan der gevraagde vergunning en adressants verzoek zonder eenig voorbehoud ondersteunt;

dat Ged. Staten echter, op grond dat de taak van den openbaren onderwijzer in den regel niet wel vereenigbaar is met kerkelijke dienstbetrekking, geweigerd hebben de gevraagde toestemming te verleenen;

dat adressant, van deze beslissing bij Ons in beroep komende, aanvoert dat de dienst als voorzanger geen de minste schade kan veroorzaken aan zijn ambt als onderwijzer, naardien hij nooit anders dan op Zondag en op dagen, waarop geen school wordt gehouden, behoeft op te treden;

Overwegende: dat de betrekking van voorzanger bij eene Hervormde gemeente, ofschoon tot de kerkelijke bedieningen behoorende, echter niet van dien aard is dat zij den openbaren onderwijzer, die haar waarneemt, afhankelijk maakt of onder den invloed plaatst van eenig geestelijk gezag, of de onpartijdigheid die in hem gevorderd wordt, in gevaar brengt;

dat naar luid der ingewonnen ambtsberigten in het bijzonder ter plaatse waarvan hier de rede is van de gelijktijdige waarneming door den adressant van de bedoelde betrekking en van het hoofdonderwijzerschap in geenerlei opzigt schade voor het openbaar lager onderwijs te duchten is;

dat er derhalve geen voldoende termen zijn om de gevraagde vergunning te weigeren;

Gezien artt. 14 en 36 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging der resolutie van Ged. Staten van Noordbrabant van 8 April 1881, G. S. n°. 40, aan adressant alsnog vergunning te verleenen om gelijktijdig met de betrekking van hoofd der openbare lagere school te Lage Zwaluwe, waar te nemen de betrekking van voorzanger bij de Hervormde gemeente aldaar.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 26 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

6°. van 16 Julij 1881, n°. 21, houdende beschikking op het beroep van *P. J. Geradts, te 's Gravenhage, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 4/7

Maart 1881, n°. 3789/23, 1e *afd., waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener bergplaats van naphtha.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 313).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van P. J. Geradts Jr. te 's Gravenhage van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 4/7 Maart 1881 n°. 3789/23, 1e afd., waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener bergplaats van naphtha;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 Junij 1881, n°. 63;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 9 Julij 1881, n°. 35, afd. H en N;

Overwegende, dat appellant aan Burg. en Weth. van 's Gravenhage vergunning heeft verzocht op een open erf aldaar aan den Zuid-Oostbuitensingel n°. 179 eene inrigting te mogen daarstellen tot berging van 150 liter naphtha;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) gehouden zitting door den eigenaar en gebruiker van een der naburige perceelen ernstige bezwaren, aan brandgevaar ontleend, tegen het toestaan der gevraagde vergunning zijn ingebragt;

dat daarop Burg. en Weth., nadat ook de opperbrandmeester had te kennen gegeven, dat de ingebragte bezwaren volstrekt niet overdreven zijn, de gevraagde toestemming hebben geweigerd;

dat appellant, van dit besluit bij Ons in beroep komende verzoekt, dat hem de verlangde vergunning alsnog moge worden verleend, zij het dan ook met beperking van het maximum der te bergen hoeveelheid tot 50 liter;

Overwegende, dat uit een door den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat, door Ged. Staten ter zake gehoord, ingesteld onderzoek gebleken is, dat het gebouwtje dat tot bewaarplaats zou worden ingerigt daarvoor ongeschikt is;

dat de bergplaats dezer zeer ontvlambare stof zou worden opgerigt in eene vrij bevolkte buurt in de onmiddellijke nabijheid van een stoommachine en van eene houten loods, waarin gestookt wordt en van eene petroleumbergplaats;

dat onder dergelijke omstandigheden eene bergplaats van naphtha onmiskenbaar te groot brandgevaar zou opleveren;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beslissing van Burgemeester en Wethouders van 's Gravenhage van 4/7 Maart ll. het daartegen door appellant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uit-

voering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Friedrichshafen, den 16 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot.
Ref.

7°. van 16 Julij 1881, n°. 23, houdende beschikking op het beroep van *Jhr. G. H. D. R. de Jonge van Zwijnsbergen te Helvoirt, van een besluit van Burg. en Weth. aldaar van* 23 *Maart* 1881, *waarbij hem onder zijns inziens bezwarende voorwaarden en voor den proeftijd van zes jaren vergunning is verleend tot oprigting eener steen-, pannen- en plavuizen-bakkerij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 311).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz., enz.

Beschikkende op het beroep van Jhr. G. H. D. R. de Jonge van Zwijnsbergen te Helvoirt van een besluit van Burg. en Weth. aldaar van 23 Maart 1881, waarbij hem onder zijns inziens bezwarende voorwaarden en voor eenen proeftijd van zes jaren vergunning is verleend tot oprigting eener steen-, pannen- en plavuizenbakkerij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 Junij 1881, n°. 64;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 11 Julij 1881, n°. 50, afd. H. en N.;

Overwegende, dat appellant aan het gemeentebestuur zijner woonplaats vergunning heeft verzocht om aldaar op de perceelen kadastraal sectie D. nrs. 730 en 731 te mogen oprigten eene bakkerij van steenen, pannen en plavuizen met twee ovens;

dat op de ingevolge art. 7 der wet gehouden vergadering geene bezwaren tegen het toestaan der vergunning zijn ingebragt;

dat het gemeentebestuur daarop voor eenen proeftijd van zes jaren de gevraagde vergunning verleende onder voorwaarde:

a. dat bedoelde inrigting in werking zal moeten zijn gebragt binnen een jaar na de dagteekening dezer vergunning;

b. dat, voor zooveel op de voorschreven inrigting van toepassing is, stiptelijk worden nageleefd de thans bestaande of nog te maken verordeningen;

c. dat, wanneer mogt blijken, dat ter voorkoming van gevaar, schade of hinder of andere nadeelige gevolgen in het algemeen of bijzonder belang eenige meerdere voorzieningen mogten worden vereischt, deze den concessionaris of zijne regtverkrijgenden ten allen tijde kunnen worden opgelegd, die verpligt zullen zijn zich daarnaar te gedragen, bij weigering waarvan de concessie als vervallen zal worden beschouwd;

d. dat de vorenstaande bepalingen ook van toepassing zijn en blijven op alle latere regtverkrijgenden;

Overwegende, dat appellant van deze beschikking bij Ons in beroep komende, verzoekt, dat hem de gevraagde vergunning definitief en onvoorwaardelijk moge worden verleend;

Overwegende, dat eene vergunning voor eenen bepaalden proeftijd volgens art. 12 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) alleen dan verleend wordt, wanneer over de gevolgen eener inrigting tijdens de aanvrage om vergunning niet met voldoende zekerheid kan worden geoordeeld, hetgeen het geval niet is met eene steenbakkerij, zooals er vele ook in de onmiddelijke nabijheid van Helvoirt gevonden worden;

dat dan ook de proeftijd om geene andere reden blijkt te zijn opgelegd, dan omdat het gemeentebestuur verwacht, dat in de nabuurschap van het voor de steenbakkerij bestemde terrein, die thans geheel onbewoond is, woonhuizen zullen worden gebouwd;

dat echter bij het beoordeelen eener aangevraagde vergunning alleen de tegenwoordige toestand in aanmerking mag komen, niet de toestand, die naar de verwachtingen van sommigen zich later zal voordoen;

Overwegende, dat de voorgenomen inrigting zal worden gevestigd buiten de kom der gemeente op een geheel onbebouwd terrein;

dat geen der eigenaren of bruikers van naburige gronden tegen de oprigting bezwaar inbragt en Ged. Staten van Noordbrabant, in overeenstemming met het advies van den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat, adviseeren tot het toestaan eener definitieve vergunning;

dat tegen het verleenen eener zoodanige vergunning dan ook geen gegrond bezwaar kan worden ingebragt;

dat de voorwaarde, hierboven sub *b* genoemd, ten eenenmale overbodig is, zijnde de concessionaris ook zonder zoodanig voorschrift verpligt tot het nakomen van wettig bestaande verordeningen;

dat de voorwaarde sub *c* genoemd dient te vervallen, daar de bevoegdheid tot het opleggen van nieuwe voorwaarden en de gevolgen van het niet naleven van opgelegde voorwaarden zijn geregeld bij artt. 17 en 20 der aangehaalde wet, terwijl de voorwaarden onder *d* vermeld, slechts eene herhaling is van het voorschrift van art. 9 der wet;

Overwegende: dat er derhalve termen zijn om de gevraagde vergunning definitief te verleenen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het besluit van Burg. en Weth. van Helvoirt van 23 Maart 1881 aan jhr. G. H. D. R. de Jonge van Zwijnsbergen en zijne regtverkrijgenden vergunning te verleenen tot oprigting eener bakkerij van steenen, pannen en plavuizen, volgens de aan dit besluit gehechte teekening en beschrijving, op de perceelen, kadastraal gemerkt sectie D n°. 730 en 731 te Helvoirt;

en te bepalen dat de inrigting moet zijn voltooid en in werking gebragt binnen één jaar na de dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Friedrichshafen, den 16 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

Beschrijving van de plaats, waar de steen-, pannen- en plavuizenbakkerij zal worden gesteld, en verdere opgaven, behoorende bij het verzoek van Jhr. G. K. D. R. de Jonge van Zwijnsbergen.

a. De twee vaste ovens van steen gebouwd, worden geplaatst op de perceelen in sectie D der gemeente Helvoirt en wel op n°. 730, verwijderd van den openbaren weg 30 M¹. en van de naburige perceelen ten noorden 15 M¹. en ten zuiden 5 M¹.

b. Aanvankelijk zullen de ovens alleen bestemd zijn om metselsteenen te bakken, waartoe gebezigd wordt als brandstof turf, steenkool of hout; later zullen plavuizen of pannen worden gebakken met dezelfde brandstoffen.

Grondstof is leem daar aanwezig of van elders zoo noodig aan te voeren.

c. Aan te wenden beweegkracht, handenarbeid en werktuigen door dien arbeid of paardenkracht in beweging te brengen.

Zoo later stoomkracht wordt noodig geacht zal nader vergunning worden gevraagd volgens de wet.

Helvoirt, 1 Februarij 1881.

(*get.*) Jhr. G. K. D. R. de Jonge van Zwijnsbergen.

Behoort bij Kon. besluit van 16 Julij 1881 n°. 23.
Mij bekend,
De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

8°. van 16 Julij 1881, n°. 22, houdende beschikking op het door *B. Bosschieter, wed. van L. van Es, wonende te Melissant, c. s., allen medeeigenaren van den Nieuw Kraaijerschen dijk onder Melissant ingesteld beroep van de beslissing van Ged. Staten op* 8 *Maart* 1881, *onder n°.* 50 *genomen, opzigtens hun verzoek om wijziging van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Melissant.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 305).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het door B. Bosschieter, wed. L. van Es, wonende te Melissant, L. Driendijk Sr. en L. Driendijk wed. van F. Zeedijk wonende te Dirksland en L. Braber Mz. als voogd over de minderjarigen Cornelia en Cornelis Slis wonende te Stad aan het Haringvliet, allen medeeigenaren van den Nieuw-Kraaijerschen dijk onder Melissant, ingesteld beroep van de beslissing door Ged. Staten op 8 Maart 1881 onder n°. 50 genomen opzigtens hun verzoek om wijziging van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Melissant;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 Junij 1881 n°. 58;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 11 Julij 1881 n°. 4, afd. Wat. A;

Overwegende: dat in of omstreeks 1870, met subsidie van de provincie Zuidholland, ten dienste van het algemeen in de gemeente Melissant aangelegd is een grintweg van den Sasdijk van Dirksland of westwaarts op, over eene lengte van ongeveer 2080 M. over de kruin van den Nieuw-Kraaijerschen dijk en verder met eene afbuiging over de zuidelijke of binnenberm van dien dijk tot den Fortuinweg gemeenschap gevende naar Stellendam;

dat ter aanduiding van dien weg onder n°. 13 van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Melissant vermeld is „de Nieuw-Kraaijersche dijk";

dat die aanduiding zonder meer, zooals voldoende uit de stukken door of van wege de apellanten overgelegd blijkt, aanleiding gegeven heeft tot de meening dat, behalve de kruin en het zooeven bedoelde westelijke einde van de binnenberm van den dijk, ook nog andere gedeelten van het dijksligchaam met den last van openbaren weg zouden bezwaard zijn;

en dat de appellanten om die reden aanvankelijk van Ged. Staten van Zuidholland, en nadat dezen hun verzoek bij de boven aangehaalde beslissing hadden afgewezen, nader van Ons verzocht hebben zoodanige verduidelijking van den bewusten ligger als tot wegneming van alle onzekerheid zou kunnen leiden;

Overwegende: dat, al zij ook teregt door Ged. Staten aangenomen dat wegen over dijken, plegen te worden aangeduid met de benaming der dijken zelven, nogthans niet alleen niets belet maar het zelfs met het doel van den ligger strookende is aan

het billijk verlangen der appellanten te voldoen, opdat het bezigen van dusdanige benaming, gelijk feitelijk hier het geval is geweest, niet verder tot geschil aanleiding geve;

Overwegende: dat daartoe gereedelijk gelegenheid bestaat, door, zonder juist de benaming zelve, zooals de appellanten hadden aangegeven, te wijzigen in de laatste kolom van den ligger, overeenkomstig de bedoeling van de slotwoorden van alinea 2 van art. 3 van het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Zuidholland, aan te teekenen hetgeen tot betere kennis van het perceel nuttig gebleken is;

Gezien het Reglement op de wegen en voetpaden in de provincie Zuidholland, zooals dat laatstelijk is gewijzigd bij besluit der Staten van dat gewest van 10 Julij 1879, goedgekeurd bij Ons besluit van 16 Aug. daaraanvolgende n°. 23;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van de aangevallen beslissing van Ged. Staten, voor zooveel betreft de invulling van kolom 2 bij n°. 13 van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Melissant te bevelen, dat in de kolom „Aanmerkingen” bij dat perceel zal worden aangeteekend: „de weg loopt van den Sasdijk van Dirksland af over de *kruin* van den dijk tot daar, waar hij zich afbuigt naar de binnenberm, en van daar west waarts op over die *berm*, een en ander ter breedte in kolom 5 vermeld”.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Friedrichshafen, 16 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

9°. van 19 Julij 1881 n°. 12, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Nieuwleuzen, van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van* 24 *Febr.* 1881, *waarbij goedkeuring is onthouden aan het Raadsbesluit tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 313.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Nieuwleuzen van een besluit

van Ged. Staten van Overijssel van 24 Febr. 1881, waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit tot regeling van de jaarwedden der onderwijzers;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 Junij 1881 no. 66;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 Julij 1881 no. 2492, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Nieuwleuzen op 28 Oct. ll. besloot de jaarwedden der onderwijzers J. Frowijn en H. J. Eshuis, hoofden van scholen te Nieuwleuzen en den Hulst, op *f* 700 vast te stellen;

dat Ged. Staten van Overijssel, van oordeel dat die jaarwedden op *f* 750 behoorden te worden bepaald, bij besluit van 24 Febr. ll. hunne goedkeuring aan genoemd besluit onthielden;

dat blijkens schrijven van Ged. Staten aan den Minister van Binnenl. Zaken, genoemd besluit van 24 Febr. op 1 Maart aan den Gemeenteraad is gezonden;

dat deze op 31 Maart besloot van dit besluit bij Ons in beroep te komen doch dat het adres, waarbij dit raadsbesluit aan Ons is gezonden, blijkens stempel op 4 April daaraanvolgende bij Ons Kabinet is ingekomen;

dat derhalve de termijn van 30 vrije dagen, te rekenen van den dag, waarop het besluit aan den belanghebbende is toegezonden, bij art. 14 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* no. 127) voor het komen in hooger beroep gesteld, is overschreden;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* no, 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het door den Gemeenteraad van Nieuwleuzen ingesteld beroep te verklaren niet-ontvankelijk.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Frankfort, den 19 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

10o. van 19 Julij 1881, no. 13, houdende beschikking op het beroep door *den gemeenteraad van Losser ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van* 17 *Maart* 1881 3e *afd.*, no. 1004/672, *waarbij hunne goedkeuring werd onthouden aan het raadsbesluit tot regeling der jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen in die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 307).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep door den Gemeenteraad van Losser ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 17 Maart 1881 3e afd. no. 1004/672, waarbij hunne goedkeuring werd onthouden aan het raadsbesluit tot regeling der jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen in die gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 29 Junij 1881, n°. 61;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 13 Julij 1881 n°. 2491, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de Raad der gemeente Losser bij besluit van 8 Maart 1881 besloot de jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen op nieuw te regelen en daarbij de jaarwedde van het hoofd der school te Lutte bepaalde op *f* 750;

dat Ged. Staten van Overijssel aan dat raadsbesluit de goedkeuring onthielden, op grond dat genoemde jaarwedde op niet minder dan *f* 800 behoorde te worden gebragt, daar de school te Lutte meer dan 200 leerlingen telde;

dat de gemeenteraad van Losser, bij Ons van het besluit van Ged. Staten in beroep komende, aanvoert dat door eene vaststelling der jaarwedde van bedoelden onderwijzer op een bedrag van *f* 800 de verhouding tusschen de verschillende onderwijzers-jaarwedden in die gemeente zou worden verbroken en dat buitendien de feitelijke grondslag van het besluit van Ged. Staten onjuist is, daar het getal schoolgaande kinderen op de school te Lutte niet is meer dan 200, maar slechts 150 à 160;

Overwegende: dat Ged. Staten nader hebben medegedeeld, dat naar de hun verstrekte eigen opgave van het Gemeentebestuur omtrent den omvang der school te Lutte de jaarwedde van het hoofd dier school op niet minder dan *f* 800 diende te worden geregeld, maar dat, nu die opgave minder juist blijkt te zijn geweeet, er thans bij hun collegie ook geen bezwaar meer zou zijn om die jaarwedde op *f* 750 te bepalen;

Overwegende: dat hierdoor het éénig bezwaar tegen het besluit van den Raad moet geacht worden te zijn vervallen en daartegen ook geene andere bedenkingen zijn gerezen;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Overijssel van 17 Maart 1881, het besluit van den Gemeenteraad van Losser van 8 Maart te voren tot regeling der jaarwedden van de onderwijzers en onderwijzeressen aan de openbare lagere scholen in die gemeente goed te keuren en deze jaarwedden mitsdien vast te stellen, gelijk ze in dat raadsbesluit zijn geregeld.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit,

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Frankfort, den 19 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

11o. van 24 Julij 1881 no. 75, houdende beschikking op het beroep van *C. J. van Raalten te Amsterdam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland van* 20 *April* 1881 no. 53 *in zake de Nationale Militie.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 294).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van C. J. van Raalten te Amsterdam, van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland van 20 April 1881 no. 53, in zake de Nationale Militie;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Julij 1881 no. 59;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 19 Julij 1881 no. 1939, Afd. Militie en Schutterijen;

Overwegende, dat Ged. Staten van Noordholland op 20 April ll. de uitspraak van den militieraad hebben gehandhaafd, waarbij adressants vierde zoon voor de dienst werd aangewezen;

dat adressant daarop bij adres, gedagteekend 26 April ll., zich tot Ons heeft gewend met verzoek om aan gezegden zoon ontheffing van de werkelijke dienst bij de militie voor zijnen geheelen diensttijd te verleenen, en pas bij een nader adres, gedagteekend 5 Mei en ingekomen den 6 Mei 1881, zijn leedwezen betuigende dat het vorige adres onvoldoende was, zich andermaal tot Ons wendde, verzoekende krachtens art. 103 der militiewet herziening van de uitspraak van Ged. Staten;

Overwegende: dat beroep van uitspraken van Ged. Staten in militiezaken slechts openstaat gedurende 10 dagen, te rekenen van den dag waarop de uitspraak ter kennis van belanghebbenden is gebragt;

dat blijkens berigt van Onzen Commissaris in de provincie Noordholland, de beschikking van Ged. Staten op 23 April aan adressant is uitgereikt;

dat derhalve het van 5 Mei gedagteekend adres te laat is ingediend, terwijl het

adres van 26 April, blijkens zijne uitdrukkelijke bewoordingen, niet als een beroep, maar als een zelfstandig verzoek om toepassing van art. 127 der militiewet moet beschouwd worden;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 ((*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 24 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

12°. van 24 Julij 1881, n°. 77, houdende beschikking op het beroep van *E. J. J. Kuinders van een besluit van Burgemeester en Wethouders van Zandvoort van* 31 *Maart* 1881 *in zoover daarbij voorwaarden zijn verbonden aan de hem verleende vergunning tot oprigting eener gasfabriek te Zandvoort.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 330).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Eduard J. J. Kuinders van een besluit van Burg. en Weth. van Zandvoort van 31 Maart 1881, in zoover daarbij voorwaarden zijn verbonden aan de hem verleende vergunning tot oprigting eener gasfabriek te Zandvoort;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Julij 1881 n°. 70;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 20 Julij 1881 n°. 42, Afdeeling Handel en Nijverheid;

Overwegende dat het besluit van Burg. en Weth. van Zandvoort van 31 Maart ll., waarbij aan Kuinders voorwaardelijk vergunning werd verleend tot oprigting van eene gasfabriek, bij kennisgeving van dezelfde dagteekening is afgekondigd;

dat appellants adres is gedagteekend 16 April en bij Ons Kabinet is ingekomen op 19 April daaraanvolgende;

dat derhalve de termijn in art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) gesteld, voor het komen in hooger beroep is overschreden;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95):

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 24 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

13°. van 26 Julij 1881, n°. 19, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Wijmbritseradeel tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 11 *Februarij* 1881 *afd.* 3 n°. 15, *betreffende de tijdelijke opheffing der school te Westhem.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 281).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ. ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Raad der gemeente Wijmbritseradeel tegen een besluit van Ged. Staten van Friesland van 11 Febr. 1881 afd. 3 n°. 15, betreffende de tijdelijke opheffing der school te Westhem;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Julij 1881, n°. 44;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 Julij 1881, n°. 2638, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Wijmbritseradeel in zijne vergadering van 30 October 1880 heeft besloten tot tijdelijke opheffing der school voor openbaar lager onderwijs te Westhem;

dat dit besluit, genomen onder de werking der wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103), volgens hare bepalingen niet onderworpen was aan hoogere goedkeuring;

dat het gemeentebestuur zich er alzoo toe heeft bepaald een afschrift daarvan aan

Ged. Staten in te zenden, en dit Collegie in overeenstemming hiermede bij besluit van 26 Nov. 1880 dat raadsbesluit heeft aangenomen voor mededeeling;

dat Ged. Staten echter later bij besluit van 13 Jan. 1881 hebben besloten, datzelfde raadsbesluit niet goed te keuren, welk besluit van Ged. Staten genomen is, zonder dat hunne goedkeuring op het bedoelde raadsbesluit was gevraagd en dat door hen tevens is bepaald dat de schorsing van het onderwijs aan de genoemde school eindigen zou op 1 Febr. toen eerstkomende;

dat hun besluit, voor zoover dit laatste punt betreft, is vervangen door een later besluit van 11 Febr. n⁰. 15, waarbij de gestelde termijn van den eersten Febr. met zes weken is verlengd en alzoo vastgesteld op 15 Maart dezes jaars, tegen welk besluit de appellant binnen den door de wet gestelden termijn bij Ons in beroep is gekomen;

dat Ged. Staten tot hunne besluiten van 13 Jan. en 11 Febr. ll. geleid zijn door de meening, dat volgens het bepaalde sub *d* van art. 19 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) op het besluit tot sluiting eener school of de schorsing van het onderwijs aan eene school, al is dat besluit onder de wet van 1857 genomen, alleen omdat het onder de nieuwe wet voortleeft, hunne goedkeuring zou worden vereischt, en dat het besluit tot tijdelijke opheffing der school te Westhem in den grond der zaak zou zijn sluiting dier school of schorsing van het onderwijs aan die school, en wel in dit geval schorsing voor een onbepaalden tijd, zoodat Ged. Staten ten allen tijde de bevoegdheid zouden hebben om die schorsing te doen eindigen, zoodra zij meenden dat het onderwijs weder behoort aan te vangen;

dat die meening echter is onjuist;

dat toch, daargelaten dat tijdelijke opheffing eener school inderdaad niets anders is dan eene, zij het ook slechts tijdelijke, vermindering van het getal scholen, de bepalingen van art. 19 der wet van 17 Augustus 1878 alleen van toepassing zijn op de besluiten, onder de werking dier wet genomen, en geene der bepalingen van die met 1 Nov. 1880 ingevoerde wet aan de kracht van vóór dien dag, overeenkomstig de vorige wet geldig tot stand gekomen besluiten heeft te kort gedaan, of wel het alsnog erlangen van hooger goedkeuring daarop heeft voorgeschreven;

dat daarom ook de enkele uit eigen beweging op 13 Jan. ll. gegeven verklaring van Ged. Staten dat zij het besluit van 30 Oct. 1880 niet goedkeurden, op de kracht van dat onder de vorige wet tot stand gekomen besluit van geenen invloed is en zeer zeker dat besluit niet buiten werking heeft gesteld;

dat voorts geene wettelijke bepaling aan Ged. Staten de bevoegdheid verleent om de werking van eenmaal wettig tot stand gekomen besluiten van eenen Gemeenteraad, zooals dat van 30 Oct. ll., te doen eindigen of daarvoor eenen termijn te bepalen, onverminderd hunne bevoegdheid om, waar zij dit noodig achten, op de wijze bij de wet bepaald vermeerdering van het getal scholen te bevelen;

Gezien de wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103) en die van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Friesland van 11 Febr. 1881

n°. 15 te verklaren, dat hun collegie onbevoegd is, de tijdelijke opheffing der schoo te Westhem, uitgesproken bij besluit van den gemeenteraad van Wijmbritseradeel van 30 Oct. 1880, tot eenen door hen te bepalen termijn te beperken.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 26 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

140. van 26 Julij 1881 n°. 21, houdende beschikking op *een verzoek van Ged. Staten van Zeeland van den 22 April* 1881 n°. 1668/6, *strekkende tot beslissing van een geschil tusschen die Staten en den gemeenteraad van Zierikzee, over de bestemming van het weeshuis aldaar.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 323.)

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op een verzoek van Ged. Staten van Zeeland van den 22 April 1881 n°. 1668/6, strekkende tot beslissing van een geschil tusschen die Staten en den Gemeenteraad van Zierikzee over de bestemming van het weeshuis aldaar;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 6 Julij 1881 n°. 55;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 Julij 1881 n°. 3129 Afd. B. B.;

Overwegende: dat in het *Reglement voor het Bestuur van het Burgerweeshuis der stad Zierikzee,* vastgesteld bij Raadsbesluit van den 3n Dec. 1855, art. 8, zooals het gewijzigd is bij Raadsbesluit van 5 Dec. 1871, luidt als volgt:

"In het Weeshuis zullen worden opgenomen alle weezen, wettige kinderen van ouders, ingezetenen dezer gemeente, waarvan de laatst overgeblevene bij het overlijden minstens 4 jaren onafgebroken alhier woonplaats had en die geen onderstand van eenig armbestuur genoten hadden.

"Kinderen beneden de 6 of boven de 17 jaren worden niet opgenomen.

„Het blijft aan Regenten onverlet, om in buitengewone omstandigheden van de bovenstaande bepalingen af te wijken";

dat Ged. Staten van Zeeland, oordeelende dat deze bepaling, welke zakelijk overeenkomt met art. 8 zooals het den 3 Dec. 1855 was vastgesteld, in strijd is met de bepalingen, waarop de Raad der stad Zierikzee bij besluit van 9 Nov. 1795 heeft goedgevonden de voormalige weeshuizen, genaamd het Burgerweeshuis en het Armkinderhuis, te vereenigen, Burgemeester en Wethouders van Zierikzee hebben uitgenoodigd aan den Gemeenteraad een voorstel te doen tot wijziging van genoemd art. 8, in dien zin dat weezen van armen, die door instellingen van weldadigheid zijn bedeeld, gelijkelijk met andere weezen in het Weeshuis zouden worden opgenomen;

Overwegende: dat de Gemeenteraad, na daarover de Regenten van het Burgerweeshuis te hebben gehoord en in overeenstemming met hun gevoelen, op den 7 Febr. 1881 heeft verklaard: „dat eene verandering van art. 8 van het Reglement voor het Bestuur van het Burgerweeshuis onnoodig en ongeraden wordt geacht;"

dat Ged. Staten, ondanks de redenen door den Gemeenteraad aangevoerd, van oordeel zijn gebleven, dat het genoemde Weeshuis, hetwelk behoort onder de instellingen, bedoeld bij art. 2 la. *a* der wet op het Armbestuur, niet aan zijne bestemming beantwoordt, uithoofde van de uitsluiting, immers de beperkte toelating van de armenweezen;

dat Ged. Staten Onze beslissing omtrent dit geschil, met beroep op art. 69 der genoemde wet, hebben ingeroepen;

Overwegende: dat zoowel de gemeenteraad van Zierikzee, als Regenten van het Burgerweeshuis, ter zake gehoord, het behoud der geincrimineerde bepaling hebben verdedigd, als zijnde door het bevoegde gezag vastgesteld, en in het belang der weezenverpleging in de gemeente;

Overwegende: dat vóór 1795 binnen Zierikzee twee weeshuizen bestonden, zijnde het Burgerweeshuis en het Armkinderhuis, beide door de stedelijke overheid opgerigt en van wege deze bestuurd, met onderscheidene stadsinkomsten begiftigd, en die bovendien, wegens finantieële moeijelijkheden, waarin zij verkeerden, stedelijke subsidiën hadden genoten;

dat bij raadsbesluit van 9 Nov. 1795 die beide instellingen zijn gebragt tot éene onder den naam van *Stadsweeshuis*, met bepaling „dat de voorregten zoo van meerdere uitzetten als andere pecunieele beneficiën, die de Burgerweeskinderen boven die van de Armen te voren hebben genoten, aan dezulke die tegenwoordig in het Huis zijn en daarop deswegens aanspraak hebben, behooren te blijven vergund — doch ook voor het vervolg ophouden moeten en alle op een egalen voet getrakteerd worden, zoo als zulks tot nu toe op eene zeer geschikte wijze in het Armkinderhuis is gedirigeerd geworden."

Overwegende dat, nadat deze vereeniging heeft plaats gehad, het stedelijke bestuur in 1796 overging tot het oprigten van een weeshuis voor Roomsch-Catholieken, aan hetwelk het gebouw, vroeger voor Armkinderhuis, later voor stadsweeshuis dienende, in 1802 werd toegekend, terwijl de Hervormde weeskinderen naar het gebouw van het voormalige Burgerweeshuis werden verplaatst; dat bij eene in 1804 uitgevaardigde stedelijke ordonnantie dit Godshuis is genoemd het *Gereformeerde weeshuis*, en bestemd

voor Gereformeerde en Luthersche weezen, waaronder weezen van bedeelden slechts onder zekere voorwaarden en beperkingen waren toegelaten;

Overwegende: dat, nadat alle besturen van stedelijke godshuizen te Zierikzee in 1811 waren opgelost in het Bureau des Hospices, in 1814 opgevolgd door de Commissie voor de godshuizen, in 1820 door den stedelijken Raad weder eene afzonderlijke administratie over het éénige bestaande stedelijke weeshuis is ingesteld, in welker reglement geen onderscheid werd gemaakt tusschen Burgerweezen en Armenweezen;

dat, nadat de diakoniën, destijds te Zierikzee subsidie uit stadskas genietende, de verpleging van weeskinderen van hare bedeelden op zich hadden genomen, Regenten van het Burgerweeshuis op den 3 Maart 1827 hebben bepaald, dat voortaan geen weezen van bedeelden zouden worden opgenomen, welke bepaling aan den stedelijken Raad is bekend geweest en met zijn medeweten is nageleefd; dat eindelijk in 1855 de Gemeenteraad het thans vigerende Reglement voor het bestuur van het Burgerweeshuis heeft vastgesteld, en bij art. 8 daarvan den toestand heeft bestendigd, zoo als die toen feitelijk was, des echter dat bij bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld groote sterfte, ook armenweezen zouden kunnen worden toegelaten;

Overwegende: dat in 1878 van de fondsen, in vroegere tijden ten name van het Armkinderhuis gestaan hebbende, nog overig was een kapitaaltje van ƒ 100 op het Grootboek der Nationale Schuld, rentende 2½ pCt., hetwelk op de rekening van het Burgerweeshuis is overgeschreven, nadat bij Raadsbesluit van 6 Dec. 1878, goedgekeurd bij besluit van Ged. Staten van 14 Febr. 1879, was bepaald, dat het Armkinderhuis benevens twee andere ook voorlang niet meer bestaande godshuizen te Zierikzee waren opgeheven;

Overwegende: dat hoewel in het algemeen de bestemming van het tegenwoordige weeshuis te Zierikzee dezelfde is als van het in 1795 tot stand gekomene Stadsweeshuis, namelijk weezenverpleging, niettemin de overheid dier gemeente meermalen de wijze van uitoefening van deze soort van weldadigheid heeft veranderd, en dit ook heeft kunnen doen zonder de grenzen harer bevoegdheid onder verschillende staatsregelingen te buiten te gaan, en dat het niet aangaat den Gemeenteraad thans te noodzaken tot de regeling van 1795 terug te keeren en zich, ook bij wisselende omstandigheden, daaraan te houden;

Overwegende: dat het ook niet blijkt dat het tegenwoordige Burgerweeshuis eenig noemenswaardig voordeel trekt van eigendommen of fondsen in vroegeren tijd aan het voormalig Armkinderhuis vermaakt, noch ook dat bijzondere voorwaarden ten behoeve der armenweezen zijn verbonden aan eenige bezitting van het Burgerweeshuis;

Overwegende: dat Regenten op den 3 Maart 1827 geene reglementaire bepaling konden maken, omdat alleen de stedelijke Raad daartoe bevoegd was, maar dat daarentegen het Reglement op het Burgerweeshuis in 1855 is vastgesteld en in 1871 herzien met inachtneming van artt. 2, 4 en 6 der wet op het Armbestuur, terwijl het met den geest van artt. 20 en 21 van die wet overeenstemt, de verpleging der weeskinderen van bedeelden zooveel mogelijk aan de kerkelijke of bijzondere weldadigheid over te laten;

Overwegende: dat dus Ged. Staten van Zeeland ten onregte de wijziging van art. 8 der meergemelde verordening der gemeente Zierikzee hebben gevraagd;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) gewijzigd bij die van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te verklaren dat er geene termen zijn om eene wijziging in het Reglement voor het Bestuur van het Burgerweeshuis der stad Zierikzee te bevelen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 26 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *het waterschapsbestuur van het Oudland van Altena tegen eene resolutie van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van stemgeregtigde ingelanden, tot het aangaan van eene geldleening tot dekking van de kosten tot herstel van den ringdijk.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

De stemgeregtigde ingelanden van het waterschap 't Oudland van Altena, hebben in hunne vergadering van 22 April 1881 het besluit genomen om ter bekostiging van de verbetering van den ringdijk, door verdere bezetting van de buitenzijden met bazalt en door het aanbrengen van zandbermen aan de binnenzijden, eene geldleening aan te gaan bij de Maatschappij voor gemeentecrediet te Amsterdam ten bedrage van *f* 50.000, door de Maatschappij te fourneeren à pari, en aan haar af te lossen in twintig annuiteiten, berekend op den grondslag van een intrest ad $4^3/_8$ pCt. per jaar.

Ged. Staten van Noordbrabant, onder voorbehoud van wier goedkeuring overeenkomstig art. 97 van het Algemeen Provinciaal Waterschaps-Reglement dat besluit genomen was, hebben daaraan bij hunne resolutie van 29 April 1881 n°. 201 die goedkeuring onthouden, en zulks uitsluitend uit overweging hiervan, dat, zooals die resolutie luidt, »in den laatsten tijd door verschillende gemeente- en wa-»terschapsbesturen met goed gevolg leeningen zijn gesloten tegen een rente van 4 pCt. »'s jaars, zoodat vermoedelijk ook voor dit waterschap de gelegenheid bestaat om op »voordeeliger wijze te leenen."

Bij adres, op 21 Mei ll. aan Zr. Ms. Kabinet ingekomen, heeft het Bestuur van het waterschap tegen die resolutie beroep ingesteld op Z. M.

Onder betoog van de hooge nuttigheid van het werk waarvoor de gelden bestemd zijn, en met beklag over het weinig gemotiveerde van de resolutie van Ged. Staten — brengt het Bestuur daarbij in herinnering dat het Oudland van Altena meermalen gelden heeft moeten opnemen, laatstelijk nog in 1876, maar dat het nog nimmer tegen minder dan 5 pCt. intrest daarin geslaagd is. —

Ged. Staten van Noordbrabant ter zake gehoord adviseeren bij hunne missive van 10 Junij ll. G. n°. 171 tot handhaving hunner resolutie. Als grond van dat advies wordt herhaald hetzelfde bovenafgeschrevene motief hunner resolutie, onder bijvoeging alleen nog hiervan, dat "ook de provincie zelve hare 4 pCt. leeningen in den jongsten "tijd steeds boven pari sluit."

Nadat daarop krachtens Zr. Ms. magtiging van 30 Junij ll. n°. 47 de overweging dezer zaak bij den Raad van State was aanhangig gemaakt — heeft het appelleerend Bestuur bij eene memorie, in d°. 23 Julij ll. bij deze Afdeeling ingediend, zijn beroep nader toegelicht en aangedrongen.

Het Bestuur wijst daarbij op de schraalheid van het advies van Ged. Staten. Dat het der provincie Noordbrabant gelukt tegen 4 pCt. intrest, zelfs iets boven pari, geldschieters te vinden, is bekend, zegt het Bestuur, en onbetwistbaar. En hetzelfde geldt een aantal gemeenten. Hier echter is sprake van een polder, in beteekenis, uitgebreidheid en ligging kwalijk met een en ander vergelijkbaar; — een polder in den Westhoek van Brabant, in de laatste jaren om zijn overstroomingen alom bekend en beklaagd. Voorbeelden van waterschappen of gemeenten, die voor wezenlijke vergelijking in aanmerking kunnen komen, zegt het Bestuur, kunnen in den zin van Ged. Staten met geen mogelijkheid worden bijgebragt. Wel daarentegen brengt het in herinnering, dat dit eigen waterschap niet later dan in 1876 op een in het openbaar uitgeschreven leening van *ƒ* 12.000 ad 5 pCt. geen enkelen gegadigde heeft gevonden en toen alleen uit zijn verlegenheid is geholpen doordien ten laatste de dijkgraaf zich voor *ƒ* 10.000, en een ander bestuurslid zich voor de overige *ƒ* 2.000 in die zaak hebben willen interesseeren. Het Bestuur vertrouwt bij die antecedenten alsnog op de goedkeuring van het met overgroote meerderheid van stemmen door zijn Ingelanden genomen besluit.

De heeren VAN EETEN, dijkgraaf, en VAN TIENHOVEN, lid van het bestuur van het waterschap, hebben het beroep toegelicht.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF doet eenige vragen o. a. nopens de uitgestrektheid van het waterschap, waarop door de belanghebbenden wordt geantwoord, dat het 5291 bunders groot is.

III. het beroep van *A. van den Donk, te Heijen, gemeente Bergum, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg, waarbij hem geweigerd is de betrekking van koster en organist bij de R. K. gemeente tegelijk met die van onderwijzer te vervullen.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. machtiging heeft de Min. van Binn. Zaken bij schrijven van

5 Julij jl. n°. 2423, afd. O., bij de afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van Bestuur de overweging aanhangig gemaakt van het beroep van A. v. d. Donk, hoofd der school te Heijen, gemeente Bergum, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg van 28 Januarij jl., waarbij hem is geweigerd de gevraagde vergunning tot het waarnemen der bedieningen van koster en organist bij de Roomsch-Katholieke gemeente te Heijen.

Bij besluit van 19 Febr. 1870 had genoemd college aan den app. met het oog op zijne jaarwedde, die toen slechts *f* 325 bedroeg, vergunning verleend om tot 31 Dec. van dat jaar, de betrekking van koster en organist waar te nemen, onder voorwaarde dat die waarneming niet mocht plaats hebben op de uren waarop hij verplicht was openbaar lager onderwijs te geven en dat die uren ook niet mochten worden verschoven. Gelijktijdig werd aan B. en W. opgedragen, om dien termijn te gebruiken tot het opsporen van een geschikt persoon, die den onderwijzer na afloop zijner vergunning zou kunnen vervangen.

Na dien tijd werd door Ged. Staten niets meer van deze zaak vernomen totdat de onderwijzer in Nov. jl. zich tot hen wendde met verzoek om overeenkomstig het bepaalde bij art. 36 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) vrijstelling te bekomen van het verbod, om die bijbetrekkingen bij zijn onderwijzersambt waar te nemen, die het nu bleek dat hij sedert 31 Dec. 1870 zonder vergunning was blijven vervullen.

De schoolopziener van het district was van gevoelen dat nu app.'s jaarwedde reeds tot *f* 670 was gebracht en in 1883 tot *f* 700 zou klimmen, er geen termen meer waren om aan zijn verzoek gehoor te geven.

Het gemeentebestuur schreef aan Ged. Staten dat het onderwijs door de waarneming dier bijbetrekkingen geen de minste schade leed, daar de kerkelijke diensten 's morgens reeds ruim een uur afgeloopen zijn eer de school begint, en wanneer de kerkelijke diensten al eens later geëindigd zijn, dat zelden gebeurt, de schooltijd ook later gehouden wordt of wel gesteld wordt op een anderen vrijen dag; dat bovendien de inkomsten aan die betrekkingen verbonden voor den app. en zijn gezin hoog noodig waren, daar hij slechts een minimum jaarwedde genoot; dat men wel bij eventuele vervanging van dezen titularis de vereeniging der betrekkingen niet zou voorstaan, maar haar aan app. wilde vergund zien, daar hij een onderwijzer is die zich steeds uitmuntend van zijne taak kwijt.

Ged. Staten hebben vooral om het door het gemeentebestuur medegedeelde omtrent het verschuiven der schooluren als de kerkelijke diensten later geëindigd zijn besloten de vrijstelling niet te moeten verleenen.

Tegen dat besluit, gedagteekend 28 Jan. jl., is app. in beroep gekomen bij een adres gedagteekend 26 April, dat 28 April bij Zr. Ms. Kabinet is ingekomen. Hij wijst daarbij op de behoeften van zijn talrijk gezin en betuigt dat het onderwijs door de waarneming dier bijbetrekkingen geen schade lijdt. De schoolopziener van het district Roermond door Ged. Staten op nieuw gehoord, verklaart het toestaan van dit verzoek bepaald in strijd te achten met het belang der school; dat toch dikwijls kerkelijke diensten plaats hebben gedurende de schooluren, op kleine feestdagen, bij begrafenisplegtigheden of gedurende den vasten enz.; dat dit stoornis in het onderwijs moet geven wanneer de hoofdonderwijzer, die alleen staat aan 't hoofd eener

school van meer dan honderd leerlingen als koster of organist de school moet verlaten, omdat zijne tegenwoordigheid in de kerk wordt vereischt. Is de jaarwedde onvoldoende dan kan de gemeente haar verhoogen.

Op grond van dat advies blijven Ged. Staten van gevoelen dat de gevraagde vergunning in het belang van het onderwijs behoort te worden geweigerd.

In een schrijven aan den Raad van State heeft het gemeentebestuur herhaald wat het reeds aan Ged. Staten had geschreven, en op grond daarvan het verzoek van app. aanbevolen.

IV. het beroep van *G. J. Akkerman, hoofd der openbare lagere school te Oosterhuis, gemeente Avereest, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, houdende bepaling van vergoeding voor huishuur.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Door Ged. Staten van Overijssel is, ingevolge het 5e lid van art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs, voor hoofden van openbare lagere scholen in de provincie, aan wie geene vrije woning kan verschaft worden, bij besluit van 27 Jan. 1881 n°. 186/192, het bedrag der jaarlijksche vergoeding voor huishuur bepaald, en dat bedrag daarbij voor het hoofd der school te Oosterhuis, wijk E, gemeente Avereest, vastgesteld op *f* 100.

Nadat dit besluit aan het hoofd van genoemde school, den onderwijzer G. J. Akkerman, door Burg. en Weth. van Avereest bij hun brief van 22 Maart ll. was medegedeeld heeft die onderwijzer gemeend in voorschreven bepaling niet te mogen berusten, en heeft bij adres dd. 4 April ll. „overeenkomstig alinea, slot, van art. 26 der onderwijswet", verzocht, de bedoelde vergoeding voor huishuur met *f* 50 te verhoogen, om reden, dat hij voor *f* 100 zijne woning bij voortduring in geen voldoenden stand kan houden, dat hulponderwijzers en een notarisklerk die som besteden voor twee geringe kamers, met slechts eenigen grond, dat genoemde som afhankelijk gesteld schijnt van toeval, omdat ter plaatse geen weelderiger huis te bekomen is, en toeval bij eene bepaling der vergoeding buiten rekening moet worden gehouden, en eindelijk dat hij door voorschreven bepaling een minderen grondslag voor eventueel pensioen verkrijgt dan zijne ambtgenooten in de even groote scholen n°. 2, 3 en 4 der gemeente, die voor 't overige in jaarwedde met hem gelijk staan.

Op appellants adres zijn het gemeentebestuur van Avereest, de Inspecteur van het lager onderwijs in de 3e inspectie en Ged. Staten van Overijssel gehoord.

Burg. en Weth. berigten, dat huis en tuin, bij adressant in gebruik, 26 Are 40 Centiare groot zijn en dat hij daarbij nog een achter de woning gelegen perceel bouwland heeft gehuurd, groot 1 Hectare, 5 Are 70 Centiare, een en ander voor nog geen *f* 100, waarom zij van meening zijn, dat het bedrag van *f* 100 vroeger niet meer dan *f* 75 bedragende, in alle opzigten billijk is.

De Inspecteur van het lager onderwijs doet opmerken, dat de huurwaarde der

vrije woning van de andere onderwijzers in dezelfde gemeente op *f* 150 en hooger berekend is en zeker ook voor Oosterhuis op dat bedrag zou gesteld zijn, indien ook daar eene vrije woning was, waaruit de Inspecteur als een eisch van regtvaardigheid afleidt, dat adressant, nu hij zich, wegens gemis van eene vrije woning der gemeente, met eene minder goede woning moet behelpen, ook met het oog op het pensioen, met zijne ambtgenooten op gelijken voet moet gesteld worden en *f* 150 als vergoeding dient te ontvangen.

Met deze meening vereenigen zich Ged. Staten niet. Zij deelen mede, dat de vorenbedoelde vergoeding is bepaald in volkomen overeenstemming met de voorstellen van den Inspecteur, die daarover de districts- en arrondissements-schoolopzieners hoorde, en wiens tegenwoordig advies, om van die regeling af te wijken, alleen omdat zij eenige ongelijkheid teweeg brengt tusschen den appellant en zijne ambtgenooten, minder juist is, daar die ongelijkheid, welke in een aantal gemeenten wordt aangetroffen, een noodzakelijk gevolg is daarvan, dat bij de regeling gelet moet worden op de streek, waar de onderwijzer gevestigd is en den aard der woningen daar voor iemand van zijn stand beschikbaar; dat die ongelijkheid buitendien onvermijdelijk is, waar sommige onderwijzers in het genot zijn van vrije woning, en anderen (te Avereest alléén de appellant), eene vergoeding ontvangen. Voor de eerste toch geldt alleen de huurwaarde van de vaak zeer goede woning van de gemeente, en voor de anderen kan alleen de streek van vestiging en de aard der daar aanwezige woningen in aanmerking komen. Dat hierop door Ged. Staten behoorlijk is gelet, vinden zij bevestigd door den brief van den Inspecteur, die werkelijk de woning van den appellant minder goed noemt dan die van zijne ambtgenooten.

Nadat deze zaak bij de afdeeling is aanhangig gemaakt is van den adressant G. J. Akkerman nog eene memorie ingekomen, waarin hij er op wijst, dat, om de ongelijkheid in de tractementen weg te nemen, de Raad in de laatste jaren met goedkeuring van Ged. Staten, zijne jaarwedde soms dubbel zoo veel heeft verhoogd als die zijner collega's, en nu van dien regel, bij de vaststelling der huishuur, is afgeweken, en dit in weerwil de bevolking van adressants school ruim zoo talrijk is als die van twee zijner ambtgenooten met welke hij wenscht gelijk te staan, zijnde in de laatste jaren de sterkte zijner school, in 1879, 1880 en 1881 van 115 tot 120 leerlingen tellende, met 30 à 40 percent toegenomen.

V. het beroep van *Mr. H. A. D. van der Meer te Breda tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, betrekkelijk de begrooting van het waterschap de Aa of Weerijs.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

De stemgeregtigde ingelanden van het waterschap de Aa of Weerijs, hebben in hunne vergadering van 8 Febr. 1881 vastgesteld de begrooting van de inkomsten en uitgaven van dat waterschap voor het dienstjaar 1880 met inbegrip der achterstallige kosten over 1879.

Onder aanvoering van andere grieven, die hier buiten vermelding kunnen blijven,

heeft Mr. H. A. D. van der Meer te Breda, een der stemgeregtigde ingelanden, bij Ged. Staten van Noordbrabant in een adres dd. 19 Febr. ll. tegen die begrooting, immers tegen onderscheidene der daarop uitgetrokken posten, bezwaren ingebragt, „in het vertrouwen", zooals in het adres ten slotte gezegd wordt, dat Ged. Staten „die posten en anderen, die onnoodig geweest zijn, niet zouden goedkeuren."

Ged. Staten echter, overwegende dat krachtens het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant de bewuste begrooting aan goedkeuring hunnerzijds niet is onderworpen; en dat wijders het besluit waarbij die begrooting door de stemgeregtigde Ingelanden is vastgesteld, niet geacht kon worden in strijd te zijn met de wet, het algemeen Reglement voor de waterschappen of het bijzonder Reglement voor het waterschap zelf, hebben bij hunne resolutie van 13 April ll. n°. 115 besloten aan den adressant te kennen te geven, dat aan zijn verzoek geen gunstig gevolg kon worden gegeven.

Onder herhaling zijner bij Ged. Staten ingebragte grieven, heeft de adressant, als zich met die beslissing *„ten aanzien der begrooting"* bezwaard achtende, bij adres dd. 12 Mei ll. in beroep van Z. M. verzocht, dat het Z. M. moge behagen de zoo even vermelde resolutie van Ged. Staten „te vernietigen".

Ged. Staten van Noordbrabant ter zake gehoord geven bij hun ambtsberigt van 24 Junij ll. 1e Afd., A. n°. 25 te kennen, dat er blijkens de bovenvermelde gronden zelve waarop hunne resolutie steunt, geene termen tot vernietiging van deze aanwezig zijn.

Nadat de overweging dezer zaak krachtens magtiging van Z. M. dd. 7 Julij ll. n°. 25 bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, heeft de gemagtigde van den appellant, Mr. H. M. van Andel, advocaat te 's Gravenhage aan de Afdeeling voor de geschillen van bestuur nog ingezonden een door den Secretaris-Penningmeester van het waterschap voor conform het origineel geteekend afschrift van de begrooting waarvan in deze de rede is.

De heer VAN DER MEER is zelf als belanghebbende opgetreden en heeft zijne bezwaren uiteengezet.

De *Staatsraad* DE VRIES doet verschillende vragen nopens de eigenlijke bedoeling, de strekking van het beroep, waaromtrent het adres niet duidelijk is.

VI. het beroep van *G. Schuiling en R. Beiker te Zeyen, gemeente Vries, van een besluit van Ged. Staten van Drenthe, houdende afwijzing van het verzoek tot wijziging van de tabel der wegen en voetpaden in de gemeente Peize.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

In overeenstemming met de bepalingen van het Reglement op de wegen en voetpaden in de provincie Drenthe, werd door Burg. en Weth. van Peize voor die gemeente eene tabel van de wegen en daartoe betrekkelijke voorwerpen opgemaakt, die door den Gemeenteraad op 14 Febr. 1876 voorloopig werd vastgesteld, en, na op nieuw na voorafgegane openbare kennisgeving, gedurende den vereischten tijd ter

inzage te hebben gelegen, door Ged. Staten van Drenthe bij besluit van 21 Julij 1876 n°. 63, is vastgesteld.

Op die tabel is gebragt een zandweg, de Drentsche dijk geheeten, in onderhoud bij verschillende personen, die daarvan ieder een gedeelte (pand of slag) hebben te onderhouden.

Bij adressen, gedagteekend 24 en 29 Mei 1880, wendden G. Schuiling en R. Beiker, beide wonende te Zeyen, gem. Vries, zich tot Ged. Staten met het beklag, dat tegen hen proces-verbaal was opgemaakt wegens den gebrekkigen onderhoudsstaat van panden in den Drentschen dijk, waarvan zij beweren geen onderhoudspligtigen te zijn, en waarom zij wijziging en verbetering van de tabel verzochten. Ged. Staten gaven daarop, dd. 11 Junij 1880 n°. 24, de beschikking, dat hun collegie niet bevoegd is te doen wat adressanten verlangen.

Beide adressanten hebben zich nu, bij een gemeenschappelijk adres, gedateerd 28 Mei 1881, tot Z. M. gewend, waarin zij, als belast met het onderhoud van panden van den Drentschen dijk in de gemeente Peize, als bezwaar opgeven, dat zij, wonende buiten de gemeente Peize, toen aldaar de tabel ter inzage lag, geene bezwaren konden inbrengen, daar zij natuurlijk onbekend waren met de omstandigheid, dat hun het onderhoud van panden zou kunnen worden opgelegd, welke niet bij hun land behoorden. Nu op hun verzoek, om wijziging van de tabel te bevelen, overeenkomstig art. 10 van het prov. reglement, Ged. Staten zich onbevoegd hebben verklaard, en tegen hen op nieuw proces-verbaal is opgemaakt, rigten adressanten het verzoek tot Z. M., om hunne grieven te doen onderzoeken, ze door hen zoo mogelijk mondeling te laten toelichten, en alsnog te bewerken, dat Ged. Staten hunne bevoegdheid gebruiken om de tabel, zooveel den Drentschen dijk betreft, te doen wijzigen.

Ten aanzien van dit adres, geven Ged. Staten van Drenthe, daarop gehoord, met overlegging van verschillende berigten van Burg. en Weth. van Peize, te kennen, dat de adressanten bij hen geen bezwaarschrift hebben ingediend, toen indertijd de tabel van de gemeente Peize ter visie lag, en evenmin van hunne beschikking tot vaststelling der tabel bij den Koning in beroep zijn gekomen, terwijl, willen ze hun bezwaar thans nog hebben aangemerkt als tegen de tabel gerigt, zij in die reclame niet ontvankelijk zijn, omdat zij den beroepstermijn van dertig dagen ongebruikt hebben laten voorbijgaan. Onder opmerking, dat in het prov. reglement de wijze van handelen is voorgeschreven, indien door eigendomsovergang van onderhoudspligtige perceelen wijziging der tabel noodig mogt zijn, en dat geschillen over den eigendom der perceelen behooren bij den burgerlijken regter, geven Ged. Staten in overweging aan adressanten te kennen te geven, dat voor 's Konings tusschenkomst geene termen bestaan.

Nadat deze zaak bij de afdeeling werd aangebragt, zijn nog een viertal stukken ingekomen, als:

1°. een brief van Burg. en Weth. van Peize, waarbij zij verklaren niet onopgemerkt te kunnen laten voorbijgaan, dat het hun vreemd voorkomt, dat adressanten zich eerst ten vorigen jare, na een tijdsverloop van vijf jaren, over de tabel bezwaard hebben gevoeld, nadat zij wegens pligtverzuim waren geverbaliseerd, en dit nadat in 1875 en 1876 het opmaken der tabel herhaaldelijk is afgekondigd en in de *Provinciale Drentsche Courant* kenbaar gemaakt;

2°. een schrijven van den adressant G. Schuiling, waarbij hij eene onderhandsche koopacte dd. 4 Aug. 1873 overlegt, volgens welke hij van R. Beiker en cons., een perceel hooiland in de gemeente Peize sectie B. n°. 100 kocht, "waarop", gelijk het bedoeld schrijven inhoudt, "geene onderhoudspligtigheid aan den Drentschen dijk rust".

3°. eene memorie, onderteekend door beide adressanten en door J. Wilkens, waarin zij de vraag stellen, of het gemeentebestuur aan het prov. reglement de bevoegdheid kan ontleenen, om aan burgers het onderhoud op te leggen van wegsgedeelten, niet grenzende aan hunne eigendommen, en voorts te kennen geven, dat, indien dat kan, die toestand ten spoedigste moet worden veranderd; dat zij verder, als ingezetenen eener andere gemeente, niet kunnen weten of het een of ander gemeentebestuur heeft goedgevonden hen te bezwaren met panden, gelegen op een uur afstand van hun eigendom of met veel meer panden dan regtmatig is, gelijk met hen het geval is niet alleen, maar zelfs veel meer, daar zij belast zijn met panden, behoorende bij stukken land, die reeds lang verkocht zijn. Zij verklaren daarin eindelijk zich in hun regt verkort te achten, omdat Ged. Staten zich onbevoegd hebben verklaard, in plaats van afwijzend te beschikken na voorafgaand grondig onderzoek der zaak; en

4°. een brief van R. Beiker, waarbij hij de bij adressant ontvangene beschikking van Ged. Staten van 11 Junij 1880 n°. 24 overlegt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zes-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 17 *Augustus* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

I. De Voorzitter doet voorlezing van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 26 Julij 1881, n°. 22, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Zevenhuizen, tegen een besluit van Gedep. Staten van Zuidholland van* 22/28 *Maart ll. n°.* 29, *waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit van* 7 *October* 1880, *voor zooveel betreft de daarbij vastgestelde jaarwedde van het hoofd der school n°.* 1.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 327).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den Raad der gemeente Zevenhuizen tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 22/28 Maart ll. n°. 29, waarbij goedkeuring is onthouden aan het raadsbesluit van 7 October 1880, voor zooveel betreft de daarbij vastgestelde jaarwedde van het hoofd der school n°. 1;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 6 Julij 1881, n°. 57;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 Julij 1881, n°. 2639, Afdeeling Onderwijs;

Overwegende: dat de Gemeenteraad van Zevenhuizen bij zijn besluit van 7 Oct. 1880 de jaarwedde van den onderwijzer hoofd der school n°. 1 heeft bepaald op *f* 1025; dat hij bij de toelichting daarvan heeft te kennen gegeven, dat den bedoelden onderwijzer krachtens besluit van den Gemeenteraad van 25 Jan. 1873 de verpligting was opgelegd, in de school buiten de schooluren tien uren in de week uitgebreid lager onderwijs te geven, onder de bepaling dat de vergoeding daarvoor niet meer mogt bedragen dan *f* 5 per drie maanden voor ieder kind;

dat deze wisselende inkomsten, door den onderwijzer van ouders of voogden der kinderen genoten, in de jaren 1875—1879 gemiddeld per jaar hebben bedragen *f* 224 en dat de Raad met het oog hierop bij hetzelfde besluit van 7 Oct. 1880 heeft bepaald, dat de onderwijzer voortaan dezelfde belooning van *f* 5 per drie maanden voor ieder kind, dat van dit onderwijs zou gebruik maken, uit de gemeentekas zou genieten;

dat Ged. Staten, na deze mededeeling ontvangen te hebben, aan den Gemeenteraad hebben berigt, dat het vastgesteld bedrag der jaarwedde met het gemiddeld bedrag der gemelde wisselende inkomsten verhoogd en dus op *f* 1249 of *f* 1250 moest worden bepaald;

dat de Gemeenteraad evenwel van oordeel was, dat hij aan den eisch der wet voldeed door den onderwijzer boven zijne vaste wedde van *f* 1025 nog te betalen voor ieder kind, dat van de bewuste lessen gebruik maakt, hetzelfde bedrag dat hij vóór 1 Nov. ll. van de ouders der kinderen plagt te ontvangen, maar dat hem voortaan uit de gemeentekas zal worden betaald, terwijl het bedrag van de ouders als schoolgeld zal worden geheven krachtens een daarvoor bereids goedgekeurd besluit;

dat de Raad meende, dat het onderwijs veel meer zal worden bevorderd, indien de onderwijzer aldus belang heeft bij de toeneming van het getal zijner leerlingen, dan wanneer bij het genot eener geheel vaste jaarwedde die toeneming hem onverschillig is;

dat de Raad tevens aan Ged. Staten te kennen gaf, dat de onderwijzer, zoodra hij vernomen had, dat de Raad bezwaar maakte om zijne wedde met het gemiddeld bedrag van *f* 224 te verhoogen, in de eerste dagen van October met het geven van dat meer uitgebreid lager onderwijs, waarvan toen nog een vijftal leerlingen gebruik maakte, is opgehouden; dat hij, op het verkeerde dezer handelwijze opmerkzaam gemaakt, wel in de school gezegd heeft, dat die lessen weder zouden aanvangen, maar dat nog niet een enkel leerling was teruggekomen; dat dus door zijne eigene willekeurige handeling voor hem het genot der wisselende inkomsten reeds vóór het tijdstip der in werking treding van de nieuwe wet had opgehouden en hij dus geen regt heeft op vermeerdering zijner wedde met die vroeger door hem genoten wisselende inkomsten;

dat Ged. Staten daarop bij hun aangevallen besluit aan het raadsbesluit van 7 Oct. 1880, als niet voldoende aan het voorschrift van art. 86 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), voor zooveel de jaarwedde van den bedoelden onderwijzer aangaat, hunne goedkeuring hebben onthouden, en dat de Gemeenteraad van Ons verzoekt, dat deze hunne beslissing in hooger beroep moge worden vernietigd;

Overwegende: dat het tijdelijk staken van het meergemeld onderwijs door den

onderwijzer geene verandering heeft kunnen brengen in de regeling van het onderwijs, zoo als die destijds bestond en ook na de invoering van de wet van 17 Aug. 1878 met inachtneming van de voorschriften dier wet blijft bestaan; dat dus de onderwijzer bij de invoering dier wet van zijne door den Raad erkende verpligting tot het geven van bedoelde lessen niet was ontheven, terwijl hij ook op de staking dier lessen vóór 1 Nov. is teruggekomen, en hij dus allezins aanspraak heeft dat bij de berekening der jaarwedde, die hem volgens art. 86 dier wet moet worden toegelegd, ook de wisselende inkomsten, uit het geven dier lessen genoten, in aanmerking worden genomen;

dat door het raadsbesluit, waarbij den onderwijzer voor het vervolg betaling uit de gemeentekas wordt toegezegd van gelijk bedrag voor elk kind, dat van die lessen gebruik maakt, als hij vroeger van de ouders of voogden genoot, niet aan den eisch van art. 86 wordt voldaan;

dat toch dat artikel voorschrijft, dat de jaarwedde van de onderwijzers daar bedoeld gelijk moet staan aan de wedde op het tijdstip, waarop de wet in werking is getreden, aan hunne betrekking verbonden, vermeerderd met de door hen genoten wisselende inkomsten;

dat het dus niet voldoende is, den onderwijzer bij zijne vroegere jaarwedde voortdurend dezelfde bron van wisselende inkomsten te verzekeren, maar het bedrag dier vroegere jaarwedde met het gemiddeld bedrag der genoten wisselende inkomsten tot één cijfer moet worden bijeengevoegd en dat cijfer voortaan als vaste wedde behoort te worden toegekend;

dat dus Ged. Staten aan het meergemeld besluit van den Gemeenteraad tot vaststelling van de jaarwedde van den bedoelden onderwijzer teregt hunne goedkeuring hebben onthouden;

Gezien artt. 14, 26 en 86 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. het beroep van den Gemeenteraad van Zevenhuizen tegen het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 22/28 Maart ll. n°. 29, te verklaren ongegrond;

2°. de jaarwedde van den onderwijzer, hoofd der school n°. 1 in die gemeente, vast te stellen op *f* 1249.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 26 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

2°. van 30 Julij 1881, n°. 18, houdende beschikking op het beroep, door *den gemeenteraad van Ambt-Almelo ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van* 24 *Maart* 1881, 2e *afd.* n°. 1109/766, *waarbij art.* 212 *der gemeentewet op de begrooting van die gemeente voor* 1881 *is toegepast en de door die toepassing gewijzigde begrooting werd goedgekeurd.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 341.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, door den gemeenteraad van Ambt-Almelo ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 24 Maart 1881, 2e afdeeling n°. 1109/766, waarbij art. 212 der gemeentewet op de begrooting van die gemeente voor 1881 is toegepast en de door die toepassing gewijzigde begrooting werd goedgekeurd;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Julij 1881 n°. 65;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 27 Julij 1881, n°. 3249, Afd. B. B.;

Overwegende: dat op de begrooting der gemeente Ambt-Almelo voor de dienst van 1881, gelijk zij door den Raad was vastgesteld en aan Ged. Staten ter goedkeuring aangeboden, geen post voorkwam voor de helft der kosten van waardering van de eigendommen dier gemeente, die krachtens de wet van 22 April 1879 (*Stbl.* n°. 68) aan de gemeente Stad-Almelo overgingen, en welke waardering, volgens deze wet, met medewerking van beide gemeenten moest plaats hebben, op grond waarvan Ged. Staten bedoelde kosten aanmerkten als eene uitgaaf, bij art. 205 lett. *x* der gemeentewet aan de gemeente opgelegd, die alzoo volgens den aanhef van dat art. op de begrooting der uitgaven behoorde te worden gebragt;

dat Ged. Staten dientengevolge den Raad uitnoodigden, om op de begrooting eene som van *f* 119 te brengen, als de helft van het bedrag verschuldigd aan de benoemde drie deskundigen voor de door hen gedane, hierboven bedoelde waardering, aan welke uitnoodiging evenwel door den Raad geen gevolg werd gegeven, terwijl dat collegie, nader door Ged. Staten uitgenoodigd om nieuwe middelen voor te dragen tot dekking der door hen op de begrooting te brengen vermeerderde uitgaaf, zich ook daartoe niet genegen verklaarde;

dat Ged, Staten daarop bij resolutie van 24 Maart 1881, besloten om:

1°. op de begrooting van uitgaven der gemeente Ambt-Almelo voor 1881 onder hoofdstuk II, § 2, te brengen den volgenden post;

Art. 52 *a.* Aandeel der gemeente Ambt-Almelo in de kosten van waardering van eige[n]dommen der gemeente Ambt-Almelo, die krachtens de wet van 22 April 1879 (Stbl. n°. 68) naar de gemeente Stad-Almelo zijn overgegaan . . . . *f* 119;

en art. 53, voor onvoorziene uitgaven enz., te verminderen met *f* 119, en te brengen op *f* 5835,41;

2°. de in dier voege gewijzigde begrooting goed te keuren met eene totale ontvangst en uitgaaf, beide ten bedrage van *f* 19134,90[5];

dat de gemeenteraad van Ambt-Almelo, zich door die resolutie van Ged. Staten bezwaard achtende, bij adres van 23 April 1881 bij Ons voorziening heeft gevraagd, en de vernietiging van de genoemde resolutie verzocht, aanvoerende, dat de wet van 22 April 1879 (*Stbl.* n°. 68) de gemeente niet verpligt tot de betaling van kosten van waardering en het ook klaarblijkelijk de bedoeling dier wet geweest is, de gemeente niet met die kosten te belasten; dat wel de benoeming van deskundigen aan de zamenwerking van beide gemeenten is opgedragen, maar dat dit alleen strekte ter waarborging van eene onpartijdige waardering, en dat, daar het hier eene feitelijke onteigening betreft, de kosten van deskundigen, bij zoodanige onteigening, niet komen ten laste van de onteigende partij, zijnde Ambt-Almelo, maar van degene, ten wier behoeve die onteigening geschiedt, zijnde de gemeente Stad-Almelo;

Overwegende: dat het in dezen bestaande geschil alzoo uitsluitend de vraag betreft, of de bedoelde kosten van waardering naar de wet alleen ten laste komen van Stad-Almelo, dan wel of ze door beide gemeenten moeten worden gedragen;

Overwegende: te dien aanzien, dat in art. 3 der wet van 22 April 1879 (*Stbl.* n°. 68) tot verandering der grens tusschen de gemeenten Stad-Almelo en Ambt-Almelo, bepaald wordt, dat alle voor de publieke dienst bestemde eigendommen, gebouwen en werken der gemeenten Ambt-Almelo in het afgescheiden gedeelte gelegen, tot de gemeente Stad-Almelo overgaan, en dat voor de gebouwde eigendommen (gemeentehuis, ziekenhuis, scholen en onderwijzerswoningen) met de daartoe behoorende gronden enz., de gemeente Stad-Almelo aan de gemeente Ambt-Almelo eene vergoeding betaalt, gelijkstaande met de waarde van een en ander, toe te kennen door drie deskundigen door de beide gemeentebesturen, of, zoo deze zich niet mogten verstaan, door den kantonregter te Almelo te benoemen;

dat derhalve, met uitdrukkelijke vermelding van het onderwerp, voor hetwelk uitsluitend door Stad-Almelo vergoeding moet worden betaald, en van de wijze, waarop het bedrag daarvan is vast te stellen, de wet zelve, voor 't overige, de hier in aanmerking komende uitvoering aan beide gemeenten opdraagt;

dat de kosten der volgens de wet door de gemeentebesturen te benoemen en ter uitvoering dier wet dan ook door hen benoemde deskundigen niet worden genoemd onder de vergoeding, door Stad-Almelo te betalen, en mitsdien behooren tot de kosten der aan beide gemeenten gemeenschappelijk opgedragen uitvoering der wet en ook door beide gemeenten gemeenschappelijk, niet door ééne van haar, moeten worden gedragen;

dat derhalve de kosten van de waardering, strekkende ter uitvoering der genoemde wet, door Ged. Staten van Overijssel teregt beschouwd zijn als eene uitgaaf, door eene bijzondere wet aan de gemeente Ambt-Almelo voor de helft opgelegd, waarvoor volgens art. 205 lett. *x* der gemeentewet een post op de begrooting van uitgaven dier gemeente moet voorkomen;

dat ook ten aanzien van het bedrag, waarop bedoelde kosten door Ged. Staten

werden gesteld, toen zij daarvoor, bij weigering van den gemeenteraad, krachtens art. 212 der gemeentewet, een post op de begrooting bragten, geene bedenkingen zijn gerezen;

Gezien de wetten van 29 Junij 1851 (*Stb.* n°. 85) en van 22 April 1879 (*Stbl.* n°. 68);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het dispositief van het besluit van Ged. Staten van Overijssel van 24 Maart 1881 n°. 1109/766, het daartegen door den gemeenteraad van Ambt-Almelo bij Ons ingesteld beroep, te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 30 Julij 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

3°. van 1 Aug. 1881, n°. 20, houdende beschikking op het beroep *van G. van Beek, meesterknecht-brander te Delft, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 8/11 *Maart* 1881, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener moutwijn-branderij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 308).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van G. van Beek, meesterknecht-brander te Delft, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 8/11 Maart 1881, waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener moutwijn-branderij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Julij 1881 n°. 62;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 27 Julij 1881, n°. 39, Afd. H. en N.;

Overwegende: dat appellant aan het gemeentebestuur zijner woonplaats vergunning heeft verzocht tot oprigting van eene moutwijn-branderij op het door hem aangekochte perceel gelegen aan den Geerweg te Delft, kadaster sectie B. n⁰. 1266;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) belegde vergadering, tegen het toestaan der gevraagde vergunning ernstige bezwaren zijn ingebragt door regenten van het Sint-Joris-Gasthuis te Delft, in welks onmiddelijke nabijheid de nieuwe inrigting zou worden daargesteld;

dat daarop Burg. en Weth. bij bovenaangehaald besluit de vergunning hebben geweigerd;

dat appellant, van deze beslissing bij Ons in beroep komende, verzoekt, dat hem de gevraagde vergunning alsnog moge worden verleend;

Overwegende: dat de inrigting zal worden daargesteld in de onmiddelijke nabijheid van het Sint-Joris-Gasthuis, en wel grenzende aan dat gedeelte daarvan, dat bestemd is voor de verpleging van zieke krankzinnige vrouwen;

dat toch de tuin van gemeld vrouwenkwartier alleen door eenen muur van het erf der nieuwe inrigting gescheiden zal zijn, aan welken tuin de ramen uitkomen van de vertrekken, waar de bedoelde zieke vrouwen verpleegd worden;

dat het te vreezen is, dat de rook uit den schoorsteen der fabriek opstijgende, zoo dikwijls die bij stil en dampig weder nederslaat, telkens het sluiten der ramen van die vertrekken noodzakelijk zal maken, waardoor voldoende luchtverversching aldaar dikwijls onmogelijk zijn zal;

dat derhalve de op te rigten branderij hinder van ernstigen aard voor het sterk bevolkte krankzinnigen-gesticht zal opleveren;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van Burg. en Weth. van Delft van 8/11 Maart 1881, het daartegen door appellant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 1 Aug. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,

G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.

De Directeur van het Kabinet des Konings,

Bij afwezen,

P. H. Gevers Deijnoot,

Ref.

4o. van 1 Aug. 1881, n°. 21, houdende beschikking op het beroep van *S. W. Woudstra te Donkerbroek van een besluit van Burg. en Weth. van Ooststellingwerf van* 10 *Maart* 1881, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener slagterij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 343.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van S. W. Woudstra te Donkerbroek van een besluit van Burg. en Weth. van Ooststellingwerf van 10 Maart 1881, waarbij hem vergunning is geweigerd tot oprigting eener slagterij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Julij 1881, no. 69;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 27 Julij 1881, no. 40, afd. H. en N.;

Overwegende: dat Burg. en Weth. van Oogststellingwerf bij hun besluit van 10 Maart 1881, waarvan den 12en daaraanvolgende openbare afkondiging geschiedde, adressants verzoek tot oprigting eener slagterij weigerden;

dat appellant van deze beschikking bij Ons in beroep komende bij adres gedagteekend 24 April 1881, verzuimd heeft, ter voldoening aan het voorschrift van art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95), van dat beroep gelijktijdig kennis te geven aan het gemeentbestuur;

dat genoemd artikel, die verpligte kennisgeving voorschrijvende, daarenboven het beroep slechts openstelt binnen 14 dagen na de afkondiging van het besluit van het gemeentebestuur, en de adressant ook dien termijn niet heeft in acht genomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 1 Aug. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *W. A. Laurense, te Fijnaart, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij dezen hebben verklaard dat er geen termen waren om eene verkiezing van een gezworene van het Waterschap de Oude Appelaar te vernietigen.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Op 2 Maart 1881 heeft plaats gehad de verkiezing van een gezworene in het Bestuur van het waterschap de Oude Appelaar, gemeente Fijnaart c. a.

Nadat de Voorzitter van het stembureau als uitslag eener tweede vrije stemming had voorgelezen, dat van de 71 uitgebragte stemmen verkregen hadden:

W. Maris Hz.	39	stemmen,
G. Koremans	26	〃
Jan Jacobs	3	〃
en C. Versluijs Gz.	3	〃

en door dien Voorzitter gezegd was 〃dat aangezien de volstrekte meerderheid 〃36 stemmen bedraagt, de persoon van W. Maris Hz, verkozen was tot Gezworene" — is W. A. Laurense, ter vergadering tegenwoordig als gemagtigde van de erven van Mr. J. D. W. Pape, welke ingeland blijkens de bij de stukken voorhanden lijst der gestemd hebbende ingelanden door dien vertegenwoordiger zijn stemregt uitoefende, — tegen die benoeming opgekomen, zeggende 〃te hebben opgemerkt, dat er 34 stemmen waren 〃voorgelezen met den naam van W. Maris Hz„ 3 met den naam van W. Maris; 1 met 〃den naam van W. P. Maris; en 1 met den naam van W. P. Maris H.Pzn; dat de 〃stemmen uitgebragt op W. Maris Hzn en W. Maris van onwaarde waren als geen persoon 〃duidelijk aanwijzende, uithoofde er 2 personen in de gemeente waren, die den naam 〃van W. Maris Hzn. en 4 die den naam van W. Maris voeren; — dat er alzoo 34 〃geldige stemmen overblijven, en mitsdien G. Koremans tot Gezworene gekozen was.〃

In vereeniging met stemgeregtigde ingelanden heeft voornoemde Laurense te dier zake bezwaren ingebragt bij Ged. Staten van Noordbrabant, doch deze hebben bij resolutie van 24 Maart 1881 n_o. 84, uit overweging dat de bewuste stemmen teregt aan W. P. Maris H.Pzn. waren toegekend, aan de adressanten te kennen gegeven, dat er geen termen waren om diens verkiezing te vernietigen.

W. A. Laurense voornoemd, 〃Gemeentesecretaris te Fijnaart〃, (van zijn vroegere mede-adressanten — stemgeregtigde ingelanden blijkt daarbij verder niet) heeft daarop bij adres dd. 27 April ll. — onder nadere uiteenzetting zijner grieven — zich gewend tot Z. M. verzoek doende: dat de vermelde resolutie van Ged. Staten van Noordbrabant zou worden vernietigd, en dat nader zou worden beslist, dat G. Koremans tot Gezworene gekozen is, of wel dat met vernietiging der gedane keuze een nieuwe verkiezing zou worden bevolen.

Nadat Ged. Staten van Noordbrabant bij hun ambtsberigt van 10 Junij ll. no. 157 tot afwijzing van dat verzoek hadden geadviseerd, is de overweging daarvan krachtens Zr. Ms. magtiging van 30 Junij ll. n°. 45 bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt, en is bij eene aan die Afdeeling inge-

diende memorie de juistheid van de ingebragte bezwaren door W. A. Laurense nader aangedrongen.

De appellant is zelf verschenen, maar hij acht na het uitgebragt rapport eene mondelinge toelichting van zijn beroep onnoodig. Hij geeft echter nog eenige inlichtingen naar aanleiding van vragen door de Staatsraden Verniers van der Loeff, de Vries en Heemskerk tot hem gerigt, in het bijzonder omtrent strekking en omvang der magtiging, die hem door den heer Mr. Pape verleend is.

III. het beroep van *J. van den Hil te Willemstad, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, betrekkelijk zijne bezwaren tegen een besluit van stemgeregtigde ingelanden van het waterschap de Ruigenhil, in zake de kosten van oprigting van een stoomgemaal.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Door stemgeregtigde ingelanden van het waterschap den Ruigenhil, werd op 15 Dec. 1880 in eene vergadering, waarin 145 van de 167 uit te brengen stemmen vertegenwoordigd waren, met algemeene stemmen een voorstel aangenomen, betrekkelijk eene reeds lang in genoemd waterschap voorgenomene stoombemaling van den polder, met regeling van het peil en van andere punten, de uitvoering van het plan betreffende, waaronder de bepaling voorkomt, dat de kosten van het stoomgemaal zullen worden gedragen door de gronden van het waterschap naar eene vastgestelde klassificatie.

Tegen dat besluit werden door J. van den Hil en andere ingelanden, wonende te Willemstad, bezwaren bij Ged. Staten van Noordbrabant ingebragt, die bij beschikking van 21 April 1881 G, n°. 188, dienaangaande overwogen, dat volgens art. 101 lett. *k* van het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant (P. B. 1862 n°. 1) het bijzonder reglement o. a. moet inhouden de regeling der schuldpligtigheid, indien de omslagen niet volgens de kadastrale grootte, hectaresgewijze, kunnen worden gedragen; dat alzoo, ten einde uitvoering te kunnen geven aan het bestreden besluit van stemgeregtigde ingelanden, het bijzonder reglement voor het waterschap zal behooren te worden gewijzigd en dat het daartoe strekkend ontwerp ter voldoening aan art. 104 van genoemd algemeen reglement ter inzage van ingelanden zal moeten worden nedergelegd, naar aanleiding waarvan Ged. Staten aan de adressanten te kennen gaven, dat zij alsdan in de gelegenheid zullen worden gesteld hunne bezwaren tegen dat ontwerp bij het betrokken bestuur of bij hunne vergadering te kunnen doen gelden.

In die beschikking heeft Jacobus van den Hil te Willemstad niet kunnen berusten. In een dd. 18 Mei ll. aan den Koning gerigt adres voert hij aan, dat zijn bezwaarschrift niet bepaald gerigt was tegen de klassificatie, maar tegen het besluit zelf van stemgeregtigde ingelanden, omdat alle gronden in het waterschap zonder uitzondering in de betaling van het stoomgemaal werden betrokken, niettegenstaande hij, voor zijne in het waterschap gelegen hoeve van ruim 49 hectare, daarbij niet het minste belang heeft, daar die hoeve een op zichzelf staand middel van watervrijmaking, een watermolen met geheele omkading, en een geheel en veel lager zomer-waterpeil

heeft. Adressant ziet in het besluit van ingelanden de strekking, om een gedeelte van het waterschap ten nadeele van een ander gedeelte te bevoordeelen, meent dat daarom door Ged. Staten het besluit had moeten zijn geschorst en vernietigd, en vraagt thans van Z. M. de vernietiging èn van het besluit van Ged. Staten èn van dat der stemgeregtigde ingelanden.

In het over dit adres van Ged. Staten van Noordbrabant ingewonnen ambtsberigt wordt volhard bij de meening, dat er geene termen zijn tot vernietiging, en dat adressant zijne bezwaren tegen de classificatie kan doen gelden, wanneer eventueel het ontwerp dier klassificatie, vervat in eene wijziging van het bijzonder reglement, ter inzage van belanghebbenden zal zijn nedergelegd. Zij verwijzen voorts naar de door hen overgelegde berigten van het waterschapsbestuur en van den Hoofdingenieur van den Prov. Waterstaat. Het waterschapsbestuur, zich verwonderd betoonende over de voor hem onverklaarbare handelwijze van adressant, die zelf tot het beklaagde besluit had medegewerkt, doet in zijn berigt opmerken, dat het water van adressants hoeve in den polder wordt gemalen en alzoo mede door het stoomgemaal moet worden verwerkt, zoodat hij zelf groot belang heeft bij eene geregelde, spoedige waterlossing, welke meening ook die is, van welke de Hoofdingenieur, met aanvoering van eenige technische opgaven, doet blijken.

Nadat deze zaak bij de afdeeling is aanhangig gemaakt, zijn nog ingekomen eene missive van het waterschapsbestuur dd. 19 Julij ll. en een memorie van den appellant dd. 20 Julij ll., waarin beide hunne wederzijdsche beweringen nader toelichten en ontwikkelen.

Als belanghebbende is de appellant zelf verschenen, terwijl als zijn gemagtigde optreedt de heer W. A. Laurense te Fijnaart. Laatstgenoemde licht het beroep toe en zet de bezwaren tegen het besluit van ingelanden nader uiteen. Hij beantwoordt voorts eenige vragen van de Staatsraden Smidt, de Vries en Verniers van der Loeff,

IV. het beroep van *J. G. Veening te Arnhem, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij aan C. G. de Roos vergunning is verleend tot oprigting eener machine-werkplaats.*

De *Staatsraad* de Vries brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het door J. G. Veening te Arnhem ingesteld beroep tegen het besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij aan C. G. de Roos vergunning is verleend tot oprigting eener machine-werkplaats.

Genoemde de Roos had zich, onder overlegging der vereischte stukken, tot Burg. en Weth. van Arnhem gewend met verzoek om vergunning tot het oprichten van eene machine-werkplaats met een stoomwerktuig van ongeveer 12 pk. aan de Rijnkade in het perceel n°. 12 kad. sectie C, n°. 868. In de zitting, gehouden tot het aanhooren der tegen die aanvrage in te dienen bezwaren, zijn drie personen verschenen, die op

het brandgevaar en op het geraas en de dreuning wezen, welke van de fabriek te duchten waren. Voorts werden er ook van dezelfden in vereeniging met anderen bezwaarschriften ingediend, als één van den tegenwoordigen appellant, wiens huis en tuin onmiddelijk grenzen aan het genoemde perceel n°. 12. Hij voerde daarbij aan, dat in een machine-fabriek ook stoommachines gemaakt zullen worden en dus ook ketels, terwijl een ketelmakerij, vooral door het klinken der ketels, een onuitstaanbaar leven maakt, waarom zulke fabrieken op voldoenden afstand van alle door anderen bewoonde gebouwen plegen geplaatst te worden. Ook vreesde hij, dat door den rook van den schoorsteen, die onmiddelijk aan den tuinmuur grenzend op slechts 6 M. van het huis geplaatst zal worden, huis en tuin voor een verblijf van menschen ongeschikt zouden worden; dat huis en tuinmuur gevaar zullen loopen van door de dreuning der stoommachine te zullen scheuren en verzakken; dat er een groot gevaar voor brand zal ontstaan, omdat in het gebouw, waarin beneden de werkplaats zal worden aangelegd, daarboven groote graanzolders zijn, waarvan de luiken moeten openstaan, en die dus toegankelijk zullen zijn voor de vonken van het stoomvuur, terwijl aan de andere zijde de stal en hooizolders van den heer Heuvels onmiddelijk tegen den ontworpen smeltoven aansluiten; eindelijk dat de warmte van den stoomketel, de rook, de stof en de stoom, alle cultuur in zijn tuin zullen beletten.

Het adres door de andere buren ingediend bepaalde zich eenvoudig tot ondersteuning der bezwaren door den appellant kenbaar gemaakt.

Het gemeentebestuur oordeelde de bezwaren deels te onbestemd en overdreven, deels van dien aard, dat daaraan door voorwaarden kon worden tegemoet gekomen. De vrees voor geraas achtte het overdreven, omdat de smederij zal grenzen aan een pakhuis, een stal en de open plaats der fabriek, derhalve nergens aan een tot woning bestemd pand. Aan brandgevaar en overlast van rook kon worden tegemoet gekomen. Daarom hebben Burg. en Weth. op 23 April jl. de gevraagde vergunning verleend onder de volgende voorwaarden:

1°. dat tusschen het metselwerk van den stoomketel en den scheidingsmuur ten minste 10 c. M. spouw gelaten en de ruimte vóór den stoomketel tot aan de machinenkamer met steenen gevloerd worde en blijve; dat de schoorsteen van steen of ijzer worde opgetrokken tot een hoogte van 14 M. uit den vloer gemeten, en van boven voorzien worde van een ijzeren korf, waarvan de tusschenruimten niet grooter mogen zijn dan 2 c. M.; dat het dak boven den stoomketel van ijzer worde saamgesteld, met pannen of metaal gedekt en rustende aan eene zijde op ijzeren kolommen; dat de bestaande houten deur tusschen den stoomketel en de machinenkamer door een ijzeren deur vervangen worde;

2°. dat de giet- of smeltoven van vuurvaste steenen worde samengesteld en de stook- en aschplaatsen met ijzeren deuren gesloten worden;

3°. dat de smederij volgens teekening worde ingericht als volgt: dat vóór en op zijde der smidse ten minste één meter breedte met steenen gevloerd worde en blijve; dat de smidse van ijzer of steen worde daargesteld en de schoorsteen in steen, ter grootte van 23 c. M., in het vierkant binnenwerks tot eene hoogte van 1,50 M. buiten het dek worde opgetrokken en met steen of ijzer worde afgedekt, zoomede dat de boezem ruste op ijzer en geen hout daarin worde aangebragt;

4°. dat de open plaats, waaraan de stoomketel en smeltoven zullen worden geplaatst, met een ijzeren kap moet overdekt worden;

5°. dat het rookkanaal van den smeltoven met den schoorsteen van den stoomketel worde in verbinding gebragt;

6°. dat de toegang naar de werkplaats door een ijzeren deur moet afgesloten worden;

7°. dat tusschen den smeltoven en den scheidingsmuur van Heuvels ten minste 10 c. M. spouw moet gelaten worden;

8°. dat de inrigting moet zijn in werking gebragt binnen den tijd van zes maanden na de dagteekening dezer vergunning; dat bij niet-inachtneming van dezen termijn de vergunning vervalt; en dat de inrigting niet mag worden in werking gebragt alvorens door den gemeente-architect eene verklaring is afgegeven, dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan.

Tegen dit besluit van Burg. en Weth. is het beroep van I. G. Veening gerigt, dat door hem is ingesteld met inachtneming van de voorschriften van art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95).

In zijn adres ontwikkelt hij in het breede dezelfde bezwaren als reeds door hen bij Burg. en Weth. waren ingebragt. Hij meent dat ten onregte die bezwaren als overdreven zijn beschouwd, omdat het geraas zeker niet alleen uit de smederij ontstaat, die slechts door een pakhuis, een stal en een open plaats wordt begrensd, maar zeer zeker ook in de werkplaats wordt teweeg gebragt, die onmiddelijk aan appellants woning grenst. Hij verzoekt mitsdien dat met vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. de gevraagde vergunning alsnog zal geweigerd, en niet zal worden gedoogd dat een fabriek als deze op een der beste en meestbevolkste standen van Arnhem worde opgerigt.

Het adres is gesteld in handen van Ged. Staten van Gelderland. Deze hebben daarover het gevoelen gevraagd van den Ingenieur van den Provincialen Waterstaat. In zijn berigt verklaart die ambtenaar de vrees van app, voor het scheuren en verzakken van zijne muren ongegrond te achten, terwijl hem de fabriek niet van dien omvang voorkomt, dat eene bepaling ten opzigte van het vrijstellen der werkas van muren of balklagen, welke om de beperkte ruimte zeer bezwarend zou zijn, noodzakelijk zou zijn te achten. Eén bezwaar meent hij dat niet geheel op te lossen is, nl. het geraas; of het woonhuis van app. daardoor geheel of gedeeltelijk onbewoonbaar zal worden, is niet met voldoende zekerheid vooruit te bepalen. Daarom stelt hij voor de vergunning slechts voor den proeftijd van negen maanden te verleenen. Eindelijk geeft hij in overweging aan de reeds gestelde voorwaarden nog de volgende toe te voegen: dat in de fabriek geen stoomketels vervaardigd of hersteld worden; dat tusschen den vuurhaard in den stoomketel en den hiermede in verbinding staanden schoorsteen een rookverbrander, op de wijze als in den stoomketel van de badinrigting te Arnhem aanwezig is, gemaakt en voortdurend gebruikt worde; dat de boor- stoom- en schaafmachines en de draaibanken op gemetselde voeten worden gesteld van voldoende oppervlakte en behoorlijk gefundeerd; dat indien ten gevolge van de oprigting der fabriek van app. meer assurantiepenningen tegen brand worden gevor-

derd, waarvoor app. almede zijne vrees had geuit, het meerder bedrag door den concessionaris moet worden vergoed.

Ged. Staten antwoorden, dat aan eene inrigting als hier is vergund, te Arnhem werkelijk behoefte bestaat en dat naar hun oordeel de bezwaren wel wat breed worden uitgemeten; dat de fabriek niet dien omvang zal verkrijgen, dien men zich voorstelt, dewijl er in werking gebragt zullen worden: 4 draaibanken, 4 boormachines, 1 schaafbank, 1 vuursmidse met 2 gaten, 2 aambeelden en 7 bankschroeven. Ged. Staten vereenigen zich voorts in hoofdzaak met het gevoelen van den Ingenieur, en ofschoon zij zich niet goed kunnen voorstellen, dat eene fabriek, waarin geen stoomketels vervaardigd of hersteld zullen worden, meer geraas en geklop zal veroorzaken dan eene gewone smederij, adviseeren zij voorzichtigheidshalve ook voor een proeftijd, waarvoor zij echter een duur van negen maanden te kort rekenen.

Aan de Afdeeling is een adres ingezonden van vier personen wonende in de nabijheid der op te rigten fabriek, waarbij zij beweren dat door de beschikking van Burg. en Weth. hunne bezwaren tegen die fabriek, die zij nog eens opgeven, niet zijn weggenomen. Van het gedreun wachten zij ook groote schade aan de flesschen, in grooten getale steeds aanwezig iu het wijnpakhuis van een hunner, welk pakhuis onmiddelijk grenzen zal aan de smederij en werkplaats. Zij voorzien wijders dat hunne woonhuizen in de buurt van een machinewerkplaats zeer in waarde zullen verminderen, en dat terwijl zij vroeger om den fraaien stand voor veel geld gekocht zijn. Zij ondersteunen daarom het verzoek van appellant.

Daarentegen is aan den Raad van State eene ampele memorie ingediend door den verkrijger der vergunning, waarin deze in de eerste plaats wijst op de groote behoefte aan eene inrigting als deze, ook door hemzelven ondervonden als medebestuurder van de stoombootonderneming Concordia, varende thans reeds met zeven stoombooten, en als agent voor Nederland en Indie van de eerste Duitsche machinen-fabrikanten Zijn plan is met eene kleine inrigting te beginnen, waarom het aangewezen perceel, hoezeer van geringe oppervlakte, hem geschikt is voorgekomen, vooral om de onmiddelijke nabijheid der rivier, van de stadskraan en de scheepshelling. De inrigting heeft volstrekt niet het vervaardigen van stoommachines en stoomketels ten doel, het grootste bezwaar van app. aan het geraas bij het vervaardigen van stoomketels ontleend vervalt hiermede. De werktuigen zullen bestaan in draai- boor- en schaafbanken, die met een betrekkelijk geringe snelheid in een eenparige rondgaande beweging gebragt worden en dus bij een goed onderhoud tot stooten noch geraas aanleiding kunnen geven. De concessionaris verklaart zich bereid den schoorsteen te verplaatsen, geen werktuigen aan den scheidingsmuur te verbinden, zorg te dragen voor een uitstekend onderhoud der werktuigen, waardoor elke stootende beweging en dus ook elk geraas moet vermeden worden, vooral daar niet alleen het pakhuis buitengewoon zwaar gebouwd, maar ook de bovenverdiepingen zwaar met graan beladen zijn, waardoor de bewegende massa's in verhouding tot de vaststaande massa van geen beteekenis is. Volgens hem heeft de wijk, waarin het pakhuis staat, uitsluitend een industrieel karakter, wijl men daarin aantreft: tal van herbergen, logementen, stallingen, smederijen en paardenstallen van den Tramweg, Terracottafabriek, zoutziederij, arbeiderswoningen, de haven, scheepstimmerwerf en de stadskraan. Het

gebouw der op te rigten fabriek, thans pakhuis, is altijd een industrieel gebouw geweest. Toen de heer Veening zijn huis kocht, was in dat pakhuis een azijnmakerij met kuiperij, en aan de andere zijde van den heer V. een steenhouwerij. Liever dan de vergunning voor een proeftijd te aanvaarden, zou hij, hoe ongaarne ook, van de zaak geheel afzien. Nevens die memorie is overgelegd een gewijzigde teekening van de inrigting der fabriek.

Als gemagtigde voor den appellant treedt op de heer Mr. W. van Rossem Bzn., advocaat te 's Gravenhage. Hij ontwikkelt nader de bezwaren tegen de vergunning ingebragt en dringt aan op eene weigering, vooral met het oog op den grooten hinder die de machine-werkplaats onvermijdelijk zal veroorzaken.

De heer Roos tracht evenwel die bezwaren te wederleggen. Hij gelooft niet dat de hinder zoo erg zal zijn als wordt beweerd. Hij verklaart zich overigens bereid aan al de door den hoofdingenieur gestelde voorwaarden te voldoen en hoopt dat ook de hoogste autoriteit eene voor hem gunstige beschikking zal voordragen.

Onderscheidene vragen zoo omtrent de plaatselijke gesteldheid als van technischen aard, door de Staatsraden de Vries, Heemskerk en Smidt gedaan, worden door den heer Roos beantwoord.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zeven-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 24 *Augustus* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen, Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 2 Aug. 1881, n°. 12, houdende beslissing van het *geschil over de woonplaats van de behoeftige krankzinnige Baukje Meines van der Meulen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 330.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beslissende het geschil over de woonplaats van de behoeftige krankzinnige Baukje Meines van der Meulen

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Julij 1881, n°. 40);

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 29 Julij 1881, n°. 3263, Afd. B. B.;

Overwegende: dat genoemde behoeftige, geboren te Dragten den 30 Oct. 1852, van 29 Junij 1878 tot 19 Sept. 1880 woonplaats had te Leiden, krachtens art. 79 Burg. Wetb., als inwonende meerderjarige dienstbode bij de weduwe de Fremery aldaar;

dat zij, deze dienst verlaten hebbende, gedurende eenige weken te Breukelen, Zuilichem en Buitenpost bij familiebetrekkingen huisvesting heeft genoten;

dat zij op 6 Nov. 1880 in dienst trad bij den heer Noorderbroek, burgemeester te Gorinchem, en aldaar verbleef tot 24 Nov., toen deze haar naar haren zwager J. Ofman te Brakel liet brengen, dat deze haar uit medelijden enkele dagen bij zich behield en op 29 Nov. terug begeleidde naar Gorinchem, waar hare krankzinnigheid geconstateerd werd en zij nog dienzelfden dag werd opgenomen in het gasthuis en dat zij den tweeden daarop volgenden dag, na verkregen regterlijke magtiging, is overgebragt naar het gesticht voor dergelijke lijders te Dordrecht;

Overwegende: dat de woonplaats dezer behoeftige te Leiden ophield, toen op 19 Sept. 1880 hare dienst bij de wed. de Fremery een einde nam en zij tevens die gemeente verliet;

dat zij geen nieuwe woonplaats vestigde te Breukelen, Zuilichem en Buitenpost (gemeente Achtkarspelen) alwaar zij slechts, zoolang zij geene nieuwe dienst had bekomen, door familiebetrekkingen, telkens voor enkele dagen werd gehuisvest;

dat zij echter op 6 November 1880 bij den heer Noorderbroek te Gorinchem in dienst tredende, aldaar woonplaats verkreeg;

dat zij wel op 24 Nov. van daar is vertrokken naar haren zwager Ofman te Brakel, maar hare dienstbetrekking daardoor niet eindigde, daar blijkens verklaring van genoemden heer Noorderbroek dat vertrek slechts plaats vond tot herstel harer geschokte gezondheid en het voornemen bestond dat zij na haar herstel zou terugkeeren;

dat die dienstbetrekking dus nog bestond, toen zij, op 29 Nov. in Gorinchem teruggekeerd, wegens gebleken krankzinnigheid werd opgenomen in het gasthuis aldaar;

dat dan ook hare kleederen en verdere goederen, die bij den heer Noorderbroek waren achtergelaten, eerst op 30 Nov., toen zij reeds wegens krankzinnigheid in het gasthuis was opgenomen, door dezen zijn overgebragt naar het politiebureau in die gemeente;

dat derhalve Gorinchem als de woonplaats dezer behoeftige moet worden aangewezen, op het oogenblik dat overbrenging naar een geneeskundig gesticht noodig geoordeeld en daartoe de regterlijke magtiging aangevraagd is;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) zooals zij is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Gorinchem aan te wijzen als de gemeente die verpligt is tot betaling der kosten van overbrenging naar en verpleging in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen van Baukje Meines van der Meulen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit

besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 2 Aug. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

2°. van 2 Aug. 1881 n°. 13, houdende beschikking op het beroep van *Wilhelmus van Breugel, hoofd der openbare lagere school te Leende, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 29 *April* 1881, n°. 197, 2e *afdeeling, waarbij hem vergunning is geweigerd tot het waarnemen der betrekking van kerkmeester in de Roomsch-Katholijke kerk aldaar.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 343).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Wilhelmus van Breugel, hoofd der openbare lagere school te Leende, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 29 April 1881, n°. 197, 2e afdeeling, waarbij hem vergunning is geweigerd tot het waarnemen der betrekking van kerkmeester in de Roomsch-Katholijke kerk aldaar;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 18 Julij 1881 n°. 72;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 29 Julij 1881 n°. 2744, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat Wilhelmus van Breugel, hoofd der openbare lagere school te Leende, aan Ged. Staten van Noordbrabant verzocht heeft gelijktijdig daarmede het kerkmeesterschap in de Roomsch-Katholijke Parochie daar ter plaatse te mogen waarnemen;

dat noch het gemeentebestuur, noch de districts- of arrondissements-schoolopziener, tegen het toestaan der gevraagde vergunning eenig bezwaar hebben;

dat Ged. Staten echter gemeend hebben het verzoek te moeten weigeren, op grond dat de taak van den openbaren onderwijzer niet wel vereenigbaar zou zijn met kerkelijke dienstbetrekking;

dat adressant, van deze beschikking bij Ons in beroep komende, verzoekt, dat hem de noodige toestemming alsnog worde verleend, aangezien geene schade voor het onderwijs daaruit te duchten is, daar de bemoeijingen aan het kerkmeesterschap, dat

gratis wordt waargenomen, verbonden, zich bepalen tot het op zon- en feestdagen collecteeren onder de godsdienstoefeningen en het bijwonen van vier in den loop des jaars te houden vergaderingen;

Overwegende: dat het kerkmeesterschap niet van dien aard is, dat het den openbaren onderwijzer, die het waarneemt, afhankelijk maakt of onder den invloed plaatst van eenig geestelijk gezag of de onpartijdigheid, die in hem bij het schoolonderwijs gevorderd wordt, in gevaar brengt;

dat naar het eenstemmig getuigenis, zoowel van het gemeentebestuur als van het schooltoezigt, van de gelijktijdige waarneming van het kerkmeesterschap en de betrekking van hoofdonderwijzer in de hier bedoelde gemeente, geene schade voor het openbaar lager onderwijs te duchten is;

dat er derhalve geen voldoende termen aanwezig zijn om de gevraagde vergunning te weigeren;

Gezien artt. 14 en 36 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 21 April 1881 n°. 197, aan adressant alsnog vergunning te verleenen om gelijktijdig met de betrekking van hoofd der openbare lagere school te Leende, waar te nemen het kerkmeesterschap in de Roomsch-Katholijke Parochie dier gemeente.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 2 Aug. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. E. Willems te Geleen, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de verplaatsing van een bakoven.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Ingevolge de daartoe door Z. M. verstrekte magtiging is door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 21 Julij 1881 n°. 28, Afd. Handel en Nijverheid, bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep, ingesteld door J. E. Willems, te Geleen, van eene beschikking van Burg. en Wethouders dier gemeente van 23 Mei ll., waarbij hem de vereischte vergunning voor de oprigting van eenen bakoven werd geweigerd.

De appellant had vergunning gevraagd, om den in zijne gebouwen sectie B. n°. 737 van genoemde gemeente, bestaanden bakoven te mogen verplaatsen naar het noord-

westelijk deel dier gebouwen. Burg. en Weth. waren van oordeel, dat de oven op zijne tegenwoordige plaats geen gevaar voor brand oplevert en aan niemand hinder veroorzaakt, doch dat dit niet het geval zou zijn, indien hij werd verplaatst, gelijk verzocht was, daar hij dan zou worden opgerigt in een stal, gedeeltelijk van hout en leem gebouwd en van geen zolder voorzien, in de onmiddelijke nabijheid van eene, vooral in den zomer, met stroo of drooge mest overdekte mestvaalt, zoodat daardoor brandgevaar zoude ontstaan.

In het adres, waarbij in beroep wordt gekomen, worden de bezwaren van het gemeentebestuur deels ongegrond, deels onjuist genoemd, daar de plaats, waar de bakoven zich thans bevindt, uitsluitend uit hout en leem is gebouwd en in de onmiddelijke nabijheid staat van stallingen en bergplaats, terwijl wel is waar ter plaatse, waarheen de oven zou worden overgebragt, het gebouw uit hout en leem bestaat, maar, gelijk aan den burgemeester was medegedeeld, bij de verplaatsing geheel in steen zou worden opgetrokken, en van een zolder voorzien, terwijl die plaats ook niet meer, maar integendeel minder nabij de mestvaalt is dan de tegenwoordige oven. Ten aanzien van het door een der naburen ingebragt bezwaar, dat hij grooten hinder zou hebben van den rook, wordt door den appellant aangevoerd, dat op dezelfde plaats reeds sedert geruimen tijd een schoorsteen is, die gebruikt wordt, en dat de hinder, mogt deze bestaan, niet grooter zal worden door het verplaatsen van den oven.

Het gemeentebestuur, op het adres, waarbij het beroep is ingesteld, gehoord, wijst er op, dat de stal, waarin de oven zou worden opgerigt, overal open en voor die plaatsing volstrekt ongeschikt is. Die stal is gelegen aan de voornaamste straat van het dorp en het vuur van den brandenden oven, aan de straat zigtbaar, moet, naar de meening van Burg. en Weth., aan ieder voorbijganger schrik veroorzaken. Ook de vrees voor hinder van den rook wordt niet geheel ongegrond geacht. Wel is ter plaatse ook thans een onvoltooid gedeelte van een schoorsteen, maar het wordt ontkend dat daar steeds vuur wordt gestookt, en ware dit het geval, dan zou dit plaats hebben in strijd met de gemeentelijke politieverordening.

Door Ged. Staten van het Hertogdom Limburg wordt geadviseerd tot vernietiging van de door Burg. en Weth. van Geleen genomen beschikking, op grond, dat door den verzoeker bij zijne aanvraag om vergunning niet eene platte grondteekening, op eene schaal van ten minste $^1/_{250}$, van de uit- en inwendige zamenstelling der inrigting is overgelegd, en dat door het gemeentebestuur verzuimd is, aan den gebruiker van het binnen den kring van 200 meter gelegen schoollokaal de vereischte kennisgeving te doen. Wat de zaak zelve betreft, zijn Ged. Staten van oordeel, dat de vergunning, althans voorwaardelijk, behoort verleend te worden, daar aan het bezwaar van gevaar van brand door het stellen van voorwaarden kan worden te gemoet gekomen, en de andere bezwaren, die geopperd zijn, zeer gezocht en overdreven geacht worden.

Nadat de zaak bij deze Afdeeling aanhangig was gemaakt, is van den nabuur des aanvragers, I. P. Feron, die ook bij Burg. en Weth. bedenkingen had ingebragt, alsnog een schriftuur ingekomen, waarvan de strekking is, zijne bezwaren nader aan te dringen, zonder evenwel, althans voor zooveel daaruit is op te maken, gronden of gezigtspunten te bevatten, die niet reeds vroeger waren aangevoerd.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Acht-en-Twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 31 *Augustus* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roijaards.

Aan de orde is:

I. het beroep van *den Raad der gemeente Weerselo, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging van 18 Julij ll. n⁰. 27 is door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 22 Julij ll. n⁰. 3182 B. B. bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep door den raad der gemeente Weerselo in d⁰. 3/7 Junij ll. bij Z. M. ingesteld van de resolutie van Ged. Staten van Overijssel dd. 19 Mei bevorens, 2e afd. n°. 1899/1411, waarbij goedkeuring onthouden werd aan de begrooting van ontvangsten en uitgaven van genoemde gemeente over 1881, zooals die door den Raad op 25 April 1881 was vastgesteld.

Uit de stukken, die bij 's Ministers missive waren gevoegd, in verband met die welke op verzoek van 's Raads afdeeling nader door Ged. Staten van Overijssel zijn verstrekt, blijken de feiten, die bij de overweging van het onderwerpelijk geschil in aanmerking komen, als volgt te kunnen worden zamengevat.

In de gemeente Weerselo zijn op onderscheidene standplaatsen zes openbare lagere scholen, — en is voor de hoofden dier scholen bij wettiglijk tot stand gebragte verordening de jaarwedde eenvormig bepaald op *f* 700.

Behoefte aan hulppersoneel heeft den Gemeenteraad aanleiding gegeven om op 27 Jan. 1881 te besluiten tot het aanstellen van een hulponderwijzer op 5 der bedoelde scholen, en voor ieder hunner de jaarwedde te bepalen op *f* 400.

Ged. Staten, van oordeel, dat dat cijfer minstens op *f* 500 behoorde te worden gesteld, — hebben, na door tusschenkomst van Burg. en Weth. te vergeefs op verhooging te hebben aangedrongen, bij resolutie van 19 Mei ll. 3e afd. n°. 781/1398 aan dat raadsbesluit krachtens art. 26 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) hunne goedkeuring onthouden.

En ten zelfden dage hebben Ged. Staten bij hunne bovenvermelde resolutie 2e afd. n°. 1899/1411 hunne goedkeuring geweigerd aan de begrooting van inkomsten en uitgaven der gemeente over 1881, waaromtrent zij de beslissing bij besluit van 29 December bevorens hadden verdaagd, en die na wijziging van sommige hier niet in aanmerking komende posten laatstelijk in d°. 25 April ll. door den Gemeenteraad was vastgesteld. Die resolutie van Ged. Staten, thans in appel door dien Raad aangevallen, steunt op de overweging dat art. 36 der begrooting van uitgaven geraamd is op den grondslag van een jaarwedde van *f* 700 voor ieder der hoofdonderwijzers en van een van *f* 400 voor ieder der onderwijzers, en zulks terwijl voor het hoofd der school ter standplaats Hasselo, de bestaande jaarwedde van *f* 700 met minstens *f* 50 zou behooren te worden verhoogd, en voor de vijf nieuwe aan te stellen (hulp) onderwijzers de jaarwedde op minstens *f* 500 zou moeten bepaald worden.

Van die resolutie is de Gemeenteraad bij zijn besluit van 2 Junij ll. in beroep gekomen bij Z. M., aan Z. M. verzoekende, dat het HD. moge behagen, met vernietiging dier resolutie, alsnog Hare goedkenring te willen verleenen aan de bewuste begrooting, zooals die laatstelijk in d°. 15 April 1881, op eene som van *f* 16587,09½ in ontvangsten en uitgaven, door den Raad is vastgesteld.

II. de *bezwaren ingebragt tegen de oprigting van een gebouwtje tot berging van munitie te Wageningen.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid wenscht eene bewaarplaats van munitie voor de seinschoten bij buitengewone riviercorrespondentie op te rigten in een op het kadastraal perceel n°. 1006 van Sectie E der gemeente Wageningen te stichten gebouwtje. De plaats voor die inrigting ligt aan een landweg, ongeveer 800 M. ten oosten van de bebouwde kom van Wageningen, en 130 M. ten zuiden van den Rijks grooten weg van de Grebbe naar Arnhem. Het gebouwtje zal dienen tot berging van ten hoogste 40 kardoezen, elk wegende 3 K. G. en, behalve van andere voorwerpen, die geen gevaar kunnen opleveren, tevens van een aantal patronen voor geweren, waarvan het gewigt 100 K. G. niet zal te boven gaan.

Ten overstaan van de Commissie uit Ged. Staten van Gelderland, die in het gemeentehuis van Wageningen zitting heeft gehouden, om gelegenheid te geven tot het inbrengen van bezwaren tegen de oprigting van voorschreven bewaarplaats, zijn, blijkens het opgemaakte proces-verbaal, vijf personen verschenen met schriftelijke bezwaren.

Door den heer W. F. C. Hamming, als eigenaar van het perceel aan den Berg, wijk B n°. 169, wordt als bezwaar aangevoerd het brandgevaar, verbonden aan eene bergplaats die niet bewaakt wordt, dat hier meer dan elders zal bestaan door den drukken loop van werkvolk vooral bij hoogen waterstand, als de onderweg geinundeerd is, en van de spelende schooljeugd, die beiden in het algemeen roekeloos omgaan met pijp en sigaar, terwijl in het najaar door kinderen, ter plaatse, wel eens een vuur wordt gestookt van gedroogd aardappelloof en andere zaken. Door de bedoelde bergplaats zal, naar reclamants opgaaf, de waarde der nabijgelegen perceelen zeer worden verminderd; gelijk mede voor hemzelven het uitzigt, juist de aanleiding waarom hij op den berg had gebouwd. Hij meent eindelijk dat eene andere, door hem aangewezen plaats zeer geschikt zou zijn voor het bedoelde einde.

De Commissie uit Ged. Staten, geeft in haar advies over de uitgebragte bezwaren eerst in het algemeen als haren indruk te kennen, dat opposanten zich een schrikbeeld van de op te rigten bergplaats vormen zoowel wat grootte en hoogte daarvan betreft, als de hoeveelheid ontplofbare stoffen, die daarin zullen kunnen worden bewaard. Naar aanleiding van de bezwaren van den heer Hamming doet de commissie opmerken:

dat, naar haar oordeel, de meest mogelijke voorzorgen ter voorkoming van gevaar, o. a. door zorgzame berging der kardoesen en patronen, wenschelijk zijn; aangezien langs het perceel een weg loopt, die door de spelende jeugd bezocht, en vooral bij hoogen waterstand druk begaan wordt, doch dat door degelijke voorzorgen, naar de meening der Commissie, voldoende kan worden tegemoet gekomen aan de vrees voor gevaar;

dat zij de waardevermindering van het perceel van Hamming als niet in aanmerking komende stilzwijgend kan voorbijgaan evenals de belemmering van uitzigt, nauwelijks denkbaar door de geringe hoogte, die het gebouwtje verkrijgt;

en eindelijk, dat de nieuwe door Hamming voorgestelde plaats, door de aanwezigheid van verscheidene woningen aan den voet van den berg, dezelfde bezwaren zou uitlokken.

Door C. Krechting te Wageningen wiens erf op 89 Meter van de op te rigten bewaarplaats verwijderd is, is als bezwaar opgegeven, vrees voor brandgevaar en waardevermindering van zijn eigendom; door G. Hondius, als gemagtigde van W. A. baron de Constant Rebecque, wonende op Belmonte te Wageningen, vrees voor belemmering van uitzigt en waardevermindering van zijn goed; en door N. C. L. Holtius, als gemagtigde van de wed. J. W. Holtius geb. van den Broecke te Otterlo, vrees voor waardevermindering van haar erf. Van deze reclamanten, die in volstrekt geene ontwikkeling treden van hunne bezwaren, wordt door de beide laatsten er alleen bijgevoegd, dat zij in overweging geven, de bergplaats te maken aan de zoogenaamde zandkuil of, gelijk de laatste het noemt, in het zoogenaamde zandgat.

Ten aanzien van deze bezwaarschriften, verwijst de Commissie uit Ged. Staten, in haar advies, naar hetgeen omtrent het eerste bezwaarschrift werd opgemerkt. onder bijvoeging dat de in overweging gegeven plaats voor de inrigting niet geschikt is, doordat het terrein, waaruit voortdurend zand gehaald wordt, te los is en er meermalen afschuiving van zand plaats heeft.

Het vijfde bezwaarschrift is ingediend door J. M. F. van Everdingen, als gemag-

tigde van G. A. G. P. baron van der Duijn van Maasdam te Wageningen. Door dezen wordt aangevoerd:

als eerste bezwaar, dat het punt op den berg voor de bewaarplaats bestemd zeer onderhevig is aan het inslaan van den bliksem, ten bewijze waarvan een feit uit den laatsten zomer wordt aangehaald.

Dit bezwaar acht de Commissie uit Ged. Staten gering, omdat blijkens de beschrijving een bliksemafleider op het gebouwtje zal gesteld worden;

als tweede en derde bezwaar, dat de bergplaats zeer gevaarlijk zal zijn voor reclamants buitengoed, zoowel met het oog op het inslaan van den bliksem, als op daar langs loopende personen, voorzien van brandende pijpen en sigaren en dat reclamants terrein in de onmiddelijke nabijheid der bergplaats, tot zijne groote schade, ongeschikt zal worden voor het plaatsen van gebouwen.

Met betrekking tot deze bezwaren, verwijst de Commissie uit Ged. Staten in haar adres naar het voorgaande, onder opmerking dat de gebouwen van baron van der Duijn, dienende tot woning en koetshuis, bijna aan de grens van den op het uittreksel uit het kadaster getrokken kring van 200 Meter liggen;

en als laatste bezwaar, dat het gedeelte van den berg waarop het gebouwtje voor de munitie zal geplaatst worden, zeer onderhevig is aan afschuiving ten gevolge van de zandweghaling onder dien berg, waardoor de bergplaats na verloop van tijd in de diepte zal verdwijnen en verplaatsing behoeven, terwijl mogt de weghaling van zand worden verplaatst het gevaar van afschuiving voor reclamants land zal ontstaan, waaraan eindelijk nog de mededeeling wordt toegevoegd, dat indien, in weerwil van de geopperde bedenkingen, de bergplaats toch op het nu bedoelde punt mogt worden opgerigt, alsdan bij het eindigen der huur de kanonnen zullen moeten worden verwijderd van het terrein aan reclamant toebehoorende en door hem aan den Staat verhuurd.

Volgens het advies der Commissie uit Ged. Staten verdient dit laatste bezwaar overweging omdat in de onmiddelijke nabijheid van het perceel voortdurend zand wordt afgegraven, tengevolge waarvan de weg langs den berg, vroeger in eene regte rigting loopende, telkens door het gemeentebestuur is verlegd en thans eene sterke bogt vormt, Wil men de fundamenten van het op te rigten gebouwtje niet in gevaar brengen, dan zal, naar het oordeel der Commissie, althans de weg, zooals hij nu bestaat, tegenover dit perceel in stand moeten gehouden worden.

Het is naar aanleiding van deze ingebragte bezwaren. dat ingevolge 's Konings magtiging vóór de omtrent die bezwaren te nemen beslissing de overweging daarvan door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, is aanhangig gemaakt. De Minister heeft bij de stukken een rapport gevoegd van den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in het 5e district, waarin onder de door hem aangegeven voorzorgen het gevaar voor afschuiving of verzakking van het gehouwtje, niet gegrond wordt gerekend en voor 't overige ten aanzien van 't geopperd brandgevaar de meening wordt voorgestaan, dat daaraan kan worden tegemoet gekomen door de geheele in te nemen oppervlakte met een rasterwerk te omringen.

Ook in verband, met de noodzakelijkheid om de stukken zelve binnen de te om-

heinen ruimte te plaatsen, acht hij het innemen van een stuk grond over de volle diepte van het perceel noodig. Volgens zijne mededeeling wordt daarop in de op te maken acte gerekend en in het ingediend bestek bepaald dat die oppervlakte geheel door een rasterwerk wordt omgeven, waar binnen het gebouwtje geheel vrij zal komen te staan, terwijl gelegenheid tot passage alleen langs de voorzijde van het gesloten erf bestaat, het gebouwtje op het achterste gedeelte van het erf wordt opgerigt en de stukken zelve dan op het voorste gedeelte kunnen gesteld worden.

Nadat deze zaak bij de Afdeeling is aanhangig gemaakt, zijn door twee der reclamanten, W. F. C. Hamming en W. A. baron de Constant Rebecque, nog memorien ingediend, waarin zij hunne bezwaren nader aandringen. Eerstgenoemde wijst er buitendien op, dat een der schoonste punten van Wageningen's omstreken, door de ligging geheel tot bouwterrein aangewezen, door de bedoelde bergplaats tot gewonen bouwgrond of land zou worden teruggebragt, tot groote schade voor al de eigenaren dier gronden, niet het minst voor hem zelven, die voor eenigen tijd den grond van de vier gilden, tegen den dubbelen prijs van bouwland had gekocht als bouwterrein voor 2 à 3 villa's, tot wier bouw de gelegenheid zou worden benomen, daar ieder groot bezwaar maakt, in de nabijheid van een kruidmagazijn te bouwen of te wonen. Laatstgenoemde voert wijders nog aan, dat de bergplaats van munitie bijna op de grens van zijn eigendom zou komen, zoodat zijne gronden, $^1/_6$ van den cirkel van 100 Meter van het gebouwtje, ongeschikt worden voor het oprigten van gebouwen, en hij juist die gronden, wegens het schoone uitzigt op Rijn en Betuwe, voor plus minus *ƒ* 10.000 per hectare heeft gekocht, met het doel er buitenplaatsen te maken, hetwelk onmogelijk zou worden, waarvan groote waardevermindering het gevolg zal zijn. Deze reclamant stelt in zijne memorie ten slotte voor, het gebouwtje verwelfd in de helling met struikgewas bezet, waar geen zand meer mag worden gegraven, *onder* zijn grond te plaatsen, zoodat alleen eene ijzeren deur zigtbaar is en alle gevaar van brand en behoefte aan bewaking van zelf vervalt; — en mogt dat niet worden aangenomen, dan stelt hij zijn gewulfden nieuw gebouwden familiegrafkelder, in de nabijheid tusschen de overblijfselen der oude christelijke kapel, voor eene matige pacht ter beschikking als bergplaats voor de noodige munitie.

Eindelijk is, ter dezer zake, gister nog een schrijven ingekomen van den reclamant Hamming, waarin hij zijne bedenkingen ontwikkelt tegen de eventuële verplaatsing der stukken geschut naar het terrein bij het te stichten gebouwtje en voorts het onnoodige van die stichting betoogt, door op te merken, dat de munitie op meer geschikte wijze kan worden geborgen in een caisson of kruidwagen, die telkens door het detachement artillerie, dat uit Arnhem gedetacheerd kan worden, wordt medegevoerd.

Als belanghebbenden zijn verschenen de heeren W. F. C. Hamming en W. A. baron de Constant Rebecque. Beide heeren dringen hunne bezwaren nader aan. Eerstgenoemde is van meening dat met eenige welwillendheid van den Minister van Oorlog de plaatsing van een gebouwtje, dat vooral door dames als kruidmagazijn zeer zal gevreesd worden, geheel kan worden achterwege gelaten, daar zonder eenig bezwaar, voor het geval er seinschoten moeten gelost worden, de munitie daartoe door de kannonniers met een caisson kan worden mede- en na afloop weder naar Arnhem teruggevoerd. Laatstgenoemde belanghebbende verklaart zich volgaarne bereid den

door hem nieuwgebouwden grafkelder, meer in de nabijheid zijner woning gelegen en die door hem toch niet gebruikt wordt, aan het Rijk ten gebruike af te staan en wil zich zelfs verbinden tot den aanleg van een weg, ten einde de kelder, die aan de glooijing van den berg is gelegen, gemakkelijk bereikt zal kunnen worden. Even als de heer Hamming is hij wel niet erg voor gevaar beducht, ten blijke de aanbieding van zijn kelder, maar hij zou niet gaarne zien dat het schoone uitzigt, hetwelk hij in den omtrek zijner woning geniet, door de oprigting van een gebouwtje zal worden belemmerd.

Namens het Rijk tracht de heer de Bruijn Kops vooral de bezwaren van den heer de Constant Rebecque te wederleggen. Het komt hem voor dat de munitie in den kelder vochtig en dus onbruikbaar worden zal en dat het nog al bezwaren zal opleveren bij nacht en ontijden in de duisternis zich den toegang tot den kelder te verschaffen. Van gevaar voor ontploffing kan er geen quaestie zijn, gelijk door heeren reclamanten ook wordt toegegeven. De kardoezen worden in brandvrije doozen bewaard en het gebouwtje zelf zal door eene afrastering voor den toegang van de spelende jeugd bewaard blijven. Wat de meening van den heer Hamming betreft, gemagtigde kan daarover niet oordeelen, het is wel mogelijk dat de munitie per caisson kan worden medegebragt, maar dit is eene zaak tot de bevoegdheid van het Departement van Oorlog behoorende, waarvoor hij ten deze niet verschijnt. Thans geldt het de oprigting van een gebouwtje van wege het Departemant van Waterstaat.

Zoowel door den president als door de leden der afdeeling worden vervolgens nog verschillende vragen gedaan, zoo wat de plaatselijke gesteldheid betreft als wat aangaat de noodzakelijkheid der oprigting van een kruidmagazijn voor seinschoten, die slechts hoogstens voor den tijd van zes weken de aanwezigheid van munitie zouden vorderen, welke vragen door de heeren Hamming, de Constant Rebecque en de Bruijn Kops breedvoerig worden beantwoord. Laatstgenoemde heeren leggen tevens schetsteekeningen over en geven daaromtrent nog inlichtingen.

III. het beroep van *den gemeenteraad van Ambt-Ommen tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij goedkeuring is onthouden aan het besluit tot regeling der jaarwedden voor de onderwijzeressen in de nuttige handwerken aan de openbare lagere scholen.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

In de gemeente Ambt-Ommen zijn 5 openbare scholen van lager onderwijs; aan ieder van deze is eene ongeëxamineerde onderwijzeres aangesteld om gedurende twee uren in de week onderwijs te geven in nuttige handwerken voor meisjes op eene jaarwedde van *f* 30. Aldus werd bepaald bij besluit van den gemeenteraad van 23 Dec. 1880, en op den 1 Jan. d. a. v. aanvaardden die onderwijzeressen hare betrekkingen. Later kreeg de gemeenteraad kennis van eene ministerieele beslissing, inhoudende dat de goedkeuring van Ged. Staten op de regeling der jaarwedden van onderwijzeressen in handwerken aan openbare scholen vereischt werd. Denkelijk is hiermede bedoeld de aanschrijving van den Minister van Binnenl. Zaken van 8 Febr. ll.,

voorkomende in het *Bijvoegsel tot het Staatsblad* van 1881 n⁰. 56. De gemeenteraad heeft toen besloten voor eene nieuwe benoeming van onderwijzeressen in nuttige handwerken art. 28 der wet op het l. o. na te leven en de goedkeuring van Ged. Staten van Overijsel gevraagd, op de vaststelling der jaarwedden op *f* 30. Nadat die goedkeuring was geweigerd, uithoofde dit bedrag aan Ged. Staten te laag voorkwam, besloot de Raad den 19 Mei 1881 dat de te benoemen onderwijzeressen, in plaats van 2 uren, gedurende 2½ à 3 uren in de week zouden les geven, en bepaalde de jaarwedden op *f* 50. Bij besluit van Ged. Staten van 3 Junij 1881, 3e afd., n⁰. 2129/1603, werd de goedkeuring aan dit raadsbesluit onthouden uit overweging: dat voor eene onderwijzeres in de nuttige handwerken eene jaarwedde van *f* 50 als onvoldoende wordt beschouwd en naar het oordeel van dit collegie die jaarwedde op niet minder dan *f* 60 zal behooren te worden bepaald.

Van dit besluit is de gemeenteraad tempore utili in beroep gekomen bij Z. M. den Koning. Hij voert tot staving van zijn beroep aan, dat de 5 onderwijzeressen, die met vrucht aan de 5 scholen der gemeente les in de nuttige handwerken geven, geheel tevreden zijn met *f* 30, en dubbel tevreden met *f* 50 in het jaar, en dat, al verhoogde men de jaarwedden tot *f* 100, geen meer geschikte sollicitanten zouden opkomen, omdat in de respectieve 5 buurtschappen der gemeente geen geschikte personen tot het geven van deze lessen zijn.

Ged. Staten van Overijssel, over dit beroep gehoord, adviseren tot handhaving van hun besluit van 3 Junij 1881. Zij hebben vele besluiten van gemeenteraden omtrent de jaarwedden van onderwijzeressen in nuttige handwerken ter goedkeuring ontvangen van zeer uiteenloopend bedrag, maar de goedkeuring onthouden aan alle jaarwedden van die soort beneden de *f* 60, omdat zij oordeelen dat voor een lager bedrag geen geschikte onderwijzeressen zijn te bekomen om drie uren in de week, minstens 40 malen in het jaar, les te geven. De meeste gemeenten in de provincie hadden zich naar deze beslissing geschikt; enkele, waaronder Ambt-Ommen, wilden eene lagere jaarwedde toekennen.

Bij missive van den Minister van Binnenl. Zaken van den 30 Julij 1881 n°. 2812, afd. O. is met 's Konings magtiging deze zaak ter kennis van den Raad van State gebragt, waarna een schrijven is ontvangen van den Burgemeester van Ambt-Ommen, houdende dat geene memoriën of bewijsstukken zijn in te zenden.

IV. het geschil tusschen *de gemeentebesturen van Alphen en Zwammerdam, betreffende het onderhoud van den toegangsweg naar het station Zwammerdam, van den spoorweg Leiden— Woerden.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

De toegangsweg tot het station Zwammerdam aan de spoorweglijn Leiden—Woerden was reeds vroeger het onderwerp van een bij deze Afdeeling in behandeling gebragt geschil. Bij besluit nemelijk van 13/26 Mei 1879 n⁰. 1, hadden Ged. Staten van Zuidholland een aanvullingsligger der toegangswegen naar spoorwegstations in die provincie vastgesteld, en daarbij als onderhoudspligtige van genoemden weg, immers

van de twee gedeelten waarin hij op den ligger was gesplitst, aangewezen de Spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden, "edoch slechts tot na de beslissing bedoeld in art. 70 "al. 2 der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67), tot regeling van de dienst en het "gebruik der spoorwegen."

Het gemeentebestuur van Zwammerdam kwam tegen die beperking van den onderhoudslast der spoorwegmaatschappij op; volgens zijn inzien werden bij art. 70 voormeld alleen bedoeld de wegen aangelegd of in aanleg op het tijdstip waarop de wet in werking was getreden, en kon er mitsdien, aangezien de bewuste weg eerst ten jare 1878 was aangelegd, geen sprake van komen om uit bedoeld wetsartikel, immers naar zijn wezenlijke bedoeling, opzigtens den onderwerpelijken toegangsweg een onderhoudspligt af te leiden voor eenigerlei gemeente.

Deze afdeeling, zich met die zienswijze vereenigende, droeg aan Z. M. een ontwerpbesluit voor, hetwelk, op 11 Jan. 1880 sub n⁰. 6 bekrachtigd, besliste, dat de spoorwegmaatschappij zonder eenige verdere bijvoeging of beperking als onderhoudspligtige van de bewuste twee wegsgedeelten op den ligger zou worden vermeld, en dat de kolom van dien ligger, strekkende tot beantwoording der vraag of zij nog aan de gemeenten in onderhoud moeten worden overgedragen, met "Neen" zou worden ingevuld.

Naar aanleiding dier beslissing, waarbij alle toegangswegen, aangelegd nà 15 Oct. 1876, het tijdstip van het in werking treden der wet van 9 April 1875, gebragt werden buiten den regel, die den grondslag van haar art. 70 uitmaakt, is door Z. M. in d⁰. 24 Mei 1880 een ontwerp van wet ter overweging aan de Staten-Generaal ingezonden, strekkende tot wijziging van gezegd art. 70 door er namelijk de woorden: "tijdens het in werking treden dezer wet" uit te doen vervallen.

En toen nu dat ontwerp op 31 Dec. ll. tot wet verheven en onder n°. 258 in het *Staatsblad* van 1880 was afgekondigd, hebben Ged. Staten van Zuidholland begrepen een nadere wijziging in den legger der bewuste toegangswegen te moeten ontwerpen, waarbij dan nevens de bedoelde twee wegsgedeelten, n°. 131 en 132, andermaal in de kolom tot aanwijzing der onderhoudspligtigen bestemd, werd aangeteekend: "De spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden *tot na de beslissing bedoeld in art.* 70 *al.* 2 *der wet van* 7 *April* 1875 (*Stbl.* n°. 67)."

De ter visie ligging van dat ontwerp, zoo schreven Ged. Staten bij missive van 10/16 Mei ll. aan den Minister van Waterstaat, Handel on Nijverheid, heeft overeenkomstig de voorschriften van het K. B. van 23 Maart 1876 (*Stbl.* n⁰. 55) plaats gehad, zonder dat bezwaren er tegen zijn ingebragt; en Ged. Staten gaven mitsdien bij diezelfde missive hunne zienswijze te kennen omtrent de thans door Z. M. krachtens art. 70 al. 2 voormeld te nemen beslissing met betrekking tot boven meergenoemden toegangsweg. Wel is waar nu ligt het grootste gedeelte er van, namelijk het onder n⁰. 131 beschreven gedeelte, lang 650 M., uit den Rijks grootenweg n⁰. 5 gemeten, op het grondgebied van de gemeente Alphen, en het kleinere daaraan aansluitende en tot het station zelve leidende stuk n⁰. 132, lang 73 M., op het grondgebied van de gemeente Zwammerdam; — toch echter bestond er huns oordeels geen reden om den weg aan eerstgenoemde gemeente over te dragen; — de gemeenten Alphen toch heeft reeds haar eigen toegangsweg, dien naar het station Alphen, in onderhoud, en

heeft aan dien naar het station Zwammerdam geene, alhans zoo goed als geene behoefte, terwijl hij voor de gemeente Zwammerdam van het hoogste belang is.

De besturen der beide betrokken gemeenten ter zake gehoord zijnde, heeft, gelijk ligt te verklaren is, dat van Alphen de juistheid van de zienswijze van Ged. Staten nog nader trachten te staven; en daarentegen dat van Zwammerdam er op gewezen, dat de weg voor 9/10 onder de gemeente Alphen ligt; dat het bestuur van Zwammerdam er geen politietoezigt op kan uitoefenen; en dat niet enkel zijne ingezetenen, maar evenzeer die uit een groot gedeelte van Alphen er gebruik van maken; alles redenen te over om den weg aan Alphen in onderhoud over te dragen, immers zoo lang als hij niet door een grensverandering der beide gemeenten tot het gebied van Zwammerdam zou gebragt zijn.

De kennisneming van een en ander heeft, zoo schrijven Ged. Staten in d^{o}. 14 Junij ll., geenerlei verandering in hunne zienswijze teweeg gebragt.

Nadat de overweging van het alzoo tusschen de beide gemeenten bestaande geschil krachtens Zr. Ms. magtiging van 24 Julij ll. n°. 67, bij deze Afd. was aanhangig gemaakt, hebben Burg. en Weth. van Zwammerdam in d^{o}. 15 Aug. ll. aan den Raad van State een memorie ingediend, waarbij zij namens den gemeenteraad de meening uitspreken, „dat aan de wet van 31 Dec. 1880 (*Stbl.* n°. 258) geene terugwerkende „kracht kan worden toegekend" en dat mitsdien de bovenvermelde Kon. beslissing van 14 Jan. 1880, waarbij de spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden als onderhoudspligtige van de beide wegen of wegsgedeelten, op den ligger onder de nos. 131 en 132 bekend, werd aangewezen, behoort te worden gehandhaafd.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Negen-en-twintigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 7 *September* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen: Mr. L. P. Op den Hooff en Mr. G. J. Roïjaards.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van een Koninklijk besluit:

van 18 Aug. 1881, n⁰. 17, houdende beschikking op het beroep van *den gemeenteraad van Beuningen, van een besluit vun Ged. Staten van Gelderland, van* 6 *April* 1881, n°. 42, *betreffende de goedkeuring der gemeentebegrooting voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 361).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den gemeenteraad van Beuningen, van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van 6 April 1881, n°. 42, betreffende de goedkeuring der gemeentebegrooting voor 1881;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 8 Aug. 1881, n°. 73;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 Aug. 1881, n⁰. 3592, Afdeeling Binnenlandsch Bestuur;

Overwegende: dat Ged. Staten van Gelderland, na kennis te hebben genomen van de beantwoording der door hen op de begrooting der gemeente Beuningen voor 1881 gemaakte aanmerkingen en van de in die begrooting door den Raad gebragte wijzigingen, bij besluit van 23 Maart 1881, n°. 54, om de daarin vermelde redenen hebben verklaard de goedkeuring aan genoemde begrooting te onthouden;

dat toen de Gemeenteraad ook daarna ongenegen zich verklaarde om aan de bij Ged. Staten bestaande bezwaren door eene wijziging der begrooting tegemoet te komen, en hiervan door Burg. en Weth. werd kennis gegeven, door Ged. Staten daarop, onder dagteekening van 6 April 1881, n°. 42, werd geantwoord met de verklaring:

1°. met verwijzing naar dezerzijds besluit, van 23 Maart jl., n°. 54, de goedkeuring aan de begrooting te blijven onthouden;

2°. aan Burg. en Weth. te kennen te geven dat, wanneer de Raad geen gebruik mogt maken van de bevoegdheid tot het komen in hooger beroep, zij, na afloop van den termijn genoemd in art. 200 der gemeentewet, zullen moeten overgaan tot toepassing van art. 126 dier wet, en besluiten tot hetgeen de Raad in deze blijft weigeren;

dat de gemeenteraad bij een adres zonder dagteekening, maar dat den 6 Mei jl., bij Ons Kabinet is ingekomen, Onze voorziening heeft ingeroepen tegen de weigering van Ged. Staten om de begrooting goed te keuren en verzocht dat de begrooting, zooals die door den Raad werd vastgesteld, alsnog door Ons mogt worden goedgekeurd;

Overwegende: dat de gemeenteraad ingevolge art. 200 der gemeentewet, binnen dertig dagen bij Ons voorziening had kunnen vragen tegen het besluit van Ged. Staten van 23 Maart, waarbij de goedkeuring aan de gemeentebegrooting is onthouden, zooals dit door Ged. Staten in hun besluit van 6 April nog is herinnerd;

dat de gemeenteraad dien termijn echter ongebruikt heeft laten voorbijgaan, en dat nu het besluit van 6 April, waarbij geen beslissing gegeven, maar alleen verwezen is naar en volhard bij hun besluit van 23 Maart, niet als aanvang van een nieuwen termijn van beroep kan worden aangenomen, daar op die wijze ten allen tijde de termijnsbepaling van art. 200 der gemeentewet zou kunnen worden verijdeld;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 18 Aug. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *D. Tjeerde, te Workum, van een besluit van Burg. en Weth. waarbij hem vergunning is geweigerd voor het oprigten eener huidenzouterij.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. M's. magtiging heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid met zijn schrijven van 12 Julij, afdeeling Handel en Nijverheid n°. 47, bij den Raad van State, afd. voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep door Dubbeld Tjeerde te Workum ingesteld tegen een besluit van Burg. en Weth. van die gemeente, waarbij hem is geweigerd de vergunning tot oprigting eener huidenzouterij in het perceel bij het kadaster bekend sectie A, n°. 325.

Bij 't verhoor ter voldoening aan art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), gehouden, zijn tegen app.'s aanvraag om de bedoelde vergunning, bezwaren ingebragt door onderscheidene personen, vreezende dat bij zomerdag de lucht niet zou zijn uit te houden en door S. G. de Tempe, die de inrigting ter bedoelde plaatse schadelijk acht voor de gezondheid.

Burg. en Weth. hebben daarop bij hunne beschikking van 5 April dezes jaars app.'s verzoek afgewezen, omdat het door hem aangewezen perceel is gelegen in de bebouwde kom der gemeente, en dat eene huidenzouterij aldaar door de walgelijke uitdampingen schade zou toebrengen aan de woningen der naburen en aan de daarin uitgeoefend wordende bedrijven.

Hiertegen is app. bij Z. M. in beroep gekomen met inachtneming der voorschriften van art. 15 der aangehaalde wet. Hij wijst er op dat reeds meer dan 25 jaar eene dergelijke inrigting binnen de bebouwde kom der gemeente heeft bestaan; dat gedurende het bestaan dier inrigting nimmer klachten zijn gerezen, noch door uitdampingen schade is toegebragt aan de buren of hunne bedrijven, omdat die uitdampingen door de lage temperatuur ten gevolge van de zouting worden verhinderd; dat de stad Workum eigenlijk niet als een bebouwde plaats kan worden aangemerkt, omdat het slechts is een lange rij huizen aan weerszijden eener kleine en breede straat en aan de achterzijde grenzende aan erven zonder verdere belendingen.

Ged. Staten, wier advies over dit beroep is gevraagd, hebben gehoord Burg. en Weth. en den Geneeskundigen Inspecteur. Burg. en Weth. dringen aan op handhaving van hun besluit. Onder bebouwde kom wordt hier verstaan een lange straat aan weerszijden ingesloten door een rij aaneensluitende woningen; al wordt door het zouten al het rotten der huiden voorkomen, toch blijven de walgelijke uitdampingen van dien aard, dat, hoewel misschien niet direct schadelijk voor de gezondheid der ingezetenen in het algemeen, en voor die der bewoners van de naastaangrenzende panden in het bijzonder, zij zeer hinderlijk moeten worden geacht en nadeelig werkend tevens op het debiet der in den omtrek gevestigde neringdoenden, vooral en in geen geringe mate op dat van den slager Veldmans, daar toch het vleesch door dezen te koop gesteld, niet zal worden gewild uit vrees voor bederf, tengevolge der onaangename uitdampingen der huiden.

De Geneeskundige Inspecteur berigt dat het bedrijf in het bedoelde perceel sedert eenige maanden zonder vergunning wordt uitgeoefend; dat de ligging van het gebouw in kwestie te midden van vele andere woningen en de inrigting er van wijders van dien aard is, dat een hooge mate van hinder daarvan voor de omwonenden; het gevolg moet zijn dat de vloer van het voor de zouterij gebruikte gebouw niet waterdigt en dus ook niet pekeldigt is, en het indringen van de bloedige pekel in den bodem bij het bedrijf alzoo onvermijdelijk moet plaats vinden; dat ook de afvoer van bedoelde pekel van dien aard is, dat het intrekken er van in den grond naast de woning daarvan het gevolg is. Genoemde Inspecteur is voorts van oordeel, dat eene huidenzouterij te midden van vele woningen met het oog op het bederf van lucht en bodem, uit het sanitaire oogpunt behoort afgekeurd te worden en dus in casu de weigering moet worden gehandhaafd.

Ged. Staten van Friesland meenen ook dat eene inrigting als de hier bedoelde, te midden der bebouwde kom eener gemeente opgerigt, zonder eenigen twijfel schade moet veroorzaken aan eigendommen, bedrijven en gezondheid; zij vereenigen zich daarom met het gevoelen van Burg. en Weth. en van den Geneeskundigen Inspecteur.

Tot de afdeeling heeft zich gewend de slager Veldmans, wiens slagterij vlak tegenover het perceel van app. ligt. De ondervinding gedurende den tijd dat app. zonder vergunning de zouterij in zijn perceel heeft uitgeoefend, heeft dien slager geleerd, dat hij door het bederf der lucht en het veelvuldige ongedierte schade in zijn bedrijf zal lijden, en het voortbestaan zijner slagterij ter zelfder plaatse bemoeilijkt zal worden, zoo de vergunning mogt worden toegestaan.

Blijkens ingewonnen inlichtingen is de breedte der straat buiten de stoepen 14,80 M., met de stoepen: 17,90 M.; die van de steeg naar de huidenzouterij gemiddeld 0,70 M. en de afstand der zouterij tot Veldmans 20 M., tot de Noorderschool 46 M.

III. het *geschil over de woonplaats van de arme krankzinnige J. A. Herstal of Harstal, huisvrouw van J. J. de Visser.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Op 17 Jan. 1881 is, door de zorg van het gemeentebestuur van Tilburg, in het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te Coudewater opgenomen Johanna Adriana Herstal of Harstal, huisvrouw van J. J. de Visser. Over de woonplaats dezer arme krankzinnige, naar art. 26 der wet tot regeling van het armbestuur, is geschil gerezen, waarin de beslissing van Zijne Majesteit is ingeroepen.

J. J. de Visser is met zijn gezin op 19 Maart 1880 uit Gorinchem, waar hij sedert 7 Oct. 1879 had gewoond, komen wonen te Delfshaven. In deze gemeente verklaarde Visser op 11 Oct. 1880 aan het gemeentebestuur, dat zijne vrouw lijdende was aan krankzinnigheid en verzocht hij aanwijzing van bijstand voor haar zelve en voor zijn gezin. Geneeskundig onderzoek volgde. Door H. P. Timmermans, geneeskundige te Delfshaven, werd op 12 Oct. eene schriftelijke verklaring afgegeven, dat de huisvrouw van J. J. de Visser in een toestand van krankzinnigheid verkeert, zoodat hare opneming in een gesticht wenschelijk is. Op den volgenden dag vroeg de Burgemeester

aan de directie van het gesticht te Dordrecht, of en op welke voorwaarden daar gelegenheid bestond tot opname eener krankzinnige. Den 14n Oct. antwoordde de directie, dat er geen plaats beschikbaar was. Na ontvangst van dit antwoord, wendde het gemeentebestuur, terwijl inmiddels niets was verrigt tot het erlangen der vereischte regterlijke magting, geene verdere pogingen aan, om de vrouw in een gesticht te doen opnemen, omdat de geneesheer Timmermans, omstreeks 16 October, mondeling ter secretarie mededeelde, dat door toegediende geneesmiddelen de toestand der vrouw was verbeterd, zoodat hare verpleging in een gesticht, destijds, niet dringend noodzakelijk was. Op 25 Oct. vroeg en verkreeg de Visser een getuigschrift van woonplaatsverandering naar Tilburg, waar hij zich met zijn gezin den volgenden dag met der woon vestigde en als ketelmakersknecht in dienst kwam in de werkplaatsen van de Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen.

Burg. en Weth. van Tilburg zijn van meening, eene meening, die door Ged. Staten van Noordbrabant wordt gedeeld, dat de kosten van verpleging van genoemde krankzinnige niet voor rekening van die gemeente kunnen komen, omdat de vrouw vóór en bij hare vestiging aldaar reeds aan krankzinnigheid leed en voortdurend geleden heeft. Het gemeentebestuur van Delfshaven gaf aanvankelijk te kennen, dat die gemeente niet met de verpleegkosten kon worden bezwaard, daar de krankzinnigheid der vrouw reeds bestond, alvorens de vrouw te Delfshaven woonde, welk feit echter door het bestuur van Gorinchem, hare vroegere woonplaats, niet wordt erkend. Ged. Staten van Zuidholland zijn van gevoelen, dat op het oogenblik, waarop krankzinnigheid de opneming der vrouw in een gesticht noodzakelijk maakte, zij woonplaats had te Tilburg, waartegen niets kan afdoen de omstandigheid, dat zich reeds vroeger bij haar sporen van krankzinnigheid hadden vertoond, daar er, na de geneeskundige verklaring van 16 Oct. 1880, geene enkele reden is, om aan te nemen, dat de vrouw krankzinnig was tijdens hare aankomst te Tilburg en gedurende de tien weken, dat zij daar verblijf hield, alvorens hare opneming in een gesticht noodig bleek.

Nadat deze zaak bij de Afdeeling voor de geschillen van bestuur is aanhangig gemaakt, werd door het gemeentebestuur van Delfshaven nog eene memorie ingediend, waarin wordt opgemerkt, dat het beweren „dat de vrouw voortdurend krankzinnig was”, alleen berust op eene verklaring van de Visser, maar dat, terwijl de wenschelijkheid harer opneming in een gesticht op 12 Oct. 1880 in verband stond met de afwezigheid van haren man, die te Tilburg moest gaan werken, reeds vier dagen later die opneming, volgens verklaring van den geneeskundige Timmermans, niet meer werd gevorderd, waarna op 25 Oct. het vertrek naar Tilburg volgde en zij daar nog tien weken woonde, alvorens hare plaatsing in een gesticht noodig bleek. Het gemeentebestuur voert wijders nog aan, dat de woonplaats van art. 26 der wet geene andere kan zijn dan die de verpleegde op het tijdstip harer opneming in een gesticht heeft, dat het bestuur van Delfshaven geene schuld heeft aan de woonplaatsverandering van het gezin van de Visser, dat er geene kwade praktijken in het spel waren om zich aan de verpleging te onttrekken en dat dus, al mogen zich bij de vrouw, tijdens hare inwoning te Delfshaven, tijdelijk teekenen van krankzinnigheid hebben vertoond, dit geene reden kan zijn om die plaats te beschouwen als verpligt tot de betaling

der kosten van verpleging van iemand, die eerst tien weken na het verlaten dier gemeente, in een gesticht werd opgenomen.

IV. het beroep van *den gemeenteraad van Heino, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1881.

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken met zijn schrijven van 22 Juli 1881, Afd. B. B. n°. 3181, bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep van den Gemeenteraad van Heino tegen het besluit van Ged. Staten van Overijssel van 5 Mei dezes jaars, waarbij goedkeuring is onthouden aan de begrooting dier gemeente voor 1881.

De weigering dier goedkeuring is gegrond op het feit, dat blijkens de Memorie van Toelichting onder de som geraamd voor jaarwedden der onderwijzers ad *f* 1825 begrepen is eene som van *f* 450 voor jaarwedde van een te benoemen onderwijzer; dat Ged. Staten te vergeefs den Raad hebben uitgenoodigd die jaarwedde te stellen op ten minste *f* 500, en daartoe den begrootingspost te verhoogen; dat eene jaarwedde van *f* 450, gelijk de ondervinding meermalen heeft geleerd, niet voldoende is om een geschikt onderwijzer te bekomen, en de Raad, besluitende die jaarwedde tot dat bedrag aan te nemen, niet handelt in het belang van het lager onderwijs in zijne gemeente, en dat Ged. Staten tot zulk een besluit niet willen medewerken.

De Raad, die reeds aan Ged. Staten had medegedeeld, dat, wanneer de loop der omstandigheden het noodzakelijke aantoonde om tot hooger cijfer te klimmen, de Raad de zaak in bepaalde overweging zou nemen en, zoo noodig, tot hooger cijfer zou overgaan, heeft zich om voorziening tot Z. M. gewend. App. meent dat, vermits de wet het minimum der jaarwedden op *f* 400 bepaalt, en de Koning nog niet voor de gemeente Heino een ander minimum heeft vastgesteld, hij door de aanwijzing van een bedrag van *f* 450 tot dekking der jaarwedde van een derden onderwijzer, niet is te kort geschoten in den plicht welken de wet hem oplegt, en dus Ged. Staten hunne goedkeuring aan de begrooting niet hadden behooren te weigeren.

In hun ambtsbericht doen Ged. Staten opmerken, dat het hier de vervulling geldt van eene nieuwe onderwijzersplaats aan de openbare dorpsschool te Heino en dat zij zich geheel hebben vereenigd met de op de ondervinding gegronde meening van het school-toezicht, dat aan de vervulling van die plaats niet kan worden gedacht, zoolang niet de daaraan verbonden jaarwedde op ten minste *f* 500 wordt bepaald. Zij voegen daarbij, als ter waardering van het beroep niet onbelangrijk, dat het gemeentebestuur van Heino omstreeks denzelfden tijd, dat dat beroep werd ingesteld, eene oproeping deed van sollicitanten voor eene andere vacature aan dezelfde school en daarvoor eene jaarwedde van *f* 550 aanbood.

Op verzoek der Afdeeling hebben Ged. Staten aan haar afschriften ingezonden van de goedgekeurde besluiten tot regeling der jaarwedde van den hoofdonderwijzer en van één hulponderwijzer aan de dorpsschool te Heino, onder mededeeling dat tot

regeling der jaarwedde van een tweeden hulponderwijzer aan die school, waarvoor op de begrooting *f* 450 is uitgetrokken, nog geen besluit aan hun collegie ter goedkeuring is ingezonden.

V. het beroep van *A. Busch te Maastricht van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bergplaats van lompen en beenderen.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid met zijn schrijven van 28 Julij 1881, Afd. Handel en Nijverheid n°. 62, bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep van A. Busch te Maastricht tegen een besluit van Burg. en Wethouders dier gemeente, van 13 Junij jl. n°. 1605, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting van eene bergplaats voor lompen en beenderen op het perceel bij het kadaster bekend in sectie A, onder n°. 2996.

Bij eene vroegere beschikking, van 20 Mei 1878, had het gemeentebestuur van Maastricht aan den appellant voor een proeftijd van een jaar vergunning gegeven om in hetzelfde perceel eene zelfde bergplaats te vestigen. Na afloop van dien proeftijd is die vergunning echter niet verlengd, eensdeels omdat de buren dikwerf mondeling over hinder van zijn magazijn hadden geklaagd, anderdeels omdat de adjunct-inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezigt het gemeentebestuur herhaaldelijk had aangeraden dergelijke vergunningen in het belang der openbare gezondheid zoo schaarsch mogelijk in de kom der gemeente te verleenen.

Eenigen tijd later verliet Busch het nu weder door hem bewoonde perceel en de persoon, die het na hem betrok, zekere Cuijpers, wendde zich tot Burg. en Weth. ter bekoming van eene gelijke vergunning als aan Busch, bij wijze van proef voor één jaar, was verleend geweest. Aan het verzoek van Cuijpers is het gevolg gegeven, dat de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) voorschrijft. De gegronde bezwaren echter, die daartegen werden ingebragt, leidden tot eene ongunstige beschikking. Het verzoek om op het aangewezen perceel eene bergplaats voor lompen en beenderen op te rigten, werd door Burg. en Weth. afgewezen bij besluit van 30 Mei 1881.

Dadelijk daarop heeft appellant, die nu weder het perceel geoccupeerd heeft, op nieuw dezelfde vergunning voor het zelfde perceel gevraagd. Blijkens de door hem overgelegde bescheiden was die aanvraag gedagteekend 2 Junij 1881. Eene gewone behandeling van dat verzoek kwam aan Burg. en Weth. overbodig voor, omdat even te voren was beslist, dat op dat perceel geen lompen- en beenderen-magazijn mocht worden opgericht. Zij besloten daarom, zonder oproeping van belanghebbenden, aan den adressant te kennen te geven, dat om die reden aan zijn verzoek niet kon worden voldaan.

Tegen dat besluit, gedagteekend 13 Junij jl., is app. tempore utili en met inachtneming van het voorschrift van art. 15 al. 2 der genoemde wet bij Z. M. in beroep gekomen. Hij verklaart in zijn adres, dat hij onbekend is met de beweegredenen, welke het Gemeentebestuur tot de afwijzende beschikking op het verzoek van Cuijpers heb-

ben geleid, doch meent dat die beweegredenen, hoe gewigtig zij ook zijn mogen, niet mogen gelden tegen de inwilliging van zijn verzoek, te meer omdat het Gemeentebestuur, door niet te voldoen aan de bepalingen van art. 6 en 7, der wet, hem niet in de gelegenheid heeft gesteld, de misschien door derden geopperde bezwaren te weerleggen; hij beweert dat toen hem reeds in 1877 dezelfde vergunning voor een tijd van een jaar was verleend, deze na het eind van het jaar stilzwijgend is voortgezet tot het begin van het loopende jaar, en verzoekt ten slotte dat met vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. hem de gevraagde vergunning moge worden verleend, of aan 't Gemeentebestuur moge worden gelast te voldoen aan de voorschriften van art. 6 en 7 der wet en daarna op het gedaan verzoek te beschikken.

Het verzoek is gesteld in handen van Ged. Staten van Limburg. Burg. en Weth. van Maastricht, door dat collegie gehoord, hebben opgemerkt dat bij de behandeling van het ontwerp der hier toepasselijke wet gebleken is, dat zij geen persoonlijke vergunningen, maar vergunningen voor het bezigen van plaatsen of localen voor de daarbij bedoelde inrigtingen op het oog heeft; daarom, meenen zij, kon ten aanzien dezer aanvraag van app. de opvolging van art. 6 en volg. der wet niet te pas komen; ware het anders, een aantal opvolgende huurders van hetzelfde perceel zou het Gemeentebestuur kunnen noodzaken om tot in het oneindige te hervatten wat het eenmaal had afgedaan.

Ged. Staten, dit berigt van Burg. en Weth. opzendende, vereenigen zich met het gevoelen van dezen en adviseren daarom tot afwijzing van het in hooger beroep gedaan verzoek. De tijdelijke vergunning aan app. verleend is vervallen; aan Cuijpers is de vergunning geweigerd en evenals het, naar den zin van art. 9, niet noodig is dat aan den regtverkrijgende van een concessionaris eene nieuwe vergunning worde verleend, is het ook, naar het oordeel van Ged. Staten, niet noodig dat voor den regtverkrijgende van een aanvrager om vergunning, wien deze, met vermelding der redenen, ingevolge art. 11, geweigerd is een nieuw besluit van weigering worde genomen op gronden ontleend aan een nieuw onderzoek.

Bij deze afdeeling is nog ingekomen een adres van J. Darcis te Maastricht, wijzende op het brandgevaar, den overlast van ratten en de onaangename uitwasemingen, die hij van eene bergplaats als de door app. verlangde, ducht.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 28 *September* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris, Mr. L. P. Op den Hooff.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 22 Augustus 1881, n°. 36, houdende beschikking op de beroepen van *den gemeenteraad van Ooststellingwerf van een besluit van den Commissaris des Konings in de provincie Friesland, waarbij de jaarwedde van het hoofd der school te Langendijke is verhoogd over de maanden November en December* 1880, *en van een besluit van Ged. Staten van Friesland van* 12 *Mei jl. n*°. 60, *waarbij zij aan voornoemd besluit van den Commissaris hunne goedkeuring verleenden.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 363.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op de beroepen van den Gemeenteraad van Ooststellingwerf van een besluit van Onzen Commissaris in de provincie Friesland, waarbij de jaarwedde van

het hoofd der school te Langedijke is verhoogd over de maanden November en Dec. 1880, en van een besluit van Ged. Staten van Friesland van 12 Mei jl. n°. 60, waarbij zij aan voornoemd besluit van Onzen Commissaris hunne goedkeuring verleenden

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Aug. 1881, n°. 74;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 Aug 1881, n°. 2918, Afd. Onderwijs;

Overwegende: dat aan het hoofd der openbare lagere school te Langedijke, gem. Ooststellingwerf, krachtens art. 20 der wet van 13 Aug. 1857 geplaatst is een onderwijzer die slechts den rang van hulponderwijzer bezit en tot 1 Nov. jl. eene jaarwedde genoot van *f* 550 benevens vrije woning en tuin;

dat Onze Commissaris in de provincie Friesland, van oordeel dat bij de invoering der nieuwe wet op het lager onderwijs genoemde onderwijzer aanspraak had op het minimum der jaarwedde zooals dat in verband met art. 26 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) bij Ons besluit van 14 Sept. 1880 (*Stbl.* n°. 172) is geregeld, en dat derhalve zijne jaarwedde van *f* 550 voor de maanden November en December 1880 moet worden verhoogd met *f* 105, den gemeenteraad heeft uitgenoodigd, die jaarwedde op dien voet vast te stellen;

dat deze, bewerende dat art. 91 der nieuwe onderwijswet slechts aan zoodanigen onderwijzer de bevoegdheid toekent om aan het hoofd eener school te blijven doch hem geen aanspraak verleent op de jaarwedde bij art. 26 aan hoofden van scholen toegelegd, weigerde aan dit verzoek te voldoen, en daarin stand hield toen Gedep. Staten op voldoening van het verzoek van Onzen Commissaris aandrongen;

dat toen daarop Ged. Staten Burg. en Weth. uitnoodigden alsnog te doen wat de Raad der gemeente weigerde, en Burg. en Weth. aan dat verzoek weigerden gevolg te geven, Onze Commissaris, krachtens art. 127 der Gemeentewet, doende wat de Raad of Burgemeester en Wethouders hadden behooren te doen, bij besluit van 9 April 1881 de jaarwedde in den bedoelden zin verhoogde;

dat de Gemeenteraad bij adres gedagteekend 5 Mei 1881 van dit besluit bij Ons in beroep is gekomen;

dat daarop Ged. Staten bij besluit van 12 Mei goedkeuring verleenden aan het besluit van Onzen Commissaris van 9 April bevorens en de Gemeenteraad alstoen van dit besluit van Ged. Staten in beroep kwam bij adres van 9 Junij 1881;

Overwegende: dat het beroep ingesteld tegen het besluit van Onzen Commissaris, krachtens art. 127 genomen, geacht kan worden vervallen te zijn door het later beroep ingesteld bij adres van 9 Junij jl.;

Overwegende wat betreft laatstgenoemd beroep, dat onderwijzers, niet in het bezit van den hoofdonderwijzersrang, doch die op het oogenblik waarop de nieuwe wet in werking trad krachtens art. 20 der wet van 13 Aug. 1857 (*Stbl.* n°. 103) wettig aan het hoofd eener school staan, krachtens art. 91 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) bevoegd blijven die betrekking waar te nemen;

dat derhalve de bepaling in art. 26 van laatstgenoemde wet omtrent de jaarwedden van hoofden van scholen gemaakt ook op dezen onderwijzer toepasselijk is;

dat toch de wet in dat artikel in het algemeen spreekt van hoofden van scholen,

en daarbij geene uitzondering maakt, terwijl art. 91 aan den daar bedoelden onderwijzer met hulponderwijzersrang het regt toekennende om aan het hoofd der school te blijven staan, geene bijzondere bepaling omtrent de hem in die hoedanigheid toe te leggen wedde inhoudt;

dat dus zoolang niet aan den onderwijzer te Langedijke is toegekend het bij art. 26 vastgesteld minimum, Ons besluit van 14 Sept. 1880 (*Stbl.* n°. 172) te zijnen aanzien toepassing behoort te erlangen, en zijne jaarwedde dus voor de maanden November en December 1880 met 70 pct. moest worden verhoogd van het verschil tusschen genoemd minimum en de vroeger genoten jaarwedde;

dat derhalve teregt Ged. Staten van Friesland het daartoe strekkend besluit van Onzen Commissaris in die provincie met hunne goedkeuring hebben bekrachtigd;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) en Ons besluit van 14 Sept. 1880 (*Stbl.* n°. 172);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Friesland van 12 Mei 1881 n°. 60 het daartegen door den Gemeenteraad van Ooststellingwerf ingesteld beroep, te verklaren ongegrond;

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 22 Aug. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel,
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

2°. van 6 Sept. 1881, n°. 16, waarbij is beslist dat geen beschikking kan worden genomen op het adres van *G. J. Akkerman, hoofd der school in wijk H. der gemeente Avereest, betrekkelijk de hem toegekende vergoeding voor huishuur, waarvan krachtens Zr. Ms. magtiging van* 30 *Junij* 1881 *n°.* 48, *de overweging is aanhangig gemaakt bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 398).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Gezien een aan Ons voorgelegd adres van G. J. Akkerman, hoofd der school in

wijk H der gemeente Avereest, betrekkelijk de hem toegekende vergoeding voor huishuur, waarvan krachtens Onze magtiging van 30 Junij 1881 n⁰. 48 de overweging is aanhangig gemaakt bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur;

Gelet op het advies van die Afdeeling dd. 24 Aug. 1881 n°. 80;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 2 Sept. 1881, n°. 3143, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat G. J. Akkerman, hoofd der school voor openbaar lager onderwijs in wijk H van de gemeente Avereest, zich over de door Ged. Staten van Overijssel bij besluit van 27 Jan. 1881 ten zijnen aanzien op een bedrag van *f* 100 bepaalde vergoeding voor huishuur heeft beklaagd in een aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken gerigt en ingezonden adres, bij hetwelk van dien Minister verzocht wordt de bedoelde vergoeding gelijk te stellen met die van de hoofden der andere scholen in dezelfde gemeente, door haar voor adressant met *f* 50 te verhoogen;

Overwegende: dat door Ons op voorschreven adres geene beschikking kan worden genomen;

dat ingevolge art. 14 in verband met art. 26 der wet tot regeling van het lager onderwijs, van de betrekkelijke besluiten van Ged. Staten wel in hooger beroep kan worden gekomen, doch dit naar den ondubbelzinnigen inhoud der wet bij Ons moet worden ingesteld binnen den voorgeschreven wettigen termijn;

dat voor het naar de wet bij Ons in te stellen hooger beroep niet kan gelden noch in de plaats treden een verzoekschrift hetwelk *niet* aan Ons is gerigt en ingediend, naardien daarmede aan den eisch der wet niet wordt voldaan;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te verklaren, dat het voorschreven adres van G. J. Akkerman niet kan worden aangemerkt als een bij Ons ingesteld hooger beroep en dat er mitsdien voor Ons geen grond bestaat daaromtrent eene beschikking te nemen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 5 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

30. van 10 September 1881 n°. 29, houdende beschikking op het beroep van *Johan Bokhove te Ambt-Almelo van eene uitspraak van Ged. Staten van Overijssel van* 28 *April*

1881 n°. 1688/1208, 4e *afd., waarbij de loteling Gerrit Jan Stulen van dienst bij de nationale militie is vrijgesteld, uithoofde van broederdienst.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 360.)

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Johan Bokhove te Ambt-Almelo, van een uitspraak van Ged. Staten van Overijssel van 28 April 1881, n°. 1688/1208, 4e afd., waarbij de loteling Gerrit Jan Stulen van dienst bij de nationale militie is vrijgesteld, uithoofde van broederdienst;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 24 Aug. 1881 n°. 68;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Sept. 1881 n°. 1106 Afd. M. en S.;

Overwegende: dat Gerrit Jan Stulen, aan wien bij de loting voor de nationale militie in 1881 het n°. 16 was te beurt gevallen, door den Militieraad en in hooger beroep door Ged. Staten van de dienst is vrijgesteld als de tweede uit een gezin van vijf zonen, waarvan de oudste Hendrik Stulen in dienst was;

dat appellant die bij dezelfde loting het n°. 18 had getrokken, van laatstgemelde uitspraak bij Ons in beroep komt, op grond dat die vrijstelling ten onregte is verleend, omdat vóór de uitspraak van den militieraad omtrent de aangevraagde vrijstelling op 31 Maart des namiddags ten 1 uur, Hendrik Stulen reeds uit de dienst was ontslagen;

Overwegende: dat werkelijk aan Hendrik Stulen, milicien der ligting van 1880, wegens het in dienst treden van een anderen milicien van die ligting op den 31 Maart 1881 te Breda een paspoort van denzelfden datum is verleend;

Overwegende: dat luidens art. 54 der militiewet elke reden van vrijstelling moet bestaan op het tijdstip waarop die wordt aangevraagd;

dat, toen de loteling Gerrit Jan Stulen de stukken tot staving van zijne vrijstelling wegens broederdienst in de eerste zitting van den militieraad indiende, zijn broeder Hendrik onbetwistbaar in dienst was en de bij de wet gevorderde bewijzen daarvan zijn overgelegd;

Overwegende: dat in dezen toestand geen verandering is gekomen tusschen genoemden dag en den 31 Maart waarop de uitspraak ten aanzien van G. J. Stulen plaats had;

Overwegende: dat ook het verleenen van het paspoort op den 31 Maart 1881, daargelaten op welk uur dit hebbe plaats gehad, waarvan niets blijkt, geene verandering behoefde te brengen in de beslissing

dat immers de termijnen in zake van krijgsdienst blijkens art. 146 militiewet worden berekend bij dagen en niet bij uren, en de milicien, aan wien op zekeren dag zijn paspoort wordt uitgereikt, op dien dag nog in dienst is geweest;

Overwegende: dat dus de militieraad in Overijssel wel en teregt vrijstelling aan G. J. Stulen heeft verleend;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n⁰. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der bestreden beslissing van Ged. Staten van Overijssel het daartegen door J. Bokhove ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

4⁰. van 10 Sept. 1881, n⁰. 44, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *het Bestuur van het waterschap 't Oudland van Altena, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 29 *April* 1881, n⁰. 201, *waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van stemgeregtigde ingelanden tot het aangaan eener geldleening.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 395).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door het Bestuur van het waterschap 't Oudland van Altena, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 29 April 1881 n⁰. 201, waarbij goedkeuring is onthouden aan een besluit van stemgeregtigde ingelanden tot het aangaan eener geldleening;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 Aug. 1881, n⁰. 76;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 Sept. 1881, n⁰. 19, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat stemgeregtigde ingelanden van genoemd waterschap in hunne vergadering van 22 April 1881 hebben besloten om, ter bekostiging der verbetering van den ringdijk door verdere bezetting van de buitenzijden met bazalt en door het aanbrengen van zandbermen aan de binnenzijden, eene geldleening aan te gaan bij de Maatschappij voor Gemeente-crediet te Amsterdam, ten bedrage van ƒ 50,000, door die Maatschappij te fourneeren à pari en aan haar af te lossen in twintig annuiteiten berekend op den grondslag van een intrest ad $4^3/_8$ pct. per jaar;

dat Ged. Staten van Noordbrabant, onder voorbehoud van wier goedkeuring overeenkomstig art. 97 van het geldend Algemeen Provinciaal Waterschapsreglement dat besluit genomen was, daaraan bij resolutie van 29 April 1881 n⁰. 201 hunne goedkeuring hebben onthouden op grond dat in den laatsten tijd door verschillende Gemeente- en Waterschapsbesturen met goed gevolg leeningen zijn gesloten tegen eene rente van 4 pct 's jaars, zoodat naar hun oordeel ook voor dit waterschap vermoedelijk wel de gelegenheid zou bestaan om op voordeeliger wijze geld te leenen;

dat de adressant daartegen beweert, dat het wel aan de provincie Noordbrabant gelukt is tegen 4 pct. intrest, zelfs iets boven pari, geld te leenen en dat ook Gemeentebesturen en Waterschappen, in de onmiddellijke nabijheid van 's Hertogenbosch gelegen, soms geldschieters vinden tegen 4 pct. intrest, maar dat men niet genegen is tegen dien koers geld te leenen aan eenen polder in den Westhoek van Brabant in de laatste jaren om zijn overstroomingen alom bekend en beklaagd, en dat zoo dan ook dit eigen waterschap nog in 1876 in het openbaar eene leening heeft uitgeschreven van ƒ12,000 ad 5 percent, maar geen enkelen gegadigde heeft gevonden;

Overwegende: dat wel is waar de besluiten der stemgeregtigde ingelanden van de waterschappen tot het aangaan van geldleeningen aan de goedkeuring van Ged. Staten zijn onderworpen, doch dat bij de toepassing dier bepaling het zelf beheer der waterschappen niet meer mag worden beperkt dan in ieder geval om afdoende redenen blijkt noodzakelijk te zijn;

dat *in casu* noch tegen eene geldopneming tot bovenvermeld doel en bedrag, noch tegen den duur of de wijze harer aflossing, door Ged. Staten eenigerlei bezwaar is geopperd noch bij Ons is gerezen;

dat het éénige punt in geschil tusschen het Waterschap en Ged. Staten hierin gelegen is, dat dit Collegie, in strijd met het Waterschap, beweert, dat de voorgenomen intrest-vergoeding, te weten van 4³/₈ pct. per jaar, iets meer zou beloopen dan welligt zou behoeven besteed te worden;

Overwegende, dat het met overgroote meerderheid door de stemgeregtigde ingelanden genomen besluit om de bewuste leening op dien grondslag aan te gaan met de tegenover dat waterschap in zijn bestuur geheel neutrale Maatschappij van gemeentecrediet te Amsterdam, alle vermoeden uitsluit, dat hier eenigerlei beweegreden bestaan kan om ten nadeele van het waterschap aan den geldschieter gunstiger voorwaarden toe te staan dan bij goed beleid zouden te bedingen vallen;

dat verder, al mogen dan ook tegenwoordig provinciën en sommige gemeenten er in slagen geldschieters te vinden tegen een intrest van 4 pct. per jaar, die lagere vergoeding nogtans niet is zóó algemeen bereikbaar, dat een zelfstandig waterschap zulks aannemelijk oordeelende, zou moeten worden belet om tegen slechts ³/₈ pct. hoogeren intrest zich van de noodige gelden te voorzien;

Gezien het Algemeen Reglement voor de Waterschappen in de provincie Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n⁰. 101 (*Prov. Blad* 1862 n⁰. 1);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te vernietigen het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 29 April 1881 n⁰. 201 en goedkeuring te verleenen aan het besluit van stemgeregtigde

ingelanden van het Waterschap 't Oudland van Altena van 22 April bevorens tot het aangaan eener geldleening bij de Maatschappij voor gemeentecrediet te Amsterdam op de daarbij gestelde voorwaarden.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 10 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

5°. van 10 Sept. 1881, n°. 45, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *J. van den Hil te Willemstad, vaneen besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van* 21 *April* 1881 *G* n°. 188, *omtrent zijne bezwaren tegen een besluit van stemgeregtigde ingelanden van het waterschap den Ruigen Hil van* 15 *Dec. te voren tot oprigting van een stoomgemaal.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 412).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz. enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. van den Hil te Willemstad van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 21 April 1881, G n°. 188, omtrent zijne bezwaren tegen een besluit van stemgeregtigde ingelanden van het waterschap den Ruigen Hil van 15 Dec. te voren tot oprigting van een stoomgemaal;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 Aug. 1881, n°. 77;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 Sept. 1881, n°. 20, afd. Waterstaat A;

Overwegende: dat nadat stemgeregtigde ingelanden van het waterschap den Ruigen Hil op 15 Dec. ll. besloten hadden tot stoombemaling van het polderwater en onder meerdere daartoe betrekkelijke punten mede tot het vinden der kosten daarvan door eenen omslag over de gronden naar eene vastgestelde classificatie op de door den app. en anderen daartegen bij Ged. Staten van Noordbrabant ingebragte bedenkingen, door dit collegie bij besluit van 21 April ll. is geantwoord dat eene regeling van de schuldpligtigheid der gronden anders dan volgens de kadastrale grootte, hektaresgewijze, volgens het Algemeen Reglement voor de waterschappen in die provincie moet plaats hebben door eene wijziging van het Bijzonder Reglement en het ontwerp daarvan ter

inzage moet worden nedergelegd, zoodat zij, zoodra dit het geval zal zijn, daartegen hunne bedenkingen kunnen doen gelden;

dat de appellant van dit besluit in beroep komende van Ons de vernietiging daarvan, gelijk mede van het voormelde door stemgeregtigde ingelanden genomen besluit, verzoekt op grond dat zijn bezwaarschrift aan Ged. Staten ingediend niet bepaald gerigt was tegen de classificatie, maar daartegen dat alle gronden van het waterschap in de betaling van het stoomgemaal werden betrokken; ook die van zijne hoeve, welke daarbij geen belang hebben, omdat die gronden, afzonderlijk omkaad, door middel van een watermolen eene op zich zelve staande waterlozing hebben met een eigen en veel lager zomerpeil dan de overige gronden van het waterschap;

dat het waterschapsbestuur, van meening dat het met algemeene instemming genomen besluit van ingelanden niets bevat, wat volgens het Reglement aanleiding kan geven tot schorsing of vernietiging, voorts aanvoert, dat ook appellants gronden groot belang hebben bij de stoombemaling, om reden dat het water van die gronden wordt gemalen in den polder en ook dit uitgemalen water door het stoomgemaal zal moeten worden verwerkt;

Overwegende: dat het regt tot vernietiging der besluiten van stemgeregtigde ingelanden bij art. 96 van het Algemeen Reglement voor de Waterschappen in de provincie Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101 (*Prov. Blad* 1862 n°. 1), in de daar bedoelde gevallen is toegekend aan Ged. Staten en dat volgens art. 99 van dat Reglement bij Ons wel beroep kan worden ingesteld van de besluiten van Ged. Staten waarbij zij een besluit van stemgeregtigde ingelanden vernietigen, maar dat het aangevallen besluit van Ged. Staten daartoe niet strekt, integendeel zelfs het bestreden besluit van ingelanden onaangetast laat;

dat uit anderen hoofde ook geen beroep op Ons is toegelaten van de besluiten van welke adressant de vernietiging vraagt;

Gezien het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101;

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 10 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

6°. van 10 Sept. 1881, n°. 46, houdende beschikking op het beroep van *Mr. H. A. D. van der Meer te Breda van eèn besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, van* 13 *April* 1881 *G n°.* 115, 1e *afd., A, betreffende de begrooting voor het waterschap de Aa of Weerijs.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 399.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Mr. H. A. D. van der Meer te Breda, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 13 April 1881 G, n°. 115, 1e afd. A, betreffende de begrooting voor het waterschap de Aa of Weerijs;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 Aug. 1881 n°. 82;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 Sept. 1881 n°. 21, afd. Wat. A;

Overwegende: dat stemgeregtigde ingelanden van het waterschap de Aa of Weerijs in hunne vergadering van 8 Febr. 1881 de begrooting hebben vastgesteld van de inkomsten en uitgaven van dat waterschap voor het dienstjaar 1880 met inbegrip der achterstallige kosten over 1879;

dat adressant als stemgeregtigd ingeland van voornoemd waterschap op 19 Febr. ll. tegen gezegde begrooting bezwaren heeft ingebragt bij Ged. Staten en hun verzocht heeft aan de begrooting hunne goedkeuring te onthouden;

dat Ged. Staten, op grond dat de begrooting van het waterschap de Aa of Weerijs niet aan hunne goedkeuring onderworpen is en het besluit, waarbij de begrooting werd vastgesteld, niet kon geacht worden in strijd te zijn met de wet, met het algemeen reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101 (*Prov. Blad* n°. 1), of met het Bijzonder Reglement van het waterschap de Aa of Weerijs, goedgekeurd bij Ons besluit van 17 Sept. 1880 n°. 8 (*Prov. Blad* no. 30), terwijl ook de door adressant ingebragte bezwaren omtrent handelingen van het Bestuur niet van dat gewigt waren bevonden om uit dien hoofde tusschenkomst te verleenen, aan adressant te kennen hebben gegeven dat zijn verzoek voor geen gunstige beschikking vatbaar was;

dat adressant zich met die beschikking ten aanzien der begrooting bezwaard achtende, bij adres van 12 Mei 1881 bij Ons in beroep is gekomen met verzoek voornoemde beschikking van Ged. Staten te vernietigen;

Overwegende dat ingevolge het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant de begrootingen der waterschappen niet aan de goedkeuring van Gedep. Staten zijn onderworpen;

dat daarom adressants verzoek aan Ged. Staten om gemelde begrooting niet goed te keuren door hen is verklaard niet vatbaar voor inwilliging;

dat tegen dergelijke beschikking van Ged. Staten geen beroep op Ons openstaat;

Gezien het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101 (*Prov. Blad* n°. 1);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
Ref.

7°. van 10 Sept.. 1881, n°. 47, houdende beschikking op het beroep van *G. Schuiling en R. Beiker te Zeijen, gemeente Vries, van een besluit van Ged. Staten van Drenthe, genomen op hun verzoek tot wijziging van de tabel der wegen in de gemeente Peize.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 400.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van G. Schuiling en R. Beiker, te Zeijen, gemeente Vries, van een besluit van Ged. Staten van Drenthe, genomen op hun verzoek tot wijziging van de tabel der wegen in de gemeente Peize;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 Aug. 1881, n°. 83;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 6 Sept. 1881, n°. 22, afd. Wat. A.;

Overwegende, dat door den gemeenteraad van Peize op 14 Febr. 1876 voorloopig is vastgesteld eene tabel van de wegen in de gemeente Peize, die, na op nieuw na voorafgegane openbare kennisgeving gedurende den vereischten tijd ter visie te hebben gelegen, door Ged. Staten van Drenthe is vastgesteld bij besluit van 21 Julij 1876 n°. 63;

dat op die tabel is gebragt een zandweg, de Drentsche dijk, als in onderhoud bij verschillende personen, ieder voor een bepaald gedeelte, onder welke de adressanten

voorkomen, die, nadat uit hoofde van onvoldoend onderhoud tegen hen proces-verbaal was opgemaakt, bij adressen van 24 en 29 Mei 1880 zich wendden tot Ged. Staten van Drenthe met verzoek om wijziging en verbetering der tabel, op grond dat zij daarop ten onregte als onderhoudspligtigen zouden vermeld staan, waarop Ged. Staten bij besluit van 11 Junij 1880 n°. 24, zich onbevoegd verklaarden aan dat verlangen gevolg te geven;

dat adressanten zich thans bij gemeenschappelijk adres van 28 Mei 1881 tot Ons hebben gewend, waarin zij, met verzoek om de noodige voorziening, zich beklagen, dat zij, wonende buiten de gemeente Peize, niettemin aldaar op de tabel der wegen met het onderhoud van panden van den Drentschen dijk ten onregte zijn belast, en waarin zij verder, gelijk mede in een nader schrijven, te kennen geven, dat zij van Ged. Staten hadden verlangd het geven van een bevel tot herziening van de tabel;

Overwegende, dat adressanten, voor zooveel zij mogten bedoeld hebben in hooger beroep te komen van de beschikking van Ged. Staten van 1876, waarbij de voornoemde tabel werd vastgesteld, den daarvoor openstaanden termijn van 30 dagen verre hebben overschreden;

dat echter, indien, gelijk meer waarschijnlijk is, zij beroep wenschten in te stellen van het besluit van Ged. Staten van 11 Junij 1880, n°. 24, waarbij dezen zich onbevoegd verklaarden ten aanzien van de verzoeken van adressanten om de tabel te wijzigen en te verbeteren, daargelaten dat Ged. Staten inderdaad onbevoegd zijn zelven zoodanige wijziging of verbetering te bewerkstelligen, in ieder geval van zoodanig besluit geen beroep bij Ons openstaat;

dat, wanneer, zooals ook uit de door adressanten ingediende stukken volgt, het hunne bedoeling geweest is van Ged. Staten te vragen een bevel tot herziening van de tabel ingevolge art. 10 van het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Drenthe, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Aug. 1868, n°. 55 (*Prov. Blad* n°. 31), ook van de beschikking daarop van Ged. Staten geen beroep op Ons is toegelaten;

dat mitsdien het aan Ons gedaan verzoek, hoe ook opgevat, geen beroep bevat, als bij een Provinciaal Reglement of andere wettelijke verordening opengesteld;

Gezien het Provinciaal Reglement op de wegen en voetpaden in Drenthe, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Aug. 1868, n°. 55 (*Prov. Blad* n°. 31);

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressanten niet-ontvankelijk te verklaren in hun ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 10 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

8°. van 12 Sept. 1881, n°. 31, houdende beschikking op het verzoek door *den Raad der gemeente Weerselo in dd.* 3 *Junij* 1881 *tot Z. M. gerigt ter erlanging Zr. Ms. goedkeuring op de begrooting van de ontvangsten en uitgaven dier gemeente over het dienstjaar* 1881, *zooals die door den Gemeenteraad in zijne vergadering van* 25 *April* 1881 *is vastgesteld.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 423).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het verzoek door den Raad der gemeente Weerselo in dd. 3 Junij 1881 tot Ons gerigt ter erlanging Onzer goedkeuring op de begrooting van de ontvangsten en uitgaven dier gemeente over het dienstjaar 1881, zooals die door den Gemeenteraad in zijne vergadering van 25 April 1881 is vastgesteld;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 31 Aug. 1881, n°. 89;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 9 Sept. 1881, n°. 3929, Afdeeling Binnenlandsch Bestuur;

Overwegende, dat Ged. Staten van Overijssel bij hunne resolutie van 19 Mei 1881, 2e afd. n°. 1899/1411, aan de bovenvermelde Gemeentebegrooting hunne goedkeuring hebben geweigerd, uit overweging dat bij hare vaststelling de belangen van het onderwijs zouden zijn uit het oog verloren, naardien art. 36 der uitgaven, betrekkelijk de jaarwedden der onderwijzers, geraamd is op den grondslag onder anderen van eene jaarwedde van *f* 700 voor het hoofd der school in de buurt Hasselo en van eene jaarwedde van *f* 400 voor ieder van vijf nieuw aan te stellen onderwijzers; beide welke cijfers naar het oordeel van Ged. Staten onvoldoende zijn te achten, het eerste met het oog op de werkzaamheden die van dien hoofdonderwijzer worden gevorderd, het andere wegens het weinige beschikbare personeel;

Overwegende, dat, wat er ook van de juistheid dier waardeering van Ged. Staten zijn moge en welke de invloed daarvan ook zou kunnen zijn bij een besluit krachtens alinea 2 of een beslissing krachtens alinea 7 van art. 26 der wet op het lager onderwijs van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) door Ons te nemen, hier bij de beoordeeling van het betrekkelijke begrootingsartikel de vraag alleen deze is, of het daarbij uitgetrokken bedrag toereikend is om daaruit die betalingen te doen geschieden, waarop naar de thans wettelijk bestaande verordeningen behoort te worden gerekend;

Overwegende nu te dien opzigte, dat voor de hoofden van alle de scholen der gemeente Weerselo, ook van die in de buurt Hasselo, de jaarwedde eenmaal is vastgesteld op *f* 700, welk cijfer alzoo, onverkort de noodzakelijke gevolgen eener nadere wettig tot stand gebragte verhooging, teregt door den gemeenteraad tot grondslag van raming is genomen;

en dat voor de nog te benoemen vijf onderwijzers, tot wier aanstelling de Raad op

27 Januarij ll. heeft besloten, bij het omtrent hunne belooning tusschen dien Raad en Ged. Staten gerezen verschil, vooralsnog geenerlei regeling van jaarwedden is tot stand gekomen, zoodat het daarvoor uitgetrokken bedrag niet reeds nu, ter gelegenheid van de vaststelling en goedkeuring der loopende begrooting, als onvoldoende kan worden afgekeurd;

Gezien art. 209 der wet van 28 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging der resolutie van Ged. Staten van Overijssel van 19 Mei 1881, 2e afd., n⁰. 1899/1411, alsnog goedkeuring te verleenen aan de begrooting van inkomsten en uitgaven der gemeente Weerselo voor het dienstjaar 1881, zooals die door den Raad dier gemeente op 25 April 1881 is vastgesteld.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 12 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

9°. van 13 Sept. 1881, n°. 22, houdende beschikking op het beroep van *J. E. Willems te Geleen, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 23 *Mei* 1881, *waarbij hem vergunning is geweigerd tot verplaatsing van een bakoven.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 421.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. E. Willems te Geleen van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 23 Mei 1881, waarbij hem vergunning is geweigerd tot verplaatsing van een bakoven;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 31 Aug. 1881 n°. 87;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Sept. 1881 n°. 53, Afdeeling Handel en Nijverheid;

Overwegende dat Jan Egidius Willems, landbouwer te Geleen, aan Burg. en Weth vergunning heeft verzocht om den bakoven, gebouwd binnen zijn woonhuis, sectie B, n⁰. 737, te mogen verplaatsen naar een stal, deel uitmakende van hetzelfde perceel;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n⁰. 95) belegde verga-

dering door een der naburen, uit hoofde van vrees voor brandgevaar, bezwaren tegen het toestaan der vergunning zijn ingebragt en Burg. en Weth. op dien grond op adressants verzoek afwijzend hebben beschikt;

dat adressant van deze beschikking bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende, dat volgens art. 5 van bovengenoemde wet, bij het verzoek om vergunning onder anderen moet worden overgelegd eene plattegrond-teekening in dubbel op eene schaal van minstens 1 op 250, aanduidende de uit- en inwendige zamenstelling der inrigting en toebehooren;

dat dit voorschrift niet alleen beoogt de beoordeeling van het verzoek mogelijk te maken, maar, in verband met art. 9 der wet, de aanhechting van genoemd stuk aan de vergunning voorschrijvende, tevens dient om, wanneer het verzoek is toegestaan, te kunnen nagaan of de gemaakte inrigting in overeenstemming is met de verleende vergunning;

dat derhalve het voorschrift van art. 5 der wet stipt behoort te worden nageleefd;

Overwegende, dat het door Willems aan het gemeentebestuur ingediende verzoek niet vergezeld was van de bedoelde plattegrond-teekening en Burgemeester en Weth. op het verzoek, zoo als het zonder overlegging der bij de wet vereischte stukken was gedaan, niet hadden behooren te beschikken;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. van Geleen van 23 Mei 1881 te verklaren dat omtrent het verzoek van adressant, zooals het is gedaan, geene beslissing kan worden genomen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 13 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

Aan de orde is:

II. de beroepen van *J. Valentijn en J. Adams, hoofden van openbare lagere scholen te Venlo, van een besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg, betreffende de hun toe te kennen jaarlijksche vergoeding voor huishuur.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Bij resolutie van 19 Febr. 1881, in hare bijlagen aangehaald als dd. 18 Febr. 1881,

n°. 1307/3 P, hebben Ged. Staten van Limburg het bedrag der jaarlijksche vergoeding voor huishuur wegens gemis van vrije woning voor de hoofden van de daarbij vermelde openbare lagere scholen in die provincie bepaald; daaronder voor het hoofd der 1e school (stadsarmenschool) en voor het hoofd der 3e school voor gewoon lager onderwijs, beide te Venlo, voor ieder ƒ100. In beroep van deze beslissing hebben J. Valentijn, zich noemende hoofd der 1e school, maar, zooals nader gebleken is, destijds reeds eervol ontslagen, en J. Adams, hoofd der 3e school, zich tot Z. M. den Koning gewend, verzoekende de 1e, dat de hem toekomende vergoeding ook met het oog op zijn pensioen worde bepaald op ƒ300, de tweede, dat aan hem eene vergoeding van ƒ350 worde toegekend. In hunne adressen, die op den 25 Maart 1881 bij het Kabinet des Konings zijn ingekomen, geven zij op, dat het *Prov. Blad* van Limburg n°. 27, waarin de resolutie van Ged. St. voorkomt, eerst op den 9 Maart ll. is uitgegeven.

Beide adressanten achten zich bezwaard, omdat voor niet minder dan ƒ300 of ƒ400 geschikte woningen voor hoofden van scholen te Venlo te bekomen zijn. Ged. Staten ter zake gehoord, hadden reeds van den districts-schoolopziener te Roermond vernomen, dat zijns oordeels de vergoeding van ƒ100 te laag was en een huurprijs van ƒ300 noodig zou zijn. Zij wonnen nu ook het gevoelen van den Gemeenteraad van Venlo in, welke op den 27 April 1881 goedvond, voor het nieuw aan te stellen hoofd der 1e school de jaarwedde op ƒ750 en de jaarlijksche vergoeding voor huishuur op ƒ200 te bepalen, op welk besluit de goedkeuring van Ged. Staten gevraagd is. Hierop adviseerde de districtsschoolopziener dat zoowel de jaarwedde als de vergoeding ongenoegzaam was. Wegens de dientengevolge gemaakte bedenkingen van Ged. Staten nam de Gemeenteraad van Venlo een nieuw besluit op 27 Mei 1881, waarbij de jaarwedde werd bepaald op ƒ850; maar de Gemeenteraad sprak bij die gelegenheid zijne overtuiging uit, dat ƒ200, in verband tot het huren van geschikte huizen in de gemeente, eene voldoende vergoeding opleverde. Zich met dit gevoelen vereenigende bepaalden Ged. Staten van Limburg bij besluit van 29 Junij 1881 n°. 3954/3 D, de jaarlijksche vergoeding voor huishuur van het aan te stellen hoofd der stadsarmenschool te Venlo op ƒ200, in te gaan van den dag zijner in functie treding. Daarna heeft de gemeenteraad op den 30 Julij ll. goedgevonden, dat aan den gepensioneerden hoofdonderwijzer J. Valentijn nog worde toegekend over de maanden November en December 1880 eene zoodanige vergoeding als hem zou toekomen, indien de vergoeding voor huishuur ware vastgesteld geweest op ƒ200 in plaats van ƒ100 jaarlijks, derhalve 1/6 van ƒ100. In dezelfde vergadering besloot de Raad de vergoeding voor huishuur voor J. Adams, als hoofd der 3e openbare lagere school, op ƒ200 te bepalen, ingaande met 1 Julij 1881 en daarop de goedkeuring van Ged. Staten te vragen; laatstgenoemd collegie heeft hierover nog geen beslissing genomen, in afwachting van 's Konings beslissing over het tegenwoordige geschil.

Nadat de Minister van Binnenlandsche Zaken, daartoe door Z. M. gemagtigd, bij missive van 1 Aug. ll. n°. 2829, afd. O., deze zaak bij den Raad van State had aanhangig gemaakt, zijn ingekomen 1°. eene memorie van Burg. en Weth. van Venlo ten betooge dat de adressanten zich thans in het minst niet te beklagen hebben, nadat aan den adressant J. Valentijn tot aan zijn eervol ontslag (1 Jan. 1881) en aan den adressant J. Adams voor het vervolg eene vergoeding van ƒ200 jaarlijks is toegekend,

en dat de gemeenteraad overtuigd is dat men voor den prijs van *f* 200 passende en goede woningen te Venlo kan bekomen; 2°. eene memorie van den adressant J. Adams, welke verzoekt overeenkomstig zijnen eisch te beschikken, omdat er verschil tusschen den Gemeenteraad en den districtsschoolopziener bestaat over hetgeen als eene billijke vergoeding voor huishuur moet worden aangemerkt, terwijl hij adressant meent dat het oordeel van den schoolopziener, als geen belang bij de zaak hebbende, het meest zal moeten gelden.

III. het beroep van *M. Gomperts te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bewaarplaats van lompen.*

De *Staatsraad* SMIDT brengt het volgend verslag uit:

Krachtens magtiging des Konings is door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 8 Aug. 1881 n°. 45, Afd. H. en N., bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep door M. Gomperts te Amsterdam, ingesteld van eene beschikking van Burg. en Weth. dier gemeente dd. 27 Mei ll., waarbij werd afgewezen zijn verzoek om vergunning tot het oprigten eener bewaarplaats voor lompen op den 1n en 2n zolder van het perceel Prins Hendrikkade 71. Die afwijzing was het gevolg van ingebragte bezwaren, hoofdzakelijk ontleend aan vrees voor brandgevaar, daar het perceel staat in een gang achter andere perceelen en dus in geval van brand moeijelijk te bereiken zou zijn, bezwaren, waaraan door het nemen van maatregelen of het stellen van voorwaarden niet voldoende was te gemoet te komen.

In het adres, waarbij appellant in beroep komt, wordt de grond der afwijzing in strijd genoemd met de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) en bovendien feitelijk onjuist geacht. Volgens appellant mag de vrees voor gevaar, ontleend aan moeijelijke bereikbaarheid in geval van brand, niet in aanmerking komen, daar dit gevaar niet het gevolg is van de inrichting zelve, wier oprigting bedoeld wordt, maar van de plaats of het gebouw, waarin zij zal worden gevestigd, hetwelk ook zonder tot bewaarplaats van lompen te dienen aan brandgevaar onderhevig is en voor bluschmiddelen niet minder bereikbaar wordt, doordien daar lompen worden opgeslagen. De grond der afwijzing is volgens appellant, feitelijk onjuist, omdat het bedoelde pakhuis wel is waar van de zijde der Prins Hendrikkade toegang heeft langs een gedeeltelijk overdekten, gedeeltelijk openen gang, maar die kade zelve aan het IJ is gelegen, waardoor in geval van brand, het bluschmiddel aan die zijde niet verder (zijnde pl. m. 26 meter) is verwijderd, dan met perceelen in verschillende straten van Amsterdam het geval is, terwijl bovendien nog de geheele achterzijde van het pakhuis aan het water ligt, waardoor de drijvende stoomspuit in geval van brand, het perceel zal kunnen bereiken.

Bij het ingewonnen ambtsberigt van Burg. en Weth. van Amsterdam, met welks inhoud Ged. Staten van Noordholland verklaarden zich te kunnen vereenigen, wordt de opmerking gemaakt, dat, indien ook al eens alléén de inrigting en niet de plaatselijke omgeving voor de beoordeeling der aanvraag in aanmerking zou mogen komen, ook dan nog de aangenomen grond van afwijzing zou moeten gelden wegens het

brandgevaar van een lompenmagazijn. Moge al niet met absolute zekerheid de zelfontbranding van lompen zijn bewezen, de ervaring leert dat ze op en in elkander gestapeld warm worden en bij de minste aanraking met licht of vuur eerst smeulen en daarna, zoodra eenige wind of tocht toegang heeft, zóó zeer en zoo spoedig in vlam geraken, dat aan blusschen zelfs met den meest mogelijken spoed bijna niet te denken valt. Burg. en Weth. deelen voorts mede dat in het pakhuis, waarin appellant eene bewaarplaats van lompen wil vestigen, op 13 Julij van het vorige jaar een hevige brand ontstond, welke toen met veel krachtsinspanning tot dat perceel is beperkt. In het pakhuis waren toen geene vodden, doch indien dit toenmaals het geval was geweest, dan zou volgens Burg. en Weth. wegens den dikken rook, dien brandende lompen plegen te veroorzaken, het perceel door den gang van de Prins Hendrikkade niet te naderen en van alle gemeenschap afgesloten geweest zijn. Dat het pakhuis aan de achterzijde, d.i. aan het water, door de drijvende stoombrandspuit kan worden bereikt, dit voordeel kan naar de meening van het gemeentebestuur, niet gelden, omdat gedurende den wintertijd de vaart door het ijs kan zijn gestremd en juist dan de omgang met vuur en licht bijna onvermijdelijk is. Burg. en Weth. achten het dan ook aan geen redelijken twijfel onderhevig, dat de belendende perceelen met groot gevaar zouden worden bedreigd; vóóraf is niet te zeggen, in welk gedeelte, aan de voor- of aan de achterzijde, een mogelijke brand zich het eerst zal vertoonen, eene omstandigheid, waarmede in eene omgeving, zooals hier, wel degelijk rekening moet worden gehouden, daar de toegang van de Prins Hendrikkade af slechts open staat langs een gedeeltelijk overdekten gang.

Aan het ingebragt bezwaar der naburen kan, volgens het oordeel van 't gemeentebestuur, door te stellen voorwaarden niet voldoende worden te gemoet gekomen. Voor eene bewaarplaats van lompen, wanneer deze vergund wordt in een onbewoond perceel, zooals het ook hier betreft, wordt steeds de voorwaarde gesteld dat nimmer met vuur of licht in de bergplaats mag worden omgegaan, maar het gemeentebestuur acht dit in dezen niet alleen geen genoegzame maar zelfs volstrekt geen waarborg, omdat een voldoende controle van de nakoming dier voorwaarden onmogelijk is en omdat, ook bij de meest ernstige maatregelen van den eigenaar zelven, om het ontstaan van brand te voorkomen, in een perceel, dat niet bewoond maar uitsluitend tot pakhuis is ingerigt, er niet gewaakt kan worden tegen nalatigheid of onvoorzigtigheid van de werklieden, ware het ook alleen bij het aansteken van pijp of sigaar bij het verlaten der inrigting. Burg. en Wethouders verklaren ten slotte, overtuigd te zijn, dat de gevolgen onberekenbaar zouden kunnen zijn, indien in het bedoeld perceel, werd het met lompen gevuld, brand ontstond.

Nadat deze zaak bij de Afdeeling is aanhangig gemaakt, heeft de appellant, met overlegging van een drietal verklaringen van papierfabriekanten, een schrijven ingezonden tot tegenspraak van de bewering van 't gemeentebestuur dat lompen aan zelfontbranding zouden onderhevig zijn, en ter mededeeling zijner meening, dat lompen bij brand niet zooveel rook geven als wat anders in het perceel geborgen wordt, nl. katoen, afval van jute, tabak enz. Voorts zijn nog twee memoriën ingekomen: de eene is van H. Smelt te Amsterdam, die, zich overigens refererende aan de bezwaren, door hem bij Burg. en Weth. vroeger ingebragt, thans alleen opgeeft, dat die bezwaren nog met

één vermeerderd zijn, doordat sedert eenigen tijd in hetzelfde perceel eene timmermanswerkplaats is gekomen, waar tot laat in den avond met licht gewerkt wordt en waardoor het gevaar voor brand nog grooter wordt. Dit zelfde wordt onder meer ook medegedeeld in de tweede memorie, ingediend door N. C. Willemsz te Amsterdam, die er nog bijvoegt dat het bedoeld perceel bij gedeelten wordt verhuurd en dat in de voormelde werkplaats, welke zich op de bovenverdieping bevindt, zeer dikwerf 's avonds ten tien à elf ure gewerkt wordt, maar deze verder in den nacht in den regel geheel gesloten en onbewaakt is.

De heer Gomperts is zelf verschenen. Hij geeft zijne verwondering te kennen over het besluit van Burg. en Weth., daar hem uitzigt gegeven was dat de vergunning wel zou worden verleend. In dat vooruitzigt heeft hij het pakhuis aan de Prins Hendrikkade, geheel in het water gelegen en van andere bewoonde gebouwen verwijderd, gehuurd. Betere gelegenheid tot oprigting van de door hem verlangde bergplaats zal z. i. bezwaarlijk kunnen worden gevonden. Het geopperd bezwaar van zelfontbranding der lompen kan, naar hij gelooft, niet gelden, omdat men nimmer daarvan iets heeft gehoord, niet alleen te Amsterdam, maar ook in andere steden waar eveneens groote magazijnen van lompen en nog wel tusschen bewoonde gebouwen in, worden gevonden. Hij hoopt dat het besluit van Burg. en Weth. zal worden te niet gedaan en dat hem de vergunning alsnog zal worden verleend.

De Voorzitter en de Staatsraden Heemskerk en Smidt doen den belanghebbende nog eenige vragen omtrent de plaatselijke gesteldheid, die door hem worden beantwoord.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Een-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 12 *October* 1881

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris, Mr. L. P. Op den Hooff.
Commies van Staat, Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 21 September 1881, n°. 27, houdende beslissing in het geschil tusschen *de gemeentebesturen van Alphen en Zwammerdam, betrekkelijk de overdragt van den op grondgebied dier beide gemeenten gelegen toegangsweg naar het station Zwammerdam van den spoorweg Leiden—Woerden.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 429.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beslissende het geschil tusschen de gemeentebesturen van Alphen en Zwammerdam, betrekkelijk de overdragt van den op grondgebied dier beide gemeenten gelegen toegangsweg naar het station Zwammerdam van den spoorweg Leiden—Woerden;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 September 1881 n°. 93;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 17 Sept. 1881, n°. 35, afd. Waterstaat B;

Overwegende dat op den ligger der toegangswegen naar de spoorwegstations in de provincie Zuidholland, zoo als die door Ged. Staten van dat gewest gewijzigd is vastgesteld den 17 Mei jl., bovengenoemde toegangsweg is gebragt ten laste der spoorwegmaatschappij Leiden—Woerden tot na de beslissing bedoeld in art. 70, al. 2, der wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67)

dat het gemeentebestuur van Zwammerdam verlangt, dat die weg bij de nu te nemen beslissing zal worden gebragt ten laste van de gemeente Alphen, aangezien hij voor verreweg het grootste gedeelte, nl. 650 van de 723 meters, gelegen is op grondgebied van laatstgenoemde gemeente;

dat het gemeentebestuur van Alphen daartegen bezwaar inbrengt, daar genoemde weg schier uitsluitend dient ten behoeve van de gemeente Zwammerdam;

Overwegende, dat het brengen in onderhoud van een toegangsweg bij die gemeente, op wier grondgebied hij voor 't grootste deel gelegen is, menigwerf tot tastbare onbillijkheid zou leiden en niet als algemeen beginsel in de bedoeling der wet gelegen is;

dat veeleer dient te worden nagegaan, welke der beide gemeenten het meest overwegend belang heeft bij het station;

Overwegende dienaangaande, dat de gemeente Alphen, die een eigen station heeft met een daarheen leidenden toegangsweg, dien zij zelf onderhoudt en verlicht, betrekkelijk een zeer gering belang heeft bij den geheel langs de grens dier gemeente loopenden toegangsweg, waarvan hier sprake is;

dat die toegangsweg daarentegen de kortste gemeenschap daarstelt tusschen de kom der gemeente Zwammerdam en het station van dien naam;

dat er derhalve allezins voldoende termen zijn om den hier bedoelden toegangsweg in onderhoud te brengen bij de gemeente Zwammerdam;

Gezien de wet van 9 April 1875 (*Stbl.* n°. 67) zooals die is gewijzigd bij de wet van 31 Dec. 1880 (*Stbl.* n°. 258) en Ons besluit van 23 Maart 1876 (*Stbl.* n°. 55);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te verklaren, dat de toegangsweg naar het station Zwammerdam aan de gemeente Zwammerdam behoort te worden overgedragen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 21 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

2°. van 26 Sept. 1881, n°. 1, houdende beschikking op het beroep van *den gemeenteraad van Heino, van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 5 Mei* 1881, 2e afd. n°. 1607/1235, *waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor* 1881.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 437).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den gemeenteraad van Heino van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 5 Mei 1881, 2e afd. n°. 1607/1235, waarbij goedkeuring is onthouden aan de gemeentebegrooting voor 1881;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Sept. 1881 n°. 88;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 Sept. 1881 n°. 4125, afd. B. B.;

Overwegende, dat Ged. Staten van Overijssel hunne goedkeuring hebben onthouden aan de begrooting der gemeente Heino voor 1881, op grond dat blijkens de Memorie van toelichting onder de som geraamd in uitgaaf op art. 39 der begrooting, jaarwedden der onderwijzers ad *ƒ* 1825, slechts is begrepen een bedrag van *ƒ* 450 voor jaarwedde van een te benoemen onderwijzer en zoodanig bedrag daartoe onvoldoende is;

dat de gemeenteraad bij besluit van 12 Mei jl. van deze beslissing bij Ons in beroep is gekomen, op grond dat, zoolang geen bepaalde jaarwedde is vastgesteld, kan volstaan worden met het op de begrooting uittrekken van een bedrag ten minste gelijk aan het minimum der bij de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) toegekende jaarwedde;

Overwegende, dat tot dusver door den Raad nog geen besluit tot regeling van de jaarwedde van den tweeden, nevens het hoofd der school nog te benoemen onderwijzer aan de goedkeuring van Ged. Staten is onderworpen;

dat eerst wanneer dit plaats heeft, Ged. Staten zullen hebben te beoordeelen en te beslissen of de dan door den Raad bepaalde wedde voor goedkeuring vatbaar is;

dat, zoolang die bepaling nog niet heeft plaats gehad, het bedrag, dat de Raad voor die jaarwedde heeft gemeend te moeten ramen, geen reden voor Ged. Staten kan opleveren om hunne goedkeuring aan de gemeentebegrooting te onthouden;

dat, zoo de gemeenteraad onverhoopt nalaten mogt tot regeling der bedoelde jaarwedde een besluit te nemen, de wet andere middelen geeft om die regeling tot stand te brengen;

dat derhalve ten onregte door Ged. Staten van Overijssel om de bovenvermelde reden aan de begrooting der gemeente Heino goedkeuring is onthouden;

Gezien art. 209 der wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging der resolutie van Ged. Staten van Overijssel van 5 Mei 1881, 2e afd.,

no. 1607/1235, alsnog goedkeuring te verleenen aan de begrooting van inkomsten en uitgaven der gemeente Heino voor het dienstjaar 1881, zooals die door den gemeenteraad is vastgesteld den 2 November 1880 en 17 Maart 1881.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 26 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

3°. van den 26 Sept. 1881, n°. 7, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *D. Tjeerde te Workum, tegen een besluit van Burgemeester en Wethouders van* 5 *April* 1881 *no.* 3, *waarbij is afgewezen zijn verzoek om te mogen oprigten eene huidenzouterij, in het perceel kadastraal bekend gemeente Workum sectie A n°.* 325.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 434.)

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door D. Tjeerde te Workum, tegen een besluit van Burg. en Weth. van 5 April 1881 n°. 3. waarbij is afgewezen zijn verzoek om te mogen oprigten eene huidenzouterij, in het perceel kadastraal bekend gemeente Workum, sectie A, n°. 325;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Sept. 1881, n°. 84;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van 22 September 1881, n°. 51, Afdeeling Handel en Nijverheid;

Overwegende, dat het gemeentebestuur van Workum, na van verschillende buren bezwaarschriften tegen de inwilliging van het verzoek te hebben ontvangen, bij zijn bovenvermeld besluit heeft verklaard, dat door het verleenen der gevraagde vergunning schade zoude worden toegebragt, van wege de walgelijke uitdampingen, aan de nabijgelegen woningen en aan de daarin uitgeoefend wordende bedrijven, en dat daarom het verzoek van D. Tjeerde werd afgewezen;

dat appellant zich daardoor bezwaard acht en beweert, dat reeds meer dan 25 jaar geleden eene dergelijke inrigting binnen de bebouwde kom der gemeente heeft bestaan, en dat daarover nimmer klagten zijn gerezen, noch door de uitdampingen schade is

veroorzaakt aan de buren of hunne bedrijven, omdat die uitdampingen door de lage temperatuur, tengevolge van de zouting, worden verhinderd;

dat de gemeente Workum eigenlijk niet als een bebouwde plaats kan worden aangemerkt, omdat zij bestaat uit een lange rij huizen aan weêrszijden eener ruime en breede straat, en aan de achterzijde grenzende aan erven zonder belendingen;

Overwegende dat uit het ingesteld onderzoek gebleken is, dat de straat waarin de huidenzouterij zou worden uitgeoefend met de stoepen breed is 17.90 meter, maar dat de straat toch aan weêrszijden ingesloten is door een rij aaneensluitende woningen;

dat de walgelijke uitdampingen, al is de straat ook vrij breed, voor de bewoners der omliggende huizen zeer hinderlijk zouden zijn, en op het debiet der in den omtrek gevestigde neringdoenden nadeeligen invloed zouden uitoefenen;

dat op 20 meter afstand van de huidenzouterij eene slagerij is gevestigd, waaraan groote schade zou worden toegebragt door het bederf der lucht en het veelvuldig ongedierte;

dat de Geneeskundige inspecteur van oordeel is, dat eene huidenzouterij te midden van vele woningen, met het oog op het bederf van lucht en bodem, uit het sanitair oogpunt behoort afgekeurd te worden; en dat de ligging van deze huidenzouterij en de inrigting daarvan van dien aard zijn dat eene hooge mate van hinder voor de omwonenden te duchten zou zijn;

dat niet blijkt, dat in dit geval door het stellen van voorwaarden aan den gevreesden hinder kan worden tegemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n⁰. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermeld besluit van Burg. en Weth. van Workum van 5 April 1881 en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 26 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

4⁰. van 27 Sept. 1881, n⁰. 2, houdende beslissing in het *geschil over de woonplaats van de arme krankzinnige J. A. Herstal of Harstal, huisvrouw van J. J. de Visser.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 435).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beslissende het geschil over de woonplaats van de arme krankzinnige J. A. Herstal of Harstal, huisvrouw van J. J. de Visser;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 9 Sept. 1881 n°. 85;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 24 Sept. 1881 n°. 4132 Afd. B. B.;

Overwegende, dat voormelde behoeftige vroeger met haren genoemden echtgenoot J. J. de Visser te Nijmegen gewoond heeft, totdat deze op 7 October 1879 zijne woonplaats overbragt naar Gorinchem;

dat zij aldaar hebben gewoond tot 19 Maart 1880 en alstoen verhuisd zijn naar Delfshaven, van waar zij in Oct. van dat jaar wederom zouden vertrekken naar Tilburg, waar de Visser als ketelmakersknecht in de werkplaatsen der Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen werkzaam zou worden gesteld;

dat intusschen door H. P. Timmermans, geneeskundige aldaar, in dd. 12 Oct. 1880 eene verklaring is afgegeven, dat de Visser's huisvrouw in eenen toestand van krankzinnigheid verkeerde, die opneming in een gesticht wenschelijk maakte, en dientengevolge door den Burgemeester van Delfshaven daags daarop aan de Directie van het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te Dordrecht is gevraagd, of opneming aldaar mogelijk was;

dat echter door die Directie op 14 Oct. berigt werd, dat uit hoofde van gebrek aan plaats de opneming niet mogelijk was;

dat pogingen om elders plaatsing te verkrijgen en evenzoo de aanvraag om regterlijke magtiging daartoe achterwege zijn kunnen blijven, nademaal een drietal dagen later dezelfde geneeskundige, na gelukkig verkregen uitkomsten van door hem aangewende middelen, verklaarde, dat de plaatsing onnoodig was geworden; dat de Visser daarop den 26 October met zijne huisvrouw naar Tilburg is vertrokken en zich aldaar heeft gevestigd;

dat zijne huisvrouw een tiental weken later andermaal ongesteld is geworden en toen, dd. 12 Jan. 1881, door doctor van der Heijden te Tilburg eene verklaring is afgegeven, houdende, dat zij in eenen staat van krankzinnigheid verkeerde, die eene zoo spoedig mogelijke overbrenging naar een krankzinnigengesticht noodzakelijk maakte;

en dat zij dan ook, zoodra daarop de regterlijke magtiging gevraagd en verkregen was, is opgenomen in het gesticht Coudewater te Rosmalen;

dat nu de gemeentebesturen zoowel van Delfshaven als van Tilburg beweren onverpligt te zijn tot betaling der verplegingskosten;

Overwegende, dat tot betaling der verplegingskosten gehouden is de gemeente, waar de verpleegde woonplaats had tijdens de overbrenging naar een krankzinnigengesticht noodig geoordeeld en daartoe de regterlijke magtiging verkregen is;

dat dit hier het geval is geweest in Jan. 1881, toen de verpleegde, die als wettige

huisvrouw van J. J. de Visser diens woonplaats volgt, woonplaats had te Tilburg, waar deze sedert October van het vorige jaar gevestigd was;

dat derhalve Tilburg als de woonplaats dezer behoeftige moet worden aangewezen;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100), zoo als zij is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Tilburg aan te wijzen als de gemeente, die verpligt is tot betaling der kosten van overbrenging naar en verpleging in een geneeskundig gesticht voor krankzinnigen van A. Herstal of Harstal, huisvrouw van J. J. de Visser.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 27 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

50. van 28 September 1881 n°. 4, houdende beschikking op het beroep van *J. G. Veening te Arnhem, van een besluit van Burgemeester en Wethouders van* 23 *April* 1881, n°. 519, *waarbij aan C. G. de Roos vergunning is verleend tot oprigting eener machine-werkplaats.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 4]3).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ. ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. G. Veening te Arnhem van een besluit van Burg. en Weth. van 23 April 1881 n°. 519, waarbij aan C. G. de Roos vergunning is verleend tot oprigting eener machine-werkplaats;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 24 Aug. 1881, n°. 81;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 26 Sept. 1881, n°. 40, afd. H. en N.;

Overwegende, dat C. G. de Roos aan Burg. en Weth. van Arnhem vergunning heeft verzocht tot oprigting eener machine-werkplaats, met een stoomwerktuig van ongeveer 12 paardenkracht, aan de Rijnkade in het perceel n°. 12, kadaster sectie C, n°. 868;

dat in de vergadering krachtens art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) gehouden, door eenige naburen, waaronder ook appellant, tegen het toestaan der gevraagde vergunning bezwaren zijn ingebragt, voornamelijk ontleend aan vrees voor brandgevaar, voor schade aan eigendommen en voor hinder van ernstigen aard, vooral door geraas;

dat Burg. en Weth., die de ingebragte bezwaren deels ongegrond deels overdreven achtten, op grond dat aan werkelijk bestaande bezwaren door het stellen van voorwaarden gereedelijk kon worden tegemoet gekomen, de gevraagde vergunning onder zekere daarbij gestelde voorwaarden hebben verleend;

dat appellant van deze beschikking bij Ons in beroep komende, verzoekt, dat met vernietiging der beschikking van Burg. en Weth. alsnog de vergunning moge worden geweigerd; dat toch zijn huis, dat met den daarbij behoorenden tuin onmiddellijk grenst aan het perceel, waar de inrigting zal worden gevestigd, onbewoonbaar zal worden door het geraas, vooral veroorzaakt door het maken van ketels, terwijl de schoorsteen, die onmiddellijk aan den tuinmuur grenst, op slechts 6 M. van het huis geplaatst zal worden en de rook daarvan hinder van ernstigen aard zal veroorzaken; dat daarenboven brandgevaar te duchten is, omdat in de bovenste verdiepingen van de in te rigten fabriek graanzolders zich bevinden, terwijl aan de andere zijde een stal en hooizolder tegen den ontworpen smeltoven aansluiten;

Overwegende, dat C. G. de Roos zich heeft bereid verklaard geene ketels te maken, en daarmede de vrees ontleend aan het geraas eener ketelmakerij vervalt;

dat appellant er voorts in toestemt om den schoorsteen te verplaatsen naar den hoek, gevormd door de smederij en de machinekamer, waardoor de hinder, dien app. voor dien schoorsteen duchtte voor de bewoonbaarheid van zijn huis en tuin, geacht kan worden te zijn weggenomen, terwijl daardoor tevens alle vrees voor brand in de graanzolders wordt opgeheven, omdat de openingen van deze van den schoorsteen afgekeerd zijn;

dat door de voorwaarden, omtrent de inrigting van den smeltoven gesteld, gevaar voor brand in de hooizolders van een naburig perceel wordt voorgekomen;

dat eindelijk appellants vrees voor het scheuren en verzakken zijner muren ten gevolge van de dreuning, door de inrigting te veroorzaken, volgens het gevoelen van den Ingenieur van den Provincialen Waterstaat, door Ged. Staten gehoord, ten eenenmale ongegrond is;

dat ook de as niet op de scheidingsmuren zal rusten;

dat de fabriek, waaraan ook naar de meening van Burg. en Weth. van Arnhem bepaalde behoefte bestaat, zal worden opgerigt nabij de haven, te midden van eene wijk, waarin reeds verschillende nijverheidsondernemingen gevestigd zijn;

dat dus tegen het toestaan der vergunning geen bezwaar bestaat, wanneer slechts aan de reeds door Burg. en Weth. gestelde voorwaarden nog enkele andere worden verbonden;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met aanvulling van het besluit van Burg. en Weth. van Arnhem van 23 April ll.

aan C. G. de Roos en zijne regtverkrijgenden vergunning te verleenen tot oprigting eener machinewerkplaats met een stoomwerktuig van hoogstens 12 paardenkracht aan de Rijnkade in het perceel n°. 12, kadaster sectie C, n°. 868, onder voorwaarde:

1°. dat in de fabriek geen stoomketels vervaardigd of hersteld worden

2°. dat tusschen het metselwerk van den stoomketel en den scheidingsmuur ten minste 10 cM. spouw gelaten en de ruimte vóór den stoomketel tot aan de machinekamer met steenen gevloerd worde en blijve; dat de schoorsteen van steen of ijzer worde opgetrokken tot eene hoogte van 14 M. uit den vloer gemeten, en van boven voorzien worde van een ijzeren korf, waarvan de tusschenruimten niet grooter mogen zijn dan 2 cM.; dat het dak boven den stoomketel van ijzer worde zamengesteld met pannen of metaal gedekt en rustende aan eene zijde op ijzeren kolommen; dat de bestaande houten deur tusschen den stoomketel en de machinekamer door een ijzeren deur vervangen worde;

3°. dat de giet- of smeltoven van vuurvaste steenen worde zamengesteld en de stook- en aschplaatsen met ijzeren deuren gesloten worden;

4°. dat de schoorsteen zal geplaatst worden in of bij den hoek, gevormd door de smederij en de machinekamer, zoo als op de aan dit besluit gehechte teekening staat aangeduid;

5°. dat tusschen den vuurhaard in den stoomketel en den hiermede in verband staanden schoorsteen een rookverbrander, op de wijze als in den stoomketel van de badinrigting te Arnhem aanwezig is, gemaakt en voortdurend gebruikt worde;

6°. dat de smederij volgens de aan dit besluit gehechte teekening worde ingerigt als volgt: dat voor en op zijde der smidse ten minste ééne M. breedte met steenen gevloerd worde en blijve; dat de smidse van ijzer of steen worde daargesteld en de schoorsteen in steen ter grootte van 23 cM. in het vierkant binnen 's werks tot eene hoogte van 1.5 M. buiten het dak worde opgetrokken en met steen of ijzer worde afgedekt, zoomede dat de boezem ruste op ijzer en geen hout daarin worde aangebragt;

7°. dat de open plaats, waaraan de stoomketel en smeltoven zullen worden geplaatst, met een ijzeren kap moet overdekt worden;

8°. dat het rookkanaal van den smeltoven met den schoorsteen van den stoomketel worde in verbinding gebragt;

9°. dat de boor-, stoom- en schaafmachines en de draaibanken op gemetselde voeten worden gesteld van voldoende oppervlakte en behoorlijk gefundeerd;

10°. dat de toegang naar de werkplaats door eene ijzeren deur moet afgesloten worden;

11°. dat tusschen den smeltoven en den scheidingsmuur van Heuvels ten minste 10 cM. spouw moet gelaten worden;

12°. dat de inrigting niet mag worden in werking gebragt alvorens door den gemeente-architect eene verklaring is afgegeven dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan.

Voorts te bepalen, dat de inrigting zal moeten zijn voltooid en in werking gebragt binnen één jaar na de dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering

van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, 28 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

6°. van 29 Sept. 1881, n°. 14, houdende beschikking op het beroep van *A. Busch te Maastricht van een besluit van Burg. en Weth. van* 13 *Junij* 1881 n°. 1605, *waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bergplaats van lompen en beenderen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 438).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van A. Busch te Maastricht, van een besluit van Burg. en Weth. van 13 Junij 1881 n°. 1605, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener bergplaats van lompen en beenderen;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Sept. 1881, n°. 91;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 27 Sept. 1881 n°. 44, Afdeeling Handel en Nijverheid;

Overwegende, dat het gemeentebestuur van Maastricht bij besluit van 20 Mei 1878 aan adressant voor eenen proeftijd van één jaar vergunning verleende tot oprigting van eene bewaarplaats van lompen en beenderen op het perceel, kadastraal bekend sectie A, n°. 2996;

dat na den afloop van het proefjaar geene nieuwe vergunning is verleend;

dat het perceel, waar destijds de bewaarplaats was gevestigd en alwaar ook thans weder adressant de bergplaats wil oprigten, intusschen is betrokken geweest door F. H. Cuijpers, die zich toen tot Burg. en Weth. gewend heeft met verzoek in bewust perceel een lompenmagazijn te mogen oprigten;

dat het Gemeentebestuur, nadat in de vergadering bedoeld in art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) tegen het toestaan der vergunning bezwaren waren ingebragt, die aanvraag heeft geweigerd bij besluit van 30 Mei 1881;

dat adressant, die inmiddels het genoemde perceel weder betrokken had, zich, blijkens door hem overgelegde bescheiden, den 2 Junij d. a. v. gewend heeft tot Burg. en

Weth. insgelijks met verzoek in het bewuste perceel op nieuw eene bergplaats van lompen en beenderen te mogen oprigten;

dat het gemeentebestuur toen, zonder in een onderzoek der zaak te treden en eene vergadering te beleggen als bedoeld in art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), op grond dat het aangewezen perceel hetzelfde is als dat waarvoor door Cuypers eene vergunning van gelijken aard was aangevraagd, die geweigerd was, aan adressant bij besluit van 13 Junij ll. te kennen heeft gegeven dat om gemelde reden aan zijn verzoek niet kon worden voldaan;

dat A. Busch onder overlegging van talrijke bijlagen, waarbij echter de bij art. 5 al. 2 der wet van 2 Junij 1875 bedoelde platte grondteekening niet is aangetroffen, van deze beschikking bij Ons in beroep is gekomen, Ons verzoekende, met vernietiging van voornoemd besluit, hem de gevraagde vergunning alsnog te verleenen, of althans het gemeentebestuur te gelasten te voldoen aan de voorschriften van artt. 6 en 7 der meergenoemde wet en daarna op het gedaan verzoek te beschikken;

Overwegende, dat art. 6 der wet van 2 Junij 1875 bepaalt, dat van *elk verzoek* om vergunning ten spoedigste algemeene bekendmaking plaats heeft, terwijl volgens art. 7 op den 14den dag ná de kennisgeving der ter visie legging eene openbare vergadering tot het inbrengen van bezwaren plaats moet hebben;

dat dit voorschrift, zoo algemeen gesteld, niet toelaat dat een gemeentebestuur een zoodanig verzoek, indien het van de noodige bescheiden is voorzien, niet onderzoeke en nalate de bij de wet voorgeschreven formaliteiten na te komen, alleen op grond dat kort te voren aan eenen anderen verzoeker gelijke vergunning ten aanzien van hetzelfde perceel is geweigerd;

dat toch elke aanvrager het regt heeft om met de bezwaren die tegen de door hem voorgenomen inrigting te berde worden gebragt te worden bekend gemaakt en in de gelegenheid te worden gesteld die zoo mogelijk op te lossen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Burg. en Weth. van Maastricht van 13 Junij 1881, te verklaren dat in de voorafgegane beschikking op de aanvraag van eenen anderen verzoeker voor het gemeentebestuur geene reden bestaat om het nu door den adressant gedaan verzoek niet op de bij de wet voorgeschreven wijze in behandeling te nemen.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 29 Sept. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *H. S. de Jong te Leeuwarden, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener slagterij.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van 25 Mei 1881 n°. 8 hebben Burg. en Wethouders van Leeuwarden aan H. S. de Jong geweigerd de door dezen verzochte vergunning om een slagterij te mogen oprigten in het perceel kadastraal bekend als gemeente Leeuwarden, sectie A n°. 372. Die weigering steunde op de overweging, dat het voor genoemd doel bestemde pand slechts een oppervlakte heeft van 12.4 centiare en gelegen is aan een smalle straat, en dat de slagting tot hinder zoo van de omwonenden als voor de voorbijgangers, in het lokaal, aan die straat grenzende, zal geschieden.

Van die beschikking is de verzoeker bij adres dd. 2 Junij d. a. v. met inachtneming van art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) in beroep gekomen bij Z. M.

Bij dat adres heeft de verzoeker er op gewezen, dat bij het verhoor de commodo et incommodo, gelijk dan ook uit het bij de stukken gevoegde betrekkelijke proces-verbaal blijkt, niet één der omwonenden eenig bezwaar heeft ingebragt; — verder, dat hinder voor de voorbijgangers, naar zijn inzien althans, niet vallen zou onder art. 11*c* der genoemde wet, en bovendien, ware het anders, door voorwaarden zou kunnen worden gekeerd; en eindelijk dat de straat waaraan het perceel ligt, met name de Speelmanstraat, wel is waar smal is, maar dat er, hetgeen de appellant in eene aan 's Raads afd. voor de geschillen van bestuur ingediende memorie, nog meer gedetailleerd opgeeft, aan diezelfde straat nogtans nog drie slagterijen gelegen zijn, eene slechts twee huizen van zijn pand verwijderd. De appellant verzoekt mitsdien Z. M. vernietiging der afwijzende beschikking van het gemeentebestuur en inwilliging van zijn verzoek, zij het dan ook onder zekere voorwaarden.

Burg. en Weth. van Leeuwarden ter zake gehoord, hebben in dd. 15 Junij d. a. v. te kennen gegeven, dat juist de aan smalle straten bestaande slagterijen het hinderlijke daarvan hadden bewezen, en hebben nog nader op de geringe ruimte en bekrompen gesteldheid van het quaestieuse pand gewezen.

Met hunne zienswijze vereenigden Ged. Staten van Friesland zich niet. Zij deden bij hunne missive van 30 Junij ll. n°. 73 opmerken, dat door geen der buren eenig verzet was gedaan, en dat hinder of aanstoot voor voorbijgangers, gesteld al de wet liet toe daarop te letten, kon worden gekeerd door de voorwaarde, dat gezorgd worde, dat hetgeen binnenshuis geschiedt, niet van af de straat kunne worden gezien.

Ten slotte dient hier nog te worden vermeld, dat de directeur der gemeentewerken te Leeuwarden indertijd blijkt geadviseerd te hebben tot gunstige beschikking op het aan het gemeentebestuur gedane verzoek, zij het dan ook onder een zevental voorwaarden, doch dat daarentegen de Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat het locaal geheel onbruikbaar oordeelt.

III. het beroep van *H. Hol c. s. te Polsbroek, van een besluit van Ged. Staten van*

Utrecht, waarbij is afgewezen hunne reclame tegen een besluit van ingelanden van het waterschap Polsbroek, tot stichting van een stoomgemaal.

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Zich vereenigende met een daartoe strekkend voorstel van het dagelijksch bestuur, hebben de stemgeregtigde ingelanden van het waterschap Polsbroek bij meerderheid van stemmen in dato 28 Maart ll. besloten:

„1⁰. tot het stichten van een stoomgemaal voor het waterschap op de eigendommen „van den polder gelegen in de gemeente Haastrecht aan het gekanaliseerd gedeelte „van den Hollandschen IJssel in plaats van de bestaande windmolens;

„en 2⁰. dat besluit ter goedkeuring in te zenden aan Ged. Staten van Utrecht."

Hangende de overweging waartoe dat collegie alzoo krachtens art. 133, 1°. van het door Z. M. bij besluit van 28 Jan. 1858, n⁰. 40, goedgekeurd Reglement, door de Staten van Utrecht op 4 Dec. 1857 voor de waterschappen in die provincie vastgesteld, was geroepen — maakten H. Hol, bouwman te Polsbroek en andere stemgeregtigde ingelanden van dien polder een viertal bezwaren aan Ged. Staten kenbaar, ontleend aan beweerden strijd van dat besluit met de artt. 103, 106 en 115 van genoemd Provinciaal Reglement en verzochten zij dat Ged. Staten, alvorens de noodige goedkeuring te verleenen, bedoelde hunne bezwaren, zooals hun adres van 4 April ll. zegt, „rijpelijk zouden overwegen."

Bij resolutie van 19 Mei 1881 n°. 39 hechtten Ged. Staten hunne goedkeuring aan het besluit der Ingelanden, en tenzelfden dage gaven zij op het adres van H. Hol c. s. eene simpele afwijzende beschikking.

Daarmede, naar zij vermeenen, bezwaard hebben H. Hol en ongeveer dezelfde mede-Ingelanden, die bovenvermeld adres van 4 April ll. hadden onderteekend — zich in dato 14 Junij d. a. v. gewend tot Z. M. met het verzoek dat het Z. M. mogt behagen de resolutie van Ged. Staten van Utrecht van 19 Mei 1881 n°. 39, alsmede het daarbij goedgekeurde besluit van de Ingelanden van Polsbroek, te vernietigen.

Vóór alles beklagen zich de adressanten daarbij over *den vorm* der aangevallene resolutie. Die resolutie namelijk is niet met redenen omkleed; en naar het oordeel van adressanten, die hier art. 134 van het Prov. Reglement van toepassing achten, had zij dat behooren te zijn.

En wat *„den inhoud"* der resolutie betreft, — komt de grief der adressanten in hoofdzaak hierop neêr: dat het op te rigten stoomgemaal dienen zal en bestemd zal wezen om met en benevens den polder Polsbroek ook de naast aangelegen polders Groot Keulevaart en Klein Keulevaart te ontlasten; dat, naar zij beweren, bij het besluit van Polsbroek bepaald zou zijn, dat die beide andere polders wèl in de stichtingskosten van het stoomgemaal hectare hectaresgewijze zouden dragen, doch dat voor de kosten van onderhoud en bemaling de Polders Groot en Klein Keulevaart niet meer zouden bijdragen dan „17 stuivers per oude morgen" en zulks ter eerbiediging van zeker *compromis* en arbitrale uitspraak dd. 18 Sept. 1625, waarbij nopens den afvoer van het water dier polders door den polder Polsbroek, voorschriften zijn gesteld met het oog op eene windbemaling, — en dus, naar der adressanten oordeel, thans voor de voorgenomene stoombemaling van geene toepassing meer.

Ged. Staten van Utrecht ter zake gehoord hebben bij hunne missive van 20 Aug. ll. nº. 23 in den breede de grieven en bezwaren der adressanten bestreden. Zij zijn van oordeel, dat de adressanten behooren te worden niet ontvankelijk verklaard in hun beroep, — en subsidiair, dat het beroep behoort te worden afgewezen.

Tot adstructie daarvan schrijven Ged. Staten als volgt:

„Wij hebben gemeend het besluit van stemgeregtigde Ingelanden van het waterschap Polsbroek te moeten goedkeuren, omdat het op wettige wijze genomen en naar Ons oordeel, noch met het algemeen, noch met het bijzonder belang, noch met de bestaande wetten of reglementen in strijd is.

„De bezwaren toch aan het al of niet handhaven van genoemd compromis ontleend, zijn niet geldende tegen een besluit, waarin van geene voorwaarden noch van het compromis, maar alleen van invoering van stoombemaling in het algemeen sprake is.

„Bovendien ligt het niet binnen de bevoegdheid van Ons Collegie, wijziging van het compromis van 1625 voor te schrijven. Indien tusschen de beide waterschappen eene nadere overeenkomst mogt zijn of worden gesloten, zal deze volgens art. 133 van het Alg. Reglement op de waterschappen in dit gewest (*Prov. Blad* 1858 nº. 19) nader aan Onze goedkeuring behooren onderworpen te worden, doch zulks kan geen grond opleveren, om goedkeuring te onthouden aan een besluit, dat van geen compromis of overeenkomst melding maakt.

„Bovendien behoort het geheel tot de bevoegdheid der stemgeregtigde ingelanden, te besluiten tot verbetering der bemalingswerktuigen, hetzij andere waterschappen al of niet bijdragen in de kosten van eersten aanleg en voortdurend onderhoud.

„In allen gevalle wordt de wettigheid van het door de meerderheid der stemgeregtigde ingelanden genomen besluit niet bestreden en een eenvoudig verzoek van eenige ingelanden om dat besluit niet goed te keuren, kan niet worden beschouwd als een geschil bedoeld in art. 134 van gezegd Alg. Reglement, maar heeft alleen betrekking op een besluit, dat door Ons Collegie zoude moeten genomen worden, ook al ware te dier zake geen bezwaarschrift ingediend. Wij hebben alzoo geene *beslissing* genomen volgens art. 134, maar een besluit tot goedkeuring volgens het voorschrift van art. 133 1º. van het Alg. Reglement op de waterschappen, waarvan bij eenvoudig berigt aan de adressanten kon kennis gegeven worden.

„De tweede alinea van art. 136 vindt alzoo ten deze geene toepassing, terwijl volgens de eerste alinea van dat artikel beroep op den Koning is toegekend aan waterschapsbesturen en vergaderingen van stemgeregtigde ingelanden aan wier besluiten of handelingen door Ged. Staten goedkeuring is *geweigerd*, maar in dit Reglement wordt van geene bevoegdheid tot hooger beroep na goedkeuring door Ged. Staten melding gemaakt."

Nadat de overweging dezer zaak krachtens Zr. Ms. magtiging van 10 Sept. ll. nº. 18, daarop bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, was aanhangig gemaakt, is in dd. 29 Sept. ll. door den gemagtigde van de appellanten, Mr. N. F. van Nooten, advocaat en oud-Raadsheer te Utrecht, ter nadere toelichting van het beroep eene memorie ingezonden. Opzigtens de beweerde niet-ontvankelijkheid van het beroep voert die memorie aan, „dat die zienswijze van Ged. Staten geacht „moet worden reeds te zijn verworpen doordien van wege Z. M. het advies van deze

„Afdeeling is gevraagd alvorens op het beroep te beschikken.” En wat de zaak au fond betreft, zegt de memorie het volgende:

„Het komt aan adressanten voor dat Ged. Staten van Utrecht bij hunne gemelde missive geenszins hunne afwijzende beschikking op het verzoek aan hun College gerigt, hebben geregtvaardigd of kunnen regtvaardigen en dat hunne meening dat alle beschouwingen betrekkelijk het compromis van 1625 niet in aanmerking kunnen worden genomen, omdat in het aangevallen besluit van stemgeregtigde ingelanden van dit compromis geen sprake is, geheel onaannemelijk moet worden geacht:

1°. omdat adressanten als stemgeregtigde Ingelanden in het waterschap Polsbroek door het bestuur van dit waterschap zijn opgeroepen om op Maandag den 28 Maart jl. over te gaan tot stemming „tot het stichten van een stoomgemaal in vereeniging „met Groot en Klein Keulevaart morgens morgen bij te dragen; voor het overige blijft „het compromis van 1625 onveranderd” en de uitslag van die stemming is geweest, dat de meerderheid aan dit voorstel hare goedkeuring heeft gehecht;

2°. omdat niet anders is kunnen worden besloten dan overeenkomstig dit voorstel, welk besluit medebragt dat wel de kosten van aanleg van het stoomgemaal zouden worden gedragen, zoowel door het waterschap Polsbroek als door de waterschappen Groot en Klein Keulevaart, doch dat de kosten van onderhoud van dit stoomgemaal en die van bemaling of waterloozing door middel van dit laatste werktuig alléén ten laste van het waterschap Polsbroek zullen komen, waardoor het besluit blijkbaar is genomen met het oog op het compromis voormeld;

3°. omdat uit deze bepaling volgt dat de waterschapslasten van het waterschap Polsbroek aanmerkelijk hooger zullen zijn dan van de waterschappen Groot en Klein Keulevaart;

4°. omdat juist Ged. Staten hadden behooren te waken dat over de toepassing van het besluit geene geschillen zouden ontstaan, welke na den omslag der waterschapslasten burgerlijke regtsgedingen zouden kunnen ten gevolge hebben.”

De heer Mr. N. F. van Nooten, oud-raadsheer en advocaat te Utrecht, treedt als gemagtigde van appellanten op. Hij draagt eene pleitmemorie voor, waarin hij beweert dat het besluit van Ged. Staten onwettig is, omdat het niet met redenen is omkleed, en het daartegen ingesteld beroep wel degelijk ontvankelijk is. Hij gelooft te kunnen volhouden dat door het besluit tot oprigting van een stoomgemaal het waterschap Polsbroek bezwaard maar daarentegen het waterschap Keulevaart verligt zal worden. Hij meent dat andere tijden andere omstandigheden medebrengen en alvorens het besluit tot stichting van een stoomgemaal genomen was, de besturen zich hadden moeten wenden tot den Koning met verzoek tot herziening van het compromis en der arbitrale uitspraak van 1625, daar die overeenkomst en beslissing volgens zijn oordeel aan het genomen besluit van ingelanden in den weg staan. Zijne conclusie strekt tot vernietiging van het besluit van Ged. Staten en dat door ingelanden genomen.

Voor ingelanden van het waterschap Polsbroek treedt de heer Mr. W. Thorbecke, advocaat te 's Gravenhage, als belanghebbende op. Pleiter gelooft dat het appel volkomen teregt door Ged. Staten is niet-ontvankelijk verklaard. Wij hebben hier — zegt hij — niet te maken met een geschil van bestuur. Het geldt hier alleen een

vraag van beheer, waarover Ged. Staten niet als regter maar als opperbeheerder te beschikken hebben, nl. de vraag: of de oprigting van een stoomgemaal in 't belang is van den polder. Dáárom behoefde ook het besluit van Ged. Staten niet gemotiveerd te worden. Maar al ware 't een geschil van bestuur, dan nog zouden appellanten met hun beroep niet veel verder komen. Voor zoodanig geschil zijn bijzondere regelen gesteld en daaraan behoort men zich te houden, hetgeen echter niet het geval is geweest. Eene quaestie van bevoegdheid betreft het ten deze evenmin. De Koning bezit geen bevoegdheid tot vernietiging van een compromis of een arbitraal gewijsde. Hij vraagt alleen van den Raad van State een advies en dit kan strekken tot niet-ontvankelijkverklaring. Overigens kan pleiter niet toegeven dat door het besluit tot stichting van een stoomgemaal ongelijke lasten op Polsbroek zouden worden gelegd: daarin komt hoegenaamd niets van ongelijke lasten voor. Groot en Klein Keulevaart betaalt 17 stuivers per morgen en Polsbroek de rest; maar dit ligt buiten de quaestie. Het compromis moet van toepassing blijven en al ware dit 't geval niet, het daaromtrent aangevoerde komt nu niet te pas. Appellanten vragen dat de Koning geen besluit zal nemen betrekkelijk het stoomgemaal, dan na herziening van het compromis; maar dat kan Z. M. niet doen, en al ware dit werkelijk eens het geval, appellanten zouden daarmede toch nimmer hun doel bereiken. Pleiter twijfelt er niet aan of eene beslissing als gevraagd is, zal de Koning nooit nemen. Appellanten behooren aan te toonen dat het belang voor den polder de oprigting van een stoomgemaal niet medebrengt; maar daarover wordt gezwegen, omdat het onbetwistbaar in 't belang van den polder is. De polder zal thans in plaats van *f* 4 *f* 6 per morgen moeten betalen, maar die meerdere kosten worden veroorzaakt door de rente-aflossing van het kapitaal dat voor de stichting der machine opgenomen werd. Voor onderhoud en bemaling zal niet meer dan tot nu toe betaald behoeven te worden. Dat Groot en Klein Keulevaart zal worden bevoordeeld is mede niet juist; zij betalen nu *f* 1.75, maar zullen dan *f* 5.75 per morgen moeten bijdragen, dus van dien polder zal *f* 4 meer worden gevorderd. Pleiter gelooft dat het alleen aankomt op de vraag of het besluit in het belang van den polder Polsbroek kan worden aangemerkt en meent dat die vraag in bevestigenden zin moet worden opgelost. Ten slotte wijst spr. op de voordeelen welke een stoomgemaal oplevert en concludeert tot niet-ontvankelijk- of ongegrondverklaring van het beroep.

Door enkele der aanwezige ingelanden en een lid van het polderbestuur van Keulevaart wordt vervolgens nog zoowel op de voor- als de nadeelen van de stichting van een stoomgemaal gewezen.

Omtrent den feitelijken toestand worden door den Staatsraad Smidt eenige vragen gedaan, die de heer Mr. Thorbecke beantwoordt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Twee-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 19 *October* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. L. P. Op den Hooff.
Commies van Staat, Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van een Koninklijk besluit:

van 5 Oct. 1881, n°. 17, houdende beschikking op het beroep van *A. van den Donk, hoofd der openbare lagere school te Heijen, gemeente Bergen, van een besluit van Ged. Staten van Limburg, van* 28 *Januarij* 1881 *litt.* 4 *H, waarbij hem vergunning is geweigerd tot het bekleeden der bediening van koster en organist bij de R. K. gemeente te Heijen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 396).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van A. van den Donk, hoofd der openbare lagere school te Heijen, gemeente Bergen, van een besluit van Ged. Staten van Limburg van 28 Januarij 1881, litt. 4 H, waarbij hem de vergunning is geweigerd tot het bekleeden der bediening van koster en organist bij de Roomsch-Katholieke gemeente te Heijen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Sept. 1881 n°. 78;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 1 Oct. 1881, nº. 3577, Afd. Onderwijs;

Overwegende, dat Ged. Staten, die in Febr. 1870 aan adressant slechts toestonden de betrekkingen van koster en organist tot het einde van dat jaar waar te nemen, thans, in overeenstemming met het gevoelen van den districts-schoolopziener, de gevraagde toestemming hebben geweigerd, op grond dat het bekleeden der bijbetrekkingen belemmering in den geregelden gang van het onderwijs zou brengen;

dat adressant, die sedert 1871 zonder vergunning die betrekking bekleedt, van dit besluit bij Ons in beroep komende, verzoekt hem de noodige toestemming alsnog te verleenen;

Overwegende, dat het gemeentebestuur, hoewel tot toestaan van het verzoek adviserende, echter erkent, dat wanneer de kerkelijke diensten later eindigen, ook de schooltijd later gehouden wordt of wel gesteld wordt op een anders vrijen dag, terwijl de districts-schoolopziener ernstig op afwijzing van het verzoek aandringende, er op wijst, dat het dikwijls voorkomt, dat kerkelijke diensten plaats hebben gedurende de schooluren, op kleine feestdagen of bij begrafenisplegtigheden of gedurende den vasten;

Overwegende, dat een dergelijk ongeregeld schoolhouden blijkbaar met de eischen van een behoorlijk onderwijs in strijd is, en onder deze omstandigheden de gevraagde toestemming slechts zou kunnen worden verleend met kennelijke verwaarloozing der belangen van het lager onderwijs in de gemeente Bergen; dat derhalve het gedaan verzoek niet vatbaar is voor inwilliging;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stb.* no. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van Ged. Staten van Limburg van 28 Jan. 1881, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 Oct. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van *H. Pitlo, bakker te Arnhem, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij hem de voorwaarde is opgelegd om de heide, benoodigd voor zijne bakkerij, aan de Vijzelstraat, te bergen in eenen verwulfden kelder.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Door den Raad der gemeente Arnhem werd, op grond van het Kon. besl. van 31 Jan. 1824 (*Stbl.* n°. 19), bij besluit van 12 Nov. 1829 n°. 362 aan J. Pitlo vergunning verleend tot oprigting van een bakoven in het huis in de Vijzelstraat te Arnhem wijk D n°. 107, onder bepaling, dat de scheiding met zijn buurman J. Wildenbeest tot aan den nok van het dak met steenen worde opgemetseld en dat de oven onder het toezigt van directeuren van het brandwezen der stad en de directie van den stadsarchitect worde aangelegd, met verderen uitdrukkelijken last om nimmer meer brandstoffen in de bakkerij voorhanden te hebben, dan tot één stooksel wordt noodig geacht.

Na voorafgaande kennisgeving aan H. Pitlo, den opvolger van J. Pitlo voornoemd, besloten Burg. en Weth. van Arnhem op 25 Mei ll. onder n°. 762, om, vermits door Pitlo de heide voor zijne bakkerij op zolder wordt geborgen en dit brandgevaar veroorzaakt en ook in strijd is met de voorwaarden voor andere bakkerijen gesteld, krachtens art. 17 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) aan hem alsnog de verpligting op te leggen, om de heide voor zijne bakkerij aan de Vijzelstraat te bergen in een overwulfden kelder, die geene onmiddellijke verbinding met de bakkerij heeft en zulks binnen twee maanden na dagteekening van hun besluit.

Het is van dit besluit van B. en W. dd. 25 Mei ll., op 31 Mei d. a. v. ter zijner kennis gekomen, dat Hendrik Pitlo, bakker, wonende te Arnhem, beroep heeft ingesteld bij adres aan Z. M., gedagteekend 12 Junij ll., bij het Kabinet gestempeld op 14 Junij d. a. v. Adressant voert daarbij aan: dat sedert meer dan vijftig jaar door zijn vader en door hem de bakkerij is gedreven in het tegenwoordige perceel, zijnde een huisje drie verdiepingen hoog, waarin zich boven de bakkerij eene knechtskamer bevindt, boven die kamer de builkamer en daarboven de zolder, waar de heide wordt geborgen, die van de straat wordt opgeheschen en door een koker naar beneden gelaten, en op welken zolder nooit iemand komt behalve de knecht, die daar steeds bij dag de heide haalt, terwijl vuur en licht ten strengste zijn verboden. Deze inrigting en maatregelen zijn, volgens adressant, gedurende meer dan eene halve eeuw doeltreffend gebleken, daar elk gevaar voor brand zorgvuldig is vermeden, terwijl ten allen overvloede op den zolder nog twee vergaârtonnen zijn, onafgebroken gevuld met circa 2000 liter water. Appellant beschouwt daarom dan ook de stelling van Burg. en Weth. „dat het bergen van heide op zolder brandgevaar veroorzaakt," in hare algemeenheid als onjuist, en betwist voorts hunne bevoegdheid, om de nieuwe voorwaarden op te leggen, omdat niet Burg. en Weth. maar de Raad oorspronkelijk de vergunning voor de bakkerij heeft verleend en omdat „het bergen van heide op een zolder, zoo min als het bergen van andere brandstoffen op een zolder", gelijk adressant het uitdrukt, „onderhevig is aan de verpligting van concessie." Naar zijne meening, is het aangevallen besluit bovendien ongeldig, als zijnde niet met redenen omkleed, onnoodig, omdat zijn zolder niet het minste bezwaar van brand oplevert, en eindelijk niet te regtvaardigen door het motief, dat het bergen van heide op zolder in strijd is met de voorwaarden voor andere bakkerijen gesteld, daar elke inrigting op zich zelf en onafhankelijk van eene andere moet worden beschouwd.

Door Burg. en Weth. van Arnhem, op het adres gehoord, wordt een door hen ingewonnen berigt der directie van het brandwezen overgelegd, waarmede zij zich in hoofdzaak vereenigen. Uit een en ander blijkt, dat de beschrijving door adressant gegeven van de localiteit, waarin de bakkerij wordt uitgeoefend, juist is bevonden, maar dat niettemin wegens verschillende door hen vermelde locale bijzonderheden, brandgevaar bij de tegenwoordige inrigting aanwezig geacht wordt. Voorts doen Burg. en Weth. opmerken dat eerst sedert 1852, ten gevolge van eene circulaire van het Departement van Binnenl. Zaken, onder "plaatselijk bestuur" in het Koninklijk besl. van 1824 het Collegie van Burg. en Weth. is begrepen, en sedert dien tijd en verder overeenkomstig de wet van 1875 de beschikking aan Burg. en Weth. is opgedragen. Met meer grond — meenen zij voorts — zou kunnen worden beweerd, dat adressant onder de werking van het besluit van 1824 verpligt zou zijn geweest, eene aanvraag te doen om de concessie op zijn naam te doen overschrijven. Zij ontraden de vernietiging van hun aangevallen besluit, hetwelk volgens hunne opgaaf op den 30 Mei ll. aan den adressant is verzonden.

Nadat door Ged. Staten van Gelderland de Ingenieur van den Prov. Waterstaat was gehoord en deze als zijn gevoelen had te kennen gegeven, dat op een andere meer aannemelijke wijze aan de opgegeven bezwaren kon worden te gemoet gekomen, is het gemeentebestuur nader in de gelegenheid gesteld daarover zijne meening te doen kennen. Terwijl adressant de door den Ingenieur voorgedragen werken aannemelijk verklaart, acht het gemeentebestuur met directeuren van het brandwezen die niet "bevredigend", omdat het bergen van heide op een zolder *steeds* als gevaarlijk voor brand moet beschouwd worden en adressant de éénige bakker is, die dat doet, daar anderen op de eerste aanschrijving expresselijk kelders hebben laten maken, om daarin hun voorraad heide over te brengen.

Ged. Staten zelve opperden den twijfel, of het beroep wel is ingesteld binnen den wettigen termijn, en zijn verder van meening, dat Burg. en Weth. volkomen bevoegd zijn om met uitbreiding der bij raadsbesluit verleende concessie nadere voorwaarden op te leggen, en dat hun besluit behoort te worden gehandhaafd, als gegrond op een algemeenen voorzorgsmaatregel in de gemeente, en dit te meer, dewijl het perceel in quaestie in een der meest bebouwde gedeelten van Arnhem is gelegen.

De heer Mr. H. H. van Cappelle, advocaat te Arnhem, als gemagtigde voor den appellant optredende, licht het beroep kortelijk toe. Hij geeft een overzigt van de plaatselijke gesteldheid der bakkerij, die, overeenkomstig eene concessie in 1829 aan den vader van den appellant verleend, in het bedoelde perceel in de Vijzelstraat te Arnhem nu ruim een halve eeuw gevestigd is, zonder dat zij ooit eenige verandering heeft ondergaan. Bedoelde vergunning werd indertijd door den gemeenteraad van Arnhem verleend en thans worden niet door dat bestuur, maar door Burg. en Weth. van Arnhem voorwaarden opgelegd, die voor appellant zeer bezwarend zijn. Op grond van den zin, de bedoeling en de woorden van art. 17 der wet van 1875, acht hij mitsdien het besluit van Burg. en Weth. onwettig. De quaestieuse voorwaarden moeten strekken ter voorkoming van brandgevaar, maar spr. vraagt: waar of wanneer heeft de *ondervinding* aangetoond dat de bakkerij van Pitlo gevaar oplevert? Genoemd art. 17

zegt toch uitdrukkelijk dat nieuwe voorwaarden kunnen worden opgelegd, indien de *ondervinding* de noodzakelijkheid daarvan mogt aantoonen en dat zij niet worden opgelegd dan bij een met redenen omkleed besluit, nadat de concessionaris is gehoord. Hij tracht aan te toonen dat er volstrekt geen gevaar voor brand bestaat; dat zelfs alle mogelijke voorzorgen daartegen zijn genomen, die nog kunnen worden vermeerderd door het aanbrengen van veranderingen in de bakkerij, welke door den provincialen ingenieur van den waterstaat zijn aangewezen en waartoe appellant zich bereid verklaard heeft; en eindelijk dat het laatstgenoemde voorschrift van art. 17 niet is opgevolgd, daar het besluit van Burg. en Weth. ongemotiveerd is gegeven. Spr ziet met vertrouwen de vernietiging van dat besluit te gemoet.

Eene vraag, door den Staatsraad Verniers van der Loeff gedaan, wordt door den heer van Cappelle beantwoord.

III. het beroep van *den kerkeraad der Hervormde gemeente te Haaksbergen, van een besluit van Ged. Staten van Overijssel, houdende afwijzing van zijne reclame tegen den op* 17 *Dec.* 1880, *vastgestelden suppletoiren legger der waterleidingen in de gemeente Haaksbergen.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Burg. en Weth. van Haaksbergen hebben op den suppletoiren ligger der waterleidingen in hunne gemeente gebragt onder n°. 1 eene waterleiding dienende om water af te voeren uit de Haaksberger en Buurserveenen naar de waterleiding die door de marke Langeloo loopt, wordende de Hervormde diakonie te Haaksbergen voor een gedeelte en B. J. Leuvelink voor een ander gedeelte als aangelanden, met het onderhoud belast. Beide deze belanghebbenden kwamen hiertegen op bij den Gemeenteraad, die evenwel bij breed gemotiveerd besluit van den 17 Dec. 1880 hunne bezwaren ongegrond oordeelde en den ligger vaststelde. De kerkeraad der Hervormde gemeente kwam van dit besluit in hooger beroep bij Ged. Staten van Overijssel. Hij achtte zich bezwaard, op grond dat de gemeenteraad niet zou hebben in acht genomen art. 673, alinea 2 Burg. Wetboek, door onder den weg van Oldenkotte naar Vreden eenen duiker te leggen en dusdoende het water van hooger gelegene veenen te doen afloopen met digting van eenen waterloop aan gene zijde van dien weg; dat de waterleiding, voor zooveel zij is eene sloot langs genoemden weg, reeds in 1831 is gegraven door de marke Langeloo, en de gemeente het regt niet heeft daarlangs water van hooger gelegene gronden te doen afvloeijen zonder toestemming der aangelanden langs den weg; dat de Hervormde diakonie ten onregte met het onderhoud van twee waterleidingen bij den ligger zou worden belast, terwijl er reeds eene voldoende bestond.

Ged. Staten hebben het advies ingewonnen van den hoofdingenieur van den waterstaat in het 4e district, welke, na een onderzoek in loco van den arrondissements-ingenieur, een uitvoerig rapport dd, 20 Mei 1881 heeft uitgebragt, waarvan de slotsom is, dat de gemeenteraad van Haaksbergen zijn regt niet is te buiten gegaan door de verlegging der waterleiding in quaestie en op het eigendomsregt der adressanten (de

Herv. kerkeraad en B. J. Leuvelink) niet heeft inbreuk gemaakt, maar dat zij alleen eenige schade zullen ondervinden ten gevolge van de toepassing van art. 22 van het Provinciale Reglement op de waterleidingen in Overijssel, bepalende dat zij op hunnen langs de waterleiding liggenden grond geen nieuwe bepotingen op minder dan 1 M. en geen opgaande boomen op minder dan 2 M. van het boord mogen planten. Overeenkomstig het advies van den hoofdingenieur en na den gemeenteraad te hebben gehoord, gaven Ged. Staten bij besluit van 3 Junij 1881, 3e afd., n°. 2104/1561, te kennen dat zij geen termen hadden gevonden „om den ligger te wijzigen, en zulks „op grond dat uit het ingestelde onderzoek is gebleken dat de bovenbedoelde water„leiding bestemd is om het water in het algemeen belang van hooger gelegen erven „te ontvangen en af te voeren; dat die waterleiding derhalve behoort vermeld te „worden op den ligger der waterleidingen en bij gevolg de bezwaren der adressanten „ongegrond zijn.” Over dit besluit beklaagt zich de Hervormde kerkeraad bij een adres dat op den 28 Junij 1881 is ingediend bij Z. M. den Koning en verzoekt „dat het „Z. M. behage te bevelen dat art. 673 B. W., artt. 3 en 147 1e en 2e lid der „Grondwet en art. 5, 6 en 7 der wet op de onteigening ten algemeenen nutte gehand„haafd worden, en voorts dat art. 22 van het gewijzigd reglement op de waterleidingen „in de provincie Overijssel van 14 Jan. 1875, als in strijd met art. 3 en 147, 1e en „2e lid der Grondwet en art. 5, 6 en 7 der wet op de onteigening ten algemeenen „nutte, worde te niet gedaan.” Over dit adres gehoord, adviseren Ged. Staten dat de kerkeraad niet-ontvankelijk worde verklaard in zijn hooger beroep omdat het provinciaal reglement op de waterleidingen geene bevoegdheid aan de belanghebbenden verleent om van de beslissingen van Ged. Staten op hunne bezwaren tegen een door den Gemeenteraad vastgestelden ligger bij den Koning in beroep te komen.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bij missive van 14 Sept. 1881 n°. 24 bij deze afdeeling was aanhangig gemaakt, zijn bij den Raad van State ingekomen: *a.* eene memorie van B. J. Leuvelink met bijlagen, houdende een verslag van zijn geschil met het Gemeentebestuur; volgens dat stuk heeft het gemeentebestuur van Haaksbergen in September 1880 de sloot langs den weg van Oldekotte naar Vreden doen graven in zijn grond, zijnde vroeger markegrond, maar welken hij Leuvelink blijkens notarieële acte van den 23 Junij 1876 had gekocht van de Commissie van liquidatie der marke Haaksbergen; *b.* eene memorie van den predikant J. Berghege, als gemagtigde van den kerkeraad te Haaksbergen, met bijlagen, strekkende tot bestrijding van het rapport van den hoofdingenieur in het 4e district aan Ged. Staten; in het bijzonder beklaagt zich de gemagtigde, dat de ingenieur bij zijn onderzoek in loco den kerkeraad niet heeft gehoord, maar alleen de leden van het gemeentebestuur; *c.* het verbaal van eene zitting van de commissie van liquidatie van de marke Haaksbergen van 24 Sept. 1881, inhoudende het gevoelen van de 5 leden waaruit die commissie bestaat, ieder afzonderlijk, daarop nederkomende dat de aanspraak van B. J. Leuvelink op de sloot en een gedeelte van den daarnevens liggenden dijk niet is bewezen; *d.* een brief van Burg. en Weth. van Haaksbergen, inhoudende dat zij geen nadere bewijsstukken noodig achten.

IV. het beroep van *den Gemeenteraad van Nijmegen, van een besluit van Ged. Staten van Gelderland, voor zoover daarbij de oprigting is bevolen eener openbare school voor meisjes.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Naar de bestaande regeling zijn er te Nijmegen zeven openbare scholen voor lager onderwijs. Drie daarvan, niet meer dan volksscholen, waar "gewoon lager onderwijs" wordt gegeven, zijn in de buitenbuurten gelegen, te Hees, te Hatert en te Neerbosch. In de kom zelve van Nijmegen zijn dus slechts vier openbare lagere scholen, waarvan twee uitsluitend voor de vakken sub *a—k* in art. 2 der wet op het lager onderwijs genoemd; en twee voor eenige der vakken onder *l—t*.

Daarlatende voor het oogenblik, welke andere voorzieningen welligt spoedig bij dien toestand zullen blijken noodig te zijn — heeft de inspecteur voor het lager onderwijs in de eerste inspectie, toen hem de verordeningen, die de Gemeenteraad van Nijmegen op 23 October 1880 betreffende de regeling van het openbaar lager onderwijs en de bepaling van het getal der scholen, van de plaatsen waar de schoollocalen zullen gevestigd zijn, van de vakken, die op deze scholen zullen worden onderwezen, en van de jaarwedden van het onderwijzend personeel, had vastgesteld, door Ged. Staten van Gelderland ten fine van berigt en raad waren toegezonden — bij breedvoerig rapport van 31 Dec. 1880 al aanstonds hierop aangedrongen, dat er in het lager onderwijs *voor meisjes* verbetering zou worden gebragt. "Van overheidswege" schreef hij "wordt voor dit onderwijs niet naar behooren gezorgd, want zij, die voor hunne "dochters dergelijk onderwijs op eene openbare school wenschen te verkrijgen, moeten "zich tevreden stellen met inrigtingen, waar ook jongens toegelaten worden, en welke "bovendien voor meisjes van 16jarigen leeftijd zijn gesloten. Men moet dus bij de "bijzondere scholen aankloppen. Maar al kan nu bij de regeling van het onderwijs "met deze rekening gehouden worden, zoo mag dit met het oog op de wet toch "slechts gedeeltelijk, niet geheel. Hoe voortreffelijk die scholen ook mogen zijn in"gerigt, hoe uitstekend het onderwijs er moge wezen, ze kunnen niet geacht worden "voor allen toegankelijk te zijn. Dat onderwijs bewijst ook te Nijmegen gewigtige "diensten, maar het doet dit geheel vrijwillig en verligt de taak der overheid, doch "ontheft deze niet van hare verpligting." Op grond dier beschouwingen kwam den Inspecteur, in overeenstemming met den districtsschoolopziener, de oprigting van eene openbare school uitsluitend voor meisjes noodzakelijk voor. Hij wees daarbij verder nog op de twee scholen van de Afdeeling Nijmegen van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, de eene voor jongens en meisjes, de andere uitsluitend voor meisjes, die druk worden bezocht niettegenstaande het betrekkelijk hooge schoolgeld, en hij knoopte aan die omstandigheid de vraag vast, of die scholen, die als het ware in niets van openbare verschillen en dus niet uit voorliefde voor bijzonder onderwijs gekozen worden, wel zoo gewild zouden zijn, indien het gehalte van het openbaar lager onderwijs aan dat van genoemde inrigtingen gelijk ware.

En ten aanzien van den omvang van het onderwijs sprak de Inspecteur als zijn oordeel uit, dat in eene zoo aanzienlijke gemeente als Nijmegen, met een bevolking van ongeveer 25,000 zielen, de gelegenheid niet mogt ontbreken om van overheidswege

onderwijs te ontvangen niet alleen in de vakken sub *l*, *m*, *o* en *q* van art. 2 der wet genoemd, maar ook in de vakken *n* (de beginselen der Engelsche taal) en *p* (die der wiskunde).

Ged. Staten van Gelderland, met de zienswijze van den Inspecteur instemmende, hebben er bij het gemeentebestuur van Nijmegen op aangedrongen, dat dienovereenkomstig zou worden gehandeld. Doch de Raad heeft zulks geweigerd. Bij de vele zeer goede te Nijmegen bestaande bijzondere scholen achtte hij de oprigting eener openbare voor meisjes niet noodzakelijk.

En „het bezwaar om jongens en meisjes tot hun 12e à 14e jaar op ééne school te plaatsen was naar zijne meening zoo groot niet; vooral niet dewijl de bestaande verordening gelast de jongens en de meisjes zooveel mogelijk afzonderlijk te plaatsen.”

De Inspecteur voornoemd, nader ter zake gehoord, deed in zijn brief van 26 Maart d. a. v. bij de vermelding dier gronden opmerken, dat zij van weinig beteekenis waren, te minder omdat de afzonderlijke plaatsing, die dan om andere redenen teregt door den Raad mag zijn voorgeschreven, hoegenaamd niet tegemoet komt aan den eisch van afzonderlijke zelfstandige behandeling, noodig voor meisjes van 14—17 jaar, die behoefte hebben aan eene andere leiding en aan ander onderwijs dan jongens van dien leeftijd. De Inspecteur voegt aan die opmerking nog de mededeeling van hetgeen er voor weinige jaren in den boezem van de Afdeeling der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen is voorgevallen — en waarbij de groote waarde, die door de ouders aan eene afzonderlijke meisjesschool gehecht wordt, duidelijk aan den dag is gekomen. Overigens nog herinnerende dat die school alleen toegankelijk is voor de kinderen van leden der Maatschappij — bleef de Inspecteur in allen deele bij zijn advies van 31 Dec. bevorens volharden.

Ged. Staten van Gelderland hebben daarop in dd. 14 Junij ll. n⁰. 97 eene resolutie genomen waarbij zij, in substantie op de gronden hierboven medegedeeld, sub 2⁰. (de overige punten zijn voor dit geschil van geen aanbelang) „verklaren, dat de door den „Gemeenteraad van Nijmegen vastgestelde regeling van het getal openbare lagere „scholen en van den omvang van het openbaar lager onderwijs in die gemeente onvol„doende is, en mitsdien de vermeerdering bevelen van een en ander door oprigting „eener openbare lagere school, uitsluitend bestemd voor meisjes, waarin behalve de „vakken bedoeld onder de letters *a*—*k* ook eenige van die vermeld onder de letters „*l*—*t* van de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n⁰. 127) zullen worden onderwezen.”

Tegen die resolutie heeft de Gemeenteraad zich in hooger beroep voorzien bij een adres dd. 9 Julij ll. — den 12 d. a. v. bij Zr. Ms. Kabinet ingekomen.

De Raad voert daarbij aan, dat in de behoefte aan afzonderlijk lager onderwijs voor meisjes — voor zooverre dan bestaande — door de in zeer bloeijenden staat verkeerende, zeer goede bijzondere scholen voorzien wordt; dat het bezwaar der gemengde school van jongens en meisjes van 12 à 14 jaar moeijelijk de groote kosten eener afzonderlijke meisjesschool van gemeentewege zou regtvaardigen, en deze toch schaars zou worden bezocht; en dat de wet de oprigting van zulke afzonderlijke meisjesscholen niet gelast, en blijkens hare geschiedenis in het algemeen de gemeenten niet wil bezwaard hebben met kosten voor scholen zoo volkomen onnoodig als die waarvan hier de rede is.

Ged. Staten van Gelderland op dat adres gehoord, en evenzoo de Inspecteur voor het lager onderwijs in de eerste inspectie, wijzen er op, „dat in dat adres te vergeefs „gezocht wordt naar gronden, waarbij op eenigerlei wijze wederlegd zouden worden „die welke tot het aangevallen besluit hebben geleid.”

De overweging van dit geschil is bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, aanhangig gemaakt krachtens Zr. Ms. magtiging van 11 Sept. ll. n°. 17.

V. het beroep van *J. G. Crasborn, hoofd der openbare lagere school te Kessel, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg, waarbij de jaarlijksche vergoeding van huishuur is gesteld op ƒ50.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Bij besluit van Ged. Staten van Limburg dd. 18 Febr. 1881, 1e afd. A, 1307/3 P, hetwelk door het Provinciaal Blad n°. 27 is openbaar gemaakt op den 9 Maart d. a. v., zijn ter uitvoering van art. 26 al. 4 en 5 in verband met art. 41 al. 2 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) vastgesteld twee staten, inhoudende A: de vergoeding van huishuur wegens gemis van vrije woning uit te keeren aan de hoofden der daarin genoemde openbare lagere scholen, en B: de jaarlijksche huurwaarde van woningen (casu quo met tuin) welke de hoofden der in dezen staat genoemde o. l. scholen van de gemeente in gebruik hebben. Op dezen staat B komt voor de woning bij de school te Kessel (met tuin) tot eene huurwaarde van ƒ50. Bij een adres op den 5 April 1881 ingediend heeft J. G. Crasborn, hoofd van de genoemde school, zich tot Z. M. den Koning gewend met verzoek om bedoelde huurwaarde op ƒ150 te bepalen, waarvoor hij tot reden geeft: dat beneden dien prijs geene passende woning binnen de gemeente is te verkrijgen en dat in de nabij gelegene gemeente Maasbree vergoeding van huishuur ten bedrage van ƒ150 is toegekend. Berigten ter zake zijn ingewonnen bij Burg. en Weth. van Kessel en bij den districtsschoolopziener te Roermond. Eerstgemelden deelen mede dat een fatsoenlijk huis met tuin in het dorp Kessel wel voor ƒ50 is te huren, terwijl de schoolopziener adviseert tot afwijzing van het verzoek, omdat de adressant daarbij geen belang heeft; immers, daar hij in het genot is van eene vrije woning met tuin, door de gemeente verstrekt, heeft hij geene aanspraak op vergoeding van huishuur. Met dit gevoelen vereenigen zich Gedeputeerde Staten van Limburg.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging, bij missive van den Min. van Binn. Zaken van 15 Sept. ll. n°. 3359 afd. O., bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn ingekomen:

1°. eene memorie van den adressant, waarin hij mededeelt dat te Kessel slechts zeer weinige burgerhuizen te huur komen en deze niet voor een jaarlijkschen huurprijs van ƒ50 te bekomen zijn, ten bewijze waarvan hij drie huizen, ieder met een tuin, vermeldt, waarvan twee ieder voor ƒ110, en het derde voor ƒ150, zijn verhuurd, welk laatste zoude passen voor het hoofd eener school, maar de twee eerste onvoldoende zouden zijn;

2°. eene memorie van Burg. en Weth. van Kessel, inhoudende dat de adressant daar ter plaatse een goed bestaan heeft, dat het leven er goedkoop is, dat de woning nevens de o. l. school gelegen, fraai en doelmatig is, zoowel als de tuin, en dat zij de huurwaarde niet hooger dan *f* 50 kunnen schatten. Nog wordt daarbij overgelegd een extract uit de notulen der vergadering van den gemeenteraad van 2 Mei 1881, houdende vaststelling van een brief aan Ged. Staten van Limburg, ten geleide van een plan der school en woning; in dien brief komt voor, dat de woning, bestaande uit 4 beneden- en 2 bovenkamers, keuken, kelder en tuintje, eene huurwaarde van *f* 50 heeft.

VI. het beroep van *A. Verhoeff, hoofd van een der openbare lagere scholen te Monster, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, waarbij afwijzend is beschikt op zijn verzoek tot waarneming der betrekking van kerkelijk ontvanger te Monster.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Op het verzoek van A. Verhoeff, hoofd van eene der openbare lagere scholen in de gemeente Monster, om vrijstelling van het verbod van art. 36 al. 1 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), ten einde, gelijktijdig met zijne genoemde betrekking, die van kerkelijk ontvanger der Ned. Herv. gemeente te Monster waar te nemen, hebben Ged. Staten van Zuidholland, bij besluit van 9 Aug. 1881 B, n°. 2430, 1e afd. G. S. n°. 9 afwijzend beschikt. Van dit besluit is de adressant *tempore utili* in beroep gekomen bij Z. M. den Koning, en verzoekt dat hem de verlangde vergunning worde verleend; daarbij aanvoerende dat de werkzaamheden aan de betrekking van kerkelijk ontvanger verbonden buiten de schooluren kunnen verrigt worden en dus niet schadelijk voor het onderwijs zijn. Uit het advies van Ged. Staten over dit adres blijkt, dat bij den districtsschoolopziener geene bedenking bestond tegen de inwilliging van het verzoek, en dat de afwijzende beschikking van Ged. Staten hoofdzakelijk een gevolg is van de zienswijze van hun collegie omtrent het vervullen van kerkelijke ambten of bedieningen door onderwijzers aan openbare lagere scholen, blootgelegd in hun advies omtrent een verzoek van den onderwijzer, hoofd der school te Rijswijk, hetwelk zij in afschrift overleggen. Op genoemd verzoek is gunstig beschikt bij Kon. besluit van 5 April 1881 n°. 7.

Ged. Staten achten het vergunnen van de waarneming van kerkelijke betrekkingen door openbare onderwijzers niet wenschelijk in gemeenten welker bevolking voor het meerendeel tot het R. C. kerkgenootschap behoort, zooals te Monster het geval is met 2331 van de 4235 zielen. Wijders maken zij de opmerking, dat een hoofd der school, tevens kerkelijk ontvanger, in het geval zou kunnen komen van personen wegens wanbetaling te moeten executeren, wier kinderen op de o. l. school gaan. Op deze gronden adviseren Ged. Staten dat het beroep ongegrond worde verklaard.

Nadat deze zaak krachtens 's Konings magtiging door den Minister van Binnenl. Zaken bij missive van 21 Sept. 1881 n°. 3414 afd. O., bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn ingekomen:

1°. eene missive van Burg. en Weth. van Monster, verklarende dat zij geene memorie inzenden, omdat het hooren van hun collegie over dit onderwerp niet is voorgeschreven bij de wet omtrent het l. o.;

2°. eene memorie van den appellant A. Verhoeff, die in hoofdzaak inhoudt:

1°. dat hij eene jaarwedde van ƒ865 geniet en daaruit zooveel kosten te bestrijden heeft dat eene vermeerdering à ƒ50 hem welkom is;

2°. dat in het dorp Monster slechts de minderheid der bevolking tot het R. C. kerkgenootschap behoort, zijnde het dorp Poeldijk in het geheel en Quintsheul gedeeltelijk door R. C. bewoond, welke beide plaatsen ook tot de gemeente Monster behooren, maar afzonderlijke o. l. scholen hebben;

3°. dat het exigeren van zitplaatsengelden aan huis bij nalatigen geschiedt door den koster der Herv. kerk, die daarvoor door kerkvoogden afzonderlijk wordt betaald;

4°. dat twee zitdagen in het jaar tot ontvangst van plaatsengelden worden gehouden, en dat dit in de vacantieweken in Augustus kan plaats hebben.

Deze twee laatste omstandigheden worden bevestigd door eene verklaring van kerkvoogden der Herv. gemeente te Monster.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Drie-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 26 *October* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris, Mr. L. P. Op den Hooff.
Commies van Staat, Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijk besluit:

van 14 October 1881, n°. 19, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Ter Aar van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van* 5/16 *Oct.* 1880, *waarbij vermeerdering is bevolen van het getal scholen in die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 69.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den Raad der gemeente Ter Aar van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 5/16 October 1880, waarbij vermeerdering is bevolen van het getal scholen in die gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 28 September 1881 n°. 2;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 11 Oct. 1881 n°. 3724, Afd. Onderwijs;

Overwegende, dat in de gemeente Ter Aar volgens de regeling van 27 September 1860 tot nu toe heeft bestaan ééne openbare school voor lager onderwijs, staande aldaar in de Kerkbuurt;

dat Ged. Staten van Zuidholland bij hun voormeld besluit hebben verklaard, dat dit getal scholen onvoldoende moet worden geacht, en mitsdien daarbij hebben bevolen, dat het zou worden vermeerderd door oprigting van eene school voor gewoon lager onderwijs in de buurtschap Korter-Aar;

dat de Gemeenteraad tegen dat besluit bij Ons in beroep is gekomen;

dat de Inspecteur van het lager onderwijs in de tweede inspectie na onderzoek der zaak tot de overtuiging is gekomen, dat het belang van het onderwijs beter zou worden bevorderd door opheffing van de school in de Kerkbuurt en stichting eener nieuwe school te Aardam, met welk gevoelen de Gemeenteraad zich tot oplossing der bestaande moeijelijkheden heeft vereenigd blijkens zijn besluit van 19 Mei ll.;

dat dientengevolge die Gemeenteraad — gelet op de artt. 18 en 19 der wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127) — in zijne vergadering van 6 Julij ll. heeft besloten te bepalen dat in de gemeente zal zijn ééne school voor openbaar lager onderwijs, dat die school zal zijn gevestigd in de buurt Aardam en dat met de ingebruikstelling dezer school die in de Kerkbuurt zal worden opgeheven;

dat Ged. Staten aan deze nieuwe regeling bij besluit van 1 Aug. ll. hunne goedkeuring hebben verleend;

dat met deze goedkeuring van de vervanging der school te Kerkbuurt door eene nieuwe school te Aardam, als gevolg van het besluit van den Raad, dat er in de gemeente ééne school zal zijn, het vroeger gegeven bevel tot vermeerdering van het getal scholen niet vereenigbaar is en dus dat bevel door dit nadere besluit van Ged. Staten moet geacht worden te zijn vervallen;

dat dientengevolge ook het daartegen ingesteld beroep als vervallen behoort te worden aangemerkt;

Gezien de wet van 13 Augustus 1857 (*Stbl.* n°. 103) en die van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te verklaren, dat door het vervallen van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 5/16 October 1880 G. S. n°. 72 er geen termen zijn daaromtrent in hooger beroep te beslissen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 14 Oct. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Bij afwezen,
P. H. Gevers Deijnoot,
Ref.

Aan de orde is:

II. het beroep van den *dijkgraaf van den Kievittenpolder, van een besluit van Ged. Staten van Zeeland, houdende goedkeuring van een besluit der algemeene vergadering van het waterschap "de Sluis aan de Wielingen".*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zijner Majesteits magtiging is door den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, bij missive van 14 Sept. ll. n⁰. 25, Waterstaat A, bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een beroep, bij adres, gedagteekend Cadzand 26 Mei 1881 en onderteekend door den dijkgraaf van den Kievittenpolder, ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Zeeland, dd. 29 April 1881 n°. 1992, bij hetwelk werd goedgekeurd een besluit der Algemeene Vergadering van vertegenwoordigers der polders, uitmakende het waterschap der sluis aan de Wielingen van 28 Maart 1881, waarbij:

"aan den Kievittenpolder wordt toegestaan zijne uitwatering te brengen en zijn "polderwater af te voeren op het kanaal en door de uitwateringsmiddelen van het "waterschap naar de sluis aan de Wielingen, en zulks tegen betaling van *f* 30 per "hektare, boven en behalve den gewonen jaarlijkschen omslag, gelijk die door de overige "polders van het waterschap wordt opgebragt."

Tot juist begrip dezer zaak moge de herinnering strekken, dat door de Staten van Zeeland op 21 April 1870 besloten werd, onder den naam van: waterschap der sluis aan de Wielingen, een waterschap op te rigten bestaande uit de polders en landerijen ten wier behoeve van Rijkswege eene nieuwe uitwatering in het voormalige vierde district dezer provincie zal worden gemaakt, en zulks voor zooveel hunne uitwatering betreft. Volgens art. 1 van het bij dat besluit tevens vastgestelde reglement voor dat waterschap, behoorde tot de polders van het waterschap ook de polder Kievitte, die naar art. 20 voor 26 hektaren zou worden aangeslagen in den omslag der kosten, terwijl volgens art. 2 van het Reglement het waterschap aan het Rijk voor de kosten van aanleg van de daar genoemde werken had bij te dragen eene som van *f* 3 per hektare en per jaar, gedurende een tijdvak van tien jaren, makende alzoo in dat tijdvak een bedrag van *f* 30 per hektare.

Volgens mededeeling van Ged. Staten van Zeeland was de opneming van den Kievittenpolder in het waterschap het gevolg geweest van eene dwaling. Men had gemeend, dat hij deel uitmaakte van het waterschap Cadzand. Toen later bleek, dat dit niet juist was, dat die polder zich niet mede had verbonden tot de bijdrage van *f* 30 per hectare in de kosten van het te graven kanaal en verdere werken en hij zelfs niet gehoord was over de opneming in 't waterschap, besloten de Staten op 10 Julij 1872, den Kievittenpolder uit het waterschapsverband te ontslaan. Tot dit besluit werden de Staten ook geleid door de overweging dat eene bijdrage van *f* 30 per hekt. te hoog was voor den polder wegens den aard der gronden en dat, overeenkomstig een ingeleverd betoog der eigenaren, de polder ook geene behoefte zou hebben aan uitwatering. Zoo stellig werd dit laatste gemeend, dat de eigenaren van den polder zelfs uitdrukkelijk verklaarden geen bezwaar te hebben tegen de opruiming van een

weinig beduidend middel tot uitwatering op het waterschap Cadzand, hetwelk bestond in een potbuisje van 9 centimeter wijdte. Toen, ten gevolge van de op het besluit der Staten verleende Koninklijke goedkeuring, de Kievittenpolder van het waterschap der sluis aan de Wielingen weder was losgemaakt, werd de over een jaar reeds betaalde bijdrage van *f* 3 per hektare, te zamen voor zijne 26 hektaren *f* 78 bedragende, aan den polder teruggegeven, doch bleef aanvankelijk niettemin de uitwatering door voormeld potbuisje op Cadzand bestaan. In 1879 echter werd dat potbuisje verwijderd en van dat tijdstip af ondervond de Kievittenpolder waterbezwaar, hetwelk aanleiding gaf dat hij in Maart ll. aan de algemeene vergadering van het waterschap, ingevolge de voorlaatste zinsnede van art. 1 van het reglement, toestemming verzocht, om tegen eene billijke vergoeding het water van het oostelijk deel van den polder te mogen afvoeren op het kanaal. Ten gevolge van dit verzoek, werd door die algemeene vergadering op 28 Maart ll. het besluit genomen, dat hierboven werd medegedeeld, met 33 stemmen tegen 29, welke 29 stemmen zich verklaarden voor het door het waterschapsbestuur gedane voorstel, hetwelk in hoofdzaak strekte om den Kievittenpolder weder in het waterschap op te nemen, op geene andere voorwaarden, dan dat hij, behalve de jaarlijksche bijdrage in de waterschapslasten, in eens *f* 1 van de hektare zou betalen, voorbehoudens het geval, dat de Staat alsnog van de gronden van den Kievittenpolder *f* 3 per hektare over 10 jaar mogt eischen, voor welk geval die polder verder daarin zou hebben te voorzien.

Het door de algemeene vergadering genomen besluit werd door Ged. Staten op 29 April ll. goedgekeurd, omdat zij, gelijk het van hen ingewonnen ambtsberigt mededeelt, vertrouwden, dat de Kievittenpolder genoegen nam met de voorwaarden aan de vergunning verbonden.

Dit bleek echter weldra niet het geval te zijn. De dijkgraaf van den Kievittenpolder riep op 7 Mei ll. de beslissing van Ged. Staten in, ter regeling der voorwaarden, waaronder aan den polder de waterafvoer zou worden toegestaan, daar een offer van *f* 30 per hektare, boven den gewonen omslag, te hoog werd geacht. Ged. Staten antwoordden, dat het besluit der algemeene vergadering door hen reeds was goedgekeurd, maar dat een beroep op den Koning, mits vóór 29 Mei ingesteld, open stond.

Aan dezen wenk werd gevolg gegeven door de indiening van het adres aan Z. M., waarbij de dijkgraaf aanvoert, dat voor het tot stand komen van het uitwateringskanaal, het water van den Kievittenpolder een natuurlijken uitweg vond in de kwellen in dien polder gelegen, waarom men dan ook, bij den aanleg van dat kanaal, zich van deelneming meende te kunnen onthouden, ook omdat de geringe opbrengst van de weinig waarde bezittende gronden van den polder bijna zou worden verslonden door de gevorderde drukkende tien jaar lang te betalen jaarlijksche bijdrage van *f* 3 per hektare. Volgens adressant heeft het westelijk gedeelte van den polder, hoewel niet op het kanaal uitwaterende, toch voldoende waterloozing, maar zijn de kwellen, waardoor het oostelijk thans hulpbehoevend deel het water kwijt raakte, hoogst waarschijnlijk in het uitwateringskanaal, dat den polder doorsnijdt, gevallen. Het met zeer geringe meerderheid genomen besluit van de algemeene vergadering acht adressant hoogst bezwarend, daar de gevorderde bijdrage de krachten der ingelanden te boven gaat; en het gedaan verzoek strekt daartoe, dat 's Konings beslissing het daarheen

zal leiden, dat onder billijke en voor den polder aannemelijke voorwaarden, aan de daarin gelegen landerijen een geregelde waterafvoer in het uitwateringskanaal worde verzekerd.

De ambtenaren van 's rijks waterstaat, die door Ged. Staten van Zeeland over het verzoek werden gehoord, zijn van meening dat er geene termen bestaan, om daaraan te voldoen, omdat daar de doorgraving der gronden en duinen van den Kievittenpolder de afwatering door kwel bevorderlijk moest zijn, niet het uitwateringskanaal, maar enkel de onbruikbaarmaking van den potbuizenduiker, waardoor tot in 1879 de polder naar de watering Cadzand heeft gesueerd, de oorzaak is van het sedert ondervonden waterbezwaar.

Die meening wordt evenwel door Ged. Staten zelve niet gedeeld. Zij achten den eisch van ƒ30 per hektare onbillijk en te hoog. Zij wijzen er op, dat men den Kievittenpolder er bezwaarlijk een verwijt van maken kan, dat hij zich in der tijd van het waterschap heeft doen losmaken, daar hij meende, geene behoefte aan uitwatering te hebben, welke meening volgens den Hoofdingenieur van den waterstaat verklaarbaar was, te meer daar de suatie eenige kans had door de nabijheid van het in zandgronden gelegen kanaal te verbeteren. Ged. Staten adviseren dan ook om het besluit der Algemeene Vergadering, zoo als dit door hen is goedgekeurd, te verbeteren, door alsnog aan den Kievittenpolder toe te staan zijn polderwater af te voeren op het kanaal tegen eene uitkeering in eens van ƒ1 per hektare en het voldoen van den gewonen jaarlijkschen aanslag, zooals het bestuur van het waterschap billijk achtte en aan de Algemeene Vergadering voorstelde.

Nadat deze zaak bij den Raad van State aanhangig is geworden, werd door den dijkgraaf van den Kievittenpolder nog eene memorie ingediend, waarin hij opkomt tegen eene in de algemeene vergadering van het waterschap gegeven voorstelling, alsof de polder zich indertijd met opzet van deelneming had onthouden, om de betaling van de tienjarige bijdrage van ƒ3 per hektare te ontgaan. Hij noemt die voorstelling onjuist, omdat de reden der terugtreding dáárin was gelegen, dat men hoopte en meende, dat de natuurlijke uitwateringsmiddelen evenals te voren voldoende zouden zijn, welke meening ten volle bevestigd is voor wat het westelijk gedeelte van den polder aangaat, maar niet voor het thans noodlijdende oostelijke deel. Bij de wetenschap, dat de meeste gronden in den polder slechts eene pachtwaarde van ƒ10 tot ƒ20 per hectare hebben, acht de dijkgraaf het zeer natuurlijk, dat men huiverig was, om gedurende 10 jaar een zoo zwaar drukkenden last op zich te nemen, terwijl men hoop had op het behoud eener voldoende waterloozing. Het bestuur van het waterschap was, volgens den dijkgraaf, blijkens het gedane voorstel, dan ook wel overtuigd van de onbillijkheid om deze schrale zandgronden op ééne lijn te stellen met de vruchtbare kleigronden der overige polders, en voor de hooge bijdrage, door de algemeene vergadering gevorderd, bestaat z. i. ook geene reden, omdat het waterschap volstrekt geene kosten heeft te maken. De Kievittenpolder is onmiddellijk aan zee gelegen en behoeft dus slechts gebruik te maken van luttele meters lengte van het uitwateringskanaal om door de zeesluis aan de Wielingen haar water in zee uit te storten. Ook daarom zou, aldus schrijft de dijkgraaf in zijne memorie, eene gelijkstelling met polders, uren van de zee gelegen, niet billijk wezen.

III. het beroep van *L. van Meeuwen c. s., ingelanden van het waterschap "de Dommel c. a.", van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij is goedgekeurd eene wijziging in de politieverordening van dat waterschap.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zr. Ms. magtiging heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid met zijn schrijven van 14 Sept. 1881 n°. 26, Afd. Waterstaat A, bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van Bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een aan den Koning gerigt verzoekschrift geteekend door 9 ingelanden van het waterschap der rivier de Dommel met de zich daarin ontlastende beken en riviertjes.

Dat verzoekschrift is van den volgenden inhoud:

"'s HERTOGENBOSCH, 14 Junij 1881.

"SIRE!

"Geven met eerbied te kennen de ondergeteekenden ingelanden van het waterschap der rivier de Dommel met de zich daarin ontlastende beken en riviertjes:

"dat den 22 Mei 1881 te 's Hertogenbosch is afgekondigd eene wijziging van de Keur of Politieverordening van genoemd waterschap, goedgekeurd na wijziging bij besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 6 Mei 1881 n°. 209;

"dat door die wijziging art. 3 litt. D van de Keur of Politieverordening, vastgesteld den 30 Maart 1871, gewijzigd 30 Junij 1871, afgekondigd 28 Augustus 1871, luidende als volgt:

"dat bij de schouwvoering de waterleidingen zijn gezuiverd van alle ruigten, biezen "en andere waterplanten en van de daarin of daarover hangende houtgewassen, die "een meter boven den oever moeten zijn opgesnoeid; wijders dat de oevers waar die "zijn aangeslijkt of aangegroeid benevens ingezette of ingestorte aarde en verder in "het water gevallen spetie opgehaald en zoover op den wal teruggebragt of wegge- "voerd worden dat geen gevaren voor wederinstorting te vreezen is;"

Gewijzigd is in dezer voege:

"dat bij de schouwvoering de waterleidingen zijn gezuiverd van onkruid, water- "planten, biezen, ruigten, struiken, alsmede van wortels en overhangende takken die "den geregelden afvoer van het water belemmeren, wijders dat de oevers waar die zijn "uitgezakt, ingestort of aangezand, *zijn hersteld* en de aarde die in de waterleiding "gevallen is op één meter afstand van de oeverlijn daaruit verwijderd en zoover op "den wal teruggebragt of weggevoerd, dat geen gevaar voor wederinstorting te vreezen is;"

dat door die wijziging de oevereigenaren verpligt worden de oevers te *herstellen* wanneer die zijn ingestort en dat zij dientengevolge genoodzaakt zullen worden den oever in den vorigen staat terug te brengen, wanneer die tengevolge van den stroom der rivier is weggespoeld;

dat, tengevolge van de werken door het waterschapsbestuur uitgevoerd, de oevers der rivier op vele plaatsen los zijn geraakt en meer dan vroeger invallen;

dat naar hunne meening het waterschapsbestuur voornoemd geheel buiten de grenzen van zijne bevoegdheid is getreden, althans onbillijk heeft gehandeld, door aan de oevereigenaren een last en eene verpligting op te leggen, die nimmer op hun eigendom gerust heeft;

dat zij ingevolge art. 99 al. 3 hoofdstuk VIII van het Algemeen Reglement voor de waterschappen in de provincie Noordbrabant, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 4 Jan. 1862, n°, 101, zich tot Uwe Majesteit wenden met verzoek het besluit van het waterschapsbestuur van de rivier de Dommel en de zich daarin ontlastende beken en riviertjes van 24 Mei 1881, houdende wijziging van de keur, te vernietigen.

'tWelk doende enz.„

Reeds vóór de vaststelling der hier bedoelde wijziging had een groot aantal ingelanden zijne bezwaren daartegen aan het bestuur kenbaar gemaakt en er o. a. ook op gewezen, dat de instandhouding van den Dommel eene zaak is, waarbij alle ingelanden belang hebben en dat het dus niet aangaat de kosten daarvan op enkele ingelanden te leggen, zooals bij die wijziging geschiedt. Bij de opzending dier bezwaren aan Ged. Staten had het bestuur van het Waterschap echter doen opmerken, dat er niet aan te denken valt om de oeverbeveiliging van de rivieren en beken ten laste van het geheele waterschap te brengen, eensdeels omdat de kosten daarvan de krachten van het waterschap te boven gaan, anderdeels omdat het bestuur zich onbevoegd acht werken, zoo als afgravingen, beveiliging voor inzakken, egaliseren enz. te doen verrichten aan de oevers die eigendom van particulieren zijn. Verder wees het bestunr er op, dat de wijziging eenvoudig strekt om de keur letterlijk in overeenstemming te brengen met de prov. verord. op de waterleidingen, afgekondigd in *Prov. Blad* 1875 n⁰. 2, met deze uitzondering dat even als thans het opruimen der zandplaten een last blijft van het geheele waterschap. Eindelijk meent het bestnur dat het brengen van den onderhoudslast van de oevers ten laste van het geheele waterschap onrechtvaardig zou zijn. De meeste verbrokkeling toch aan de oevers heeft plaats bij hooge perceelen, die als onbelastbaar tegen de rivier gelegen zijn; men zou dus den last op anderen schuiven, terwijl de eigenaars van die hooge perceelen geen cent aan het waterschap bijdragen, die last tot onderhoud van de rivier van onheuglijke jaren aan die perceelen is verbonden geweest en de eigenaars die met dien last bezwaard hebben geërfd of aangekocht.

Ook de hoofdingenieur is blijkens zijn berigt aan Ged. Staten van oordeel, dat door de nieuwe bepaling der keur geene nieuwe verpligting aan de oevereigenaars wordt opgelegd; dat dezen te allen tijde met het gewone onderhoud der waterleidingen zijn belast geweest en dit onderhoud zich ook tot de instandhouding der oevers behoort uit te strekken; dat dit ook aldus is bepaald in art. 16 der aangehaalde provinciale verordening, en bij de oprigting van het waterschap van een onderhoud der rivieren ten laste van het geheele waterschap geen spraak is geweest.

Een aantal ingelanden hebben hunne bezwaren ook bij Gedeputeerde Staten doen gelden.

Ged. Staten hebben, na overweging van een en ander, aan de wijziging der keur

hunne goedkeuring gehecht. De kennisneming van het in hunne handen gestelde adres aan den Koning heeft hun geen aanleiding gegeven tot nieuwe beschouwingen.

Bij den Raad van State is ingekomen een schrijven van het waterschapsbestuur met afschriften van stukken hierboven reeds vermeld, een adres van H. M. van Heeswijk en een van L. Latijnhouwers tot ondersteuning van het verzoek aan Z. M., en een adres van den app. J. T. van Leeuwen, waarbij hij nog aanvoert, dat de oevereigenaars eertijds door niet een enkel prov. besluit zijn genoodzaakt of verpligt geworden de oevers te herstellen of grondverlies te keer te gaan, wat meer zegt, het zelfs niet mochten doen daar waar dringende noodzakelijkheid zulks vorderde, dan na verkregen vergunning van de Staten; en verder, dat, al had die last vroeger op de oevereigenaars gekleefd, het niettemin billijk zou zijn, dat zij bij de onderneming van een werk dat op algemeene kosten wordt uitgevoerd, van dien last voor 't vervolg werden ontslagen.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vier-en-dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 2 *November* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards. (*)
Commies van Staat, Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van een Koninklijk besluit van den 11 Oct. 1881 (*Stbl.* n°. 163), waarbij, *met handhaving van het daartoe betrekkelijk besluit van Ged. Staten van Overijssel, dd.* 3 *Junij* 1881, *de jaarwedden wordt bepaald van de onderwijzeressen in de nuttige handwerken aan de openbare lagere scholen te Ambt-Ommen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 428.)

De *Staatscourant* van 22 October 1881, n°. 249, bevat dienaangaande het volgend rapport:

No. 3586.
ONDERWIJS.

Aan den Koning.

'sGravenhage, 7 Oct. 1881.

Het behaagde Uwer Majesteit aan den ondergeteekende om consideratien en advies

---

(*) Bij Zr. Ms. besluit van 30 October 1881, n°. 13, is, met ingang van 1 Nov., aan Mr. L. P. OP DEN HOOFF, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als referendaris bij den Raad van State, met dankbetuiging voor de door hem den lande bewezen diensten.

toe te zenden het aan Hoogstdenzelven onder dagteekening van 7 September jl., n°. 92, uitgebragt advies van den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, in zake het hooger beroep van den Raad der gemeente Ambt Ommen, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, waarbij de goedkeuring is onthouden aan het besluit van den gemeenteraad ter bepaling van de jaarwedden van de vijf onderwijzeressen in de nuttige handwerken aan de openbare lagere scholen in Ambt Ommen op ƒ 50.

De Afdeeling adviseert tot vernietiging van het besluit van Ged. Staten, op andere gronden echter dan door den Gemeenteraad zijn aangevoerd, en biedt Uwer Majesteit het volgend ontwerp-besluit ter bekrachtiging aan:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op een adres van den gemeenteraad van Ambt Ommen, dd. 23 Junij 1881, strekkende tot vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 3 Junij 1881, 3de afdeeling, n°. 2129/1608, en bepaling der jaarwedden van vijf onderwijzeressen in nuttige handwerken voor meisjes te Ambt Ommen op ƒ 50;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 Sept. 1881 n°. 92;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van . . . . ,

Overwegende, dat de Gemeenteraad van Ambt Ommen, na te hebben goedgevonden dat op ieder der vijf openbare lagere scholen in die gemeente onderwijs in nuttige handwerken voor meisjes zou worden gegeven door een ongeëxamineerd persoon, voor ieder der vijf aan te stellen onderwijzeressen in dat vak heeft vastgesteld eene jaarwedde van ƒ 50 en aan Ged. Staten van Overijssel heeft verzocht die jaarwedden goed te keuren;

Overwegende, dat Ged. Staten bij hun besluit van 3 Junij 1881 hunne goedkeuring aan het voormelde raadsbesluit hebben onthouden, op grond dat voor eene onderwijzeres in nuttige handwerken de jaarwedde niet lager dan ƒ 60 behoorde te zijn;

Overwegende, dat de Gemeenteraad van Ambt Ommen zich door dit besluit bezwaard acht, omdat de door hem aangestelde onderwijzeressen in nuttige handwerken geheel tevreden zijn met eene jaarwedde van ƒ 50, en naar zijne overtuiging geene meer geschikte daar ter plaatse te bekomen zijn, al wierd ook eene jaarwedde van ƒ 100 uitgeloofd;

Overwegende, dat, terwijl de wet regelende het lager onderwijs in art. 26 al. 3 de bepalingen omtrent het minimum der jaarwedden niet toepasselijk verklaart op de onderwijzers, uitsluitend belast met het onderwijs in een of meer der vakken genoemd in art. 2 onder *i* tot *t*, bovendien art. 15 medebrengt, dat de geheele wet geene toepassing vindt op de personen die uitsluitend in het vak vermeld in art. 2 onder *k* onderwijs geven, onverschillig of dit school- of huisonderwijs is;

dat bijgevolg ook de overige bepalingen der wet omtrent de benoeming en bezoldiging van onderwijzers en onderwijzeressen aan openbare scholen evenmin toepasselijk zijn op de uitsluitend voor het onderwijs in dat vak aangestelde;

Overwegende, dat, wanneer de Gemeenteraad goedvindt personen aan te stellen, uitsluitend belast met het onderwijs van vak *k* aan openbare scholen, hij hare bezoldiging regelt overeenkomstig art. 136 der Gemeentewet, maar dat die regeling de goedkeuring van Ged. Staten niet behoeft;

Overwegende, dat derhalve Ged. Staten van Overijssel op de mededeeling van den Gemeenteraad van Ambt Ommen omtrent de jaarwedden der onderwijzeressen in nuttige handwerken hadden moeten te kennen geven, dat het besluit van den gemeenteraad hunne goedkeuring niet behoefde, en dus ten onregte krachtens de wet op het lager onderwijs eene andere beschikking hebben genomen;

Gezien de wetten van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) en 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Overijssel van 3 Junij 1881, 3e afdeeling, n°. 2129/1608, te beslissen, dat er geene termen zijn om eene nadere beschikking ter zake, waarover het beroep is ingesteld, te nemen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De ondergeteekende vindt geen vrijheid Uwe Majesteit tot bekrachtiging van dit ontwerp te adviseren.

Art. 15 litt. *a* heeft niet de beteekenis dat de wet niet toepasselijk zou zijn op onderwijzers, die aan openbare lagere scholen uitsluitend in een of meer der vakken, vermeld in art. 2 onder *i*, *k*, *q*, *r*, *s* en *t*, onderwijs geven. Die exceptieve bepaling geldt slechts voor de aldaar genoemde personen, zoolang zij niet tegen genot eener jaarwedde tot onderwijzers aan eene openbare school worden benoemd.

Bij vergelijking immers van art. 15 litt. *a* met het 4e lid van art. 24 en het 3e lid van art. 26 blijkt, dat de wetgever onderscheid heeft gemaakt tusschen hen die uitsluitend onderwijs geven in een of meer der vakken, vermeld in art. 2 onder *i*, *k*, *q*, *r*, *s* en *t*, en onderwijzers aan openbare scholen, uitsluitend belast met het onderwijs in een of meer der vakken, genoemd in art. 2 onder *i*—*t*. Gold ook voor laatstgenoemden art. 15*a*, dan zouden de voor hen in de artt. 24 en 26 gemaakte uitzonderingen overbodig zijn geweest, daar zij dan reeds krachtens art. 15 niet zouden zijn medegerekend onder hen die de wet aanduidt met den naam: *onderwijzers*. De bepalingen van art. 24, 4e lid, en art. 26, 3e lid, voorkomende in Titel II „Van het openbaar onderwijs", sluiten een beroep op art. 15 uit en bewijzen, dat, behoudens de in die artikelen gemaakte uitzonderingen, de wet op de bedoelde personen toepasselijk is. Deze behooren dus benoemd te worden naar de voorschriften van art. 28 en door aanneming eener zoodanige benoeming worden zij „openbare onderwijzers" en staan met dezen gelijk. Hierop bestaat alleen deze uitzondering, dat onderwijzeressen in de nuttige handwerken mogen worden aangesteld zonder eene akte van bekwaamheid in dat vak te bezitten; dit is echter niet het gevolg van art. 15, maar hiervan, dat de wet geen afzonderlijke akte in de handwerken verkrijgbaar stelt.

Het besluit van den Raad der gemeente Ambt-Ommen behoeft mitsdien krachtens art. 26, 6e lid. de goedkeuring van Ged. Staten. Het beroep is derhalve ontvankelijk en krachtens art. 26, 7e lid, zal het bedrag der jaarwedden door Uwe Majesteit moeten worden vastgesteld.

Naar het oordeel van den ondergeteekende behoort het besluit van Ged. Staten te worden gehandhaafd en de jaarwedden bepaald op *f* 60. Hoewel de mededeeling van den Gemeenteraad, dat de vijf onderwijzeressen thans met vrucht werkzaam zijn en geen hooger jaarwedde dan van *f* 50 verlangen, niet wordt tegengesproken, wordt toch op goede gronden door Ged. Staten van Overijssel en door den Inspecteur van het lager onderwijs, die over het beroep zijn gehoord, betoogd, dat wanneer het onderwijs in de nuttige handwerken door bekwame onderwijzeressen zal worden gegeven, eene jaarwedde van *f* 60 als minimum is te beschouwen en het bepalen der jaarwedde op een lager bedrag niet in het belang van het onderwijs zou zijn.

Op deze gronden geeft de ondergeteekende Uwer Majesteit eerbiedig in overweging, met handhaving van het besluit van Ged. Staten, de jaarwedden der bovenbedoelde onderwijzeressen te bepalen elke op *f* 60 en te dien einde het hiernevens aangeboden ontwerp-besluit te bekrachtigen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
Six.

(Staatsblad n°. 163.) *BESLUIT van den* 11*den October* 1881, *waarbij, met handhaving van het daartoe betrekkelijk besluit van Gedep. Staten van* Overijssel, *dd.* 3 *Junij* 1881, *de jaarwedde wordt bepaald van de onderwijzeressen in de nuttige handwerken aan de openbare lagere scholen te* Ambt-Ommen.

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 7 Oct. 1881, n°. 3586, afdeeling Onderwijs;

Beschikkende op een adres van den raad der gemeente Ambt-Ommen, dd. 23 Junij 1881, strekkende tot vernietiging van een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 3 Junij 1881, 3e afd., n°. 2129/1608, en bepaling der jaarwedden van vijf onderwijzeressen in nuttige handwerken voor meisjes aan de openbare lagere scholen te Ambt-Ommen op *f* 50;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 7 Sept. 1881 n°. 92;

Overwegende, dat de raad der gemeente Ambt-Ommen, na te hebben goedgevonden dat op ieder der vijf openbare lagere scholen in die gemeente onderwijs in nuttige handwerken voor meisjes zou worden gegeven door eene ongeëxamineerde persoon, voor ieder der vijf aan te stellen onderwijzeressen in dat vak heeft vastgesteld eene jaarwedde van *f* 50 en aan Ged. Staten van Overijssel heeft verzocht die jaarwedden goed te keuren;

Overwegende, dat Ged. Staten bij hun besluit van 3 Junij 1881 hunne goedkeuring aan het voormelde raadsbesluit hebben onthouden, op grond dat voor eene onderwijzeres in nuttige handwerken de jaarwedde niet lager dan *f* 60 behoorde te zijn;

Overwegende, dat de raad der gemeente Ambt-Ommen zich door dit besluit bezwaard acht, omdat de door hem aangestelde onderwijzeressen in nuttige handwerken geheel tevreden zijn met eene jaarwedde van *f* 50 en naar zijne overtuiging geene meer geschikte daar ter plaatse te bekomen zijn, al werd ook eene jaarwedde van *f* 100 uitgeloofd;

Overwegende dat, daargelaten de vraag, of de thans aangestelde onderwijzeressen voor het haar opgedragen onderwijs geschikt en met eene jaarwedde van f 50 tevreden zijn, het niet in het belang van het onderwijs in de nuttige handwerken is te achten, de jaarwedden der onderwijzeressen in dat vak op zulk een laag bedrag te stellen als door den gemeenteraad is gedaan;

dat eene jaarwedde van *f* 50 ook geenszins kan beschouwd worden als eene billijke vergoeding voor het aantal lessen, door de onderwijzeressen te geven;

Overwegende, dat dus Ged. Staten teregt hunne goedkeuring aan het aangehaald besluit van den gemeenteraad hebben onthouden en het bedrag der jaarwedden nu door Ons moet worden bepaald;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te beslissen dat Ged. Staten van Overijssel teregt geweigerd hebben het besluit van den raad der gemeente Ambt-Ommen van 19 Mei 1881, n°. 3/111, goed te keuren;

2°. de jaarwedde van elke der onderwijzeressen in de nuttige handwerken aan de openbare lagere scholen te Ambt-Ommen te bepalen op *f* 60.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* en, tegelijk met de in den hoofde dezes aangehaalde voordragt van Onzen genoemden Minister, in de *Nederlandsche Staatscourant* zal worden geplaatst.

Het Loo, den 11 Oct. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Uitgegeven den *twee en twintigsten* October 1881.
De Minister van Justitie,
A. E. J. MODDERMAN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *den Raad der gemeente Maasdam, tegen een besluit van Gedep. Staten van Zuidholland, waarbij magtiging is geweigerd tot het voldoen der kosten van verpleging van een armlastig kind, uit den post der onvoorziene uitgaven.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK brengt het volgend verslag uit:

In den St. Antoniespolder, zijnde eene afdeeling van de gemeente Maasdam, bestaat een afzonderlijk burgerlijk armbestuur. In den loop dezes jaars achtte dit armbestuur zich verpligt de opneming en verpleging in het Ziekenhuis te Dordrecht te bekostigen van een kind van een armlastige die tot geen der in de plaats bestaande kerkgenootschappen behoort; door deze en andere onverwachte uitgaven bezwaard, vreesde het Armbestuur in dit dienstjaar met zijne middelen niet te zullen toekomen en riep de hulp van het Gemeentebestuur in. Op den 9 Junij ll. besloot de gemeenteraad eene som van *ƒ* 50 ten laste der gemeente voor de verpleging van het bedoelde kind te bestemmen en vroeg de magtiging van Ged. Staten van Zuidholland om die som te betalen uit den post van onvoorziene uitgaven der gemeentebegrooting voor 1881. Deze magtiging werd door Ged. Staten geweigerd bij hun besluit van 12/16 Julij 1881 B, n°. 2003 (3e afd.) G. S, n°. 31, en wel op deze gronden: „dat de uitkomsten der „rekening van het burg. armbestuur van St. Antoniespolder over het jaar 1880 zijn „als volgt: ontvangsten *ƒ* 511.57, uitgaven *ƒ* 387.29, batig saldo *ƒ* 124.28; dat uit dit „batig saldo de bedoelde uitgave van *ƒ* 50 kan worden bestreden; dat de bekrompen „toestand van de diakoniekas der Hervormde gemeente van St. Antoniespolder voor „het oogenblik, zoolang het onzeker is welke gevolgen die toestand voor het Burgerlijk „Armbestuur van St. Antoniespolder zal hebben, geen reden behoefde te zijn voor „gezegd Burgerlijk Armbestuur om zich te onttrekken aan eene voor hem verpligte en „mogelijke uitgaaf.”

Volgens opdragt van den Gemeenteraad wendden B. en W. van Maasdam zich bij missive van 26 Julij ll. tot Ged. Staten om nader aan te dringen op het verleenen der gevraagde magtiging. Zij deelden in die missive mede, dat de inkomsten van het Burg. Armbestuur met inbegrip van het goede saldo over 1880 beloopen *ƒ* 402.05, de onvoorziene uitgaven *ƒ* 387.29, waarbij te ramen voor de verzorging van eene weduwe met 8 kinderen *ƒ* 150, te zamen *ƒ* 537.29, terwijl eerlang weder een gezin armlastig zou worden en nieuwe uitgaven vereischen zoude, en er geen beroep op de liefdadigheid met goed gevolg kon geschieden, nadat dit kort te voren door de Hervormde diakonie was geschied. Bij missive van 9/11 Aug. ll. antwoordden Ged. Staten, dat zij geen termen vonden om op hun besluit van 12/16 Julij ll. terug te komen. Daarna kwam de Gemeenteraad in hooger beroep van genoemd besluit bij Z. M. den Koning; zijn adres, gedagteekend Maasdam 17 Aug. 1881, is den 22 van die maand bij 's Konings Kabinet ingekomen. De Gemeenteraad verzoekt de vernietiging van het weigerend besluit van Ged. Staten, op grond dat de uitgave van *ƒ* 50 onvermijdelijk was en door het Burgerlijk Armbestuur van St. Antoniespolder niet kon worden gedragen.

Ter zake gehoord adviseren Ged. Staten van Zuidholland tot niet-ontvankelijkverklaring van het beroep wegens overschrijding van den termijn bepaald in art. 200 der Gemeentewet.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 29 Sept. ll. n°. 4307, afd. B. B., bij den Raad van State (afd. voor de geschillen van bestuur) was aanhangig gemaakt, is bij den Raad ingekomen eene missive van B. en W. van Maasdam, houdende dat de Gemeenteraad de mondelinge toelichting van het beroep heeft opgedragen aan een zijner leden, den hr. A. Bestebroer.

Deze gemagtigde is echter niet verschenen.

III. het beroep van *den Gemeenteraad van Culemborg, tegen een besluit van Gedep. Staten van Gelderland, voor zooveel daarbij vernietigd is een besluit van dien Raad tot toelating van den heer H. J. van Limborgh als raadslid.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK brengt het volgend verslag uit:

Op den 19 Julij 1881 had te Culemborg eene stemming plaats tot het kiezen van een lid van den Gemeenteraad dat in 1883 moet aftreden; daar niemand de volstrekte meerderheid van stemmen erlangde, werd eene herstemming gehouden op den 2 Aug. d. a. v. tusschen H. J. van Limborgh en W. van Asch. Volgens het proces-verbaal van stemopneming werden in de stembus bevonden 280 briefjes, overeenstemmende met het getal kiezers die stem uitbragten. Het bureau verklaarde van onwaarde 11 briefjes, waarvan 6 oningevuld en 5 den persoon niet duidelijk aanwezen; op de 269 overige briefjes verklaarde het bureau dat op H. J. van Limborgh waren uitgebragt 135 en op W. van Asch 134 stemmen, weshalve de eerstgenoemde werd verklaard te zijn gekozen. Op den 5 Aug. 1881 besloot de Gemeenteraad tot toelating van Hendrik Johannes van Limborgh als lid. Twee kiezers wendden zich daarop bij adres tot Ged. Staten van Gelderland, bezwaren inbrengende tegen genoemd raadsbesluit, op grond dat het bureau partijdig zou zijn te werk gegaan, door aan H. J. van Limborgh stemmen toe te kennen op diens familienaam met andere voorletters uitgebragt en aan W. van Asch niet toe te kennen een stembriefje bevattende de letters *W. van* en een streep (verder afgeknipt) en een stembriefje waarop stond *A. van Asch.* Hierop gaven Ged. Staten bij missive van 16 Aug. 1881 n°. 60 aan den Gemeenteraad te kennen, dat zij voornemens waren ambtshalve omtrent de toelating van nieuwe leden uitspraak te doen, en verlangden inlichting en toezending der stembriefjes. Nadat hieraan was voldaan, deden Ged. Staten uitspraak bij besluit van 30 Aug. 1881 n°. 57, waarbij 's Raads beslissing ten aanzien van H. J. van Limborgh werd te niet gedaan met verklaring dat deze ten onregte als lid van den raad was toegelaten en derhalve tot eene nieuwe verkiezing moest worden overgegaan. Daarbij was overwogen: „dat het aan Ged. Staten bij zelfstandig onderzoek der stembriefjes is gebleken, dat van de 280 ingeleverde briefjes 6 niet zijn ingevuld en slechts 1 geen persoon duidelijk aanwijst, aangezien de daarop ingevulde naam grootendeels is uitgeknipt, zoodat slechts overblijven de letters *W. van,* terwijl de overige 273 stemmen zijn verdeeld als volgt: H. J. van Limborgh 117, H. J. van Limborch 2, H. J. van Limborg 3, H. J. Limborgh 1, H. J. Limborg 1, H. J. van Limburgh 1, H. J. van Limburg 4, H. J. Limburg 1, H. van Limborgh 1, J. van Limborgh 1, van Limborgh 1, J. H. van Limborg 1, H. A. Limborgh 1, W. of Willem van Asch 132, W. van Aschs 1, W. van As 1, A. van Asch 1, A. Niessen 1, D. Vermeulen 1, Jan van Soelen 1, te zamen 273;

„dat het eene herstemming gold tusschen de personen H. J. van Limborgh en W. van Asch, die op de in art. 104 der kieswet bedoelde lijst voorkomen, en dat alzoo, ook bij onjuiste spelling van den naam en verkeerde of onvolledige invulling van voorletters, het vermoeden is te wettigen, dat de kiezer, die het stembriefje, waarmede dit het geval is, heeft ingeleverd, den persoon op voormelde lijst aangeduid heeft bedoeld;

„dat alzoo te regt door het bureau van stemopneming de boven in de eerste plaats vermelde 135 stemmen zijn toegekend aan H. J. van Limborgh, onverschillig of diens naam en voorletters door den kiezer met meerdere of mindere juistheid op het stembriefje zijn ingevuld, doch dat door het bureau ten onregte o. a. het briefje, inhoudende den naam van A. van Asch, als den persoon niet duidelijk aanwijzende, van onwaarde is verklaard, aangezien, blijkens het voorgaande, geen redelijke twijfel kan bestaan omtrent de bedoeling van den kiezer om, in weerwil van de ingevulde onjuiste voorletters, zijne stem uit te brengen op den in herstemming zijnden persoon van W. van Asch;

„dat dus ook de op A van Asch uitgebragte stem, evenals die welke zijn uitgebragt op W. van Aschs en W. van As, zooals ook door het stembureau is verstaan, behoorde te zijn toegekend aan meergenoemden W. van Asch en dat door dezen mitsdien insgelijks 135 stemmen zijn verkregen;

„dat alzoo bij deze herstemming de stemmen hebben gestaakt, in welk geval, volgens art. 10 alinea 3 der Gemeentewet, de oudste in jaren, in casu W. van Asch, tot lid van den raad had behooren te zijn aangewezen, aangezien hij, blijkens het door B. en W. van Culemborg overgelegd extract uit het register van geboorteacten, aldaar is geboren op 9 Maart 1837, terwijl uit een tweede mede ingezonden extract blijkt, dat H. J. van Limborgh aldaar is geboren op 16 Maart 1839".

Tegen deze uitspraak is de Gemeenteraad van Culemborg in beroep gekomen bij Z. M. den Koning; zijn adres is den 12 Sept. ll. bij 's Konings Kabinet ingeleverd. Omtrent de zakelijke toedragt is geen verschil; maar de appellant acht de beslissing van het stembureau geregtvaardigd door de omstandigheid dat er in de gemeente slechts één persoon is die den naam van van Limborgh draagt, terwijl A. van Asch aldaar woont, zijnde een broeder van W. van Asch, en die voor eenige jaren zelf candidaat is geweest voor den Gemeenteraad. Naar 's Raads oordeel heeft de kiezer, die den naam van A. van Asch invulde, zich vergist omtrent den persoon, over wien de herstemming liep, en moest zijn briefje nietig worden verklaard, maar niet aan W. van Asch toegerekend. Op dezen grond verzoekt de Raad, dat de toelating van H. J. van Limborgh als raadslid worde gehandhaafd.

Ged. Staten van Gelderland adviseren tot ongegrondverklaring van het beroep. Naar hun oordeel heeft de kiezer die den naam van A. van Asch invulde, zich in den voornaam vergist, maar moet geacht worden W. van Asch te hebben bedoeld, omdat, tenzij het tegendeel ondubbelzinnig blijke, moet worden verondersteld, dat de kiezer die aan eene herstemming deel neemt, zijne stem niet wil doen verloren gaan, door eenen anderen persoon te stemmen, dan die op de lijst voor de herstemming voorkomen. Tot ondersteuning van dit gevoelen beroepen Ged. Staten zich op een Kon. Besluit van 26 Sept. 1856 n°. 66. Nog wordt in dit advies opgemerkt, en blijkt uit het proces-verbaal der eerste stemming, dat ook op den 19 Julij 1881 een stembriefje met den naam A. van Asch was ingevuld.

Nadat deze zaak, met 's Konings magtiging, bij missive van den Minister van Binnenl. Zaken van 4 Oct. 1881 n°. 4389 afd. B. B., bij den Raad van State (afd. voor de geschillen van bestuur) was aanhangig gemaakt, zijn bij den Raad ingekomen: 1°. eene memorie van H. J. van Limborgh, houdende uiteenzetting der bovenvermelde feiten,

uit welke hij het gevolg trekt dat het stembriefje ingevuld: A. van Asch een bepaalden persoon aanwees, evenals de briefjes, luidende: A. Niessen, D. Vermeulen en Jan van Soelen; al deze stemmen op andere personen, dan die in herstemming waren uitgebragt, mogten z. i. niet aan een van die beide personen worden toegerekend; 2°. eene missive van Arie van Asch, te Culemborg, houdende dat hij geene stukken denkt in te zenden; 3°. eene missive van Burg. en Weth. van Culemborg van gelijke strekking; en 4°. eene memorie van A. H. van Mourik te Culemborg, strekkende tot verdediging van de uitspraak van Ged. Staten; volgens dit stuk heeft H. J. van Limborgh een broeder Jan, die te Culemborg gewoond heeft en nu te Zutphen in een gesticht wordt verpleegd; de twee stembilletten, ingevuld met J. van Limborgh en J. H. van Limborgh, moesten dus ook niet aan H. J. van Limborgh zijn toegekend; geschiedde dit wel, dan had ook W. van Asch aanspraak op het briefje, bevattende den naam van A. van Asch.

IV. het beroep van *den gemeenteraad van Schagen, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordholland, in zake de toelating van dr. C. S. Timmers als Raadslid.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Bij de op 19 Julij 1881 plaats gehad hebbende verkiezing van leden van den Raad der gemeente Schagen werd als zoodanig verkozen dr. C. S. Timmers. Na onderzoek der door hem ingezonden stukken besloot de Gemeenteraad op 17 Augustus ll., hem niet als lid toe te laten, daar hij eene met dat lidmaatschap onvereenigbare betrekking, bedoeld bij art. 23*f* der Gemeentewet, bekleedt, hierin bestaande, dat hij plaatselijk geneesheer te Schagen is, op eene jaarwedde van *f* 400 met vrije woning, en dat hij als zoodanig, blijkens de door den Raad vastgestelde instructie, behalve met de gemeentelijke armenpraktijk ook belast is met den doodschouw en de kostelooze inenting en herinenting naar art. 18 der wet van 4 Dec. 1872 (*Stbl.* n°. 134) en, de gemeente voor langer dan 36 uren willende verlaten, daarvan kennis moet geven aan Burg. en Weth., en ten hunnen genoegen een plaatsvervanger moet stellen, indien zijne afwezigheid langer dan 14 dagen duurt, terwijl hij eindelijk op gegronde klagten door den Raad kan worden geschorst en ontslagen.

De verkozene, dr. Timmers, berustte niet in 's Raads beslissing. Hij diende zijne bezwaren daartegen in bij Ged. Staten van Noordholland. Blijkens zijn, op gedane aanvrage door dat collegie medegedeeld, bezwaarschrift was hij van meening dat ten zijnen aanzien de laatste zinsnede van art. 23 der Gemeentewet toepassing behoort te vinden, en beriep hij zich op het feit, dat hij nog nimmer eenige aanschrijving tot het verrigten van vaccinatiën en revaccinatiën had ontvangen, wat ook niet noodig was, omdat hij uit eigen beweging daartoe meer dan voldoende gelegenheid openstelde.

Door Ged. Staten werd, bij besluit van 30 Aug. ll. n°. 28, de beslissing van den Gemeenteraad vernietigd en de verkozene alsnog als lid van den Raad van Schagen toegelaten op de overweging:

„dat de omstandigheid dat een geneeskundige belast is met de armenpraktijk, waaronder ook is te begrijpen de zorg voor de kostelooze inenting en herinenting, dezen,

blijkens de slotbepaling van art. 23 der Gemeentewet, niet onbevoegd maakt om lid van den gemeenteraad te wezen", en voorts:

"dat krachtens art. 4 al. 4 der wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65), Burg. en Weth. jaarlijks een geneeskundige hebben aan te wijzen en te beëedigen tot het verrigten van den doodschouw en het afgeven van eene verklaring deswege, en de bepaling in de instructie van den geneesheer, dat hij verpligt is tot het verrigten van den doodschouw, dus geene andere beteekenis kan hebben dan om hen te verpligten zulks te doen, wanneer hij daartoe door Burgemeester en Wethouders wordt aangewezen;

"dat echter noch die bepaling der instructie noch de aanwijzing van Burgemeester en Wethouders den geneesheer maakt tot een ambtenaar, als bedoeld is bij art. 23 letter *f* der Gemeentewet."

Van dit besluit van Ged. Staten is de Raad der gemeente Schagen bij Z. M. in beroep gekomen, volhardende bij zijne meening, dat de heer Timmers *ambtenaar* is in den *zin* van meergenoemd artikel, waaromtrent echter door Ged. Staten in een van hen ingewonnen berigt, nog wordt opgemerkt, dat vermits op den heer Timmers, als belast met de armenpraktijk, de slotbepaling van art. 23 der Gemeentewet van toepassing is, het er niet toe doet welke min of meer beperkende bepalingen hem in zijne instructie zijn opgelegd.

Nadat deze zaak, krachtens Zr. Ms. magtiging, door den Min. van Binnenl. Zaken bij de Afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur, was aanhangig gemaakt, is door dr. C. S. Timmers nog een afschrift ingezonden van zijne instructie als plaatselijk geneesheer van Schagen en van de hierboven vermelde besluiten van den Raad van Schagen en van Ged. Staten van Noordholland.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Vijf-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 9 *November* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

Commies van Staat: Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 26 Oct. 1881, n°. 16, houdende beschikking op het beroep, *ingesteld door J. Valentijn en J. Adams, zich noemende hoofden van openbare lagere scholen te Venlo, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg, van* 19 *Februarij* 1881, *bepalende de aan de onderwijzers toe te kennen vergoeding voor huishuur.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 454).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. Valentijn en J. Adams, zich noemende hoofden van openbare lagere scholen te Venlo, tegen een besluit van Gedep. Staten van Limburg van 19 Febr. 1881, bepalende de aan de onderwijzers toe te kennen vergoeding voor huishuur;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 12 Oct. 1881 n°. 94;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 22 Oct. 1881 n°. 3922, afd. Onderwijs;

Overwegende: dat Ged. Staten van Limburg bij bovengenoemd besluit, krachtens art. 26, 5e lid, der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), het bedrag bepalende der billijke vergoeding voor huishuur, aan de onderwijzers toekomende voor gemis van vrije woning, dat bedrag voor de hoofden der 1e en 3e openbare lagere scholen te Venlo hebben vastgesteld op *f* 100;

dat J. Valentijn, sedert 1° Januarij 1881 eervol ontslagen en later gepensioneerd hoofdonderwijzer aan de 1e of stadsarmenschool, zich daardoor bezwaard achtende, heeft beweerd, dat geene geschikte woning te Venlo te huren zou zijn voor minder dan *f* 300 à *f* 400 en dat hem dus over de maanden November en December 1880 vergoeding naar dien maatstaf toekwam;

dat J. Adams, hoofd der 3e school, heeft verzocht, dat het bedrag der vergoeding mogt worden vastgesteld op f 350;

Overwegende, dat Ged. Staten hebben verklaard de vergoeding voor huishuur op f 100 te hebben vastgesteld naar aanleiding van een voorstel van Burg. en Weth. van Venlo, maar bij nader onderzoek tot de overtuiging gekomen te zijn, dat de vergoeding behoort vastgesteld te worden op f 200;

dat zij, bij besluit van 29 Junij vaststellende het bedrag der vergoeding voor den inplaats van Valentijn aan te stellen onderwijzer, dit bedrag op f 200 hebben bepaald en dat daartegen door den districts-schoolopziener te Roermond geene bezwaren zijn ingebragt;

dat Burg. en Weth. van Venlo hebben verklaard, dat voor den prijs van f 200 passende en goede woningen in die gemeente gehuurd kunnen worden;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te vernietigen het bovenvermeld besluit van Ged. Staten van Limburg van 19 Febr. 1881, voor zoover het betreft de regeling der vergoeding voor de onderwijzers, hoofden der 1e en 3e openbare lagere scholen te Venlo, en die vergoeding te bepalen op f 200 's jaars.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 26 Oct. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN

2°. van 1 Nov. 1881, n°. 21, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door

Jacob Zwartjes te Deventer, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 3 Maart 1881 n°. 50/129, waarbij hem vergunning is geweigerd om in het huis in de Noordenbergstraat, kadastraal bekend sectie E n°. 2673, eene slagterij op te rigten.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 331).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ. ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door Jacob Zwartjes te Deventer tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van 3 Maart 1881 n°. 50/129, waarbij hem vergunning is geweigerd om in het huis in de Noordenbergstraat, kadastraal bekend sectie E n°. 2673, eene slagterij op te rigten;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 19 Oct. 1881, n°. 71;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 28 Oct. 1881, n°. 45, afd. H. en N.;

Overwegende, dat tegen de inwilliging van adressants verzoek geene bezwaren zijn ingebragt door belanghebbenden, maar dat het Gemeentebestuur niettemin de vergunning heeft geweigerd, op grond dat de achter den winkel gelegen woon-, tevens slaapkamer licht en lucht van dáár ontvangt en dat de éénige toegang naar het bewoonde gedeelte en naar de bovenverdieping mede in den winkel, tevens slagtplaats, gelegen is; dat het oppervlak van den winkel slechts 13.5 vierk. M. bedraagt en dat deze ruimte nog verminderd wordt door den aanwezigen trap en de vleeschbank;

dat de adressant zich door deze afwijzende beschikking bezwaard acht en beweert, dat één der gronden van het besluit van Burg. en Weth. minder juist is en dat de binnenkamer door eene deur uit den keuken en deze door eene deur in de Molenstraat te bereiken is, die met een openslaand raampje in den keuken dagelijks wordt gebruikt en het voordeel geeft om, des noodig, eenen krachtigen doorgaanden luchtstroom te verkrijgen;

Overwegende, dat een nader ingesteld onderzoek wel is waar heeft doen zien, dat op de beschrijving der localiteit, zoo als Burg. en Weth. die aanvankelijk hebben gegeven, eenige bedenking zou kunnen gemaakt worden; dat toch de woonkamer nog door eenen gang, waarin eene deur en een klein keukentje, waarin zich eene deur en een raam, aan de Molenstraat uitkomende, bevinden, toegankelijk is; maar dat deze omstandigheid niet van genoeg gewigt kan geacht worden om, in strijd met de door Burg. en Weth. gegeven beschikking, tot inwilliging van adressants verzoek te leiden;

dat adressant toch, blijkens zijn aan Ons gerigt verzoekschrift, voornemens is in hetzelfde huis de slagterij en den handel in vleesch te vereenigen en het slagterswerk te verrigten in het locaal, dat tevens als vleeschwinkel voor het publiek zou openstaan;

dat dit aanleiding zou geven tot hinder van ernstigen aard en tot schade aan de gezondheid, terwijl er wegens de geringe ruimte geene gelegenheid bestaat, om een bepaald gedeelte af te zonderen voor de werkzaamheden aan het slagten verbonden;

dat door het stellen van voorwaarden niet aan de gevreesde bezwaren kan worden tegemoet gekomen;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stb.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te handhaven het bovenvermelde besluit van Burg. en Weth. van Deventer van 3 Maart 1881 en het daartegen ingesteld beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 1 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. H. Hebben, hoofd der openbare lagere school te Meyel, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg voor zooveel betreft de bepaling der vergoeding voor huishuur op f* 50.

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Krachtens magtiging des Konings is door den Minister van Binnenl. Zaken, bij missive van 30 Sept. ll., n°. 3570, afd. O., bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, een beroep aanhangig gemaakt, ingesteld door J. H. Hebben, hoofd der o. l. s. te Meyel, ter zake van de jaarlijks door hem te genieten vergoeding voor huishuur wegens gemis van vrije woning.

Door Ged. Staten van Limburg is bij besluit van 18 Febr. 1881 1e afd. A, La. 1307/3 P, o. a. de jaarlijksche vergoeding vastgesteld voor huishuur, wegens gemis van vrije woning, door de betrokken gemeente uit te keeren aan het hoofd der op den bij dat besluit behoorenden staat A vermelde openbare lagere scholen, met ingang van 1 Nov. 1880.

Volgens dat besluit, met de daarbij behoorende staten opgenomen in het Provinciaal Blad van Limburg n°. 27 van den loopenden jaargang, volgens mededeeling van Ged. Staten uitgegeven den 9 Maart 1881, is het bedrag van voorschreven vergoeding voor het hoofd der openbare lagere school te Meyel bepaald op f 50.

Jacob Hendrik Hebben, aan 't hoofd dier school staande, kon zich met die bepaling niet vereenigen en verzocht bij adres dd. 9 April 1881, bij het Kabinet ingekomen op 12 d. a. v., dat het Zijner Majesteit moge behagen, het bedrag der huurwaarde, ingevolge art. 26 al. 6 der wet tot regeling van het lager onderwijs, nader te regelen,

Hij voert in zijn adres aan, dat in de kom der gemeente Meyel, met uitzondering van een paar arbeiderswoningen, geene woningen worden verhuurd dan die bij boerderijen behooren, zoodat er geen maatstaf voor de huurwaarde van burgerwoningen bestaat; dat dus het éénige rigtsnoer ten deze is de kadastrale belastbare opbrengst van de fatsoenlijke burgerwoningen in de gemeente, en dat die opbrengst loopt van f 60 tot f 100, terwijl de rente der kosten van opbouw enz. de som van f 100 zou te boven gaan.

Burg. en Weth. van Meyel, door Ged. Staten op het adres gehoord, deelen mede, dat het door den onderwijzer bewoonde huis zeer voldoende is, en, bij verhuring, zonder de schuur en stalling, niet meer dan f 50 zou opbrengen; dat wel is waar de in het adres bedoelde belastbare opbrengst daarvan f 60 bedraagt, maar dat hieronder begrepen is eene aangebouwde schuur en stalling, waarin door het gezin van den onderwijzer het bedrijf van landbouwer, met één paard, wordt uitgeoefend; dat in de kom der gemeente eene fatsoenlijke burgerwoning met tuin, goed geschikt voor een onderwijzer, met omstreeks 2 hectaren bouwland, is verhuurd voor f 70, zoodat de woning zonder land geenszins meer dan f 40 in huur zou opleveren; en dat, hoewel meerdere burgerwoningen in die gemeente niet worden verhuurd, zoodat met volkomen juistheid naar evenredigheid kon worden geraamd, zij evenwel de bepaalde vergoeding van f 50 zeer billijk en voldoende achten.

Met deze meening vereenigt zich de schoolopziener van het district Roermond niet, die van oordeel is, dat de vergoeding billijkheidshalve minstens op f 60 dient te worden gesteld, daar — aldus luidt zijn berigt — na een door hem ter plaatse ingesteld onderzoek en gehouden onderhoud met twee leden van het gemeentebestuur, het hem gebleken is, dat het verzoek van den betrokken hoofdonderwijzer volkomen gegrond is.

Nadat Burg. en Weth., op dit berigt nader gehoord, verklaard hadden, dat dit hen niet van meening deed veranderen, hebben Ged. Staten, op grond dat Burg. en Weth. geacht moeten worden het beste bekend te zijn met de locale toestanden, geadviseerd tot ongegrondverklaring van 's adressants verzoek, alzoo tot behoud van het door hen vastgesteld bedrag van f 50.

III. het beroep van *Dr. T. Haakma Tresling te Winschoten, van een besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, houdende vernietiging van het besluit van den Gemeenteraad, waarbij hij is toegelaten als raadslid; en het beroep van den Gemeenteraad van Winschoten tegen hetzelfde besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen, waarbij vernietigd is het besluit van den Gemeenteraad betreffende de toelating van Dr. T. Haakma Tresling als raadslid.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

De beide onderwerpelijke geschillen betreffen de uitlegging van het lid *f* en van de slotbepaling van art. 23 der Gemeentewet.

Tot lid van den Gemeenteraad van Winschoten is op 2 Aug. 1881 o. a. gekozen de doctor in de genees- en verloskunde T. Haakma Tresling. Na onderzoek zijner

geloofsbrieven heeft de Raad voornoemd hem bij besluit van 13 Augustus d. a. v. n°. 2 toegelaten. Ged. Staten van Groningen echter, ambtshalve optredende, hebben, bij resolutie van 2 September d. a. v. n°. 47, dat besluit vernietigd en eene nieuwe verkiezing bevolen.

Zoowel de gemeenteraad (deze bij een adres, dat eerst op 17 September ll. aan 's Konings Kabinet is ingekomen) als de niet toegelatene, bij een adres dat op 9 September ll. is ingediend — zijn van die resolutie bij Z. M. in beroep gekomen, beiden verzoekende hare vernietiging en de bevestiging van 's Raads toelatingsbesluit.

Over de feiten bestaat geen onzekerheid. Zij komen, naar blijkt uit de stukken door de beide appellanten bij hunne adressen overgelegd, en verder aan deze Afdeeling ingediend, alsmede uit de ambtsberigten van de op de beide appellen gehoorde Ged. Staten, — neder op het volgende:

Betrekkelijk de genees- en heelkundige behandeling der armen, — het verrigten van den doodschouw in de gevallen bedoeld bij art. 4 der Begrafeniswet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65), mitsgaders de kostelooze inenting en herinenting, zooals die is voorgeschreven bij art. 18 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* n°. 134) tot voorziening tegen besmettelijke ziekten, — is te Winschoten met goedvinden en medewerking van het plaatselijk bestuur eene regeling getroffen, waarvan de hier ter zake dienende bepalingen deze zijn: De gemeente is voor de geneeskundige behandeling der armen verdeeld in drie afdeelingen. Ieder der drie doctoren, die te Winschoten practiseren, en waarvan dan de appellant er een is, belast zich met de geneeskundige behandeling in eene dier afdeelingen, en doet zich in zijne afdeeling het geval voor bij bovengemeld art. 4 bedoeld, zoo verrigt hij er de doodschouw en geeft hij de ter begrafenis gevorderde verklaring af. Overeenkomstig dat wetsartikel worden de drie doctoren daartoe jaarlijks door Burg. en Weth. beëedigd. Eindelijk nog zijn de drie doctoren, te zamen met een heelmeester, belast met de straks bedoelde kostelooze vaccinatie en revaccinatie.

Ter remuneratie der omschreven werkzaamheden geniet ieder der doctoren uit de fondsen der gemeente jaarlijks f 200, en ontvangen zij verder te zamen en in vereeniging met den heelmeester, voor het werk der vaccine ééne som van f 50, zonder dat verdere of andere betalingen, ook niet ter zake van leverantiën van geneesmiddelen, uit de gemeentekas aan hen geschieden.

De vraag is nu, of de appellant, tegen wiens verkiezing en toelating overigens geen enkele bedenking gerezen is, onder die gegevens al dan niet geoordeeld moet worden door art. 23 der Gemeentewet van het lidmaatschap van den Raad te zijn uitgesloten?

Ged. Staten van Groningen beantwoorden die vraag bij hunne aangevallene resolutie en hunne ter zake uitgebragte adviezen bevestigend; zij noemen den appellant "een doodschouwer en vaccinateur", en als gevolg van dien meenen zij in hem te moeten zien "een ambtenaar van wege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt"; onbevoegd alzoo om in den gemeenteraad zitting te nemen.

De appellanten daarentegen zijn beiden van oordeel, dat de bedoelde functiën niet anders zijn dan uitoefening van armenpraktijk, tot deze behoorende; en mitsdien krachtens de slotbepaling van art. 23 geen beletsel opleveren tegen de toelating, die Ged.

Staten willen keeren. In het adres van den niet toegelatene wordt er nog wel uitdrukkelijk op gewezen, dat er voor de bedoelde verrigtingen van geen „aanstelling of benoeming" sprake komt; ook niet van een „aanwijzing van een persoon met uitsluiting van anderen" naardien allen die de verrigting wettelijk mogen doen, er te Winschoten op gelijken voet en in gelijke mate toe worden geroepen zonder iemands uitsluiting; en eindelijk dat noch art. 4 der begrafeniswet, noch art. 18 der wet tot wering van besmettelijke ziekten, de creatie van ambten en eene aanstelling van ambtenaren geacht kan worden te hebben beoogd.

Ten slotte dient hier nog te worden gewezen op eene grief, meer bepaaldelijk in het adres van den niet toegelatene geopperd. Deze namelijk beweert, dat Ged. Staten hem in allen gevalle hadden moeten toelaten, en eerst, indien hij dan naliet zijne onvereenigbare betrekkingen neer te leggen, handelend hadden moeten optreden.

Ged. Staten schrijven dien grief toe aan eene verwarring van art. 23 met art. 25 der Gemeentewet; wat er behoort te geschieden indien een zitting hebbend raadslid onvereenigbare betrekkingen aanvaardt, dát regelt art. 25, en het regelt niets anders. Maar van dien toestand is hier geen sprake. Hier moet omtrent de toelaatbaarheid worden beslist — en dat die zou kunnen zijn aangenomen, ook zelfs in het stelsel door de appellanten bestreden, oordeelen Ged. Staten ten eenenmale onjuist; zij toch hadden hier praeventief, niet repressief op te treden.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zes-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 16 *November* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

Commies van Staat: Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van het volgend Koninklijk besluit:

van 2 November 1881, n°. 17, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *H. S. de Jong, te Leeuwarden, tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente van* 25 *Mei* 1881, *n°.* 8, *waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener slagterij in de Speelmanstraat in het pand, kadastraal bekend sectie A n°.* 372.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 470).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door H. S. de Jong, te Leeuwarden, tegen een besluit van Burgemeester en Wethouders dier gemeente van 25 Mei 1881, n°. 8, waarbij hem vergunning is geweigerd voor de oprigting eener slagterij in de Speelmanstraat in het pand, kadastraal bekend sectie A n° 372;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 19 October 1881 n°. 86;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 29 October 1881 n°. 40, Afdeeling Handel en Nijverheid;

Overwegende, dat de adressant, die thans de slagterij uitoefent in zijnen vleeschwinkel in de Breedstraat n°. 42, vergunning heeft verzocht om voortaan zijn vee te mogen slagten in een door hem aangekocht pand in de Speelmanstraat;

dat de omwonenden hebben verklaard, wel bezwaar te hebben tegen het stallen van vee in bedoeld perceel, maar niet tegen de oprigting eener slagterij aldaar; dat Burg. en Wethouders niettemin het verzoek hebben afgewezen, op grond dat de slagtplaats slechts eene oppervlakte zou hebben van 12.4 centiare en gelegen is aan eene smalle straat; dat het locaal, waar het slagten zal geschieden, grenst aan de openbare straat; dat dit hinder van ernstigen aard zoo voor de omwonenden als voor de voorbijgangers zal veroorzaken; dat de appellant nu van Ons de vereischte vergunning heeft verzocht, bewerende, dat hinder voor de voorbijgangers geenen grond voor weigering mag opleveren en bovendien, ware het anders, door voorwaarden zou kunnen worden gekeerd; voorts dat in de Speelmanstraat nog drie slagterijen bestaan, waarvan ééne slechts twee huizen van zijn pand verwijderd is;

Overwegende, dat de geringe ruimte van het locaal in dit geval, waar het uitsluitend voor slagten gebezigd zal worden, niet afdoende is om de weigering te regtvaardigen, en dat, volgens eene verklaring van den directeur der gemeentewerken, aan het tweede bezwaar voldoende kan worden tegemoet gekomen door het stellen der voorwaarde, dat de slagtplaats door behoorlijk ingerigte deuren van de openbare straat moet afgescheiden zijn;

Overwegende, dat deze slagterij niet kan geacht worden schadelijker te zijn dan de andere, die in dezelfde straat bestaan;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stb.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

a. te vernietigen het bovenvermeld besluit van Burg. en Weth. van Leeuwarden van 25 Mei 1881 en alsnog aan H. S. de Jong en zijne regtverkrijgenden vergunning te verleenen om in het perceel, kadastraal bekend gemeente Leeuwarden, sectie A, n°. 372, volgens de bij dit besluit behoorende teekening en beschrijving, eene slagterij op te rigten, onder voorwaarde dat:

1°. de slagtplaats van de openbare straat worde gescheiden door dubbele opgeklampte deuren van 3 centimeter dikte, waarvan de dorpel met den bovenkant reikt op minstens 10 centimeter boven den vloer in de slagtplaats en de stoep;

2°. dat de openingen in die deuren moeten zijn:

a. groot ieder 0.50 × 0.40 M.;

b. ter hoogte van minstens 2 M. aan den onderkant boven de stoep; en

c. voorzien van traliewerk, waarvan de mazen niet kleiner mogen zijn dan 5 cM. vierkant;

3°. de luchtschepping boven die deuren worde aangebragt door naar binnen tuimelende bovenlichten;

4°. de buitendeuren tijdens het slagten van vee steeds gesloten blijven en geen vee worde geslagt na zeven uren des morgens;

5°. in de slagtplaats een in sterke tras gemetselde vloer van klinkersteenen op den kant op eene platte laag worde aangebragt;

6°. alle vuilnis, bloed of andere afval onmiddellijk na iedere slagting worde weggevoerd en niets daarvan door een riool of afwateringsgoot in het perceel worde afgeleid;

7°. geen mestvaalt achter het bedoelde perceel worde aangebragt;

8°. het bedoelde pand nimmer worde gebruikt tot verkoop- of uitstallingsplaats van vleesch;

b. te bepalen, dat de inrigting moet zijn voltooid en in werking gebragt binnen 12 maanden na dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 2 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

BESCHRIJVING behoorende bij het verzoek van H. S. de Jong, om vergunning tot oprigting eener slagterij in het pand Speelmanstraat n°. 41 Lett. M.

Het pand waarin ondergeteekende eene slagerij wenscht op te richten is plaatselijk gekwoteerd Speelmanstraat Lett. M n°. 41, sectie A n°. 372.

Het pand bestaat uit slagtplaats en stal en plaats.

Het afval van de te slagten beesten zal door ondergeteekende onmiddellijk na de slagting van het erf worden verwijderd en naar het Aschland vervoerd worden.

De slagting van het vee zal zoodanig geschieden dat het publiek daarvan geen hinder of schade kan hebben.

Aldus in duplo ingezonden door den ondergeteekende den 12 April 1881.

(*get.*) H. S. de Jong.

Behoort bij het verzoek van H. S. de Jong dd. 12 April 1881 en bij het besluit van Burgemeester en Wethouders van Leeuwarden dd. 25 Mei 1881 n°. 8.

Behoort bij het advies van den Raad van State (Afdeeling voor de geschillen van

bestuur) van den 19 October 1881 n°. 86 en het daarbij voorgedragen ontwerp-Koninklijk besluit.

De Secretaris van den Raad van State,
(*get.*) J. J. Beaujon.

Behoort bij het Koninklijk besluit van 2 November 1881, n°. 17.

Mij bekend.
De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
Alewijn.

Aan de orde is:

II. het geschil over *de woonplaats van de behoeftige krankzinnige Mina Levie Gans.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Op 15 Febr. 1881 is in het krankzinnigengesticht voor Israëlieten ter verpleging opgenomen de arme krankzinnige Mina Levie Gans. Over de vraag ten wiens laste de kosten dier opneming en verpleging moeten gebragt worden, is een geschil gerezen waarvan de overweging krachtens Zr. Ms. magtiging van 30 Junij ll. n°. 49 bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, is aanhangig gemaakt.

Uit de wijdloopige briefwisseling, waartoe dat geschil aan de gemeentebesturen van Zevenaar, Gendringen en Amsterdam en aan de gewestelijke besturen van Gelderland en Noordholland heeft aanleiding gegeven, in verband met de verklaringen der ter zake door de kantonregters te Terborg en te Arnhem op 15 en 16 September ll. gehoorde getuigen — mogen de feiten, die bij de te nemen beslissing in aanmerking komen, volgenderwijze worden zamengevat:

Mina Levie Gans is op 31 October 1845 te Amsterdam geboren. In Julij 1879 heeft zij zich van het bevolkingsregister van Zevenaar, waarop zij destijds voorkwam, laten overschrijven op dat van Amsterdam en is zij in deze gemeente in dienstbetrekking gekomen. Ruim een jaar later, in Augustus 1880, heeft zij die dienst en die gemeente verlaten — zonder zich echter daar van het bevolkingsregister te laten afvoeren, of zich ergens elders te laten inschrijven. Het mag echter als vaststaande worden aangenomen dat zij vóór hare opneming in het gesticht, niet meer te Amsterdam terug kwam.

Een der eerste dagen van Augustus 1880 is zij te Gendringen aangekomen en uit goedwilligheid door David Spier aldaar, een zwager van haar, opgenomen. Zij was echter lastig en twistziek, en zoo als Spier nu in September ll. aan den Kantonregter verklaart, zijns inziens reeds toen krankzinnig.

Toen dat verblijf bij Spier ruim 14 dagen geduurd had, heeft zij, door Spier uit huis gestuurd, zich gewend tot J. B. Reijers, een arbeider, mede te Gendringen en van dezen voor een jaar lang tegen *f* 28 een kamer gehuurd, die zij, na *f* 20 vooruit

betaald te hebben, op 18 of 19 Aug. (1880) heeft betrokken. Ook deze, Reijers, verklaart nu aan den kantonregter, dat hij, toen zij eenige dagen bij hem was geweest, gemerkt had dat zij niet goed bij haar verstand was, dat zij wartaal sprak en lastig was.

Toen dat verblijf te Gendringen eenigen tijd geduurd had, nl. in het begin van October, blijkt zij zich tot den officier van justitie te Arnhem bij een brief, thans in het dossier aanwezig, en in persoon tot den burgemeester van Gendringen te hebben gewend om ondersteuning. Deze echter heeft haar — zoo als hij aan den officier rapporteerde — geantwoord, dat zij in die gemeente niet thuis behoorde; en dat ze bovendien naar haar geheele uiterlijk te oordeelen („zij was", schreef de burgemeester, „als dametje gekleed met gouden horloge en ketting") niet in de termen viel van ondersteund te worden. Aan voedsel geholpen door haren straks genoemden zwager Spier, is zij toen op hare kamer bij Reijers te Gendringen gebleven tot het begin van November, toen zij die zonder reden te geven heeft verlaten. Waarheen zij toen aanstonds is getrokken, en waar en hoe zij den eerstvolgenden tijd geleefd heeft, blijkt niet. Maar luidens de beëedigde en omstandige verklaring van G. Elfring Jzn. en F. W. Elfring, beiden arbeiders te Zevenaar, is zij den tweeden December 1880 des avonds te 8 ure te Zevenaar gekomen, met hare door twee andere arbeiders op een handkar van Gendringen gehaalde meubeltjes en goederen en met eenig geld; en heeft zij toen van laatstgenoemden Elfring twee kamers gehuurd tegen *f* 1 per week en die betrokken. De twee eerste weken heeft zij de huur betaald; gedurende al de daarop volgende weken, waarin zij die kamers nog heeft bewoond, heeft zij niets meer betaald. „Bij „hare aankomst", zoo zeggen de beide getuigen nog verder, „was zij niet zoo als zij „behoorde, en in haar doen en laten, alsmede in haar uiterlijk, gaf zij alle teekenen van „iemand die niet goed bij haar verstand is, zonder dat de getuigen echter durven „opgeven, dat zij aan krankzinnigheid lijdende was."

Zij blijkt daar ter plaatse te zijn gebleven tot dat — ter executie eener magtiging op 3 Februarij 1881 door den Voorzitter der Regtbank te Arnhem afgegeven op requisitoir van den officier van justitie tenzelfden dage genomen onder overlegging van eene verklaring van dr. Honig te Zevenaar dd. 29 Januarij bevorens, waaruit bleek dat er gebiedende noodzakelijkheid bestond om in hare onverwijlde verpleging in een krankzinnigengesticht te voorzien, — tot hare plaatsing in dat te Amsterdam is overgegaan.

Naar het oordeel van Zr. Ms. Commissaris in Gelderland, met wien Ged. Staten van dat gewest instemmen, moeten de kosten dier verpleging komen voor rekening van Amsterdam, als zijnde de verpleegde daar nog in het bevolkingsregister ingeschreven. Het gemeentebestuur van Amsterdam echter en zoo ook Ged. Staten van Noordholland vermeenen, dat het niet royeren dier inschrijving op zich zelf en onder de ten deze bekende omstandigheden zoodanig gevolg geenszins kan hebben.

Het Gemeentebestuur van Zevenaar betwist dat de kosten ten laste zijner gemeente zouden moeten komen: „na haar vertrek in Julij 1879" — schrijft het in zijn brief van 15 Febr. 1881 n°. 86 — „is M. L. Gans hier niet meer metterwoon teruggekeerd. Om hoofdverblijf te hebben moet men toch eene woning kunnen aanduiden. „Hier, waar zij geen onderkomen in December had, was dat niet het geval."

Te Gendringen eindelijk, zeggen Burg. en Weth. van die plaats, heeft de verpleegde

slechts een tijdelijk verblijf gehad van Aug. tot begin November, hetwelk voor hunne gemeente geenerlei verpligting meebragt om de kosten te betalen der in Februarij d. a. v. plaats gehad hebbende opneming.

III. het beroep ingesteld door het *bestuur van het Veenschap Kerkenbovenveen, tegen een besluit van Ged. Staten van Drenthe, waarbij de legger van waterleidingen voor dat waterschap is vastgesteld.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens magtiging van Z. M. heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid met zijn schrijven van 7 Oct. jl. Afd. Waterstaat A n°. 5, bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een beroep, ingesteld door het bestuur van het Veenschap Kerkenbovenveen, in de gemeente Zuidwolde, van een besluit van Ged. Staten van Drenthe, waarbij de legger van waterleidingen voor dat Veenschap is vastgesteld.

Het bezwaar van het Veenschapsbestuur betreft uitsluitend de diepte, breedte en verdere afmetingen van de Braambergersloot, voor zoover deze in het Veenschap ligt. In den legger der waterleidingen, zooals die door genoemd bestuur op 9 Oct. 1877 voorloopig was vastgesteld, was in de derde kolom, o. a. bestemd voor de opgaaf van de breedte der waterleiding op maaiveldshoogte en van hare diepte beneden dat maaiveld, die breedte opgegeven als 4 M. en die diepte als 2.5 M.

De Ingenieur, door Ged. Staten geraadpleegd, gaf als zijn gevoelen te kennen, dat breedte en diepte in dit geval niet naar het maaiveld konden worden bepaald; dat het terrein langs de Braambergersloot op vrij ongelijke hoogte ligt; dat voor een aanzienlijk gedeelte het bovenveen nog aanwezig is, voor een ander gedeelte het bovenveen is vergraven, doch dat daar nog nageveend wordt en slechts op enkele plaatsen de verveening is ten einde gebragt. Bestaat er dus reeds in het algemeen bezwaar om de afmetingen der meer belangrijke waterleidingen te regelen naar het maaiveld, dat slechts zelden ongeveer waterpas of regelmatig afhellend ligt, dit bezwaar wordt hier nog vergroot door de moeijelijkheid om op de verschillende punten de hoogte van het maaiveld te bepalen, daar die hoogte voortdurend verandert naarmate de verveening plaats heeft. Daarom meende de Ingenieur, dat, waar het eene zoo belangrijke waterleiding gold, termen waren om af te wijken van den aangenomen maatstaf, ten einde daarvoor een beteren en minder veranderlijken in de plaats te stellen. Als zoodanig stelde hij voor aan te nemen het peil van de Hoogeveensche vaart tusschen sluis n°. 6 en sluis n°. 7, met bepaling der diepte in verband met eene voor de genoemde sloot aan te nemen verhanglijn.

Ged. Staten vereenigden zich met zijn advies en noodigden het bestuur van het Veenschap uit de breedte en diepte der sloot te bepalen, zooals die door den Ingenieur was voorgesteld. Maar dat bestuur, van oordeel dat de diepte en breedte der sloot niets te wenschen overlieten en voor het Veenschap zeer voldoende waren, was niet te bewegen aan den wensch van Ged. Staten gevolg te geven. Daarop hebben deze, gebruik makende van de bevoegdheid hun kort te voren door de Staten in eene aan

art. 12 van het reglement toegevoegde vierde alinea gegeven, de breedte en diepte der meergemelde sloot onafhankelijk van de medewerking van het Veenschapsbestuur bepaald, zooals die hun door den Ingenieur waren voorgesteld. Hun daartoe strekkend besluit is genomen 21 November 1879 n°. 18.

Het Veenschapsbestuur beantwoordde die resolutie met de verklaring dat het ongenegen was de ingelanden te verplichten tot het maken van de breedte en diepte der Braambergersloot, zooals die door Ged. Staten bepaald was, en dat het zich tot den Koning zou wenden zoodra de legger in dien zin gewijzigd zou zijn. Die wijziging is op 1 Julij 1881gevolgd. Na eerst op dien dag besloten te hebben het hoofd van kolom 3 van het bij hun besluit van 17 Febr. 1869 n°. 1 vastgesteld model voor den legger der waterleidingen te wijzigen voor zooveel de Braambergersloot betreft, hebben Ged. Staten bij hun besluit van 1 Julij jl. n°. 11 den legger van dit Veenschap, gewijzigd overeenkomstig hunne vermelde besluiten, vastgesteld.

Tegen dit besluit is het beroep op den Koning gerigt. Het Veenschapsbestuur verklaart de leiding, zooals het zelf die op den legger gebragt heeft, voor den afvoer van water uit het Veenschap ruimschoots voldoende te achten en het nuttige van de aangebrachte wijziging niet te kunnen beamen; dat toch die leiding binnen de grens van het Veenschap niet eindigt, maar verder loopt door de gemeente Zuidwolde naar de Reest, welk verder gedeelte voorkomt op den door den raad van Zuidwolde vast gestelden legger met eene geheel andere diepte en breedte dan nu binnen het Veenschap zou moeten worden daargesteld en onderhouden. App. oppert de gissing dat de wijziging in betrekking kan staan met de oprigting van waterschappen in de gemeente Hoogeveen, en Ged. Staten den toestand van de Braambergersloot onvoldoende hebben geacht, omdat zij die sloot tot waterontlasting van die waterschappen wilden gebruiken. Verder voert app. aan, dat er geen fondsen aanwezig zijn, waaruit de kosten van verdieping en verbreeding kunnen bestreden worden, en dat volgens de concessie van verveening het Veenschap geen water van buitengelegen gronden mag inlaten. Ten slotte verzoekt app. dat Z. M. het besluit van Ged. Staten, waarbij de legger der waterleidingen met wijzigingen is vastgesteld, zal vernietigen.

Ged. Staten, op dit adres gehoord, zijn van meening dat het verzoek van het Veenschapsbestuur, zooals het is gedaan, niet als een beroep naar het voorlaatste lid van art. 5 van het reglement op de waterleidingen kan worden aangemerkt; voorts dat het betoog van app. eigenlijk geheel gerigt is tegen hun besluit van 21 Nov. 1879, waarbij zij krachtens art. 12 al. 4 van het reglement de breedte en diepte der Braambergersloot hebben vastgesteld. Maar beroep tegen dat besluit laat het reglement niet toe en is ook niet ingesteld. Het plan tot oprigting van twee waterschappen in de gemeente Hoogeveen, verzekeren Ged. Staten, heeft met de bepaling der afmetingen van de Braambergersloot niets te maken. De Ingenieur verklaarde bij zijn voorstel daaromtrent uitdrukkelijk, dat hij daarbij geen rekening had gehouden met den watertoevoer, die eventueel zou kunnen ontstaan, wanneer die op te rigten waterschappen geheel op de Braambergersloot zouden loozen en wel 1°. omdat nog niet definitief tot die oprigting besloten was; 2°. omdat het nog onzeker was of al het water dier waterschappen op de Braambergersloot zou gevoerd worden en 3°. omdat het onbillijk scheen de verruiming dier sloot, zoo die door grooteren aanvoer uit de beide op te rigten waterschappen

mogt blijken noodig te zijn, te brengen ten laste van het Veenschap, welk laatste volkomen aan zijne verpligtingen voldaan zou hebben, wanneer het de genoemde sloot in zoodanigen toestand zou hebben gebragt, dat het water der toen reeds daarop loozende landen behoorlijk werd afgevoerd. Ged. Staten hadden dan ook reeds bij hun schrijven van 30 Mei 1879 aan het Veenschapsbestuur te kennen gegeven, dat de bedoelde afmetingen door den Ingenieur voorgesteld waren en door hen noodig geacht werden, geheel afgescheiden van de oprigting der bedoelde waterschappen en alleen in het belang der afwatering van het Kerkenbovenveen. Op de aanmerking van app., dat Ged. Staten alleen voor de Braambergersloot van het in 1869 vastgestelde model van den legger zouden zijn afgeweken, antwoorden zij, dat ook voor het waterschap Ruinerwold wijziging van het model heeft plaats gehad, en dat in allen geval de bevoegdheid van hun college tot vaststelling van het model in de laatste alinea van art. 2 van het reglement gevestigd ook de macht tot wijziging inhoudt. Verder deelen Ged. Staten mede dat de legger der gemeente Zuidwolde nog niet is vastgesteld en dat de Ingenieur hun heeft te kennen gegeven, dat ook voor het Zuidwolder gedeelte der sloot eene verhanglijn in den gemeentelegger zal moeten worden aangenomen. Bij de vaststelling van den legger is slechts gevolg gegeven aan hetgeen waartoe bij het besluit van 21 Nov. 1879 was besloten en waartegen geen beroep is opengesteld. De bepaling der afmetingen is dus eene besliste zaak; bezwaren daartegen kunnen geen grond van bestrijding van den legger opleveren, want de legger kan geene andere afmetingen vermelden, dan die eenmaal krachtens het reglement zijn vastgesteld. Het beroep is volgens Ged. Staten om die redenen ongegrond.

In eene nadere memorie aan den Raad van State heeft app. nog aangevoerd, dat de sloot buiten het Veenschap niet wijder kan worden, omdat met de onder gelegen marken is gecontracteerd, en daarbij bepaald, dat geen water buiten het Veenschap daarheen mag worden afgevoerd; al wordt dus de sloot binnen het Veenschap wijder, het daarbuiten gelegen gedeelte zal den toevoer van 't water niet kunnen ontvangen en de sloot zal het aanzien van een trechter bekomen.

IV. het beroep van *J. H. Visschers, hoofd der openbare lagere school te Vessem, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij hem ontheffing is geweigerd van het verbod dat ten zijnen huize winkel of nering worde uitgeoefend door de leden van zijn gezin.*

De *Staatsraad* HEEMSKERK brengt het volgend verslag uit:

J. H. Visschers, hoofd der openbare lagere school te Vessem, woonde een tijd lang als commensaal bij de weduwe Swalen aldaar. In Junij ll. trouwde hij met de éénige dochter van die weduwe, en verzocht daarna aan Ged. Staten van Noordbrabant vergunning om bij zijne schoonmoeder, die eene winkelnering aan huis heeft, in te wonen. Ged. Staten wonnen berigt in bij het Gemeentebestuur en het schooltoezigt. Burg. en Weth. van Vessem c. a., alsmede de arrondissements-schoolopziener te Stratum, adviseerden tot afwijzing van het verzoek omdat er geene noodzakelijkheid bestaat

voor het wonen in een winkelhuis, terwijl de onderwijzerswoning, van gemeentewege aan het hoofd der school verstrekt, blijft ledig staan; die woning is door eenige herstellingen in bewoonbaren staat gebragt en slechts 50 M. verwijderd van het huis der weduwe Swalen. De districtsschoolopziener te Oisterwijk was van hetzelfde gevoelen voor zoover art. 36 der wet op het l. o. ten deze toepasselijk is; maar naar zijn oordeel werd de winkelnering der schoonmoeder geheel ten voordeele van het hoofd der school gedreven en viel dientengevolge in de termen van art. 35 der wet, houdende verbod van het uitoefenen van eene nering door den onderwijzer zelven, van hetwelk geen dispensatie kon worden verleend. Bij besluit van 1 September 1881 G, n°. 6, 2e afd., beschikten Ged. Staten afwijzend op het verzoek van den adressant, verklarende, met aanhaling van art 36 der wet: „dat geen termen zijn gevonden om hem onthef- „fing te verleenen van het verbod dat ten zijnen huize winkel of nering worde uit- „geoefend door de leden van zijn gezin”. Van dit besluit is adressant in beroep gekomen bij Z. M. den Koning bij adres op den 14 September ll. aan 's Konings Kabinet ingekomen; hij verzoekt vernietiging van het besluit van Ged. Staten en dat hem worde vergund bij zijne schoonmoeder te mogen blijven inwonen. Ged. Staten van Noordbrabant, ter zake gehoord, adviseren tot afwijzing van het verzoek. Zij vereenigen zich nu met de meening van den districtsschoolopziener, dat bij eene gunstige beschikking werkelijk vrijstelling zou worden verleend van art. 35 der wet, omdat de echtgenoote van den adressant het éénige kind is van de weduwe Swalen en de winkelnering ten zijnen behoeve zou worden uitgeoefend.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging, door den Minister van Binnenlandsche Zaken bij missive van 11 October 1881 n°. 3777, afd. O., bij den Raad van State, (afdeeling voor de geschillen van bestuur) was aanhangig gemaakt, zijn bij den Raad ingekomen:

1°. eene memorie van den adressant, te kennen gevende, dat het niemand kan baten of schaden of hij al dan niet bij zijne schoonmoeder inwoont, omdat hij toch in hetzelfde dorp woont als zij, en wijders dat hij zich met de winkelnering niet bemoeit en dit ook niet zal doen, zoolang hij onderwijzer is;

2°. eene memorie van Burg. en Weth. van Vessem c. a., inhoudende, dat naar het algemeen gevoelen nooit eene boedelscheiding of verdeeling heeft plaats gehad tusschen de weduwe Swalen en hare dochter, na het overlijden van Jan Gabriel Swalen, echtgenoot van eerstgemelde; dat de winkelnering voor gemeenschappelijke rekening van moeder en dochter wordt gedreven; dat de adressant, zijne echtgenoote en schoonmoeder één gezin uitmaken, wonende in het winkelhuis; dat de uitoefening van de winkelnering voor rekening van den adressant verpligtingen voor hem kan te weeg brengen tegenover schoolgaande kinderen van ouders, die bedoelden winkel begunstigen; dat de concurrentie van andere winkeliers in het dorp wordt bemoeijelijkt, wanneer het hoofd der school die nering voor zijne rekening laat uitoefenen. Om die redenen verzoeken Burg. en Weth. dat het besluit van Ged. Staten worde gehandhaafd.

De heer Visschers licht zelf zijn beroep nog kortelijk toe en beantwoordt de vragen hem door de Staatsraden Heemskerk en Verniers van der Loeff gedaan,

V. het beroep ingesteld door *Jan Mijs c. s., leden van den gemeenteraad van den Bommel, tegen een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, bevelende vermeerdering van het getal scholen in die gemeente met eene in de buurtschap Zuidzijde.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Door Joh. Mijs Dz. en 61 andere inwoners der gemeente den Bommel, wonende in of in de nabijheid van het gehucht Zuidzijde, volgens hunne opgaaf gelegen op één à een en een half uur afstand van de kom der gemeente, werd in Februarij ll. aan Ged. Staten van Zuidholland verzocht, de oprigting eener school ten behoeve van genoemd gehucht te bevorderen of te bevelen, opdat er een einde kome aan den treurigen toestand van 't onderwijs voor hunne kinderen en aan het groote schoolverzuim ontstaande uit den verren afstand, dien de kinderen, om. de éénige gemeenteschool in de kom der gemeente te bezoeken, dagelijks moeten afleggen.

In het berigt dat Burg, en Weth. van den Bommel over dit verzoek uitbragten, deelen ze mede, dat de gemeenteraad op een verzoek om eene school voor de Zuidzijde afwijzend had beschikt op grond, dat in de kom van den Bommel eene school, wier grootte voor de geheele gemeente berekend was, zou worden gesticht, en de finantiën niet toelieten, daarenboven eene bijschool in de Zuidzijde te bouwen.

Burg. en Weth. gaven verder te kennen, dat volgens de daarvan opgemaakte lijst, 84 kinderen van 6 tot 12 jaar, wonende in de Zuidzijde en aan den Kranendijk, de verlangde school zouden kunnen bezoeken, maar dat daaronder begrepen zijn de kinderen van den Kranendijk, die te Langstraat onder Ooltgensplaat schoolgaan en even ver van de te Zuidzijde verlangde school verwijderd zouden blijven, alsmede de kinderen uit den polder den Bommel, die 's winters, bij hoogen waterstand, niet in de Zuidzijde kunnen komen, maar ook niet verder verwijderd zijn van de dorpsschool, die zij evenwel, voor een groot deel althans, niet bezoeken, omdat de ouders hunne kinderen niet laten vaccineren. Burg. en Weth. deden verder nog opmerken, dat een groot deel der kinderen van de Znidzijde, vooral de meisjes, thans ter school gaan in het R. C. gesticht te Achthuizen, en dat, indien er al eene tweede school in de gemeente moest komen, deze zou moeten worden opgerigt bij de buurtschap Achthuizen, zoodat ook Ooltgensplaat daarvan genot zou kunnen hebben.

Met het gevoelen van 't gemeentebestuur heeft de Inspecteur van het l. o. in de tweede inspectie zich niet kunnen vereenigen. Zuidzijde is, volgens dien ambtenaar, een aanzienlijk gehucht, waarvan het middenpunt omstreeks 45 minuten verwijderd is van de school en waar, met inbegrip van enkele nabij gelegen woningen aan den Kranendijk, 93 kinderen zijn van 6—12 jaar. Na aftrek van de schoolgangers aan de Langstraat blijven er omstreeks 80 over, die de school in de kom der gemeente moeten bezoeken, maar dit zeer ongeregeld doen, zoodat het schoolverzuim te Den Bommel niet minder is dan 44.4 pCt., waarvan de groote afstand als eene voorname oorzaak is aan te merken. De Inspecteur rekent de oprigting eener nieuwe school dan ook noodig, daar zelfs indien de kinderen van den Kranendijk te Langstraat blijven schoolgaan en ook enkele meisjes uit de buurt Achthuizen de nieuwe school niet gingen bezoeken, dan toch de bevolking der nieuwe school te Zuidzijde zoo groot

zou zijn, dat daar reeds terstond drie onderwijzers vereischt werden. Naar het berigt des Inspecteurs, achten de schoolopzieners van 't district en arrondissement, beide, eveneens eene nieuwe school noodig. De arrondissements-schoolopziener had pogingen in 't werk gesteld, om de gemeenten den Bommel en Ooltgensplaat te bewegen tot de oprigting eener gemeenschappelijke school voor de kinderen van de Zuidzijde en de Langstraat, maar die pogingen hadden geene uitkomst opgeleverd, en daartegen bestonden, volgens den Inspecteur, ook werkelijk ernstige bezwaren, zoodat er niet anders overblijft dan de stichting eener nieuwe school in 't midden van het gehucht Zuidzijde, dáár waar de Bommelsche dijk aansluit aan den Tilschen dijk.

Nadat de gemeenteraad, met des Inspecteurs rapport in kennis gesteld, met 4 tegen 3 stemmen een voorstel tot stichting eener tweede school had verworpen, ook op grond, dat het opgegeven cijfer van 93 kinderen volstrekt geen maatstaf is ter beoordeeling der behoefte — hebben Ged. Staten van Zuidholland, de door den Inspecteur van het l. o. opgegeven motieven aannemende, bij besluit van 26 Julij 1881 n°. 39, verklaard dat het getal openbare scholen voor gewoon lager onderwijs in de gemeente den Bommel onvoldoende is, en bevolen dat dit getal zal worden vermeerderd door oprigting eener school voor gewoon lager onderwijs in de nabijheid der buurtschap Zuidzijde.

Het is van dit besluit van Ged. Staten, dat J. Mijs, J. Kiviet en P. Lokker, leden van den gemeenteraad te den Bommel, bij adres van 3 September ll. van Z. M. de vernietiging verzoeken. Hunne bezwaren zijn deels van financiëlen aard; de kosten eener tweede school zullen, terwijl pas zulke groote uitgaven voor een nieuw schoolgebouw zijn gedaan, door de gemeente niet kunnen worden gedragen, zoodat toen de Raad met 5 tegen 2 stemmen besloot, „niet aan het besluit van Ged. Staten gevolg te mogen geven”, zelfs de voorstemmers van meening waren, dat zonder een subsidie voor het geheel der kosten, aan het besluit toch geene uitvoering zal kunnen gegeven worden, omdat de krachten der gemeente het niet toelaten. Voor een ander deel betreffen de bezwaren der adressanten meer den grond der zaak. Zij geven den afstand der buurtschap Zuidzijde van de kom der gemeente aan op een half uur, noemen de bevolking van Zuidzijde als meerendeels R. C., wier kinderen school gaan in het liefdegesticht, de meisjes allen, de jongens tot den leeftijd van 7 jaar, en merken verder op dat de kinderen der Christelijk Gereformeerden, die niet gevaccineerd worden, van de nieuwe school geen gebruik mogen maken, waardoor het getal leerlingen, door 't schooltoezigt opgegeven, vrij wat vermindert, te meer dewijl daarbij ook geteld zijn de kinderen, die even spoedig naar de kom der gemeente als naar de Zuidzijde kunnen gaan, en bovendien die van den Kranendijk, welke nog al op een grooten afstand van de plaats, voor de school te Zuidzijde aangegeven, verwijderd zijn en voor welke dan evenzeer op eene afzonderlijke school aanspraak zal worden gemaakt.

In het ambtsberigt van Ged. Staten van Zuidholland over het adres van J. Mijs c. s., waarin hun bestreden besluit wordt vermeld als gedateerd 26 Julij/2 Augustus 1881 en aan den Raad medegedeeld in zijne openbare vergadering van 10 Augustus ll., worden adressanten niet-ontvankelijk geacht in hun beroep, omdat zij, hoewel leden van den Raad zijnde, dien Raad niet uitmaken, als individuele leden gelijk staan

met ieder ingezeten, als zoodanig geene partij zijn in deze zaak en mitsdien niet behooren tot de belanghebbenden, aan welke het regt van hooger beroep is toegestaan. Wat de zaak zelve betreft, verwijzen Ged. Staten naar den inhoud der hierboven reeds medegedeelde stukken, onder opmerking dat de kwestie der kosten niet weerhouden mag om datgene te doen wat de wet gebiedt en dat voor 't overige daarin ook door art. 49 der wet voorzien wordt.

Nadat de zaak bij deze Afdeeling is aanhangig gemaakt, werd een schrijven ontvangen van Joh. Mijs Dz. te Zuidzijde, die onder verwijzing naar het adres van hem en verdere medeonderteekenaren aan Ged. Staten, en de verdere stukken, nog wijst op het belang, voor hunne kinderen verbonden aan de stichting der door Ged. Staten bevolen school, en is verder nog een brief ingekomen van B. Vermaas, wethouder en D. Kievit, raadslid, van de gemeente den Bommel, waarin zij te kennen geven, dat hoewel zij niet in hooger beroep hebben willen komen, zij niettemin van dezelfde meening zijn als hunne geappelleerd hebbende medeleden van den Raad, en het er voor houden, dat zelfs met een Rijkssubsidie voor het volle bedrag der kosten van de gebouwen, de gemeente de verdere kosten van het onderwijs niet zal kunnen dragen, en dat ook niet zoo vele leerlingen van eene school in de Zuidzijde zullen gebruik maken, als het schooltoezigt zich voorstelt.

Als belanghebbende treedt op de heer Joh. Mijs Dz. Hij dringt aan op handhaving van het besluit van Ged. Staten en geeft, onder overlegging van eene kaart, eenige inlichtingen ook wat de plaatselijke gesteldheid betreft.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Zeven-en-dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 23 *November* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.
Commies van Staat: Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. De Voorzitter doet voorlezing van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 5 Nov. 1881, n°. 6, houdende beschikking op het beroep tot Z. M. gerigt door *H. Hol en andere stemgeregtigde ingelanden van den polder Polsbroek in de provincie Utrecht, van een besluit van Ged. Staten van Utrecht, waarbij is afgewezen hunne reclame tegen een besluit van ingelanden van het waterschap Polsbroek tot stichting van een stoomgemaal.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 470.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het adres, in dd. 14 Junij 1881 tot Ons gerigt door H. Hol en andere stemgeregtigde ingelanden van den polder Polsbroek in de provincie Utrecht;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 19 Oct. 1881 n°. 98;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 2 Nov. 1881, n°. 4, Afd. Waterstaat A;

Overwegende det de stemgeregtigde ingelanden van het waterschap Polsbroek in eene op 28 Maart 1881 gehoudene vergadering op voorstel van het bestuur van het Waterschap hebben besloten:

"over te gaan tot het stichten van een stoomgemaal op de eigendommen van dien "polder, gelegen onder de gemeente Haastrecht, op het gekanaliseerd gedeelte van den "Hollandschen IJssel in plaats van de bestaande windmolens";

"en gemeld besluit ter goedkeuring in te zenden aan de Ged. Staten van Utrecht";

dat, hangende de overweging van dat besluit, bij Ged. Staten van Utrecht, — daartoe geroepen door art. 133, 1⁰. van het bij Ons besluit van 28 Januarij 1858 n⁰. 40 goedgekeurde Reglement ven de Prov. Staten van Utrecht op de waterschappen in die provincie dd. 4 Dec. 1857, — H. Hol en andere stemgeregtigde ingelanden van den polder Polsbroek tegen het besluit van dat waterschap een viertal bezwaren, ontleend aan de artikelen 103, 106 en 115 van genoemd Provinciaal Reglement, aan Gedep. Staten bij adres van 4 April 1881 hebben kenbaar gemaakt en Ged. Staten hebben verzocht "die bezwaren rijpelijk te overwegen alvorens hunne goedkeuring te ver- "leenen";

dat echter Ged. Staten aan het besluit der Ingelanden, hetwelk, zonder van iets meer of iets anders te gewagen, uitsluitend en alleen strekt tot oprigting van een stoomgemaal op de eigendommen des polders, bij resolutie van 19 Mei 1881 n⁰. 39 hunne goedkeuring hebben verleend, en tenzelfden dage en onder hetzelfde nommer besloten hebben aan de voormelde adressanten "te berigten, dat er geen termen ge- "vonden waren om aan hun verzoek te voldoen;"

dat daarop H. Hol en ongeveer dezelfde mede-ingelanden als boven bedoeld, zich bij adres dd. 14 Junij 1881 tot Ons hebben gewend met verzoek om "het besluit van Ged. Staten van Utrecht van 19 Mei 1881 n⁰. 39, alsmede het besluit van het waterschap Polsbroek van 28 Maart 1881, waarbij tot het stichten van een stoom- gemaal in vereeniging met Groot en Klein Keulenvaart besloten is, te vernietigen, met bepaling dat te dier zake geen besluit kon worden genomen zonder voorafgaande herziening van zeker, ten adresse nader omschreven, compromis en arbitrale uitspraak tusschen de waterschappen Polsbroek en Groot en Klein Keulenvaart ten jare 1625 getroffen en gegeven";

Overwegende, dat bij meergemeld Provinciaal Reglement op de waterschappen in Utrecht, en wel in zijn 136e artikel, beroep van besluiten en beslissingen van Ged. Staten op Ons is opengesteld, — edoch beperkter wijze, te weten alleen:

1⁰. voor de waterschapsbesturen en voor de vergaderingen van stemgeregtigde inge- landen, aan wier besluiten of handelingen de volgens het Reglement vereischte goed- keuring van Ged. Staten door dit collegie is onthouden, en

2⁰. voor de partij, die zich door een uitspraak in een geschil van bestuur, door Ged. Staten, krachtens het Reglement gegeven, bezwaard acht;

Overwegende nu met het oog op die dus getrokken grenzen:

dat het onderwerpelijk beroep niet is ingesteld door een waterschapsbestuur noch door eene vergadering van stemgeregtigde ingelanden, maar door eenige ingelanden in hun privé;

dat het beroep verder niet geldt een besluit van Ged. Staten, waarbij eene goed-

keuring aan een besluit of eene handeling van een waterschapsbestuur of vergadering is geweigerd, maar integendeel een, waarbij zulke goedkeuring is verleend en tot berigt van hare niet-onthouding aan de adressanten besloten werd;

en eindelijk dat de adressanten, toen zij zich op 4 April 1881 tot Gedep. Staten wendden, wel verre van op te werpen een geschil van bestuur, waarvan in casu uit den aard der zaak geen sprake kan wezen, het eenige gedaan hebben, wat voor hen in de gegeven omstandigheden doenlijk was, te weten, bij bloot suggestief adres de aandacht van Ged. Staten hebben gevestigd op die punten, die huns oordeels tot onthouding van goedkeuring moesten leiden; en dat dan ook in de daarop gevolgde resolutie van Ged. Staten alleen kon worden gezien eene daad van administratief toezigt op een lager gezag, niet eene van regtspraak tusschen geschilvoerende partijen;

Overwegende, dat, naar uit het voorafgaande volgt, hier dus een beroep is beproefd buiten de perken bij het Reglement gesteld;

Overwegende nog ten overvloede, wat de bij de mondelinge behandeling dezer zaak bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, namens de adressanten gevoerde bewering betreft, als zou namelijk hun beroep moeten worden opgevat als uitsluitend gerigt tegen die resolutie of dat deel der resolutie van Ged. Staten dd. 19 Mei 1881 n°. 39, waarbij besloten is hun te berigten, dat er geen termen waren gevonden om aan hun verzoek te voldoen; dat dusdanig beroep zou zijn geheel ijdel en voor de adressanten zonder eenig belang, naardien eventuele vernietiging van *die* resolutie of dat deel der resolutie van Ged. Staten geenszins zou insluiten vernietiging van de door Ged. Staten verleende goedkeuring zelve, noch vernietiging van het waterschapsbesluit;

en dat bovendien ook het derwijze verstaan beroep evenzeer zou vallen buiten de grenzen, waarbinnen alleen beroep op Ons is toegelaten;

Gezien artt. 133, 134 en 136 van het Reglement op de waterschappen in de provincie Utrecht bovengemeld;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het besluit van Ged. Staten van Utrecht van 19 Mei 1881 n°. 39 de adressanten te verklaren niet-ontvankelijk in hun beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 5 November 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 9 Nov. 1881, n°. 22, houdende beschikking op het beroep van

A. Verhoeff, hoofd der openbare lagere school te Monster, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, van 9 Augustus 1881, *B*, n⁰. 2930, 1e *afd. G. S.*, n⁰. 9, *waarbij hem de vergunning is geweigerd tot het bekleeden der betrekking van kerkelijk ontvanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 484.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een beroep van A. Verhoeff, hoofd der openbare school te Monster, van een besluit van Ged. Staten van Zuidholland, van 9 Aug. 1881, B, n°. 2930, 1e afd., G. S. n°. 9, waarbij hem de vergunning is geweigerd tot het bekleeden der betrekking van kerkelijk ontvanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 Oct. 1881, n⁰. 104;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 5 Nov. 1881, n⁰. 4159, Afdeeling O.;

Overwegende dat appellant, nadat Ged. Staten van Zuidholland zijn verzoek, om met de betrekking van hoofd der openbare lagere school gelijktijdig te mogen waarnemen die van kerkelijk ontvanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar, hadden afgewezen, zich bij adres dd. 18 Aug. 1881 tot Ons heeft gewend met verzoek hem de noodige vergunning alsnog te verleenen;

dat de districts-schoolopziener, na overleg met den arrondissements-schoolopziener, verklaard heeft geen bezwaar te hebben tegen het toestaan der door adressant verzochte vergunning;

Overwegende, dat de betrekking van kerkelijk ontvanger bij eene Herv. gemeente, ofschoon tot de kerkelijke bedieningen behoorende, echter niet van dien aard is, dat zij den openbaren onderwijzer, die haar waarneemt, afhankelijk maakt of onder den invloed plaatst van eenig geestelijk gezag of eenigermate de onpartijdigheid, die in hem gevorderd wordt, in gevaar brengt;

Overwegende, dat de werkzaamheden, aan genoemde betrekking verbonden, niet van dien aard en omvang zijn, dat zij schade zouden kunnen toebrengen aan het schoolonderwijs;

Gezien art. 14 en 36 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland van 9 Aug. ll. aan adressant alsnog vergunning te verleenen om gelijktijdig met de betrekking van hoofd der openbare lagere school te Monster waar te nemen de betrekking van kerkelijk ontvanger bij de Ned. Herv. gemeente aldaar.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit

besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

3°. van 9 Nov. 1881, n°. 28, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *H. Pitlo, bakker te Arnhem, tegen de beschikking van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem nader de verpligting is opgelegd om de heide voor zijne bakkerij in eenen overwulfden kelder te bergen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 476).

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep bij Ons ingesteld door H. Pitlo, bakker te Arnhem, tegen de beschikking van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij hem nader de verpligting is opgelegd om de heide voor zijne bakkerij in eenen overwulfden kelder te bergen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 Oct. 1881 n°. 97;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 5 Nov. 1881, n°. 53, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende dat door den Raad der gemeente Arnhem bij besluit van 12 Nov. 1829 aan J. Pitlo vergunning is verleend tot oprigting van een bakoven in het huis in de Vijzelstraat te Arnhem, wijk D n°. 107, en aan diens zoon en opvolger in zijn bedrijf H. Pitlo door het gemeentebestuur krachtens art. 17 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) bij besluit van 25 Mei 1881 n°. 762 nader de verpligting is opgelegd, om de heide voor zijne bakkerij te bergen in eenen overwulfden kelder, die geene onmiddellijke verbinding met zijne bakkerij heeft, en wel op grond dat door Pitlo de heide voor de bakkerij op zolder wordt geborgen en dit brandgevaar veroorzaakt en tevens in strijd is met de voorwaarden aan andere bakkerijen gesteld;

dat adressant, zich door deze beschikking van Burg. en Weth. van Arnhem bezwaard achtende, daarvan tijdig bij Ons in hooger beroep is gekomen;

Overwegende dat volgens art. 17 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) het opleggen van nieuwe voorwaarden door het bestuur, dat de vergunning geeft, afhankelijk wordt gesteld van de noodzakelijkheid daarvan, gebleken door de ondervinding;

dat in deze geenerlei feit of omstandigheid is aangevoerd of bewezen, waaruit zou zijn af te leiden, dat de ondervinding, hetzij in algemeenen zin hetzij in dit bijzondere geval, heeft aangetoond, dat er noodzakelijkheid bestaat, om door nieuwe voorwaarden te waken tegen brandgevaar uit appellants bakkerij ontstaande;

dat als zoodanig toch niet kan gelden eene algemeene stelling omtrent het brandgevaar van de berging van heide op een zolder, als door Burg. en Weth. wordt vooropgezet, en in dit bijzonder geval ook veeleer het tegendeel is gebleken uit het door appellant aangevoerd en door niemand wedersproken feit, dat, terwijl zijne bakkerij reeds sedert ongeveer 52 jaren op dezelfde wijze en in hetzelfde perceel wordt uitgeoefend, in al dien tijd geen brand is voorgekomen;

dat, wat de omstandigheid betreft dat dezelfde voorwaarde aan andere bakkerijen is opgelegd en door deze aanvaard, daaruit nog naar art. 17 der wet van 1875 voor het Gemeentebestuur geen regt kan worden ontleend om den appellant aan diezelfde voorwaarde te onderwerpen;

dat in deze verder van de noodzakelijkheid om nieuwe voorwaarden op te leggen naar de tot dus ver opgedane ondervinding niet is gebleken en er dus onder die omstandigheden geene termen bestaan om de beschikking van het gemeentebestuur te handhaven of te verbeteren;

Gezien de artt. 15, 16, 17 en 29 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het hesluit van Burg. en Weth. van Arnhem dd. 25 Mei 1881 n°. 762 te vernietigen,

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

40. van 11 Nov. 1881 n°. 34, houdende beschikking op een verzoek van *L. van Meeuwen en acht andere ingelanden van het waterschap der rivier de Dommel, met de zich daarin ontlastende beken en riviertjes, waarbij zij bezwaren inbrengen tegen eene wijziging van art.* 3 *der keur van dat waterschap, goedgekeurd door Ged. Staten van Noordbrabant bij besluit van* 6 Mei 1881, n°. 209.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 491.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op een verzoek van L. van Meeuwen en acht andere ingelanden van het waterschap der rivier de Dommel met de zich daarin ontlastende beken en riviertjes, waarbij zij bezwaren inbrengen tegen eene wijziging van art. 3 der keur van dat waterschap, goedgekeurd door Ged. Staten van Noordbrabant bij besluit van 6 Mei 1881 n°. 209;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 26 Oct. 1881 n°. 101;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 8 Nov. 1881 n°. 6, afd. Wat. A ;

Overwegende dat adressanten hun verzoek, dat het besluit van het bestuur van genoemd waterschap tot wijziging der bedoelde keur door Ons moge worden vernietigd, gronden op art. 99 alinea 3 van het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101;

dat bij die bepaling tegen goedkeuring, door Ged. Staten op besluiten van waterschapsbesturen verleend, beroep op Ons wordt opengesteld en dat dus het verzoek van adressanten behoort te worden aangemerkt als een beroep, door hen ingesteld tegen het besluit van Ged. Staten tot goedkeuring van de bedoelde wijziging der keur van het waterschap;

dat echter art. 99, waar het handelt van goedkeuring door Ged. Staten op besluiten van waterschapsbesturen, niet kan geacht worden op hunne goedkeuring van keuren of politieverordeningen toepasselijk te zijn, omdat, hoezeer art. 97 wel vermeldt, dat deze aan hunne goedkeuring zijn onderworpen, die goedkeuring door hen echter niet krachtens het Provinciaal Reglement verleend wordt, maar krachtens de Provinciale wet, die in art. 158 uitdrukkelijk voorschrijft, dat de keuren of politieverordeningen der waterschappen de goedkeuring van Ged. Staten behoeven;

dat de wet, tegen hunne besluiten hetzij tot goedkeuring, hetzij tot weigering dier goedkeuring van eenige keur of politieverordening, geen hooger beroep heeft toegekend en dus het ingesteld beroep niet is ontvankelijk;

Gezien art. 99 van het Algemeen Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101 (Prov. Blad 1862 n°. 1) en art. 158 der Provinciale wet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressanten niet-ontvankelijk te verklaren in hun ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 11 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

5°. van 13 Nov. 1881, n°. 28, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den kerkeraad der Hervormde gemeente te Haaksbergen, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel, van* 3 *Junij* 1881, 3*e afd., n°.* 2104/1565, *waarbij is afgewezen zijn verzoek, om in den suppletoiren ligger der waterleidingen in genoemde gemeente eene wijziging te brengen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 479).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door den kerkeraad der Hervormde gemeente te Haaksbergen, tegen een besluit van Ged. Staten van Overijssel van 3 Junij 1881, 3e afd. n°. 2104/1565, waarbij is afgewezen zijn verzoek om in den suppletoiren ligger der waterleidingen in genoemde gemeente eene wijziging te brengen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 26 October 1881 n°. 99;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 10 November 1881 n°. 3, Afdeeling Wat. A;

Overwegende, dat Burgemeester en Wethouders van Haaksbergen op den 3n suppletoiren ligger der waterleidingen in hunne gemeente hebben gebragt onder n°. 1 eene waterleiding, dienende om water af te voeren uit de Haaksberger- en Buurserveenen naar de waterleiding, die door de marke Langeloo loopt, met vermelding dat de Hervormde Diakonie te Haaksbergen voor een gedeelte en B. J. Leuvelink voor een ander gedeelte als aangelanden met het onderhoud daarvan zijn belast;

dat beide belanghebbenden tegen deze aanwijzing bezwaren hebben ingebragt bij den Gemeenteraad, die evenwel bij gemotiveerd besluit van 17 Dec. 1880 de bezwaren ongegrond geoordeeld en den ligger vastgesteld heeft;

dat de Kerkeraad der Hervormde gemeente van dit besluit in hooger beroep is gekomen bij Ged. Staten, bewerende, dat de Gemeenteraad niet zou hebben in acht genomen art. 673 alinea 2 van het Burgerlijk Wetboek, door onder den weg van Oldenkotte naar Vreden eenen duiker te leggen en daardoor het water van hooger gelegen veenen te doen afloopen, met digting van eenen waterloop aan gene zijde van dien weg, en dat de Hervormde Diakonie ten onregte met het onderhoud van twee waterleidingen zou worden belast, terwijl er reeds eene voldoende bestond;

Overwegende, dat Ged. Staten, na ingewonnen advies van den Hoofdingenieur van den waterstaat in het 4e district, bij hun bovenvermeld besluit hebben verklaard, dat zij geene termen hadden gevonden om den ligger te wijzigen;

dat de adressant zich daardoor bezwaard acht en nu van Ons verzoekt te willen bevelen, „dat art. 673 van het Burgerlijk Wetboek, artt. 3 en 147, 1e en 2e lid, der Grondwet en artt. 5, 6 en 7 der wet op de onteigening ten algemeenen nutte gehandhaafd worden”, en voorts, „dat art. 22 van het gewijzigd Reglement op de waterleidingen van 14 Jan. 1875, als in strijd met artt. 3 en 147, 1e en 2e lid, der Grondwet

en artt. 5, 6 en 7 der wet op de onteigening ten algemeenen nutte, worde te niet gedaan";

Overwegende, dat, hoewel de Kerkeraad niet met zoovele woorden verklaart hooger beroep bij Ons in te stellen, uit den inhoud van zijn adres, afgescheiden van de conclusie, toch kan worden afgeleid zijne bedoeling om in beroep te komen, daar het eerste gedeelte van zijn verzoek strekt om eene andere beslissing betreffende de zaak in geschil te verkrijgen, als door Ged. Staten is gegeven;

dat het adres dus moet worden aangemerkt als een appellatoir verzoek;

dat dit verzoek in strijd is met het Provinciaal Reglement op de waterleidingen in Overijssel, hetwelk geen regt van beroep toekent van de beslissingen, door Ged. Staten genomen op bezwaren tegen eenen door den Gemeenteraad vastgestelden ligger;

Gezien het gewijzigd Reglement op de waterleidingen in de provincie Overijssel van 14 Jan. 1875, goedgekeurd bij Onze besluiten van 22 Nov. 1858, n°. 100, 14 Aug. 1861, n°. 35, 19 Dec. 1862 n°. 92 en 2 Jan. 1875 n°. 3 (Provinciaal blad van Overijssel 1875 n°. 4);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn verzoek.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 13 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *P. F. Vossen en L. van Bree, hoofden der openbare lagere scholen te Helden en te Panningen, gemeente Helden, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg van* 18 *Febr.* 1881, *waarbij de huurwaarde hunner vrije woning is vastgesteld op een jaarlijksch bedrag van f* 50.

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens 's Konings magtiging heeft de Minister van Binnenl. Zaken met zijn schrijven van 24 Sept. 1881 n°. 3466, afd. O., bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een beroep van P. F. Vossen en L. van Bree, hoofden der o. l. scholen te Helden en te Panningen, gemeente Helden, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg van 18 Febr. jl., waarbij de huurwaarde hunner vrije woning is vastgesteld op een jaarlijksch bedrag van *f* 50.

Het bedoelde besluit is dat, voorkomende in het Prov. Blad van Limburg n°. 27 van dit jaar.

In hun adres aan den Koning beweren appellanten dat de vastgestelde som beneden de werkelijke huurwaarde is; dat, moesten zij huis met tuin in de gemeente huren, de huurwaarde *f* 120 à *f* 150 zou bedragen; weshalve zij verzoeken dat de huurwaarde voor elke der beide woningen met tuin op *f* 150 gesteld worde.

Hun adres is gesteld in handen van Ged. Staten, die daarop Burg. en Weth. hebben gehoord. Dezen antwoordden dat zij in overleg met den Gemeenteraad voorstellen, de vastgestelde huurwaarde te verhoogen tot *f* 75, het bedrag waarop die in verband met bestaande en bekende huren van gelijke huizen en tuinen in de gemeente moet worden begroot.

De schoolopziener van het district Roermond, daarna door Ged. Staten op de bezwaren van appellanten gehoord, is van oordeel dat, wanneer men de kosten voor het bouwen van zulke woningen in aanmerking neemt, niet te ontkennen valt dat *f* 150 voor huurwaarde volstrekt niet te hoog is geschat. Wanneer de onderwijzers zelve, die op de huurwaarde van hunne huizen evenredige percenten voor het pensioenfonds moeten storten, de vaststelling der huurwaarde zoodanig verlangen als die zou moeten zijn, wanneer zij eene woning moesten huren of bouwen, dan, meent de schoolopziener, bestaat er geen bezwaar om overeenkomstig hun verzoek die huurwaarde te regelen, te meer daar bij geen der rekwestranten voorloopig kwestie kan zijn van het bekomen van pensioen, omdat zij daarvoor nog lang niet in de termen vallen. Ook heeft, meent hij, de gemeente er geen belang bij, dat deze huurwaarde gehouden worde beneden het cijfer, hetwelk men overal voor het huren eener geschikte woning moet besteden.

Dit advies van den schoolopziener, aan Burg. en Weth. ter kennisneming toegezonden, heeft in hunne zienswijze geene verandering gebragt.

Bij de inzending van de adviezen van Burg. en Weth. en van den schoolopziener deelen Ged. Staten als hun gevoelen mede, dat het nader voorstel betreffende evengemeld bedrag van *f* 75 behoort gevolgd te worden op grond dat Burg. en Weth. moeten geacht worden het best bekend te zijn met de plaatselijke toestanden, en hier geheel onpartijdig omdat de onderwijzers vrije woning en tuin van de gemeente hebben, zoodat het voor haar geheel hetzelfde is of de huurwaarde hoog of laag gesteld worde.

Naar aanleiding van eene vraag door deze Afdeeling gedaan hebben Burg. en Weth. van Helden nog medegedeeld, dat de woningen van appellanten in de personele belasting zijn aangeslagen voor eene huurwaarde van *f* 25.

III. het beroep van *Burg. en Weth. van Amsterdam, Mr. W. F. Dijkers, te Amsterdam, de weduwe Bosse en H. K. Grimme, te Ouder-Amstel, tegen een besluit van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel, waarbij aan P. van der Wallen en Co., te Kralingen, vergunning is verleend voor de oprigting van eene kalkbranderij en blusscherij in den Groot-Duivendrechtschen polder.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens 's Konings magtiging heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid met zijn schrijven van 22 Oct. 1881 n°. 43, Afdeeling Handel en Nijverheid,

bij den Raad van State, Afd. voor de gesch. van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van beroepen ingesteld door Burg. en Weth. van Amsterdam, door Mr. F. W. Dijkers aldaar, en door de wed. Bosse en H. K. Grimme te Ouder-Amstel, van een besluit van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel, waarbij aan P. van der Wallen en Cie. te Kralingen vergunning is verleend tot oprigting eener kalkbranderij en blusscherij.

Het verzoek van genoemde firma P. van der Wallen en Cie. strekte om vergunning te verkrijgen tot het oprigten van eene kalkbranderij en blusscherij op hun terrein, gelegen in den Groot Duivendrechtschen polder aan de Keulsche vaart, gemeente Ouder-Amstel, bekend op den kadastralen legger sectie A n°. 49. Volgens de beschrijving zouden daartoe opgerigt worden drie kalkovens, en drie gebouwen bestemd voor schelpkalkleschhuis, kalkblusscherij, bergplaats voor Luiksche kluitkalk, steenkolen en turfpakhuis, cement, schelpen enz.

Bij het verhoor de commodo et incommodo hebben H. K. Grimme en de gemagtigde van wed Bosse te kennen gegeven dat de groote nabijheid der kalkovens voor hunne warmoezierderijen nadeelig zal zijn. Eerstgenoemde uitte ook de vrees dat de kinderen, die op de fabriek werkzaam zullen zijn, op zijn land zullen komen; daarom zou hij in allen geval wenschen dat een looppad langs het land werd voorgeschreven.

P. van Rijn heeft bij dezelfde gelegenheid verklaard bevreesd te zijn voor brand in zijn hooi; hij zou daarom wenschen dat de schoorsteenen met vonkenroosters werden voorzien.

Voorts waren bij Burg. en Weth. bezwaarschriften van de tegenwoordige appellanten ingekomen.

Burg. en Weth. van Watergraafsmeer hadden bericht, dat geene bezwaren bij hen waren ingebragt.

Burg. en Weth. hebben de vergunning verleend, omdat hun bij een ingesteld onderzoek was gebleken dat de bezwaren der warmoeziers van weinig beteekenis zijn en aan de bezwaren van P. van Rijn kon worden tegemoet gekomen door den verkrijgers der vergunning de verpligting op te leggen, de ovens van boven met vonkenroosters met kleine openingen te voorzien, welke verpligting inderdaad als voorwaarde door hen aan de vergunning is verbonden. Ten aanzien van het bezwaar van Mr. Dijkers overwogen Burg. en Weth. dat de afstand tusschen de door dezen bewoonde villa „Overdrecht” en de nieuwe fabriek veel grooter is dan de afstand tusschen die villa en de te dier plaatse reeds bestaande kalkovens; dat dus het nadeel of de hinder uit de ontworpen kalkovens casu quo bij eene gewijzigde windrigting voortspruitende, niet van veel beteekenis kan zijn. Het bezwaar van het bestuur van Amsterdam, gegrond op een octrooi van Keizer Karel V van 3 Jan. 1536, waarbij verboden is, kalkovens te maken op „een mijle weeghs naar rontomme de stede van Amstelredamme” heeft bij Burg. en Weth. van Ouder-Amstel niet gewogen, omdat zij de regtskracht van dat octrooi na de invoering der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n° 95) zeer twijfelachtig oordeelden en meenden dat het niet op hun weg lag de regtsgeldigheid der aloude privilegiën van de stad Amsterdam te onderzoeken.

Dit besluit van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel is genomen op den vijfden en afgekondigd op den 11 Aug. jl. De app. hebben aan het voorschrift van art. 15 al. 2 der genoemde wet voldaan. Hunne adressen zijn bij Zr. Ms. Kabinet ingekomen: dat

van Burg. en Weth. van Amsterdam op 20 Augustus; dat van Mr. Dijkers op 25 Aug., en dat van wed. Bosse en H. K. Grimme op 26 Aug. jl.

Op die adressen zijn Ged. Staten van Noordholland gehoord, die van hunne zijde nader berigt hebben ingewonnen van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel en dat berigt bij hun antwoord aan den Minister hebben overgelegd.

Aan den Raad van State is ingezonden een schrijven van P. van Rijn, verklarende dat hij zich houdt aan zijn bezwaar in het proces-verbaal van het verhoor de commodo et incommodo opgenomen hierboven vermeld; 2°. van Burg. en Weth. van Amsterdam een afschrift van het door hen aangehaalde besluit van Keizer Karel den Ve en 3°. eene memorie namens de kalkbranders P. van der Wallen en Cie., door hunnen gemagtigde Mr. A. Moens, advocaat, geteekend, strekkende ter bestrijding der door de app. aangevoerde bezwaren.

De bezwaren door app. eerst bij Burg. en Weth. en later in hunne adressen aan Z. M. aangevoerd komen hierop neder:

Het gemeentebestuur van Amsterdam verlangt de afwijzing van de gevraagde vergunning op grond van het octrooi op 3 Jan. 1536 door Keizer Karel V aan Burgemeesters, Schepenen en Raad van Amsterdam verleend, daartoe strekkende dat van toen af „niemant, van wat State of Conditie hij sij, hem en sal moghen vervorderen „meer van nieuws eenige kalckhovens te stellen ofte maken of doen stellen ofte „maken, op eene mijle weeghs naer rontomme onse voorsz. stede van Amstelredamme", terwijl het terrein, waarop de kalkovens in geschil geplaatst zouden worden, gelegen is binnen de toen reeds bestaande en nog aanwezige mijlpalen rondom Amsterdam. Burg. en Weth. van Ouder-Amstel blijven er bij dat zij niet geroepen zijn om de regtsgeldigheid van dat octrooi te onderzoeken. Ook Ged. Staten meenen dit bezwaar buiten behandeling te kunnen laten, omdat, daargelaten de vraag of dit octrooi wel geacht kon worden nog geldig te zijn, hier toch slechts spraak is van uitvoering der wet van 2 Juni 1875 (*Stbl.* n°. 95), waarbij alleen te letten valt op bezwaren, ontleend aan vrees voor gevaar, schade of hinder. Ook in de memorie voor de verkrijgers der vergunning ingediend, wordt dezelfde stelling aangenomen en de opmerking gemaakt dat Amsterdam ter bescherming harer op dat octrooi gegronde regten de algemeene burgerlijke wetgeving behoorde in te roepen.

De app. Dijkers is eigenaar eener villa genaamd „Overdrecht" aan den Amsteldijk onder Nieuwer-Amstel tegenover bedoeld perceel n°. 49. Ook hij beroept zich op bovengemeld octrooi. Voorts voert hij aan, dat weinige jaren geleden reeds, niettegenstaande zijn verzet, aan den heer Smits vergunning is verleend tot het maken van kalkovens tegenover zijne villa tengevolge waarvan het verblijf daar schier onhoudbaar wordt wanneer de ovens bij wind uit oostelijke rigting in werking zijn, om den walgelijken stank, die alsdan wordt voortgebragt en den zwaren benauwenden rook, die in zijn tuin neerslaat en zelfs wanneer ramen en deuren gesloten zijn nog door de reten zijne woning binnendringt; een stank en rook die congestie en hoofdpijn wekken en dus voor de gezondheid nadeelig zijn. Wordt de nu gevraagde vergunning toegestaan, dan zal die hinder in groote mate toenemen, te meer daar de nu op te rigten ovens ten Z. O. van de bestaande gesteld zullen worden, en dus den rook naar zijne villa zullen voeren, ook wanneer hij van de thans reeds bestaande geen overlast zal ondervinden.

De opmerking van Burg. en Weth. dat de nieuwe ovens op grooter afstand van zijne villa dan de bestaande geplaatst zullen worden, doet volgens app. niet af, omdat, waar stank en rook zich uren ver in den omtrek verspreiden, zooals bij kalkovens het geval is, een weinig meer afstands niet veel onderscheid maakt. App. verzoekt mitsdien dat de gevraagde vergunning moge worden afgewezen, of subsidiair dat aan de vergunning zoodanige voorwaarden mogen worden verbonden als geschikt zijn, den last voor de omgeving eenigzins te verminderen, als bv. het zeer hoog optrekken der schoorsteenen, het aanbrengen van een toestel tot rookverbranding of het gebruiken eener brandstof die geen rook voortbrengt.

Het gemeentebestuur verklaart dat de nieuwe ovens, ofschoon niet geheel, toch bijna in dezelfde rigting met betrekking tot app.'s villa zullen staan, als de reeds aanwezige, maar op grooter afstand; de vermeerdering van hinder, zoo die mogt worden ondervonden, zal dus zeker van weinig beteekenis zijn.

Ook Ged. Staten brengen in herinnering, dat vroeger reeds omtrent klachten over de werking van inrigtingen van geheel gelijken aard en terzelfder plaatse als waarvan thans sprake is, door Z. M. eene beslissing genomen is bij Kon. besluit van 27 Maart n^{0}. 21, en daar de schade en hinder, waarop nu gewezen wordt, zeker niet grooter zullen zijn dan in dat vroegere geval, adviseren Ged. Staten ook nu weder tot ongegrondverklaring van het beroep.

De memorie van de verkrijgers der vergunning bestrijdt de voorwaarden die Mr. Dijkers subsidiair aan die vergunning verbonden zou willen zien, als het aanbrengen van een toestel tot rookverbranding en het gebruik van brandstof, die geen rook veroorzaakt. De ovens gebouwd naar het nieuwste eerst in den laatsten tijd in zwang gekomen stelsel zijn veel kleiner van omvang dan de ouderwetsche, daar deze bij eene doorsnede van 7 M. een hoogte hebben van 5 M., terwijl de nieuwe bij eene middellijn van 4 M. voorzien zijn van een schoorsteen tot op eene hoogte van 15 M., dien de andere missen. De nieuwe ovens, van welker vorm een teekening bij de memorie is gevoegd, die evenwel niet juist de op te rigten ovens weergeeft, omdat deze naar rato nog 2 M. hooger worden opgetrokken — hebben slechts $^{1}/_{5}$ der laadruimte van de vroegere, zoodat de brandstof en bijgevolg de rook met $^{4}/_{5}$ verminderen. Zij worden zooveel mogelijk met steenkolen gestookt, waarvan de rook minder hinderlijk is dan die van turf. De rook, ten gevolge van de lengte der schoorsteenen hoog in de lucht gevoerd, kan niet hinderlijker zijn dan die van gewone fabriekschoorsteenen.

De reeds nabij de villa van Mr. Dijkers bestaande ovens kunnen dus niet als voorbeelden worden aangehaald, daar zij bij gebrek aan schoorsteenen de genoemde voordeelen missen.

De app. wede. Bosse en C. H. Grimme, de eerste als eigenares, de tweede als huurder van een stuk warmoeziersland, liggende aan de Weesperzijde bij den Omval, beweren dat door het wegstuiven der ongebluschte kalk de beplante moesgronden geheel verbranden of verzengen, en dat de bestoven groenten en veldvruchten geheel onverkoopbaar zijn.

Het gemeentebestuur meldt dat het bij onderzoek gebleken is dat op de warmoeziersgronden bij andere kalkovens gelegen wel de verbouwde groenten met kalk waren overstoven, doch dat zulks betrekkelijk van weinig belang was en zij in ieder geval er

niet veel van hadden geleden, hetgeen ook door andere warmoeziers werd bevestigd. Mocht dit bezwaar als van eenig gewigt worden aangemerkt, dan zou daar toch, meenen Burg. en Weth., tegenover staan de waardevermeerdering voor de gronden der recl. te wachten, omdat zij ten gevolge van het daarstellen der fabriek als bouwterrein zullen kunnen worden verkocht.

De memorie van de verkrijgers der vergunning laat de bezwaren dezer app. buiten bespreking, omdat hun beroep, ingekomen op den 15 dag na de openbare aankondiging van de verleende vergunning, niet ontvankelijk is.

Verschillende belanghebbenden zijn zelve of bij gemagtigde tegenwoordig.

Door den Voorzitter en de leden van den Raad worden verschillende vragen tot hen gerigt, die zij beantwoorden. De verleende vergunning wordt verdedigd door den burgemeester van Ouder-Amstel, en namens den belanghebbende van der Wallen, door Mr. A. Moens, advocaat te Rotterdam.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Acht-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 30 *November* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roijaards.

Commies van Staat: Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 17 November 1881, n°. 19, houdende beschikking op het beroep, bij adres dd. 9 Julij 1881 door *den Raad van de gemeente Nijmegen ingesteld tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland dd.* 14 *Junij bevorens, n°.* 97, *voor zoover daarbij de oprigting is bevolen eener openbare school voor meisjes.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 481).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep, bij adres dd. 9 Julij 1881 door den Raad van Nijmegen bij Ons ingesteld, tegen een besluit van Ged. Staten van Gelderland dd. 14 Junij bevorens, n°. 97;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Nov. 1881, n°. 102;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 15 Nov. 1881 n°. 4278, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat de Raad der gemeente Nijmegen in zijne vergadering van 23 Oct. 1880 onder meer heeft vastgesteld:

1°. eene verordening tot regeling van het openbaar lager onderwijs in die gemeente, en

2°. eene verordening tot het bepalen van het getal scholen in die gemeente, van de plaatsen, waar die schoollocalen zullen zijn gevestigd, van de vakken, welke op die scholen zullen worden onderwezen en van de jaarwedden van het onderwijzend personeel;

dat, nadat bovengemeld besluit van den Raad van Nijmegen ter goedkeuring was opgezonden aan de Ged. Staten van Gelderland krachtens art. 18 der wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127), bij besluit dd. 14 Junij ll. n°. 97 door dat collegie onder n°. 2 is verklaard, dat de voorgedragen regeling van het getal der openbare lagere scholen en van den omvang van het openbaar lager onderwijs in de gemeente Nijmegen onvoldoende is, en mitsdien de vermeerdering is bevolen van een en ander door de oprigting eener openbare lagere school, uitsluitend bestemd voor meisjes, waarin behalve de vakken, bedoeld onder de letters *a*—*k*, ook eenige van die, vermeld onder de letters *l*—*t* van art. 2 der wet van 1878, zullen worden onderwezen;

en dat de Raad der gemeente Nijmegen, als met dat bevel bezwaard, van Ons de vernietiging daarvan heeft verzocht bij zijn bovenvermeld adres;

Overwegende, dat de Ged. Staten hun gevoelen over de onvoldoendheid van de regeling van het getal der scholen en van den omvang van het onderwijs in de gemeente Nijmegen, hoofdzakelijk gronden op de door hen aanvaarde zienswijze van het schooltoezigt, dat de paedagogiek voor meisjes van 14—17 jaar de behoefte aantoont van eene andere leiding en opvoeding door onderwijs dan voor jongens van dien leeftijd;

Overwegende, dat de verpligtingen, die de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) aan de gemeentebesturen oplegt, en evenzoo de bevoegdheden, die zij aan de Ged. Staten toekent, — hoe ruim ook opgevat, — nogtans, als beide alleenlijk bestemd om de voldoening te verzekeren aan de behoefte aan openbaar lager onderwijs, niet hiertoe mogen leiden, dat een gemeentebestuur gedwongen zou worden om bij de inrigting van zijn schoolwezen voor het openbaar lager onderwijs de eigenaardige eischen in aanmerking te nemen, die aan onderwijs voor meisjes van 14—17 jaren, in onderscheiding van dat voor jongens, naar paedagogische opvatting welligt kunnen gesteld worden;

dat toch, waar genoemde leeftijd bereikt is, als regel moet worden aangenomen, dat aan de behoefte aan hetgeen de wet onder *lager* onderwijs verstaat bereids is voldaan;

dat mitsdien het aangevallen bevel — wat er overigens ook van zij — als gegeven ter bevrediging van eischen, die niet binnen den kring van het *lager* onderwijs begrepen zijn, reeds om dien grond in de wet, krachtens welke het werd gegeven, zijne regtvaardiging niet geacht kan worden te vinden;

Gezien art. 14 van de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het besluit van Ged. Staten van Gelderland dd. 14 Junij 1881, n°. 97, voor zooveel het daarin sub 2°. vervatte bevel betreft, te vernietigen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 17 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN

2°. van 20 Nov. 1881, n°. 20, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *den Raad der gemeente Maasdam, van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland dd.* 12/16 *Julij* 1881 *B* n°. 2003, 3e afd., G. S. n°. 31, *betrekkelijk het voldoen uit den post van onvoorziene uitgaven der gemeentebegrooting dienst* 1881 *van eene som van f* 50, *ter bestrijding van verplegingskosten ten behoeve van een armlastig kind uit die gemeente.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 498).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, bij Ons ingesteld door den Raad der gemeente Maasdam, van het besluit van Ged. Staten van Zuidholland, dd. 12/16 Julij 1881, B, n°. 2003, 3e afd., G. S. n°. 31, betrekkelijk het voldoen uit den post van onvoorziene uitgaven der gemeentebegrooting, dienst 1881, van eene som van *f* 50, ter bestrijding van verplegingskosten ten behoeve van een armlastig kind uit die gemeente;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Nov. 1881 n°. 107;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 17 Nov. 1881 n°. 5171, Afd. B. B.;

Overwegende, dat het besluit, waarbij Ged. Staten hebben geweigerd magtiging te verleenen tot het voldoen van bovengenoemde uitgaaf, gedagteekend is 12/16 Julij 1881;

dat het adres, waarbij de Raad der gemeente Maasdam bij Ons tegen gemeld besluit voorziening vraagt, is gedagteekend 17 Augustus 1881 en op den 22 d. a. v. bij Ons Kabinet is ingekomen;

Overwegende, dat het regt tot het vragen van zoodanige voorziening bij art. 200 der

wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85) beperkt is binnen een termijn van 30 dagen, te rekenen van de dagteekening der beslissing van Ged. Staten;

dat die termijn in casu reeds op den 16 Aug. 1881 was verstreken, en dus genoemde wetsbepaling niet is in acht genomen;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* no. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den Raad der gemeente Maasdam niet ontvankelijk te verklaren in zijn beroep tegen het besluit van Ged. Staten van Zuidholland, dd. 12/16 Julij 1881 n°. 2003, 3e afd., G. S. n°. 31.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 20 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Vervolgens doet de VOORZITTER voorlezing eener missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, waarbij wordt teruggenomen *de overweging van de bezwaren, ingebragt tegen het plaatsen van een gebouwtje tot berging van munitie te Wageningen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 424).

Die missive luidt als volgt:

'sGravenhage, 23 Nov. 1881.

Bij Kabinetschrijven van 16 dezer n°. 7 is door Zijne Majesteit magtiging verleend om van Uwe afdeeling de overweging terug te nemen van de bezwaren, ingebragt tegen het plaatsen van een gebouwtje tot berging van munitie te Wageningen.

Dientengevolge heb ik de eer U te verzoeken de tot deze zaak betrekkelijke stukken te willen terugzenden.

Mijn schrijven van 12 dezer n°. 3 (Waterstaat A) had laatstelijk op deze zaak betrekking.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
STARING, *l. S. G.*

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. A. van Krieken te Tiel, van een besluit van Burg. en Weth., waarbij aan C. J. Groenendaal vergunning is verleend tot het verplaatsen en uitbreiden van zijn stoomoliemolen.*

De *Staatsraad* DE VRIES brengt het volgend verslag uit:

Krachtens magtiging van Zijne Majesteit heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid met zijn schrijven van 1 Oct. jl. n°. 60, afd. Handel en Nijverheid, bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van het beroep, ingesteld door J. A. van Krieken te Tiel tegen een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij aan C. J. Groenendaal vergunning is verleend tot het verplaatsen en uitbreiden van zijnen door stoom gedreven oliemolen.

De genoemde C. J. Groenendaal, olieslager te Tiel, heeft vergunning gevraagd om in een gedeelte van zijn steenkolen-pakhuis, staande en gelegen aan den wal achter de Waterstraat te Tiel, kad. sectie E, n°. 1688, zijne stoomolieslagerij te mogen verplaatsen en uitbreiden. Hij wenscht die olieslagerij, die thans met 2 banken werkt, te doen werken met 3 banken, stoommachine van 20 paardenkracht, terwijl de stoomketel met schoorsteen de tegenwoordige standplaats zal behouden.

Reeds bij het verhoor de commodo et incommodo heeft de appellant, die photograaf is en winkelier, als eigenaar en bewoner van een huis grenzende onmiddellijk aan bovengemeld perceel, zijne vrees te kennen gegeven, dat door de uitbreiding, die de oliemolen zal ondergaan, de dreuning zoodanig zal zijn, dat hij in zijn atelier niet als photograaf werkzaam zal kunnen blijven; hij verzoekt daarom dat de vergunning slechts voor een proeftijd zal worden toegestaan. Door Groenendaal is daarop geantwoord, dat hij op grond van het aan hem door deskundigen medegedeelde van oordeel is, dat geen dreuning in het huis van appellant zal ontstaan, daar meer of minder dreuning afhangt van de fundering, waarop de banken zijn geplaatst, en die fundering zóó zal worden gemaakt, dat geen dreuning kan ontstaan.

De gemeente-architect kwam door plaatselijk onderzoek en ingewonnen inlichtingen tot de overtuiging, dat de nieuwe stoomolieslagerij, mits solide daargesteld, niet meer, maar veeleer minder dreuning voor de buren zal veroorzaken, dan de bestaande. In zijn verslag beschrijft hij omstandig hoe de fundering en de platen daarboven zullen zijn ingerigt, zoodat de slag of val der stampers vier malen gebroken wordt, en dus, hoe zwaar ook nederkomende in den meelpot, geen trilling aan de fundering kan mededeelen. Ook de nieuwe horizontale stoommachine, welke de beweegkracht door middel van een lederen drijfriem overbrengt, zal minder schokken en stooten aan het gebouw mededeelen dan de bestaande verticale, die de werking overbrengt door middel van kamraderen.

Overeenkomstig dit advies hebben Burg. en Weth. geoordeeld, dat hoewel in het vervolg met drie olieslagbanken zal worden gewerkt, de reclamant van Krieken, die tot heden voor zijn bedrijf weinig of geen hinder van de dreuning der olieslagbank heeft gehad, door den grooten afstand, en de wijze waarop de fundering der nieuwe banken zal worden gemaakt, naar alle waarschijnlijkheid nog minder dreuning dan

vroeger gevoelen zal. Burg. en Weth. hebben daarom bij besluit van 15 Julij 1881 de gevraagde vergunning verleend onder de noodige voorwaarden omtrent de fundering en inrigting der slagbanken en der opstandmuren. De afstand dier banken, gemeten in eene schuinsche rigting van het hart der hei tot aan het begin van het atelier van appellant, is daarbij bepaald op 16.80 M.

Tegen deze beschikking is app. in beroep gekomen bij Zijne Majesteit met inachtneming van het voorgeschrevene bij art. 15 der wet van 1875 (*Stbl.* n°. 95). In zijn adres geeft app. op, dat hij is photograaf en winkelier in pendules, porselein, kristal en andere galanteriën; dat de oliemolen reeds thans, nu hij nog op zooveel verderen afstand van zijne woning is, de ramen en winkelgoederen trillen doet; dat zijn atelier naar de getuigenis van onpartijdige photografen onbruikbaar zal worden door de trilling en door de stoomoliedampen; dat het niet waar is dat de grondslag vast is, daar juist ten gevolge van den veenachtigen grond in de onmiddellijke nabijheid een huis is ingestort toen men bezig was de fundamenten voor een daarnaast te bouwen pand te graven. Appellant voegt daarbij, dat hij den heer Groenendaal heeft aangeboden geen bezwaren tegen de oprigting te maken, indien deze hem te gemoet kwam, zoo hij schade beliep aan atelier en winkel, waarin echter de heer Groenendaal niet wilde treden. Hij verzoekt mitsdien dat, met vernietiging van het besluit van Burg. en Weth., de gevraagde vergunning moge worden geweigerd.

Het adres van appellant is gesteld in handen van Ged. Staten die daarover Burg. en Weth. en den Ingenieur van den prov. waterstaat hebben gehoord.

Burg. en Weth. erkennen dat men in appellant's woning de werking van het olieslaan voelt, doch in geringe mate. Die trilling heeft app. dan ook niet weerhouden in dat huis zijn winkel en zijn photografisch atelier te vestigen, toen de olieslagerij daar reeds sedert lang in volle werking was. De nieuwe inrigting zal wel digter bij komen, maar de gestelde voorwaarden en de veel betere inrigting, die aan de stoommachine en het slagwerk gegeven zal worden, zullen veroorzaken dat zeker het ongerief niet zal vermeerderen. Het huis, waarvan app. gewaagt, is niet door den toestand van den grond ingestort, maar omdat het slecht gebouwd en diep ondergraven was.

De Ingenieur verklaart dat vermindering van den afstand en de toevoeging van 6 stampers aan de bestaande 6 en van ééne hei aan de twee bestaande de trilling, die vooral door deze deelen der inrigting veroorzaakt worden, zullen vermeerderen; dat daarentegen de vervanging van het verticale stoomwerktuig door een horizontaal, een gemakkelijker beweging bevorderen en de dreuning verminderen zal, terwijl het flink voorzien en beter dan de bestaande aanleggen van de funderingen, van de deelen der inrigting die de voorname oorzaken van trilling zijn, voorzeker de voortplanting der bewegingen en trillingen zeer zal beperken. Bij het bestaan van oorzaken waaruit vermeerdering, en van andere waardoor vermindering van hinder te wachten is, acht de Ingenieur het niet doenlijk met zekerheid te bepalen of die vermeerdering dan wel die vermindering de overhand zal hebben. Hij zou de vergunning onder de gestelde voorwaarden slechts voor een proeftijd van drie maanden verleend willen zien. Wat de ramen en de winkelgoederen, waarvan app. gewaagt, betreft, voor deze zal zeker de veranderde inrigting niet meer trilling dan vroeger doen ontstaan; meent de Ingenieur.

Ged. Staten die adviezen inzendende, verklaren daarbij te deelen in het gevoelen van het Gemeentebestuur, dat van de veranderde inrigting minder dreun of hinder dan van de bestaande te wachten is en adviseren daarom tot handhaving der beschikking van het Gemeentebestuur.

In een schrijven aan den Raad van State heeft app. nog gewezen op het gevaar van brand. Dit gevaar bestaat ook thans voor eene der drukste straten der stad, met twee oliebakken van ruim 2000 liter, houdende mudden oliezaad en een geheele scheepslading steenkolen; maar bij verplaatsing wordt dit gevaar voor app. in het bijzonder, en bij uitbreiding voor het algemeen veel grooter.

Op verzoek der Afd. is nog door het gemeentebestuur ingezonden eene schetsteekening, waarop de tegenwoordige en toekomstige afstand tusschen den oliemolen van C. J. Groenendaal en de photografische inrigting van app. is aangewezen. Daaruit blijkt, dat terwijl die afstand volgens de vergunning voortaan 16.80 M. wezen zal, die tot nog toe 21.80 M. bedroeg.

De heeren VAN KRIEKEN en GROENENDAAL lichten hunne wederzijdsche belangen nader mondeling toe en geven aan de Afdeeling nog verschillende inlichtingen.

III. het beroep ingesteld door *F. van der Logt c. s., leden van het bestuur van het waterschap 's Lands van Ravestein, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, waarbij is afgewezen hun verzoek om vernietiging van een besluit van stemgeregtigde ingelanden van genoemd waterschap, betreffende de kosten der werken tot voorziening van den Overlangelschen Schaardijk.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Het onderwerpelijk geschil, waarvan de overweging krachtens Zr. Ms. magtiging van 4 Oct. ll. n°. 10 bij deze Afdeeling is aanhangig gemaakt, raakt de vraag, ten wiens laste gebragt behoort te worden de bekostiging van zekere voorzieningen aan het gedeelte Zuider-Maasdijk tusschen hectometerpaal 194 en de bovenzijde van den polder Neerloon, bekend onder den naam van den Overlangelschen Schaardijk, gelegen in het waterschap *'s Lands van Ravestein.* Over de noodzakelijkheid dier voorzieningen, bestaande in het aanbrengen van bazalt of van vlechtwerk met puin aan de buitenglooijingen, bestond tamelijk wel eenstemmigheid. Reeds bij een besluit van de stemgeregtigde ingelanden van het genoemde waterschap, dd. 4 Aug. 1880, een besluit waarover zoo aanstonds nader zal dienen gesproken te worden, werd er toe besloten. En toen de uitvoering daarvan zich liet wachten, werd er door Ged. Staten van Noordbrabant, die reeds meermalen er op hadden aangedrongen, bij resolutie van 2 Nov. 1880 krachtens de wet van 12 Julij 1855 (*Stbl.* n°. 102) bevel toe gegeven.

Wie echter die voorziening had te bekostigen, dááromtrent heerschte minder eenstemmigheid, en wel tengevolge van de eigenaardige gesteldheid van het meergenoemde waterschap. Een bijzonder Reglement, hoezeer art. 104 van het Provinciaal Reglement voor de waterschappen in Noordbrabant van 9 Nov. 1861 de spoedige tot

standkoming daarvan heeft willen verzekeren, is tot heden, zooals Ged. Staten van Noordbrabant in hunne missive van 10 Nov. ll. aan den Voorzitter dezer Afdeeling berigtten, niet vastgesteld.

Uit de tot dit geschil betrekkelijke stukken blijkt intusschen, dat het meergenoemd waterschap 's Lands van Ravestein een gecombineerd waterschap is, zonder eigen omslagen, eigen uitgaven, eigen begrooting of eigen rekening, maar met éénen geërfden dag en één bestuur twee afzonderlijke, zelfstandige polders omvattende, met name den Bovenpolder en den Benedenpolder, ieder met eigene bezittingen, eigene kas, eigene heffingen, uiteenloopende omslagen en eigene uitgaven. Uit dien eerstgenoemden polder werden in de vergadering der ingelanden van het gecombineerde waterschap 192, uit den tweeden 200 stemmen uitgebragt.

Moesten nu de bewuste kosten al dan niet komen voor rekening van dit gecombineerde waterschap? Gedep. Staten van Noordbrabant, daarover door het betrokken bestuur om hun advies gevraagd, hebben meermalen te kennen gegeven, dat zij eene bevestigende beantwoording de juiste achtten. Zoo nog bij hun brief aan den dijkgraaf dd. 8/16 Junij 1880 n^{0}. 44, waarin zij zich als grond voor die zienswijze beroepen op art. 2 van het Provinciaal Reglement van Politie op de zee- en rivierwaterkeerende dijken en kaden in Noordbrabant, van 8 Julij 1874 en op art. 3 van het Reglement van 21 Julij 1878.

Het bestuur echter van het waterschap is van een andere meening. De reglementaire bepalingen waarop Ged. Staten wezen, beslissen zijns inziens alleen in die gevallen waar dijkgeslaagden staan tegenover het waterschap; en beslissen dan dat de last komt voor rekening van het geheele waterschap. Doch zoodanig geval ligt hier niet voor. Hier staat niet een waterschap eenerzijds, en staan niet dijkgeslaagden andererzijds. Maar hier staan tegenover elkaar de Bovenpolder en de Benedenpolder, twee afzonderlijke waterschappen — afzonderlijk, al zijn ze dan ook onder één gecombineerd Bestuur administratief vereenigd.

Voor dusdanig geval geven de bedoelde bepalingen geene beslissing; dáárvoor zijn ze niet geschreven. En daar nu, zoo althans oordeelde het Bestuur, de bewuste dijk behoort tot den Bovenpolder en tot dezen alleen — kan de voorziening ook alleen ten diens laste gebragt worden.

Met die opvatting vereenigden zich de stemgeregtigde ingelanden bij het nemen van het bovenvermelde besluit van 4 Aug. 1880. Met groote meerderheid: met 57 tegen 5 stemmen.

Bij een adres van dd. 12 Mei 1881 wendden zich te dier zake drie ingelanden, F. van der Logt, M. Oliemeulen en A. J. Smits, alle drie leden van het bestuur van het waterschap 's Lands van Ravestein tot Ged. Staten van Noordbrabant. Op grond van art. 96 van het Provinciaal Algemeen Reglement verzochten zij van dat besluit van 4 Aug. 1880 alsnog vernietiging met bevel dat de kosten zouden worden gebragt ten laste van het waterschap 's Lands van Ravestein, dus van Boven- en Benedenpolder.

Ged. Staten van Noordbrabant hebben aan dat verzoek niet voldaan. Bij resolutie van 11 Aug. ll. n°. 192 beslisten zij, dat het aangevallen besluit niet aan hunne goedkeuring was onderworpen; dat het niet geacht kon worden in strijd te zijn met

de wet of met het algemeen reglement, noch te kunnen strekken ten nadeele van den algemeenen waterstaat of van dien van andere waterschappen, noch dat het algemeen belang van het waterschap er blijkbaar door werd benadeeld; en dat er mitsdien tot vernietiging geene termen bestonden.

Het is nu van deze Resolutie, dat de drie voornoemde ingelanden-bestuursleden bij adres van 9 Sept. ll. van Z. M. verzocht hebben de vernietiging, met bevel dat de kosten voor rekening van het geheele waterschap mogen gebragt worden. Zij beroepen zich daarbij op de vroegere, afwijkende meeningsverklaringen van Ged. Staten zelven, en op den huns inziens bestaanden strijd van het aangevallen besluit met de aangehaalde provinciale reglementen.

Ged. Staten van Noordbrabant, ter zake gehoord, refereren zich in hun brief van 22 Sept. ll. n°. 21 eenvoudig aan de motieven zelve van hunne Resolutie, en adviseren op dien grond tot niet-ontvankelijk-verklaring der appellanten.

Zakelijk daarmede overigens instemmende, heeft „het Waterschapsbestuur van den Boven- en den Benedenpolder 's Lands van Ravestein" — zoo onderschrijft het zich — in eene breedvoerige memorie aan den Raad van State in dd. 22 October ll. ingediend, de zaak nog uit een ander oogpunt beschouwd en toegelicht. Het aangevallen besluit van 4 Augustus 1880, zegt die Memorie, „is daags daarna den 5 Augustus 1880 door ons Bestuur aan Gedeputeerde Staten toegezonden met eene memorie van toelichting, waarvan wij de vrijheid nemen hierbij een afschrift te voegen.

„Ged. Staten ontvingen het besluit en de memorie van toelichting en maakten er volstrekt geene bedenking tegen.

„Den 23 September 1880 deelden zij bij hunne missive G n°. 172, die hierbij gevoegd wordt, aan ons bestuur mede, dat zij kennis hadden genomen van dit besluit en drongen daarbij aan op uitvoering van het werk.

„Toen de uitvoering van het werk wat lang op zich deed wachten, hebben Gedep. Staten, bij hun besluit van 2 November 1880, G, n°. 238, krachtens art. 7 der wet van 12 Julij 1855, ons bestuur gelast om het werk te doen uitvoeren. Uit correspondentie van ons bestuur met Gedeputeerde Staten bleek, dat dezen nog steeds van oordeel waren, dat de kosten moesten komen ten laste van het gecombineerde waterschap.

„Wij hebben bij onze aan Gedeputeerde Staten gerigte brieven van 20 November en 2 December 1880, n°. 302 en 303, die meening bestreden. Daar echter ons Bestuur het werk moest uitvoeren, ofschoon op kosten van den Bovenpolder, vonden wij geen termen om volgens art. 9 der aangehaalde wet tot dagvaarding over te gaan.

„Den 20n November 1880 heeft ons bestuur de begrooting van den Bovenpolder voor 1881 opgemaakt, en daarop gebragt de kosten van deze dijksvoorziening.

„Volgens art. 89 van het Algemeen Reglement op de waterschappen in Noordbrabant van 1861 (Provinciaal blad n°. 1 van 1862) heeft die begrooting van 22 November tot en met 5 December 1880 ter inzage van ingelanden gelegen, nadat daarvan den 21 November bevorens openbare kennisgeving was geschied. Gedurende

die ter visie legging evenmin als daarna, zijn tegen die begrooting bij ons Bestuur bezwaren ingebragt, mondeling noch schriftelijk.

„Stemgeregtigde ingelanden van het gecombineerde waterschap en dus ook die van den Bovenpolder, hebben daarna den 7 December 1880 de begrooting vastgesteld. Daarmede was volledig uitvoering gegeven aan het besluit van 4 Augustus 1880 en ook door den Bovenpolder daarin berust. De Bovenpolder zelf heeft trouwens nooit geschil gemaakt over deze kosten.

„Den 12 Mei 1881 hebben appellanten bij Gedeputeerde Staten bezwaren ingebragt tegen dat meer dan 9 maanden te voren genomen besluit en de vernietiging daarvan gevraagd. Den 11 Augustus 1881 hebben Gedeputeerde Staten beslist, dat daartoe geen termen bestaan.

„Tegen dat besluit van Gedeputeerde Staten zijn appellanten in hooger beroep gekomen.

„Ons bestuur is van oordeel, dat appellanten in hun verzoek niet-ontvankelijk moeten worden verklaard.

„Uit de hierboven aangevoerde feiten volgt toch, dat de Bovenpolder in dit besluit heeft berust en daardoor is elk verzet, bij welke autoriteit ook, niet-ontvankelijk gemaakt.”

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Negen-en-Dertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 7 *December* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendaris: Mr. G. J. Roïjaards.

Commies van Staat: Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1⁰. van 17 November 1881, n°. 23, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *W. A. Laurense, te Fijnaart, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, van* 24 *Maart* 1881, *G*, n°. 84, *waarbij is afgewezen zijne reclame tegen de verkiezing van een gezworenen van het Waterschap: "de Oude Appelaar."*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 411).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door W. A. Laurense te Fijnaart, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, van 24 Maart 1881, G n⁰. 84, waarbij is afgewezen zijne reclame tegen de verkiezing van een gezworenen van het Waterschap: "de Oude Appelaar";

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Nov. 1881, nº. 75;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 14 Nov. 1881, no. 4, afd. Wat. A.;

Overwegende, dat op 2 Maart 1881 heeft plaats gehad de verkiezing van gezworenen in het bestuur van het waterschap: „de Oude Appelaar” gemeente Fijnaart;

dat de voorzitter van het stembureau als uitslag eener tweede vrije stemming heeft voorgelezen, dat van de 71 uitgebragte stemmen verkregen hadden: W. Maris Hz. 39 stemmen, G. Koremans 26, Jan Jacobs 3, C. Versluys Gzn. 3;

dat, toen de voorzitter daarop heeft gezegd dat aangezien de volstrekte meerderheid 36 stemmen bedroeg, W. Maris Hz. verkozen was, W. A. Laurense, als gemagtigde en algemeen zaakwaarnemer van stemgeregtigde ingelanden ter vergadering tegenwoordig, daartegen is opgekomen, zeggende, dat er 34 stembriefjes waren voorgelezen met den naam W. Maris Hz.; 3 met den naam W. Maris, 1 met den naam W. P. Maris en 1 met den naam W. P. Maris HPzn.; dat de stemmen, uitgebragt op W. Maris Hz. en W. Maris, van onwaarde hadden moeten beschouwd worden, als geen persoon duidelijk aanwijzende, uithoofde in de gemeente twee personen zijn die den naam voeren van W. Maris Hz. en 4 den naam van W. Maris; dat er alzoo 34 geldige stemmen overbleven, en G. Koremans verkozen had moeten verklaard zijn;

dat het stembureau hieromtrent geene beslissing heeft genomen, en verklaard heeft de vraag aan de uitspraak van Ged. Staten over te laten;

dat W. A. Laurense en eenige andere stemgeregtigde ingelanden toen de tusschenkomst van Ged. Staten hebben ingeroepen;

dat Ged. Staten bij hun bovenvermeld besluit hebben verklaard, dat de leden van Waterschapsbesturen in Noordbrabant moeten zijn stemgeregtigd, en dat op de lijst van stemgeregtigde ingelanden van „de Oude Appelaar” slechts één persoon voorkomt, die den naam voert van W. Maris, zijnde W. P. Maris HPzn., zoodat naar hun oordeel moet worden aangenomen, dat stemgeregtigde ingelanden geen ander persoon op het oog hebben gehad dan W. P. Maris HPz.;

dat W. A. Laurense nu Onze voorziening tegen dit besluit van Ged. Staten heeft ingeroepen, aanvoerende dat op de lijst van stemgeregtigden ook nog voorkomt H. Maris Wzn., een weduwnaar, die een zoon heeft, oud 37 jaren, genaamd W. Maris Hz. en krachtens art. 5 al. 2 van het Algemeen Reglement, in de termen van verkiesbaarheid zou vallen; dat ten minste op den dag der verkiezing bij vele ingelanden de meening heerschte, dat dit het geval was bij gebreke van scheiding der gemeenschap die tusschen H. Maris Wz. en wijlen zijne vrouw bestaan had;

Overwegende dat, luidens art. 37 van het voormelde Provinciaal Reglement, het bureau van stemopneming te beslissen heeft over de waarde der stembriefjes en over de geschillen die zich bij de stemming opdoen;

dat mitsdien, toen bij de bovenbedoelde stemming over de beteekenis en toerekening van een deel der uitgebragte stemmen het uiteengezette geschil was ontstaan, het stembureau naar den door het Reglement gestelden regel, eene beslissing had behooren te geven;

dat het stembureau zulks echter niet heeft gedaan, maar zoo als het proces-verbaal

der vergadering luidt: „om reden er onder de stemgeregtigde ingelanden verschil van zienswijze bestond, besloot zulks aan de uitspraak van Heeren Ged. Staten te onderwerpen;

dat zoodoende juist daar waar een verschil van zienswijze de behoefte aan eene beslissing doet ontstaan, deze, geheel in strijd met het Reglement, van het stembureau, dat er uitdrukkelijk mede is belast, zou worden overgebragt naar Ged. Staten, die er, immers in eerste instantie, niet toe zijn geroepen;

dat hier dus bij de verkiezing is begaan eene onregelmatigheid, die tot het vragen van voorziening grond gaf en zulks te meer, naardien blijkbaar èn volgens het procesverbaal der verkiezing zelf èn volgens de later ingewonnene ambtsberigten het geschil, aan welks beslissing het stembureau zich onttrok, kwalijk gezegd kon worden zonder allen redelijken grond te zijn opgeworpen, immers, juist onder vigueur der artt. 12 en 5 al. 2 van het betrekkelijke Provinciale Reglement geenszins kan worden ter zijde geschoven met eene eenvoudige verwijzing naar de lijst van stemgeregtigde ingelanden, zoo als bij de aangevallene Resolutie van Ged. Staten is gedaan;

Gezien de artt. 37, 42 en 99 van het Algemeen Reglement voor de Waterschappen in de provincie Noordbrabant, goedgekeurd bij Ons besluit van 4 Jan. 1862 n°. 101;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te vernietigen het bestreden besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 24 Maart 1881 n°. 84, en te bevelen dat eene nieuwe verkiezing voor een gezworenen in het bestuur van het waterschap: „de Oude Appelaar" zal plaats hebben.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 17 November 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

2°. van 18 Nov. 1881, n°. 19, houdende beschikking op het beroep van *den dijkgraaf van den Kievittepolder van een besluit van Ged. Staten van Zeeland van* 29 *April* 1881, *n°*. 1992, *houdende goedkeuring van het besluit der algemeene vergadering van het waterschap der Sluis aan de Wielingen, bij hetwelk de voorwaarden worden vastgesteld van de daarbij aan den Kievittepolder verleende vergunning om zijn polderwater af te voeren op het kanaal voor en door de Sluis aan de Wielingen.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 488.)

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van den Dijkgraaf van den Kievittepolder ingesteld van een besluit van Ged. Staten van Zeeland van 29 April 1881, n°. 1992, houdende goedkeuring van het besluit der algemeene vergadering van het waterschap der Sluis aan de Wielingen, bij hetwelk de voorwaarden worden vastgesteld van de daarbij aan den Kievittepolder verleende vergunning, om zijn polderwater af te voeren op het kanaal voor en door de sluis aan de Wielingen;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 2 Nov. 1881 n°. 100;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 15 Nov. 1881 n°. 8, Afdeeling Wat. A;

Overwegende, dat op eene daartoe gedane aanvraag door de algemeene vergadering van vertegenwoordigers der polders, uitmakende het waterschap der Sluis aan de Wielingen, op 28 Maart 1881 besloten werd aan den Kievittepolder toe te staan, om zijne uitwatering te brengen en zijn polderwater af te voeren op het kanaal en door de uitwateringsmiddelen van het waterschap naar de Sluis aan de Wielingen, mits tegen betaling van *ƒ* 30 per hectare, boven en behalve den gewonen jaarlijkschen omslag, gelijk die door de overige polders van het waterschap wordt opgebragt, welk besluit genomen werd met 33 tegen 29 stemmen van de ter vergadering aanwezige vertegenwoordigers der polders, hebbende de minderheid zich verklaard voor het voorstel van het Waterschapsbestuur, in hoofdzaak hierin afwijkende van het gevallen besluit, dat in eens slechts *ƒ* 1 van de hectare zou worden betaald;

dat het besluit der algemeene vergadering door Ged. Staten van Zeeland op 29 April 1881 werd goedgekeurd en vervolgens aan den Dijkgraaf van den Kievittepolder, toen deze, alvorens van de genomen beschikking van Ged. Staten kennis te kunnen dragen, als eerst op 7 Mei ll. verzonden, op dienzelfden datum zijne bezwaren tegen de gestelde voorwaarden aan Ged. Staten had voorgedragen en hunne beslissing te dier zake ingeroepen, door dat collegie is geantwoord, dat het besluit van het Waterschap reeds was goedgekeurd, maar dat alsnog het beroep op den Koning openstond;

dat de Dijkgraaf van den Kievittepolder zich daarop tot Ons heeft gewend met het verzoek om het daar heen te leiden, dat onder billijke en voor den polder aannemelijke voorwaarden aan de daarin gelegen landerijen een geregelden waterafvoer in het uitwateringskanaal worde verzekerd, tot ondersteuning van zijn verzoek zich beroepende op de geschiedenis van de oprigting van het waterschap der Sluis aan de Wielingen, in verband met den Kievittepolder en voorts op het hoogst bezwarende en onbillijke van het gevergde offer van *ƒ* 30 per hectare boven den gewonen omslag voor de betrekkelijk schrale gronden van dien polder;

dat de Ged. Staten van Zeeland, naar aanleiding van het bij Ons ingestelde beroep gehoord, herinneren dat hun goedkeurend besluit reeds was genomen, toen zij met de bezwaren van den Kievittepolder bekend werden, maar die bezwaren gegrond achten

en van oordeel zijn, dat het besluit der algemeene vergadering behoort te worden verbeterd in den zin van het voorstel van het Waterschapsbestuur;

Overwegende, dat volgens het Reglement voor het Waterschap der "Sluis aan de Wielingen" aan polders, die niet tot het waterschap behooren, de vergunning tot afvoer van het polderwater op het kanaal en door de uitwateringsmiddelen van het waterschap wordt verleend door de algemeene vergadering onder door haar te stellen voorwaarden, een en ander onder goedkeuring en bij verschil van gevoelen ter beslissing van Ged. Staten;

dat in dezen een verschil van gevoelen, als in het Reglement bedoeld, is ontstaan ten aanzien van de voorwaarden, waaronder de verlangde waterafvoer van den Kievittepolder zou mogen plaats hebben, en dat verschil gebleken is ook reeds te bestaan, tijdens Ged. Staten aan het besluit der algemeene vergadering hunne goedkeuring hechtten, hoezeer dat collegie daarmede toen evenmin bekend was, als het zich van het tegendeel had verzekerd, zoodat onder de bestaande omstandigheden en de door Ged. Staten genomen beschikking feitelijk eene beslissing in het gerezen verschil van gevoelen is vervat;

dat, nu daarvan door den betrokken polder beroep op Ons is ingesteld, te onderzoeken valt, of de door de algemeene vergadering van het waterschap der Sluis aan de Wielingen gestelde en van wege den Kievittepolder bestredene voorwaarden der betaling van *f* 30 per hectare, boven en behalve den gewonen jaarlijkschen omslag, voldoende is geregtvaardigd;

Overwegende daaromtrent, dat als grond voor het stellen dier voorwaarde is aangevoerd, dat ook de landen van de polders, die thans het waterschap uitmaken eene som van *f* 30, namelijk *f* 3 jaarlijks, gedurende tien jaar per hectare hebben moeten betalen boven den jaarlijkschen omslag;

dat deze grond echter niet afdoende is, daar genoemde som niet strekte ten behoeve van de Waterschapskas, maar door het Waterschap moest worden uitgekeerd als eene bijdrage aan het Rijk voor de door het Rijk ten behoeve van het Waterschap en zijne uitwatering gemaakte werken;

dat, wanneer den Kievittepolder wordt toegestaan van die zelfde door het Rijk in der tijd gemaakte werken eenig medegenot te hebben, het niet te billijken is, daarvoor dien polder ten behoeve van het Waterschap door eene buitengewone betaling te bezwaren, waarvoor ook uit anderen hoofde geen redenen zijn gebleken te bestaan;

dat door het Waterschapsbestuur zelf, in plaats van de voldoening van *f* 30, die van *f* 1 in eens per hectare is voorgestaan en aan de algemeene vergadering voorgesteld, met welk voorstel Ged. Staten verklaren zich te vereenigen en waarbij de Kievittepolder zich blijkbaar ook nederlegt, daar zijn dijkgraaf de door het Waterschapsbestuur voorgedragen betaling, eene "billijke vergoeding" noemt;

Gezien artt. 1, 2 en 26 van het Reglement voor het Waterschap der Sluis aan de Wielingen, vastgesteld door de Staten der provincie Zeeland, bij besluit van 21 April 1870, goedgekeurd bij Ons besluit van 24 Mei d. a. v. n°. 22, en achtereenvolgens gewijzigd bij de besluiten der Staten van 8 Julij 1870, 10 Julij 1872 en 7 Julij 1876, door Ons goedgekeurd bij besluiten van 10 Aug. 1870, n°. 16, 6 Sept. 1872 n°. 28 en 27 Aug. 1876 n°. 5;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het bestreden besluit van Ged. Staten van Zeeland dd. 29 April 1881 n°. 1992, in hooger beroep te beslissen, dat aan den Kievittepolder wordt toegestaan om het polderwater van de gronden beoosten het uitwateringskanaal af te voeren op het kanaal en door de uitwateringsmiddelen van het Waterschap der Sluis aan de Wielingen, tegen eene uitkeering in eens aan dit Waterschap van één gulden per hectare en verder tegen voldoening van den gewonen jaarlijkschen omslag, gelijk die door de polders van het Waterschap wordt opgebragt.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 18 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

30. van 22 Nov. 1881 n°. 21, houdende beschikking op het beroep van *den Gemeenteraad van Culemborg, van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van* 30 *Augustus* 1881, *n°.* 57, *tot niet-toelating van H. J. van Limborgh als raadslid.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 500).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Gemeenteraad van Culemborg van een besluit van Ged. Staten van Gelderland van 30 Aug. 1881 n°. 57, tot niet-toelating van H. J. van Limborgh als raadslid:

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 9 Nov. 1881, n°. 110;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 18 Nov. 1881 n°. 5170, Afd. B. B.;

Overwegende, dat op 2 Aug. jl. in de gemeente Culemborg heeft plaats gehad eene herstemming, ter verkiezing van een lid van den gemeenteraad, dat in 1883 zal moeten aftreden, tusschen twee personen, zijnde H. J. van Limborgh en W. van Asch, die bij de eerste stemming de meeste stemmen hadden verkregen;

dat alstoen zijn uitgebragt 280 stemmen, waarvan 11 door het bureau van stemopneming van onwaarde zijn verklaard, als zijnde 6 oningevuld en 5 die den persoon

niet duidelijk aanwezen, terwijl van de geldige 269 stemmen verklaard werden te zijn uitgebragt 135 op H. J. van Limborgh en 134 op W. van Asch, zoodat eerstgenoemde verkozen werd verklaard;

dat de gemeenteraad van Culemborg op 5 Augustus daaraanvolgende H. J. van Limborgh als wettig gekozen heeft toegelaten, doch Ged. Staten, bij besluit van 30 Aug. jl. ambtshalve uitspraak doende, die beslissing hebben vernietigd, op grond dat een briefje, luidende: A. van Asch, aan W. van Asch had moeten zijn toegekend, zoodat deze een gelijk aantal stemmen op zich had vereenigd en dan als oudste in jaren had behooren te zijn verkozen verklaard en toegelaten;

Overwegende, dat de gemeenteraad, van dit besluit bij Ons in beroep komende, aanvoert, dat het briefje luidende: A. van Asch teregt niet aan W. van Asch is toegekend, daar een persoon eerstgenoemden naam dragende in de gemeente woonachtig is, en voor enkele jaren candidaat gesteld voor den gemeenteraad, een aantal stemmen op zich vereenigde;

Overwegende, dat uit een door Ged. Staten ingesteld onderzoek naar den inhoud der stembriefjes is gebleken, dat bij de herstemming zijn bevonden 280 briefjes, waarvan 6 oningevuld en één als slechts bevattende de woorden „W. van" geen persoon duidelijk aanwees;

dat van de overige 273 stemmen zijn uitgebragt op:

H. J. van Limborgh 117; H. J. van Limborch 2; H. J. van Limborg 3; H. J. Limborgh 1; H. J. Limborg 1; H. J. van Limburgh 1; H. J. van Limburg 4; H. J. Limburg 1; H. van Limborgh 1; J. van Limborgh 1; van Limborgh 1; J. H. van Limborg 1; H. A. Limborgh 1; W. (of Willem) van Asch 132; W. van Aschs 1; W. van As 1; A. van Asch 1; N. Niessen 1; D. Vermeulen 1; Jan van Soelen 1; makende te zamen 273 stemmen;

Overwegende dat, aangezien in de gemeente geen ander persoon is, die den naam van Limborgh draagt dan de toegelatene en zijne nog jeugdige kinderen, en geen persoon Limburg, of van Limburg geheeten, op H. J. van Limborgh moeten geacht worden te zijn uitgebragt 135 stemmen, even als door het bureau van stemopneming was geschied;

dat daarentegen op W. van Asch slechts zijn uitgebragt 134 stemmen;

dat toch het briefje, inhoudende den naam van A. van Asch, niet kan geacht worden W. van Asch te bedoelen, daar eerstgenoemde een werkelijk in de gemeente wonend en bekend persoon aanduidt, den broeder van W. van Asch, die voor eenigen tijd tot candidaat voor den gemeenteraad gesteld 111 stemmen verwierf;

dat derhalve de bewering van Ged. Staten, dat de kiezer die zijn briefje met A. van Asch invulde, W. van Asch bedoelde, daar het hier eene herkiezing gold en geen kiezer vermoed mag worden zijn stem opzettelijk buiten aanmerking te hebben willen houden, in dit geval niet kan opgaan, te meer omdat juist bij deze herstemming blijkt, dat inderdaad op andere niet in herstemming zijnde personen, als N. Niessen, D. Vermeulen en Jan van Soelen, stemmen zijn uitgebragt;

dat dus niet met voldoende zekerheid kan worden aangenomen, dat de kiezer, die den naam A. van Asch invulde, daarmede W. van Asch heeft bedoeld;

Overwegende, dat het bureau van stemopneming ten onregte deze stembriefjes

ongeldig heeft verklaard, maar dit geen verschil maakt in den uitslag der stemming, omdat slechts de betrekkelijke meerderheid wordt vereischt, om bij herstemming gekozen te zijn;

dat derhalve ten onregte door Ged. Staten het besluit van den gemeenteraad, waarbij H. J. van Limborgh als lid van den gemeenteraad is toegelaten, is vernietigd

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

te vernietigen het besluit van Ged. Staten van Gelderland van 30 Aug. jl., voor zoover daarbij de beslissing van den gemeenteraad tot toelating van H. J. van Limborgh als lid van dien raad is vernietigd en eene nieuwe verkiezing is bevolen, en te handhaven de door den gemeenteraad uitgesproken toelating van genoemden H. J. van Limborgh.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 22 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
ALEWIJN.

Aan de orde is:

II. het beroep van *F. H. H. Borret, te Klundert, N. Franken c. s., te Fijnaart, Mevr. E. G. M. van Nispen c. s., te Arnhem, het bestuur van den Jufvrouwenpolder, gemeente Fijnaart, tegen een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, omtrent den ligger der openbare wegen en voetpaden in de gemeente Fijnaart.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

(Dit Verslag zal later worden medegedeeld.)

III. het beroep van *den Raad der gemeente Slochteren tegen een besluit van Gedep. Staten van Groningen dd.* 19 *Augustus* 1881, n°. 72. 3e *afd., waarbij vermeerdering van het aantal openbare lagere scholen in die gemeente is bevolen.*

De *Staatsraad* VERNIERS VAN DER LOEFF brengt het volgend verslag uit:

Krachtens Zijner Majesteits magtiging heeft de Minister vaa Binnenlandsche Zaken bij schrijven van den 30 Nov. 1881 n°. 445 afd. O., bij den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, de overweging aanhangig gemaakt van een beroep van den Raad der gemeente Slochteren, tegen een besluit van Ged. Staten van Gro-

ningen dd. 19 Aug. 1881 n°. 72, 3e afd. 7, waarbij vermeerdering van het aantal openbare lagere scholen in die gemeente is bevolen.

Na den Inspecteur van het l. o. in de 3e inspectie te hebben gehoord, hebben Ged. Staten van Groningen bij resolutie van 19 Aug. 1881 n°. 172 krachtens art. 18 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), bevolen dat het getal openbare scholen voor l. o. in de gemeente Slochteren met één zal worden vermeerderd; onder uitnoodiging tevens aan Burg. en Weth. om aan den gemeenteraad voor te stellen het nemen van een besluit tot aanwijzing van de plaats waar die school zal worden gesticht, waarvoor Ged. Staten in overweging gaven den Borgweg en wel het gedeelte daarvan gelegen tusschen den stads grindweg en het huis Tilburg.

De gemeenteraad van Slochteren heeft in zijne vergadering van 6 September d. a. v. besloten Z. M. de vernietiging dier resolutie te verzoeken. Hierop lettende, dat de gemeente bereids tien scholen met al het daaraan verbonden personeel heeft te onderhouden; dat de kinderen, waarvoor de bewuste 11e school zou moeten worden opgerigt, voor het meerendeel althans, zeer wel andere, reeds bestaande scholen kunnen bezoeken; dat het bovendien toch niet wel doenlijk is zóó vele scholen in zoo uitgebreide gemeenten te stichten als noodig zouden wezen om het schoolbezoek voor alle kinderen gelijkelijk gemakkelijk te maken; was de gemeenteraad van oordeel, dat de verlangde elfde school niet volstrekt noodzakelijk was, en een nieuwen te zwaren druk zou leggen op de toch reeds ongunstige gemeentefinanciën.

Ged. Staten van Groningen, ter zake gehoord, hebben bij hunne missive van 14 October ll. n°. 67 al die bezwaren toegelicht en trachten op te lossen; hunne breedvoerige uiteenzetting wordt nader nog gestaafd met een tal van bijlagen, naar welke stukken zelve bij dit verslag kan worden verwezen.

Vóór alles echter maken Ged. Staten de opmerking, dat hunne aangevallen resolutie van 19 Augustus 1881 volgens de ter Provinciale Griffie gehoudene aanteekening op den 23 dier maand aan het gemeentebestuur is verzonden; dat het adres van appel, hoezeer gedagteekend 6 September 1881, blijkens den daarop gestelden stempel, eerst den 28 d. a. v. aan Zr. Ms. Kabinet is ingekomen; en dat mitsdien het appel, als tardief ingesteld, zal moeten niet-ontvankelijk worden verklaard.

Nadat de overweging van deze zaak krachtens Zr. Ms. magtiging van 29 October ll. n°. 11, bij den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, was aanhangig gemaakt, is alleen nog ingekomen eene missive van den Raad van Slochteren dd. 16 Nov. ll., waarin de verwachting wordt uitgesproken, dat zijn beroep bevonden zal worden op regt en billijkheid te steunen; doch overigens geene nadere argumenten worden bijgebragt, en met name niets wordt aangevoerd tot tegenspraak, veelmin tot wederlegging, van hetgeen Ged. Staten omtrent de tardiviteit van het appel hebben in het midden gebragt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Veertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 21 *December* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. VAN REENEN.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,

Referendarissen: Mr. G. J. Roijaards en Mr. A. J. Graaf van Randwijck 1).

I. Door den VOORZITTER wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten, als:

1°. van 27 Nov. 1881, n°. 16, houdende beschikking op het beroep door *den dorpspolder Leeuwen, gemeente Wamel, ingesteld tegen de beschikking van Gedeputeerde Staten van Gelderland van* 16 *Febr.* 1881, *waarbij, gezien de wet van* 2 *Junij* 1875 (Stbl. n°. 95), *aan den polder zijn verzoek tot stichting van een stoomgemaal is ingewilligd, edoch onder voorwaarden, die door den polder bezwarend worden geacht.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 355.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep door den dorpspolder Leeuwen, gemeente Wamel, ingesteld tegen de beschikking van Ged. Staten van Gelderland, van 16 Febr. 1881. waarbij, gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95), aan den polder zijn verzoek

1) Bij Zr. Ms. besluit van 10 December 1881 n°. 29, is Mr. A. J. Graaf van Randwijck benoemd tot referendaris bij den Raad van State.

tot stichting van een stoomgemaal is ingewilligd, edoch onder voorwaarden, die door den polder bezwarend worden geacht;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 17 Aug. 1881 n°. 48;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 23 Nov. 1881, n°. 44, Afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende: dat de dorpspolders Leeuwen en Puiflijk eene gemeenschappelijke wetering hebben, waarop zij beiden afwateren naar de rivier de Maas;

dat de polder Leeuwen, na te vergeefs getracht te hebben den polder Puiflijk te bewegen om met elkander een stoomgemaal te stichten tot afmaling der gemeenschappelijke wetering op de Maas, nu een stoomgemaal wenscht te bouwen tot uitmaling van zijn polderwater op de gemeenschappelijke wetering, waartoe het polderbestuur de goedkeuring van Ged. Staten heeft verzocht, doch waartegen het bestuur van den dorpspolder Puiflijk bezwaren heeft ingebragt;

dat vervolgens het bestuur van den dorpspolder Leeuwen onder overlegging van de stukken, bedoeld bij art. 5 der wet van 2 Junij 1875 (Stbl. n°. 95), op grond van art. 27 dier wet, van Ged. Staten vergunning heeft verzocht tot plaatsing van een stoomgemaal in de Koningsbeemde, behoorende tot den dorpspolder Altforst;

dat in de zitting, overeenkomstig art. 7 der aangehaalde wet, tot het inbrengen van bezwaren gehouden, niemand is verschenen;

dat later tegen het gedaan verzoek bezwaren zijn ingediend door het polderbestuur van Puiflijk en door J. A. Spiering voor den eigenaar eener eendenkooi te Maasbommel;

dat daarop Ged. Staten van Gelderland, na vele vruchtelooze pogingen om de beide dorpspolders tot overeenstemming te brengen, op 16 Febr. jl. een besluit hebben genomen, waarbij zij — uit overweging dat hier spraak was om voor den polder Leeuwen de goedkeuring te verkrijgen om op de met dien van Puiflijk gemeenschappelijke wetering door middel van een stoomgemaal uit te malen; dat Gedeputeerde Staten naar aanleiding van de artikelen 149 en 137 der Provinciale wet behooren toe te zien, dat de waterschappen binnen de provincie, wat hunne publiekregtelijke belangen betreft, onderling blijven binnen de perken aan de gebruikmaking van publiekregtelijk gemeenschappelijk goed verbonden; dat beide polders gelijkelijk tot waterlossing op de gemeenschappelijke wetering geregtigd zijn, en dat elk daarvan tot afvoer van water door de middelen, welke hij noodig acht, gebruik schijnt te mogen maken, wanneer gezorgd wordt, dat door de aanwending dier middelen het regt van den anderen polder niet worde verkort — Primo: voorbehoudens de overeenkomstig art. 27 der aangehaalde wet nog te verleenen vergunning, verklaren dat er geen bezwaar bestaat tegen het gebruik maken van een stoomgemaal op de aangeduide plaats tot uitmaling op de met Puiflijk gemeenschappelijke wetering, door het dorpspolderbestuur van Leeuwen onder zekere daarbij gestelde voorwaarden; en ten Tweede onder verklaring dat de door het polderbestuur van Puiflijk en de namens den eigenaar der eendenkooi geopperde bezwaren, als na het verstrijken van den door het gemeentebestuur gestelden termijn ingediend, uit dien hoofde niet in aanmerking konden komen — krachtens art. 27 der meermalen

aangehaalde wet, aan het bestuur van den polder van Leeuwen de gevraagde vergunning verleenen onder de volgende voorwaarden, zijnde wat de drie eerste betreft, dezelfde als die sub n°. 1 bedoeld, te weten:

a. dat de gemeenschappelijke wetering van de polders Puiflijk en Leeuwen door de bemaling niet hooger mag worden opgezet dan tot 25 centimeter beneden het laagste punt van het gedeelte der noordelijke weteringkade tusschen het Wamelsche Zijdveld en den Maasbandijk;

b. dat geen bemaling mag geschieden, wanneer de natuurlijke waterlossing van Puiflijk daardoor zou worden benadeeld;

c. dat de kosten van het leveren, aanbrengen en onderhouden der noodige peilschalen komen voor rekening van den polder Leeuwen; en

d. dat het stoomgemaal in werking zal moeten gebragt zijn binnen den tijd van een jaar na de dagteekening van het besluit;

dat noch het polderbestuur van Puiflijk, noch de eigenaar der eendenkooi tegen deze beschikking bij Ons in beroep is gekomen; dat toch een schrijven van den eigenaar der eendenkooi aan den Raad van State, waarin hij verzoekt dat eene nieuwe voorwaarde aan de vergunning zal worden toegevoegd, met het oog op art. 15 der aangehaalde wet, niet als een beroep in aanmerking kan komen, en dus niet tot eene beslissing in deze leiden kan;

dat het adres door den dorpspolder Leeuwen tegen de beschikking van Ged. Staten aan Ons ingediend, uitdrukkelijk verklaart, dat adressant in hooger beroep komt, krachtens art. 27 der meergemelde wet van 1875 en dat het is gerigt tegen de vergunning krachtens die wet gegeven onder voorwaarden, die voor den polder naar adressants meening in hooge mate bezwarend zijn; waarom adressant verzoekt, dat de gevraagde vergunning alsnog door Ons worde verleend onvoorwaardelijk, of althans op zoodanige billijke termen, als de zaak naar Ons oordeel zal medebrengen;

dat tot ondersteuning van dit adres onder anderen is aangevoerd, dat de wet van 1875 geene bevoegdheid geeft om voorwaarden als de hier gestelde, aan eene vergunning te verbinden;

dat dit beweren in casu is gegrond;

dat toch die voorwaarden ten doel hebben het gebruik te regelen, dat de polder Leeuwen bevoegd zal zijn te maken van eene uitwatering, die aan haar met den polder Puiflijk gemeen is;

dat echter de strekking der meergenoemde wet van 1875 alleen is te waken, dat de door haar genoemde inrigtingen aan de belangen van naburen of van het publiek geen gevaar, schade of hinder veroorzaken, maar niet om over de regten als zoodanig der oprigters tegenover derden, of van dezen tegenover genen uitspraak te doen;

dat over de aanspraak op het regt om van een gemeene waterleiding op eene bepaalde wijze gebruik te maken, indien dat niet wordt erkend, door de daartoe aangewezen magt moet worden beslist, maar dit punt zeker niet in het administratief geding, overeenkomstig de aangehaalde wet van 1875 gevoerd, kan worden uitgemaakt;

dat daarom de vergunning krachtens die wet gegeven zoodanige aanspraak onge-

praejudiceerd behoort te laten, en geene voorwaarden mag inhouden ter beslissing over het regt van gebruik eener gemeene waterleiding;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging der vergunning tot het stichten van een stoomgemaal door Ged. Staten bij hun besluit van 1 Febr. jl, zoo als het is gewijzigd bij nader besluit van 16 Febr. jl. n°. 46, aan het bestuur van den dorpspolder van Leeuwen onder zekere voorwaarden gegeven — aan dat bestuur de volgens de aangehaalde wet vereischte vergunning te verleenen om een stoomgemaal te stichten in de Koningsbeemde onder Appeltern op het perceel bij het kadaster dier gemeente bekend in sectie A onder n°. 15, welk stoomgemaal zal moeten in werking gebragt zijn binnen den tijd van twee jaar na de dagteekening van dit besluit.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Arolsen, 27 Nov. 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. Gevers Deijnoot,
L. D.

2°. van 1 Dec. 1881, n°. 7, houdende beschikking op het beroep, ingesteld door *J. H. Hebben, hoofd der openbare lagere school te Meijel, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg, dd.* 18 *Febr.* 1881, 1*e afd., A, La.* 1307/3 *P, in zooverre daarbij het bedrag der jaarlijks door hem te genieten vergoeding voor huishuur wegens gemis van vrije woning bepaald is op f* 50.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 507).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep bij Ons ingesteld door J. H. Hebben, hoofd der openbare lagere school te Meijel, tegen een besluit van Ged. Staten van Limburg, dd. 18 Febr. 1881, 1e afd. A, La. 1307/3 P, in zooverre daarbij het bedrag der jaarlijks door hem te genieten vergoeding voor huishuur wegens gemis van vrije woning bepaald is op *f* 50;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 Nov. 1881, n°. 108;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 28 Nov. 1881, n°. 4482, Afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat het aangevallen besluit van Ged. Staten van Limburg, gedagteekend 18 Febr. 1881, door middel van het Provinciaal blad van Limburg n°. 27, uitgegeven den 9 Maart 1881, op laatstgemelden datum volgens de verklaring van Ged. Staten is openbaar gemaakt;

dat het adres, waarbij appellant van genoemd besluit bij Ons in beroep komt, gedagteekend is 9 April 1881 en op den 12 daaraanvolgende bij Ons Kabinet is ingekomen;

Overwegende, dat bij art. 14 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) hooger beroep van een besluit, krachtens die wet door Ged. Staten genomen, is toegelaten, mits het zij ingesteld binnen 30 vrije dagen, te rekenen van den dag, waarop het besluit openbaar gemaakt of den belanghebbende toegezonden is, en dat volgens de bovengemelde dagteekeningen de genoemde termijn, te rekenen van de openbaarmaking van het besluit van Ged. Staten, in dezen niet is in acht genomen;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

appellant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 1 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

3°. van 3 Dec. 1881, n°. 24, houdende beschikking op het beroep door den *Raad der gemeente Schagen ingesteld van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland dd.* 30 *Augustus* 1881 n°. 28, *waarbij de heer Dr. C. S. Timmers alsnog als lid van genoemden gemeenteraad is toegelaten.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in jaargang 1881, blz. 502.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep door den Raad der gemeente Schagen bij Ons ingesteld van eene uitspraak van Ged. Staten van Noordholland, dd. 30 Aug. 1881, n°. 28, waarbij de heer Dr. C. S. Timmers alsnog als lid van genoemden gemeenteraad is toegelaten;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 Nov. 1881 n°. 111;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 29 Nov. 1881 n°. 5317, afd. B. B.;

Overwegende dat de gemeenteraad van Schagen op 17 Augustus 1881 besloot den tot lid van den Raad verkozen Dr. C. S. Timmers niet als zoodanig toe te laten, omdat hij plaatselijk geneesheer is op eene jaarwedde van *f* 400 met genot van vrije woning en krachtens zijn instructie, behalve met de gemeentelijke armenpractijk, ook belast is met de doodschouw en met de kostelooze inenting en herinenting als bedoeld in art. 18 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.*. n°. 134); dat Ged. Staten van Noordholland, ten gevolge van door den niet toegelatene tegen de beslissing van den Raad ingediende bezwaren, bij hunne uitspraak van 30 Aug. ll. besloten het voorschreven raadsbesluit te vernietigen en den heer C. S. Timmers nog als lid van den Raad van Schagen toe te laten, op grond dat volgens de slotbepaling van art. 23 der gemeentewet de bepaling der zinsnede *f* van dat artikel niet van toepassing is op genees-, heel- of verloskundigen, die met de armenpractijk belast zijn;

dat onder de armenpractijk ook is te begrijpen de zorg voor de kostelooze inenting en herinenting, en dat de aanwijzing, die Burg. en Weth. jaarlijks krachtens art. 4 der wet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65) hebben te doen van een geneeskundige tot het verrigten van de doodschouw en het afgeven van eene verklaring deswege, evenmin als de bepaling der instructie voor den plaatselijken geneesheer te Schagen, die hem met de doodschouw belast, dien geneesheer maakt tot een ambtenaar bedoeld in art. 23*f* der gemeentewet:

dat de Raad der gemeente Schagen van deze uitspraak bij Ons in beroep is gekomen, ingevolge 's Raads besluit van 6 September 1881, op grond dat naar zijn oordeel de heer Timmers ambtenaar is in den zin van genoemd wetsartikel;

Overwegende, dat de gemeentewet in art. 23 letter *f* het lidmaatschap van den Raad in het algemeen onvereenigbaar verklaart met de betrekking van ambtenaar van wege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt, maar in de slotzinsnede van dat artikel daarop eene uitzondering maakt voor de genees-, heel- of verloskundigen, die met de armenpractijk belast zijn;

dat deze slotbepaling gelijk elke uitzondering niet mag worden uitgebreid buiten de termen, door de wet zelve bepaald;

dat — daargelaten wat de door den Raad van Schagen vastgestelde instructie bevat ten aanzien van de opdragt omtrent de doodschouw — het in dezen feitelijk vaststaat, dat de verkozene Dr. Timmers als plaatselijk geneesheer van Schagen behalve

tot de armenpractijk ook verpligt is tot andere diensten, bepaaldelijk tot het verrigten van de kostelooze inenting en herinenting, waartoe ingevolge art. 18 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* n°. 134) in elke gemeente door de zorg van het gemeentebestuur gelegenheid moet worden gegeven, en welke verrigting in geen geval kan begrepen worden onder armenpractijk, vermits bedoelde inenting zich geenszins bepaalt tot armen of behoeftigen, maar van gemeentewege moet verrigt worden aan ieder die zich daarvoor aanmeldt;

dat de verkozene Dr. Timmers mitsdien eene betrekking bekleedt, vallende in art. 23*f* der gemeentewet, en niet beperkt binnen de grenzen van de uitzondering vervat in de slotbepaling van dat artikel;

Gezien art. 36 en 37 der wet van 29 Junij 1851 (*Stb.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Noordholland van 30 Aug. 1881 n°. 28, de beslissing van den Raad der gemeente Schagen, waarbij C. S. Timmers niet als lid van dien Raad is toegelaten, te handhaven.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 3 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

4°. van 3 Dec. 1881, n°. 25, houdende beschikking op het beroep van *Dr. T. Haakma Tresling, te Winschoten, van een besluit van Ged. Staten van Groningen van* 2 *Sept.* 1881 n°. 47, *houdende vernietiging van het besluit van den gemeenteraad van Winschoten van* 13 *Augustus bevorens, tot zijne toelating als raadslid.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 508.)

Het besluit luidt als volgt:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van Dr. T. Haakma Tresling, te Winschoten, van een besluit van Ged. Staten van Groningen van 2 Sept. 1881 n°. 47, houdende vernietiging

van het besluit van den gemeenteraad van Winschoten van 13 Augustus bevorens tot zijne toelating als raadslid;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 Nov. 1881 n⁰. 115;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 29 Nov. 1881 n⁰. 5318, Afd. B. B.;

Overwegende, dat op 3 Aug. ll. te Winschoten tot lid van den gemeenteraad is gekozen T. Haakma Tresling, doctor in de genees- en verloskunde en practiserend geneesheer aldaar, en dat deze op 13 Aug. daaraanvolgende door den gemeenteraad is toegelaten;

dat Ged. Staten, aan wie van deze toelating was kennis gegeven, bij resolutie van 2 September ll. het besluit, waarbij die toelating had plaats gehad, hebben vernietigd en eene nieuwe vrije verkiezing hebben bevolen, op grond dat de verkozene, behalve met de armenpractijk, ook is belast met het verrigten van de doodschouw in de gevallen, bedoeld bij art. 4 der begrafeniswet van 10 April 1869 (*Stbl.* n°. 65) en met de kostelooze inenting en herinenting, zooals die is voorgeschreven bij de wet tot voorziening tegen besmettelijke ziekten van 4 December 1872 (*Stbl.* n°. 134), zoodat hij moest geacht worden een ambtenaar te zijn, van wege het gemeentebestuur aangesteld, en derhalve eene betrekking te bekleeden onvereenigbaar met het lidmaatschap van den gemeenteraad;

dat Dr. Haakma Tresling voornoemd bij zijn adres dd. 6 September ll., bij Ons Kabinet ingekomen 9 September daaraanvolgende, van die resolutie van Ged. Staten bij Ons is gekomen in beroep;

Overwegende, dat de Gemeentewet in art. 23 la. *f* het lidmaatschap van den Raad in het algemeen onvereenigbaar verklaart met de betrekking van ambtenaar, van wege het Gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt, behoudens alleenlijk de in de slotzinsnede van dat artikel daarop gemaakte uitzondering, onder andere voor de genees-, heel- of verloskundigen, die met de armenpractijk belast zijn;

dat deze slotbepaling, gelijk elke uitzondering, niet mag worden uitgebreid buiten de termen, door de wet zelve bepaald;

dat het feitelijk vaststaat, dat, daargelaten 's appellants boven bedoelde verpligting tot het vervullen van de doodschouw, hij van wege de gemeente als geneeskundige, behalve tot de armenpractijk, ook gehouden is tot andere diensten, bepaaldelijk tot het verrigten van kostelooze inentingen en herinentingen, waartoe ingevolge art. 18 der wet van 4 December 1872 (*Stbl.* n°. 134) in elke gemeente door de zorg van het Gemeentebestuur gelegenheid moet worden gegeven, en welke verrigting in geen geval kan begrepen worden onder armenpractijk, vermits bedoelde inenting zich geenszins bepaalt tot armen of behoeftigen, maar van gemeentewege moet verrigt worden aan ieder die zich daarvoor aanmeldt;

dat appellant mitsdien eene betrekking bekleedt, vallende in art. 23*f* der Gemeentewet en niet beperkt binnen de grenzen van de uitzondering, vervat in de slotbepaling van dat artikel;

Overwegende, dat Ged. Staten het besluit van den Gemeenteraad tot toelating van den appellant mitsdien teregt hebben vernietigd en dat daarbij art. 25 der gemeente-

wet, waarop de appellant aan het slot van zijn adres subsidiair nog schijnt te doelen, behoorde te blijven buiten alle beschouwing, naardien dat artikel alleenlijk behelst voorzieningen, voor het geval dat eene onvereenigbare betrekking eerst wordt aangenomen gedurende het lidmaatschap van den Raad, en alzoo alle toepassing zou missen, waar, als in het hier voorliggende geval, dusdanige betrekking reeds was aangenomen, vóórdat over de toelating van het lidmaatschap viel te beslissen;

Gezien artt. 23, 36 en 37 der wet van 29 Junij 1881 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met afwijzing van 's appellants beroep, te handhaven het besluit van Ged. Staten van Groningen van 2 Sept. 1881 n°. 47, waarbij vernietigd werd het besluit van den Gemeenteraad van Winschoten tot toelating van den appellant als lid van den Gemeenteraad.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 3 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

5°. van 3 Dec. 1881, n°. 26, houdende beschikking op het beroep van *den Raad der gemeente Winschoten van een besluit van Ged. Staten van Groningen, houdende vernietiging van het besluit van den Raad, waarbij Dr. T. Haakma Tresling is toegelaten als raadslid.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 508).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van den Raad der gemeente Winschoten van een besluit van Ged. Staten van Groningen, houdende vernietiging van het besluit van den Raad, waarbij Dr. T. Haakma Tresling is toegelaten als raadslid;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 16 Nov. 1881 n°. 116;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 29 Nov. 1881 n°. 5318, afd. B. B.;

Overwegende, dat op 3 Augustus 1881 tot lid van den gemeenteraad van Winschoten is gekozen Dr. T. Haakma Tresling en dat deze als zoodanig door den Gemeenteraad bij besluit van 13 Augustus d. a. v. is toegelaten;

dat Ged. Staten van Groningen bij resolutie van 2 September 1881 dat besluit hebben vernietigd en dat de Gemeenteraad bij een adres, gedagteekend 15 September, doch aan Ons Kabinet ingekomen den 17 Sept. d. a. v., van die beslissing bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende, dat art. 36 der gemeentewet voor het komen in hooger beroep eenen termijn stelt van 14 dagen, te rekenen van de dagteekening der uitspraak;

dat blijkens het boven uiteen gezette in dit geval die termijn niet is nagekomen;

Gezien de wet van 29 Junij 1851 (*Stbl.* n⁰, 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

den adressant niet-ontvankelijk te verklaren in zijn ingesteld beroep.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 3 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

6°. van 8 Dec. 1881, n°. 25, houdende beslissing in het geschil over *de woonplaats van de behoeftige krankzinnige Mina Levie Gans.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 514).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beslissende het geschil over de woonplaats van de behoeftige krankzinnige Mina Levie Gans;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Nov. 1881, n⁰. 79;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 5 Dec. 1881, n⁰. 5449, Afd. B. B.;

Overwegende, dat Mina Levie Gans, geboren te Amsterdam op den 31 Oct. 1845, in het jaar 1880, na vroeger te Zevenaar gewoond te hebben, in eerstgenoemde gemeente woonplaats had, als zijnde zij bij een aldaar gevestigd gezin in dienstbetrekking inwonend en zulks tot de maand Augustus 1880, toen zij hare dienst en de gemeente heeft verlaten zonder daar terug te keeren;

dat zij na alzoo Amsterdam te hebben verlaten in de genoemde maand Augustus 1880 te Gendringen is aangekomen en aldaar door een harer verwanten, David Spier, gedurende een paar weken is gehuisvest;

dat zij toen van 18 of 19 Augustus 1880 van J. B. Reijers, mede in die gemeente woonachtig, met vooruitbetaling van ongeveer 2/3 van den huurprijs, voor een jaar een kamer heeft gehuurd, welke zij tot het begin van November 1880 heeft bewoond;

dat zij toen die woning en de gemeente Gendringen heeft verlaten;

dat het niet blijkt, waarheen zij toen aanstonds getrokken is, noch hoe en waar zij den eerstvolgenden tijd heeft geleefd, doch dat blijkens de beëedigde verklaringen van G. Elfring Jr. en F. W. Elfring, arbeiders te Zevenaar, afgelegd voor den kantonregter te Arnhem op 16 September 1881, dit vaststaat, dat zij op den avond van den 2 December 1880 in die gemeente Zevenaar is aangekomen, met zich voerende haar lijfgoed en meubilair, hetwelk zij te voren door twee arbeiders met eene handkar uit Gendringen had laten afhalen;

dat zij daarop van genoemden F. W. Elfring te Zevenaar, twee kamers heeft gehuurd en die heeft bewoond, waarvan zij den huurprijs, althans de twee eerste weken wèl, de latere niet betaald heeft;

dat zij alzoo in de gemeente Zevenaar is blijven wonen tot dat in de eerste helft van Februarij 1881, ter executie eener magtiging, op 3 Febr. 1881 door den Voorzitter der Regtbank te Arnhem afgegeven op requisitoir van den officier van justitie ten zelfden dage genomen, onder overlegging van eene verklaring van dr. Honig te Zevenaar dd. 29 Januarij bevorens, waaruit bleek dat er gebiedende noodzakelijkheid bestond om in hare onverwijlde verpleging in een krankzinnigengesticht te voorzien, tot hare plaatsing in dat te Amsterdam is overgegaan;

Overwegende, dat voor de aanwijzing van woonplaats, bedoeld bij art. 26 alinea 1 van de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) zoo als die gewijzigd is bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85) gelet moet worden op den tijd, waarop de krankzinnigheid van dien aard is geworden, dat overbrenging naar een geneeskundig gesticht noodig geoordeeld en daartoe de regterlijke magtiging aangevraagd is;

Overwegende, dat dit in casu heeft plaats gehad in het begin van Febr. 1881 en dat de krankzinnige, waarvan in deze de rede is, al zij er ook eenige grond om aan te nemen, dat hare gedragingen reeds tijdens hare aankomst en haar boven vermeld verblijf te Gendringen redenen hebben gegeven om eenige stoornis harer verstandelijke vermogens mogelijk te achten, destijds bereids ongeveer twee maanden hare woonplaats had te Zevenaar;

Gezien de wet van 28 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 100) zoo als die is gewijzigd bij de wet van 1 Junij 1870 (*Stbl.* n°. 85);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Zevenaar aan te wijzen als de gemeente, die verpligt is tot betaling der kosten van overbrenging naar en verpleging in een geneeskundig gesticht, voor de krankzinnige Mina Levie Gans.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 8 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

7°. van 8 December 1881, n°. 26, houdende beschikking op het adres van *Jan Godfried Crasborn hoofd der openbare lagere school te Kessel, ingekomen* 5 *April* 1881, *waarbij hij in beroep komt van een besluit van Ged. Staten van Limburg van* 18 *Febr.* 1881, 1e afd. A litt. 1307/3 P, *gepubliceerd in het Prov. Blad van Limburg* n°. 27, *den* 9 *Maart* 1881, *voor zoover daarbij de jaarlijksche huurwaarde van de onderwijzerswoning met tuin, behoorende bij de openbare lagere school te Kessel, is gesteld op ƒ* 50.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 483).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het adres van Jan Godfried Crasborn, hoofd der openbare lagere school te Kessel, ingekomen 5 April 1881, waarbij hij in beroep komt van een besluit van Ged. Staten van Limburg van 18 Febr. 1881, 1e afd. A, litt. 1307/3 P, gepubliceerd in het Prov. Blad van Limburg n°. 27, den 9 Maart 1881, voor zoover daarbij de jaarlijksche huurwaarde van de onderwijzerswoning met tuin, behoorende bij de openbare lagere school te Kessel, is gesteld op ƒ 50;

Den Raad van State, Afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Nov. 1881, n°. 103;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenl. Zaken van 5 Dec. 1881 n°. 4564, afdeeling Onderwijs;

Overwegende, dat Ged. Staten van Limburg ter uitvoering van art. 41 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) de jaarlijksche huurwaarde van de onderwijzerswoning met tuin in het dorp Kessel hebben bepaald op ƒ 50;

dat de adressant zich hierdoor bezwaard acht, bewerende dat in naburige gemeenten

f 160 voor vergoeding van huishuur aan hoofden van openbare lagere scholen is toegekend, en dat geschikte woningen te Kessel niet voor een lageren prijs dan die som zijn te huren, weshalve hij verzoekt, dat bedoelde huurwaarde op *f* 150 worde bepaald;

Overwegende, dat de som, die tot vergoeding voor huishuur in naburige gemeenten is toegekend, bij gemis van onderwijzerswoning, niet in aanmerking komt, waar het de waardering der huurwaarde van eene van gemeentewege verstrekte woning betreft;

Overwegende, dat ook uit de waardering van bepaalde woningen in andere gemeenten, met name in de door den adressant genoemde gemeente Maasbree, niet kan worden besloten tot de onjuistheid van de huurwaarde voor die in de gemeente Kessel gesteld;

Overwegende, dat wat aangaat de waardering zelve, de onderwijzerswoning te Kessel voor de personele belasting is gesteld op eene huurwaarde van *f* 23 en de tuin, daarbij annex, door de gemeente ten behoeve van den adressant is gehuurd voor *f* 10 in het jaar;

dat deze gegevens, bij gebreke van eenige daarvan afwijkende opgaven, allezins bevestigen de opgave van het gemeentebestuur van Kessel, dat de jaarlijksche huurwaarde van genoemde woning en tuin niet hooger dan *f* 50 is te stellen;

Overwegende, dat er dus geen termen zijn om het besluit van Ged. Staten te vernietigen;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving, voor zooveel de onderwijzerswoning te Kessel betreft, van het besluit van Ged. Staten van Limburg van 18 Febr. 1881, 1e afd. A, litt. 1307/3 P, het daartegen ingestelde beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 8 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

8°. van 9 Dec. 1881, n°. 39, houdende beschikking op het beroep door *M. J. Venema weduwe Joh. Bettenbroek te Scheemda, ingesteld van eene uitspraak van Ged. Staten van Groningen van* 9 *April* 1881 n°. 87, 3*e afd., waarbij de door den Militieraad gedane*

aanwijzing van haren zoon Evert Bettenbroek tot de dienst bij de nationale militie is gehandhaafd.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 287).

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep door M. J. Venema, weduwe Joh. Bettenbroek, te Scheemda, ingesteld van eene uitspraak van Ged. Staten van Groningen van 9 April 1881 n°. 87, 3e afd., waarbij de door den Militieraad gedane aanwijzing van haren zoon Evert Bettenbroek tot de dienst bij de nationale militie is gehandhaafd;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 November 1881 n°. 53;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Dec. 1881 no. 1447, afd. M. en S.;

Overwegende, dat Evert Bettenbroek de jongste is uit een gezin van oorspronkelijk twee zonen, maar als éénige wettige zoon aanspraak maakt op vrijstelling van de dienst, daar zijn broeder Jan op 24 September 1872 op eene reis van Grimsby naar Santa Martha uit de mast gevallen en aan de gevolgen daarvan overleden zou zijn;

dat de Militieraad wegens het ontbreken van eene acte of een ander wettig bewijs van het beweerde overlijden genoemden loteling, die het bij de 3e zinsnede van art. 53 der wet op de nationale militie gevorderde getuigschrift niet had overgelegd, voor de dienst heeft aangewezen en Ged. Staten van Groningen, op het tegen die uitspraak ingediende bezwaarschrift, haar op denzelfden grond bij hun besluit van 9 April 1881 hebben gehandhaafd;

dat de moeder van den loteling van deze beslissing bij Ons in beroep is gekomen, onder overlegging der desbetreffende brieven aanvoerende, dat haar oudste zoon Jan, dienende aan boord van het schoonerschip, genaamd „Reina Dethmers", kapitein P. D. Mulder, op reis in volle zee, ten gevolge van het vallen uit de mast, op 24 Sept. 1872 is overleden;

dat evenwel bij onderzoek gebleken is, dat van dit overlijden indertijd geene acte is toegezonden aan het gemeentebestuur zijner woonplaats Scheemda, gelijk in art. 60 van het Burgerlijk Wetboek is voorgeschreven, waarvan als vermoedelijke reden wordt vermeld, dat die toezending niet mogelijk zou zijn geweest, uit hoofde bovenbedoeld schip later op de reis vergaan is en de scheepspapieren daarbij zijn verloren gegaan;

dat dien ten gevolge bij de arrondissements-regtbank te Winschoten aanvraag is gedaan om het overlijden van Jan Bettenbroek alsnog in de registers van den burgerlijken stand te doen inschrijven en de Regtbank daarop, na eerst wegens afwezigheid van eenen noodig geachten getuige hare beschikking te hebben aangehouden, bij

vonnis van 2 Sept. 1881 het overlijden van Jan Bettenbroek op 28 Sept. 1872 aan boord van het schip "Reina Dethmers", gezagvoerder P. D. Mulder, in den Atlantischen Oceaan op reis van Grimsby naar Savanilla bewezen verklaard en de aanvulling bevolen heeft der registers van den burgerlijken stand van de gemeente Scheemda met de acte van bedoeld overlijden door inschrijving van hare uitspraak in de loopende registers, zoodra die uitspraak in kracht van gewijsde zou zijn gegaan;

dat die inschrijving blijkens een overgelegd uittreksel, afgegeven door den ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Scheemda, op 24 Sept. ll. heeft plaats gehad en daarna op 6 October ll, door den burgemeester dier gemeente is opgemaakt een getuigschrift, model n^{0}. 11, als bedoeld in het 3e lid van art. 53 der wet, houdende dat Evert Bettenbroek, loteling van die gemeente voor de ligting der nationale militie van 1881, getrokken hebbende n°. 8, is éénige wettige zoon;

Overwegende, dat door de aan Ons in het aanhangig hooger beroep overgelegde stukken het overlijden van Jan Bettenbroek als in 1872 te hebben plaats gehad moet worden aangenomen;

dat toch volgens art. 62 van het Burgerlijk Wetboek, voor het geval het bewezen is, dat bijzondere omstandigheden de inschrijving eener acte van overlijden hebben verhinderd, dat overlijden zoowel door getuigen als door bescheiden kan worden bewezen, en dit bewijs blijkens het aangehaalde vonnis der Regtbank te Winschoten is geleverd;

dat hiertegen niet kan afdoen de bepaling van art. 72 van het Burgerlijk Wetboek, betrekkelijk de aanvulling en verbetering der acten van den burgerlijken stand, als alléén betreffende de burgerlijke regten van partijen in een privaat-regtelijk geschil en niet geschreven voor zaken van publiekregtelijken aard, waarin gelijk hier bij de toepassing der Militiewet en de beoordeeling van aangevoerde redenen van vrijstelling, geene uitspraak wordt gedaan tusschen verschillende lotelingen als zoovele partijen ten aanzien van hunne dienstpligtigheid, maar elke aangevoerde reden van vrijstelling op zich zelve afzonderlijk aan de bepalingen der wet wordt getoetst, zoodat daardoor de regten van derden, die voor den burgerlijken regter niet zijn en ook niet konden worden geroepen, in geenen deele worden gekrenkt;

dat door het in 1872 voorgevallen overlijden van Jan Bettenbroek de loteling Evert Bettenbroek, overeenkomstig het afgegeven getuigschrift, is eenige wettige zoon en dit ook reeds was op het tijdstip, in art. 54 der wet bedoeld, en mitsdien regt heeft op de vrijstelling, in art. 47 sub 3^{0}. vermeld;

Gezien de wet van 19 Aug. 1861 (*Stbl.* n°. 72);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Gedeputeerde Staten van Groningen van 9 April 1881, n°. 87, 3e afd., en van de daarbij gehandhaafde uitspraak van den Militieraad, aan den loteling Evert Bettenbroek uit de gemeente Scheemda vrijstelling te verleenen van de dienst bij de nationale militie.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit,

waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

9°. van 9 December 1881, n°. 40, houdende beschikking op het beroep van *J. H. Visschers, hoofd der openbare lagere school te Vessem, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant, van* 1 *September jl.* n°. 6, 2e afd., *waarbij hem ontheffing is geweigerd van het verbod dat te zijnen huize winkel of nering worde uitgeoefend door leden van zijn gezin.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 518.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep van J. H. Visschers, hoofd der openbare lagere school te Vessem, van een besluit van Ged. Staten van Noordbrabant van 1 September jl. n°. 6, 2e afd., waarbij hem ontheffing is geweigerd van het verbod, dat te zijnen huize winkel of nering worde uitgeoefend door leden van zijn gezin;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 23 Nov. 1881, n°. 114;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 6 Dec. 1881, n°. 4565, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat appellant, sinds Maart 1873 hoofd der openbare school te Vessem, sinds dien tijd als commensaal heeft ingewoond bij de weduwe Swalen aldaar, die eene winkelnering drijft;

dat appellant, in Junij gehuwd met de éénige dochter van genoemde weduwe, aan Ged. Staten heeft verzocht hem de vrijstelling te verleenen, bedoeld bij art. 36 al. 2 der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127), ten einde met zijne schoonmoeder te blijven zamen wonen;

dat de Ged. Staten, na de adviezen te hebben ingewonnen van het gemeentebestuur en van het schooltoezigt, die eenstemmig tot afwijzing adviseerden, de gevraagde vrijstelling hebben geweigerd;

dat appellant van deze beschikking bij Ons in beroep is gekomen;

Overwegende, dat eene goede onderwijzerswoning, volgens opgave van het gemeentebestuur en appellants erkentenis voor zijne behoeften voldoende, naast de school aanwezig is, waaraan nog onlangs verbeteringen zijn aangebragt;

Overwegende dat de appellant en zijne echtgenoote thans niet alleen met appellants schoonmoeder één huisgezin uitmaken, maar ook gezamenlijk belang hebben bij de winkelnering, door laatstgemelde uitgeoefend wordende;

Overwegende, dat onder al deze omstandigheden het inwilligen van appellants verzoek niet strookt met de blijkbare bedoeling van den wetgever in art. 36 der aangehaalde wet;

dat er derhalve geene voldoende termen zijn om op adressants verzoek gunstig te beschikken;

Gezien de wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* no. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van de beschikking van Ged. Staten van Noordbrabant van 1 September jl., het daartegen door appellant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 9 Dec. 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT.
L. D.

Aan de orde is:

II. het beroep van den *Raad der gemeente Uithoorn, tegen een besluit van Gedep. Staten van Noordholland, waarbij de goedkeuring is onthouden aan het besluit van den gemeenteraad, waarbij de jaarwedde van het hoofd der school n°.* 1 *is bepaald op ƒ* 1000.

De *Staatsraad* HEEMSKERK brengt het volgend verslag uit:

In de gemeente Uithoorn zijn twee openbare lagere scholen; tijdens de invoering der wet van 17 Aug. 1878 (*Stbl.* n°. 127) genoot de hoofdonderwijzer D. B. Kieviets, staande aan het hoofd der school n°. 1, eene jaarwedde van ƒ 1200 met genot van huis en tuin en een evenredig aandeel in de schoolgelden. Met bijberekening van deze wisselende inkomst bepaalde de Gemeenteraad bij besluit van 4 November 1880 de jaarwedde op ƒ 1250 met genot van huis en tuin, welk besluit door Ged. Staten van Noordholland werd goedgekeurd.

Nadat eenige maanden later, genoemde hoofdonderwijzer naar elders was beroepen en dien ten gevolge eervol ontslag had verkregen, overwoog de gemeenteraad: „dat

de jaarwedde van den heer D. B. Kieviets op ƒ1250 was gebragt, omdat genoemde heer de bevoegdheid had tot het geven van onderwijs in de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen; dat echter gebleken is dat in deze gemeente alleen behoefte bestaat aan onderwijs in de Fransche taal; en besloot dientengevolge: „tot vervulling van de betrekking op te roepen bevoegden, tevens in het bezit eener acte voor de Fransche taal, en de daaraan verbonden jaarwedde te verminderen met ƒ250 en alzoo te brengen op ƒ1000 met genot van vrije woning en tuin". Dit raadsbesluit is gedagteekend 26 Aug. 1881. Nadat het aan Ged. Staten was medegedeeld, schreven dezen bij missive van 21 September 1881 n°. 32 aan Burg. en Weth. van Uithoorn, dat de districtsschoolopziener te Amsterdam dat besluit in het nadeel van het onderwijs achtte, omdat, zoo het al mogelijk is een bekwaam onderwijzer te vinden voor ƒ1000, wanneer men daarbij een of meer vakken van het meer uitgebreid lager onderwijs verpligtend stelt, de bezitter dier aanteekening of aanteekeningen, de bekwame althans, elders meer kan verdienen, zoodat men gevaar zou loopen, dat alleen middelmatigen die elders niet slaagden, zich zouden aanmelden. „Wij kunnen", aldus schreven Ged. Staten, „ons met deze zienswijze zeer goed vereenigen en hebben daarom besloten, aan de vaststelling der jaarwedde op een lager bedrag dan waarop zij thans is bepaald, namelijk van ƒ1250, onze goedkeuring te onthouden."

Van deze beslissing beroept zich de Gemeenteraad van Uithoorn bij adres, ingekomen den 17 Oct. 1881, op den Koning, en verzoekt van Z. M. de goedkeuring der jaarwedde van ƒ1000 met genot van vrije woning en tuin; in dit adres wijst de Raad er op dat op deze vaststelling der jaarwedde art. 86 der wet op het l. o. niet meer toepasselijk is, maar alleen art. 26; en geeft te kennen dat de jaarwedde van ƒ1250 te hoog was gesteld in vergelijking van die van hoofden van lagere scholen in omliggende gemeenten wonende; dat ook het hoofd der school n°. 2 in de gemeente Uithoorn eene jaarwedde van ƒ900 geniet, en de éénige reden, waarom aan dat der school no. 1 ƒ100 meer is toegekend, gelegen is in het onderwijs in de beginselen der Fransche taal; dat de kosten van het onderwijs zeer bezwarend voor de gemeente zijn, en Ged. Staten bij hunne beslissing te zeer ingrijpen in de zelfstandigheid van den Gemeenteraad.

Ter zake gehoord adviseren Ged. Staten tot ongegrondverklaring van het beroep zonder nadere redenen voor hunne beslissing te geven; alleen merken zij op, dat de Gemeenteraad zich bedriegt, zoo hij meent dat art. 86 der wet tot grondslag aan die beslissing heeft gelegen.

Nadat deze zaak krachtens 's Konings magtiging, door den Minister van Binnenl. Zaken, bij missive van 14 November 1881 n°. 4331, afd. O., bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, is eene memorie van den Gemeenteraad van Uithoorn ingekomen, waarin nog voorkomt, dat zich 13 sollicitanten hebben aangemeld voor de betrekking van hoofd der school n°. 1 op de jaarwedde van ƒ1000 met vrije woning en tuin; dat kortelings te Uithoorn eene bijzondere school is opgerigt, die ongeveer 40 kinderen aan de openbare lagere school no. 1 onttrekt; dat aan die school no. 1 alsnog geen nader dan gewoon l. o. wordt verlangd en genoten, hoewel het onderwijs in de Fransche taal is aangeboden; dat het hoofd der school wordt bijgestaan door een onderwijzer met acte van hoofdonderwijzer en door eene onderwijzeres voor handwerken en dat zijne

werkzaamheden van minder omvang zullen zijn dan die van zijn ambtsvoorganger.

Als belanghebbende treedt op de burgemeester van Uithoorn, de heer E. B. Fremery Kalff, die tracht aan te toonen dat wanneer het besluit van Ged. Staten niet wordt vernietigd, te veel zal worden ingegrepen in de autonomie der gemeentebesturen. Hij beantwoordt voorts de vragen hem door de Staatsraden Heemskerk, Verniers van der Loeff en de Vries gesteld.

III. het geschil over *de woonplaats van de behoeftige krankzinnige Maria Barendregt.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Met magtiging des Konings heeft de Minister van Binnenl. Zaken bij missive van 15 Nov. 1881 no. 5141 afd. B. B., bij den Raad van State (afd. voor de geschillen van bestuur) aanhangig gemaakt een geschil tusschen de gemeenten Hendrik-Ido-Ambacht en Zwijndrecht, over de woonplaats der behoeftige krankzinnige Maria Barendregt, in welk geschil Ged. Staten van Zuidholland 's Konings beslissing hebben ingeroepen. Uit de stukken door Ged. Staten overgelegd, en die welke later door de betrokken gemeentebesturen zijn ingediend, blijkt het volgende: Maria Barendregt is geboren den 19 April 1858 te Groote Lindt, welke gemeente thans, krachtens de wet van 28 Junij 1881 (*Stbl.* no. 106) met Zwijndrecht is vereenigd. In Mei 1880 is zij met een verhuisbillet naar Hendrik-Ido-Ambacht vertrokken, en aldaar in het bevolkingsregister ingeschreven; zij woonde daar als dienstbode bij den landbouwer P. van der Giessen. Terwijl zij in die dienst was, is zij op 17 Julij 1881 door een jongman, die haar vroeger had gevrijd, mishandeld of althans op eene ruwe en onwelvoegelijke wijze aangegrepen, hetgeen later gebleken is op haar gestel eenen noodlottigen invloed te hebben gehad. In de laatste dagen van Julij klaagde zij aan vrouw van der Giessen over pijn in de leden, en zeiden, dat het niet goed met haar was en dat zij vreesde het in het hoofd te zullen krijgen. Den 31 Julij begaf zij zich, met verlof van haren meester, naar Groote Lindt, om hare moeder te bezoeken, maar kwam niet in hare dienst terug. Den 1 Augustus ging zij met hare moeder, de wed. Barendregt, naar Bleskensgraaf, om den aldaar wonenden geneeskundige, B. de Haan, te raadplegen, welke later (op den 23 September) schriftelijk heeft verklaard dat hij haar heeft bevonden te lijden aan begin van krankzinnigheid. Uit de voorhandene recepten blijkt dat genoemde geneesheer haar op genoemden dag eene *mixtura nervosa* heeft voorgeschreven, en eene dergelijke op den 10 Augustus nog eens is afgeleverd, alsmede dat dezelfde geneesheer op 18 Augustus deze heeft vervangen door pillen van denzelfden aard, alsmede een uitwendig geneesmiddel (linimentum) heeft voorgeschreven. Het blijkt ook uit de verklaring van Dirk Barendregt (Maria's broeder) bij den burgemeester van Hendrik-Ido-Ambacht afgelegd, dat die op den 18 Augustus met haar bij den heer B. de Haan te Bleskensgraaf is geweest, en dat bij die gelegenheid Maria aan dien geneesheer vroeg of zij weder mogt gaan dienen bij van der Giessen? waarop die geneesheer antwoordde: om eene bepaalde reden dáár niet, maar haar

aanraadde, zich met ligt huiswerk bezig te houden, en aan den broeder afzonderlijk zeide: Zij moet zacht behandeld worden. Op den 19 Augustus schreef genoemde Dirk Barendregt een brief aan Pieter van der Giessen waarin hij "uit naam van zijne zuster Maria meldt dat van der Giesen zich van eene andere meid zou moeten voorzien, omdat zij zoo lang zij blijft, zoo zij nu is, toch onbekwaam is om te dienen".

Den 23 Augustus is Dirk bij van der Giessen geweest om af te rekenen en heeft het aan Maria toekomende geld en hare kleederen medegenomen. Verder blijkt het dat Maria Barendregt in de tweede helft van Augustus werkzaam is geweest bij den landbouwer P. van Gilst te Groote Lindt, in eene werkplaats tot het bereiden van vlas. Deze verklaart schriftelijk, dat hij haar als werkster heeft aangenomen, op verzoek van hare moeder en broeder omdat zij niet wel bij het hoofd was en de geneesheer had aangeraden, haar eenige bezigheid te doen verrigten; zij kwam ook ongeregeld te werk en liep meermalen weg. Toen haar toestand scheen te verergeren, riep de familie Barendregt de hulp in van den toen nog fungerenden burgemeester van Groote Lindt; deze wenschte, dat de zaak door den burgemeester van Zwijndrecht werd onderzocht, hetwelk ook geschiedde. De door genoemden burgemeester geraadpleegde geneesheer J. Broeksmit te Zwijndrecht verklaarde den 26 Augustus, dat hare verpleging in een krankzinnigengesticht wenschelijk was, en den 29 Augustus dat die verpleging noodzakelijk was. Dientengevolge is zij den 30 Aug. met regterlijke magtiging in het gesticht te Dordrecht opgenomen en wordt aldaar verpleegd. De geneesheer J. Broeksmit heeft later schriftelijk verklaard dat hij Maria Barendregt, ten huize van hare moeder reeds had waargenomen op 14 Augustus; dat zij toen lijdende was aan *mania melancholica*, en hij hare plaatsing in een gesticht toen reeds noodig vond; dat hij haar ook den 16, 18 en 21 Augustus heeft geobserveerd en toen bevonden dat zij aan *mania furibunda* leed, hetwelk alzoo bleef tot het einde dier maand.

Hun oordeel over deze zaak uitsprekende, stellen Ged. Staten van Zuidholland op den voorgrond, dat voor de aanwijzing der woonplaats, bedoeld bij art. 26 alinea 1 der wet op het armbestuur, gelet moet worden op den tijd, waarop de krankzinnigheid van dien aard is geworden, dat overbrenging naar een geneeskundig gesticht noodig geoordeeld en daartoe de regterlijke magtiging aangevraagd is, zooals gelezen wordt in Zr. Ms. besluit van 5 Sept. 1879 n⁰. 22 (Verz. XIX blz. 379) Naar hun oordeel heeft Maria Barendregt tot den 23 Augustus woonplaats gehad te Hendrik-Ido-Ambacht, maar van dien dag af te Groote Lindt, omdat zij aldaar bij hare moeder verblijf hield en is eerst op den 29 Augustus de noodzakelijkheid van hare plaatsing in een gesticht uitgesproken; waaruit dan volgt dat de kosten van hare verpleging ten laste van de gemeente Zwijndrecht komen.

Bij den Raad van State zijn memoriën ingediend door de beide betrokken gemeentebesturen. De feiten, die ter zake dienen, in die stukken en bijlagen vermeld, zijn reeds in het voorafgaande overzigt opgenomen.

Burg. en Weth. van Hendrik-Ido-Ambacht ondersteunen het advies van Ged. Staten, bewerende dat Maria Barendregt op 31 Julij, niet krankzinnig zijnde hunne gemeente en tevens hare dienstbetrekking heeft verlaten, en dat zij althans op 18 Augustus

van woonplaats is veranderd, toen zij aan haren broeder opdroeg, de dienst uit haren naam aan P. van der Giessen op te zeggen.

Burg. en Weth. van Zwijndrecht betoogen, met verwijzing naar Zr. Ms. besluit van 6 Augustus 1872 n°. 50 (Verz. XII blz. 277), dat door *woonplaats* in art. 26 der wet op het armbestuur het burgerlijk domicilie is te verstaan. Het burgerlijk domicilie van Maria Barendregt was te Hendrik-Ido-Ambacht gevestigd en bleef dat, hoezeer zij wegens ongesteldheid, die later is gebleken krankzinnigheid te zijn, tijdelijk verblijf nam te Groote Lindt, omdat door geene daad van hare zijde is gebleken van hare bedoeling om van woonplaats te veranderen.

Burg. en Weth. beweren dientengevolge, dat de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht de kosten van verpleging moet dragen.

Als belanghebbende treedt op de burgemeester van Zwijndrecht, de heer P. J. A. de Bruine. Hij gelooft te mogen beweren dat de zienswijze van Ged. Staten onjuist is en dat de behoeftige hare woonplaats niet naar Groote Lindt overgebragt, maar die te Hendrik-Ido-Ambacht behouden heeft. Hij beantwoordt vervolgens eene vraag van den Staatsraad Verniers van der Loeff.

IV. het beroep van *F. Rörink, te Lonneker, van een besluit van Burgemeester en Wethouders dier gemeente, waarbij aan A. Sanders vergunning is verleend tot het plaatsen van eenen stoomketel in zijne smederij.*

De *Staatsraad* Verniers van der Loeff brengt het volgend verslag uit:

Met inachtneming der voorschriften van de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) hebben Burg. en Weth. van de gemeente Lonneker aan A. Sanders, mr. smid aldaar, op diens verzoek bij besluit van 12 October 1881 n°. 239 vergunning verleend tot het plaatsen eener stoommachine voor het in beweging brengen der werktuigen in zijne smederij, op het perceel kadastraal bekend als gemeente Lonneker, sectie C n°. 2616.

Ter gedeeltelijke voldoening aan de bezwaren tegen het verleenen dier vergunning o. a. door den eigenaar en bewoner van aangrenzende perceelen F. Rörink ingebragt, hebben Burg. en Weth. aan hunne vergunning eenige voorwaarden verbonden. Genoemde eigenaar, daardoor echter niet voldoende gerustgesteld, heeft zich bij adres van 18 October d. a. v. in beroep voorzien bij Z. M. Hij wijst in dat adres op het gevaar voor brand, de schade door den rook en de dreuning, en op den hinder van ernstigen aard door het ongeschikt maken ter bewoning van zijne eigendommen — zoo als dat een en ander van de bewuste inrigting te duchten is. En hij verzoekt mitsdien Z. M. het besluit van Burg. en Weth. voornoemd te willen vernietigen.

Onder overlegging van een missive van het Gemeentebestuur, waarbij de aangevoerde bezwaren in den breede worden weêrlegd — en ook nog wordt opgemerkt, dat

het bewuste stoomwerktuig ter naauwernood de grens overschrijdt gesteld bij art. 1 al. 2 van Zr. Ms. besluit van 28 Junij 1875 (*Stbl.* no. 141) — bepalen Ged. Staten van Overijssel, ter zake gehoord, bij hun ambtsberigt van 10 Nov. ll. no. 5070/3343 zich tot de opmerking, dat de appellant niet heeft voldaan aan art. 15 der aangehaalde wet, daar hij van zijn ingesteld beroep geen kennis heeft gegeven aan het gemeentebestuur en geen beteekening heeft gedaan aan den verzoeker.

Nadat de overweging dezer zaak krachtens Zr. Ms. magtiging van 20 November ll. n°. 12 bij den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, was aanhangig gemaakt — en de betrekkelijke stukken, waaronder ook bovenvermeld ambtsberigt van Ged. Staten van Overijssel, voor de belanghebbenden waren ter lezing gelegd — is nog ingekomen eene memorie van den appellant, waarbij zijne bezwaren nader worden aangedrongen, doch omtrent zijne beweerde niet-naleving van art. 15 der wet niets wordt in het midden gebragt.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

Een-en-Veertigste Vergadering.

Vergadering van Woensdag, 28 *December* 1881.

(Geopend ten 11 ure.)

Voorzitter, Jhr. Mr. G. C. J. van Reenen.

Tegenwoordig de *leden:*

Mr. G. de Vries Azn.,
Mr. H. C. Verniers van der Loeff,
Mr. J. Heemskerk Azn.,
Mr. H. J. Smidt.

Referendarissen: Mr. G. J. Roijaards en Mr. A. J. Graaf van Randwijck.

I. Door den Voorzitter wordt voorlezing gedaan van de volgende Koninklijke besluiten:

1°. van 8 December 1881, n°. 29, houdende beschikking op het beroep van het *Bestuur van het Veenschap Kerkenbovenveen van een besluit van Ged. Staten van Drenthe van* 1 *Julij* 1881, *waarbij de ligger der waterleidingen van dat Veenschap met wijzigingen is vastgesteld.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 516).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van het Bestuur van het Veenschap Kerkenbovenveen van een besluit van Ged. Staten van Drenthe van 1 Julij 1881, waarbij de ligger der waterleidingen voor dat Veenschap met wijzigingen is vastgesteld;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 23 November 1881 n°. 112;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 5 December 1881 n°. 12, afd. Wat. A;

Overwegende, dat ter voldoening aan art. 2 van het Provinciaal Reglement op de waterleidingen in Drenthe, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Aug. 1868 n⁰. 55 (Provinciaal blad n⁰. 30), gewijzigd bij besluit der Staten, goedgekeurd door Ons besluit van 13 Augustus 1869 n⁰. 15 (Provinciaal blad n⁰. 29) in den loop van 1877 door het Veenschap Kerkenbovenveen een ligger is opgemaakt en voorloopig vastgesteld van de waterleidingen in genoemd Veenschap;

dat die ligger daarop ingevolge art. 5 van meergenoemd Reglement ter vaststelling aan Ged. Staten is toegezonden;

dat deze, in overeenstemming met het deswege uitgebragt rapport van den Ingenieur van den Provincialen Waterstaat, van oordeel waren, dat de opgaven omtrent de Braambergersloot wijziging behoefden, daar de breedte en diepte in stede van naar de hoogte van het maaiveld, moesten worden bepaald in verband met het peil voor de Hoogeveensche vaart tusschen sluis 6 en 7, en eene voor die sloot aan te nemen verhanglijn;

dat Ged. Staten mitsdien het bestuur van het Veenschap uitnoodigden in den door hen aangegeven zin den ligger te wijzigen, doch dit bestuur weigerde aan dit verzoek gevolg te geven;

dat inmiddels art. 12 van bovengenoemd Provinciaal Reglement bij besluit der Staten van Drenthe van 17 Julij 1879, goedgekeurd bij Ons besluit van 12 Augustus 1879, n⁰. 8, in dier voege was aangevuld, dat, wanneer de breedte- en dieptebepaling naar de 2e alinea van art. 12 binnen eenen door Ged. Staten gestelden termijn niet tot stand kwam, alsdan door dezen die breedte en diepte worden vastgesteld onafhankelijk van de medewerking van het toezigt hebbend bestuur;

dat alstoen Ged. Staten, van de hun aldus toegekende bevoegdheid gebruik makende, bij brief van 31 October 1879 het Veenschap uitnoodigden de verlangde wijziging aan te brengen, doch dit bestuur bij brief van 11 November d. a. v. zich daartoe ongenegen verklaarde;

dat daarop Ged. Staten bij besluit van 21 November 1879 de breedte en diepte van de bewuste waterleiding hebben vastgesteld;

dat daarna Ged. Staten het Veenschap uitnoodigden den voorloopig vastgestelden ligger in overeenstemming te brengen met evengenoemd besluit;

dat het veenschap zich echter daartoe ongezind heeft verklaard en Ged. Staten daarom bij besluit van 1 Julij 1881 den ligger gewijzigd hebben vastgesteld, nadat alvorens bij besluit van dezelfde dagteekening n⁰. 10 en op grond der bevoegdheid, hun verleend bij art. 2 laatste alinea van meergenoemd Reglement, door hen het model, vastgesteld bij resolutie van 17 Februarij 1869 n⁰. 1, ten aanzien van de Braambergersloot was gewijzigd;

dat het Bestuur van het Veenschap van dit besluit tot vaststelling van den ligger bij Ons in beroep is gekomen, aanvoerende dat de tegenwoordige afmetingen der sloot voor den waterafvoer van het veenschap allezins voldoende zijn;

Overwegende dat de breedte en diepte van de Braambergersloot, naar aanleiding der 4e alinea van art. 12 van het Reglement op de waterleidingen, door Ged. Staten zijn vastgesteld bij resolutie van 21 November 1879;

dat van dit besluit geen beroep op Ons is toegelaten; dat de ligger de opgaven

omtrent breedte en diepte moet vermelden zoo als die door het bevoegde gezag op wettige wijze zijn vastgesteld;

dat dus de opgaven omtrent de Braambergersloot op den voorloopig vastgestelden ligger na bovengenoemde resolutie van 21 November 1879 door het Veenschap hadden behooren te zijn gewijzigd in den door Ged. Staten verlangden zin;

dat, toen het Veenschap zich daartoe ongenegen betoonde, de ligger teregt door Ged. Staten eerst is goedgekeurd nadat daarop door hen de wijziging was aangebragt door het meergenoemd besluit van 21 November 1879 noodzakelijk gemaakt;

dat derhalve appellants beroep is ongegrond;

Gezien het Provinciaal Reglement op de waterleidingen in Drenthe, goedgekeurd bij Ons besluit van 5 Augustus 1868 n°. 55 (Provinciaal blad n°. 30) zoo als het is gewijzigd door de besluiten der Staten, goedgekeurd bij Onze besluiten van 13 Aug. 1869 n°. 15 en 12 Aug. 1879 n°. 8;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving van het bestreden besluit van Ged. Staten van Drenthe van 1 Julij 1881 n°. 11 het daartegen door het Bestuur van het Veenschap Kerkenbovenveen ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 8 December 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. Gevers Deijnoot,
L. D.

2°. van 14 Dec. 1881, n°. 15, houdende beschikking op het beroep van *Burgemeester en Wethouders van Amsterdam, van een besluit van Burgemeester en Wethouders van Ouder-Amstel van* 5 *Aug.* 1881, *waarbij aan P. van der Wallen en Co. vergunning is verleend tot oprigting eener kalkbranderij en blusscherij.*

. (Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 532).

Het besluit luidt als volgt:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam van een besluit van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel van 5 Aug. 1881, waarbij aan

P. van der Wallen en C_o. vergunning is verleend tot oprigting eener kalkbranderij en blusscherij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 November 1881, nº. 118;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 10 December 1881 nº. 45, Afdeeling Handel en Nijverheid;

Overwegende, dat P. van der Wallen en Co. te Kralingen, aan Burg. en Weth. van Ouder Amstel vergunning hebben verzocht tot het oprigten van eene kalkbranderij en blusscherij op hun terrein in den Groot-Duivendrechtschen polder, gemeente Ouder-Amstel, kadaster sectie A nº. 49;

dat op de ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* nº. 95) belegde vergadering is overgelegd een bezwaarschrift van Burg. en Weth. van Amsterdam, waarbij zij het niet verleenen der vergunning verzoeken op grond van het octrooi den 3 Jan. 1536 door Keizer Karel V aan „Borghemeesters, Scepenen ende Raet van Amstel-„redamme” verleend, „dat voortaen niemant, van wat state of conditie hij sij, hem „en sal moghen vervorderen meer van nieuws eenighe kalckhovens te stellen of te „maken of doen stellen of doen maken op een mijle weeghs naar rontomme onse „voorsz. stede van Amstelredamme”, en het thans voor kalkbranderij bestemde terrein gelegen is binnen de toen reeds aanwezige en nog bestaande mijlpalen van Amsterdam;

dat Burg. en Weth. van Ouder-Amstel de gevraagde vergunning hebben verleend bij resolutie van 5 Aug., afgekondigd 11 Aug. daaraanvolgende, daarbij ten aanzien van het bezwaar van Burg. en Weth. van Amsterdam overwegende, dat de regtskracht van gemeld octrooi twijfelachtig is en het niet op den weg van het gemeentebestuur ligt de regtsgeldigheid der aloude privilegiën der stad Amsterdam te onderzoeken;

dat Burg. en Weth. van Amsterdam, op grond van den inhoud van bovengenoemd octrooi, van deze beslissing bij Ons in hooger beroep zijn gekomen bij een adres, gedagteekend 19 Augustus en bij Ons Kabinet ingekomen 20 Augustus daaraanvolgende;

Overwegende, dat het octrooi van Keizer Karel V van 3 Januarij 1536 als regelende een onderwerp van politiezorg slechts kracht behield, zoolang het daartoe bevoegd gezag geene nieuwe bepalingen omtrent deze aangelegenheid vaststelde;

dat, daargelaten wat dienaangaande mogt zijn bepaald vóór het Keizerlijk decreet van 15 October 1810, bovengenoemd octrooi, voor zoover het nog regtsgeldigheid bezat, alle kracht verloor, toen gezegd decreet (Bulletin des lois nº. 6059) algemeen geldende voorschriften gaf „relatif aux manufactures et ateliers, qui répandent une odeur insalubre ou incommode”, en in de „nomenclature des établissements et ateliers, dont la formation ne pourra avoir lieu sans une permission de l'autorité administrative”, ook opnam de „fours à chaux”;

dat derhalve aan gezegd octrooi geen grond kan worden ontleend om de door van der Wallen gevraagde vergunning te weigeren;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* nº. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der beschikking van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel van 5 Aug. ll. het daartegen door Burg. en Weth. van Amsterdam ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 14 December 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. Gevers Deijnoot,
L. D.

3°. van 14 Dec. 1881, n°. 16, houdende beschikking op het beroep van *Mr. W. F. Dijkers, te Amsterdam, van hetzelfde besluit van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel, waarbij aan P. van der Wallen en Co., vergunning is verleend tot oprigting eener kalkbranderij en blusscherij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881 blz. 532).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van Mr. W. F. Dijkers, te Amsterdam, van een besluit van Burg. en Weth. van Ouder-Amstel, waarbij aan P. van der Wallen en Co. vergunning is verleend tot oprigting eener kalkbranderij en blusscherij;

Den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 Nov. 1881 n°. 118;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 10 Dec. 1881, n°. 45, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende, dat P. van der Wallen en Cie. te Kralingen aan Burg. en Weth. van Ouder-Amstel vergunning hebben verzocht tot het oprigten van een kalkbranderij en blusscherij op hun terrein in den Groot Duivendrechtschen polder, gemeente Ouder-Amstel, kadaster sectie A, n°. 49;

dat op de vergadering, belegd ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95) is overgelegd een bezwaarschrift van appellant met verzoek de vergunning niet te verleenen op grond van hinder van ernstigen aard, dien hij als bewoner van een in de nabijheid gelegen buitenverblijf van de inrigting vreesde;

dat Burg. en Weth. echter bij resolutie van 5 Aug., afgekondigd den 11 d. a. v., de gevraagde vergunning hebben verleend;

dat appellant van deze beschikking bij Ons in beroep komende bij adres van 23 Augustus, bij Ons Kabinet ingekomen den 25 daaraanvolgende, aanvoert, dat hij als eigenaar en bewoner van de villa Overdrecht aan den Amstel tegenover de daar te stellen inrigting gelegen, thans reeds grooten overlast ondervindt van de kalkblusscherij van Smits en zoodanigen overlast in dubbele mate zal gewaar worden, wanneer de nieuwe kalkovens zullen zijn opgerigt, die bij Zuid Oostenwind het verblijf buiten 's huis zullen onmogelijk en daarentegen het gesloten houden van deuren en vensters zullen noodzakelijk maken; dat voorts het toestaan der vergunning in strijd zou zijn met zeker octrooi van Keizer Karel V van 3 Jan. 1536; en verzoekende appellant voor het geval de vergunning toch mogt worden verleend daaraan zoodanige voorwaarden te verbinden, dat de gevreesde bezwaren althans zooveel mogelijk voorkomen worden;

Overwegende: dat in de nabijheid van het terrein, waar appellants buitenverblijf gelegen is, zich thans reeds kalkovens bevinden;

dat de nieuwe kalkovens verder van des appellants villa verwijderd zullen zijn dan de reeds bestaande, maar overigens nagenoeg in dezelfde rigting met betrekking tot die villa zullen staan;

dat zij nog hooger opgetrokken zullen worden, en ingerigt naar het nieuwste stelsel, minder hinder van rook en damp zullen veroorzaken;

dat van deze nieuwe ovens geene belangrijke vermeerdering van bezwaren en alzoo geen hinder van ernstigen aard te wachten is;

dat de inrigting der kalkbranderij en blusscherij volgens de daarvan overgelegde teekening en beschrijving van dien aard is, dat het voorschrijven van eenige voorwaarden om den gevreesden hinder te voorkomen of te verminderen onnoodig schijnt, terwijl in die beschrijving reeds is bepaald, dat de kegelvormige muren der kalkovens zullen worden opgetrokken ter hoogte van 15 meter;

dat adressants beroep op het octrooi van Keizer Karel V op de te nemen beslissing van geen invloed kan zijn, daar voornoemd octrooi, als regelende een onderwerp van politiezorg, slechts kracht behield, zoolang het daartoe bevoegd gezag geene nieuwe bepalingen omtrent deze aangelegenheid vaststelde;

dat, daargelaten wat dienaangaande mogt zijn bepaald vóór het Keizerlijk decreet van 15 October 1810, bovengenoemd octrooi voor zoover het nog regtsgeldigheid bezat, alle kracht verloor, toen gezegd decreet (Bulletin des lois n°. 6059) algemeen geldende voorschriften gaf „relatif aux manufactures et ateliers, qui répandent une odeur insalubre ou incommode” en in de nomenclature „des établissements et ateliers dont la formation ne pourra avoir lieu sans une permission de l'autorité administrative”, ook opnam de „fours à chaux;”

dat derhalve aan gezegd octrooi geen grond kan worden ontleend om de door van der Wallen gevraagde vergunning te weigeren;

dat dus adressants verzoek niet voor inwilliging vatbaar is;

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met handhaving der bestreden beslising van Burgemeester en Wethouders van

Ouder-Amstel, het daartegen door adressant ingesteld beroep te verklaren ongegrond.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, den 14 December 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. Klerck.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. Gevers Deijnoot,
L. D.

4°. van 14 December 1881, n°. 17, houdende beschikking op het beroep van *de weduwe J. E. Bosse, geboren Schutte en H. K. Grimme, van hetzelfde besluit van Burgemeester en Wethouders van Ouder-Amstel, waarbij aan P. van der Wallen en Co. vergunning is verleend tot oprigting eener kalkbranderij en blusscherij.*

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, bl. 532).

Het besluit luidt aldus:

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Beschikkende op het beroep van de weduwe J. E. Bosse, geboren Schutte, en H. K. Grimme van een besluit van Burgemeester en Wethouders van Ouder-Amstel van 5 Augustus 1881, waarbij aan P. van der Wallen en Co. vergunning is verleend tot oprigting eener kalkbranderij en blusscherij;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 November 1881, no. 118;

Op de voordragt van Onzen Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 10 December 1881, no. 45, afd. Handel en Nijverheid;

Overwegende, dat P. van der Wallen en Co. te Kralingen, aan Burgemeester en Wethouders van Ouder-Amstel vergunning hebben verzocht tot het oprigten van eene kalkbranderij en blusscherij op hun terrein in den Groot-Duivendrechtschen polder, gemeente Ouder-Amstel, kadaster sectie A no. 49;

dat Burgemeester en Wethouders, nadat op de vergadering, belegd ingevolge art. 7 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* no. 95), door adressanten tegen die oprigting bezwaren waren ingebragt, de gevraagde vergunning hebben verleend bij resolutie van 5 Augustus 1881, waarvan afkondiging plaats had den 11 Augustus daaraanvolgende;

dat adressanten van deze beschikking bij Ons in beroep zijn gekomen bij een adres,

gedagteekend 24 Aug., maar bij Ons Kabinet ingekomen den 26 Augustus daaraanvolgende;

dat derhalve door adressanten niet is nagekomen de termijn, voorgeschreven bij art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Gezien de wet van 2 Junij 1875 (*Stbl.* n°. 95);

Hebben goedgevonden en verstaan:

adressanten niet-ontvankelijk te verklaren in hun ingesteld beroep.

Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 14 December 1881.

WILLEM.

De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid,
G. J. G. KLERCK.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

5°. van 15 Dec. 1881 n°. 14, houdende beschikking op het beroep van *P. F. Vossen en L. van Bree, hoofden der openbare lagere scholen te Helden en te Panningen, gemeente Helden, van een besluit van Ged. Staten van Limburg, voor zoover daarbij de jaarlijksche huurwaarde hunner vrije woningen is vastgesteld op een bedrag van f* 50.

(Zie het verslag van de behandeling dezer zaak in Jaargang 1881, blz. 531.)

Het besluit luidt aldus:

WIJ WILLEM III, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, bij Ons ingesteld door P. F. Vossen en L. van Bree, hoofden der openbare lagere scholen te Helden en te Panningen, gemeente Helden, van een besluit van Ged. Staten van Limburg, dd. 18 Febr. 1881, 1e afd. A, La. 1307/3 P., bekend gemaakt in het Provinciaal blad van Limburg n°. 27, den 9 Maart 1881 uitgegeven, voor zoover daarbij de jaarlijksche huurwaarde hunner vrije woningen is vastgesteld op een bedrag van *f* 50;

Den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van 30 November 1881 n°. 105;

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 12 December 1881 n°. 4627, afd. Onderwijs;

Overwegende, dat Ged. Staten van Limburg, ter uitvoering van art. 26 alinea 4 in

verband met art. 41 der wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* no. 127), de jaarlijksche huurwaarde van de onderwijzerswoningen met tuin te Helden en te Panningen in de gemeente Helden hebben bepaald op *f* 50;

dat de adressanten zich hierdoor bezwaard achten, ten deze bewerende, dat de vastgestelde som beneden de werkelijke huurwaarde is;

dat, moesten zij huis met tuin in de gemeente huren, de huurwaarde *f* 120 à *f* 150 zou bedragen, weshalve zij verzoeken de huurwaarde voor elke der beide woningen met tuin op *f* 150 te stellen;

Overwegende, dat Ged. Staten de huurwaarde van de woningen der appellanten hadden vastgesteld op een bedrag van *f* 50 naar aanleiding van een voorstel van Burg. en Weth. van de gemeente Helden dd. 26 Nov. 1880, doch dat Ged. Staten thans na nader ingewonnen advies van gemeld Collegie tot de overtuiging zijn gekomen dat het billijk is de huurwaarde dier woningen te stellen op *f* 75;

Overwegende, dat, wat aangaat de waardering zelve, de onderwijzerswoningen der appellanten zijn aangeslagen in de personele belasting voor eene huurwaarde van *f* 25;

Overwegende, dat daarentegen geen enkel bewijs is aangevoerd, dat de nadere opgave van Burg. en Weth., waarbij de huurwaarde der bedoelde woningen met tuinen op *f* 75 wordt voorgesteld, te laag zoude wezen, en onder deze omstandigheid voor Ons geene aanleiding bestaat een hooger bedrag daarvoor aan te nemen;

Gezien de wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127);

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van het besluit van Ged. Staten van Limburg van 18 Febr. 1881, 1e afd. A, La. 1307/3 P, voor zooveel de onderwijzerswoningen te Helden en te Panningen (gemeente Helden) betreft, te bepalen, dat de huurwaarde voor elke dier woningen met tuin zal worden gesteld op *f* 75.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State, Afdeeling voor de geschillen van bestuur.

Het Loo, 15 December 1881.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
SIX.

Accordeert met deszelfs origineel.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
P. H. GEVERS DEIJNOOT,
L. D.

Aan de orde is:

II. het beroep van *J. J. Strobos te Wedde, van een besluit van Gedeputeerde Staten*

van Groningen, houdende goedkeuring van den ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Wedde.

De *Staatsraad* HEEMSKERK brengt het volgend verslag uit:

Uitvoering gevende aan het Reglement op het toezigt der wegen in de provincie Groningen van 9 December 1879, goedgekeurd bij Zr. Ms. besluit van 19 Maart 1880 n°. 9 en hetwelk is in werking getreden met den 1 Augustus 1880, hebben Burg. en Weth. van Wedde eenen ligger der wegen in die gemeente opgemaakt en ter inzage gelegd. Een bezwaarschrift tegen dien ligger is in October 1880 aan den Gemeenteraad ingediend; het betreft een aantal Nos. van den ligger en draagt de onderteekening van de leden van het Bestuur des waterschaps Weddermarke en van andere ingezetenen, onder anderen van J. J. Strobos. De adressanten rangschikten de Nos. waartegen zij bezwaar hadden in vier kategoriën met de letters A tot D aangeduid; onder La. A komt o. a. voor n°. 6 van den ligger: „de weg van den provincialen grindweg „naar de Hoenderkamp," gerangschikt in de 3e klasse, gelegen in Zuidelijke rigting van den provincialen grindweg, lang 60 M., breed 4 à 4.5 M., onderhoudspligtige J. Strobos, wonende te Wedde, voor de geheele lengte van 60 M., kadastrale aanduiding der perceelen waarop de last van onderhoud rust: D 310, 311, 312. In het bezwaarschrift wordt gezegd, dat de door adressanten onder La. A aangeduide wegen niets anders zijn dan perceelen of deelen van perceelen, waarvan op zijn hoogst kan worden beweerd dat er de erfdienstbaarheid op rust, bedoeld in art. 733 Burg. Wetb.

De gemeenteraad gaf op den 25 October 1880 eene beschikking, waarbij eenige wijzigingen in den ligger werden verleend, maar n°. 6 werd gehandhaafd; te dien aanzien overwoog de Gemeenteraad: „dat de wegen, voorkomende in het bezwaarschrift onder A, op den ligger onder volgnummers 6, 8 en 10, niet aangemerkt kunnen worden als lanen, maar wel als verbindingswegen met andere in de gemeente gelegene wegen, en dat bovendien de erfdienstbaarheid, bedoeld bij art. 733 B. W., ten allen tijde op die perceelen rust." De ligger is ter goedkeuring aan Ged. Staten van Groningen toegezonden en na eene briefwisseling met het gemeentebestuur, welke thans niet ter zake doet, is die ligger goedgekeurd bij besluit van Ged. Staten van 27 Mei 1881 n°. 14, 1e afd.

Het n°. 6 is daarin onveranderd gebleven. De ligger is met de goedkeuring afgekondigd den 2 Junij d. a. v. Bij adres, hetwelk bij 's Konings Kabinet op den 15 Junij is ingekomen, verzoekt Jan Jans Strobos, bakker, wonende te Wedde, „dat het „Z. M. behage, de beslissing van Ged. Staten ongegrond te verklaren en te verstaan „dat de weg over den eigendommelijken grond van den appellant niet aan schouwing „is onderworpen en daarom van den ligger behoort te worden geschrapt." Adressant voert aan, dat hij bij notariëele acte van 9 Mei 1876 eigenaar is geworden van de perceelen kadastraal gemerkt sectie D n°. 310, 311, 312 en 588; dat noch in die acte vermeld is de lijdende erfdienstbaarheid van weg, noch van elders is gebleken zijn pand daarmede te zijn bezwaard; dat de strook gronds (kadastraal n°. 310), die tot weg dient, enkel voor eigen gebruik door hem wordt onderhouden en ook tijdens vorige eigenaars dien bezaten, nooit is geschouwd en zelfs wel eens is afgegraven geweest; dat die echter zonder reden in 1854 op de lijst der schouwbare objecten is

gebragt; dat zijne bezwaren, aan het gemeentebestuur ingediend, niet zijn wederlegd.

Ged. Staten van Groningen, over dit adres gehoord, adviseren in de eerste plaats tot niet-ontvankelijkverklaring van het beroep, op grond dat de adressant, nadat hij door den Gemeenteraad bij besluit van 25 October 1880 in het ongelijk was gesteld, daartegen bij Ged. Staten in beroep had kunnen komen volgens art. 14 van het provinciaal reglement, maar dit niet had gedaan; dientengevolge hadden Ged. Staten geene beslissing op zijne bezwaren te geven en kon hij h. i. niet bij Z. M. den Koning in beroep komen volgens art. 27 van het Reglement. Subsidiair achten zij het beroep ongegrond, omdat, al ware de grond van adressant privaatregtelijk vrij van servituut, dit niet belet dat de weg, waarvan hij eigenaar is, tot openbaar gebruik dient; volgens art. 9 van het Reglement berust de onderhoudspligt op hem die daaraan tijdens de invoering van het Reglement was onderworpen; dit nu was met het perceel van Strobos het geval, daar het op den dusver geldenden ligger ook als schouwbare weg voorkwam en volgens verklaring van het Gemeentebestuur ook geschouwd werd.

Omtrent dit punt verklaren Burg. en Weth. van Wedde, dat onder hun bestuur de weg ten allen tijde is geschouwd, maar dat zij dit niet weten omtrent vroegere besturen, met name toen de heer Meurs burgemeester was, en dat zij hebben hooren zeggen dat destijds de weg wel eens ten onregte is afgegraven geweest. De tegenwoordige burgemeester A. P. ter Meulen is in Augustus 1879 in functie getreden.

Nadat deze zaak met 's Konings magtiging bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 30 Augustus 1881 n°. 13, afd. Waterstaat A, bij den Raad van State was aanhangig gemaakt, zijn ingekomen: 1°. een negatief berigt van Burg. en Weth. van Wedde; 2°. eene memorie van het Bestuur van het waterschap Weddermarke, houdende bezwaren tegen den ligger; deze bezwaren betreffen echter perceelen die afkomstig zijn van de verdeeling der markegronden in de boerschap Wedde, die in 1849 verdeeld zijn; en daar de grond van den adressant Strobos, zoo als aanstonds zal blijken, daartoe niet behoort, kan deze memorie buiten beschouwing blijven; 3°. eene memorie van den adressant, en 4°. eene nadere memorie van Gerhardus Monkhorst, ambtenaar bij het Dep. van Finantien, als gemagtigde van den adressant.

In deze stukken wordt in hoofdzaak medegedeeld, dat adressant zijn bezwaar niet bij Ged. Staten heeft gebragt, omdat 's gemeenteraads besluit van 25 October 1880 hem onbekend is gebleven; tot staving waarvan hij eene verklaring overlegt van zijne toenmalige mede-adressanten, voorzitter en secretaris van het waterschap Weddermarke, houdende dat afschrift van dat raadsbesluit aan hen is gezonden, maar J. J. Strobos toen daarvan geen kennis had bekomen; buitendien beweert adressant, dat Gedep. Staten volgens art. 15 en 16 van het Reglement moeten beslissen niet alleen over de bij hun Collegie ingekomen bezwaarschriften, maar ook over die bij den gemeenteraad ingediend en waarop deze reeds heeft beschikt. Zoo zij niet eene afzonderlijke beslissing hebben gegeven over adressants bezwaar, meent hij dat dit zijne bevoegdheid om bij den Koning in beroep te komen, niet verkort.

Wat de hoofdzaak betreft, beweren de adressant en zijn gemagtigde, dat het gemeentebestuur in gebreke is te bewijzen, dat zijn eigendom zou zijn bezwaard met den last van onderhoud van den quaestieusen weg; dat deze eigenlijk eene laan is tot eigen gebruik; dat er een andere openbare weg is, die het gedeelte van het dorp Wedde, genaamd de Hoenderkamp, in verbinding brengt met den provincialen kunstweg; dat, hoewel de quaestieuse weg op een vroegeren ligger als schouwbaar vermeld ware, hij toch niet als zoodanig is aangemerkt; ten blijke waarvan wordt overgelegd een brief van den notaris J. S. G. Koning te Wedde, die verklaart 70 jaren aldaar te hebben gewoond, en den plaatselijken toestand wel te kennen en dat hij het er voor houdt dat de adressant gelijk heeft; alsmede eene verklaring, onderteekend door J. H. Smit weduwe Kornelis Grol, Kristiaan Grol en Willem K. Grol, houdende dat zij gedurende 42 jaren eigenaren van het perceel zijn geweest en nooit eene aanzegging van Burg. en Weth. hebben gehad om de laan of weg in schouwbaren toestand te brengen.

Omtrent hetgeen vroeger met de perceelen, die thans het eigendom van J. J. Strobos zijn, is voorgevallen, heeft de afd. nog eenige inlichtingen bij Ged. Staten van Groningen ingewonnen. Daaruit is gebleken: dat in een ligger der wegen en voetpaden in de gemeente Wedde, door den Gemeenteraad vastgesteld den 24 Jan. 1855 en door Ged. Staten goedgekeurd, onder n°. 7 voorkomt: „*de weg van den weg naar de Hoender-„kamp*, 3e klasse, rigting westelijk, lengte 60 M., breedte 5 M.; onderhoudspligtige „de belendende grond naar oud gebruik"; dat dit n°. nader op een verbeterden ligger is gebragt bij raadsbesluit van 10 Februarij 1857 almede door Ged. Staten goedgekeurd, als volgt: „n°. 7. *weg van den hoofdweg naar de Hoenderkamp*, lengte 60 M., „onderhoudspligtige K. H. Grol te Wedde, naar oud gebruik." Nog ééns is vóór de invoering van het tegenwoordige Reglement, de ligger herzien bij het almede goedgekeurde raadsbesluit van 28 Julij 1877; alstoen is daarop gebragt onder n°. 6: „*weg van den hoofdweg naar de Hoenderkamp*, lengte 60 M., onder-„houdspligtige J. Strobos te Wedde, naar oud gebruik." Het is aan Ged. Staten niet gebleken, dat ooit vroeger bezwaren tegen den ligger ten aanzien van dit n°. zijn gemaakt.

Wijders berigten Burg. en Weth. van Wedde, dat de eigendommen van Strobos nooit schijnen te hebben behoord tot de markegronden; dat het perceel n°. 310 kadastraal is aangeduid als *laan;* dat de perceelen n°. 310, 311, 312 en 588 aan den adressant zijn aangekomen bij acte gepasseerd voor den notaris Mr. J. S. G. Koning den 9 Mei 1876, onder deze omschrijving: *eene behuizing met eene smederij, erf, hoef en weg te Wedde, alsmede een stuk land aldaar;* waarbij de lasten in algemeene bewoordingen ten laste van den kooper zijn gebragt, maar geen last van onderhoud van den weg is vermeld; dat op de voorgaande acte van overdragt bij denzelfden notaris op den 18 October 1873 gepasseerd, hetzelfde toepasselijk is; en dat in de vorige acte van overdragt voor den notaris Mr. A. H. Koning gepasseerd den 2en Februarij 1831 vóór de invoering van het kadaster, hetzelfde vaste goed is omschreven als: *eene behuizing* n°. 91, *hof en tuin*, zwettende o. a. ten Oosten aan *den weg* (die thans de provinciale kunstweg is) en ten Zuiden aan de wed. G. B. Poppens, langs welke bezitting de quaestieuse weg loopt, zoodat ook uit deze acte blijkt dat de

tegenwoordige weg destijds aan den voorganger van den adressant Strobos was toegescheiden.

Voor appellant is als gemagtigde verschenen de heer G. Monkhorst, ambtenaar bij het Dep. van Finantiën, die echter niet het woord wenscht te voeren.

III. het beroep van *M. S. Bottema te Oldeboorn, van een besluit van Burg. en Weth. van Utingeradeel, voor zooveel betreft de voorwaarden, waarop hem vergunning is verleend tot de oprigting eener door stoom gedreven kunstboterfabriek.*

De *Staatsraad* Smidt brengt het volgend verslag uit:

Door Burg. en Weth. van Utingeradeel werd aan M. S. Bottema te Oldeboorn, op zijn daartoe aan hen gedaan verzoek, bij besluit van 29 September 1879, *voor een proeftijd van één jaar*, vergunning verleend tot het oprigten van eene boterfabriek, gedreven door stoom, op de perceelen, kadastraal in genoemde gemeente bekend in sectie E, n°. 290 en 423, gelegen aan de Waere te Oldeboorn. Aan die vergunning, bij wijze van proef, werden verschillende voorwaarden verbonden, van welke ten dezen in aanmerking komen:

de *eerste*, luidende „dat de schoorsteen geheel van steen of metaal moet worden gemaakt en minstens eene hoogte van 15 Meter boven den beganen grond moet hebben;"

de *tweede*, „dat de schoorsteen moet worden gedekt met eene ijzeren gazen kap;"

en de *zesde*, „dat tot verhitting van den stoomketel uitsluitend van cokes, hout of turf moet worden gebruik gemaakt."

Deze vergunning bij wijze van proef, werd na afloop van 't proefjaar, bij beschikking van 11 October 1880 definitief gemaakt, gedeeltelijk onder dezelfde, gedeeltelijk onder andere voorwaarden. De bovenvermelde voorwaarden I en II werden letterlijk behouden, maar voorwaarde VI werd vervangen door eene andere, toen n°. 7, waarin, hoewel de vergunning zelve definitief werd verleend, op nieuw een proeftermijn werd gesteld. Die *zevende* voorwaarde luidde:

„dat tot verhitting van den stoomketel, bij wijze van proef tot 1 Febr. 1881 van steenkool gebruik zal mogen worden gemaakt, blijvende het overigens aan den concessionaris overgelaten, daarvoor cokes, hout of turf te bezigen."

Bij beschikking van Burg. en Weth. van 31 Jan. 1881 werd de laatstelijk bepaalde proeftijd met zes maanden en alzoo tot 1 Aug. 1881, verlengd. Nadat bij besluit van 28 Febr. 1881 eene der voorwaarden, die ten deze niet in aanmerking komt, was aangevuld, werd op het vervolgens door Bottema gedaan verzoek om eene definitive vergunning tot het stoken van steenkool tot verhitting van den stoomketel of, zoo niets anders mogelijk was, om verlenging van den proeftijd, door Burg. en Weth. van Utingeradeel op 5 September 1881 in zóó verre gunstig beschikt, dat ten vierden male aan adressant een proeftermijn werd gesteld, in dezer voege:

„dat het hem wordt vergund, bij wijze van hernieuwde proef, tot 1 Sept. 1882, steenkolen tot verhitting van den stoomketel zijner fabriek te gebruiken, mits hij ten

spoedigste en uiterlijk vóór 1 Nov. 1881 tot keering van het roet, *in* en *onder* de rookleidingen van den ketel en in den schoorsteen inrigtingen doe plaatsen van gelijke strekking, als die in de fabriek van de firma Reerink en Witteveen en in de stoomgrutterij van den heer W. Koopmans te Leeuwarden zijn aangebragt (systeem van der Brug).״

Van deze beschikking van Burg. en Weth. van Utingeradeel, is M. S. Bottema, bij adres aan Z. M. (bij het Kabinet op 19 September ll. gestempeld), in beroep gekomen. Appellant betwist de bevoegdheid van het gemeentebestuur om tot drie malen toe zekeren proeftijd te bepalen voor de vergunning tot het stoken met steenkool, althans waar, gelijk in dezen het geval is, er gelegenheid was om te bepalen of de inrigting hinder van ernstigen aard veroorzaakt, daar houdt, volgens appellant, het regt op om een nieuwen proeftijd toe te staan. Het gemeentebestuur kan naar art. 17 der wet nieuwe voorwaarden opleggen, indien de ondervinding de noodzakelijkheid daarvan mogt aantoonen, maar het heeft z. i. niet het regt telkens den concessionaris bij wijze van proef te dwingen tot het maken van inrigtingen, die slechts leiden tot kostbare uitgaven en tot onnoodig tijdverlies. Bovendien beweert appellant, dat de door Burg. en Weth. aangenomen hinder, dien het stoken van steenkool voor de omringende perceelen en hunne bewoners zou opleveren, inderdaad niet bestaat. Hij wijst er op dat de schoorsteen 15 Meter lang is en gedekt met een bekwame ijzeren gazen kap, dat beide steeds met zorg van de roetdeelen gezuiverd worden en dat de ijzeren gazen kap steeds is bevonden eene afdoende inrigting te zijn, tot staving waarvan hij twee verklaringen overlegt, eene van Gebr. Donkers, stoomwerktuigkundigen te 's Hertogenbosch en eene van den Ingenieur voor het stoomwezen in het 5e district van Meurs. Het verzoek van appellant strekt ten slotte daartoe dat het besluit van Burg. en Weth. van Utingeradeel van 5 September ll. worde vernietigd en hem definitief worde vergund, in zijne kunstboterfabriek steenkool ter verhitting van den stoomketel te bezigen.

In het ambtsberigt, dat Burg. en Weth. van Utingeradeel over appellant's verzoek uitbragten, doen zij opmerken dat de laatstelijk voor de fabriek verleende vergunning eene definitieve was, doch tevens eene voorwaardelijke, wat geheel overeenkomstig de wet is. Wegens de bezwaren, aan het stoken van steenkool verbonden, ten blijke waarvan eene verklaring van zes naburen wordt overgelegd, was het gebruik van steenkool voor een proeftijd van een jaar afhankelijk gemaakt van het maken eener inrigting, die elders, met name te Leeuwarden, gebleken was verbetering aan te brengen, zonder daarvan evenwel te kunnen verklaren, dat zij in alle opzigten het kwaad zal wegnemen. Het gemeentebestuur achtte zich verpligt alles aan te wenden wat strekken kan om aan werkelijke bezwaren te gemoet te komen en de belangen der omwonenden te behartigen.

Door Ged. Staten van Friesland, te dezer zake gehoord, wordt het beroep mede ongegrond geacht. Zij zijn van meening, dat blijkens art. 12 der wet ook meermalen een proeftijd kan worden gesteld, dit althans niet verboden is, evenmin als het verbinden van voorwaarden aan eene vergunning bij wijze van proefneming. Ten aanzien van appellants bewering, dat er geen hinder zou bestaan, deelen zij mede, dat volgens een rapport van den Hoofdingenieur van den Provincialen Waterstaat, uit de verkla-

ringen van naburige eigenaars, toegelicht door Burg. en Weth., moet worden afgeleid, dat de 15 Meter hooge schoorsteen en de kap van ijzerdraad niet voldoende zijn geweest om de bezwaren van de nabijheid der fabriek, vooral ten aanzien van het neervallen van roetdeeltjes, op te heffen, en dat tegen de bedoelde verklaringen die van de leveranciers der machine en van den Ingenieur van het stoomwezen niet kunnen opwegen, daar deze laatsten òf onmiddelijk belanghebbenden zijn, òf niet in de dagelijksche omgeving der fabriek verkeeren.

Nadat deze zaak bij de Afdeeling voor de geschillen van bestuur is aanhangig gemaakt, werd nog ontvangen eene verklaring, afgegeven door 33 personen, zich noemende „allen bewoners of eigenaars van perceelen, grenzende aan de kunstboterfabriek", in dezen bedoeld, van welke 3 à 4 blijkbaar dezelfde personen zijn, als die de hierboven vermelde, door Burg. en Weth. overgelegde van 6 onderteekeningen voorziene verklaring teekenden. De bedoelde 33 personen geven thans o. a. te kennen, dat zij niet den minsten hinder hebben van den steenkoolrook der fabriek, zoolang de schoorsteen de tegenwoordige lengte heeft, en voorzien is van een ijzeren kap van vlechtwerk aan de binnenzijde afgezet. Ook zond de kerkeraad der doopsgezinde gemeente Oude Huis te Oldeboorn nog een brief in, ter kennisgeving, dat hij niet de minste bezwaren heeft, wat betreft de vergunning tot oprigting eener door stoom gedreven kunstboterfabriek aan M. S. Bottema verleend.

Als gemagtigde voor appellant treedt op de heer Mr. J. J. Bergsma, advocaat te 's Gravenhage. Hij geeft een overzigt van hetgeen in deze zaak is voorgevallen en van de besluiten door Burg. en Weth. genomen. Hij geeft toe dat het gemeentebestuur zooveel voorwaarden kan opleggen als het goeddunkt, maar gelooft dat art. 17 der wet, hetgeen een met redenen omkleed besluit voorschrijft, ten deze niet is nageleefd en dat op grond daarvan het beroep gegrond verklaard zal moeten worden. Z. i. gaat het niet aan, eene industriële onderneming als deze, waarvan het groot belang erkend wordt en waartegen door niemand groote hinder als bezwaar wordt aangevoerd, zóó aan banden te leggen.

IV. het beroep van *J. A. Frederiks, te Middelburg, van een besluit van Burg. en Weth. dier gemeente, waarbij aan A. Jeronimus vergunning is verleend tot oprigting eener machinale broodbakkerij.*

De *Staatsraad* Heemskerk brengt het volgend verslag uit:

Bij beschikking van 29 Aug. 1881 n°. 11 hebben Burg. en Weth. van Middelburg aan Albert Jeronimus en zijne regtverkrijgenden „vergunning verleend om het perceel „wijk P n°. 77 op den Korendijk aldaar in te rigten tot eene machinale broodbakkerij, onder „bepaling dat de te bouwen schoorsteen tot zoodanige hoogte zal moeten worden „opgetrokken, dat de bewoners der nabij gelegen perceelen geen hinder hebben van „rook of vuil, ter beoordeeling van Burg. en Weth." In deze beschikking wordt geen stoomwerktuig vermeld; maar in de beschrijving met annexe teekening, gevoegd bij het adres van den aanvrager, leest men: „in het locaal D, dat afzonderlijk tegen het

„bestaande gebouw wordt opgetrokken, wordt geplaatst op gemetselden voet en verder „geheel ingemetseld, de stoomketel dienende tot drijven der kneedmachines en tevens „tot verwarming der ovens, alles in E geplaatst.” Van deze beschikking is Jan Adriaan Frederiks, koopman, wonende te Middelburg, tempore utili en met inachtneming der formaliteiten, voorgeschreven bij art. 15 der wet van 2 Junij 1875 (Stbl. n°. 95), in hooger beroep gekomen bij Z. M. den Koning, vernietiging verzoekende van het besluit van B. en W. In zijn adres geeft de appellant geene grieven op, maar verwijst naar de bezwaren door hem bij het vooraf gaande onderzoek ingebragt. Blijkens procesverbaal van 22 en 27 Augustus ll. waren die bezwaren de volgende:

dat hij is eigenaar en gebruiker van het naast aangelegen huis en erf, wijk P, n°. 78; dat het stoomwerktuig, en de kneed- en andere machines, in de broodbakkerij te plaatsen, aanmerkelijke dreuning of trilling zullen veroorzaken, en daardoor gevaar doen ontstaan voor zijn woonhuis, hetwelk toch reeds aan verzakking onderhevig is, alsmede voor een tuinmuur die zijn erf van de straat afscheidt; hoewel die tuinmuur slechts twee jaren oud is en op eene flinke zandfundering gesteld, zijn daaraan reeds scheuren waar te nemen; deze verzakking en deze scheuren in den muur zijn, volgens adressant, het gevolg van den te slappen ondergrond, waarop het perceel rust. Buitendien voorzag hij van de oprigting der machinale broodbakkerij hinder van ernstigen aard, bestaande 1°. in ratten en muizen, als onvermijdelijk gevolg van het oprigten van eene bakkerij; 2°. in het nederslaan van rook, waardoor het regenwater zou worden verontreinigd en de tuin en het bleekveld onbruikbaar zouden worden gemaakt; 3°. in een onuitstaanbaar geraas van vroeg in den morgen tot laat in den avond. In dezelfde bijeenkomst bragt de aanvrager, A. Jeronimus, hiertegen in dat deze bezwaren hem geheel overdreven voorkwamen. De stoommachine zoude staan tegen den muur tegenovergesteld aan den belendenden muur; ook zoude die van niet meer dan 2 of 3 pk. zijn; welke geringe afmetingen dat werktuig zoude hebben, bleek hieruit dat het slechts den arbeid van 2 werklieden aan de kneedmachine zoude vervangen, en dat de stoom zoude worden verkregen door de overschietende warmte van den oven. In het bezwaar van het neêrslaan van roet en vuil uit den schoorsteen, waarover ook andere geburen hadden gesproken, beloofde Jeronimus te zullen tegemoetkomen door den schoorsteen zoo hoog op te trekken, als B. en W. zouden bevelen. Wat de ratten en muizen betreft, deze zoude hij even gaarne ontberen, als zijn buurman; de kans om dat gedierte te hebben ontstond echter uit het bezit van een graanzolder, en hiervoor is zelfs geene vergunning noodig.

Ter zake gehoord, adviseren B. en W. van Middelburg tot ongegrondverklaring van het beroep; Ged. Staten, zich voegende bij het advies van den Hoofdingenieur van den Waterstaat in Zeeland, zijn van oordeel, dat de overige bezwaren van den adressant, als ongegrond of overdreven, moeten worden ter zijde gesteld; maar dat de dreuning, door een stoomwerktuig veroorzaakt, gevaarlijk kan worden voor adressants woonhuis, hetwelk inderdaad is gebleken aan zakking onderhevig te zijn, tengevolge van een slap, aangeplempt terrein, waarop het gebouwd is; in dit bezwaar ware evenwel te voorzien door het opleggen van nadere voorwaarden; weshalve Ged. Staten van Zeeland adviseren: „de beschikking van Burg. en Weth. te

„handhaven met aanvulling der voorwaarden als volgt: dat de stoommachine en de „werktuigen zullen geplaatst worden op eene solide onderheide fundering ter goed-„keuring van Burg. en Weth. en op zoodanige plaats als door Burg. en Weth. in het „belang der omliggende perceelen zal worden aangewezen.”

Met 's Konings magtiging is deze zaak bij missive van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 28 November 1881 n°. 46, afd. H. en N. bij den Raad van State (afdeeling voor de geschillen van bestuur) aanhangig gemaakt. Daarna zijn bij den Raad van State ingekomen:

1°. eene memorie van A. Jeronimus; deze houdt het onderheijen van het stoomwerktuig voor ondoenlijk, omdat het zou worden gemaakt hangende tegen een muur van 0.75 M. dikte; ook ten eenenmale onnoodig, omdat die muur op een afstand van 8 M. van het huis van Frederiks staat; hij ontkent dat dit huis van dat kleine werktuigje schade door trilling zal ondervinden; door de kneedmachine ontstaat in het geheel geen dreuning of trilling, en er kan geen sprake zijn van eene afzonderlijke fundering voor die machine, als welke in andere broodfabrieken eenvoudig op eene tafel wordt gezet. Bijaldien, overeenkomstig zijn verlangen, de vergunning van Burg. en Weth. wordt gehandhaafd, belooft Jeronimus de schade die Frederiks mogt lijden ten gevolge van trilling zijner werktuigen, te zullen vergoeden. Behalve eene nadere plattegrondteekening, legt hij over: *a.* eene verklaring van E. H. Begemann, machine-fabriekant te Helmond, waarin te lezen is, dat het geraas van eene kneedmachine met stoomwerktuigje, zooals Jeronimus dat voor zijne inrigting behoeft, zeer gering is, zoodat, wanneer er slechts één muur tusschenbeide is, men niet kan hooren, of het werktuig in werking is of niet; dat eene geheide fundering voor de kneedmachine geheel noodeloos zou zijn omdat die los op den grond kan worden gezet en met de hand bewogen; dat een stoomwerktuig, zooals hier wordt bedoeld, eene fundering behoeft ter breedte van 0.80 M., en dat het ten aanzien der soliditeit onverschillig is of het werktuig direct op die fundering rust, dan wel steunt tegen een muur, die zoodanige fundering heeft; dat eindelijk de trilling door zulk een klein stoomwerktuig, in een huis geplaatst, veroorzaakt, niet hinderlijk is voor de geburen; *b.* eene verklaring van de twee directeuren der broodfabriek „de Haan” te Amsterdam, houdende dat een stoomwerktuig van 3 à 4 pk., staande in hunne fabriek tegen een buitenmuur, en waarmede twee kneedmachines in beweging worden gebragt, sedert twee jaren in werking is en geene trilling veroorzaakt;

2°. eene missive van J. A. Frederiks ten geleide van eene verklaring van C. W. P. Mieling, civiel-ingenieur, en eene van J. J. Brandt, hoofdopziener der domeinen in Zeeland, die beide van oordeel zijn dat, uit hoofde van den slappen grond waarop de beide gebouwen staan, de oprigting der voorgenomen bakkerij in n°. 77 gevaar zal doen ontstaan voor de bewoners van n°. 78, en dat dit gevaar veel grooter zal zijn, wanneer onder een gedeelte van n°. 77 eene geheide fundering werd gelegd, namelijk gedurende het heiwerk.

De heer Mr. Jac. de Witt Hamer, advocaat te Middelburg, treedt als gemagtigde voor appellant op en concludeert op verschillende gronden tot afwijzing der vergunning aan Jeronimus verleend.

De heer A. Jeronimus treedt in eene wederlegging der aangevoerde bezwaren. Hij draagt zijne belangen aan de afdeeling voor en verklaart zich bereid tot nakoming van voorwaarden die hem mogten worden gesteld.

De heer E. H. Begemann, machinefabriekant te Helmond, geeft eenige technische inlichtingen.

Genoemde heeren beantwoorden voorts de vragen hun door den president en de leden der afdeeling gedaan.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten.

